THEOLOGIA
MORALIS UNIVERSA
R. P. GABRIELIS ANTOINE

A REVERENDO PATRE

PHILIPPO DE CARBONEANO

PRIDEM NOTIS, ET APPENDICIBUS AD USUM MISSIONARIORUM, POTISSIME AD SACROS CHRISTIANORUM RITUS, ET ECCLESIÆ ORIENTALIS DISCIPLINAM SPECTANTIBUS AMPLIFICATA,

Dein novis acceſſionibus ex geminis ſcholarum & Eccleſiæ Doctoribus S. THOMA AQUINATE & S. BONAVENTURA CARD. *depromptis ad* PAROCHOS, CONFESSARIOS, *præſertim vero ad* STUDIOSAM JUVENTUTEM *informandam aucta, & illuſtrata*

A R. P. BONAVENT. STAIDEL M. C.

ACCEDUNT

TRIA OPUSCULA EX AUREO MELCHIORIS CANI DE LOCIS THEOLOGICIS LIBRO DESUMPTA, ET DISCEPTATIO PROOEMIALIS DE LEGE DIVINA.

EDITIO XI. ABSOLUTISSIMA
A JO. DOMINICO MANSI

ARCHIEPISCOPO LUCENSI

MEDULLITUS INSPECTA, PERMULTIS ALIIS ADDITIONIBUS EX OPERIBUS

BENEDICTI XIV. ET CLEMENTIS XIII. & XIV.

Litteris apoſtolicis excerptis locupletata, correcta, nonnullis figuris æneis in fronte quorumdam Tractatuum ornata,

ET IN SEX TOMOS DISTRIBUTA.

TOMI TERTII PARS SECUNDA.

VENETIIS MDCCLXXXIII.

EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del P. *F. Gio: Tommaſo Maſcheroni* Inquiſitor Generale del Santo Officio di *Venezia* nel libro intitolato*: Theologia Moralis univerſa a R. P. Paulo Gabriele Antoine primum concinnata &c. Tomi 6. Stampati*, non vi eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza *agli Eredi Baglioni* Stampatori *di Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di Stampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Data li 12. Febbraro 1782.

(Andrea Querini Riform.

(Niccolo Barbarigo Riform.

(Alvise Contarini 2. Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 72. al Num. 689.

Davidde Marcheſini Segr.

Adì primo Marzo 1782.

Regiſtrato al Libro dell' Eccellentiſſimo Magiſtrato contro la Beſtemmia a carte 112.

Andrea Sanfermo Segr.

I N D E X

TOMI TERTII, PARS SECUNDA.

TRACTATUS

De Matrimonio.

CAP. I. DE *ſponſalibus quæ ſunt præparatio ad illud.* Pag. 1.
CAP. II. *De natura & proprietatibus Matrimonii.* 5
CAP. III. *De impedimentis Matrimonii.* 13

APPENDIX I.

A quibus, & qualiter obtinendæ ſint diſpenſationes Matrimoniales. 38
ART. I. *Unde, & quomodo obtinenda Romæ diſpenſatio.* 39
ART. II. *De executione diſpenſationis.* 44
ART. III. *Quid in impedimentis Matrimonialibus poſſint Epiſcopi.* 50

APPENDIX II.

De Orientalis Eccleſiæ circa Matrimonia diſciplina. 51

TRACTATUS

De Cenſuris, & Irregularitatibus.

CAP. I. DE *Cenſuris in genere.* 58
CAP. II. *De Excommunicatione.* 68
CAP. III. *De Interdicto.* 72
CAP. IV. *De ſuſpenſione.* 73
CAP. V. *De Irregularitate.* 75

APPENDIX.

De damnatis ab Eccleſia propoſitionibus, ubi decreta quoque nonnulla ad diſciplinam pertinentia recenſentur. 1
CAP. I. *De variis cenſurarum notionibus.* ibid.
CAP. II. *Referuntur propoſitiones damnatæ an. 411. & item an. 416.* 2
CAP. III. *Refertur propoſitio Abbatis Joachim de unione Divinæ Trinitatis in natura, damnata in Conc. Lateran. IV. anno 1215.* 3
CAP. IV. *Referuntur propoſitiones ann. 1276. a Joanne XXII. contra doctrinam D. Joan. de Poliaco Doctoris Pariſienſis, damnatæ in Extravagant.* Cum inter nonnullos de verb. ſignif. *ac item alia propoſitio ab eodem damnata in Concil. Lugdunenſi.* ibid.
CAP. V. *Recenſentur propoſitiones damnatæ anno 1311 in Concilio Generali Viennenſi ſub Clemente Pontifice Maximo hujus nominis V. & ſunt errores Mulierculartum quarumdam, quæ* Beguinæ *vocabantur, & in illuſionibus vitæ ſpiritualis miſerrime jacebant. Referuntur deinde aliæ propoſitiones in eodem Concilio damnatæ.* ibid.
CAP. VI. *Refertur propoſitio damnata an. 1418. in Concilio Conſtantienſi OEcumenico ſub Jo: XXIV. tempore ſchiſmatis ante creationem Martini V., qui deinde hujus propoſitionis damnationem adprobavit: eſt autem propoſitio circa occiſionem Tyrannorum.* ibid.
CAP. VII. *De ſchiſmate hujus temporis.* ibid.
CAP. VIII. *Referuntur propoſitiones damnatæ anno 1418. ſub Joann. XXIV. ante creationem Martini V. in Concilio Conſtantienſi ſeſſione 4. contra Joannem Wicleffum.* 4
CAP. IX. *Recenſentur propoſitiones Joannis Hus damnatæ veluti errores contra fidem eodem anno.* ib.
CAP. X. *Recenſentur Propoſitiones damnatæ in Concilio Baſilienſi ſub Eugenio IV. antequam Concilium eſſet acephalum anno 1435. decerptæ ex libro Auguſtini Romani Archiepiſcopi Nazareni.* 5
CAP. XI. *Referuntur nonnullæ propoſitiones Magiſtri Oxonienſis damnatæ in Congregatione Complutenſi, quarum damnationem auctoritate Apoſtolica confirmavit Sixtus IV. an. 1648.* ibid.
CAP. XII. *Recenſentur duæ Propoſitiones circa Hominis animam rationalem, quas Leo X. damnavit in Concilio Lateranenſi ſeſſ. 8. an. 1513.* 6
CAP. XIII. *Referuntur Propoſitiones* xli. *Martini Lutheri a Leone X. damnatæ anno 1520. per Bullam* Exurge Domine. ibid.
CAP. XIV. *Monitum ad Eccleſiæ Paſtores, & Confeſſarios circa eorum vitium, ac deteſtandum peccatum, qui Orthodoxas ſcholas, Theologoſque Catholicos invidioſo Bajaniſmi, & Janſenianiſmi nomine traducunt.* 7
CAP. XV. *Recenſentur novem, ac ſeptuaginta Propoſitiones Michaelis Baji, olim a Pio V. & Greg. XIII. ac deinde ab Urb. VIII. an. 1674. confixa in Bulla.* In eminenti. 8
CAP. XVI. *De variis hominis ad ultimum finem comparati ſtatibus, de libertate, deque Chriſti gratia; ubi ea potiſſimum declarantur, quæ ad explicanda Lutheri, Baji, Janſenii, Queſneliique ſyſtemata, atque ad vindicandas ab omni nota Catholicorum opiniones neceſſaria videntur.* 11.
CAP. XVII. *Decretum SS. D. N. Alexandri VIII. Feria 5. die 30. Januarii 1659.* 14
CAP. XVIII. *Decretum alterum ejuſdem Pontificis die 24. Septemb. 1665.* 15
CAP. XIX. *Decretum tertium ejuſdem Alexandri VII. die 18. Martii 1666.* 18
CAP. XX. *Decretum SS. D. N. Innocentii XI. die 2. Martii 1670.* 19
CAP. XXI. *Propoſitiones duæ de omnipotentia donata, & ſubjecta creaturæ, quæ die 23. Nov. an. 1679. ab Innoc. XI. damnatæ ſunt ut temerariæ ad minimum, & novæ.*

CAP.

Cap. XXII. *Propoſitiones duæ de Confeſſione diverſis temporibus proſcriptæ.* ibid.

Cap. XXIII. *Propoſitio unica ab Innocent. X. damnata an. 1647. in Congregatione Generali Supremæ, & Univerſalis Inquiſitionis.* ibid.

Cap. XXIV. *Propoſitiones duæ ab Alex. VIII. damnatæ 24. Aug. 1690.* 25

Cap. XXV. *Conſtitutio Innocentii XI. proſcribentis octo, & ſexaginta Theſes, quæ prætextu Orationis quietis a Michaele de Molinos docebantur.* ibid.

Cap. XXVI. *Refertur Decretum alterum SS. D. N. Alexandri Papæ VIII. die 7. Dec. 1690.* 28

Cap. XXVII *Breve Innoc. XII. proſcribentis tres & viginti Theſes, quæ prætextu amoris erga Deum puriſſimi in Galliis docebantur.* 31

Cap. XXVIII. *Recenſentur quinque Janſenii Propoſitiones cum cenſura eiſdem affixa in Conſtitutione Innocentii X.* Cum occaſione. 32

Cap. XXIX. *Recenſentur Queſnelli Propoſitiones damnatæ a Clemente XI. in Conſtitutione* Unigenitus. 33

Cap. XXX. *Recenſetur Conſtit. Bened. XIV. qua damnantur quinque de duello propoſitiones & nova pœna in duellantes decernuntur.* 35

Epistolæ Encyclicæ *atque Decreta Apoſtolica felicis Recordationis Benedicti XIV. ad materiam morum ſpectantia.* 37

Declaratur *Unicam comeſtionem diebus Jejunii ab omnibus ſervandam eſſe, &c.* 38

De Jejunii *Diſciplina &c.* ibid.

Declarantur *Quæſtiones circa jejunium &c.* 39

De Usuris *aliiſque injuſtis quæſtibus.* 42

De Applicatione *Miſſæ Parochialis pro Populo &c.* 44

Decretum *Juſſu Sanctiſs. Domini noſtri &c.* 47

Mercimonia *Super Eleemoſynis Miſſarum &c.* ibi.

Declaratio *SS. D. N. Benedicti PP. XIV. cum inſtructione ſuper Dubiis reſpicientibus Matrimonia &c.* 48

Matrimonia *Occulta quibus, & quomodo ſint permittenda; &c.* 49.

Constitutio *Qua confirmantur Litteræ jam editæ adverſus Confeſſarios &c.* 51

Constitutio *Contra Clericos Sæcularibus Negotiis ſe immiſcentes.* 53

Cessiones *Commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur, &c.* 55

Resignationes *Beneficiorum cum reſervatione Penſionis, &c.* 56

Casus Episcopales *in Synodo Diœceſana &c.* 57

Caſus Reſervati, quibus non eſt adnexa Excommunicatio. 58

Instructio *pro Confeſſariis in Farfenſi Synodo edita.* 60

Variæ formulæ actus Contritionis, quem ut Pœnitentes eliciant &c. 62

Actus Contritionis a Pœnitente eliciendus priuſquam Sacramentaliter abſolvatur. ibid.

Alius actus. ibid.

Alius actus ſimilis. ib.

Actus Contritionis in tentationibus utilis; &c. ib.

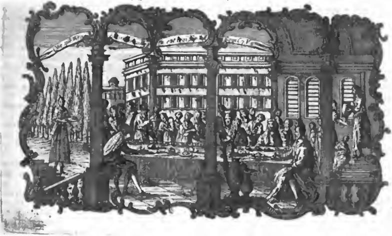
Monita pro Confeſſariis ordinariis Monialium. ib.

Monita pro Confeſſariis Monialium extraordinariis. 64.

Appendix *trium Decretorum; unum Celſiſſimi, ac Reverendiſſ. Epiſcopi Tridentini; alterum Sac. Rom. Inquiſitionis; tertium FF. Min. editum in Capit. Gen. Mantuano, circa uſum opinionis Probabilis.* 65

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS
DE MATRIMONIO.

CAPUT PRIMUM.

De Sponſalibus quæ ſunt præparatio ad illud.

QUæſt. I. *Quid ſunt Sponſalia?*

Reſp. Sponſalia ſunt promiſſio mutua & legitima Matrimonii, *l. 1. §. de Sponſal.*

Quæſt. II. *Quænam requiruntur ut Sponſalia ſint valida?*

Reſp. Sequentia. 1. Verus conſenſus datus cum animo ſe obligandi, & per verba, vel alia ſigna externa declaratus, & acceptatus. Nam hæc ad veram promiſſionem obligantem requiruntur.

2. Deliberatio ſufficiens ad mortale: nam ſponſalia obligant ſub mortali ad contrahendum Matrimonium.

3. Mutua promiſſio, ut conſtat ex definitione, quia hic contractus eſt oneroſus, & una pars non cenſetur velle ſe obligare, niſi altera viciſſim repromittat; unde promiſſio unius includit hanc conditionem: *Si tu repromiſeris*; & ideo dicuntur ſponſalia, & l. 1. *§. de Sponſal.* repromiſſio, hoc eſt reciproca promiſſio. Hinc ſi Titius Matrimonium promittat Bertæ, & hæc promiſſionem acceptet, ſed non repromittat, non ſunt ſponſalia.

4. Habilitas utriuſque ad contrahendum Matrimonium valide & licite: nam promiſſio de re impoſſibili, vel illicita, nulla eſt. Hinc habentis votum ſimplex caſtitatis perpetuæ, vel ingrediendi Religionem, vel ſuſcipiendi Ordinis ſacri, invalida ſunt ſponſalia, licet jurata, c. 6. *Qui Clerici &c.* Idem die de ſponſalibus perſonæ catholicæ cum hæretica ſine diſpenſatione factis: nam ſunt promiſſio rei illicitæ.

5. Jure canonico ſeptennium completum, c. 4. & 5. *de deſponſat. impub.* Tamen juxta multos valent, ſi militia ſuppleat ætatem, id eſt, ſi ante ſeptennium aperte conſtet, ſponſos habere ſufficientem uſum rationis ad talem contractum. Controvertitur, an inita ex metu gravi injuſte incuſſo a parte contrahente valeant. Sed conſtat, ea poſſe a metu paſſo reſcindi; quia habet jus ut reſtituatur in priorem ſuam libertatem.

Sed quid ſi ſponſalia contracta ſint ab impeditis, v. gr. conſanguineis, ſub conditione, ſi Papa diſpenſet?

Reſp. Non valent, ſi ſciverint Papam non ſolere diſpenſare in tali impedimento: quia tunc conditio cenſetur impoſſibilis. Quod ſi diſpenſare ſoleat, ſed abſit juſta cauſſa diſpenſationis, debent diſſolvi; cum tunc illicitum ſit diſpenſationem petere & dare. Si vero Papa ſoleat in tali caſu diſpenſare, & adſit juſta cauſa, juxta multos valent ſponſalia, & poſtra diſpenſatione fiunt abſoluta: quia ſunt ſub conditione poſſibili, honeſta, & relata ad tempus quo perſonæ erunt habiles.

Nota. Sponſalia filiorum familias inconſultis parentibus contracta, ſunt illicita, utpote contra præceptum honorandi parentes. Immo ſervari non debent, ſi inde grave ſcandalum timeatur. Idem dicunt aliqui, ſi parentes juſta de cauſſa contradicant, cum Matrimonia invitis rationabiliter parentibus ſint illicita; ſecus, ſi poſtea conſentiant.

Quæſt. III. *Quomodo contrahuntur ſponſalia?*

Reſp. Multipliciter. 1. Expreſſe dicendo, *Accipiam te conjugem. Promitto tibi Matrimonium*; vel tacite, ut ſi parentes promittant pro liberis præſentibus, nec contradicentibus poſt pubertatem, c. unic. *de deſponſat impub. in 6.* Nam hæc liberorum taciturnitas cenſetur tacitus conſenſus. 2. Inter præſentes vel inter abſentes per procuratorem, aut litteras &c. 3. Abſolute, vel conditionate. Sed conditionate contracta non pariunt obligationem nec impedimentum, niſi conditione impleta, cujus eventum expectare tenentur promittentes, ex *cap.* unic. *de ſponſ. in 6.* at hac poſita fiunt abſoluta. 4. Publice, vel clandeſtine: nam ad illa jure communi non requiritur præſentia Parochi & teſtium, ut teſte Fagnano declaravit Sac. Congr. Card. quia Conc. Trid. nihil ſtatuit, nec immutavit circa ſponſalia, quæ ante illud clandeſtine contracta valebant, cum ante illud ipſa Matrimonia clandeſtina eſſent valida, ideoque & ſponſalia, quæ ſunt quid acceſſorium & præparatio ad Matrimonium. A jure autem veteri non eſt diſcedendum, niſi per novum exprimatur, ex l. 32. cod. *de appellat.* Jure tamen particulari multarum diœceſeon, præſertim Galliæ & Belgii, ſponſalia celebrari debent coram Parocho & teſtibus. In quibus diœceſibus, ſi coram Parocho non fuerint contracta, ſunt nihilominus rata & obligatoria, inducuntque impedimentum publicæ honeſtatis, juxta Rituale Cameracenſe, & Synod. Mechilnienſem, cum a Concil. Trid. ſint relicta intacta, atque relicta in terminis & diſpoſitioni juris communis.

Quæſt. IV. *Quos effectus habent Sponſalia?*

Reſp. Tres: 1. Eſt gravis obligatio contrahendi Matrimonii tempore præfinito; aut ſi nullum tempus per ſponſos vel per conſuetudinem conſtitutum ſit, parte una opportune id exigente, niſi altera juſtam habeat cauſſam differendi. Nam omnis contractus oneroſus obligat ex juſtitia, ideoque ſub mortali in re gravi. *Hi qui de Matrimonio contrahendo pure & ſine omni conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & modis omnibus inducendi, ut præſtitam fidem obſervent*, ait Innoc. III. c. 2. *de ſponſ.* Hinc qui culpabiliter reſilit a ſponſalibus, perdit ſuas arrhas; & tenetur reddere alteri parti ſuas, immo & ei reſtituere impenſas factas, & damna, ſeu quanti ejus intererat talem contractum impleri: quia in hoc injuriam fecit.

2. Eſt jus inchoatum ad rem in corpora mutua, quo fit ut quamvis uſus ſit ſponſis illicitus, tamen ſi ſponſus fornicetur cum alia, vel ſponſa cum alio, peccet contra caſtitatem ſimul & juſtitiam. Nam abuſus rei ex juſtitia alteri debitæ eſt contra juſtitiam. Ergo cum corpus ſponſorum ſit ipſis ſponſis ex juſtitia debitum, licet nondum traditum, abuſus ejus alteri conceſſus, eſt contra juſtitiam. Quæ injuſtitia, utpote in re gravi, mortalis eſt, ideoque explicanda in confeſſione. Sed in ſponſa longe gravior eſt, cum ipſa per fornicationem longe vilior, ac deterior fiat.

3. Eſt impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis.

Quæſt. V. *Quibus ex cauſſis diſſolvuntur Sponſalia?*

Reſp. Diſſolvuntur. 1. Mutuo ſponſi, & ſponſæ conſenſu, c. 2. *de ſponſal.* ſicut alii contractus. Nam ſinguli poſſunt cedere juri ſuo; & *Omnis res, quæ per quaſcumque cauſſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*, c. 1. *de reg. jur.* idque etſi fuerint juramento firmata: quia in omni juramento promiſſorio ſubintelligitur conditio: *Niſi promiſſarius remittat.* Modo tamen ambo ſint puberes; nam impuberes ante pubertatem reſilire non poſſunt, c. 7. *de ſponſal. impuber.* Quod ſtatutum eſt, ne ob inconſtantiam ac levitatem ſæpius nova contrahant ſponſalia, & rurſus diſſolvant. Sed impubes, cum pervenerit ad pubertatem, poteſt pro libito illa diſſolvere; niſi intervenerit copula, c. 29. *de ſponſal.*

2. Per Matrimonium valide contractum cum alia perſona, quamvis fuerint jurata ex c. 22. & 31. *de ſponſal.* Quia res tradita per contractum indiſſolubilem, non poteſt amplius tradi priori promiſſario. Sed pars, quæ ſic contraxit, altera rationabiliter invita, peccat mortaliter violando contra juſtitiam fidem datam: unde in cit. cap. dicitur, quod ei eſt de violatione fidei pœnitentia injungenda. Nec ſecundum multos ſponſalia poſtea reviviſcunt, cum per illud Matrimonium extincta ſint. Obligatio autem ſemel extincta non reviviſcit, ex lib. 98. *de ſolut.* Non tamen diſſolvuntur per ſecunda ſponſalia etiam jurata: quia hæc nulla ſunt, cum ſint promiſſio de re illicita præſtanda.

3. Per ſuperveniens impedimentum Matrimonii dirimens, v. gr. affinitatem inter ſponſos contractam, ex unius fornicatione cum perſona conſanguinea alterius in primo & ſecundo gradu, c. 2. *de eo qui cognovit &c.* Nam tunc res promiſſa fit illicita, & jure impoſſibilis.

4. Per diſceſſum unius in regionem longinquam ſine conſenſu alterius, c. 5. *de ſponſal.* nam cenſetur juri ſuo cedere.

5. Secundum multos, per notabilem moram culpabilem ſponſi vel ſponſæ in contrahendo Matrimonio infra tempus conſtitutum. Quia qui eſt in tali mora, cenſetur alteri obligationem remittere, quamvis ipſe ex parte ſua adhuc teneatur, ſi alter velit, Matrimonium inire: nam culpa non liberat eum ab obligatione contracta; alias commodum ex culpa reportaret.

6. Per fornicationem ſponſi vel ſponſæ cum tertia perſona poſt ſponſalia etſi jurata, c. 25. *de jurejur.* Quia in ſponſalibus intelligitur hæc conditio: *Niſi contra legem ſponſalium feceris.* Et quia fornicans frangit fidem, & ſuſpectus alteri redditur de fide in futurum ſervanda. Præterea tunc eſt notabilis mutatio. Idem dicunt multi, ſi ſponſa permiſerit ſe ab alio impudice tangi: quia per hoc fit notabiliter vilior, & ingerit metum, ne fidem marito non ſervet. Quod etiam extenditur ad ſponſum, ſi exercuerit actus turpes circa aliam valde frequentes. Sola tamen pars innocens libera eſt, nec privatur jure ſuo ob alterius culpam. Sponſus vero, qui cognito ſuo jure reſiliendi cognovit carnaliter ſponſam, tenetur illam ducere; nam per hoc cenſetur ſuo juri renuntiaſſe, & ſponſalia renovaſſe.

7. Per profeſſionem unius in religione approbata, aut per ſuſceptionem Ordinis ſacri, nam utraque Matrimonii incapacitatem parit. Tamen ſecundum multos non licet ſponſis ſacros Ordines ſuſcipere, quia frangeret fidem alteri datam in materia gravi juſtitiæ.

Digitized by Google

giæ. At licet ingredi religionem; quia vel ex natura rei, vel ſaltem ex diſpoſitione Eccleſiæ hæc conditio in ſponſalibus includitur; *Niſi voluero ingredi religionem*. Cum autem una pars ingreditur religionem, altera juxta multos poteſt ante ejus profeſſionem reſilire: quia ingrediens religionem hoc ipſo cenſetur renunciare ſponſalibus, vel ſaltem dare alteri cauſſam juſtam reſiliendi, ob incommodum quod pati deberet, expectando per annum ut ei nubat. Sed ſi egrediatur, tenetur Matrimonium contrahere cum parte id exigente, nam quamvis jura ingreſſum religionis ſponſis permittant, nuſquam tamen eos liberant ſimpliciter ab obligatione ſponſalium: & quamvis ingrediens cedat juri ſuo, manens in ſæculo non cedit. Immo ex communi ſententia votum religionis poſt ſponſalia etiam jurata factum obligat ad ingreſſum religionis, & ſic ipſa ſponſalia diſſolvit, quia directe tendit ad altiorem perfectionis ſtatum, quem impedire non debent ſponſalia de futuro. Enim vero Matrimonium nondum conſummatum non impedit vim & obligationem hujus voti, etſi poſt illud emiſſi.

8. Ob quamlibet mutationem notabilem in altero ſupervenientem ſponſalibus, quæ ſi prius extitiſſet, a ſponſalibus merito abſterruiſſet, & ob quam conſenſus datus non cenſeatur ſecundum prudens judicium extendi ad talem caſum, ut ſi ſuperveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagioſus, mutilatio, ex cap. 25. *de jurejur.* Item infamia, graves inimicitiæ inter utramque familiam, vel inter ipſos ſponſos ortæ, paupertas, ſponſæ corruptio, etſi per vim, defectus dotis præmiſſæ, magna mutatio morum in pejus, hæreſis ob periculum ſubverſionis in ſe vel in prole &c. Quia hæc eſt intentio virtualis ſpondentium, qui non cenſentur voluiſſe ſe obligare ad ſtandum promiſſis in his caſibus, & ſuperveniente notabili mutatione, qua præviſa judicio prudentum promiſſio non eſſet facta. Promiſſio autem non obligat ultra intentionem promittentis, niſi ratione deceptionis aut alterius injuſtitiæ.

Porro diverſa eſt ratio in ſponſalibus ac in aliis contractibus. Nam ipſa majorem libertatem poſtulant, cum ad mutuum amorem, & ad contrahendum vinculum indiſſolubile Matrimonii ordinentur. Idque etia mſi jurata eſſent: quia juramentum intelligitur, rebus in eodem ſtatu permanentibus, & includit omnes conditiones contractus cui adjicitur.

Idem dic, ſi quid iſtorum vel ſimile antea latens detegatur poſt ſponſalia: ut ſi quæ putabatur legitima, vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non ſit, ex lib. 5. *de ſponſal.* ubi reſiliens ex ſponſalibus ob cauſſam præcedentem ignoratam, non amittit ſuas arrhas, quas amitteret, ſi injuſte reſiliret. Ratio eſt, quia reſpectu ignorantis res ſunt notabiliter mutatæ ſpectata priore ejus voluntate, cum denuo inveniat defectum notabilem prius ignoratum: & in jure res cum primum innoteſcit, idem præſtat ac ſi tum fieret, ex c. 4. *de except.* Secus eſſet, ſi aliquid iſtorum ante ſponſalia non latuerit, cum eo non obſtante ſciens ac volens promiſerit, excepta hæreſi. Non poſſunt tamen diſſolvi ſponſalia ob hæreditatem alterutri obvenientem: quia alter per hoc non eſt factus deterioris conditionis.

9. Si ex matrimonio mali exitus timeantur ex c. 18. *de ſponſal.* vel grave ſcandalum, perturbatio &c. Nam tunc executio eſt illicita, nec fuit intentio ſpondentium ſe in tali caſu obligare.

Porro pœna in ſponſalibus primo reſilienti appoſita non obligat juſte reſilientem: quia pœna juſta ſupponit culpam, & innocenti injuſte infligeretur. At obligat in conſcientia injuſte reſilientem, quia infert injuriam propter quam debet ex pacto pœnam promiſſam ſubire.

Sed an ſponſalia diſſolvuntur per ſubſequens votum ſimplex perpetuæ caſtitatis in ſæculo ſervandæ?

Reſp. Alii affirmant, quia putant ſponſalia fieri ſub hac tacita conditione: *Niſi me Deus ad ſanctioris vitæ rationem vocaverit*. Alii cum S. Antonino negant, tum quia id neque ex natura rei, neque ullo jure probari poteſt, nec fiunt ſub conditione prædicta, ſed ſolum niſi ſtatus religioſus eligatur. Nam nullo jure nec traditione oſtenditur, ineſſe ſponſalibus hanc tacitam conditionem: tum quia ex cap. 5. *Qui clerici &c.* feminæ, quæ Matrimonium promiſit, pœnitentia imponitur de fide mentita, quamvis poſt ſponſalia votum caſtitatis emiſerit; tum quia Deus non acceptat promiſſionem rei prius promiſſæ & debitæ alteri, tanquam factam in damnum & contra jus illius. Sic obligatio dandi domum promiſſam Petro diviti, non ſolvitur per votum dandi illam hoſpitali. Igitur, inquiunt, qui poſt ſponſalia vovit caſtitatem, nec poteſt ab altera parte obtinere remiſſionem ſponſalium, tenetur Matrimonium inire, & debitum petenti reddere: ſed ei petere non licet, quia valet votum in his omnibus, quæ injurioſa non ſunt; unde ſponſalibus, vel Matrimonio diſſolutis tenetur ſervare continentiam.

Porro ex communi ſententia votum ſimplex caſtitatis vel religionis ſponſalia præcedens, facit illa irrita, ex c. 6. *Qui clerici vel voventes*. Quia tunc ſunt promiſſio rei illicitæ faciendæ, nempe ineundi Matrimonium, & executio eſt peccatum.

Nota. Ad diſſolvenda ſponſalia requiritur auctoritas judicis eccleſiaſtici in his caſibus. 1. Si moraliter non conſtet de ſufficientia vel veritate cauſſæ diſſolvendi; alias enim diſſolvens ſe committeret probabili injuſtitiæ periculo, immo eſt injuſtitia in dubio privare alterum jure per illa acquiſito. 2. Si ſponſalia ſint publica, cauſſa autem diſſolvendi occulta, ex c. 7. *de ſponſal.* nam debitus ordo, & evitatio ſcandali id exigunt.

✠ Huic loco addendam cenſui neceſſariam doctrinam, qua in lib. VII. c. 59. cit. tract. DE SYNODO explicatur, qua ratione ſe gerere debeant Parochi cum iis, qui doctrinam Chriſtianam ignorant, & matrimonium contrahere contendunt: *In Synodo Bononienſi, habita anno 1634. dicitur, non poſſe viros, & feminas a Matrimoniis contrahendis, hoc nomine prohiberi, quod doctrinam Chriſtianam ignorent; quamvis deceat, ut Parochus ejuſmodi prohibitionem illis comminetur, quo facilius eoſdem inducat ad Fidei rudimenta addiſcenda; idem ſentit Romaguera, in notis ad Conſtitutione Synodales Gerundenſes* lib. IV. tit. 1. c. 2. *ubi cum in hanc offenderit Synodalem ſanctionem:* „ Renuvantes Conſtitutionem, in ultima Synodo editam, circa doctrinam Chriſtianam ſtatuimus, & ordinamus quod de cetero ad ſponſalia per verba de præſenti non admittantur, qui do-

ctrinam Chriſtianam neſcierint, & confirmati non fuerint ,, loco eam illuſtrandi, uti alias ſolet, tacite impugnat, docens, fas non eſſe Epiſcopo, quemquam a Matrimonio arcere, hanc ſolam ob cauſſam, quod doctrinam Chriſtianam ignoret, ſed duntaxat poſſe blandis verbis, atque adhortationibus eum inducere ad Matrimonium differendum, donec Chriſtianis imbuatur inſtitutis: nec diſſimilia ſunt, quæ in hanc rem adduxit Marcellus Severoli in ſuo Voto, impreſſo par. 14. rec. dec. n. 32. & 33.

2. Fulcitur hæc opinio quorumdam Theologorum auctoritate, qui cum ignorantiam doctrinæ Chriſtianæ non invenerint in vulgatis verſiculis, in quibus enumerantur impedimenta Matrimonium impedientia, aſſerere proinde non dubitarunt, neminem poſſe ob illam ſolam a Matrimonio celebrando cohiberi: ita docuit Thomas Sanchez lib. III. de Matr. diſp. 15. num. 9. inquiens: ,, Neſcio tamen, qua ratione poſſit Epiſcopus ob hanc ignorantiam arcere aliquos a Matrimonio contrahendo, cum ipſius non ſit impedimenta Matrimonii ſtatuere, nec hoc impedimentum ab Eccleſia ſtatutum ſit " & ſequitur Diana in edit. Coordin. tract. 6. com. 2. reſol. 95.

3. Verum huic doctrinæ & Rituale Romanum, & S. Carolus Borromæus, & quamplurima Epiſcopales Synodi, ac Summorum Pontificum edicta adverſantur; etenim Rituale Romanum tit. de Matrim. de iis loquens, qui Matrimonio ſunt jungendi, ait: ,, Uterque ſciat rudimenta Fidei, cum ea deinde filios ſuos docere debeant. ,, S. Carolus in Concilio Provinciali Mediolanenſi v. par. 3. (Act. Eccl. Mediol. par. 1. p. 286.) hæc ſtatuit: ,, Parochus, quos Sponſos experiundo viderit doctrinæ Chriſtianæ rudimenta plane ignorare, ne Matrimonio illos ante jungat, quam ea item ratione cognovit didiciſſe, quæ eo de genere illos plane ſcire oportet ,,: Quæ verba advertens Franciſcus Amatus Pouget inſtit. Cathol. tom. 2. par. 4. ſect. 1. cap. 8. §. 1. n. 6. inquit ,, Non accedendum prius ad connubii legem, quam teneantur præcipua religionis myſteria, Chriſtianæque vitæ ratio, & conjugatorum officia probe noſcantur. ,, In Archiepiſcopali Bononienſi Cardinalis Gabrielis Paleoti par. 3. pag. 152. cavetur, ne Parochus ad tertiam deveniat Matrimonii denuntiationem, niſi certo noverit, Sponſos principalia Fidei noſtræ myſteria didiciſſe, & ſaltem ,,Orationem Dominicam, & Salutationem Angelicam, Symbolum Apoſtolicum, & Præcepta Decalogi memoriæ mandaſſe: ,, Idem edixere innumeræ Synodi, collectæ a Genetto Theolog. Moral. tom. v. tract. 9. c. 2. q. 12. quibus addimus Synodum Farfenſem habitam an. 1685. a Cardinali Barberino: Ceſenatenſem habitam an. 1693. a Cardinali Denhoff: Neapolitanam habitam an. 1694. a Cardinali Cantelmo: Ariminenſem habitam anno 1724. a Cardinali de Via: Neapolitanam habitam an. 1726. a Cardinali Pignatello: Sabinienſem habitam an. 1736. a Cardinali Albano, omnes ad titulum de Matrimonio; ac demum in Congregatione, habita coram ſan. mem. Innocent. XII. an. 1697. decretum eſt, non eſſe a Parochis Matrimonium in Eccleſia proclamandum niſi antea Sponſos repererint in Chriſtianæ religionis rudimentis ſufficienter inſtructos, quod quidem decretum confirmatum fuit a fel. rec. Clemente XI. in ſuo Bullario pag. 326. Idem edixit Cardinalis de Rohan in ſuo Rituali Argentinenſi, ad tit. de Matrim. pag. 255. ubi Parochos diligenter inveſtigare juſſit, an Matrimonio jungendi teneant rudimenta Fidei. Ac denique Nos ipſi in noſtra Encyclica epiſtola ad univerſos Epiſcopos (quæ eſt 42. in noſtro Bullario §. 11.) hæc ſcripſimus ,, Verum, cum Matrimonio jungendi non ſunt, ſi Parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit, marem, ſeu feminam, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, ignorare; vix tantæ, ac tam luctuoſæ ignorantiæ locum relinquet Epiſcopus, qui Paſtores animarum admoneat officii ſui, & huic ſi deſint, negligentiæ repetant pœnas.

4. Quamobrem cum doctrina tradita in citata Synodo Bononienſi an. 1634. a communi Eccleſiæ ſenſu, & praxi diſcordet, eſt omnino reformanda, & corrigenda, ſicuti reapſe correcta fuit in alia Synodo Diœceſana Bononienſi, celebrata a Cardinali Boncompagno an. 1699. lit. 11. c. 9. atque demum a Nobis Notific. 9. & Notific. 46. ubi ad Matrimonium contrahendum, neminem admitti præcepimus, Chriſtianis inſtitutis nondum ſatis edoctum.

5. Neque in contrarium facit, quod ajebat Sanchez, nimirum non poſſe Epiſcopum nova impedimenta Matrimonium impedientia ſtatuere: huic enim difficultati in primis reponimus, ab Epiſcopo repellente a Matrimonio contrahendo ignorantes Chriſtianæ religionis neceſſaria rudimenta, nullum de novo poni impedimentum, ſed illud explicari, & inculcari, quo iidem jam detinentur. Enimvero cum Matrimonium inter Fideles unum ſit ex ſeptem novæ Legis Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutis, atque e numero eorum, quæ dicuntur vivorum, nemo, ſine gravi ſacrilegio, illud celebrare poteſt in ſtatu peccati mortalis, quod optime perpendit Didacus Covarruvias ſuper 4. Decr. part. 2. de Matrim. c. 6. in princ. inquiens: ,, Exiſtens in mortali crimine non poteſt abſque novo peccato Matrimonium contrahere; tractat enim indecenter Sacramentum hoc maximum " nec Parochus licite eidem Matrimonio aſſiſtit. Quamvis enim juxta communiorem, magiſque receptam ſententiam non ſit Sacramenti Matrimonii Miniſter, ut in præcedenti capite diximus, nihilominus in multis comparatur Miniſtro, nec licite ſua præſentia, & auctoritate firmare poteſt contractum, quem ſcit a contrahentibus ſacrilege iniri, quemadmodum proſequitur Cardinalis Lauræa in 4. ſent. tom. 3. diſp. 22. art. 2. num. 549. & pluribus Franciſcus Maria Muſcettula Archiepiſcopus Roſſanenſis in ſua de Sponſalibus & Matrimoniis, quæ extat poſt ſecundam impreſſionem, obſervat. bon. mem. Zauli ad ſtatuta Faventina, iterumque edita eſt Neapoli an. 1742. Qui autem Fidei rudimenta ignorat, quæ ex gravi præcepto ſcire tenetur, quamdiu illa non addiſcit, cum poteſt, verſatur in ſtatu peccati mortalis, ac propterea jure, ac merito a Matrimonio contrahendo arcetur. Deinde idem Sanchez cit. diſp. 15. n. 3. & lib. VII. diſp. 6. n. 6. Baſilius Pontius de Matrim. lib. VI. cap. 7. Gaſpar Hurtado diſp. 15. de Matrim. difficul. 2. n. 1. & Perez de Matrim. diſp. 23. ſect. 2. n. 1. non ſolum in Epiſcopo, ſed etiam in Parocho facultatem agnoſcunt impediendi ad tempus Matrimonium ex aliqua rationabili cauſſa: puta ad ſedandum ſcandalum vel ad detegendam alicujus ob-

Digitized by Google

objecti impedimenti veritatem; nec tamen inde confici autumant, verum & proprium impedimentum eorum auctoritate Matrimonio apponi; ſiquidem illa probibitio temporaria eſt, atque ablato ſcandalo & detecta falſitate objecti obſtaculi, ſine ulla diſpenſatione ceſſat, & extinguitur. Idem autem contingit in re noſtra; Epiſcopus enim ignorantibus Chriſtianæ religionis inſtituta, & præcepta, Matrimonium interdicit ſolum ad tempus, donec ſcilicet illa addiſcant, quod ſi hæc prohibitio diuturna ſit, & perſeveret, id per accidens eſt, atque unice oritur ex culpa eorum, qui illa erudiri aut recuſant, aut negligunt.

6. *Unum tamen advertendum addimus, quod recte conſideravit Giribaldus* de Sacr. Matrim. tract. 11. cap. 3. dub. 13. num. 112. *nimirum quandoque evenire, ut quis præcipua Fidei noſtræ myſteria & ſciat, & credat; cetera pariter, quæ neceſſitate præcepti ſunt addiſcenda, aliquo ſaltem rudi modo perceperit; ſed quia hebetis eſt ingenii, & exilis memoriæ, poſt omnem adhibitam diligentiam, illa memoria retinere, & recitare non valet, in hoc autem rerum ſtatu, non debet perpetuo arceri a Matrimonio, quod eſt inſtitutum in officium naturæ, & propterea nemini ſine propria culpa eſt denegandum, ſed curabit Parochus, ut qui eo memoriæ defectu laborat, frequenter audiat, quæ ſemel craſſe didicit, ne ab ejus mente penitus eluantur. Inter celeberrimas Conſtit. Gibertinas editas a Jo: Matth. Giberto Epiſcopo Veronenſi, quas alibi commendavimus tom. V. c. 23. legitur:* „ Cum autem quilibet Chriſtianus Orationem Dominicam, Symbolum Apoſtolorum, Præcepta Dei atque Eccleſiæ ſcire debeat, retinendo ſaltem ſenſum; & Sacerdotibus, ac Prædicatoribus munere ſibi impoſito, prout tenentur, fungentibus nullus ſe in veritate excuſare poterit, quod a quo neceſſaria ad ſalutem addiſcere poſſit, non habeat; ideo præmiſſa neſcientes, ut magis confundantur &c. in faciem Eccleſiæ ad Matrimonium contrahendum non admittantur „ *ubi Cardinalis Auguſtinus Valerius* in notis *ad rem ſubdit:* „ Adverte non eſſe arcendos &c. qui ut neceſſaria ad ſalutem perdiſcant, faciunt quod in ſe eſt, ſicut qui ſcholas doctrinæ Chriſtianæ frequentant; quia non ob incuriam, aut negligentiam, ſed ob ingenii, memoriæve imbecillitatem ea non addiſcunt. „)

CAPUT II.

De natura & proprietatibus Matrimonii.

Quæſt. I. Quid eſt (*Vide N. 17*) *Matrimonium?*

Reſp. Matrimonium dupliciter accipitur, nempe pro contractu, & pro vinculo per talem contractum inducto. Matrimonium pro contractu acceptum recte definitur: Contractus legitimus, quo vir & femina ſibi mutuo tradunt, & acceptant poteſtatem corporum in ordine ad actum generationis, & ſe obligant ad ſe mutuo juvandum & perpetuo cohabitandum. Matrimonium vero pro vinculo acceptum communiter definitur: Maris & feminæ conjunctio maritalis ac legitima individuam vitæ conſuetudinem retinens, ex c. 11. *de præſumpt.* Sumptum autem pro Sacramento eſt contractus, modo dictus gratiæ ſignificativus & collativus.

Matrimonium, pro vinculo ſumptum dividitur in legitimum, ratum, & conſummatum. Legitimum eſt illud, quod legitimo conſenſu inter perſonas non impeditas contractum eſt: quale etiam nunc eſt inter non baptizatos. Unde ut tale non eſt Sacramentum, aut ſaltem præſcindit a ratione Sacramenti.

Ratum dicitur, quod eſt & legitimum & Sacramentum, ſed nec dum copula carnali conſummatum: tale eſt inter ſolos baptizatos.

Conſummatum eſt illud, quod accedente copula carnali extrinſece completur.

Quæſt. II. *Quænam eſt materia, & forma, & miniſter hujus Sacramenti?*

Reſp. Circa hoc diſſentiunt Theologi. Aliqui docent, materiam eſſe conſenſum contrahentium exterius expreſſum: formam vero, verba quæ profert ſacerdos, qui proinde ejus miniſter eſt.

Alii longe communius contendunt, ipſos contrahentes ponere materiam & formam, ideoque eſſe ejus (1) miniſtros: ſed in aſſignanda illa materia & forma inter ſe diſſident. Secundum multos materia eſt mutua corporum traditio; forma vero mutua corporum acceptatio, facta ſigno ſenſibili conſenſum internum exprimente. Secundum alios, materia eſt conſenſus internus contrahentium; forma ſunt ſigna externa conſenſum illum exprimentia. Demum ſecundum alios materia ſunt corpora habilia, forma eſt mutuus conjugum conſenſus.

Quæſt. III. *An & qualis requiritur conſenſus ad valorem Matrimonii?*

Reſp.

(1) *Abſtinendum Bened. XIV. ab ea cenſet quæſtione inter Theologos agitata, num Parochus ſit hujus Sacramenti Miniſter, ſeu potius ipſi contrahentes ſimul materia, forma, & miniſtri hujus Sacramenti habeantur. Utriuſque ſententiæ fundamenta late expoſita videnda ſunt* in Synodo Diœceſ. lib. 7. c. 28. *Quanquam non obſcure inclinare viſus eſt in ſententiam, quæ contractus, & Sacramenti totum quicquid contrahentibus vindicat. Merito tamen reprehendendi ſunt illi, qui a contracturis matrimonium non exigunt ſcientiam doctrinæ Chriſtianæ, ſaltem eorum quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt: Mandavit enim Clement, & ipſemet. Bened. XIV. in quadam Encyclica, quæ eſt in ejus Bullario* Tom. 1. n. 42. *ut Parochus ab inituris Matrimonium exquirat interrogando, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt, & ſi deprehenderit ignoraſſe, matrimonio jungendi non ſunt. Monet inſuper cum Giribaldo, illos, qui præcipua Fidei myſteria ſciunt, ea vero quæ ſunt de neceſſitate præcepti rudi ſolum modo tenent, illos quidem poſſe aliquandiu retineri a matrimonio celebrando, atque interim Parochus illos diligenter doceat, & ſi deprehenderit rudiores eſſe ingenio, & exilis memoriæ ut doctiores fieri non valeant, tenetur tamen conjungere.* Ibid. c. 19.

Reſp. Requiritur verus conſenſus internus, mutuus, de præſenti, per verba, & alia ſigna ſenſibilia expreſſus, plene deliberatus, in ſe liber & immunis a metu gravi injuſto, ex Conc. Flor. Itaque

1. Requiritur verus conſenſus internus & mutuus: *Nam Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum*, cap. 25. *de ſponſ.* Conſiſtit enim in contractu legitimo, qui eſt eſſentialiter duorum conſenſus. Hinc ſi conſenſus ſit ex alterutra parte fictus, nullum eſt Matrimonium, c. 26. *de ſponſ.* Qui tamen ficte conſenſit, peccavit graviter, tum contra reverentiam Sacramenti, falſo & ſine intentione adhibendo ejus ſigna; tum contra juſtitiam, quia in contractu oneroſo, ſi unus bona fide ponat partem ſuam, habet jus ut etiam alter adjiciat ſuam, & ſic ponatur æqualitas. Unde tenetur injuriam reſarcire, & damna compenſare, immo & tollere deceptionem, vere conſentiendo & contrahendo: niſi aliqua cauſſa gravis obſtet, qualis eſt magna conditionis inæqualitas, vel ſi gravia mala, capitales inimicitiæ, diſſidia, ſcandalum grave ex tali Matrimonio merito timeantur; quo caſu ſufficit pecuniaria compenſatio. Excipiuntur etiam hi caſus, nempe ſi tanta fuerit evidentia fictionis, ut mulier cenſeatur voluntarie decepta fuiſſe, quia volenti non fit injuria; vel ſi mulier decepta ipſum etiam deceperit, ſimulando ſe eſſe virginem, cum non eſſet.

2. Conſenſus debet eſſe de præſenti, ex cap. 31. *de ſponſal.* Quia per ſola verba de præſenti fit traditio, in qua conſiſtit Matrimonium, quo traditur mutua corporum poteſtas, nam per verba de futuro fit ſolum promiſſio. Ideoque debet eſſe mutuo acceptatus, ex cap. 3. *de ſponſ. duorum*: nam traditio non eſt completa, nec dat jus ſine acceptatione. Porro iiſdem omnino verbis, quibus conjuges proprium conſenſum exprimunt, ſignificant etiam ſe acceptare obligationem, & conſenſum ab altero expreſſum; nam hæc verba; *accipio te in meum, vel in meam*, aut æquivalentia, utrumque ſignificant, nempe & obligationem propriam, & acceptationem obbligationis alterius conjugis: nec poſſunt unum ſine altero velle, & exprimere; cum enim ſit contractus, conſtans eſſentialiter ex utriuſque obligatione, non poteſt vir, v. gr. dicere. *Volo eſſe tuus vir*, quin eo ipſo dicat virtualiter, & implicite: *Volo te habere in uxorem*, & conſequenter volo te habere mihi obligatam, ſine qua obligatione non eſſet uxor, nec vir ejus maritus. Item non poteſt vir velle accipere mulierem in legitimam uxorem, quin ſimul velit eſſe ejus maritus, Ideoque ſe ei ut uxori obligare, cum nequeat habere illam uxorem, niſi ipſe velit eſſe ejus maritus, & ſe ei obligare; idem eſt de uxore.

3. Debet eſſe plene deliberatus, hoc eſt, factus cum advertentia de ſe ſufficienti ad mortale. Nemo enim poteſt obligationem gravem ſibi liberam contrahere, niſi plene conſentiat. Item debet eſſe in ſe liber; nam omnis contractus humanus exigit eſſe in ſe liber, & non in cauſſa tantum. Unde non valet, ſi datus ſit in ebrietate voluntaria, in qua fuerit prævisus, nec debet eſſe extortus ex metu (Vid. N. 180. & ſeq. duos.) gravi injuſto: nam conſenſus ſic extortus invalidat Matrimonium, ut dicetur infra.

4. Utriuſque conſenſus debet eſſe ſimul moraliter, ita ut unius partis conſenſus perſeveret moraliter, nec revocatus ſit, dum exprimitur conſenſus alterius: alioqui non eſſet mutuus duorum in idem conſenſus. Sufficit tamen ſi conſenſui unius phyſice præterito non revocato, accedat conſenſus alterius, licet interpoſito intervallo; nam id omni contractui ſufficit, & alias non poſſet iniri Matrimonium per literas, vel procuratorem.

5. Ille conſenſus debet ſigno aliquo externo exprimi: quia eſt contractus humanus, idemque nonniſi modo ſenſibili perficiendus; & quia mutua requiritur conſenſus acceptatio. At non poteſt acceptari niſi cognoſcatur, nec cognoſci niſi per aliquod ſignum externum declaretur. Quamvis autem ad ejus valorem ſufficiat quodvis ſignum ſufficienter eum manifeſtans, ex Catech. Rom. & ex Conc. Florent. quod non requirit verba abſolute, ſed cum addito *regulariter*; tamen verbis propie dictis exprimi debet, dum poteſt; quia verba vocalia melius ac clarius, quam alia ſigna, conſenſum exprimunt; proinde uſurpari debent in contractu tanti momenti, dum poſſunt.

Quæſt. IV. *An ad Matrimonii valorem requiritur, ut intendatur copula?*

Reſp. Nego: Sed ſufficit quod intendatur ſaltem implicite & confuſe tranſlatio dominii corporum in ordine ad actum conjugalem, ſeu jus ad copulam. Quia 1. Matrimonium nihil eſt aliud eſſentialiter, quam mutua traditio, & acceptatio poteſtatis corporum in ordine ad copulam, dando & recipiendo jus ad copulam. Unde copula ſupponit jam Matrimonium conſtitutum. Item eſſentia Matrimonii conſiſtit in conjunctione animorum per mutuam traditionem poteſtatis corporum ad finem Matrimonii ſaltem confuſe cognitum. 2. B. Virgo & S. Joſeph ex communi ſenſu Eccleſiæ, verum contraxerunt Matrimonium; licet non intenderint copulam, immo ſe per votum obligarint ad ſe abſtinendum ab ea. 3. Valide initur Matrimonium cum voluntate ingrediendi religionem ante illius conſummationem.

Quæſt. V. *An ſufficit conſenſus conditionatus?*

Reſp. 1. Valet Matrimonium, ſi conditio ſit de præſenti, & extet; vel de præterito, & extiterit: quia, poſita conditione, conſenſus tranſit in abſolutum, cum ſit aut fuerit id, ad quod ut præſens aut præteritum conſenſus alligatus eſt. Secus, ſi conditio non ſubſiſtat; nam tunc abeſt conſenſus; quippe contrahentes ab initio conſentire nolunt, niſi ſtatuto tempore impleatur conditio. Si autem conditio honeſta & poſſibilis ſit de futuro contingenti, non perficitur Matrimonium, donec impleatur conditio, ex c. 5. *de condit.* quia non perficitur niſi conſenſu, quo contrahentes ſibi mutuo tradunt actu poteſtatem ſuorum corporum, in ordine ad actum generationis: at non tradunt niſi conſenſu abſoluto, aut in abſolutum tranſeunte, ut patet ex aliis contractibus; nam voluntas non vult tradere niſi poſita conditione. Itaque valor Matrimonii ſuſpenditur uſque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare, & eum non impedire, ſi conditio non ſit turpis.

Hinc qui ſub conditione de futuro unam duxit, ſi ante impletam conditionem aliam abſolute ducat, valebit hoc ultimum Matrimonium, licet ſit illicitum: Si autem duxerit duas ſub tali conditione, valebit

lebit cum illa, cum qua conditio prius implebitur. Si vero conditio non impleatur, nullus eſt contractus, c. 3. *de condit.*

Porro quamvis ſecundum multos, adveniente conditione Matrimonium perficiatur ſine novo conſenſu; modo prior conſenſus non fuerit revocatus, quia ceteri contractus conditionati poſita conditione fiunt abſoluti; tamen in praxi curandum eſt, ut ſic contrahentes impleta conditione conſenſum renovent, & quidem coram parocho & teſtibus, ne forte ab alterutra parte revocatus fuerit; & quia multi alii novum conſenſum abſolute exigunt. Item contrahentes debent coram Parocho & teſtibus affirmare conditionem eſſe impletam, niſi hi ejus impletioni interfuerint; quia Conc. Trid. exigit, ut intelligant Matrimonium vere contractum eſſe.

Reſp. 2. Si conditio appoſita repugnet naturæ, indiſſolubilitati, vel fini Matrimonii, aut ejus bono ac fidei, irritum eſt matrimonium, ex cap. ult. *de condit.* ibi: *Si conditiones contra ſuſtantiam conjugii inferantur, puta ſi alter dicat alteri, contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam ditiorem; aut, ſi pro quæſtu adulterandam te tradat, matrimonialis contractus, quantumcumque ſit favorabilis, caret effectu*, Ratio eſt, quia nihil poteſt ſine ſua ſubſtantia ſubſiſtere: at ſubſtantia Matrimonii ex inſtitutione divina conſiſtit in conſenſu & obligatione ad perpetuam ſocietatem, ad fidem conjugalem ſibi ſervandam, & ad prolem non impediendam, ſed ſuſcipiendam & educandam.

Si conditio non adverſetur ſubſtantiæ & fini Matrimonii, non illud irritat in foro externo, licet ſit turpis; ut ſi quis dicat: Contraho tecum ea conditione, ut victum furto quæras; vel etiam ſit abſolute impoſſibilis, ex cap. cit. ibi: *Licet aliæ conditiones appoſitæ in Matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Quæ conſtitutio, ex Delugo, valet etiam in foro interno, quando aliunde non conſtat de carentia conſenſus. Quamvis enim Eccleſia non poſſit ſupplere conſenſum Matrimonii, ſi deſit, (cum nulla poteſtas humana poſſit dare poteſtatem tui corporis ad uſum conjugii ſine tuo conſenſu) tamen, cum præſumantur contrahentes (niſi aliud conſtet) voluiſſe contrahere Matrimonium ſecundum leges, & ſenſum quo verba in jure intelliguntur, recte cenſentur implicite voluiſſe, non obſtante conditione impoſſibili aut turpi, contractum valere. Ceterum in foro conſcientiæ ſtandum eſt dicto contrahentis, an habuerit vere intentionem contrahendi, non obſtante tali conditione; quam ſi non habuerit, nullum eſt Matrimonium ob defectum conſenſus; nam conſenſus ſub conditione non eſt actus, niſi poſita conditione: ſi ergo conditio non poteſt poni, nunquam erit conſenſus.

Quæſt. VI. *An ad valorem matrimonii requiritur conſenſus parentum?*

Reſp. Nego. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. *Ubi eos anathemate damnat, qui falſo affirmant, matrimonia a filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe.* Sed addit ea ſemper fuiſſe ab Eccleſia prohibita. Sunt etiam contra præceptum divinum honorandi parentes, niſi ipſi, ſuum conſenſum rogati, ſine juſta cauſſa denegent, itaut non ſint rationabiliter inviti. Ratio autem cur ejuſmodi Matrimonium ſit validum, eſt, quia omnis homo ſufficienti ratione & legitima ætate præditus, plenum atque integrum habet dominium in corpus ſuum, independenter a parentibus.

Porro in Gallia Matrimonia ſine conſenſu parentum contracta, non cenſentur invalide contracta, niſi quoad aliquos effectus civiles, ut declaravit Ludovicus XIII. & habetur in actis Cleri Gallicani, tom. 3. Immo valent etiam quoad illos, ſi filii familias excedant annos xxx. & filiæ xxv. modo ſcriptis requiſierint conſenſum parentum, ex edicto Henrici II.

✠ Addidimus huic quæſtioni, quæ hac de re luculenter expoſita ſunt in l. VIII. DE SYNODO DIOECESANA c. 13. ubi n. 2. indicantur civiles leges, quibus irrita declarantur inita a ſervis, & filiisfamilias ſine conſenſu parentum vel dominorum matrimonia. N. 3. canones recenſentur, quibus Eccleſia tatas quondam habuit hujuſmodi civiles leges. *Num.* 4. ſequenti modo res exponitur. *Verum poſtea conſultius viſum eſt Eccleſiæ, præfatas civiles leges pluribus ſæculis a ſe, aut approbatas, aut toleratas corrigere, & abrogare, ſtatuitque, ut deinceps nuptiarum validitas a ſolo pendeat contrahentium conſenſu, nequaquam autem a nutu eorum, ſub quorum dominio, vel poteſtate contrahentes exiſtunt, quod generatim ſancitum legimus* in cap. Cum locum, de ſponſal. & matrim. In cap. Licet; & in cap. Tua de ſponſa duorum; *ſpeciatim vero de ſervis reſcripſit Adrianus Papa ad Archiepiſcopum Salisburgenſem* in c. Dignum de conjugio ſervorum; „ Nec inter ſervos matrimonia debent ullatenus prohiberi, & ſi dominis contradicentibus, & invitis contracta fuerint, nulla ratione ſunt, propter hoc, Eccleſiaſtico judicio diſſolvenda " *at tandem de filiisfamilias, poſt alias ſanctiones indicatas ab Juenin.* cit. diſſ. 10. q. 5. c. 3. ar. 2. *definivit Tridentinum* ſeſſ. 24. c. 1. de reform. matrim. *ubi anathemate perculit*, qui falſo affirmant matrimonia a filiisfamilias, ſine conſenſu parentum contracta, irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe.

5. *Quamobrem non licet hodie eaſdem civiles leges jamdiu ab Eccleſia reſciſſas excitare, eorumque obtentu, firmitatem adimere aut ſervorum, aut filiorumfamilias connubiis, quibus domini, vel parentes non annuerunt. Quod autem affirmat Bohemerus* jur. Eccl. Proteſtantium l. IV. tit. 9. §. 6. *nempe in Pomerania, Weſtphalia, & Bohemia, ubi adhuc remanent veſtigia antiquæ ſervitutis, & etiam hodie reperiuntur* homines proprii, *hoc eſt exiſtentes ſub dominorum proprietate, iſtorum connubia non aliter eſſe valida, quam ex dominorum conſenſu, aut eſt accipiendum de ſervorum conjugiis, quoad effectus civiles, aut non eſt admittendum a Catholicis, illis in regionibus degentibus, qui ſanctioribus Eccleſiæ legibus reguntur. Intra fines pariter pœnarum civilium concluditur edictum a Chriſtianiſſimo Rege Henrico II. in Comitiis Bleſenſibus anni 1579.* art. 30. *promulgatum, atque a Ludovico XIII. ann.* 1629. & 1639. *renovatum, quo nulla, & invalida declarantur Matrimonia a filiisfamilias contracta ſine conſenſu parentum; illud ſiquidem verbum*

in-

invalida, non eſſe aliter explicandum, quam per ſolam relationem ad contractum civilem, *ejuſdem Ludovici nomine, Clero Gallicano reſponderunt Regis Commiſſarii, ut habetur* tom. III. rerum, & decretorum Cleri Francici: *teſtaturque Lovetus, in Pariſienſi Senatu Conſiliarius*, tit. 6. litt. M. *ſcribens*. „ Nullitas matrimonii proveniens ex defectu conditionum, quas requirit art. 40. Bleſenſis Conſtitutionis, nullatenus attingit ipſum Sacramentum, quod nihilominus in iſto matrimonio exiſtit: non agitur de Sacramento matrimonii, aut ejus eſſentialibus cæremoniis, ſed de validitate conventionum matrimonialium, de acceſſoriis matrimonii, de dotis validitate, & communitate inter virum, & uxorem, quæ conditiones non dependent ex Theologicis deciſionibus, ſed ex edictis in Parlamento verificatis: *Item oſtendit Iſaacus Habertus Epiſcopus Vabrenſis* in libro de juſtitia connubialis edicti *a Ludovico XIII. conditi, ubi hæc habet*: „ Non multum laborandum eſt de conciliandis Regiis edictis cum Eccleſiæ ſententia: nullo ſiquidem edicto, matrimonia filiorumfamilias invalida, ac nulla eſſe, abſque conſenſu parentum, tutorumve, conſtitutum eſt, etſi hic error multis impoſuerit. Prohibita quidem ſunt, ſed invalida, & nulla eſſe, haudquaquam definitum. Unde etiam Deceſſorum ſuorum veſtigiis inſiſtens Rex Chriſtianiſſimus Ludovicus, ea iterum prohibuit, ac auſterius interdixit: invalida tamen, ac nulla eſſe, contra Tridentinæ Synodi decretum, ac Theologorum unanimem in Regno ſuo ſententiam, minime ſanxit. *Idem tradit Cabaſſutius* in theor. & prax. jur. Canon. lib. III. c. 25. n. 5. & 7. *ubi Brodeum carpit, quod Regium edictum ad ipſam etiam Sacramenti rationem protraxerit. Idem docet Gerbaſius in libro, quem inſcripſit* Tractatus pacificus &c. p. 504. *Idem Natalis Alexander* Theolog. dogm. & moral. tom. VI. de Sacram. Matrim. c. 3. ar. 3. prop. 2. *Quocirca neſcimus, qua ratione Juenin.* in cit. diſſert. 10. c. 3. ar. 2. *metuerit, ſuum calculum adjicere tot Doctorum Gallicanorum ſententiæ, Regis etiam declaratione firmata, & decidere noluerit, an revera in Gallia matrimonia inita a filiisfamilias ſine conſenſu parentum ſint valida quoad ſubſtantiam, etſi civilibus effectibus deſtitui, nemo dubitet. Neque extra inſtitutum vagati ſumus, dum hæc prolixius enarravimus: Siquidem verebamur, ne Epiſcopi, prædicti Juenin. aliorumque, contra communem ſapientiorum Galliæ doctorum ſenſum idem ſcriptitantium auctoritate decepti, non audeant in ſuis Synodis declarare, matrimonia a Filiisfamilias, invitis ac inſciis parentibus contracta, etſi illicita, valida tamen eſſe: ac proinde integrum non eſſe Contrahentibus, quandiu eorum alter ſuperſtes eſt, alias nuptias inire: quam profecto Synodalem declarationem ad conſulendum animarum ſaluti, non ſolum utilem, ſed maxime neceſſariam reputamus.*)

Quæſt. VII. *An matrimonium valide contrahitur per procuratorem, & inter abſentes?*

Reſp. Affirm. Quia 1. Eccleſia ſic contrahi permittit, ut patet ex praxi præſertim inter Principes. 2. Alii contractus valide fieri poſſunt inter abſentes per procuratorem, vel per litteras, ergo & Matrimonium; nam Chriſtus evehendo contractum Matrimonii ad rationem Sacramenti, nihil immutavit de natura contractus. 3. Sic valide contrahebatur ante Concil. Trid. ut patet ex cap. ult. *de procurat. in 6.* ubi Boniſac. VIII. id expreſſe declarat. Concil. autem Trid. non irritavit, niſi matrimonia clandeſtina: at ea quæ per procuratorem fiunt coram parocho & teſtibus, non ſunt clandeſtina.

Sed ex eod. cap. ult. *de procurat. in 6.* ad tale matrimonium tria requiruntur. 1. Ut procurator ad hoc habeat mandatum ſpeciale. 2. Ut procurator alium ſibi non ſubſtituat, niſi hoc ei ſit ſpecialiter commiſſum. 3. Ut procurator antequam contraxerit, non fuerit a domino revocatus: alioqui matrimonium nullum eſt, etiamſi tam ipſe quam pars, quacum contrahit revocationem ignoret: quia tunc deeſt conſenſus illius, cujus nomine procurator contrahit: qui conſenſus ſuppleri non poteſt a jure in matrimonio, ſicut poteſt ſuppleri in aliis contractibus: nam alii contractus per procuratores facti valent etiam revocato mandantis conſenſu, modo revocatio neque procuratori, neque parti innotuerit, L. 15. §. *Mandati*. Poſt Conc. Trid. autem requiritur etiam præſentia parochi & duorum teſtium.

Dices. Si hoc ita ſit, quare ergo ſponſi poſtea præſentes in facie Eccleſiæ conjunguntur? *Reſp.* Hoc fit, non quod Matrimonium reputetur invalidum, ſed vel ad ſupplendas ſollemnitates omiſſas, vel ad confirmandum contractum, vel ad majorem ſecuritatem, ne forte alteruter conſenſum, antequam procurator contraxerit, revocaverit. Tribus iſtis conditionibus quarta addenda eſt, ne procurator fines mandati excedat ſui: mandans enim non cenſetur conſentire, niſi ſerventur ab ipſo præſcriptæ conditiones. L. *Diligenter* D. *mandati*.

Item valet Matrimonium per litteras contractum, modo coram parocho & teſtibus legantur litteræ ſignificantes utriuſque conſenſum de præſenti, de quarum veritate ſatis illis conſtet: nam contractus ſic facti valent. Hic tamen contrahendi modus non eſt uſurpandus ſine gravi neceſſitate, quæ rariſſime poteſt contingere. Qui autem ſic contraxerunt, poſtea coram poſiti contractum ratum habeant, ne forte conſenſus ab alterutro fuerit revocatus.

Quæſt. VIII. *An Matrimonium eſt indiſſolubile* (1) *quoad vinculum, ſeu tranſlationem dominii?*

Reſp. 1. Quodvis Matrimonium abſolute contractum eſt & ſemper fuit ſine ſpeciali licentia Dei inſolubile, ex cap. unic. *de voto in 6.* & ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. idque tum jure divino naturali; nam ſolubilitas vinculi repugnat finibus Matrimonii, qui ſunt prolis conveniens generatio, ejuſdem recta educatio, & arctiſſima inter conjuges animorum conjunctio.

(1) *Circa indiſſolubilitatem matrimonii male ſentiunt, ac ſcribunt recentiores Proteſtantes, ex N. 19. & 21. Unde cautos eſſe oportet (N. 390.) iſtos præſertim Profeſſores Catholicos, qui ſtudioſæ Juventuti prælegunt ipſorum Commentaria de Naturali Juriſprudentia. ex. gr. libros Puffendorfii* de Officio hominis, & civis &c.

ctio. Et licet non ſit conſummatum, ordinatur tamen ex ſe, ut conſummetur, & proles procreetur. Tum jure divino poſitivo, ex Matth. 19. ubi Chriſtus Matrimonium ad ſuam primævam inſtitutionem revocans, ſic ait: *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & feminam fecit eos, & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Deus tamen quodlibet Matrimonium, etſi conſummatum, poteſt etiam quoad vinculum diſſolvere tanquam ſupremus creaturarum omnium & jurium illarum dominus, auferendo utrique conjugi dominium in corpus alterius, & ſua providentia impediendo incommoda inde ſequi nata.

Reſp. 2. Matrimonium conſummatum baptizatorum nullo caſu diſſolvi poteſt ab hominibus. *Prob.* 1. ex Matth. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: & Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur*: & Cor. 7. *Iis qui Matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro non diſcedere: quod ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat &c.* 2. Ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ id nunquam permiſit. 3. Ex Conc. Florent. decreto de Sacram. *Quamvis ex cauſſa fornicationis liceat thori ſeparationem facere, non tamen aliud Matrimonium contrahere fas eſt; cum Matrimonii vinculum legitime contracti perpetuum ſit.* Et ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 5. & 7. Ratio eſt, quia hoc Matrimonium eſt ſignum perfectum conjunctionis Chriſti cum Eccleſia per Incarnationem, ex c. 5. de *bigam.* quæ conjunctio eſt indiſſolubilis; Verbum enim nunquam humanitatem aſſumptam amittet.

Porro abſoluta illa inſolubilitas eſt ex præcepto Chriſti addito juri naturali.

Non obſtat illud, Matth. 19. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Nam ſenſus eſt: Quicumque dimiſerit uxorem, videlicet quoad thorum & cohabitationem abſolute ac in perpetuum, niſi ob ejus fornicationem, mœchatur, hoc eſt, reus fit mœchiæ alienæ, ſeu *facit eam mœchari*, ut habetur Matth. 5. & qui aliam duxerit quacumque ex cauſſa, mœchatur, mœchia ſcilicet propria. Unde Chriſtus duo ibi docet, nempe & propter ſolum adulterium dimiſſionem abſolute & in perpetuum quoad thorum & cohabitationem fieri poſſe per ſe & vi contractus Matrimonii; & facta tali dimiſſione non poſſe novum iniri Matrimonium vivente conjuge. Nam Chriſtus ipſe ea quæ hic obſcure dixerat, ad vitandas interrogantium calumnias, alibi diſcipulis clare exponit, nempe Matth. 5. *Qui dimiſerit uxorem ſuam excepta fornicationis cauſſa, facit eam mœchari*: & Marc. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Etſi uxor &c.*

Nihilominus Chriſtus ſatisfecit interrogationi factæ de dimiſſione, quoad vinculum. Nam cum dimiſſio quoad vinculum includat poteſtatem dimittendi unam, & ducendi alteram, Chriſtus has duas dimiſſiones ſejungens priorem conceſſit, poſteriore negata; priorem que dimiſſionem abſolutam ac perpetuam, & vi contractus Matrimonii factam, quoad thorum ſcilicet & habitationem, reſtrinxit ad ſolam fornicationem, ſeu adulterium.

Reſp. 3. Matrimonium infidelium non diſſolvitur hoc ipſo quod unus conjugum ad fidem convertitur, altero remanente in infidelitate, cum fuerit validum, etiamſi contractum ſit in gradu ab Eccleſia prohibito; quia infideles non ſubjiciuntur legibus Eccleſiæ. At ex Dei diſpenſatione in favorem religionis Chriſtianæ conceſſa, conjux fidelis habet jus diſſolvendi illud etſi conſummatum, & contrahendi aliud, ſi infidelis nolit ei cohabitare, vel ſi velit quidem cohabitare, ſed non ſine Creatoris injuria, Chriſtum blaſphemando, religionem chriſtianam contemnendo, vel ſi non patitur fidelem chriſtiane vivere, aut ad infidelitatem aliudve peccatum inducat. Patet ex cap. *Quanto de divort.* & ex 1. Cor. 7. *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat; non enim ſervituti ſubjectus eſt frater aut ſoror in hujuſmodi.* Diſſolvitur autem per aliud Matrimonium converſi ad fidem. Quod ſi converſus non ineat aliud Matrimonium, non poteſt infidelis aliud contrahere: quia diſſolubilitas eſt ſolum conceſſa in gratiam fidei.

Immo multi docent, Matrimonium infidelis ad fidem converſi diſſolvi poſſe, ſi alter converti nolit, quamvis velit cohabitare pacifice, ex c. *Judæi*, & can. *Spe* 28. q. 1. ſi vero uterque infidelis conjugatus baptizetur, eorum Matrimonium fit ratum per baptiſmum: nam hoc ipſo quod tales communi conſenſu baptizantur, dant ſignum externum, quod conſentiant in Matrimonium præcedens, ut juxta Chriſti inſtitutionem ſit inſolubile; & ſi conſummetur poſt baptiſmum, fit abſolute indiſſolubile.

✠ Vid. c. 4. l. VI. ejuſdem Tractatus de Synodo in quo SS. D. N. clarius hujuſmodi controverſiam exponit n. 3. *Quod plus negotii*, inquit, *faceſſit Epiſcopis, eſt Matrimonium ab Hebræis in infidelitate contractum, & conſummatum, de quo diſputatur, an & quando per converſionem alterutrius conjugis ad Chriſtianam Fidem dirimatur. Certum eſt Infidelium conjugium ex privilegio in Fidei favorem a Chriſto Domino conceſſo & per Apoſtolum Paulum 1. ad Cor. c. 7. promulgato diſſolvi, cum conjugum alter Chriſtianam fidem amplectitur, renuente altero in ſua infidelitate obdurato cohabitare cum converſo; aut cohabitare quidem volente, ſed non ſine contumelia Creatoris, hoc eſt non ſine periculo ſubverſionis conjugis Fidelis, vel non ſine execratione ſanctiſſimi nominis Chriſti, & Chriſtianæ religionis deſpicientia: ex hoc vero fit, integrum non eſſe conjugi converſo, tranſire ad alia vota, prius quam Infidelis interpellatus, aut abſolute recuſaverit cum eo cohabitare, aut animum ſibi oſtenderit, cum illo quidem cohabitandi, ſed non ſine Creatoris contumelia, uti colligitur ex celeberrima Decretali Innocentii III.* in c. Quanto de divortiis, notatque *Sanchez* de Matrim. lib. VII. diſp. 74. n. 12. *Salmanticenſes* tr. 9. de Matrim. cap. 4. n. 48. *Cardinalis de Laurea* de Matrim. diſp. 15. n. 198. *Cleſicatus* de Sacram. Matrim. dec. 23. n. 34. *At quandoque evenit, conjugem Infidelem in longinquas abiiſſe regiones; aut ita latitare, ut interpel-*

pellari nequeat, & tunc dubitatur, an interpellatione omiſſa, fas ſit converſo alias inire nuptias. Affirmant plerique, quibus adſtipulantur Sanchez cit. loc. n. 24. *Genuenſis* in praxi Cur. Archiepiſc. Neapolit. cap. 7. n. 20. *Riccius* in praxi part. 2. reſol. 24. *Alii ex adverſo, inter quos Pontius* lib. VII. de Matrim. c. 48. n. 22. *in eo rerum ſtatu neceſſariam putant diſpenſationem Summi Pontificis, cujus eſt declarare, in quibuſnam circumſtantiis deſit obligare præceptum Divinum, quo prædicta interpellatio, ante reſciſſionem matrimonii, videtur injuncta, atque huic poſteriori ſententiæ, in quadam cauſſa Florentina diſcuſſa 17. Jan. 1722. adhæſit ſacra Congr. Conc., cujus judicio Nos omnia ſubjecimus rationum momenta, quæ a diſſidentibus inter ſe Doctoribus, in utramque partem afferuntur, uti legere eſt* Tom. II. Theſaur. Reſol. p. 127. & ſeq. *Nec Sedes Apoſtolica difficilem ſe præbet eam petentibus diſpenſationem, quum urgens cauſſa ſuadeat concedendam: etenim, ſicut in præfata cauſſa Florentina animadvertimus, Greg. XIII. locorum Ordinariis, Parochis, & Presbyteris Miſſionariis Societatis Jeſu, in Angola, Æthyopia & Braſilia degentibus poteſtatem fecit diſpenſandi cum quolibet conjuge, qui Chriſtianæ religioni nomen dedit, ut novum poſſit matrimonium inire, omiſſa interpellatione alterius conjugis infidelis, in quem conſtat legitime interpellari non poſſe, & nos ipſi, ad Petri Cathedram evecti, facultatem conceſſimus Apoſtolico Nuncio Venetiis commoranti, ut in ſimili rerum eventu poſſit ab ejuſdem interpellationis onere relevare conjuges converſos, exiſtentes in loco pio Catechumenorum ejuſdem Civitatis Venetiarum, quod habetur* in noſtra Conſt. 3. noſtri Bullarii Tom. II.

4. *Sed alia hinc oritur controverſia de temporis momento, quo reſcindatur fœdus connubii, de quo eſt ſermo. Plerique Doctores ſentiunt, interpellato conjuge infideli, eoque, aut expreſſe abnuente legitime cohabitare cum fideli, aut intra terminum ſibi in interpellatione præfixum, nihil reſpondente, diſſolutum ſtatim cenſeri vinculum conjugii, quo erant ambo conſtricti: alii arbitrantur, tunc primum dirimi, cum conjux converſus alteras nuptias contrahit; ab iſtius autem controverſiæ deciſione, alterius pendet enodatio difficultatis, de qua non ſemel contingit in Eccleſiaſticis Foris diſputari. Fingite, Titium Hebræum Chriſtianam fidem amplecti; poſtquam fuit Baptiſmate ablutus uxorem ſuam Næviam, quam in Judaiſmo pertinacem reliquit, interpellet, an velit ſecum cohabitare ſine Creatoris contumelia: Nævia aut expreſſe renuat, aut intra præfinitum ſibi temporis intervallum nihil reſpondeat: aliud deinde matrimonium cum Hebræo viro contrahat Nævia, Titius autem Chriſtianus cælibem ſtatum eligat. Fingite rurſus, poſt aliquot annos, Næviam cum ſuo ſecundo viro ad Chriſtianam Fidem converti, colente adhuc Titio cælibatum; gravis ſtatim excitatur quæſtio, an Nævia redire debeat ad Titium ſuum primum virum, an potius permanere cum ſecundo. Hujus autem quæſtionis deciſio ab alia pendet quam antea proponebamus. Etenim ſi matrimonium Titii cum Nævia reſciſſum fuit, ſtatim ac Nævia interpellata renuit cum Titio legitime cohabitare, uti opinantur Doctores primæ ſententiæ, valide profecto potuit eadem Nævia alteri ſe copulare viro, cum quo propterea perſeverare debet, etiam cum ambo Chriſtianorum Sacris ſunt initiati: at ſi matrimonium in infidelitate contractum, tunc ſolum diſſolvitur, quando conjux converſus aliud conjugium init, uti exiſtimant Doctores ſecundæ ſententiæ, cum Titius, in caſu, aliam non duxerit uxorem, illegitimum certe fuit novum matrimonium a Nævia, nondum a priori vinculo ſoluta contractum, atque idcirco cum Chriſtianam fidem amplectitur, tenetur ad primum virum redire. Verum cum res contigerit Florentiæ an. 1726. & de ea diſceptaretur in Sac. Congr. Conc. Nos pro noſtro, quod tunc gerebamus, Secretarii munere, diſſertationem elucubravimus, qua luculenter oſtendimus, ex enuntiatis ſententiis poſteriorem eſſe, tam inter antiquos, quam inter recentiores Theologos, & Canoniſtas, fere communiter receptam: ex quo concluſimus, virum Hebræum, de quo res erat quippe cum ſecunda uxore quam juxta præmonſtratum caſum duxerat, Baptiſmum petebat, poſt illud ſuſceptum teneri redire ad primam jampridem Chriſtianam factam, & adhuc perſeverantem innuptam; & Sac. Congr. ne latum quidem unguem a noſtra ſententia receſſit, eoque libentius eam eſt amplexata, quod, Nobis pariter ſuggerentibus, compererit, ita conſentientibus Theologis in conſilium adhibitis, fuiſſe ab eadem definitum an. 1679. & 1680. in ſimili caſu, qui Florentiæ quoque evenerat: quæ omnia legenda ſunt* in Theſ. reſ. Tom. 6. pag. 356. & 391. ac ſeq.

5. *Alter ejuſdem cauſſæ articulus, Sac. Congr. diſcuſſioni tunc quoque propoſitus indeciſus remanſit: quærebatur itidem, an ſaltem jus eſſet Summo Pontifici, primum matrimonium, in infidelitate contractum, & conſummatum, ſuprema ſua auctoritate relaxandi, veniamque concedendi conjugi, tardius ad Fidem converſo, ut in prædictis rerum circumſtantiis, poſſet cum ſecunda uxore permanere. Opportuna etiam de hac, longe utique graviori quæſtione fuit a Nobis emanata diſſertatio, quæ extat* Tom. 4. Theſ. reſ. pag. 130. & ſeq. *in qua plures allegavimus Doctores, hanc poteſtatem Pontifici aſſerentes, ſimulque contendentes, eam reipſa exercuiſſe S. Pium V. & Greg. XIII., ſicut cit. diſſertatione fuſe habetur; ſed Sac. Congr. ſatius duxit a ſententia ferenda ſe abſtinere, quoniam, etiam data Pontifici poteſtate reſcindendi prius vinculum conjugii in infidelitate contracti, nihilominus, quod Nos Sac. Congr. inſinuare non prætermiſimus, merito dubitabatur, num eæ adeſſent graviſſimæ cauſſæ, quæ neceſſariæ ſunt ut per Apoſtolicam diſpenſationem dirimatur.*

6. *Itaque Epiſcopus diœceſi præſidens, in qua ob admixtionem Chriſtianorum cum Hebræis, interdum caſus occurrant, de quibus diſſeruimus, utiliter de iiſdem ſermonem inſtituet in Synodo, ſalubriter in ea formam inſeret interpellationis a conjuge converſo, alteri faciendæ in ſua perſiſtenti perfidia, quam formulam integram refert Clericatus* cit. loc. *prudenter denique ſuis Parochis doctrinam tradet, a Sac. Congr. Conc. approbatam, ſecundum quam dijudicare debeant, an, & quando, per converſionem alterutrius conjugis ad Chriſtianam Fidem,*

alter

Digitized by Google

alter in infidelitate relictus libertatem nanciſcatur a vinculo matrimonii, quo erat obſtrictus. Irrepſerat intolerabilis abuſus, quod maritus Hebræus ad Fidem converſus libellum repudii juxta ritum Judaicum ad uxorem tranſmittebat in ſua infidelitate perſiſtentem, cujus ope libelli uxor Hebræa ad alia vota tranſibat. Adverſus autem hunc abuſum edita eſt a nobis Conſt. quæ incipit: Apoſtolici miniſterii, *edita die 26. Septembris 1749. in ſecundum tomum noſtri Bullarii inſerenda. Futiliter autem hæc pertractarentur in Synodo diœceſis, a qua Hebræi coguntur perpetuo exulare, nec proinde unquam in ea caſus eveniunt, de quibus hactenus.*

Reſp. 4. Matrimonium baptizatorum ratum, ſed non conſummatum, diſſolvitur in duobus caſibus. 1. Per profeſſionem ſolemnem in religione approbata, ex c. *Verum*, & c. *Ex publicis de converſ. conjug.* & ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 6. Quia conditio (Niſi religionem profitear ante conſummationem) jure ſaltem eccleſiaſtico appoſita eſt contractui Matrimonii, in favorem boni communis, cui perſona privata cedere nequit. Dum autem unus conjugum religionem ingreſſus eſt, alter non poteſt cum altero contrahere, niſi poſt profeſſionem prioris, cum per hanc ſolam diſſolvatur Matrimonium.

Nota. Conjugibus ante conſummationem conceduntur duo menſes ad deliberandum de religione ſuſcipienda, ex c. *Ex publico* cit. intra quod tempus conjux cogitans de religione non tenetur conſummare, nec poteſt ſine injuria ad id cogi. Sed hoc exacto tenetur reddere debitum, ſi exigatur ab altero: tamen quamdiu matrimonium non eſt conſummatum, tamdiu liberum eſt conjugibus religionem ingredi; & uno profitente, poteſt alter ad alias nuptias tranſire, ex c. *Verum* cit. Secus, ſi Matrimonium conſummetur, etiam per vim & primo menſe.

2. Ex Canoniſtis & Theologis plurimis diſſolvitur per auctoritatem Papæ, qui tamquam ſupremus Vicarius Dei poteſt, ob cauſſam valde gravem, ſolvere tale Matrimonium.

Prob. 1. Ex facto plurium Pontificum, qui in hoc diſpenſarunt, ut Martini V. & Eugenii IV. teſte S. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 21. §. 3. Pii II. & Pii IV. teſte Navarro, Greg. XIII. teſte Præpoſito, & Clementis VIII., & Urbani VIII. teſte Conrado &c. 2. Quia cum poſſit Papa diſpenſare in profeſſione religioſa, per quam dirimitur Matrimonium ratum, cur non poſſet in Matrimonio ipſo rato; nam profeſſio religionis eſt fortius vinculum, quam ſit vinculum Matrimonii rati; cum profeſſio religionis hoc vinculum diſſolvat, juxta illud juris axioma: *Si vinco vincentem te; a fortiori vincam te*: 3. Talis poteſtas expedit bono Eccleſiæ & ſaluti animarum. At Chriſtus dedit ſuo Vicario omnem poteſtatem, quæ bono Eccleſiæ & ſaluti animarum expediret.

Nec obſtat illud Chriſti: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, Matth. 19. Quia hæc verba ſpectant Matrimonium conſummatum, quo ſolo conjuges fiunt una caro, ut docet Alexander III. c. *Ex publico*. Unde Matrimonium eſt quidem inſolubile, ſed ab ipſis contrahentibus, & poteſtate mere humana, qualis non eſt hæc poteſtas Papæ, qui non diſſolvit illud ut homo, ſed ut Vicarius Chriſti, & ejus diſpenſator. Cum autem Matrimonium ratum ſit dumtaxat ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia per charitatem, quæ in multis juſtis diſſolvitur, non debet eſſe ita inſolubile ſicut conſummatum; quod eſt ſignum unionis Chriſti cum Eccleſia per carnis aſſumptionem, quæ nunquam diſſolvetur, c. *Debitum*, de bigam.

Nec inde ſequitur, Matrimonium conſummatum poſſe etiam diſſolvi auctoritate Papæ: nam hoc eſt omnino indiſſolubile ob perfectam ſignificationem unionis Chriſti cum Eccleſia per aſſumptionem humanitatis. Et hoc Matrimonium a rato differt integraliter, ſicut perfectum ab imperfecto ſeu minus perfecto in ratione ſigni. Nam Matrimonium ratum caret integrali perfectione, quæ complet conſummatum in ſua perfecta ſignificatione unionis Chriſti cum Eccleſia per aſſumptam carnem: quam quidem perfectionem habet Matrimonium conſummatum.

Nec obſtat quod Matrimonium ratum ſit Sacramentum. Nam licet ſit Sacramentum, pendet tamen a contractu humano tamquam fundamento, ſuper quo contractu poteſtatem habet Eccleſia; quamvis Eccleſia nil poſſit circa Sacramenta a contractu humano independentia.

Quæſt. IX. *Num & quando licitum eſt divortium, ſeu ſeparatio conjugum, quoad thorum dumtaxat & habitationem, manente vinculo conjugali.*

Reſp. Ob varias cauſſas licite fieri poteſt, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 8. & ex jure canonico, tit. *de divortiis*.

1. Illud licite fit in perpetuum ob alterius conjugis fornicationem, per quam intelligitur non ſolum adulterium, ſed etiam omnis illicitus concubitus cum alio ſuppoſito, ut inceſtus, ſodomia, beſtialitas; his enim criminibus frangitur fides conjugalis, ex Matt. 5. & c. 5. & 8. *de divort.* Immo tenetur divortium facere, niſi uxor reſipiſcat, ex Prov. 8. *Qui tenet adulteram, ſtultus eſt, & impius*, & ex c. 3. *de adulter.* Nam alioqui fieret particeps ejus peccatorum, tegumentum ei præbendo; *& ne peccato ejus conſentire videatur, dum correctionem debitam non apponit*, ait S. Th. Aliud eſt de uxore, niſi ipſa certo ſciat virum adulterum ex divortio emendandum; quia uxor cum non ſit ſuperior, non tenetur illum punire, nec cenſetur ejus adulterio connivere.

Porro eſt æquale jus divortii in utroque conjuge ob adulterium. Nam quoad thorum, fidem ac debitum conjugale, pares ſunt vir & uxor, ex 1. Cor. 7. Et nemo tenetur debitum promiſſum præſtare ei, qui pactum primus violavit.

Divortium tamen non eſt licitum in his caſibus, 1. Si adulterium condonatum ſit etiam tacite, exercendo actum conjugalem, poſtquam cognitum eſt: nam ex cap. *Si illic* 23. q. 4. injuria condonata non poteſt poſtea puniri. 2. Si vir ipſe uxorem proſtituerit, ex cap. 6. *de eo qui cognovit &c.* aut ſi fornicandi cauſſam dederit, v. g. denegando ei injuſte debitum; nam par non eſt, ut qui cauſſam crimini injuſte dedit, ex eo commodum percipiat.

3. Si adulterium non fuit culpabile, ut ſi uxor bona fide alteri nupſerit, putans virum ſuum eſſe mortuum; nam privatio debiti eſt pœna, ideoque ſupponit culpam. 4. Si uterque conjux adulterium patravit, ex cap. 4. & 5. *de divort.* ita ut pars quæ poſt compartis adulterium fornicata eſt, teneatur

ad hanc redire, eique debitum reddere; *cum Matrimonii jus in utroque læſum conſiſtat, & paria delicta mutua compenſatione tollantur*, cap. 6. *de adulter.*

✠ Quæres quid cenſendum, ſi vir aliud agens, indirecte occaſionem adulterii præbeat, ut puta, uxorem domo injuſte expellendo, eamve deſerendo, aut neceſſaria alimenta denegando? Reſpondeo cum Sanchez l. v. de divortio diſp. 5. in tali caſu poſſe virum divertere, ſi uxor adulteretur, c. *ſignificaſti*, *de divort.* Ubi vir non cogitur adulteram recipere uxorem, non obſtante allegata per ipſam exceptione. Quod ſi vir in cauſſa fuerit, ipſam injuſte expellens, ubi *gloſ. v. materiam* reddit rationem; quia mulier nulla ad fornicandum adduci debet ratione, c. *ita ne*, 32. q. 5. Idem deducitur c. *ex litteris de divort.* ubi non auditur uxor allegans ſe adulterium admiſiſſe, eo quod vir ei neceſſaria denegarit alimenta. Ubi *gloſ. v. compulſa* eam reddit rationem; quod non ſit Ignoſcendum turpiter viventi prætextu paupertatis. *l. Palam D. de ritu nuptiarum*. Quod tamen intelligendum eſt, niſi vir ea intentione uxorem repuliſſet, alimentiſve privaſſet, quo illa neceſſitate urgente adulterium perpetraret. Quia tunc perinde eſt ac in adulterio connivere. Utrum dici poſſit virum adulterii cauſſam dediſſe negando debitum conjugale? Reſpondeo cum citato Sanch. negationem debiti non poſſe dici adulterii cauſſam, ſed potius occaſionem, cum eo non tendat, ut fœmina fornicetur: & *Nota* præcedenti probavimus virum poſſe divertere ab uxore adultera, quæ domo injuſte expulſa fuerat alimentiſque defraudata, tunc enim debito, & cohabitatione defraudatur. Ex dictis colliges, doctrinam P. Antoine intelligendam eſſe de debito conjugali eo fine negato, ut uxor fornicetur, quæ eſt ſententia *Sanchez*, *Abulenſ. 19. c. Matth. p. 56. caſu 2. Sylva V. divortium p. 9. fin. Alioſque apud eumdem Sanchez loc. cit.* ✠

Nota. Conjux innocens poteſt privata auctoritate ſe ſeparare quoad thorum, modo ei conſtet de alterius adulterio: cum debitum negari poſſit ſine ſcandalo, & jus negandi habeat ob violatam ſibi fidem contractus Matrimonii. At ſeparatio quoad habitationem (quod eſt proprium divortium) cum ſit publica, requirit auctoritatem judicis eccleſiaſtici, ex cap. 5. & 6. *de divort.* alioqui ſcandalum & perturbatio oriretur. Poſſet tamen auctoritate privata fieri ad tempus ob grave periculum animæ, vel corporis imminens, quod aliter declinari nequeat. Parti autem ob adulterium dimiſſæ non licet ingredi religionem, vel ſuſcipere ſacros Ordines ſine conſenſu partis innocentis, quæ habet ſemper jus revocandi alteram.

2. Licitum eſt divortium ſupradictum ob comparis hæreſim ſupervenientem, c. 6. *de divort.* vel ob ſævitiam, vel ob alia crimina, ex quibus imminet animæ corporiſve periculum. Nam Matrimonium non tollit jus naturale vitandi proprium periculum animæ & corporis. Non tamen licitum eſt ob alia crimina, quæ neutrum periculum ſecum afferunt c. 2. *de divort.* Porro poſt ſententiam divortii non perpetui, ſed ad tempus, v. g. donec nocens mores emendaverit, innocens non poteſt mutare ſtatum per profeſſionem, vel ſacrum Ordinem ſuſcipere; quia nocens ſaltem emendatus poteſt auctoritate judicis repetere conjugem. Immo ceſſante periculo omni, & conjuge emendato, uxor ad virum redire debet: nam *ceſſante neceſſitate illud quoque ceſſat, quod pro neceſſitate factum eſt*, c. *Ordinationes*, 9. q. 1.

3. Fieri poteſt ex mutuo conſenſu, ſtudio vitæ perfectioris in religione, ex Matth. 10. *Omnis qui reliquerit domum . . . aut uxorem propter nomen meum, centuplum accipiet &c.* Quod ſi unus poſt conſummatum Matrimonium religionem ingredi velit, debet & compars ingredi, c. 4. *de converſ. conjugat.* niſi in ſæculo manens caſtitatem voveat, nec ſit de incontinentia ſuſpecta, c. 8. eod. tit. Ut autem vir ſacros Ordines ſuſcipiat, ſufficit, ſi uxor caſtitatem in ſæculo voveat cap. 5. eod. tit.

Quæſt. X. *An Polygamia ſeu pluralitas uxorum ſimultanea eſt licita:* (*Vid. N. 17.*)

Reſp. Eſt illicita & irrita poſt Evangelium promulgatum. *Prob.* 1. ex Luc. 16. *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & alteram ducit, mœchatur*. Ergo a fortiori mœchatur, qui priore retenta alteram adjungit. Et Matth. 19. *Qui fecit hominem ab initio, maſculum, & fœminam fecit eos*, (unicum cum unica conjungens) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una &c.* Ubi Chriſtus licentiam antiquis Patriarchis & Iſraelitis factam revocat, & Matrimonium ad primævam inſtitutionem reducit. *Et non dixit: Tres, vel plures, ſed duo: nec dixit, Adhærebit uxoribus, ſed uxori*, ait Innocentius III. c. 8. *de divort.* 2. Ex perpetua Eccleſiæ traditione & praxi. 3. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. *Si quis dixerit licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit*. Eſſe etiam irritam polygamiam ſupra docet his verbis; *Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & conjungi Chriſtus Dominus apertius docuit &c.*

Immo polygamia, ſine licentia Dei, adverſatur legi naturali. Quia 1. impedit ſaltem communiter bonam prolis educationem, & pacem domeſticam ad eam neceſſariam: Nam vix fieri poteſt, ut non ſit aliqua prædilectio & diſtinctio, vel neglectus aliquarum uxorum, nec invidia, jurgia, rixæ inter illas uxores, aliaque mala inde naſcantur, idque ex natura rei, ſpectato fœminarum nativo ingenio. Quare uxorum pluralitas adverſatur pacificæ cohabitationi conjugum, aut gubernationi domeſticæ, qui eſt ſecundarius Matrimonii finis, ut docet Ariſtoteles. Uxor quippe non ſubditur viro ut famula, ſed ut ſocia & comprincipium, & in domeſtica gubernatione cum viro & ſub viro principatum tenens. 2. Æqualitas contractus Matrimonii ideoque ejus juſtitia exigit, ut ſicut uxor tradit totaliter dominium ſui corporis viro, ſic ſuum totaliter tradat vir uxori: ita ut uterque eo æqualiter uti poſſit, nec alteri tradere ſine injuria alterius. Unde Innocentius III. c. 8. *de divort.* ait: *Nec ulli unquam licuit ſimul plures uxores habere, niſi cui fuit divina revelatione conceſſum*. Et S. Hieron. in c. 19. Matth. ait Chriſtum *adducere in teſtimonium ſacram ſcripturam & naturalem legem*, ut unitatem uxoris ſtatuat.

Hinc infideles non poſſunt ad baptiſmum admitti, niſi.

Digitized by Google

niſi unam tantum uxorem primo loco acceptam retineant, ceteris ut illegitimis dimiſſis. c. 8. *de divort.* Si tamen alia fidem ſuſciperet, præferenda eſſet: nam poteſt converſus, omnibus uxoribus infidelibus dimiſſis, aliam fidelem ducere.

Deus tamen polygamiam Patriarchis licitam reddidit ad multiplicandum populum Dei, dividendo in plures uxores jus quod ex natura contractus una habebat totaliter in corpus mariti; & ſuppeditandu media, ne inde bona educatio & pax familiarum impediretur, & alia mala ſequerentur.

Nunquam (Vid. N. 20.) autem conjunctio ejuſdem fœminæ cum pluribus viris permiſſa fuit. Quia hæc adverſatur fini etiam primario Matrimonii, nempe generationi prolis, quæ ut plurimum plurium commixtione virorum impeditur, ita ut vel nunquam, vel ſaltem rariſſime ſequatur, ut patet in meretricibus. Et quando non impeditur, incertum reddit patrem prolis, quod prolis educationi adverſatur. Finis autem primarius Matrimonii eſt tum generatio prolis, tum ejus educatio.

CAPUT III.

De Impedimentis Matrimonii.

IMpedimenta Matrimonii alia ſunt impedientia tantum, quæ reddunt illud ſolummodo illicitum. Alia dirimentia, quæ inſuper efficiunt invalidum, ſi fuerit attentatum; unde ſic vocantur, non quod Matrimonium ſemel valide contractum dirimant, cum Matrimonium ſemel validum ſit indiſſolubile, ſed quia faciunt ne valide contrahi poſſit. Porro ſemper dirimunt non obſtante ignorantia invincibili, ſive juris, ſive facti circa illa. Quia non ſunt pœnæ, quæ culpam ſupponant, ſed inhabilitates morales ad Matrimonium ob bonum commune ſtatutæ, quæ non requirunt cognitionem ſui ut contrahantur, cum bonum commune poſtulet, ut etiam ab ignorantibus contrahantur. Infideles tamen, cum non ſint ſubjecti legibus Eccleſiæ, non adſtringuntur impedimentis ſolius juris Eccleſiaſtici; unde ob illa ſeparari non debent, ſi convertantur.

Quæſt. I. *Quot ſunt impedimenta impedientia tantum?*

Reſp. Sunt quatuor, quæ nunc certo vigent, & ſub mortali obligant, cum materia præcepti ſit gravis. Hoc verſu continentur:

Eccleſiæ vetitum & tempus, ſponſalia, votum.

Primum itaque eſt Eccleſiæ vetitum, id eſt prohibitio ab Epiſcopo vel Parocho facta de non contrahendo ob dubium impedimenti alicujus, donec veritas innoteſcat, c. 1. *de Matrim. contract. &c.* cap. ult. *de clandeſt. deſponſat.* Item prohibitio a Conc. Later. IV. & Trident. facta, ne contrahantur ſine præviis denuntiationibus, vel earum diſpenſatione.

Secundum eſt tempus, quo nuptiæ ſunt interdictæ, quod jure novo Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 10. eſt ab Adventu uſque ad diem Epiphaniæ incluſive, & a die Cinerum uſque in octavam Paſchæ incluſive. Sed quia ibi loquitur de ſolemnibus nuptiis, jure communi ſecundum multos ſolum prohibetur hoc tempore ſub mortali ſollemnitas nuptiarum, nempe benedictio ſponſi & ſponſæ, traductio ſponſæ ad ædes ſponſi, choreæ, & convivia nuptialia. Unde Rituale Rom. dicit ſolum hoc tempore *ſollemnitates nuptiarum prohibitas eſſe: ut nuptias benedicere, ſponſam traducere, nuptialia celebrare convivia: Matrimonium autem omni tempore contrahi poteſt.* Matrimonii tamen conſummationem tunc prohiberi declaravit Sac. Congreg. teſte Fagnano, eo quod hæc non conveniat tempori, devotioni, & pœnitentiæ dicato. Immo ex conſuetudine, vel jure particulari multarum diœceſum, Matrimonii celebratio dicitur etiam tunc non permitti abſque ſpeciali cauſſa, & licentia Epiſcopi.

Tertium, ſponſalia prius cum alio contracta & nondum diſſoluta. Quia tunc violaretur in re gravi fides alteri data, & promiſſio oneroſa ei facta, & ab eo acceptata, quæ obligat ex juſtitia graviter in re gravi, ex c. *Agatho* 27. q. 2.

Quartum eſt votum ſimplex caſtitatis in ſæculo ſervandæ, vel ingrediendi religionem, vel ſuſcipiendi Ordinem ſacrum, vel nunquam nubendi, c. 6. *Qui Clerici &c.* Nam votum jure divino naturali obligat ad ſui obſervationem, ne fides Deo data violetur. Validum tamen eſſet Matrimonium, ex cap. cit. Nam ex natura rei res alicui promiſſa poteſt alteri valide, licet illicite, dari. Ac votum ſimplex non corporis traditionem, ſed ſolam promiſſionem complectitur. *Poſt votum ſimplex adhuc remanet homo dominus corporis ſui, & ideo poteſt ipſum dare alteri, ſcilicet uxori*, S. Thom. in 4. diſt. 38. q. 1. a. 2. q. 2.

Quæſt. II. *Quænam obſervanda ſunt circa Banna, ſeu denuntiationes futuri Matrimonii?*

Reſp. Sequentia, 1. Licet ad valorem Matrimonii non requirantur; cum nullo jure ob earum defectum irritetur, tamen graviter præcipiuntur a Conc. Later. IV. & Trid. ſeſſ. 24. c. 1. Quare qui ſine illis, vel legitima diſpenſatione Epiſcopi contrahunt, & Parochus aſſiſtens, peccant mortaliter. Quia violant præceptum Eccleſiæ in re gravi, ubi agitur de graviſſimis malis impediendis: niſi tamen excuſaret urgentiſſima neceſſitas, qualis reperitur in articulo mortis; ut ſi concubinarius brevi moriturus velit & debeat contrahere Matrimonium cum concubina; tunc ſi nequeat adiri Epiſcopus vel ejus Vicarius, Parochus per epichejam poterit interpretari legem illam in tali caſu non obligare.

2. Ex præcepto fieri debent tribus diebus feſtivis continuis, non tamen immediatis, ab utriuſque contrahentis Parocho, vel Parochis in Eccleſia inter Miſſarum ſollemnia, niſi ex cauſſa juſta Ordinarius diſpenſet, ex Conc. Later. IV. c. 51. & Trid. ſeſſ. 24. c. 1. Quare ſi contrahentes ſint diverſarum parochiarum, debent fieri denuntiationes in utriuſque parochia: & tunc unus Parochus non poteſt Matrimonio aſſiſtere, niſi habeat teſtimonium alterius Parochi de illis factis. Quod ſi alteruter ſponſus non ita pridem in aliqua parochia commoretur, denuntiationes fieri debent eo in loco, ubi diutius manſerit, ut facilius impedimenta, ſi quæ ſunt, detegantur. Quoad vagos vero Parochus nihil debet agere ſine licentia Ordinarii, ut jubet Conc. Trid.

✠ *Nota*. In lib. 8. cit. tract. c. 69. num. 2. In publicatione Matrimonii in Eccleſia facienda, hæc ha-

habentur: *Et ne recedamus ab exemplo matrimonii, cui hactenus inſtitimus*, *Innoc. III. in Concilio Generali Lateranenſi* relat. in cap. Cum inhibitio de clandeſt. deſponſat. *Matrimonium priuſquam celebretur, publice in Eccleſia denuntiari præcepit, eamdemque publicationem ter faciendam ſtatuit Tridentinum* cit. c. 1. ſeſſ. 24. de ref. Matrim. *niſi Epiſcopus aut omnes, aut earum aliquam omittendam cenſuerit, quod ejuſdem judicio: & prudentiæ relinquitur. Parochus autem matrimonio intereſſe præſumens, cui legitimæ non præceſſerint denuntiationes, ſuſpenſione ab officio triennio duratura, aut etiam graviori pœna plecti jubetur* in c. Cum inhibitio, §. fin. *a qua quidem ſuſpenſione, cujus tempus eſt a jure determinatum, non poſſe eumdem, intra triennium, ab Epiſcopo abſolvi docens Sanchez* de Matr. lib. 3. diſp. 42. n. 2. *Gutierez* de Matr. c. 75. n. 2. *Pontius* lib. 5. c. 37. n. 11. *Ipſis vero Contrahentibus, quia Eccleſiæ mandatum in re ſane gravi contemnunt, condignam pœnitentiam injungendam* in eod. cit. §. fin. *ſtatuitur. Teſtibus tamen, qui ejuſmodi matrimoniis aſſiſtunt, nulla pœna, neque a Conc. Later. neque a Trid. reperitur impoſita: at nihilominus pleræque Diœceſanæ Synodi in illos duxerunt animadvertendum pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quamvis porro Soto* in 4. diſt. 28. q. 1. art. 2. §. Quod igitur, *abſonum viſum ſit, a particulari Synodo illam in prædictos teſtes irrogari pœnam, a qua infligenda Concilia Generalia abſtinuerunt, ac proinde præfatas Conſtitutiones irritas exiſtimaverit: tectius tamen earumdem validitatem propugnat, atque a Soti argumentis vindicat Sanchez* cit. lib. 3. diſp. 46. n. 8. *Etenim cum teſtes præfati auctoritatem præſtent matrimonio ab Eccleſia interdicto, graviter profecto in Eccleſiæ leges delinquunt; quapropter Synodales Conſtitutiones torum culpam debita coercentes pœna, nihil agunt contra Canones, ſed Canones ipſos tuentur, ac favent, ſicut animadvertit etiam Fagnanus* in cit. cap. Sicut olim, n. 78. de accuſat. *ubi loquens de Synodo Provinciali, quod in re, quam in præſens verſamus, non plus auctoritatis habet, quam Diœceſana, ait:* Non tamen horum poteſtas adeo reſtringitur, quin multa ſtatuere poſſint circa ea, quæ totam provinciam concernunt, præter jus commune ... ſuiſque decretis jus commune adjuvare, addendo novas pœnas, vel antiquas augendo.)

3. Inter ſingulas proclamationes, item inter ultimam & ipſam Matrimonii celebrationem intercedere debet aliquod intervallum, juxta cujuſque diœceſis ſtatuta.

4. Eſt mortale ſi una e tribus omittatur, niſi probabilis adſit ſuſpicio Matrimonium poſſe malitioſe impediri; tunc enim Conc. Trid. permittit unicam denuntiationem præmitti, aut etiam nullam de licentia Ordinarii, ſi hoc putetur neceſſarium ad amovendum periculum.

5. Si intra duos menſes poſt factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, illæ repetantur, ni aliter Epiſcopo videatur. Ita *Rituale Rom.* quia interea poſſent ſponſi contraxiſſe aliquod impedimentum.

6. Qui extra confeſſionem novit aliquod impedimentum, etiam occultum, inter nupturientes, tenetur ſub mortali illud detegere, tum ex præcepto Eccleſiæ, tum jure naturali. Nam tunc agitur de bono communi, ſalute proximi, & valore Sacramenti; & quiſque graviter tenetur, præſertim jubente ſuperiore, impedire grave damnum proximi, qualis eſt nullitas Matrimonii, ex qua plura peccata & incommoda oriuntur, ut concubinatus, illegitimitas filiorum, unde Conc. Camerac. ann. 1565. jubet excommunicari eum, qui verum impedimentum ſciens reticuerit, ſicut qui falſum finxerit.

Nec obſtat quod nequeas probare impedimentum; nam unus teſtis fide dignus Matrimonium impedit ex cap. 27. *de ſponſal.* donec oppoſitum probetur. Quod ſi inde orietur infamia denuntiato, teneris privatim admonere, ut a Matrimonio deſiſtat: quod ſi nolit, teneris monere Parochum. Item quiſque tenetur declarare ſi alteruter habet impedimentum prohibens, ob præceptum Eccleſiæ; & quia quiſque tenetur impedire peccatum proximi & peccati executionem, cum poteſt ſaltem ſine ſuo gravi damno.

7. Parochus, cognito impedimento, tenetur prohibere Matrimonium, nec ei aſſiſtere, ſed remittere ad Epiſcopum vel ejus officialem.

Quæſt. III. *Quot ſunt impedimenta dirimentia?*

Reſp. Poſt Conc. Trid. ſunt quindecim his verſibus comprehenſa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Ætas, affinis, ſi clandeſtinus, & impos,
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto.
Hæc ſocianda vetant connubia, facta retractant.

Porro eſt peccatum mortale contrahere cum aliquo ex hiſce impedimentis: nam fit contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, & attentatur Sacramentum, quod non poteſt effici. Hinc ne quidem metus gravis excuſaret a peccato: nam vel cum aliquo ex his ſcienter contrahens ex metu gravi intenderet contrahere, & tunc tentaret Sacramentum, quod non poteſt efficere; vel ſolum fingeret ſe intendere, & tunc fingeret ſe miniſtrare Sacramentum, quod non vult miniſtrare, quod utrumque eſt graviter injurioſum Sacramento.

I. *Error*. Si ſit circa ſubſtantiam perſonæ, jure etiam naturali Matrimonium irritat. Quia impedit conſenſum in ſubſtantiam contractus, nempe in perſonam, quacum contrahitur: nam perſona eſt ſubſtantiale ac primarium objectum Matrimonii, cum ſit res ipſa, circa quam contractus Matrimonii primario verſatur. At nullus eſt contractus ſine conſenſu circa ſubſtantiale objectum illius. Idque etiamſi error ſit ſolum concomitans, quia adhuc deeſt conſenſus actualis poſitivus eſſentialiter requiſitus ad hunc contractum: nam quod incognitum eſt, non poteſt eſſe actu volitum. Unde Lia pro Rachele obtruſa Jacobo, *Gen.* XXIX. non fuit vere ejus uxor, niſi poſtquam ipſo detecta fraude Liam acceptavit in uxorem.

Si vero error ſit ſolum circa qualitatem, ſeu accidentia perſonæ, ut nobilitatem, divitias, virtutem, virginitatem, indolem &c. non dirimit Matrimonium, etiamſi alterius contrahentis dolus ei cauſſam dediſſet. Quia nihilominus adeſt conſenſus abſolutus in perſonam, cum qua contrahitur, quæ eſt objectum.

jectum directum ac ſubſtantiale hujus contractus: nam defectus accidentium non tollit ſubſtantiam rei, nec conſenſum abſolutum in rem ipſam, cauſſa 29. q. 1.

Excipe 1. niſi error qualitatis redundet in errorem perſonæ, ut cum qualitas perſonam determinat, diſtinguitque a quavis alia: ut ſi intendas contrahere cum primogenita, quam aliter non noviſti, & ejus loco detur ſecundogenita: nam error circa talem qualitatem impedit conſenſum circa objectum ſubſtantiale per illam determinatum. 2. Niſi conſenſus datus ſit ſolum ſub conditione talis qualitatis, circa quam erratur, ut ſi dicas: *Accipio te in uxorem, ſi es dives*, vel *nobilis &c. Secus, non te accipio*. Tunc enim qualitate iſta non ſubſiſtente matrimonium nullum eſt, propter defectum conſenſus in perſonam alligati tali qualitati: nam conſenſus conditionatus non ſubſiſtit, non ſubſiſtente conditione, cui alligatur. Sed tunc requiritur ut contrahens habeat actu voluntatem non aliter contrahendi, vel antea habuerit, nec revocarit. Verum ſi conditio exterius non exprimatur, contractus in foro externo cenſetur abſolutus: unde ſi quis interius conſenſiſſet tantum ſub conditione ſi ſit dives, nobilis &c. cogeretur illam ducere, & conſenſum abſolutum dare.

II. *Conditio*. Conditio ſervilis ignorata, dum perſona libera contrahit cum perſona ſerva putans eſſe liberam, ex c. *Si quis ingenuus*, 29. & ex c. 2. & 4. *de conjugio ſervorum*. Ratio hujus impedimenti eſt, ut tollatur magna contractus inæqualitas, & ut impediatur gravis injuria perſonæ liberæ ignoranti illata. Valet tamen Matrimonium, ſi perſona libera cognoſcebat alterius ſervitutem, ex c. cit. nam tunc conſentit in illam inæqualitatem: vel ſi perſona ſerva ducat aliam ſervam, putans eſſe liberam; quia par eſt utriuſque conditio, *ib.* Nomine perſonæ ſervæ hic intelligitur mancipium, in quod dominus habet plenum jus vendendi, donandi, & quibuslibet operibus ſervilibus occupandi.

✠ 1. Conditionis nomine hic intelligitur ſtatus ſervitutis. Servorum vero quadruplex eſt genus, nempe adſcriptitiorum, domeſticorum, mancipiorum, & ſervorum pœnæ.

Domeſtici ii ſunt, qui operas ſuas hero locant pacta pro iiſdem mercede, & qui nonniſi penes eaſdem operas a dominis pendent.

Adſcriptitii, ſeu ſervi glebæ ſunt ii, qui certos agros colere, & exercere tenentur in commodum domini cujuſcumque, ad quem prædicti agri devenerint: iis ſolum deductis, quæ ad vitæ ſubſtentationem neceſſaria fuerint. Et ii ratione ſolum glebæ ſui agri a dominis ſuis pendent.

Mancipia, ſeu ſervi ſtricte ſumpti, ſunt ii, in quos patronus plenam habet libertatem, adeo ut eos tamquam rem ſuam vendere poſſit, aliis locare, quo voluerit tranſmittere, & in iis quibus velit licitis operibus occupare.

Denique ſervi pœnæ, ii ſunt, qui ex judicis ſententia pœnæ alicui mancipati ſunt, puta qui damnati ſunt ad triremes, ad exilium perpetuum, ad mortem, quam fuga declinaverunt.

Nulla hic movetur difficultas de domeſticis, aut ſervis glebæ: ii enim vere liberi ſunt, adeoque ſi quis ſervitutem eorum ignoret, non deſinet verum contrahere matrimonium, cum matrimonium hoc nulla lege, jure nullo decernatur invalidum. Tota igitur difficultas eſt de mancipiis, ac ſervis pœnæ: de mancipiis ſatis Auctor; hoc unum quærimus in præſenti, an valeat matrimonium ab iis contractum, qui ſervi pœnæ dicuntur? *Reſp.* Valere quoad Sacramentum: quia impedimentum conditionis matrimonium dirimens eſt juris poſitivi eccleſiaſtici: nulla vero eccleſiaſtica lex irrita declarat hujuſmodi hominum matrimonia.

2. Si liber cum ancilla ex errore contraxit, & injuriam paſſus eſt, poteſt propria auctoritate recedere, ſecluſo ſcandalo, quod ſequeretur, ſi matrimonium publicum eſſet, quo in caſu eccleſiæ judicio fieri ſeparatio oporteret. Nec ſolum liber, ſed etiam ſervus, eum matrimonium ſit nullum, recedere poteſt. Quid vero, ſi pars libera, cognita ſervitute, manere in contracto conjugio velit? Si perſona ſerva, bona fide contraxit, ſicque liberam partem decepit, non tenetur matrimonium renovare; ſi vero fraudulenter conjugem decepit liberum, tunc non ratione contractus, qui nullus fuit, ſed ratione illatæ injuriæ conſentire tenetur libero conjugi contrahere volenti. Servitus matrimonio rato ſuperveniens matrimonium non dirimit. Nam quod ſemel valuit in hac materia, ſemper valet.

3. Tres ſunt caſus in quibus jura diſponunt, ſervum per matrimonium libertatem nanciſci. 1. Eſt, cum dominus dotem conſtituit ancillæ. 2. Quando dominus ancillam in conjugem recipit, aut domina ſervum. 3. Eſt, quando dominus tradit ſervum, aut ancillam libero ignoranti talem ſervitutem; aut ſi ipſe non tradat, conſentit tamen, nec detegit ignoranti veritatem. Diſputant in utramque partem Theologi, valeat ne matrimonium in his tribus caſibus, præſertim in ultimo? Opinio affirmans videtur probabilior, quia ſervitus iſta nullius momenti eſt: cum, matrimonio contracto, continuo evaneſcat, & pars libera non fiat deterioris conditionis. Matrimonium cum *libera*, quæ prius fuit ancilla, & poſtea aſſecuta eſt libertatem plenam, validum eſt. Si vero ancilla nondum evaſit *libera*, ſed promiſſionem habet a domino obtinendæ poſt breve tempus libertatis; tunc ſi tempore ſervitutis contrahat, matrimonium nullum eſt. Idem dicendum, ſi libertatem aſſequatur ad tempus, puta ad biennium, poſtea redigenda in ſervitutem: quia tunc revera manet ſervitus, licet per breve tempus abrupta.)

III. *Votum*. Scilicet votum ſollemne caſtitatis per profeſſionem factam in religione approbata, vel per ſuſceptionem Ordinis ſacri, ex Conc. gen. Later. I. c. 21. & Lat. II. c. 7. ex c. un. de voto in 6. & ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. can. 9. ibi: *Si quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto ... anathema ſit*. Item votum ſimplex caſtitatis in Societate Jeſu poſt biennium novitiatus emiſſum, ex Bulla Greg. XIII. *Aſcendente Domino &c.* Matrimonium contrahendum dirimit, quamvis antea contractum non diſſolvat. Religioſi autem, Moniales, Clerici in Sacris conſtituti, & Laici in gradibus prohibitis tentantes inire Matrimonium, excommunicantur ipſo facto, ex *Clement.* de conſang.

✠ Habes itaque ſollemne votum ex ſola lege Ec-

cleſiæ

cleſiæ Matrimonio dirimens impedimentum eſſe, quæ primum prohibuit tantum Deo conſecratis viris, aut virginibus Matrimonium contrahere, ac deinde etiam contractum dirimere voluit.)

IV. *Cognatio*. Triplex eſt cognatio dirimens Matrimonium. Prima dicitur legalis, & eſt vinculum, ſeu propinquitas perſonarum orta ex adoptione perfecta, per quam perſona extranea aſſumitur in filium vel filiam, ac hæredem neceſſarium, & tranſit in patriam poteſtatem adoptantis. Hæc Matrimonium dirimit in perpetuum inter adoptantem, & adoptatum adoptatique poſteros uſque ad quartum gradum incluſive; inter adoptatum ſeu adoptatam, & fillos aut filias adoptantis, ſed ſolum uſquedum liberi ſint a poteſtate patria per mortem adoptantis, vel per emancipationem, c. un. *de cognat. legali*.

✠ 1. Duæ ſunt ſpecies adoptionis, quarum altera adrogatio dicitur, altera generali vocabulo adoptio appellatur. Adrogationis hæc ſunt propria. 1. Quod eorum tantum eſt, qui ſunt ſui juris. 2. Quod fieri debet auctoritate Principis. 3. Adrogatus tranſit in poteſtatem Adrogantis, fitque ejus hæres neceſſarius. Porro rogabatur & qui adoptabat & qui adoptabatur; ille, an vellet eum, quem adoptaret, ſibi juſtum filium eſſe; hic, an id fieri pateretur, unde & adrogationem dictam eſſe ſcribit Cajus *l. 2. Dig. de Adoptionib.* Adoptio ſimplex eorum eſt, qui ſunt in poteſtate, fitque auctore Patre, qui in poteſtate habet imperium magiſtratus; per hanc adoptatus neque a naturalis Patris vel Avi poteſtate egreditur, neque adoptivo Patri ex teſtamento neceſſario ſuccedit, ſed tantum ſuccedendi jus habet ab inteſtato; primam non alteram impedimentum matrimonio præſtare communis eſt Theologorum ſententia.

Aſſumptio *perſonæ extraneæ*, ideſt perſonæ quæ non eſt in poteſtate adoptantis, ut in ea ſunt hæres, vel filius: unde perſona etiam conſanguinea adoptari poteſt, quia eſt extranea hoc ſenſu, quod eo careat conjunctionis gradu ad quem adoptator in *filium*, vel *filiam*, vel *neptem*, & *deinceps*, quia *ex leg. Nec apud, cod. de hæred. inſtit.* non poteſt quiſquam adoptari in fratrem, vel parentem. Hæ duæ ſpecies cognationis legalis etiam ſoluta adoptione per mortem adoptantis, vel per emancipationem adoptati matrimonium dirimunt.

Quare facilior eſt modus efficiendi, ut filius adoptatus cum filia carnali adoptantis contrahere poſſit, ſi eorum alteruter ſecundum formam civilium legum emancipetur.

1. Ab iſta ſpecie legalis cognationis excludendi ſunt primo nati illegitimi adoptantis; hi enim non cenſentur eſſe in poteſtate Patris ſui, *§. ult. Inſtit. de nupt.* 2. eadem ratione emancipati, quæ eſt probabilior opinio, *Covar. in ep. par. 2. c. 6. §. 5.* 3. excludendi ſunt fratres, & ſorores adoptivi, hi enim, ſi ſint ex diverſa familia, inter ſe contrahere nullo jure prohibentur. Vid. *Covar.*

2. Conditiones a civili jure præſcriptæ ut quis poſſit adoptare, iſtæ ſunt. 1. ut adoptans ſit ſui juris. 2. major viginti quinque annis. 3. ut ſit maſculus; fœminæ namque adoptari quidem poſſunt, ſed non adoptare niſi ex privilegio. 4. ut adoptans habeat naturalem generandi potentiam. Non tamen excluduntur ii, qui cum a nativitate habuiſſent illam, ex accidenti amiſerunt, aut ſecti gladio, aut facti ex morbo eunuchi: ſed excluduntur frigidi ex natura *leg. 2. dig. de adopt.* 5. ut adoptans ſit ejus ætatis, quæ adoptati ætatem excedat annis decem & octo. 6. ut perſona extranea cum adoptatur præſens ſit adoptanti, & in adoptione conſentiens, non enim fieri poteſt per litteras, aut per procuratorem adoptio, *l. neque & l. poſt mortem finali dig. de adoptionib.* conſule *inſt. lib. 1. tit. XI. de adopt.*)

Secunda eſt cognatio ſpiritualis, quæ eſt vinculum, ſeu propinquitas perſonarum jure Eccleſiaſtico inducta, ratione Baptiſmi, & Confirmationis. Irritat Matrimonium inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem; nec non inter Patrinos ſeu ſuſceptores, & baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem; item inter confirmantem, & confirmatum, confirmatique Patrem, & Matrem. Inter hos, & non plures contrahitur, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 2.

Porro non contrahitur a Procuratore, ſed a ſolo mandante, ut teſte Fagnano reſolvit Sac. Congreg. Nam hic ſolus a Parentibus baptizandi deſignatur, & Patrinus reputatur, & ut cauſſa principalis ſuſcipit ac tangit per Procuratorem tanquam per inſtrumentum, qui non agit nomine ſuo ſed mandantis. Contrahitur tamen etiam a Laico baptizante in caſu neceſſitatis; qui proinde non poteſt ducere puellam a ſe baptizatam, vel ejus Matrem.

✠ 1. Excipe hunc ſolum caſum, patrem ipſum, qui prolem propriam, modo tamen legitimam, in caſu neceſſitatis baptizat c. *ad limina* 3. q. 1. cap. *ſi vir de cognat.* Dixi, *prolem legitimam*: nam ſi pater in caſu neceſſitatis baptizat filium quem ex concubina ſuſcepit, cognationem cum ea contrahit, itaut illam in uxorem ducere nequeat. Diſparitatis rationem hanc reddunt Theologi, quia legitimi conjuges habent jus acquiſitum petendi debitum, quo non debent privari propter opus religioſum, & laudabile; concubinarius vero nullum jus habet petendi a concubina debitum.

2. Error facti in ſuſcipiente impedit, ſive in patre reſpectu propriæ prolis, ſive in alio quocumque, ne impedimentum cognationis ſpiritualis contrahat. Prob. 1. pars ex *cap. 2. de cognat. ſpiritual.* Ubi ſic loquitur Alexander III. *ſi vir vel mulier ... ex ignorantia filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit, eos ignorantia excuſare videtur*. Prob. 2. pars, quia etſi ad contrahendam cognationem hanc neceſſaria non ſit intentio ejuſdem contrahendæ, ut male cenſent aliqui apud Sanchez lib. VII. diſp. 58. at certe neceſſaria eſt intentio fungendi munere patrini, cum nemo ſimpliciter invitus poſſit patrinus conſtitui: ſed qui per errorem levat filium Petri, exiſtimans ſe levare filium Joannis, intentionem hanc non habet, ergo non contrahit cognationem ſpiritualem cum filio aut parentibus Petri, neque etiam cum filio, aut parentibus Joannis: quia revera non ſuſcipit filium Joannis; Secus dicendum, ſi habeat intentionem ſuſcipiendi puerum præſentem, quiſquis ille ſit. Ita Sanch. ibid. n. 7. Bonacina n. 7. & alii. Longe alia ratio eſt de eo qui baptizat filium unius, credens ſe alterius filium baptizare, quia miniſter Sacramenti tenetur habere animum & intentionem baptizandi perſonam præſentem, quæcumque ea ſit, ne irritum faciat Sacramentum.

3. Mul-

Digitized by Google

3. Multi exiſtimant cognationem ſpiritualem non contrahi ab eo qui infantem ſuſciperet extra baptiſmum ſollemnem.

4. Suſceptores, ſeu Patrinus, & Matrina poſſunt inter ſe matrimonio jungi, quia inter eos nulla exurgit cognatio. Sacra Congreg. Cardinalium Concil. Trident. Interpretum cenſuit, non Confirmatum, ſi ſuſcipiat aliquem in Sacramento Confirmationis, non contrahere cognationem ſpiritualem, vide Genet. de Matr. cap. 6.

5. Sedes Apoſtolica difficilius diſpenſat in impedimento cognationis ſpiritualis, quam in impedimento cognationis carnalis, ut advertit Fagnanus in c. *ex litteris, de cognat. ſpirituali*, ubi ſubdit etiam, ei qui carnaliter cognovit perſonam, cum qua cognatione ſpirituali junctus erat, ſi diſpenſationem petat, non ſolum cognationem, ſed etiam crimen admiſſum, in ſupplicatione exprimendum eſſe. Is enim conſtans eſt curiæ Romanæ ſtylus: ſtylus autem jus facit. Ita Pyrrhus Corradus lib. VIII. c. 8. n. 12.)

Tertia eſt cognatio naturalis, quæ dicitur conſanguinitas, & eſt propinquitas ſeu conjunctio ſanguinis inter perſonas, vel ab eodem ſtipite propinquo deſcendentes, ut ſunt Fratres, & cognati, vel quarum una deſcendit ab altera, ut ſunt pater, & filia, avus, neptis &c. Hæc diſtinguitur per lineas, & gradus.

Linea eſt ordinata ſeries perſonarum ſanguine junctarum, conſtans certis gradibus, & duplex eſt, nempe recta, & tranſverſa ſeu collateralis.

Linea recta eſt ordinata ſeries aſcendentium, & deſcendentium, ab eodem ſtipite directe procedentium, quorum ſcilicet unus ab altero deſcendit, ut Patris, Filii, Nepotis, Pronepotis &c. In hac linea juxta jus Canonicum non computatur perſona, quæ eſt communis ſtipes, id eſt, ex qua aliæ ducunt originem.

Collateralis ſeu tranſverſa eſt ea, quæ continet perſonas deſcendentes quidem ab uno communi ſtipite, ſed quarum nulla deſcendit ab altera: unde dicuntur collaterales, ut ſunt frater, & ſoror, conſobrinus, & conſobrina &c. Per gradum hic intelligitur diſtantia perſonarum conſanguinearum inter ſe a communi ſtipite.

Ad cognoſcendos gradus hæ ſunt regulæ. 1. In linea recta tot ſunt gradus, quot generationes ſeu perſonæ, dempto ſtipite: ſive tot gradibus una perſona diſtat ab alia, quot generationibus ſeu perſonis inferior a ſtipite deſcendit. Sic filius vel filia diſtat a Patre, & Matre uno gradu; Nepos vel Neptis ab Avo, & Avia duobus gradibus; & ſic deinceps. 2. In linea collaterali, ſi perſonæ æqualiter a communi ſtipite diſtent, eo gradu inter ſe diſtant, quo diſtant ab eodem ſtipite, ſive tot gradibus inter ſe diſtant, quot generationibus deſcendunt a communi ſtipite. Sic frater, & ſoror ſunt in primo gradu, conſobrini ſeu liberi fratrum in ſecundo, horum filii in tertio, & ita deinceps, c. *Ad ſedem* 35. q. 5. Nam cum adæquata horum conjunctionis ratio ſit unio cum ſtipite, non poſſunt magis, aut minus inter ſe diſtare, quam a ſtipite.

Si vero perſonæ inæqualiter diſtent a communi ſtipite, in eo gradu ſe contingunt, quo remotior diſtat a ſtipite. Nam perſonæ collaterales non debent magis, aut minus inter ſe diſtare, quam una diſtet a ſtipite, qui eſt horum propinquitatis ratio. Unde filia, & frater Patris ſunt conſanguinei in ſecundo gradu; & ſi una ſit in quinto, altera in quarto, cenſentur eſſe inter ſe in quinto, ſicque inter illas non eſt impedimentum, c. *Vir de conſanguin.*

✠ S. Pius V. in Conſt. *Sanctiſſimus* 1566. ſtatuit, *quod de cetero in quibuſcumque diſpenſationibus conſanguinitatis & affinitatis*, excepto ſolum primo gradu, de quo ſtatim, *ſufficiat remotiorem tantum gradum exprimere*.

Circa hæc caute obſervandum 1. Regulam, quæ ſtatuit, ut in linea tranſverſa gradus remotior ad ſe trahat propinquiorem, non ita eſſe generalem, ut nullas patiatur exceptiones. Si enim gradus propinquior ſit gradus primus, gradus vero remotior non eat ultra quartum, obreptitia erit diſpenſatio ſine gradus propinquioris mentione obtenta, cum *in eo primo gradu Sanctitas Sua nunquam diſpenſare intendat*, ut expreſſe tradit S. Pius V. in ſup. citat. Conſt. Dixi, *ſi gradus remotior non eat ultra quartum*; ſi enim ex iis, qui contrahere volunt, alter eſſet in primo gradu, alter in quinto, nulla opus eſſet diſpenſatione, ut ſanior pars Theologorum docet poſt Covarruviam, cujus deciſioni ſubſcribit auctor collat. Pariſ. Tom. 2. pag. 160. Idipſum docere videtur Pyrrhus Corradus lib. 7. *praxis diſpenſationum Apoſtol.* c. 7. n. 72. quia, inquit, licet unus tantum ſit in quinto gradu, omnes tamen cenſentur eſſe in eodem quinto gradu. Contrarium docet Tournely in Tract. de Matrimonio, & pro ſe adducit Corradum, in quo nihil reperi quod ejus faveat opinioni.

Obſervandum 2. Quod S. Pius V. ſtatuendo *ut gradus remotior trahat ſecum propinquiorem*, ſimul ſtatuerit, ut qui in aliis, ultra primum, gradibus omiſerint gradum propinquiorem, declaratorias ab Apoſtolica Sede litteras obtinere teneantur, quibus conſtet diſpenſationem ſine mentione gradus propinquioris habitam, de *ſubreptionis*, vel *obreptionis vitio notari non poſſe*. Quæritur autem, an eæ litteræ ſint neceſſariæ ut diſpenſatio valide executioni mandetur? Aſſerunt Gallorum aliqui, ſed alii melius negant poſt Sylvium hic qu. 54. ar. 4. Salman. 1. ar. 9. c. 14. Pontas V. *Diſpenſe de mariage*, caſ. 13. niſi timeatur ſcandalum plebis, quæ quandoque exiſtimat gradum propinquiorem debere computari. Si tamen etiam in caſu ſcandali prædictæ litteræ non peterentur, diſpenſatio non deſineret eſſe valida.

Nec nocent Brevia duo, alterum quidem Urbani VIII. 1624. alterum Innoc. X. in quibus declaratur, Officiales quoſdam invalide diſpenſaſſe cum partibus, quæ remotiori tantum expreſſo gradu litteras declaratorias ſuper propinquiori gradu non obtinuerant, quia ut bene notat Corrad. num. 71. Juſtis lib. 2. cap. 13. Reinffeſt. 172. Officiales non poſſunt valide exequi prædictam diſpenſationem, niſi partes antea prædictas litteras obtinuerint; quia licet diſpenſatio, quæ tacito propinquiori gradu obtenta fuit, nec ſubreptitia, nec obreptitia ſit, ut conſtat ex citata S. Pii V. Conſt. ea tamen prædictas litteras requirit pro foro externo, ut non ſolum licite, ſed & valide executioni mandetur. Dixi pro foro externo, quia

ſi diſpenſatio pro foro interno petatur, nec propinquioris gradus expreſſio, nec litteræ declaratoriæ requiruntur, ut ait Reinffeſt. n. 181.

Quia tamen omnis & quæcumque ſcrupuli cauſſa in hiſce materiis reſecanda eſt, ſolliciti eſſe debent, qui in gradu mixto diſpenſationes petunt, ut gradus propinquior ſemper exprimatur; idque ad validitatem executionis neceſſarium cenſent, ut dixi, Galli non contemnendi Auctores. Obſervandum deinde in gradu inæquali ſeu mixto, qui gradum primum attingit, (puta ſi patruus filiam ſororis ſuæ, vel amita filium fratris ſui ducere velit) exprimendum eſſe quis ſexus ſit in primo gradu, an vir, an mulier, quia longe difficilius conceditur, ut filius ſororis, vel fratris in uxorem ducat amitam, quam patruus aut avunculus ſororis, vel fratris filiam. Et hoc merito conſtitutum eſt; quia honeſtati & ordini repugnare videtur, ut amita, quæ jure naturali ſuperior eſt filio fratris ſui, & quæ quaſi alia mater certam in eum auctoritatem habere debet, eidem nubat, eique tamquam capiti ſubjecta ſit. Quæ ordinis ſubverſio locum non habet, cum patruus fratris, vel ſororis filiam ducit in uxorem, quia hæc inferior, & ſubjecta manet, ut antea erat.

Obſervandum 3. In exprimendo gradu mixto ſeu inæquali ſemper incipiendum eſt a gradu maſculi, ſive is propinquior, ſive remotior ſit. Sic relatio materteræ ad filium fratris dicitur a ſecundo ad primum; relatio vero patrui ad filiam ſororis vel fratris, dicitur a primo ad ſecundum.)

Conſanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ irritat Matrimonium ſaltem jure humano, ex reſp. Nicolai I. ad conſulta Bulgar. c. 39. ibi: *Inter eas perſonas, quæ parentum liberorumve locum inter ſe obtinent, nuptiæ contrahi non poſſunt, veluti inter Patrem & Filiam, vel Avum & Neptem, vel Matrem & Filium, vel Aviam & Nepotem, uſque ad infinitum.* Immo juxta multos etiam jure naturali, ſaltem ſecluſa neceſſitate extrema conſervandi ſpeciem humanam; tum quia concubitum inter aſcendentem & deſcendentem refugit ipſa natura, ut valde indecentem; & gentes omnes ratione naturali duce eum nefandum habuere, ut patet ex l. ult. c. de *rit. nuptiarum*, ubi dicitur: *Jure gentium inceſtum committit, qui ex gradu aſcendentium vel deſcendentium uxorem duxerit.* Tum quia eſt contra reverentiam debitam progenitoribus: nam per conjugium fit æqualitas, ſeu mutua ſubjectio quoad debitum, & per actum conjugalem turpitudo quædam alterius revelatur, ex c. 18. *Levit.* Quod repugnat reverentiæ, quam deſcendentes debent aſcendentibus: omnes quippe aſcendentes habent rationem principii, & ſuperioris; deſcendentes vero loco liberorum habentur, cum cauſſa cauſſæ ſit etiam cauſſa cauſſati. Deus autem ut naturæ auctor, & matrimonii inſtitutor, non cenſetur conceſſiſſe poteſtatem contrahendi matrimonium per ſe habens indecentiam ac repugnantiam cum natura rationali; & nemo habet poteſtatem tradendi dominium corporis ſui, niſi dependenter a Deo, qui eſt ſupremus rerum ac jurium omnium Dominus. Certe omnes fatentur, nullum eſſe jure naturæ matrimonium in primo gradu, ut inter Patrem & Filiam, aut Matrem & Filium, quia id exigit reverentia ſpecialis ſuo principio immediato debita.

Conſanguinitas in linea collaterali nunc irritat matrimonium duntaxat uſque ad quartum gradum incluſive, c. *Non debet de conſanguin.* ex Concil. gener. Later. IV. cum antea uſque ad ſeptimum dirimeret; & quidem juxta multos jure naturali in primo gradu, ut inter fratrem & ſororem, extra neceſſitatem conſervandi, vel propagandi genus humanum. Quia conjugium fratris cum ſorore continet gravem indecentiam, ut patet ex communi ſenſu hominum etiam Ethnicorum, qui has nuptias ſemper exhorruere: unde Abraham, *Geneſ.* XII. judicavit Ægyptiis perſuaſum iri Saram non eſſe uxorem ſuam, ſi putarent eam eſſe ejus ſororem. In aliis vero ſolo jure humano, cum in ſecundo gradu poſſit Papa diſpenſare, ex Concil. Trident. ſeſſ. 24. c. 5. & infidelium matrimonia in eo gradu valida ſint, ex c. 8. *de divort.* Ratio autem impedimenti conſanguinitatis, & affinitatis eſt. 1. Ob reverentiam quam ipſi conſanguinei ſibi mutuo debent propter originem ab eodem ſtipite tractam, & ſanguinis communionem. 2. Ad removendum periculum fornicationis, ſeu inceſtus, a quo valde arcet impotentia matrimonii ſecum ineundi: nam alioqui cum conſanguinei & affines, aut in eadem domo commorentur, aut paſſim ſe inviſant, & familiari conſuetudine utantur, magnus fornicationi pateret aditus. 3. Ad amicitiæ vincula protendenda cum extraneis.

Nota. 1. Conſanguinitas inter duas perſonas poteſt eſſe duplex ex duplici capite. 1. Quia ſunt duo ſtipites: ut ſi duo fratres contrahant cum duabus feminis inter ſe conſobrinis, liberi ex his duobus conjugiis nati erunt in ſecundo gradu ex parte Patrum, & in tertio gradu ex parte Matrum, & tunc dicuntur eſſe in ſecundo & tertio ex duobus ſtipitibus. 2. Quia licet ſit unus ſtipes, ab eo deſcendentes inter ſe Matrimonia contraxerunt, ex quibus nati liberi ſunt dupliciter conſanguinei. Cum autem eſt duplex conſanguinitas, tunc eſt quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione diſpenſationis.

Nota 2. Graviter peccaret, qui etiam propter mortis periculum ſine diſpenſatione abſolute contraheret cum perſona conſanguinea, vel affini in gradu prohibito, & copulam exerceret. Nam tunc cum Matrimonium ſit nullum, copula eſſet fornicatio, immo inceſtus lege naturali prohibitus. *Azor.*

Nota 3. Spuriorum duorum liberi ac nepotes contrahunt eadem impedimenta Matrimonii inter ſe, & cum legitimis parentum filiis ac nepotibus. Quia hæc fundantur in communione ſanguinis ejuſdem, qui perinde ſpuriis ac legitimis communicatur.

✠ Qui forte cum impedimento conſanguinitatis *ſcienter Matrimonium* contrahere præſumpſerit, debet ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 5. ſeparari ab ea, quam duxit, abſque ulla *ſpe diſpenſationis conſequendæ: idque*, ait Sancta Synodus, *in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, ſed etiam conſummare auſus fuerit. Quod ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſollemnitates requiſitas*, ac proclamationes, *in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubjiciatur pœnis; non enim dignus eſt, qui Eccleſiæ benignitatem facile experiatur, cujus ſalubria præcepta temere contempſit. Si vero ſollemnitatibus adhibitis impedimentum*

ali-

aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur, cujus ille probabilem ignorantiam habuit, tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. Non video cur hic Neapolitani hujus operis Editores addunt, *ſi nempe aliunde adſit ſufficiens diſpenſandi cauſſa*. Cur enim, qui bona fide ignorato impedimento matrimonium contraxit, & opere etiam fortaſſe conſummavit, cognito deinde impedimento, omnia alia remota cauſſa, ob hanc unice, quod jam matrimonium bona fide cum illa inierit muliere, diſpenſationem habere non poterit? Id ſane apud Tridentinos Patres tantum valuit, ut ſufficiens eſſe crediderint ad faciliorem reddendam diſpenſationem, ac innuere ſatis videntur hujuſmodi diſpenſandi motivum tale eſſe, ut ad alia motiva comparatum faciliorem diſpenſationem reddat. Si conſideretur, quam difficile ſit hujuſmodi hominibus ſeparari, & quæ ex hac ſeparatione ſequi poſſent incommoda, nemo dubitabit, quin Eccleſiæ hæc unica ſufficiens ſit diſpenſandi, ac facile etiam diſpenſandi cauſſa.

Variæ aſſignantur cauſſæ, ex quibus Romani Pontifices ab impedimento ſive conſanguinitatis, ſive affinitatis diſpenſare conſueverunt. Earum vero aliæ vocantur *honeſtæ*, quæ ſcilicet nullum oratoribus probrum, & dedecus imprimunt. Aliæ ex oppoſita ratione vocantur *infamantes*. Cauſſæ honeſtæ ad tredecim revocantur.

Prima eſt *Anguſtia loci*: cum nempe locus originis adeo anguſtus eſt, ut oratrix ſeu mulier nullum in eo reperire poſſit paris ſecum conditionis, cui nubat, niſi conſanguineum vel affinem. Hæc clauſula ſolitarie ſumpta non prodeſt iis, qui ſunt in gradibus propinquis: neque iis, qui urbes Epiſcopales incolunt: niſi certum ſit eas *non excedere numerum trecentorum focularìorum*: & in hoc caſu exprimi debet qualitas perſonarum, *ut ſint ex honeſtis familiis, quæ tamquam cauſſa veniunt verificanda*. Ita Pyrr. Corrad. lib. 7. prax. diſpenſ. cap. 5. n. 44. quem citat, & ſequitur Auct. Collat. Andeg. pag. 37.

Sed quid juris, ſi oratrix paris conditionis hominem inveniat in loco ei vicino, in quo commoratur?

Reſp. Sanchez lib. 8. diſp. 19. n. 13. & Pyrr. ibid. n. 35. diſpenſationem valere; tum quia alioqui reſponderet Papa ſub hac conditione, quam tamen non ponit, *dummodo in alio loco vicino ſuæ patriæ virum paris conditionis invenire nequeat*: tum quia durum exiſtimatur feminam cogi extra proprium oppidum nubere, ne ſic parentum conſortio deſtituta maneat; tum quia id eſt a Sac. Card. Congr. declaratum per hæc, quæ refert Sanchez verba: *Clauſula illa, quæ diſpenſationibus occaſione datis incompetentia apponi ſolet, videlicet quia virum ſibi non conſanguineum vel affinem paris conditionis invenire nequit, verificatur, & juſtificatur per diligentiam dumtaxat præſtitam in ipſo loco mulieris, & non in locis circumvicinis*. Porro nomine loci, ob cujus anguſtiam conceditur iſta diſpenſatio, non intelliguntur *ſuburbia Civitatis, licet aliquantulum ab eo diſtent, quamvis ſi per milliare ſive paullo minus diſtent, licite videatur hujuſmodi cauſſam admitti poſſe, prout admiſſam diu vidimus*, inquit ſæpe citatus Pyrrhus n. 42. Addit Auctor. Collat. Pariſ. tom. 3. pag. 453. quod durum eſt reſpectu puellæ, ut a familiæ ſuæ ſinu egrediatur, alio ſibi maritum quæſitum, non habere locum in maſculo, qui facilius alium in locum traſmigrare poteſt.

Secunda cauſſa præcedenti affinis, eſt *anguſtia locorum*, originis nempe & domicilii, ſcilicet cum oratrix in aliam v. gr. diœceſim, vel in alium diœceſis locum ſe tranſtulit, tunc enim exprimitur utrumque locum adeo anguſtum eſſe, ut in neutro reperire illa poſſit hominem ejuſdem ſecum conditionis, niſi affinem & conſanguineum. Pyrrhus ibid. c. 2. n. 8. & 9. Cauſſam hanc multi prætereunt, ideoque cum præcedente confundere videntur.

Tertia cauſſa eſt *anguſtia locorum* non quidem ſimpliciter, ſed cum clauſula hac: *Quod ſi oratrix extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipſa habet non eſſet competens neque ſufficiens, ut cum ea invenire poſſet virum, cui juxta ſtatus ſui conditionem nuberet*. Et hæc quidem clauſula non requiritur in omnibus gradibus, ſed tantum in quibuſdam propinquioribus, v. gr. in ſecundo, & tertio a communi ſtipite: quia quo propinquior eſt conſanguineorum, vel affinium gradus, eo major & urgentior requiritur cauſſa ad diſpenſandum.

Quarta cauſſa eſt *incompetentia dotis* oratricis, quæ vel indotata manebit, vel ſaltem idoneam & ſtatui ſuo convenientem fortunam non inveniet, niſi conſanguineo, vel affini nubat. Et hæc cauſſa admodum juſta eſt, ne puella, ſi innupta manſerit, incontinentiæ periculum ſubeat. Si vero viro inæquali nupſerit miſere vivat, cum inæqualia conjugia triſtes effectus parere conſueverint. Ceterum nihil intereſt, an oratrix dotanda ſit ab eo ipſo, cui nubet, an ab alio, qui eam in hujus matrimonii gratiam dotare velit. Ita Corrad. lib 7. c. 2. n. 48. ubi duo notatu digna ſubnectit. 1. Non vitiari diſpenſationis Breve, etſi is, qui puellam ducere vult, aſſerat ſe eam dotare velle, cum tamen alius in oratoris gratiam id facturus ſit: quia mendacium iſtud eſt in re, quæ ad diſpenſationem nihil confert. 2. Dotem, quæ ſufficit ut puella virum ſibi parem ducat in vicinia, vel alio quovis loco extraneo, ſed quæ inſufficiens eſt ut eadem nubat viro pari in proprio loco originis, merito judicari incompetentem. Liquet id ex declaratione Sac. Congr. ſuperius allata, atque ex allegatis ibidem rationibus. Idipſum docet Sanchez l. 8. diſp. 19 n. 19.

Idem cum prædictis auctoribus dicendum, ſi femina dotem quidem habeat, ſed adeo litibus involutam, ut ipſam ſine ſtudio viri ſolertis, & induſtrii recuperare, tueri, & conſervare non poſſit. Si enim vir litem in ſe ſuſcipere, & ratione vel peritiæ, vel auctoritatis, qua pollet, eamdem ad felicem exitum perducere valeat, merito poſtulabitur, & obtinebitur diſpenſatio, quia pietatis eſt mulieri auxilio deſtitutæ, ne bonorum jacturam ſubeat, provide opitulari. Idipſum potiori jure verum erit, cum lis eo matrimonio, & non aliter extingui poteſt, quia alia tunc accedit cauſſa, nempe bonum pacis.

Duo hic moventur dubia. Primum eſt, an dote carere cenſeatur puella, quæ ſatis habet boni ut viro paris conditionis nubat, non autem ut nubat conſanguineo, vel affini, ſed ditiori aut potentiori, qui ejuſdem nuptias exoptat? Alterum eſt, an etiam do-

FIGURA AD DIGNOSCENDUM DIVERSOS CONSANGUINITATIS GRADUS.

				IV. Abavus, Abavia.				
			IV. Propatruus, Proamita.	III. Proavus, Proavia.	IV. Proavunculus, Promatertera.			
			III. Patruus magnus, Amita magna.	II. Avus, Avia.	III. Avunculus magnus, Matertera magna.	IV. Proavunculorum Filius, & Filia.		
		IV. Propatruorum Filius, & Filia.	II. Patruus, Amita.	I. Pater, Mater.	II. Avunculus, Matertera.	III. Magnorum Filii.	IV. Proavunculi, aut Materteræ Nepotes.	
	IV. Propatruorum Nepotes.	III. Patrui Magni Filii.	I. Frater & Soror Conſanguinei.	Perſona de qua agitur, ſive ſtipes.	I. Frater, & Soror Uterini.	II. Conſobrinus, Conſobrina Germani.	III. Magnorum Nepotes, & Sobrini.	IV. Proavunculi Pronepotes.
IV. Propatruorum Pronepotes.	III. Patrui Magni Nepotes, qui Sobrini.	II. Conſobrinus Conſobrina Germani.		I. Filius, Filia.		II. Uterinorum Filii.	III. Avunculi, aut Materteræ Nepos.	IV. Magnorum Pronepotes.
IV. Patrui magni Pronepotes.	III. Conſobrini, ſeu Patruelis Filii.	II. Filii Fratris.		II. Nepos, Neptis.			III. Illorum Nepotes Uterinorum.	IV. Avunculi Pronepos.
IV. Patruelis Nepotes.	III. Fratris Nepotes.							IV. Uterinorum Pronepotes.
IV. Fratris Pronepotes.								

Digitized by Google

tem non habera dicenda ſit ea, quæ quidem de facto nihil poſſidet, ſed parentes habet divites?

Reſp. Ad primum negative. Neque enim ea eſt Eccleſiæ intentio, ut faveat puellis gradum ſuperiorem ambientibus, ſed tantum ut eaſdem liberet a periculo incontinentiæ, & ab incommodis, quæ inæqualia conjugia comitari ſolent. Ab iis vero liberantur viris nubendo paris conditionis, & fortunæ. Ita Sanchez ib. n. 17. Pontius l. VIII. c. 1. n. 23. Reinffeſt. tom. 4. in append. n. 83. & alii contra Navarr. Ledeſmam &c.

Reſp. Ad alterum etiam negative cum ſanioribus Juris conſultis, quos ſequitur Pontas V. *Diſpenſe de mariage* caſ. 30. Ratio eſt, quia quæ divites habet parentes, jus habet eoſdem compellendi, ut idoneam dotem juxta facultates ſuas ſibi ſubminiſtrent, prout habetur l. fin. eod. *de dotis promiſſione*. Hinc Pyr. Corrad. l. VII. cap 2. n. 23. *Parum refert*, inquit, *quod juxta præſentem ſtatum nihil habeat illa, quæ jus habet ſuccedendi in bonis parentum, ac eos compellendi ad illam dotandam ſtatim juxta ipſius oratricis qualitatem .... quod procedit etiamſi pater ob aliquam cauſſam recuſaret illam dotare ... unde in hoc caſu deſtinatum habetur pro facto. Idipſum* docet *Fagnanus* in c. 1. *de magiſtris* n. 6. *divitiæ Patris*, inquit, *arguunt divitias filii etiam nihil actu habentis*.

Aliter diſcurrendum erit. 1. Si pater ſit quidem dives, ſed plures habeat filios, quibus, præſertim maſculis, non tantum dare queat, quantum dandum eſt filiæ, ut hæc juxta ſtatum ſuum nubat. Ratio eſt, quia Pater non tenetur puellam ceteris filiis præponere, immo nec id aliquando poſſet ſine injuſtitia, unde tunc verum eſt filiam congrua dote carere. 2. Si puella, licet moralem habeat certitudinem conſequendæ dotis ſive ex teſtamento ſive aliter, aut habere ſe credat, iis tamen bonis nonniſi poſt tempus moraliter longum potiri debeat. Ratio eſt; tum quia cum ad iſta nullum adhuc jus habeat, & hominis voluntas mutari poſſit, vere adhuc dicitur pauper & dotis inops: tum quia cum onera matrimonii ſtatim ac ipſum matrimonium incipiant, ſtatim requiritur dos in re præſens, non autem ſufficit futura in ſpe. Ita ferme Sanchez, Pontius, &c. Ex quibus cum prædictis Theologis colliges, quod ſi, ut ſæpe contingit, parentum bona ita ſe habeant, ut ii, dum vivunt, non poſſint parte ſa bonorum privare ad competentem filiæ dotem, neceſſaria filia cenſebitur dote carere: quia ex bonis aliquando ſolum adventuris, & quæ hic & nunc a parentibus dari non poſſunt, actualia matrimonii onera ſuſtineri nequeunt. Conſule Sanch. l. VIII. diſp. 19. n. 52. & Pyrrhum Cor. l. 7. c. 2. n. 19. qui merito notat incompetentiam dotis cauſſam eſſe verificatu admodum difficile, & circa quam attentione opus eſt maxima, ut devitentur *fraudes quæ deſuper evenire poſſunt*, cum oratoris executoriſque animarum jactura. Addit falli etiam eos, qui dotis incompetentiam cum paupertate confundunt, eamque ſatis eſſe credunt, ut oratores evadant *ſolitam ſolutionem expenſarum in diſpenſatione requiſitarum*. Alias plures cauſſas diſtinctim affert Pyrrhus, quæ ad prædictas referri poſſunt.

Quinta cauſſa eſt *bonum pacis*, ſive inter Regna, ſive etiam privatas inter familias gravibus invicem inimicitiis odiiſque ſejunctas, aut prope diem disjungendas, inſtaurandæ, vel confirmandæ. Cauſſa hæc æquitati conſentanea eſt, inquit S. Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 2. quia in id præcipue ſollicita eſſe debet Eccleſia, ut inter Principes, & inter privatos firmet pacem, qua nihil homini in hac vita præſtantius. Porro cum de inimicitiis jam exiſtentibus agitur, neceſſe eſt eas coram eo, qui ad diſpenſationem delegatur, in ſpecie, & non in genere ſolum, *plene & concludenter omnino probari per teſtes ſuper dictis inimicitiis deponentes; adjecta qualitate & cauſſa inimicitiarum; hæc enim non præſumuntur cum ſint facti*. Ita Pyr. n. 71.

Sexta cauſſa eſt *ætas puellæ* annum viceſimumquartum excedentis. Hæc cauſſa ſola non ſufficit in gradibus proximioribus, puta in ſecundo, vel primo & ſecundo; ſufficit tamen in aliis: idque eo magis, quo plus puella receſſit ab ætate annorum duodecim, qua nubilis eſſe cœpit. Ratio eſt, quia eſt locus timendi, ne diu hæc marito deſtituta aut in ſuum corpus peccet, aut ſine parentum conſenſu nubat. Unde diſpenſationes hujuſmodi facilius conceduntur, ac minor ab Officialibus Romanæ curiæ exigitur compoſitio, quam in aliis ſupra expoſitis cauſſis, ait idem Pyrrhus. Cum autem in ſupplicatione præmittatur *Oratricem hactenus virum paris conditionis, cui nubere poſſet, non inveniſſe*, dubitare quis poſſet, an executor diſpenſationis inquirere teneatur, num illa ſufficientem in inquirendo viro adhibuerit diligentiam. Reſpondet Pyrrhus n. 93. ſatis eſſe, ut puella ætatis exceſſum probet, nec requiri ut ſtricte maritum quæſierit: immo præſumendum eſt morali uſam eſſe diligentia ut virum inveniret; nec id probare tenetur, debet tamen verum id eſſe a parte rei. Cauſſa hæc locum non habet in vidua ſecundas nuptias contrahere volente, inquit cit. Pyrrhus n. 83.

Septima cauſſa eſt *periculum vitæ*. Id vero dupliciter contingit. 1. Dum puella commoratur in loco ad litus maris ſito, ac propterea continuis piratarum, & infidelium incurſionibus obnoxio, unde ſit ut neminem niſi conſanguineum invenire poſſit, qui ſecum in eodem loco commorari velit. 2. Cum quis commiſit crimen pœna capitali dignum, quod tamen familia condonare parata eſt, ſi hanc, vel illam e conſanguineis ſuis ducere velit. Hæ cauſſæ juſtæ ſunt, quia æquum eſt cum iis diſpenſetur, qui ſine gravi incommodo Eccleſiæ legibus obſequi nequeant.

Octava cauſſa, quæ præcipue apud Belgas & Germanos viget, eſt *periculum ſeductionis*, cum ſcilicet oratores cum conſanguineis matrimonium inire procurant, ne hæreticos aut hæreſeos ſuſpectos ducere cogantur. Hac nulla æquior eſſe poteſt cauſſa, cum matrimonia catholicos inter atque hæreticos, tum ad contrahentes, tum ad prolem comparata ſint plena periculi.

Nona cauſſa eſt *conſervatio bonorum in eadem familia*. Ratio eſt, quia reipublicæ bonum exigit ut locupletes in ea familia conſerventur, & quia ampla unius familiæ bona ad aliam transferri non ſolent ſine magno totius familiæ diſpendio, & quin plurimas ſecum ferant lites, quamobrem cauſſa hæc ad *bonum pacis* revocatur. Eadem tamen cauſſa in gradibus propinquioribus; puta in ſecundo, & in tertio, non admittitur ſine maximis favoribus, ait Pyr. Corrad. ib. n. 102.

De-

Decima cauſſa præcedenti affinis, eſt *illuſtris conſervatio familiæ;* & id quoque rationi maxime conſentaneum eſt, cum plurimum reipublicæ interſit illuſtres familias conſervare.

Undecima cauſſa eſt *excellentia meritorum*. Qui enim de Eccleſia ſint bene meriti, ſive ob res in bello egregie actas contra Infideles, & Hæreticos, ſive ob Eccleſiæ jurium defenſionem, vel alios ob titulos, remunerari debent, ac decet ut favoribus hujuſmodi alios etiam Eccleſia ad eadem vel ſimilia præſtanda alliciat. Sunt vero hæc in Eccleſiam merita ab executoribus gratiæ diſpenſationis verificanda, inquit cit. Pyrrhus.

Duodecima cauſſa eſt, cum *oratrix filiis ex alio viro procreatis gravata eſt*, & orator eorumdem curam ſuſcepturum ſe ſpondet. Hæc cauſſa non adeo facile ſola admittitur, niſi poſtquam *orator idonee cavit ſe dictis filiis alimenta præſtaturum*.

Decimatertia cauſſa eſt, cum contrahentes ex *certis & rationabilibus* cauſſis moventur &c. Et hæc diſpenſationum ſpecies *ſine cauſſa* vocatur; non quod omni cauſſa careat, ſed quia oratores eaſdem cauſſas, Pontifici propoſitas, executori aperire non tenentur; unde nec iis earumdem verificationem exigere debet, non obſtante clauſula, *diligenter informes*: prout Romæ indicatum fuit, referente Pyr. Corrad. ibid.

Cauſſæ *infamantes* quinque recenſetur a Pyr. Corrado, eæque ad tres deduci poſſunt.

Prima eſt, cum Partes ob nimiam in colloquiis & tota agendi ratione familiaritatem, ſecluſa tamen copula, viciniæ ſcandalum dederunt, adeo ut niſi ambæ conjunganiur, futurum ſit, ut puella neminem inveniat cui nubere poſſit.

Secunda eſt, cum partium familiaritas eo uſque progreſſa eſt, ut prolem habuerint; ita ut non aliter quam mutua partis utriuſque conjunctione ſcandalo inde procreato occurri poſſit.

Tertia eſt, cum partes licet conſanguineæ vel affines matrimonium contraxerunt, nec jam a ſe invicem ſine gravi ſcandalo, aut diſpendio poſſunt ſeparari. In his autem caſibus exprimendum eſt, an partes impedimentum ante nuptias cognoſcerent, aut dumtaxat cognoverint poſt contractum matrimonium; an ſtatim ac ejus notitiam habuerunt, ab omni commercio carnali abſtinuerint, an eo fine peccaverint, aut nimia uſæ fuerint familiaritate, ut facilius Apoſtolicam Sedem flecterent, & optatam diſpenſationem conſequerentur. Sane, ut jam ab an. 1536. annotavit Conc. Colonienſe p. 1. cap. 33. graviter errant, qui nulla, vel minus legitima, vel ficta cauſſa exhibita diſpenſationem extorquent. Quis hujuſmodi deceptores apud Deum, *qui renes & corda ſcrutatur, omnemque hypocriſim ac fraudem execratur*, ſecuros dixerit? Summopere igitur Reſcriptorum Apoſtolicorum executores examinare, ac ſcrutari debent, an preces veritate nitantur; cum & id diſtricte mandet R. Pontifex, & de hoc eorum conſcientiam expreſſiſſimis verbis oneret. Cavere etiam deberent, qui diſpenſationes quærunt, ne ad eos recurrant Bancarios, qui, ut obviam quamque lucri occaſionem arripiant, ſupplicationes ad arbitrium fingunt, idque iis inſerunt, non quod veritati congruat, ſed quod conſequendæ diſpenſationi neceſſarium ſit.

An conſanguinei, qui aliquam ex prædictis habem diſpenſationis obtinendæ cauſſam, ſed prævium, quem commiſerant, Inceſtum non expreſſerunt in ſupplicatione, valide contrahant, expendendum in appendice de diſpenſatione.

V. *Crimen*. Duo crimina præter raptum irritant Matrimonium. Primum eſt homicidium, quo duo ex prævia conſpiratione, etſi abſque prævio adulterio, conjugem alterutrius occidunt, ſive per ſe, ſive per alium phyſice, vel moraliter, conſilio, ſuaſione, imperio, ex intentione poſtea matrimonium inter ſe ineundi, c. 1. *de converſion. infidel.* vel quo poſt admiſſum adulterium interficitur, etſi ſine prævia conſpiratione, conjux unius ab alterutro adultero, ex intentione contrahendi Matrimonium cum ſuperſtite conjuge, licet mortem illam nolente, & ignorante, c. 3. *de eo qui duxit*, &c. Nec refert an vir, aut uxor occidatur.

Homicidium vero patratum ſine intentione ineundi Matrimonii, vel ſine prævia conſpiratione, & adulterio, non dirimit Matrimonium, quia jura exprimunt. Idem dic de tentata, ſed non perfecta cæde, quia requiritur mortis machinatio efficax, & perfecta; cum leges illæ ſint pœnales, ideoque ſtrictæ interpretationis.

Secundum eſt adulterium, ſic commiſſum, ut adulteri ante, vel poſt adulterium, quantum eſt de ſe, Matrimonium ineant viva comparte, vel ſaltem promittant ſe inituros illa mortua, cap. ult. *de eo qui duxit* &c. Ad hoc autem neceſſe eſt, 1. Ut adulterium ſit conſummatum, & quidem ſcienter, ut tale ab utroque commiſſum. 2. Ut promiſſio facta ſit tempore Matrimonii ſive ante, ſive poſt adulterium & ab altero acceptata; non tamen, ut ſit mutua, nec juxta multos, ut ſit ſincera. Ratio hujus impedimenti eſt, ne ſpe Matrimonii futuri ſumatur anſa machinandi mortem conjugis. Ac valet Matrimonium inter adulteros poſt mortem conjugis, niſi alteruter ejus necem machinatus fuerit, vel, dum viveret, Matrimonium promiſerit, c. 6. *de eo qui duxit*, &c.

✠ Ad hoc impedimentum ex crimine adulterii cum matrimonio attentato, vel cum promiſſione matrimonii contrahendum hæ conditiones requiruntur. 1. Ut ſecundum matrimonium vivente prima uxore conſummatum fuerit: ſi enim vel nunquam præceſſerit adulterium, vel nonniſi poſt legitimæ conjugis mortem conſummatum fuerit, *quamvis utrique ipſorum pro eo, quod in hoc graviter deliquerint, ſit pœnitentia injungenda, non eſt tamen matrimonium quod adulter poſt uxoris obitum cum adultera contraxit, dirimendum* c. fin. hoc tit.

Neceſſe 2. Ut quæ contrahit cum adultero, prius ejuſdem matrimonium cognoſcat, alioqui enim ex bona ſua fide excuſatur, & cum eo jam ſoluto poteſt contrahere ſi velit, prout definitum eſt ab Innoc. III. c. *Veniens*, *hoc tit.* Immo non tantum inter tales verum deinceps matrimonium conſiſtere poteſt; ſed & tenetur verus adulter poſt ſuæ conjugis mortem eam ducere, quam matrimonii ſui neſciam cognovit, ſi ei matrimonium ſpoponderit, aut cum ipſa de præſenti contraxerit, c. 2. & penult. hoc tit. ubi hæc additur ratio: *Quia dignum non eſt, ut prædictus vir, qui ſcienter contra canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet*. Si tamen quæ bona fide contraxerat, reſcito adulteri conjugio, cum eodem maritaliter vivere

vere

vere perrexerit, jam contractum eſt hujuſmodi impedimentum, ut docet auctor Collat. Andeg. ex *c. ſi quis uxore*.

Neceſſe eſt 3. Ut prius matrimonium validum fuerit, quia ceteroqui deeſſet adulterium.

Oportet ut adulterium ſit utrinque formale; non enim ſufficeret, ut duo proprium ſuum conjugium ſcirant, ſi neuter conjugium alterius cognoſcat. Ita Juriſperiti, & Theologi omnes ex c. 1. hoc tit. ubi res clare ab Alexandro III. deciſa invenitur. Unde ſi quis vivente uxore, quam bona fide crederet mortuam, feminæ, quæ vel libera eſſet, vel libera exiſtimaretur, nuptias ſub conditione copulæ ſponderet, nihil contraheret impedimenti.

Adulterium, & promiſſio debent ſimul ſub eodem matrimonio concurrere. 1. Quia clare colligitur ex c. 1. & fin. hoc tit. 2. quia lex civilis & eccleſiaſtica impedire voluerunt, ne quid contra vitam legitimæ conjugis attentaretur: atque ſola futuri matrimonii promiſſio, quæ in ſecundis nuptiis ſupervenit, non præbet fundamentum ſufficiens metuendi uxoricidii; alioqui hæc promiſſio ab omni adulterio ſecluſa pareret impedimentum *criminis*, quod falſum eſt: aliunde vero adulterium, quod vivente prima uxore commiſſum eſt, non ſatis inducit ad inferendam ſecundæ uxori mortem: ergo &c.

Promiſſio ſive præcedat, an vero ſequatur adulterium perinde eſt c. final. hoc tit. Verum ſi promiſſio etiam acceptata ante adulterium revocetur, impedimentum non contrahitur: quia promiſſio revocata non magis ſubſiſtit, quam ſi facta non fuiſſet, ſecus vero ſi promiſſio facta, & acceptata poſt adulterium revocetur.

Promiſſio quæ ab altero complice vel expreſſe vel implicite, ac virtualiter acceptata non fuerit, impedimentum non inducit; quia promiſſio ſine acceptatione nullius eſt momenti, ſed mera pollicitatio. Hæc autem acceptatio verbis, aut ſignis exterioribus manifeſtari debet; neque enim ſola ſufficeret complicis taciturnitas, quia in rebus nocivis taciturnitas non habetur pro conſenſu.

Nota 1. Promiſſio ſola de ineundo matrimonio poſt mortem conjugis, irrita eſt, quia dat occaſionem vitæ conjugis inſidiandi. Vide *Pontas* hic caſu 2.

Nota 2. Ad contrahendum impedimentum ex morte conjugis non requiri, ut utraque pars ſit fidelis, unde ſi mulier Fidelis maritum occidat, ut nubat Gentili ad fidem convertendo, non ſtabit matrimonium. Ita ſtatuit Cæleſtinus III. c. 1. *de converſione infidelium*, ubi omnino vetat ne Chriſtianæ quædam mulieres nubant Saracenis, *qui dum in captivitate eſſent, earumdem viros inſidiis & machinationibus ipſarum occiderant*. Eccleſia enim, etſi nihil Gentilibus præcipere poteſt, poteſt tamen aliquid præcipere Chriſtianis in ordine ad Gentiles, de quo vide Sanchez lib. VII. diſp. 78. n. 3. & 4. ubi docet Ethnicum, qui uxorem interfecit, animo ducendi adulteram infidelem, non fieri poſt ſuſceptum baptiſma ad ineundum cum ipſa matrimonium inhabilem. Cujus rei hæc eſt ratio, quod cum uterque infidelis eſſet, neuter Eccleſiæ legibus conſtringi potuit, neuter proinde impedimentum contraxiſſe cenſendus eſt.)

VI. *Diſparitas cultus ſeu religionis*. Hæc irritat Matrimonium inter perſonam baptizatam, & non baptizatam. Idque ſolo jure Eccleſiaſtico per univerſalem, & antiquiſſimam conſuetudinem vim legis habentem, non tamen ante ſextum ſæculum inducto. Unde S. Monica, teſte S. Auguſt. l. IX. Confeſſ. c. IX. nupſit viro infideli; & Sancta Clotildis Clodoveo Regi nondum baptizato. De Matrimonio Hebræorum, & infidelium in infidelitate contracto, vide *Notam* adjectam quæſt. VIIa. c. 11.

At valet Matrimonium perſonæ Catholicæ cum hæretica, vel cum apoſtata baptizato, cum nullo jure irritetur, licet ſit prohibitum jure eccleſiaſtico, immo & naturali, ſi ſit morale periculum ſubverſionis. Secluſo tamen periculo, & poſitis certis conditionibus, ſecundum communem ſententiam, licitum eſt ex diſpenſatione Papæ, & reipſa hanc Urbanus VIII. ob communem religionis utilitatem conceſſit Henricæ Borboniæ, ut nuberet Carolo Anglorum Regi Hæretico.

✠ De Matrimonio perſonæ Catholicæ cum Hæretica, vide lib. VI. c. 5. ejuſdem Tractatus de Synodo Diœceſana, ex quo ſequentia referimus; *In Divinis*, inquit, *cum Hæreticis communicant Catholici, qui cum iiſdem ſeſe Matrimonio jungere non dubitant: Etenim cum Matrimonium unum ſit ex ſeptem Eccleſiæ Sacramentis a Chriſto Domino inſtitutis, idem eſt Matrimonium cum Hæretico contrahere, ac unum, idemque Sacramentum, una cum eodem, vel conficere, ſi nimirum ipſimet contrahentes ſint talis Sacramenti Miniſtri, quod magis communiter opinantur Scholaſtici, vel ſaltem percipere, ſi ſcilicet, quod alii, præſertim ex recentioribus Theologis, autumant, illius Miniſter ſit ſolus Sacerdos: utrumque autem, & illicitum, & ſacrilegum eſſe, nemo dubitat: Quare Eccleſia iiſdem fere legibus, quibus Chriſtianis interdixit, ne connubia inirent cum Infidelibus, Catholicos pariter a ſacrilegiis nuptiis cum Hæreticis contrahendis deterruit: Concilium Laodicenum* can. 10. (tom. 1. collect. Hard. Col. 784.) *ait* „ Quod non oporteat indifferenter eccleſiaſticos fœdere nuptiarum Hæreticis ſuos filios filiaſque conjungere; “ *Agathenſe* can. 67. *relato a Gratiano XXVIII.* qu. 1. tom. XVI. „ Non oportet cum Hæreticis miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere, ſi tamen profiteantur Chriſtianos futuros eſſe ſe, & Catholicos. „ *Concilium Chalcedonenſe* can. 14. *Lectoribus, & Cantoribus, inter inferiores Clericos interdicit:* „ Hæretico vel Pagano, vel Judæo ſe conjungere, niſi forte promittat ſe ad orthodoxam Fidem perſona orthodoxa copulanda transferre: „ *Haſce vero ſanctiones roboravit Bonifatius VIII.* in cap. Decrevit, de Hæreticis in 6. *ubi dote privandam ſtatuit mulierem, quæ ſcienter viro hæretico nupſerit. Iis igitur in provinciis, in quibus ejuſmodi conjugia, non ſine Sacrorum Canonum contemptu, paſſim celebrantur, debet Epiſcopus, in ſua præſertim Synodo, ab illis in propriarum animarum perniciem contrahendis catholicos abſterrere, quod Nos faciendum ediximus* in noſtra Conſtit. 34. c. 3. noſtri Bullar. tom. 1. *Præcipuæ quoque Epiſcopalis muneris partes erunt, maxima Catholicis denuntiare pericula, quæ tam ipſis, quam naſcituræ ſoboli, ex præfatis imminent nuptiis, quæ propterea cohoneſtari nequeunt,*

ob-

Digitized by Google

obtentu ſolius conſuetudinis (verius corruptelam dicerent) niſi ea amoveantur pericula , quod tamen vix evenire poſſe , recte notant Layman. Theol. Moral. lib. v. tract. 10. part. 1. cap. 14. num. 2. *Pirbing.* ad tit. de ſponſal. & Matrim. nu. 166. *Reinffeſtuel* ibid. n. 360. *Engel.* ad tit. de Matrim. contract. contra interdict. Eccleſ. §. 2. n. 2. *Gobat* Theol. experim. tract. 9. cap. 22. n. 216. *Nicolaus Serrarius in opuſc.* de Catholicorum cum Hæreticis Matrimoniis, *Van-Eſpen.* J. E. part. 2. tit. 13. cap. 9. n. 20. *aliique paſſim.*

4. *Curam inſuper idem ſubibit Epiſcopus ritus nuptiarum quæ a Catholicis celebrantur in locis Hæretico Principi ſubjectis; ut enim legibus pareant ab eodem Principe latis, pœnaſque evadant tranſgreſſoribus inflictas, coguntur alicubi Catholici, Matrimonium inter ſe contracturi, Acatholicum Miniſtellum adire, ſuumque in conjugium conſenſum coram eo præſtare; dubitatur autem an id ſine piaculo fieri queat. Certum utique eſt, ita initum Matrimonium viribus carere, ſi inibi publicatum fuerit Tridentini decretum* c. 1. ſeſs. 24. de reform. Matrim. *nec conſentientes, veros conjuges fieri, niſi, ſive antea, ſive poſtea, juxta præſcriptam a Tridentino normam, Matrimonium celebraverint, coram alterutrius contrahentium legitimo Parocho, aliove Sacerdote, Parochi vices gerente, & duobus teſtibus: ſed difficultas tantum eſt, an poſtquam Tridentini ſanctioni ſunt obſequuti, aut ad eidem poſtea obſequendum ſunt parati, licite poſſint etiam legibus Patriæ obtemperare, & coram Heterodoxo Miniſtello ſe ſiſtere. Negat Leſſius* in auct. col. 24. V. Hæreticorum converſatio, *ejuſque opinio veriſſima eſſet, ſi Hæreticus Miniſtellus adhiberetur tamquam perſona ſacra, quæ ſacram cæremoniam intenderet exercere, ac per eam ſanctitatem tribuere contractui Matrimoniali: tunc ſiquidem viderentur Catholici eum agnoſcere tamquam legitimum Chriſti Miniſtrum, ritumque hæreticum approbare, & profiteri. Verum, cum plerumque res aliter ſe habeat, illeque Catholicorum Matrimoniis ſolum aſſiſtat, tanquam Miniſter mere politicus, neque virtute verborum, quibus conjugibus bene apprecatur, ullam credat ſanctitatem accedere eorum conjugio, quod Sacramentum eſſe, noſtri temporis Hæretici communiter inficiantur, rectius idcirco ſe eidem ſiſtentes Catholicos, ut Patriæ legibus morem gerant, graviaque evitent incommoda, quæ ſecus ſibi imminerent, a culpa excuſant Joannes Veruys* in ſuo Paſtorali tr. 13. art. 7. *Arſdekin* Theolog. tripartita tom. 2. part. 2. tract. 4. de Matrim. cap. 8. §. 2. n. 17. *La Croix* lib. 6. par. 3. de Matrim. nu. 775. *Pietre* quæſt. Theolog. part. 6. pag. 448. *In hac quoque ſententia fuit Sac. Congr. Sancti Officii, quæ hanc quæſtionem diligenter, uti ſolet, examinavit, & die 29. Novemb. anni 1672. In eum, qui ſequitur modum, definivit:* „ Catholici qui Matrimonio juncti ſunt coram Parocho, & teſtibus Catholicis, in pluribus locis (ita invaluit conſuetudo) ſolent coram Miniſtro Hæretico, ſeu Proteſtante rurſus conjungi ad evitanda gravia damna; neque poteſt conſuetudo hæc a Clero corrigi. Peccant ne? Et quo peccato Catholici, ſic denuo conjuncti coram Miniſtro Hæretico? Et quomodo ſe gerere debeat erga illos Ordinarius loci? Sac. Congreg. reſpondit: Quatenus Miniſter aſſiſtat Matrimoniis Catholicorum, uti Miniſter politicus, non peccare contrahentes. Si vero aſſiſtat, ut Miniſter addictis ſacris, non licere, & tunc contrahentes peccare mortaliter, & eſse monendos. „

5. *Huic Sacræ Congregationis ſententiæ noſtram Nos auctoritatem adjecimus*, in noſtra Conſtit. 89. §. 10. noſtri Bullar. to. 1. *ubi Fidelibus degentibus in regno Serviæ, finitimiſque regionibus, interdiximus, ne, Matrimonio inter ſe, catholico ritu, celebrato, illud renovare præſumant coram* Caddi, *noſtram tamen interdictionem hac temperavimus limitatione, niſi ſcilicet nuptiarum cæremonia explenda coram* Caddì, *actus ſit mere civilis, nullamque contineat Mahumetis invocationem, aliudve ſuperſtitionis genus includat. Hujuſmodi decreta in unum collecta, & diſertius explicata juſte ac ſancte, præcipuum locum occupabunt in Synodo, ſi quæ fiat ab Antiſtite, ſeu Vicario Apoſtolico cui concredita ſit cura Fidelium, loca incolentium Hæretico Principi ſubjecta; quinimmo oportebit eidem Synodo adjungere inſtructionem, qua ſolerter edoceantur Fideles prædictam civilem cæremoniam, coram Hæretico Miniſtello explendam, vires, & firmitatem non tribuere conjugiis Catholicorum, quibus propterea abſtinendum erit ab omni conjugali conſuetudine, niſi ſuas nuptias coram Miniſtro Catholico, & duobus teſtibus rite celebraverint. Inepte autem ſimiles injunctiones intruderentur in Synodum Diœceſis ab Hæreticorum regionibus quam longe diſſitæ.*

VII. *Vis*, ſi injuſte inferatur, pœnis, vexationibus, minis, quæ metum gravem incutiant ad conſenſum extorquendum. Nam metus gravis injuſte a quovis etiam alio tertio incuſsus ad extorquendum conſenſum, irritat Matrimonium, cap 14. 15. & 28. *de ſponſal.* Sufficit metus mali gravis probabiliter imminentis, ſive illud ſit grave abſolute, & in ſe, ſive tantum reſpective ad timentem; æque enim notabiliter tollit injuſte involuntarium perfectum. Ratio impedimenti eſt, quia ſi eſset validum, cum natura ſua ſit inſolubile, injuria nunquam poſset tolli, nec pars innocens in priorem ſtatum reſtitui, & inde graviſſima incommoda ſequerentur: nam Matrimonia coacta infelices habere ſolent exitus, cum non fundentur in mutuo amore. Præterea fidelium Matrimonium ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, quæ fundatur in amore libero ac voluntario, non in coactione.

Dixi 1. *Metus gravis*: nam levis metus etſi injuſtus, non irritat ex c. 6. *de ſponſal.* quia non notabiliter minuit libertatem; & facile contemni potuit. 2. *Injuſte*: nam ſi metus ſit juſte incuſsus ab homine, valet Matrimonium, ex c. 10. *de ſponſal.* & c. 1. *de adulter.* quia fuit ſufficienter voluntarium in ſuo principio, & nulla intervenit injuria. Sic valet ex metu juſtæ excommunicationis, vel pœnæ a judice intentatæ contractum. Unde qui contraxit ſponſalia, compelli poteſt metu cenſuræ ad Matrimonium, c. cit. Immo valet etiamſi metus juſte incutiatur a privato homine, ut ſi ſtupratori filiæ ſuæ minas pater intentet, ſe eum apud judicem delaturum, niſi eam ducat. Nam qui juſte procedit, non dicitur vim inferre; ſecus, ſi minetur ſe eum occiſurum. 3. *Ad*

ex-

extorquendum conſenſum: nam ſi metus injuſtè incutiatur ob alium finem, v. gr. vindictam, ut ſi quis ad placandum inimicum necem minantem ducat ejus filiam, vel ſi injuſte detentus in carcere ob aliam cauſam, ut eo ſe liberet, ducat filiam judicis, vel cuſtodis, valet Matrimonium. Quia ille metus, ut ſupponitur, non eſt per ſe directe cauſſa Matrimonii, ſed tantum occaſio; nam ille ſponte tale medium evadendi eligit. 4. *A quovis alio &c.* Nam ſi metus ortus ſit a cauſſa naturali, vel ſponte ſuſceptus, v. gr. ex metu naufragii, ſeu mortis inſtantis, valet Matrimonium: quia tunc ſine alterius injuria, & a nullo alio niſi a ſe ipſo compellitur ad contrahendum. *Vide dicta de metu in Contract.*

Quæſt. I. *An preces importunæ, ac ſæpius repetitæ metum juſtum incutiant, qui ſufficiens ſit ad infirmandum Matrimonium?*

Reſp. Affirmative. Si cum iis juncta ſit reverentia perſonæ rogantis, & inſtantis, ſeu metus reverentialis, adeoque duæ impulſiones concurrant; videlicet hominis auctoritas, & precum importunitas. Exemplum eſt: Si Princeps, cui reverentia debetur, non ſemel, ſed ſæpe inſtanter roget, aut jubeat Matrimonium, cui, ſpectatis perſonarum circumſtantiis, difficillimum ſit tam moleſte inſtanti contradicere, uti notavit Sanchez lib. 4. diſp. 7. Coninck diſp. 28. dub. v. Leſſius lib. 2. c. 27. n. 25.

Quæſt. II. *An Matrimonium ex gravi metu initum, ſubſequenti copula vel cohabitatione ratificetur.*

Reſp. 1. Si poſt Matrimonium ex metu gravi injuſte illato contractum, habeatur copula ſponte & affectu maritali, ideſt animo vivendi conjugaliter, omnino validatur Matrimonium. Ita D. Th. in 4. diſt. 29. qu. unic. art. 3. D. Bonav. ibid qu. 2. n. 13. D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 7. & alii quos refert & ſequitur Sanchez lib. IV. diſp. 18. n. 2. Ratio eſt 1. quia ad valorem Matrimonii hujus ſolum requirebatur conſenſus perſonæ, quæ metum paſſa erat, cum præceſſerit & virtualiter perſeveret conſenſus illius, qui metum incuſſit; ſed qui copulam maritali affectu habet, conſenſum ſuum præſtare incipit. 2. quia cap. 4. *De his qui accuſare*, ſic habet ſummarium: *invita deſponſata, ſponte cognita contra Matrimonium non auditur.*

2. Si copula non ſponte, ac libere, ſed ex gravi metu ſubſequitur, lethaliter peccant ambo contrahentes, nec vires ſumit Matrimonium. Peccant quidem, quia actum pure fornicarium exercent. Fornicatio autem etiam gravi extorta metu, non deſinit eſſe peccatum. Neque hinc ratificatur Matrimonium, quia ſi poſitivus conſenſus metu gravi extortus non ſufficit ad valorem Matrimonii, multo minus valebit tacitus conſenſus, qui per copulam habetur, ſi pari extorqueatur metu.

3. Matrimonium ratione metus invalidum, validatur per ſpontaneam cohabitationem, etiam ſine copula, ex cap. 21. *de ſponſal.* & unanimi Canoniſtarum doctrina: quia cohabitatio ſpontanea, eſt ſignum ſufficiens novi conſenſus, qui ſolum ad Matrimonii valorem deſiderabatur. Ut autem per cohabitationem ratificetur prius Matrimonium, quatuor requiruntur conditiones. Prima eſt ut cohabitatio ſit ſpontanea. Ratio eſt quia cohabitatio etiam longo tempore perſeverans, ſi coacta ſit, liberi conſenſus indicium eſſe non poteſt. Porro cohabitatio cenſetur ſpontanea, cum eo uſque ſublata eſt incuſſi timoris cauſſa, ut metum paſſus, vel fugere vel commode reclamare potuerit. Non enim ſufficit, ut deſinat metus cauſſa, niſi etiam ceſſent ea, quæ impediunt ne is, cui incuſſus eſt timor, reclamet. Unde conſultus in ſimili materia Navarrus reſpondit; Monialem patris timore profeſſam, uno poſt ejus obitum anno reclamare potuiſſe, quia per illud tempus impedierat communitas ne reclamaret.

Secunda eſt, ut habitatio, a copula ſejuncta, ſit diuturna, vel potius, ut ſufficienter duraverit, quod quidem, ut & alia in quibus nihil a lege definitum eſt, diſcutiendum relinquitur arbitrio Judicis, qui in dubio fugiendi opportunitatem, habitationiſque moram perpendet. Quod ſi conſtet de habitatione ſpontanea, ſufficiet momentanea habitatio, quæ ſemper in foro externo præſumitur, cum illico & incontinenti, utique non mathematice, ſed moraliter loquendo, non fugit quæ fugiendi opportunitatem habuit. Aliud eſt de foro conſcientiæ, in quo etiam poſt ablatam omnem metuendi cauſſam, nulla habitatio Matrimonium ratificabit, ſi defuerit animus ratificandi, ut bene docet Sanchez lib. IV. diſp. 18. n. 6.

Tertia conditio, ut Matrimonium per cohabitationem aut copulam ratificetur, eſt, ut pars metum paſſa ſciat illud nullum fuiſſe, & invalidum: ſi enim ex errore quo exiſtimabat validum fuiſſe Matrimonium, cohabitet aut copulam habeat, nunquam ratificabitur prius Matrimonium, ut docent Navarrus c. 22. n. 76. Sylveſter V. *Matrimonium* qu. 10. Pirhing. in tit. *de ſponſal.* n. 213. & alii, quos inter late diſcurrit Sanchez l. 11. diſp. 36. n. 3. Ratio eſt, quia nihil tam contrarium eſt conſenſui, quam error: atqui cum pars metum paſſa vel cohabitat, vel alteri copulatur, quia exiſtimat ſe eidem legitimo Matrimonio conjunctum eſſe, revera operatur ex errore, qui quidem ad errorem perſonæ reducitur, cum putet ſe conſentire in eam, quæ ſua ſit, & quæ tamen ſua non eſt. Immo major is eſſe videtur error facti quam perſonæ, cum integræ contractus ſubſtantiæ ignorantiam importet: unde fit ut pars ſic contrahens ita neſciat id quod facit, ut ſæpius, ſi ſciret, non eſſet factura. Quamquam etſi ſic affecta eſſet, ut ſi Matrimonii præcedentis invaliditatem compertam haberet, illud vel copula vel cohabitatione ratum facere vellet, haud tamen propter errorem ratificaretur, ſicut a ſimili non valet Matrimonium liberæ cum ſervo, etſi hæc eidem, cognita ejus ſervitute, nihilominus nuptura fuiſſet; ergo. 2. quia invalide profeſſus nihil agit, cum ex errore profeſſionem ſuam valere exiſtimans, eamdem renovat, & ſic denuo profitetur, quia poſterior conſenſus non majorem habet vim, quam prior, cui innititur; ergo idem a pari dicendum in præſenti caſu, cum Matrimonium ſummam exigat libertatem.

Quarta demum conditio, ut adhuc perſeveret conſenſus partis quæ metum incuſſit. Ratio eſt quia ad Matrimonii valorem requiritur ut pars utraque conſenſum ſimul apponat, ſi non phyſica ſimultate, at ſaltem morali: hoc autem deeſt, cum altera pars conſenſum retractat; hinc enim efficitur, ut unius ſolum partis conſenſio interveniat; ergo.

VIII. *Ordo Sacer*, nempe Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium, ob annexum votum ſollemne caſtitatis, & Legem Eccleſiaſticam, c. 1. *de Cleric. conjug.* & ex Concil. gener. Later. I. c. 21. & Later. II. c. 7. & Trid. ſeſſ. 24. c. 9.

✠ Ordo ſacer impedimentum eſt ex lege Eccleſiæ conſtitutum. In Latina Eccleſia eſt omnino certum nullum atque irritum reddere Matrimonium deinceps contractum: in Orientali vero non eſt ita compertum, cum nondum ſit Eccleſiæ definitione declaratum, Canones, qui Orientalibus Matrimonium poſt Diaconatum inire prohibent, dirimens impedimentum ſtabilire. At ſacræ Urbis Congregationes Matrimonia hujuſmodi irrita ſemper decreverunt. *Vide* Ap. *ad Tract. de Ord.*)

IX. *Ligamen* eſt vinculum prioris conjugii ſive rati tantum, ſive conſummati, quo durante, ſecundum jure divino eſt invalidum: nam in lege nova polygamia nec licita nec valida eſt. Hinc conjux non poteſt aliud Matrimonium inire, niſi habeat certitudinem moralem de morte compartis: *c. 2. de ſecund. nupt.* ibi: *Nullus ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet quod ab hac vita migravit conjux ejus.* Alioqui enim exponeret ſe periculo mœchandi.

Quod ſi poſt contractas bona fide ſecundas nuptias dubitet de morte prioris conjugis, tenetur quam primum diligenter inquirere veritatem & interim abſtinere a petendo debito, non tamen a reddendo; nam petendo exponeret ſe periculo fornicandi, & negando inferret injuriam poſſeſſori bonæ fidei. Si vero de prioris conjugis vita conſtiterit, tenetur poſteriorem ſtatim relinquere, & ad priorem reverti, ex eod. cap. nam ſubſiſtit prius Matrimonium, & poſterius invalidum eſt.

Si vero uterque mala ſeu dubia fide proceſſit, neutri licet petere, & reddere debitum: quia neutri eſt poſſeſſio juris pro petendo debito; nam poſſeſſio juris inchoari nequit cum mala vel dubia fide. Si autem unus tantum cum dubio contraxit, hic non poteſt petere debitum, etſi debeat reddere: nam contraxit mala fide, & ſine judicio prudenti de morte conjugis.

Porro ſola abſentia multorum annorum, nec ſola fama fundat certitudinem moralem ſufficientem. Sed requiritur teſtimonium authenticum mortis conjugis approbatum ab Ordinario, ſine cujus licentia Parochi non debent tunc agere. Quod ſi deſit teſtimonium authenticum conjugis jam diu abſentis, neceſſe eſt ut hanc teſtentur homines fide digni.

X. *Honeſtas*, ſeu juſtitia publicæ honeſtatis, eſt quædam affinitas, ſeu propinquitas perſonarum jure civili, & Canonico inducta, proveniens vel ex ſponſalibus validis & abſolutis, vel ex Matrimonio rato non conſummato ob publicam morum honeſtatem. Si ex ſponſalibus oriatur, Matrimonium irritat ſolum inter ſponſum, & conſanguineam ſponſæ in primo gradu, & viciſſim, ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 3. Idque etiam ſi ſponſalia poſtea fuerint juſte diſſoluta, c. *Si quis* 27. qu. 2. etiam mutuo conſenſu ex c. 5. *de deſponſat. impub.* Nam hoc impedimentum non a contrahentium voluntate pendet, ſed ab Eccleſiæ, quæ illud conſtituit, inſtituto, & quæ voluit illud eſſe perpetuum, eo quod non deceat Matrimonium contrahi inter perſonas, quæ ſibi factæ ſunt propinquæ per ſponſalia. Si ex Matrimonio rato oriatur, irritat uſque ad quartum gradum conſanguinitatis incluſive, ut declaravit S. Pius V. in Bulla 62. aſſerens Conc. Trid. circa hoc nihil innovaſſe.

✠ Ut impedimentum honeſtatis præſtent ſponſalia, neceſſe eſt, ut certas habeant conditiones.

1. Debent eſſe valida ex Trid. ſeſſ. 24. c. 3. *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ratione valida non erunt, S. Synodus prorſus tollit: ubi autem valida fuerint primum gradum non excedant*: unde ſi impotens voto ſollemni, vel ordine ſacro ligatus, aut alio quocumque impedimento dirimente conſtrictus ſponſalia celebret cum muliere, poterit hac detecta vel veritate ejuſdem conſanguineis nubere, quia ſponſalia irrita pro nihilo hodie reputantur: aliud erat ſecundum jus antiquum: tunc enim *ex ſponſalibus, quacumque ratione eſſent nulla, dummodo non eſſent nulla ex defectu conſenſus, oriebatur efficax ad impediendum, & dirimendum ſequentia ſponſalia, vel matrimonia, non autem ad præcedentia diſſolvendum, impedimentum*, c. unic. *de ſponſal.* &c. in 6.

Ex tradita doctrina ſolvuntur hi caſus. 1. Si Titius ante ſponſalia cum Clotide contracta, ejuſdem Clotidis ſororem cognoviſſet, poſſet utique cum ea Clotidis ſorore contrahere Matrimonium, quia ſponſalia cum Clotide nulla, & invalida fuerunt ob affinitatem exortam ex prævia copula cum Clotidis ſorore: non poſſet vero ob eamdem affinitatem cum Clotide ipſa contrahere.

2. Si Cajus abſolute ſponſalia contraxerit cum Bertha, & poſtea carnaliter copuletur cum ejus ſorore Sempronia, neutram in uxorem accipere poteſt; non Bertham ob impedimentum affinitatis conſurgens ex copula, quam habuit cum ſorore ejus; non Semproniam ob impedimentum publicæ honeſtatis, ortum ex ſponſalibus pure, & abſolute contractis cum Bertha.

3. Quæres. *Si ſponſalia filiorum familias clam patre facta cenſeantur valida, ex iis induceretur ne impedimentum publicæ honeſtatis?*

Reſp. Naſci quidem exinde impedimentum publicæ honeſtatis: verum non inde ſequi, ſponſalia illa fuiſſe valida. Quod totum quale ſit, breviter ſic accipe ex cap. v. præcitatæ diſſertationis *de ſponſalibus & matrimoniis, quæ &c.* doctiſſimo adnotatore in *Mantiſſa de ſponſal. filior.* ex jure civili p. 2. n. 23. Jure antiquo Honeſtas etiam ex irritis ſponſalibus inducebatur. Id quidem ſubſtulit Trid. Synodus, vetans ex ſponſalibus undecumque invalidis id impedimentum inferri: ſed tamen Trid. Sanctio intelligenda eſt de initio irritis: nam ex initio validis ſponſalibus, ſed poſtea ob diſſenſum, mortem, fornicationem, notabilem ſponſi unius mutationem evadentibus invalidis, oritur optime illud impedimentum: de quibus omnibus vide Fagnanum in cap. *ad audientiam de ſponſal.* n. 27. ubi & Decretum Cong. Cardinalium ſuper ea re, idque a Papa comprobatum affert.

Venio nunc ad ſponſalia, maxime indigna, inſcio aut diſſentiente patre facta. Ea quidem ex multorum ſententia ab initio fuere valida, etſi poſtea ob offenſiones, quæ prævidentur, irrita fiunt, h. e. mi-

nime

nime obligatoria. Hæc opinio quum haud paucos patronos præſeferat, ſatis habet virium, ut ex dictis ſponſalibus inducatur impedimentum: Nam in iis quæ ſubſtantiam Sacramenti tangunt (cujuſmodi ſunt omnia impedimenta dirimentia) tutior inſiſtenda eſt via. Etenim etſi ſecundum meam ſententiam illa ab incunabulis invalida erant, id tamen negatur ab aliis. Quid reſtat igitur, niſi ut in praxi ita geratur negotium, tamquam ſi revera id impedimentum oriatur, cujus ceteroqui venia, ubi opus fuerit, facillime impetratur. Deinde etiam ſecundum noſtram ſententiam adhuc inferri id impedimentum neceſſe eſt. Dixi enim invalida initio eſſe ſponſalia, ſi juſte pater diſſentiat; at valida (intrinſecus inquam valida) etſi donec id probetur, ea in foro tamquam in ſuſpenſo habebuntur, ſi injuſte: Atqui totum hoc (juſte ne an injuſte) eſt in judicio diſceptandum: quod judicium utpote ex pluribus juris, factique circumſtantiis pendens, non eſt expeditiſſimum. Ad hæc autem & Judex falli ut homo poteſt. Itaque quum non expediat Sacramenti valorem in diſcrimen adduci, ad eam ſe praxim conformare omnes debent, quæ tutior eſt, ac impedimentum honeſtatis ex his ſponſalibus oriturum agnoſcere; ac ſi ſit diſpenſationi locus, eam minime negligere. Atque ea eſt hujus difficultatis enodatio.

2. Ut ſponſalia impedimentum dirimens pariant, debent eſſe certa, ideſt cum perſona quadam ſingulari contracta; unde ſi quis det fidem de ducenda una ex filiabus Titii, nulla ex iis deſignata, non naſcetur prædictum impedimentum; ita omnes ex c. unic. *de ſponſal. in 6.* Adde quod ſponſalia hujuſmodi irrita eſſe multi contendant cum Sanchez lib. 1. diſp. 16.

3. Debent eſſe *abſoluta*, unde qui ſponſalia cum aliqua muliere ſub conditione contraxit, *ſi poſtmodum ante conditionis eventum cum alia prioris conſanguinea per verba contraxerit de præſenti, cum ſecunda remanere debebit*. Ita Bonifacius VIII. ex cit. cap. unic. *de ſponſal.* in 6. Si quis vero poſt contracta conditionate ſponſalia de futuro cum Bertha, nova de futuro ſponſalia, etiam abſolute, cum ejus ſorore contrahat, debebit Bertham ducere, non ejus ſororem. Poſteriora enim ſponſalia non poſſunt inducere obligationem agendi illicite: illicite autem contraheretur matrimonium cum ſorore Berthæ, quia priora ſponſalia obligant ad expectandum conditionis eventum, ante quem non poteſt ſponſus remuni ſub conditione promiſſam tradere alteri. Valeret tamen matrimonium cum Berthæ ſorore contractum: quia ex citato Bonifacii VIII. textu, ſponſalia ſub conditione inita, tunc ſolum publicæ honeſtatis impedimentum inducunt, cum purificata conditione e conditionatis fiunt abſoluta.

Atque hic obiter notandum nos loqui de conditione, & contingenter, & honeſte futura; quia ſi conditio vel ſit de præſenti, vel de eventu neceſſario, jam habetur abſoluta: ſi vero ſit de re turpi, aut impoſſibili, habetur pro non adjecta. De quo vide Sanchez diſp. 62. lib. VII.

Notandum. Impedimentum honeſtatis publicæ eſſe perpetuum, unde ſi ſponſa, vel moriatur, vel ingrediatur Religionem, non poterit ſponſus cum ejus conſanguineis contrahere ſine diſpenſatione. Idem eſt, ſi ſponſalia mutuo partium conſenſu, vel Officialis ſententia diſſolvantur. Ratio eſt, tum quia ſponſalia hæc antequam diſſolverentur valida erant, & ex validis ſemel ſponſalibus oritur perpetuum honeſtatis impedimentum; tum quia id a Sacra Congregatione definitum eſt, cujus judicio inhærendum eſſe declaravit Alexander VII. an. 1658. ut teſtatur Fagnan. in c. *ad Audientiam* n. 29. *de ſponſal.* Et tunc debet orator in ſupplicatione exponere ſponſalia, vel morte unius partis, vel ex mutuo partium conſenſu diſſoluta eſſe, his ſimilibuſve verbis, *ſed quia alias dictus orator ſponſalia de futuro cum oratricis ſorore ad præſens defuncta, vel Religionem ingreſſa &c. contraxit, quæ quidem oratricis ſoror ab eodem oratore intacta & in nullo penitus attentata, ab humanis deceſſit &c.* Quæ formula ideo apponitur ut intelligat Pontifex impedimentum non oriri e matrimonio rato, etiam non conſummato, quod fortius, & diſpenſatu difficilius vinculum parit. Ita Pyrr. Corrad. lib. VIII. diſp. cap. 7. n. 23. pag. mihi 364.

Honeſtatis impedimentum non ſolum oritur ex ſponſalibus, verum etiam ex matrimonio *rato & non conſummato*. Idque, præterquam expreſſe definitum eſt c. 4. & 8. *de ſponſal.* patet argumento a minori ad majus. Si enim ſponſalia mera, quæ ſunt via ad matrimonium, inducunt impedimentum honeſtatis publicæ, multo magis illud inducet matrimonium ipſum quamvis non conſummatum. Circa hoc quædam notanda, & quidem.

Nota 1. Impedimentum e matrimonio rato latius extendi, quam quod oritur e puris ſponſalibus: hoc enim, ut diximus, intra primum lineæ rectæ, vel collateralis gradum ſiſtit; illud vero ad quartum uſque lineæ utriuſque gradum operatur; prout declaravit S. Pius V. in cit. Bulla *ad Romanum* data anno 1568. quam refert Pyrr. Corradus lib. VIII. cap. 7. n. 6.

Nota 2. Quod licet ex ſponſalibus invalidis non exurgit impedimentum publicæ honeſtatis, exurgit tamen e quocumque matrimonio invalido, modo invalidum non ſit ex defectu conſenſus, quod definit Bonifac. VIII. in cap. unic. *de ſponſal.* in 6. cui nullo poſteriori jure derogatum eſt, ut bene probat Fagn. in c. *ad Audientiam de ſponſal.*

Nota 3. Matrimonium irritum ob impedimentum publicæ honeſtatis non parit aliud honeſtatis impedimentum in præjudicium priorum ſponſalium; hinc matrimonium contractum cum ſorore, matre, vel filia ſponſæ non habet vim quaſi reciprocam diſſolvendi præcedentia ſponſalia, cap. unic. *de ſponſal.* in 6.

Dixi in præjudicio *priorum ſponſalium*: nam ut bene advertit Sanchez diſp. 68. n. 24. quando priori ſorori data eſt fides, & poſtea cum poſteriori initum eſt matrimonium abſque conſummatione, inducit impedimentum ad contrahendum valide matrimonium cum quacumque intra quartum gradum conſanguinea hujus poſterioris, dempta illa cui fides data eſt, quia ex matrimonio irrito perſeverat nunc impedimentum uſque ad quartum gradum, & ſolum textus diſponit non oriri impedimentum ad præcedentia ſponſalia

diſſolvenda cap. unic. *de ſponſal.* in 6. *Ex ſponſalibus puris, certis, dummodo non ſint nulla ex defectu conſenſus, oritur efficax ad impediendum & dirimendum ſequentia ſponſalia, vel matrimonium, non autem ad præcedentia diſſolvendum, impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis.*

Hinc 1. Si matrimonium Titii cum Bertha invalidum fuerit propter aliquod impedimentum dirimens, ſive cognitum iiſdem, ſive incognitum, ex eodem matrimonio naſcetur impedimentum publicæ honeſtatis, vi cujus nec Titius ullam e conſanguineis Berthæ, nec Bertha ullum e conſanguineis Titii intra quartum gradum ducere poterit; unde celebre hoc axioma, *quod de jure irritum eſt, nullum parit effectum*, non valet in præſenti.

Hinc 2. Ex matrimonio celebrato inter amentes, furioſos, ebrios, metu gravi conſtrictos, & fide non conſentientes, non exurgit impedimentum honeſtatis, quia deeſt conſenſus vel omnis, vel ſaltem liber. Idem dic de matrimonio ex errore circa perſonam, vel cum perſona incerta contracto, cap. *Tua nos* de ſponſalib. *cum in eo*, ideſt matrimonio ſine conſenſu, *nec ſubſtantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri*, ait Innocentius III.

Hinc 3. Si Joannes ſponſalia valide contraxerit cum Bertha, & poſthac matrimonium contrahat cum Maria ejus ſorore, ante ſecundi hujus matrimonii conſummationem poterit contrahere cum Bertha: quia matrimonium, quod propter impedimentum honeſtatis e ſponſalibus ortum non valet, impedire non poteſt quominus Joannes promiſſionem Berthæ factam adimpleat, & adimplere teneatur; ſecus vero dicendum ſi Joannes cum Maria matrimonium inique conſummaverit, neutram ducere poteſt. Non Mariam ob dictum publicæ honeſtatis impedimentum: non Bertham ob impedimentum affinitatis conſurgens ex copula, quam habuit cum ſorore ejus. Unde patet quod affinitas agat retro, & præcedentia ſponſalia diſſolvat; ſponſalia vero ſive de futuro, ſive de præſenti, ſed ante matrimonii conſummationem, non retro agunt nec valent ad diſſolvendum præcedentia. Vid. Sanchez diſp. 68. n. 24.

Quæritur denique an ex matrimonio clandeſtine contracto naſcatur hoc impedimentum?

Reſp. Negative Sanchez l. VII. diſp. 79. n. 23. quia inquit, tale matrimonium nullum eſt ex defectu conſenſus, cum careat eo genere conſenſus, quem exigit Eccleſia. Affirmant alii, quia qui clandeſtine contrahit, vere conſentit etſi illegitime, non ſecus ac Monachus, qui matrimonio jungitur; ergo ſi ex iſtius falſo conjugio, ſic & ex conjugio illius, qui clandeſtine contrahit, exurgere debet impedimentum publicæ honeſtatis.

XI. Ætas, nempe impuberum; nam horum Matrimonium illicitum, & irritum eſt jure Canonico, cap 10. *de deſponſ. impub.* valet tamen Matrimonium inter pubertati proximos, qui jam habent ſufficientem ad id diſcretionem rationis, & potentiam generandi.

XII. *Affinitas* eſt conjunctio ſeu propinquitas perſonarum orta ex copula carnali completa; ſeu per ſe ſufficiente ad generationem prolis, ſive licita, ſive illicita. Oritur inter conſanguineos viri, & ſolam mulierem, item inter conſanguineas mulieris, & ſolum virum. Ratio eſt, quia vir, & mulier per copulam carnalem fiunt una caro, ac proinde conſanguinitas unius fit conſanguinitas alterius, & viciſſim, c. *Porro* 35. qu. 5. Affinitas quæ oritur ex licita, ſeu conjugali copula, irritat Matrimonium uſque ad quartum gradum incluſive in linea collaterali perinde ac conſanguinitas, c. 8. *de conſang.* quod in hac parte non fuit correctum. Quæ oritur ex illicita copula, ſolam irritat uſque ad ſecundum incluſive ex jure novo Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 4. ita ut jam in ulterioribus gradibus Matrimonium ſit validum, immo & licitum ut declaravit S. Pius V. Bulla 62.

Nota 1. In affinitate lineæ, & gradus eodem modo computantur, quo ſupra in conſanguinitate: unde quo gradu aliquis conſanguineus eſt uni conjugum vel copulatorum, eodem gradu affinis eſt alteri. Sic conſanguinea uxoris in primo, & ſecundo gradu, & viciſſim conſanguineus mariti in primo & ſecundo gradu, affinis eſt uxori in iiſdem gradibus.

Nota 2. Hoc impedimentum eſt ſolum juris humani. Excipiunt multi gradum primum lineæ rectæ, ut inter privignum, & novercam, vitricum & privignam: quia omnes gentes bene inſtitutæ talia connubia ob indecentiam abhorruerunt, ex 1. ad Cor. 5. & ex lib. 4. *Cod. de nupt.* Enimvero cum vitricus & noverca per copulam conjugalem facti ſint una caro, privigna vitrico eamdem fere reverentiam debet quam deberet matri. Quare Matrimonium inter tales dedeceret naturam rationalem: ideoque Deus illud valide contrahendi poteſtatem non dedit.

Nota 3. Copula inceſtuoſa cum conſanguineis conjugis non dirimit Matrimonium valide contractum, cum ſit inſolubile; ſed privat nocentem jure petendi debitum, non tamen facultate reddendi, ne pars innocens privetur ſuo jure ob alterius delictum, c. 4. & 10. *de eo qui cognovit &c.*

Nota 4. Conſanguinei conjugum vel copulatorum non fiunt affines inter ſe. Sic conſanguinei uxoris non ſunt affines conſanguineis viri, nec hi illis, *cap. 5. de conſang.* Hinc duo fratres valide contrahunt cum duabus ſororibus, & filius mariti ex alio conjugio cum filia uxoris ex alio pariter conjugio ſuſcepta.

✠ Si Titius copulam habeat cum Bertha, ipſe & quidem ſolus (non autem ejuſdem conſanguinei) fit affinis conſanguineis Berthæ; adeo ut jam ipſe, defuncta Bertha, nec poſſit ducere matrem, nec filiam, neque neptem Berthæ; immo nec cognatas ejus ad quartum uſque gradum, ſi copula intra matrimonium habita ſit, de quo infra. Idem viciſſim dicendum de Bertha reſpectu conſanguineorum Titii. At vero conſanguinei Titii prædictas Berthæ conſanguineas ducere poterunt, juxta tritum id: *Affinitas non parit affinitatem*, cujus ſenſus eſt Titium per ſuam cum Bertha copulam ſic fieri affinem conſanguineis Berthæ, ut ejuſdem Titii conſanguinei per hoc prædictis Berthæ conſanguineis affines non reddantur. Qua de cauſſa juxta præſentem Eccleſiæ diſciplinam pater & filius, matrem & filiam ejus; fratres duo, duas ſorores, vel eorum unus matrem, alter filiam;

item

Digitized by Google

item duo conſanguinei, duas conſanguineas ducere poſſunt. Qua itidem de cauſſa Titius etſi Berthæ conſanguineas ducere non poſſit, ejus tamen affines, ver. gr. uxorem fratris Berthæ defuncti poſt Berthæ mortem ducere poterit. Sanchez lib. 7. diſp. 67. nu. 1. &c.

Ut autem cognoſcatur quoto in gradu duæ perſonæ ſibi ſunt affines, animadverti debet in affinitate ſicut & in conſanguinitate, diſtingui ſtipitem, lineas, & gradus; ſtipes ſunt duæ perſonæ quæ ſe carnaliter cognoverunt, quæque cum una caro efficiantur, non vocantur affines, ſed principium affinitatis, ſicut pater & mater ſunt principium conſanguinitatis.

Linea eſt ordo, ſeu ſeries perſonarum, quæ ſibi ſunt affines: & hæc itidem ſicut in conſanguinitate duplex eſt, recta ſcilicet, & tranſverſa. Affines in linea recta ii ſunt, qui in eadem linea conſanguinei ſunt uni e perſonis, quæ copulam habuerunt; affines vero in linea tranſverſa, ii conſequenter ſunt, qui in linea tranſverſa iiſdem perſonis conſanguinei ſunt. Unde mihi Titio, qui Bertham duxi, affinis eſt in primo aſcendentium gradu ejuſdem Berthæ filia, quam ex alio matrimonio ſuſceperit. In linea vero tranſverſa affines mihi ſunt, tum ſoror Berthæ, ejuſdemque ſororis filiæ, tum & aliæ ejus conſanguineæ. His poſitis, dicendum eſt, perſonam quamlibet in eo gradu eſſe affinem ei qui copulam habuit cum conſanguinea ſua, in quo ipſa huic iſti conſanguinea eſt. Hinc quia duxi Bertham, affinis ſum in primo gradu matri, filiæ, & ſorori ejus, quia mater, filia, & ſoror Berthæ, eidem in primo gradu conſanguineæ ſunt: in ſecundo autem gradu affinis ſum filiæ ſororis ejus, item & ipſius conſobrinæ; in tertio ſobrinæ &c.

Affinitas oritur ex copula carnali, ideſt tam ex illicita, quæ habetur per fornicationem, adulterium, inceſtum, aut ſacrilegium, quam ex licita, quæ habetur ex legitimo matrimonii uſu: cum hoc tamen diſcrimine, quod affinitas ex copula legitima proficiens dirimat matrimonium uſque ad gradum quartum incluſive; quæ vero ex illicita quavis fornicatione oritur, idem non dirimat ultra ſecundum incluſive: unde qui fornicarie puellam cognovit, conſanguineam ejus in tertio gradu ducere valide poteſt, immo & licite, ſi nihil aliud obſit, prout declaravit S. Pius V. Bulla ſua 62. quam videris apud Corradum lib. 7. c. 1.

Ceterum ſicut in conſanguinitate gradus mixtus ex primo & quinto, non inducit impedimentum: ſic nec inducit in affinitate orta ex copula licita. Qua etiam de cauſſa affinitas ex copula illicita non operatur in primo & tertio gradu; quia ſcilicet in hiſce materiis, gradus alias prohibitus non computatur, cum dicit ordinem ad gradum minime prohibitum.

Nihil autem intereſt, an perſona copulæ conſenſerit, an non: unde affinitatem parit copula habita cum dormiente, coacta, ignorante, inſana, ebria, quia hæc ad generationem ſufficiens eſt; ſecus ſi haberetur cum mortua. Ita omnes. Ratio eſt; quia etiam per talem copulam vir & femina efficiuntur una caro, unum corpus.

Affinitas Matrimonio jam contracto ſuperveniens, ut ſi Titius cum uxoris ſuæ ſorore, vel nepta inceſtum commiſerit, Matrimonium non diſſolvit, quod ubi legitime conſummatum eſt, ſola morte diſſolvitur. Sed hunc parit effectum, ut *qui peccavit cum uxoris ſuæ conſanguinea in primo vel ſecundo gradu*, licet eidem uxori quæ jure ſuo privari non meruit, debitum reddere teneatur, non tamen illud exigere poſſit, niſi obtenta ab Epiſcopo diſpenſatione.

Dixi, *qui peccavit cum uxoris ſuæ conſanguinea in primo vel ſecundo gradu*: Si enim in tertio, aut quartu gradu peccaverit, non videtur Matrimonii uſus impediri. Quia ut copula illicita non operatur ultra ſecundum gradum, quoad Matrimonii invaliditatem: ſic nec ultra eumdem gradum operatur, quoad privationem juris conjugalis. Ita Pontas V. *Devoir* &c. caſ. 21. & alii. Quod ſi uterque conjux cum alterius conſanguineis commercium habuerit, vel alter de alterius conſenſu, neuter jam ſervat jus exigendi debiti, quia leges jus illud parti ſolum innocenti relinquunt, & in hoc caſu neutra pars eſt innocens.

Nec obeſt quod mulier, quæ corporis ſui uſum affinibus ſuis concedit, rea magis videatur quam vir ſuus in eodem caſu. Etſi enim id utcumque verum eſt, quia plus ineſſe debet pudoris mulieri, quam viro; certe tamen ex unanimi pene Theologorum & Canoniſtarum ſenſu par eſt utriuſque ſponſi conditio, nec minorem vir uxori fidem debet, quam uxor debeat viro.

Si tamen, ait Bonac. q. 3. punct. 11. uterque conjux ea doloſa intentione cum affinibus ſuis commercium haberet, ut conjugem alteram debito defraudaret; teneretur debitum alteri petenti reddere: quia cum nemini fraus ſua patrocinari poſſit, nemo quoque immunitatem a tali onere acquirere poteſt: & id colligitur ex c. 2. *de cognat. Spirit.*

Ceterum ſolus ille inceſtus privat jure petendi debiti, qui formalis fuerit, non autem qui mere materialis & inculpatus: unde ſi quis, ut ferme Jacob, ratus ſe ad uxorem ſuam accedere, ad ejus ſororem acceſſerit, non privatur ſuo jure; immunis eſt enim ab inceſtu, licet non deſinat contrahere affinitatem. Idem dicendum de muliere, ſi per vim ab affine ſuo fuerit oppreſſa; ſecus ſi libidini ejus, ex gravi mortis metu ceſſerit, quia mori potius debuerat quam fœdari, & ideo poteſt maritus ei debitum negare, juxta Pontas V. *Devoir* caſ. 20.

Porro ad incurrendam pœnam, de qua loquimur, non requiritur ſententia Judicis, prout cum aliis docet Sanchez lib. VII. diſp. 64. num. 18. Vide dicta in tract. de legib. c. 8. q. 2. reſp. 1. pag. 32.

An autem ab eadem pœna excuſet ignorantia juris, conſule dicta ib. q. 3.

Nota. Qui cum propria ſua conſanguinea peccavit, poteſt ab uxore ſua debitum exigere: quia jura debiti petitionem hoc in caſu non prohibuerunt. Vid. c. 1. *de eo qui cognovit*, in quo nulla fit mentio de copula cum propriis conſanguineis, aut cum uxoris affinibus habita, ſed de ea tantum, quam quis cum ejuſdem uxoris conſanguineis habere præſumit. Ita Pontas V. *Devoir* &c.

XIII.

XIII. *Clandeſtinitas* (1). Matrimonium clandeſtinum eſt illud, quod non contrahitur coram Parocho proprio, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, vel Ordinarii licentia, & duobus ſaltem teſtibus. Eſt invalidum in omnibus locis, ubi Conc. Trid. decretum de hoc promulgatum vel receptum eſt, ut patet ex his verbis decretis, ſeſſ. 24. cap. 1. *Qui aliter quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus Matrimonium contrahere attentabunt; eos S. Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat.* Quamvis autem ante Conc. Trid. ejuſdmodi Matrimonia fuerint valida, ſemper tamen fuerunt, & ſunt ubique illicita: nam *Eccleſia juſtiſſimis de cauſſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.*

✠ Vide cap. 68. lib. 7. laudati Tractatus, quod integrum tranſcribimus. *In Diœceſi Valentina ſæpiſſime eveniebat, ab uno eodemque cum pluribus ſponſalia contrahi, atque inde fiebat, ut graves inter utriuſque partis conſanguineos orirentur diſcordiæ, & frequenter in judicio litigandum eſſet, quænam ſponſalia prævalerent, aliiſque forent præferenda: ad proſpiciendum Diœceſis tranquillitati, & tot præcidenda litigia, rogatus fuit Archiepiſcopus, ut in ſua Synodo ſtatueret, nulla atque irrita in poſterum futura ſponſalia, quæ ſine præſentia Parochi, duorumque ſaltem teſtium contraherentur: ſed prudens Archiepiſcopus porrectis ſibi precibus abnuit; tantam quippe poteſtatem ſibi ineſſe non exiſtimavit extendendi ad ſponſalia Decr. Trid.* ſeſſ. 24. c. 1. de reform. Matrim. *quo irrita ſunt clandeſtina conjugia. Actum fuit de hac re in Sac. Congreg. Conc. quæ Archiepiſcopi ſententiam approbavit, ejuſque commendavit conſilium: ſiquidem Tridentinum in citato Decreto nihil innovavit circa ſponſalia, eaque reliquit ſub diſpoſitione juris communis, juxta quod etiam remotis arbitris, valide contrahuntur, quod habetur* lib. 1. Decretor. pag. 99., & pag. 126., *legi etiam poteſt* noſtra Notific. 46. *ubi prolixe de hac materia diſſeruimus.*

2. *Alter Archiepiſcopus ad eliminandum abuſum nimium in dies in ſua Diœceſi ineleſcentem, ut Matrimonium contracturi, nulla præmiſſa illius denuntiatione, infirmitatis Prætextu, Parochum arceſſerent, & coram eo, licet invito & reluctante, ac duobus teſtibus Matrimonium inirent, Conſtitutionem promulgavit, qua adempta Parochis facultate aſſiſtendi Matrimoniis, quibus non præceſſiſſent debitæ denunciationes, Matrimonia ita contracta, nulla atque irrita decrevit. Sed re delata ad Sac. Congreg. Concil., hæc, teſte Cardin. del Lugo* reſponſ. mor. lib. 1. dub. 43. *Archiepiſcopo mandavit, ut quantocius ſuam revocaret Conſtitutionem: omiſſio quippe denunciationum ſine Epiſcopi diſpenſatione reddit utique Matrimonium illicitum, non tamen efficit invalidum: neque in Epiſcopi poteſtate eſt, novum ſtatuere impedimentum dirimens, quod a ſolo Summo Pontifice poteſt induci: uti pluribus demonſtrant Sanchez* de Matrim. lib. 7. diſp. 1. num. 9. *& Pontius* lib. 6. de Matrim. cap. 1. num. 12. *Quocirca eadem Sac. Congreg. Conc., apud eumdem Sanchez* lib. 3. diſp. 2. num. 12., *validum definivit Matrimonium celebratum coram Parocho, cui ab Epiſcopo fuit generatim interdictum, ne Matrimonio aſſiſtat:* Congreg. Cardinalium reſpondit, valere Matrimonium contractum coram Parocho, cui interdictum eſt ab Epiſcopo, ne interveniat; *Etenim adhuc eſt vere Parochus, ſuaque retinet Parochiæ titulum, & propterea omnibus præſtat qualitatibus, quas Tridentinum expoſcit ad Matrimonii validitem: prohibitio autem Epiſcopi ſolum operatur, ne ille licite, non itidem ne valide aſſiſtat.*

3. *Aliud eſſet de Matrimonio celebrato contra interdictum Papæ munitum Decreto irritante: Siquidem cum Papa poſſit per ſuam univerſalem legem novum impedimentum dirimens Matrimonio apponere, poteſt etiam in aliquo ſpeciali eventu prohibere, ne inter peculiares perſonas Matrimonium contrahatur, ſimulque decernere, ut contra ſuam prohibitionem contractum, ſit irritum quemadmodum adnotarunt Alexander de Nevo, & Calderinus* in cap. Tua de ſponſa duorum, docetque *Barboſa* in cap. Ad diſſolvendum num. 4. de deſponſat. impuber., *Leander* oper. moral. tom. 2. tract. 9. diſp. de impedimentis Matrimonii qu. 3. *Becanus* in Summ. tit. de Sacram. cap. 49. qu. 1. n. 6., *Smalzgrueber* ad lib. 4. Decretal. tit. 16. num. 9. *Sola vero prohibitio ſine Decreto irritante producit dumtaxat impedimentum impediens, non autem dirimens Matrimonium. Quamobrem Alex. III.* in cap. Ex litteris de Matrim. contract. contra interdict. Eccleſ. *validum pronuntiavit Matrimonium initum contra Epiſcopi inhibitionem, & adhuc pendente lite ſuper præviis ſponſalibus a contrahentium altero cum alia perſona ſtipulatis: quod ſi idem Pontifex* in cap. Tua fraternitas, de ſponſa duarum, *irritum declaravit Matrimonium contra Epiſcopi inhibitionem contractum poſt aliud Matrimonium, antea initum, ſed nondum carnali copula conſummatum, non ideo ſecundum Matrimonium irritum dixit, quia eſſet celebratum contra Epiſcopi interdictum, ſed quia ei aliud obſtat Matrimonium, quod licet dumtaxat ratum, adhuc tamen induxerat impedimentum dirimens alterius Matrimonii, poſtea attentati, quod integram Decretalem legenti manifeſto patet, ponderatque Gonzalez* in Cap. De muliere, de Matrim. contracto contra interdictum Eccleſiæ num. 2.

4. *Non prohibetur tamen Epiſcopus ſeveriſſimis pœnis illorum refrænare protervіam, qui contra interdictum Eccleſiæ Matrimonium contrahere præſumunt, quod cum communi tradit Sanchez* lib. 111. diſp. 46. n. 8. *notans inſuper, eas pœnas non eſſe a jure præ-*

(1) *De* Clandeſtinitate *varia dubia ſcite proponit, ac ſolvit recens Auguſtinianus Scriptor P. Jacobus Van Boſſuyt* (Theol. Mor. Contracta, *tom. 2. tract.* 8. *c.* 11. §. 5.) *Quomodo autem Eccleſia potuerit in Trident. Concil. irrita reddere clandeſtina matrimonia, quæ prius valida fuere, colliges ex doctrina S. Bonaventuræ (Brevil. par. 6. cap. 13.) ubi vindicat Eccleſiæ poteſtatem ad moderna matrimonii jura.*

Digitized by Google

præfinitas, ſed ejuſdem Epiſcopi permitti arbitrio. Verum etiam in hie decernendis, cavere debet, ne ſua abutatur libertate & jue commune infringat, quod alio exponemus exemplo. In Synodo Salmanticenſi edita olim fuerat Conſtitutio, cujus meminit Covarruvias in 3. Decretal. 2. part. cap. 6. n. 4. *qua excommunicatione lata ſententiæ innodabantur contrahentes Matrimonium, non præmiſſis publicationibus a Tridentino præſcriptis; & præterea decernebatur, hac excommunicatione irretitos ſtatim eſſe evitandos, licet non eſſent publice, ac nominatim denuntiati. At ejuſmodi Conſtitutio quoad ſecundam ſui partem ſubſtineri minime potuit, quoniam evitandos pronunciabat, qui juxta Canonicas ſanctiones evitandi nequaquam ſunt. In celebri enim* Extravag. *Martini V. incipiente* Ad evitanda, *edita in Concilio Conſtantienſi, evitandi decernuntur ſolum excommunicati, publice & nominatim denuntiati, ut publici, & notorii Clericorum percuſſores; uti ponderant Sanchez* de Matrim. lib. 111. diſp. 46. num. 10. *& Cardinalis de Lugo* cit. dub. 45. num. 5. *Quamvis vero Fagnanus* in c. Quod a Prædeceſſore. n. 55. de Schiſmaticis *probare conetur, evitandos etiam eſſe quoſcumque, qui facti notorietate certe dignoſcuntur in excommunicationem incidiſſe juxta poſteriorem ſanctionem Concilii Lateranenſis V.* ſeſſ. 11. §. Statuimus autem, *ejus tamen doctrina fere communiter rejecta eſt, cum ubique moribus ſit recepta laudata Conſtitutio* Ad evitanda, *quod teſtantur Suarez* de cenſ. diſp. 9. ſect. 25. *Layman* Theolog. moral. lib. 2. tract. 5. part. 2. c. 4. n. 1., *Cabaſſut.* in theoria, & praxi jur. Cannic. lib. v. c. 11. n. 3., *Cardinalis Albitius* de inconſtantia in Fide c. 18. n. 23. *Engel.* ad lib. 3. Decretal. tit. 39. n. 56. *Wieſtner* ibid. num. 73., *Reinffeſtuel* n. 138.

In Diœceſi Kiovienſi, atque in tota Ruthena Provincia, nunquam promulgatum fuerat ſæpius laudatum Decretum Tridentini ſeſſ. 24. c. 1. de reform. Matrim. *ad præcidenda nihilominus ſcandala, quæ ex clandeſtinis conjugiis in maximam animarum perniciem proveniebant in Diœceſana Synodo Kiovienſi habita die 1. Octobris 1619., atque in Synodo Provinciali Ruthena habita die 6. Auguſti 1616. Conſtitutiones ſunt editæ, in quibus irrita declarata ſunt Matrimonia, aliter quam coram Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus celebrata, eodem plane modo, quo a Tridentino ſtatutum fuerat, licet nulla Tridentini fuerit in illis facta mentio; ſimulque juſſi ſunt ſinguli Rutheni Parochi, eas Synodales Conſtitutiones per ſuas Eccleſias quamprimum promulgare, ſicuti etiam a Tridentino fuerat præſcriptum: iis vero, qui poſt hanc publicationem, ſine Parochi, & duorum ſaltem teſtium præſentia, Matrimonium contraxerunt, injuncta eſt ſeparatio, & veluti nullo inter ſe legitimo connubii fœdere obſtrictis libera facta eſt poteſtas tranſeundi ad alia vota.*

6. De hiſce Decretis acriter diſceptatum fuit, cum in Sacra Congregatione de Propaganda Fide, tum in Sacra Congregatione Concilii: ſcripſerunt in utramque partem Theologi, & Canoniſtæ, quorum nonnulli exiſtimarunt, nihil eſſe dubitandum de validitate Conſtitutionum, quæ adamuſſim reſpondebant, & verbis, & menti Concilii Tridentini, quod ideo non fuit expreſſe nominatum, ne, illius nomine audito, Rutheni Schiſmatici, quibus eſt inviſum, magis magiſque ab unione retraherentur, & ne ſimiliter Græci ab Orthodoxa Eccleſia ſeparati occaſionem inde arriperent ſpargendi in vulgus, Latinos velle ſuos mores, & ritus in ipſorum Eccleſiam invehere, quam calumniam nobis impingunt, ut plebis animum a Latinis avertant, atque in Schiſmate obduratum detineant.

7. Alii ex adverſo fuerunt in ſententia, præfata Synodalia ſtatuta, quamquam Tridentino omnino conformia, viribus tamen carere. Quod hac ratiocinatione manifeſte confici ſunt arbitrati. Tridentinum noluit ſuum Decretum, quo irrita fecit Matrimonia clandeſtina, quemquam afficere, & ligare, niſi poſt triginta dies ab ejuſdem Decreti publicatione facta in Parochia, in qua ipſe degit: Decernit inſuper (ſunt verba Tridentini) ut hujuſmodi Decretum in unaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, a die prima publicationis in eadem Parochia facta numerandos: *At in Parochialibus Eccleſiis Ruthenis numquam prædictum Conciliare Decretum fuit promulgatum; itaque Matrimonia inibi aliter contracta, quam Tridentinum præſcripſerit, non poſſunt eſſe irrita, virtute Decreti ejuſdem Tridentini. Unice igitur reſtat, ut irrita ſint, virtute Conſtitutionum a Synodis Ruthenis editarum, earumdemque Synodorum nomine, atque auctoritate, per ſingulas Parochias promulgatarum; hoc autem contingere nequaquam poteſt, nulla quippe peculiaris Synodus poteſt inducere novum impedimentum dirimens Matrimonium, ſeu hujus contrahendi novam formam præſcribere; ſed eſt ad id neceſſaria ſuprema auctoritas, vel Concilii Oecumenici, vel Summi Pontificis.*

8. Hanc poſtremam opinionem amplexata eſt Sacra Congregatio, quæ die 2. Decembris 1628. reſcripſit, Synodalia Decreta Ruthena per Parochias publicata non potuiſſe firmitatem adimere Matrimoniis, contra formam in iiſdem ſtatutam, contrahendis, & propterea valida definivit Matrimonia clandeſtina inita poſt eorumdem Decretorum promulgationem; quodque hinc neceſſario conſequebatur, redintegrari juſſit conjugia hoc tantum nomine reſciſſa, quod aliter eſſent celebrata, quam Synodales expoſcerent Conſtitutiones, conjugeſque ea de cauſa ſeparatos ad cohabitationem inſtaurandam adegit, idque etiamſi poſt ſeparationem alias celebraſſent nuptias, quarum validitati obſtant primæ jam legitime contractæ. Ut porro deinceps incommoda averterentur, quæ ex clandeſtinis proveniunt Matrimoniis, eadem Congregatio conſuluit Sanctiſſimo, ut per ſuas Apoſtolicas litteras in forma Brevis, iiſdem fere verbis conceptas, quibus Tridentinum utitur, conjugia aliter, quam coram alterius contrahentium Parocho, & duobus, aut tribus teſtibus in poſterum contrahenda, irrita decerneret; eaſque litteras per ſingulas Parochias Ruthenas præciperet promulgari.

9. Eamdem ſententiam, in qua poſt novum examen eadem Congregatio perſtitit die 20 Martii 1629. approbavit, confirmavitque Urban. VIII. ſimulque deputavit particularem Congregationem, quæ de

modo

Digitized by Google

modo deliberaret, quo litteræ Apoſtolicæ eſſent formandæ: habita eſt hæc Congr. die 20. Aprilis ejuſdem anni 1629. eaque ſuggerente, ſcripta fuere duo Brevia, alterum, in quo demandabatur publicatio Decreti Concilii Tridentini, expreſſe, & nominatim; alterum, in quo ipſemet Pontifex, verbis tamen a Tridentino acceptis, & facta inſuper Tridentini mentione, nullius roboris decernebat nuptias, quæ ſine Parocho, & teſtibus in poſterum fierent. Utrumque Apoſtolicum Breve tranſmiſſum fuit ad Nuntium Apoſtolicum, eique inſinuatum, ut niſi ab expreſſa publicatione Tridentini turbas, & tumultus excitandos prævideret, uteretur primo Brevi; ſin minus urgeret promulgationem ſecundi per quamlibet Parochiam, non tamquam Decreti Tridentini, ſed tamquam Conſtitutionis Pontificiæ; Parochis autem injungeret, ut populo declararent, Pontificiam Conſtitutionem vim habituram poſt triginta dies ab ejuſdem publicatione in Parochia facta numerandos, quemadmodum etiam Tridentinum in ſuo Decreto cautum voluit. Litteræ quoque datæ ſunt ad Archiepiſcopum Kiovienſem, quibus, poſt plurimum commendatum ejuſdem ſtudium abducendi Fideles a clandeſtinis diſpenſationibus, fuit ſuaviter quodammodo reprehenſus quod deliquiſſet contra jus commune, adſcribendo ſibi poteſtatem, qua certo carebat.

10. Ex quibus ſatis abunde demonſtratum arbitramur, nunquam permitti Epiſcopis aliquid in ſuas Synodales Conſtitutiones inſerere, quod juri communi, atque Apoſtolicis Conſtitutionibus refragetur, etiamſi illud neceſſarium reputetur ad evellendas corruptelas, & rerum ſacrarum tuendam religionem.

11. A tradita tamen regula excipitur Conſtitutio Synodalis, quæ ſit corroborata Apoſtolica confirmatione; ab hac enim tantas accipit vires, ut prævaleat juri communi, cui ceteroquin ſit contraria, ſicuti advertunt Gonzalez ad regul. 8. Cancellar. in 3. annot. n. 123. & ſeq. *Rota* deciſ. 60. n. 4. & ſeq. part. 9. recent. *quod tamen eſt intelligendum, ſi confirmatio Apoſtolica ſit in forma ſpecifica, ut ajunt, non in communi; latum quippe inter hæc duo confirmationum genera intercedere diſcrimen, in hujus Operis capite ultimo demonſtrabimus.)*

Nota 1. Requiritur Parochus domicilii, aut ſaltem quaſi domicilii, ſive viri, ſive mulieris. Nam Conc. requirit præſentiam *Parochi non Parochorum*, neque exprimit an viri, an mulieris, unde cenſetur liberam relinquere electionem, & ita Sacra Congregatio declaravit, ut teſtatur Fagnanus ad cap. *Quod nobis: de cland. deſponſ.* Ad domicilium autem alicubi acquirendum requiritur habitatio cum voluntate ibi ſemper habitandi. Ad quaſi domicilium ſufficit habitatio cum voluntate ibi manendi longo tempore, vel majore anni parte. Juxta multos ſufficit Parochus quaſi domicilii; ita ut ſtudioſi in academiis, milites in præſidiis, opifices, famuli, & qui majore anni parte alicubi habitant, vel habitaturi venerunt, poſſint coram Parocho loci contrahere. Quia contrahunt ibi domicilium Parochiale in ordine ad Confeſſionem, & alia Sacramenta, excepto Ordine. Is autem eſt proprius Parochus ad aſſiſtendum Matrimonio, qui in cap. *Omnis, de Pœnitent. &c.* appellatur proprius Sacerdos. Idem declaravit pluries Sac. Congregr. teſte Fagnano, in cap. *Significavit*.

Nota 2. Epiſcopus per ſe ipſum, vel Sacerdotem a ſe deputandum valide aſſiſtit, cum ſit ſupremus Parochus in tota Diœceſi. Idem eſt de Vicario Generali Epiſcopi; nam unam, & eamdem ſuo modo poteſtatem jurisdictionis habet cum Epiſcopo.

Nota 3. Parochus domicilii, & teſtes debent eſſe ſimul præſentes, etiam moraliter, ita ut intelligant quid agatur: quia requiritur talis præſentia, ut poſſint teſtari veritatem Matrimonii. Quare non ſufficit, ſi contrahentes conſenſum explicent modo coram ſolo Parocho, & poſtea coram ſolis teſtibus abſque Parocho; nam Concil. Trident. copulative exigit præſentiam Parochi, & teſtium. Nec etiam ſufficit ſimultas moralis, ſed requiritur phyſica, quia hic exigitur præſentia Parochi, & teſtium; ut plene conſtare poſſit Eccleſiæ de Matrimonio, ad quod requiritur ſimultas phyſica Parochi, & teſtium; alioqui eſſent ſolum teſtes ſingulares. *Ita Sanchez*. At non obeſt valori Matrimonii ſi repugnent; quia Concil. eorum præſentiam, non conſenſum requirit, & ſine hoc obtinetur finis Decreti, qui eſt, ut tale Matrimonium Eccleſiæ conſtare poſſit. *Sac. Congregat.* (inquit Fagnanus in cap. *Quoniam, l. de conſtit.*) *declaravit validum eſſe Matrimonium contractum coram Parocho etiam invito, & per vim adhibito, qui ſibi aures obturaverit. Item coram Parocho tam viri quam mulieris etiam in aliena Parochia, etiamſi Epiſcopus illi Matrimonium interdixerit. Item coram Parocho etiam minoribus tantum Ordinibus initiato, qui non poteſt tamen legare niſi Sacerdotem.* Immo valet contractum coram Parocho ſuſpenſo, excommunicato, vel irregulari, ut declaravit Sac. Congreg. Cardinalium, teſte eodem Fagnano. Graviter tamen peccant, qui coram Parocho invito contrahunt, quia gravem admittunt irreverentiam in Eccleſiam, cujus ille perſonam ſuſtinet, niſi irrationabiliter contradiceret, nec poſſet adiri ſuperior.

Nota 4. Secundum multos, ad valorem ſufficiunt quilibet teſtes ratione utentes. Nam nulli excipiuntur a Concilio, & concurrunt cum alio ſide digno, nempe Parocho, cujus habilitas ſupplet.

Nota. 5. Vagi, & qui nullibi certas ſedes habent, debent contrahere coram Parocho loci, in quo verſantur dum contrahunt. Quia nullus alius eſt proprius eorum Parochus, & ex Concil. ſeſſ. 24. c. 7. ubi *Parochis præcipit, ne illorum Matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint*, num ſcilicet liberi ac idonei ſint ad contrahendum: *& re ad Ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint*.

Nota 6. In locis hæreticorum, ubi Conc. Tridentinum promulgatum fuit, ut in Hollandia, ex diſpenſatione Eccleſiæ valet Matrimonium Catholicorum ſine præſentia Parochi contractum, ſi ibi nullus ſit Parochus catholicus, nec ejus vices ſupplens, vel ſi nequeat, ſine gravi periculo, adiri aut advocari, modo adhibeantur ſaltem duo teſtes, ut declaravit Sac. Congreg. teſte Bellarmino in epiſt. ad Octavium Tricar. Epiſcop. Nam Decretum Conc. Trid. non ſe extendit ad ea loca, ubi nulli ſunt Parochi, nec Vicarii, nec Epiſcopi.

Nota 7. Ex diſpenſatione tacita Papæ, & uſu Eccleſiæ validum eſt Matrimonium hæreticorum in locis ubi publice exercent ſuam religionem, modo contra-

tractum ſit ſecundum ritum, & leges loci, licet ibi Trid. Conc. promulgatum fuerit, ut in Hollandia. Nam Eccleſia non permittit, ut hæretici illi ad Fidem Catholicam converſi alias nuptias contrahant, & eorum liberos habet ut legitimos. Ita Pœnitentiaria Romana reſpondit ad Epiſc. Caſtorienſ.

Nota 8. Habens domicilium in loco ubi Decretum Conc. promulgatum non eſt, invalide contrahit clandeſtine in alio loco ubi receptum eſt. Quia contractus fieri debent ſecundum legem loci in quo celebrantur: nam contrahentes ſortiuntur forum loci in quo contrahunt. Immo incola loci ubi Concil. receptum eſt, invalide contrahit ſine Parocho, & teſtibus in loco ubi non eſt receptum, ſi eo ſe conferat in fraudem Decreti, hoc eſt, ut clandeſtine contrahat, ut Sac. Congr. declaravit.

Nota 9. Matrimonium clandeſtinum non reſolvi in ſponſalia, declaravit Sac. Congr. apud Fagnan. c. *Ad audientiam*.

Nota 10. Non licet Parocho, qui etſi ſolus extra confeſſionem novit occultum impedimentum, tali Matrimonio aſſiſtere. Quia tunc officium teſtis obit; nemo autem teſtimonium præſtare poteſt de actu, quem ſcit eſſe irritum. Si ſit impedimentum non dirimens, v. gr. votum caſtitatis, tenetur privatim monere; ſi nihil proficiat, rem ad Ordinarium deferre: nam ex officio paſtoris tenetur maxime impedire peccatum ſubditi. *Layman.*

✠ *Nota*. De Matrimoniis occultis vide Conſtit. Benedicti XIV. incipien. *Satis vobis compertum*, vol. 1. Bullar. pag. 19. in qua, quomodo ſit permittenda, & qua ratione celebranda, præſcribitur: Atque *primo*, monentur Epiſcopi, *ne facile, & ſine legitima, & urgente cauſſa moveantur ad remittendum Publicationes, a quibus contracturi Matrimonium ſæpe per malitioſam ſuggeſtionem petunt diſpenſari*. 2. Hortatur, & impenſe eoſdem Epiſcopos admonet, ut diligenter inquirant, *num perſonæ Matrimonium ſecreto contrahere petentes, ejus qualitatis, gradus, & conditionis ſint, quæ id probe expoſcant: & ut curent, antequam contrahendi facultatem faciant, quod contrahentes clara, & indubia, & quavis fraude immunia exhibeant documenta ſtatus liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi ſint ingenii, polygamiæ periculum*. 3. Statuitur, ut coram Parocho hæc Matrimonia celebrentur alterius ex contrahentibus; nec ſine gravi compellente cauſſa extraneus Sacerdos ad id muneris deputetur; ac præcipitur, ut a Parocho, vel Sacerdote contrahentes de proprio debito moneantur. 4. Matrimonii occulti documenta Epiſcopo exhiberi, in arca reſervari, & caute ſervari jubentur. 5. Præcipitur, proles ex eo ſuſcepta tempeſtive in Eccleſia, in qua aliis infantibus Sacramentum indiſtincte confertur, baptizari, ejus nativitas Epiſcopo rite deſcribi, *vel immediate per parentes ipſos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam perſonam ab ipſis parentibus deſignatam*, & demum in actis vide Decr. 6. In contravenientium pœnam Matrimonii divulgatio ſtabilitur, atque hæc nota fieri oportere jubetur hujuſmodi Matrimonia contrahere contendentibus.)

XIV. *Impotentia*, ſeu inhabilitas ad coitum naturalem, & prolificum, oritur vel ex maleficio, vel ex cauſſa naturali; & quidem in femina ex arctitudine vaſis, in viro autem vel ex nimia frigiditate naturæ, vel ex teſticulorum carentia aut attritione vel complexionis debilitate: unde fit ut non poſſit ſemen prolificum intra vas mulieris effundere.

Impotentia alia eſt abſoluta, qua quis eſt impotens reſpectu omnium; alia reſpectiva, qua quis eſt impotens reſpectu alicujus tantum. Et utraque ſubdividitur in perpetuam, & temporalem. Perpetua eſt ea, quæ tolli nequit ſine miraculo, vel ſine peccato, vel ſine vitæ periculo. Temporalis, quæ tolli poteſt ſine peccato, vitæ periculo, & miraculo, ſed mediis licitis, & ordinariis, ſive naturalibus, ſive ſupernaturalibus, ut precibus, exorciſmis contra maleficia.

Porro ſterilitas non eſt impotentia: nam ea non obſtante poteſt eſſe copula per ſe apta generationi, licet hæc per accidens non ſequatur, defectu ſcilicet morbi, vel alicujus accidentalis qualitatis ſeminis, vel aliunde.

Dico 1. Impotentia perpetua antecedens Matrimonium, quamvis ſe teneat ex parte unius, illud irritat tum jure Canonico; ut patet ex titulo *de frigidis &c.* tum jure naturali: quia Matrimonium conſiſtit in mutua traditione poteſtatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideoque jure naturali, impedit talem traditionem; nemo enim poteſt tradere poteſtatem actus, quem nullo modo habet in ſua poteſtate: nam nemo poteſt dare quod non habet, nec quis poteſt ſe obligare ad id quod dare vel facere nequit, *cum impoſſibilium nulla obligatio ſit*, l. 185. *de reg. jur.*

Quare impotentia perpetua abſoluta dirimit Matrimonium reſpectu omnium; reſpectiva ſolum reſpectu illius perſonæ ad quam eſt. Nam eatenus impotentia irritat, quatenus impedit ne contrahens poſſit dare dominium, & uſum ſui corporis ad copulam generationi aptam.

Hinc Eunuchi utroque teſticulo privati nunquam poſſunt valide contrahere ob defectum ſeminis prolifici, ut declaravit Sixtus V. in Bulla 59. Idem eſt de illis, quibus attritus eſt uterque teſticulus, vel qui, integris licet partibus, ſemen prolificum emittere nequeunt ob naturalem frigiditatem, vel perpetuam complexionis debilitatem. Secus dicunt de viro ægrotante, quia in hoc vere extat potentia habitualis, quæ eſt ſolum ligata per accidens.

Dico 2. Impotentia temporalis nullo jure irritat Matrimonium, c. 6. *de frigid. &c.* Quia cum poſſit tolli, adeſt materia ſufficiens contractui, ſive quia non eſt impotentia ſimpliciter, ſed ſecundum quid tantum; nam eſt vera potentia quamvis impedita ad tempus, vel adminiculo aliquo indigens.

Si dubium ſit, an impotentia Matrimonium præcedens, perpetua an temporalis ſit, non licet Matrimonium inire: quia exponeretur ſine neceſſitate Sacramentum periculo nullitatis. Quod ſi jam contractum eſt, nunc a jure conjugibus conceditur triennium experientiæ, ut adhibitis mediis poſſibilibus ac licitis conentur tollere impotentiam, quo completo, ſi duret impotentia, nullum eſt Matrimonium, c. 5. *de frigid. &* ubi ſi bona fide contraxerint, iis permittitur, ut ſimul permaneant, ut frater & ſoror. Quod intellige, modo conſtet abeſſe omne Inconti-

tentiæ periculum, quod rato abeſt. Nam, ut notat Sanchez, hæc confœderatio eſt periculoſiſſima, quare non eſt facile concedenda: talibus enim nihil licet eorum, quæ ſolutis interdicuntur, ut tactus &c. cum revera conjuges minime ſint. Igitur ſeparari debent, ſi alteruter id petat, vel moralc ſit periculum incontinentiæ. Quod ſi ſeparatione facta, vir ex poſt facto deprehendatur potens, prius Matrimonium reſtauratur, etſi mulier alteri nupſerit, quia vere erat validum, cum impotentia fuerit tantum temporalis.

Porro conjux laborans impotentia ſolum reſpectiva poteſt aliam ducere: ſecus ſi ea ſit abſoluta ac perpetua. Vir autem ſolutus morti proximus poteſt valide contrahere cum concubina, quia habet veram potentiam ad copulam generationi aptam, quamvis tunc morbo impeditam, & probabiliter nunquam poſtea in actum reducendam.

Dico 3. Impotentia quælibet ſuperveniens Matrimonio rato, licet nondum conſummato, illud non diſſolvit. Quia fuit validum, nec diſſolvi poteſt, niſi per profeſſionem religioſam, vel diſpenſationem Papæ. Tunc autem conjux impotens exigente comparte tenetur adhibere media ad impotentiam expellendam apta, modo periculum mortis non afferant, quia tenetur ex juſtitia debitum reddere, ideoque actus conjugalis capacem ſe reddere.

Nota. Hermaphroditi, hoc eſt, utrumque ſexum habentes, per ſe loquendo non ſunt impotentes. Quare per ſe loquendo contrahere poſſunt ſecundum ſexum, qui in *ipſis* prævalet: quia ad uſum Matrimonii idonei ſunt ſecundum ſexum illum: Si uterque ſexus ſit in iis æqualis, alterutrum eligere debent, & ſecundum illum contrahere. Sed facta ſemel electione, aliud Matrimonium ſecundum alium ſexum contrahere prohibentur, quamvis eſſet validum,

XV. *Raptum*. Nullum poteſt conſiſtere Matrimonium inter raptorem & raptam, etiam poſt raptum conſentientem, quamdiu manet in poteſtate raptoris. Si rapta a raptore ſeparata, & in loco tuto ac libero conſtituta conſentiat, valebit Matrimonium. Ita decernit Conc. Trid. ſeſs. 24. cap. 6. ubi ipſo facto excommunicationem & alias pœnas ſtatuit in raptorem, & omnes ei conſilium, auxilium & favorem præbentes. Circa quod

Nota 1. Raptus hic eſt violenta abductio feminæ de loco in locum matrimonii ineundi, vel libidinis exercendæ cauſſa. Duplex eſt raptus ſpecies, una, qua perſona invita per vim abducitur; altera, qua abducitur perſona conſentiens, ſed invitis parentibus, vel curatoribus, ſub quorum eſt poteſtate. Secundum multos ſolus raptus, quo abducitur femina invita, eſt impedimentum dirimens, non autem ſi ipſa volens, ſed invitis parentibus abducatur. Quia Triden. Conc. voluit illud ceſſare, ſi rapta eſſet a raptore ſeparata & in loco tuto ac libero conſtituta, nec ad hoc exigit, ut reſtituatur parentibus. Et quia intendit tantum conſulere libertati perfectæ matrimonii, quæ non læditur, dum femina conſentiens abducitur invitis licet parentibus. Dicitur tamen in Galliis, raptus ſeductionis haberi a pleriſque pro impedimento dirimente.

Nota 2. Non refert an quis per ſe, vel per alium rapiat: nam ex reg. jur. 62. in 6. *Qui facit per alium eſt perinde, ac ſi faciat per ſe ipſum.*

Nota 3. Non ſufficit, ſi femina virum rapiat. Quia Conc. Trid. loquitur de ſolo raptore, & leges præſertim pœnales non comprehendunt ea, quæ rariſſime fiunt, qualis eſt hic caſus, niſi clare exprimant, leg. 5. §. *de legib.*

(XVI. Amentia. *Sub amentibus hic comprehenduntur ii omnes, qui liberum rationis uſum non habent; quales ſunt ſtulti, furioſi, imbecilles ea imbecillitatis ſpecie, quæ electionis & deliberationis capacitatem excludat. Certum eſt 1. omnes iſtos jure naturali inhabiles eſſe ad contrahendum matrimonium, quod libertatis multum requirit. Et vere ſi nequidem per ſeipſos, & independenter a curatore de bonis ſuis diſponere poſſint, quanto minus de perſona ſua diſponere poſſunt, eamque in perpetuum obligare?*

Certum eſt 2. quod ſi amentes lucida rationis intervalla habeant, iiſque durantibus contrahant nuptias, valide contrahunt, quia tunc adeſt conſenſus ſufficiens. Idem dicendum de iis, qui debile habent ingenium, ſed non eo uſque ut bine ratio ac libertas perimatur. Sapienter tamen auctor collat. Andeg. to. 2. pag. 50. hujuſmodi homines ob ineundo matrimonio, ſi fieri poteſt, avertendos eſſe, tum ob funeſtes complures recurrentis amentiæ, vel debilitatis ingenii effectus, tum quia matrimonii ſcopus eſt ipſa etiam debita & attenta prolis educatio, quæ vix, ac ne vix quidem ab hominibus in eo miſeriæ ſtatu conſtitutis expectari poteſt.

Quod ſi inſtet familia apud Parochum, ut tales perſonas conjungat, is ante omnia Epiſcopum conſulere debet, ne gravibus ſe ſe exponat incommodis. Etſi enim quilibet præſumitur ſanæ mentis: & qui allegat, *ſeu alii objicit furorem*, debet ipſum probare; *cum tamen de dementiæ ſtatu conſtat, tunc ei, qui factum ſuum tuetur, ſeu matrimonii validitatem defendit, probandum incumbit ipſum durantibus lucidis intervallis fuiſſe celebratum, qua de re lege Terret. l. 5. c. 3. n. 37. de abuſu, & nuperum ejus commentatorem.*

Ceterum quia non omnes a natura ſurdi, & muti imbecillitatis vitio laborant, idcirco ſi intellectum ita habeant perſpicacem, ut & ſignis edoceri poſſint, quod ſit matrimonium, & conſenſum indicare, valide poterunt contrahere, ſicuti & Religionem profiteri. Ita Sanchez lib. 1. diſp. 8. n. 12.)

Quæſt. IV. *Quis poteſt diſpenſare in impedimentis dirimentibus?*

Reſp. 1. Ne Papa quidem diſpenſare poteſt in impedimentis jure naturali dirimentibus, qualia ſunt error, amentia, conſanguinitas in quolibet gradu lineæ rectæ, & in primo tranſverſæ, ligamen, impotentia, & ſecundum multos affinitas in primo gradu lineæ rectæ. Nam Chriſtus talem Poteſtatem Eccleſiæ non conceſſit, ut patet ex praxi.

Reſp. 2. In aliis impedimentis, quæ ſolo jure Eccleſiaſtico dirimunt, ſolus Papa ut caput Eccleſiæ diſpenſare poteſt, ſaltem ordinarie loquendo. Nam nemo poteſt diſpenſare in lege ſuperioris, niſi hoc ei concedatur. Impedimenta autem illa ſunt a Papa, vel a Conciliis generalibus, vel conſuetudine univerſali ſtatuta; nec facultas in iis diſpenſandi Epiſcopis conceſſa eſt, ut conſtat ex conſuetudine generali recur-

currendi ad Papam. Quare Concil. Turonenſe ann. 1583. ait: *In quarto gradu conſanguinitatis, & affinitatis, nec non cognationis ſpiritualis prohibitis gradibus, Epiſcopis diſpenſare non licere declaramus.* Aliud eſt de legibus jejunii, abſtinendi a ſervilibus, & aliis: nam in legibus, quarum materia eſt in frequenti uſu, Epiſcopi poſſunt diſpenſare, vel ex conſuetudine legitime præſcripta, vel ex conſenſu tacito Papæ ob neceſſitatem ſæpius occurrentem.

Dixi: *Saltem ordinarie loquendo.* Nam ex communi ſententia Epiſcopus poteſt diſpenſare in impedimentis occultis poſt Matrimonium contractum, & conſummatum, ſi iſta concurrant. 1. Si Matrimonium contractum ſit publice, ſeu in facie Eccleſiæ, præmiſſis denuntiationibus, & bona ſaltem unius fide. 2. Si ſit conſummatum, & ſine ſcandalo ſeparari nequeat, vel juxta multos ſine graviſſimo damno. 3. Si nequeat recurri ad Papam ob paupertatem, vel aliam cauſſam, vel ob probabile periculum peccandi contrahentibus imminens ex tanta dilatione. Ratio eſt conſuetudo ob bonum animarum, & Eccleſiæ inducta, papa ſaltem tacite conſentiente.

Porro commiſſio diſpenſandi in impedimentis Matrimonii non expirat morte concedentis, quia reſpectu petentis jam gratia eſt facta, & ſolum requiritur executio. In hujuſmodi quippe commiſſionibus non relinquitur voluntati Ordinarii, aut Confeſſarii concedere, vel negare diſpenſationem, ſed ipſis præcipitur, ut diſpenſent inventa veritate precum.

✠ Lib. VII. de Synodo c. 30. & 31. confirmantur, ac fuſius explicantur, quæ ab Auctore in hac quæſtione exponuntur, *Num. 3.* vero c. 31. *de ordinaria Epiſcoporum poteſtate* in hunc modum proſequitur. *Quidquid ſit de ea extraordinaria poteſtate, quæ ex præſumpta Summi Pontificis voluntate in aliquo eventu, urgentiſſimæ videlicet neceſſitatis, & impedimenti occulti, competat Epiſcopis, nullum in præſens de ea ferimus judicium; ſed tantum differimus de ordinaria poteſtate diſpenſandi in quibuſdam impedimentis dirimentibus publicis. Hanc poteſtatem communi fere calculo Doctores denegant Epiſcopo, quinimmo Sacræ Urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac Supremæ Inquiſitionis, non ſemel proſcripſerunt, tamquam falſam, & temerariam propoſitionem, aſſerentem Epiſcopo jus diſpenſandi ſuper impedimento dirimente publico, quod obſtat Matrimonio contrahendo, etiamſi gravis urgeat illud contrahendi neceſſitas, uti videre eſt apud Joannem Baptiſtam Rigantium, virum apprime doctum* tom. 4. commentariorum in regul. Cancellar. in notis ad reg. 49. n. 1. & 2. *ubi Sacrarum Congregationum reſponſa ſumma diligentia congeſta, per extenſum, ut dicitur, referuntur & Doctorum in hac re placita copioſe allegantur. Et nihilominus aliquot Epiſcopi eamdem poteſtatem etiam nunc ſibimet ipſis adſcribunt, & contra juris communis principia, ac communem Doctorum ſenſum, etiam in ſuis Synodalibus Conſtitutionibus ſibi aſſerere, quandoque non dubitant: & quod magis dolendum eſt, non deſunt aliqui, licet pauci Doctores, hac in re Epiſcopis blandientes, quorum aliqui innituntur prædicto axiomate, cujus falſitatem deteximus; alii vero innituntur diuturna conſuetudine, per quam a quibuſdam Epiſcopis poteſtatem relaxandi aliqua impedimenta dirimentia, qua ſpectato jure communi carerent, acquiſitam dicant. Hinc Gibertus ſuarum conſultationum* tom. XII. conſult. 19. de Matrim. *abſolute docet, Epiſcopos in hoc negotio unice ſpectare debere ſuorum Prædeceſſorum praxim, liberéque poſſe, legitima exigente cauſſa, eas diſpenſationes indulgere, quas a ſuis prædeceſſoribus conceſſas deprehenderit. Hinc pariter Natalis Alexander* Theol. dogm. & moral. cit. lib. 2. de Matrim. 13. *poſtquam* Reg. 11. *auctoritatem diſpenſandi ſuper impedimentis Matrimonium dirimentibus publicis, & notoriis, uni vindicavit Romano Pontifici, inquiens:* „ Hodierna Eccleſiæ diſciplina, ſecundum quam diſpenſationes in gradibus prohibitis conſanguinitatis, vel affinitatis, aliiſque impedimentis dirimentibus Romano Pontifici reſervata ſunt, cum publicum impedimentum eſt, & de Matrimonio contrahendo agitur, non permittit, ut Epiſcopi his in circumſtantiis diſpenſent. Cum enim ab Eccleſia univerſali, ſive illius capite Romano Pontifice ſint inſtituta impedimenta matrimonium dirimentia, diſpenſationes ſuper eis communi jure ad caput univerſalis Eccleſiæ Romanum Pontificem, non ad Epiſcopum pertinent, ut colligitur ex cap. *Cum inferior*, de *major. & obed.* Conciliaque Provincialia plurima, Ritualia Eccleſiarum, Auctores omnes id confirmant, & auctoritatem diſpenſandi competere negant Epiſcopis, cum publicum impedimentum eſt, vel de contrahendo Matrimonio agitur: “ *poſtquam, inquam, hanc communem doctrinam diſerte tradidit, & inſinuavit in ſequenti reg. III. eamdem in hunc modum limitat:* „ Si tamen antiqua ſit, & legitime præſcripta Diœceſis conſuetudo, ut Epiſcopus in quarto gradu, etiam de contrahendo, certis in caſibus diſpenſet, quia ejus Deceſſores hac uſi ſunt ab antiquo ad hanc uſque diem facultate, quæ a Sede Apoſtolica conceſſa creditur, (quod in quibuſdam Galliarum Diœceſibus fieri novimus) de his diſpenſationibus haud movenda lis eſt: Siquidem conſuetudo legitime præſcripta juri poſitivo præjudicet, uſuſque longævi non levis eſt auctoritas, ut dicitur in cap. *Conſuetudinis*, & c. *Cum tanto*, de conſuet. *Hinc denique nonnulli Epiſcopi Gallicani, uti narrant Pontas* in verb. Diſpenſ. Matrim. caſ. 35. *l' Herminier* de Sacramentis tom. III. capit. 17. *Auctor collationum Eccleſiaſticarum Pariſienſium ſub Cardinali de Noailles* tom. III. lib. V. collat. 2. c. 2. *Gerbeſius in tractatu, quem edidit*, de poteſtate Eccleſiæ, & Principum ſuper Impedimentis Matrimonii, *& Saintbeuve* to. 1. reſolut. caſuum conſcientiæ, caſ. 66. & 67. *uſum prætexentes ſuorum Deceſſorum, diſpenſant in impedimento quarti, & alicubi etiam tertii gradus conſanguinitatis, ſeu affinitatis; & alii jus ſibi vindicant relaxandi inſuper impedimenta cognationis ſpiritualis, criminis, & publicæ honeſtatis; licet alii ejuſdem Regni Antiſtites, obſervante eodem Saintbeuve, ſibi integrum non eſſe arbitrentur, ab ullo cujuſcumque generis Canonico impedimento Matrimonium dirimente quemquam ſolvere, prout ſcilicet, ſicuti idem Auctor proſequitur, fert diverſa, quæ in qualibet Diœceſi inolevit, conſuetudo. Ab eadem quoque conſuetudine, quæ ex privilegio, & indulto Apoſtolico initium ſumpſiſſe cenſenda ſit, contendunt ſimiliter Epiſcopi*

Leodienſes, ſe poteſtatem adeptos diſpenſandi in quarto, & in tertio hinc inde conſanguinitatis gradu. „ Si imminens appareat periculum defectionis partium ad vicinos Fidei hoſtes, mutuæ internecionis parentum, & amicorum inter ſe ob corruptam puellam, & Partes non habeant media recurrendi ad Urbem, *quemadmodum referunt Leſſius* in actuar. v. Matrimonium caſ. 9. *Gobat.* Theolog. experim. tr. 9. n. 606. & *Van-Eſpen*, J. E. U. tom. 1. p. 2. tit. 14. cap. 1. num. 12. *quod tamen jus ſibi non arrogare alios Belgii Epiſcopos, ne eos quidem, quorum Diœceſes, auctoritate Pauli IV. a Leodienſi divulſæ ſunt, opportune animadvertit Zipæus* ad tit. De eo, qui cognovit conſanguineam uxoris, num. 3.

4. *Verum ſicuti graviter errant, qui poteſtatem, de qua agitur, Epiſcopis adjudicant, unice freti illo axiomate, cujus falſitatem plurima Concilia Provincialia, Ritualia Eccleſiarum, Auctoreſque omnes agnoſcere fatetur etiam cit. Natalis Alexander in allegata Reg. 21. ita periculum eſt, ne ſe alioſque decipiant, qui eam a conſuetudine mutuantur. In primis enim prudenter dubitari poteſt: an ejuſmodi conſuetudo in florentiſſimo Galliarum Regno Apoſtolicæ Sedi obſequentiſſimo, & Sacrorum Canonum religioſiſſimo cuſtode, ullo unquam tempore viguerit: cum non ſolum contingere potuerit, hunc, illumve Epiſcopum, in hoc, aut illo impedimento diſpenſaſſe ex privilegio ſibi a prima Sede ſpecialiter conceſſo; ſed etiam ita rem ſe habuiſſe conſtat ex regeſtis Sacræ Congregationis de Propaganda Fide, & Sancti Officii, in quibus frequentes adnotatæ reperiuntur conceſſiones Epiſcopis Gallicanis indultæ diſpenſandi ſuper impedimentis tertii, & quarti gradus, unde Ducaſſe Auctor Gallicanus* in ſua practica juriſdictionis Eccleſiaſticæ, c. 19. ſect. 7. *ſcribit, timorata conſcientia, & excellentis doctrinæ Gallicanos Epiſcopos diſpenſaſſe poſt indultum ſibi a Sede Apoſtolica conceſſum, & a diſpenſatione abſtinuiſſe poſtquam ceſſaverat, nec fuerat renovatum indultum, quod ad certum tempus obtinuerant. In hac autem dubietate non licere ſucceſſori ſimiles diſpenſationes elargiri recte adnotavit idem Natalis Alexander* in fine cit. Reg. XII. *ſcribens*: „ At ſi dubitet, vel merito dubitare debeat Epiſcopus, an diſpenſationes a ſuis Deceſſoribus conceſſæ ſint ex privilegio reali & perpetuo, an ex privilegio perſonali, diſpenſare non poteſt, niſi & ipſe diſpenſandi privilegium a Summo Pontifice obtineat. In re enim Sacramenta ſpectante, non licet minus probabilem, ac minus tutam opinionem ſequi relicta probabiliore atque tutiore.

5. *Quod autem aliquot Galliarum Epiſcopi ex privilegio mere perſonali, non vero ex conſuetudine nacti ſint facultatem ſuper aliquo impedimento diſpenſandi, inde etiam conjicimus, quod ex una parte incredibile videatur talem conſuetudinem intra unius, aut alterius Diœceſis limites conſtitiſſe, nec conterminos permeaſſe: id quippe evenire vix potuit in re Epiſcopis favorabili, atque in Regno ſervandæ inter Paſtores diſciplinæ, morumque concordiæ, & unitatis ſtudioſiſſimo: ex alia vero ſcimus, quamplurimos Galliarum Antiſtites diſerte declaraſſe, ſibi jus non eſſe ullum auferre ſeu relaxare impedimentum Matrimonium dirimens. Siquidem Concilium Turonenſe anni* 1583. de Matrim. (tom. X. collect. Hard. col. 1405.) *definivit*: „ In quarto conſanguinitatis & affinitatis, nec non cognationis ſpiritualis prohibitis gradibus, Epiſcopis diſpenſare non licere declaravimus ": *In Concilio Toloſano anno* 1580. cap. 8. *legimus*: „ Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus ſolutos & diſpenſatos, niſi viſa prius Summi Pontificis diſpenſatione, in Matrimonii conjunctionem Parochi non recipiant „. *Synodus Lingonenſis apud Natalem* cit. Reg. XI. *poſt enumeratas perſonas, in aliquo uſque ad quartum conſanguinitatis gradum inter ſe conjunctas, ait* „ Inter iſtas non eſt legitimum Matrimonium, niſi cum eis ſit per Sedem Apoſtolicam diſpenſatum „: *idemque ſancitum declaratumque reperiri in Synodo Trecenſi, idem Natalis Alexander teſtatur. Addiſque L'iot in opere cui titulus* Sacramentarium Paſtorum, tr. 13. de diſpenſationibus Matrimonialibus c. 8. pag. 113. edit. Pariſien. an. 1709. *In generali Congregatione Epiſcoporum, & univerſi Cleri Gallicani declaratum eſſe, diſpenſationes omnes Matrimoniales ad ſolum Papam pertinere: & Parlamentis eſſe obſiſtendum, ſi aliquando Epiſcoporum diſpenſationes admittant. Quis autem credat tot Gallicanos Epiſcopos ſuæ juriſdictionis tenaciſſimos, ſibi ſponte abjudicaſſe eam auctoritatem, quam paſſim viderent ab aliis finitimarum Diœceſum Præſulibus, jure ordinario, & non mere delegato, exerceri?*

6. *At etiam dato, in aliquam Diœceſim irrepſiſſe conſuetudinem, de qua contenditur, ut per eam collatum dicamus Epiſcopo legitimum jus auferendi impedimenta a Conciliis Oecumenicis, aut a Summis Pontificibus deducta, diligenter prius examinandum eſt, an ea conſuetudo omnes habuerit conditiones neceſſarias, ut potuerit prævalere legi Epiſcopo inhibenti, ne Superioris ſtatutum infringere, aut quoquo modo relaxare præſumat. Quinimmo cum talis conſuetudo non ſolum tendat ad abrogandam legem, verum etiam ad tollenda & minuenda jura uni competentia Romano Pontifici, præter ceteras conditiones, neceſſe eſt, ut centum ad minus annorum ſpatio ſine ulla interruptione perſeveraverit. Quocirca citatus Van-Eſpen* jur. Eccleſ. univerſ. par. 2. tit. 5. cap. 2. n. 12. *ut Epiſcopo Leodienſi auctoritatem adſtruat diſpenſandi in tertio, & quarto, & in tertio hinc inde conſanguinitatis, ſeu affinitatis gradu, eamque ex legitima conſuetudine ab eo acquiſitam evincat, ejuſmodi conſuetudinem contendit eſſe immemorabilem. Ad conſuetudinem quoque, cujus initii memoria non extet, confugit Auctor cit. Collationum Pariſienſium* tom. XII. collat. 1. §. *Verum poſtremo, & potiſſimum, conſiderandum eſt, an per eam conſuetudinem, ſi qua inoleverit*, diſrumpatur nervus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, *in quo eventu nunquam per eam adverſus legem præſcribi, declaravit Innocentius III.* in cap. Cum inter, de conſuet. *Num porro prædicta conſuetudo ejuſmodi inficiatur vitio, potius quam a Nobis, præſtat audire a Gallicano Auctore Cabaſſutio, qui* cit. lib. III. cap. 25. n. 6. *loquens de auctoritate diſpenſandi, quam ſibi vindicant nonnulli ſuæ nationis Præſules, hæc habet*. „ Si in oppoſitum

reclamantibus Conciliis Oecumenicis, quæ hanc poteſtatem uni Summo Pontifici, Legatoque reſervant, ſibi auſint vindicare ducenti circiter, & quadraginta Epiſcopi cum ſuis Vicariis, ſeorſum in ſuis Diœceſibus, ſinguli pro ſuo arbitrio, hujuſmodi licentiam; ingruet profecto tota Gallicana ditione admodum exuberantior, & inordinatior inter tot, tamque diverſa ſibi, aliiſque indulgentium Prælatorum capita, in diſpenſandis Matrimoniis licentia. Quin etiam ſi per univerſum Regnum invaleſcit conſuetudo, (quod malum Deus avertat) contingeret demum, ut quilibet Laici, etiam ſubalternorum tribunalium Judices per captionem & diſtractionem bonorum Epiſcopalium, ipſoſmet Epiſcopos cogerent, pro ſuo peculiari, aut amicorum, aut partium poſtulantium affectu ad ſic diſpenſandum, ſicut jamdudum compellunt invitos ad monitoria, & excommunicationes decernendas; ſicque ſimile quid illis obveniret Divinæ huic apud Iſaiam comminationi: *Pro eo, quod abjecit populus iſte aquas Siloe, quæ vadunt cum ſilentio: propter hoc ecce adducet Dominus ſuper eos aquas fluminis fortes, & multas.* Sic enim renuentes hac in parte ſummo univerſalis Eccleſiæ Pontifici ſubjici, compellantur indigniſſime Laicorum Judicum infirmorum Decretis obtemperare, aut propriorum fructum, ni pareant, interceptionem, ac privationem pati. „ *Et poſt adducta modo a Nobis relata loca Conciliorum Turonenſis, & Toloſani, inanem decernentis hac in re diſpenſationem, quæ a Summo Pontifice non dimanarit, concludit Cabaſſutius:* „ Sane iſtæ ab Epiſcopis conceſſæ diſpenſationes pro contrahendis conjugiis, aut nullitatem, aut incertitudinem cauſſant Sacramenti. At vero in re Sacramentaria unanimes docent Theologi, non eſſe licitum quidquam incerti adhibere, eo certo medio prætermiſſo, quod adhiberi poſſit. Atque ita licentia iſta vel neſariam inducit Sacramenti nullitatem, aut ad ſummum, tutiore ſimul & probabiliore opinione rejecta, minus probabilem, nec tutam in tanti momenti Sacramento conſectatur opinionem.

7. Huic Cabaſſutii monito morem gerant Epiſcopi, & nullius conſuetudinis prætextu, eam exerceant facultatem, quam dubiam ſaltem, atque incertam eſſe diſſimulare non poſſunt. Quod ſi quis eam ſibi certo competere obſtinate contendat; adhuc abſtineat oportet ab illa in ſua Synodo oſtentanda, & Synodali ſtatuto ſibimet ipſi aſſerendo: etenim (ut inferius ſuo loco demonſtrabitur) ne ea quidem, quæ Epiſcopis certo licent, ex tacita permiſſione, & conniventia Apoſtolicæ Sedis, poſſunt ab iiſdem per edictum, aut Synodalem Conſtitutionem decerni, & juri ſuo ordinario quodammodo attribui; id quippe manifeſtam ſaperet ambitionem qua viderentur ſe quodammodo æquiparare Summo Pontifici, ejuſque affectare ſupremam juriſdictionem.

8. Quare ſi aliquis Antiſtes ob nimiam ſuæ Diœceſis ab Urbe diſtantiam, aliamve legitimam cauſſam, neceſſariam ſibi reputet auctoritatem diſpenſandi in uno, aut pluribus impedimentis Matrimonium dirimentibus, eam expoſcat a Romano Pontifice, qui eam petentibus impertiri non renuit, nunc magis, nunc minus amplam, pro temporum, & locorum varietate.)

Reſp. 3. Ex conſuetudine Epiſcopus diſpenſare poteſt in impedimentis impedientibus tantum, præter vota caſtitatis perpetuæ, & ingrediendi religionem, utpote Papæ reſervata. Adde ſponſalia; obligant enim ex juſtitia jure naturæ. Porro ſi contrahentes ſint ex diverſis Diœceſibus, requiritur diſpenſatio amborum Epiſcoporum; quia unus non poteſt diſpenſare niſi cum proprio ſubdito.

Quæſt. V. *Quid requiritur ad valorem diſpenſationis?*

Reſp. Requiritur tum ut cauſſa finalis ſit vera & ſubſiſtat dum conceditur; tum ut in petitione nihil omittatur eorum, quæ jus & ſtylus curiæ exigunt, nihilque reticeatur veri, ratione cujus diſpenſatio aut nullo modo, aut nonniſi cum certa conditione, vel limitatione daretur, ex cap. *Super de reſcr.* alioqui diſpenſatio eſſet obreptitia, vel ſubreptitia, ideoque nulla ob defectum conſenſus in diſpenſante. *Vide dicta de Legibus, c. 6. qu. 5.*

Hinc ſi inter conſanguineos, aut affines præceſſerit copula, vel inter illos attentatum ſit Matrimonium, vel copula inceſtuoſa habita ſit ſpe diſpenſationis facilius impetrandæ; vel ſi cum notitia impedimenti, vel ſine illa præmiſſis tribus denuntiationibus, vel iis omiſſis, contractum ſit Matrimonium, hæc omnia exprimi debent in ſupplicatoriis. Item ſi plura ſint impedimenta etiam ejuſdem rationis, debent omnia exponi: nam cum ſingula obſtent Matrimonio, neceſſaria eſt diſpenſatio omnium, & ſublato uno manet adhuc alterum. Item gradus cognationis, & affinitatis explicandus eſt; & ſi ſit inæqualitas in gradibus, quæ oriatur, ex eo, quod femina ſit propinquior ſtipiti, ut ſi ſit amita, debet exprimi.

Quæſt. VI. *Quomodo convalidandum eſt Matrimonium invalidum?*

Reſp. 1. Si nullitas Matrimonii in facie Eccleſiæ, hoc eſt coram Parocho, & duobus ſaltem teſtibus initi, ſit occulta ob defectum occultum, de quo non ſit periculum, ut aliquando innoteſcat; tunc ut Matrimonium fiat validum, ſecundum multos ſufficit, quod ſublato impedimento, occulte mutuo conſentiant ſine Parocho & teſtibus, ut teſte Navarro declaravit S. Pius V. Quia decretum Conc. Trid. hunc caſum non comprehendit, cum ejus ratio ad eum ſe non extendat, & jam obtineatur ejus finis. Nam ratio finalis Decreti eſt, ut publice conſtet: ideoque probari poſſit validitas Matrimonii, & ſic vitentur gravia mala ex clandeſtinis nuptiis manantia, maxime concubinatus, & adulterium, dum qui clam cum una contraxerunt, illa relicta, aliud Matrimonium publice ineunt. At cum defectus Matrimonii coram Parocho, & teſtibus initi eſt occultus; poteſt tunc publice ab iis probari validitas, & ſic impediri aliud Matrimonium. In praxi tamen Parochi, & teſtium aſſiſtentia adhibenda eſt, ſi inde nullum grave incommodum, aut ſcandalum timeatur, quia tutius eſt.

Si vero nullitas ſit notoria, vel periculum ſit ne innoteſcat, ſublato impedimento, novus conſenſus præbendus eſt iterum coram Parocho & teſtibus: Quia tunc urget ratio Decreti Conc. Trid. nam alias non poſſet publice conſtare, nec probari validitas Matrimonii. Immo ſi impedimentum poſſit probari a duobus teſtibus omni exceptione majoribus, cenſet Sanchez, tunc opus eſſe nova præſentia Parochi & teſtium; quia lex Concilii Trid. adhuc locum habet:

nam

Digitized by Google

nam alter conjux, probato impedimento, non poſſet impediri ne cum alia contraheret, ſi convalidatio eſſet occulta.

Reſp. 2. Si Matrimonium fuerit nullum ex defectu conſenſus veri in utroque, ut fiat validum, debet uterque novum conſenſum elicere, cum prior fuerit nullus, & utriuſque conſenſus ſit eſſentialis contractui Matrimonii, debetque mutuus ille conſenſus exterius exprimi; quia ſignum prioris conſenſus non ſufficit, cum ſit tantum ſignum ficti conſenſus: unde opus eſt novo ſigno, quo verus conſenſus exprimatur humano modo, ad quod poteſt ſufficere copula affectu maritali facta, ex c. 2. *de conjug. ſervor.*

Quod ſi Matrimonium fuerit nullum ob defectum conſenſus ex parte unius tantum, qui ficte vel ex gravi metu injuſto conſenſit; ſecundum multos, ut fiat validum, ſatis eſt ſi ille verum conſenſum eliciat, eumque aliquo modo exterius exprimat, nec in comparte requiritur novus conſenſus, nec proinde notitia defectus, ſi priorem conſenſum non retractaverit. Quia in hoc caſu ambo contrahentes ſunt perſonæ legitimæ ac habiles ad contrahendum, & conſenſus unius partis fuit verus, ſupponiturque permanere habitualiter, utpota non retractatus, & moraliter; nam putat valere Matrimonium, & comparatem babet ut conjugem, petens ac reddens conjugale debitum; Atqui ad valorem contractus ſufficit, ſi contrahentium conſenſus ſint ſimul moraliter.

Nec obſtat quod pars quæ conſenſit, forte non perſeveret in conſenſu, adeoque nollet in eo perſeverare, ſi ſciret alteram non conſentiſſe, quia hoc non obſtante remanet conſenſus; nam diſſenſus ſub conditione ponendus non revocat priorem conſenſum abſolutum, & aliud eſt *nolo*, aliud *nollem*. In praxi tamen tutius eſt, quod uterque conſenſum renovet, ſi non timeatur ſcandalum, vel grave periculum, aut incommodum.

Reſp. 3. Si Matrimonium fuerit nullum ob quodvis aliud impedimentum dirimens, ut fiat validum neceſſe eſt. 1. Ut obtineatur diſpenſatio, vel per ſe ceſſet. 2. Ut interim pars nullitatis conſcia non reddat debitum petenti, alioquin ſcienter fornicaretur. 3. Ut uterque conjux novum conſenſum præſtet, & exterius prodat; quia utriuſque prior conſenſus fuit nullus, cum fuerit inter inhabiles, & ceciderit in materiam illegitimam. Ergo alius legitimus non minus requiritur, quam ſi nullus præceſſiſſet: nam *non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit*, reg. jur. 18. in 6.

Quare obtenta diſpenſatione, ſi nullum ſit periculum gravis incommodi, nullitas detegi comparti debet confuſe, & generice, dicendo v. g. ſe anxietatem pati propter conſenſum in ipſa Matrimonii celebritate datum, & Confeſſarium judicaſſe novum utique elici debere. Nam ſine hac manifeſtatione pars ignara nullitatis, ſi de novo conſentiat, conſentit ex errore; immo non ponit proprie novum conſenſum, ſed præciſe renovat priorem invalidum, nec intendit novum denuo Matrimonium contrahere, cum credat jam legitime contractum eſſe, ſed intendit tantum ratificare prius Matrimonium, illudque confirmare, dum petit, vel reddit debitum vi prioris conſenſus, cum tamen prioris conſenſus utpote invalidi confirmatio vel iteratio non ſufficiat. Unde in litteris diſpenſationis additur: *Ut dicto conjuge de nullitate prioris conſenſus certiorato, ſed ita caute, ut lateris delictum nuſquam detegatur, diſpenſes.*

Sed gravis difficultas eſt, cum per iſtam manifeſtationem timetur grave incommodum, vel periculum, aut ſcandalum, ut non raro accidit. Multi auctores hanc viam proponunt, nempe ut pars impedimenti conſcia compartem illius ignaram blanditiis deliniat, & bene diſpoſitam ſic alloquatur: *Ita te amo, ut ſi non eſſet inter nos Matrimonium, te in conjugem acciperem, & nunc ita te accipio: tu ne idem ex parte tua facis?* Si reſpondeat: *Facio*, aut ſimili verbo conſenſum novum declaret, tunc, inquiunt, valebit Matrimonium; quia tunc pars ignara impedimenti novum Matrimonium vult inire, ſi prius non fuerit validum; non ſufficit autem ſi dicat, *vellem*, *facerem*, quia non eſſet conſenſus de præſenti abſolutus. Ad clauſulam diſpenſationis reſpondent, eam appoſitam eſſe cum hac reſtrictione ſubintellecta *ſi fieri poſſit*.

Quod ſi neque hoc ſine gravi periculo vel ſcandalo fieri queat, quia ſcilicet ſi compars ſit ſagax, poſſe ex hac inſueta agendi ratione conjicere aliquid tale ſubeſſe, cenſent non pauci partem conſciam impedimenti poſſe ſequi opinionem eorum, qui dicunt tunc ſufficere quod conſenſum renovet interius, & petenti conjugi debitum reddat affectu conjugali, non monita comparte de nullitate Matrimonii. Quia inquit Sanchez, licet ignorans impedimentum, non intendat formaliter novum inire Matrimonium, intendit tamen virtualiter. Nam in eo actu, quo vult hanc ut conjugem, vel ut talem cognoſcit, virtualiter cognoſcitur conſenſus, quo hic & nunc & ſemper tacite & exercite conſentit in ipſam ut uxorem.

Verum cum hæc difficilia & dubia ſint; Confeſſarius ex confeſſione deprehendens pœnitentes contraxiſſe cum impedimento dirimente, quod invincibiliter ignorant, non debet eos de eo admonere, quin prius ſciat id poſſe fieri ſine periculo gravis incommodi, ſcandali, vel peccati reſpectu illorum, ex cap. *de conſanguin.* In his autem & aliis gravibus difficultatibus conſulendi ſunt viri docti, ſed præſertim Epiſcopus loci.

Porro eadem eſt ratio convalidandi profeſſionem nullam, quæ Matrimonium.

✠ APPENDIX I.

A quibus, & qualiter obtinendæ ſint diſpenſationes Matrimoniales.

UT generalem eorum, quæ ad hæc argumentum pertinent, notitiam ſubminiſtremus; operæ pretium eſt Appendicem hanc in tres Articulos dividere. In primo expendemus, quando, & ad quod Romæ Tribunal, & qua demum forma, ſive ad Pœnitentiariam, ſive ad Datariam recurrendum ſit. In ſecundo explicabimus quid ab iis præſtari debeat, quibus Apoſtolica Sedes Reſcriptorum ſuorum executionem demandat. In tertio quid in hac parte poſſint Epiſcopi, diſcutere conabimur.

Ar-

Digitized by Google

ARTICULUS PRIMUS.

Unde, & quomodo obtinenda Romæ diſpenſatio.

NOta 1. Impedimenta omnia jure ſolum eccleſiaſtico conſtituta a Pontifice Romano poſſe relaxari. Ratio eſt, tum quia per quas cauſſas res naſcitur, per eaſdem etiam diſſolvi poteſt; tum quia alioqui nemo in Eccleſia diſpenſare poſſet, cum Epiſcoporum nullus plus habeat auctoritatis quam Summus Pontifex: unde vel ab omni prorſus diſpenſatione abſtinendum eſſet, quod utique fieri non poteſt, quia *legi inſiſtere, cum ejus obſervantia infert præjudicium, crudelitatem ſapit*: vel generalia ſingulis diebus haberi deberent Concilia, ut diſpenſationes ſingulis diebus neceſſariæ concederentur.

Hinc colliges, Papam diſpenſare poſſe in impedimentis. 1. Conditionis. 2. Cognationis, tum ſpiritualis, tum legalis, tum etiam carnalis, excepta tamen linea recta (& quidem tota juxta bene multos) & primo lineæ tranſverſæ gradu, in quo Eccleſia ſeu poſſit ſeu non poſſit diſpenſare, nec diſpenſavit unquam, nec unquam diſpenſatura eſt. 3. Affinitatis, ne excepto quidem, ut probabilius eſt, primo lineæ rectæ gradu. 4. Voti etiam ſollemnis. 5. Ordinis. 6. Criminis. 7. Diſparitatis cultus. 8. Honeſtatis publicæ. 9. Clandeſtinitatis. 10. Tandem & raptus, qui licet olim aliquando, at non ſemper Matrimonium dirimit; hoc tamen ſenſu, quod mulier adhuc penes raptorem exiſtens, ſi libere conſentiret, etiam tunc temporis contraheret valide, ut poſt Auctorem Collat. Pariſ. docet Illuſt. Epiſcopus Tutelenſis in opere pluries infra citando: quod ſi mulier non dabat manum niſi invita, irritum erat conjugium ob vim, non ob raptum. In aliis vero, quæ jure vel naturali vel divino Matrimonium dirimunt, diſpenſare nequit propter rationem contrariam.

Nota 2. Duplex pro concedendis diſpenſationibus erectum eſſe Tribunal Romæ, *Sacra* ſcilicet *Pœnitentiaria*, & *Dataria*.

A Pœnitentiaria petitur, & conceditur diſpenſatio pro ſolo foro interiori ſuper omnibus, & ſolis impedimentis occultis, ſive impedientibus, ſive dirimentibus, tam ad contrahendum Matrimonium, quam ad remanendum in contracto: exceptis tamen impedimentis tum conſanguinitatis, tum affinitatis ex copula licita, tum denique cognationis ſpiritualis, in quibus quantumcunque occulta ſint, nunquam diſpenſat Pœnitentiaria ad contrahendum. Dico, *ad contrahendum*: ſi enim Matrimonium jam contractum ſit, Pœnitentiaria ad ipſum revalidandum, diſpenſat in ceteris præter primum, & ſecundum conſanguinitatis, & affinitatis gradibus, modo occulti ſint: immo ſi publici ſint, poteſt Pœnitentiaria Matrimonia in iis nulliter contracta, revalidare, *quando nullitas provenit ex cauſſa ſubreptionis, vel obreptionis occultæ litterarum* a Dataria obtentarum, *præterquam ſi falſitas conſiſtat in narratione præcedentis copulæ, quæ tamen ante non intervenit*. Ita Syrus Placentinus Minorita, qui cum minor Pœnitentiarius eſſet, pleniorem rei hujus notitiam habere debuit. Vide librum ejus cui titulus: *Dilucidatio facultatum Minorum Pœnitentiariorum &c.* Romæ 1699. par. 1. cap. 1.

Hic duo adde. 1. Quod Pœnitentiaria in mixtis ex primo, & quocumque alio gradu conſanguinitatis, vel affinitatis ex copula licita diſpenſare non conſuevit. 2. Quod diſpenſet in omni & linea, & gradu affinitatis profectæ ex copula illicita, utique occulta, quod hic ſemper ſupponi debet.

Porro impedimentum cenſetur occultum, cum vel omnino ſecretum eſt, ita ut nulla ratione probari valeat; vel ſi cognoſcitur ab uno vel alio, aut tribus vel quatuor, nullum tamen eſt periculum ne ulterius divulgetur. Ratio eſt, quia illud in jure cenſetur occultum, quod non eſt notum pluribus quam quinque perſonis in communitate, quæ ſaltem decem perſonas contineat: Hinc in praxi prorſus attendendum eſt, non tantum quot perſonæ, ſed etiam quales impedimenti notitiam habeant, quia fieri poteſt ut quinque prudentes & pii aliquod impedimentum abſque ullo divulgationis ulterioris periculo cognoſcant; & duo vel tres illud idem non ſine juſto & probabili divulgationis periculo reſciant, puta ſi ſint garruli a natura, detractores, inimici &c.

In Tribunali Pœnitentiariæ non exprimuntur vera diſpenſandorum nomina vel cognomina, ſed ficta ſolum, v. g. Cajus, Bertha, vel litteræ A. B. &c. neque ullæ ibidem ſolvuntur expenſæ, aut taxa, ſed omnia gratis expediuntur.

A Dataria petuntur diſpenſationes pro foro externo. Ibi vera diſpenſandorum nomina, eorumque Diœceſis, vel Diœceſes exprimi debent: inſuper, niſi diſpenſatio expediatur in *forma pauperum*, ſolvendæ ſunt expenſæ cum taxa pecuniaria non modica, quæ pios in uſus a Romano Pontifice applicatur, v. g. in redemptionem captivorum, in ſubſtentationem Miſſionariorum, quos in omnes mundi partes emittit Sedes Apoſtolica.

Etſi autem Tribunal pro externo foro Romæ erectum, Dataria abſolute vocitari ſolet, non tamen in eodem loco, neque ab iiſdem officialibus expediuntur diſpenſationes omnes pro exteriori foro requiſitæ. Nam in Dataria, quæ etiam *officium minoris gratiæ* vocatur, eæ omnes & ſolæ expediuntur diſpenſationes, quæ in remotioribus gradibus, videlicet in quarto, vel in tertio & quarto gradu petuntur, ſive ab uno, ſive a diverſis ſtipitibus proveniant. Eæ vero omnes, & ſolæ quæ pro tertio, vel ſecundo & tertio gradu, ſive ex uno, ſive ex pluribus ſtipitibus proveniant, neceſſariæ ſunt, expediuntur in *Cancellaria*. Quæ autem petuntur in primo affinitatis gradu, vel in primo & ſecundo, vel in primo & tertio, vel demum in primo & quarto conſanguinitatis aut affinitatis gradu, eæ, inquam, omnes & ſolæ expediuntur in *Præfectura Brevium*, & ſub annulo Piſcatoris. Cum autem Confeſſarii bene multi petendarum hujuſmodi diſpenſationum praxim ignorent, hanc eo loci recenſendam arbitratus ſum.

I. Itaque ante omnia videndum eſt, an impedimentum, quo laborant partes quæ matrimonium contrahere, aut in contracto manere volunt, ſit ex numero eorum, in quibus Papa diſpenſare poſſit: & id quidem ex dictis dijudicari poteſt.

II. *Supplicatio*, quæ Romam pro diſpenſatione obtinenda mittitur, debet communiter idiomate latino,

& ver-

& verbis quantum fieri poteſt in Curia Romana uſitatis exprimi abſque ullo dictionis & verborum apparatu, præſertim vero ſine ambagibus, ſi enim ignotis & peregrinis vocibus utantur oratores, vel potius ii qui in ipſorum gratiam ſcribunt, ſupplicatio dilacerari ſolet, ut ex praxi advertunt Corradus lib. II. c. 1. n. 30. & Reinffeſtuel in Appendice n. 237.

Dixi ſupplicationem communiter idiomate latino fieri debere: ſi enim fieret lingua vulgari, non ideo rejiceretur, quia ſacra Pœnitentiaria ſuos ex quacumque regione Pœnitentiarios ſubordinatos habet, ut notat P. Tiburtius Novar. ordinis S. Franciſci Recollectorum, olim in Lateranenſi Baſilica Pœnitentiarius in eximio opere, cui titulus, *Manuductio ad praxim Litterarum Sacræ Pœnitentiariæ*, typis Pariſtenſibus, & Romanis deinde impreſſo.

III. Videndum eſt a quo tribunali an Datariæ, an Pœnitentiariæ obtinenda ſit diſpenſatio, & exprimendum id omne, & ſolum quod uniuſcujuſque tribunalis praxis, & ſtylus exprimi volunt. Quædam porro in utroque tribunali: quædam in alterutro ſolum exprimi debent.

Hæc in utroque ſunt neceſſario exprimenda. Primo, ipſum impedimentum, ſuper quo petitur diſpenſatio, rite & in ſua ſpecie proponi debet, non autem unum pro alio, etiam majus pro minori, v. gr. conſanguinitas pro affinitate; quia in diſpenſatione non valet argumentum a minore ad majus. Ita Sanchez lib. VIII. diſp. 1. nu. 3. Pyrrhus Corrad. lib. 1. c. 5.

Secundo, exprimi ſimul in una eademque ſupplicatione debent impedimenta omnia ad matrimonium relativa, quibus tenentur ii, qui contrahere volunt. Is enim eſt ſtylus Curiæ, qui facit jus, & ita docent Pontius c. 17. n. 25. Juſtis l. 1. c. 4. nu. 69. & alii communiter contra Navarrum. Quod ſi impedimentum unum conſanguinitatis v. gr. publicum ſit, aliud vero, puta criminis, occultum, tunc impedimentum publicum in Dataria, vel Cancellaria proponi debet ad impetrandam pro externo foro diſpenſationem; utrumque vero tam publicum quam occultum Pœnitentiariæ aperiri debet, non quidem ut hæc impedimentum publicum relaxet, ſed ut examinet an, & qua conditione diſpenſare debeat: quia nimirum difficilius diſpenſat cum iis, qui duplici, quam qui uno ſolum impedimento ligantur. Non intereſt autem an prius pro foro exteriori in Dataria petatur diſpenſatio, an pro interiori in Pœnitentiaria, prout teſte Reinffeſtuel in Append. n. 153. declaravit Sacra Congregatio; quamquam ſi diſpenſatio obtentu difficilis videatur, exiſtimem melius eſſe ut prius ad Pœnitentiariam recurratur, ne inutilis & quidem non ſine multo ſumptu obtineatur diſpenſatio a Dataria.

Tertio, ſi copula in diſpenſationis cauſſam allegetur, ab oratoribus exprimendum eſt an habita fuerit ſub ſpe diſpenſationis facilius obtinendæ; quod merito cautum eſt, ne quis ex fraude & peccato commodum facile reportet: hæc ſpes etiamſi ex unius tantum parte fuerit, neceſſario adhuc exprimenda eſt juxta Corrad. lib. VIII. c. 1.

Quarto, ſi diſpenſatio petatur poſt matrimonium jam actu ſed invalide contractum, quatuor neceſſario ſunt exprimenda, 1. an partes (vel earum una, id enim omnino conſulendum eſt in praxi) bona vel mala fide contraxerint, nempe cum notitia impedimenti, quo obſtrictæ erant. Non cenſetur autem mala fide contraxiſſe, qui meminerat quidem ſe v. gr. rem turpem habuiſſe cum conſanguinea illius quam duxit, ſed neſciebat inde exoriri impedimentum dirimens. Quod extendunt Sanchez lib. II. diſp. 40. n. 4. & Reinffeſtuel in Append. n. 18. etiamſi quis id ex ignorantia craſſa & culpa lata ignoraverit; ſed male, vel ſaltem nimis incerte, cum ignorantia craſſa æquiparetur ſcientiæ. Unde hic ea ſolum ignorantia excuſare poteſt, quæ vel eſt a culpa immunis, vel oritur ex culpa leviſſima aut ſolum levi, ait Corradus lib. VIII. c. 4. n. 41. & ſeq. 2. an contraxerint ex ſpe facilius impetrandæ diſpenſationis. 3. an etiam matrimonium conſumaverint. 4. an partes quæ impedimentum ſuum ignorabant, clandeſtine, vel ſine præmiſſis denuntiationibus contraxerint; eos enim qui in hoc caſu verſantur omni diſpenſationis gratia carere vult Tridentina Synodus, ſeſſ. 24. de reform. matrim. cap. 5. non quod abſolute omnis diſpenſatio negetur, ſed quia multo difficilius obtinetur. Et hæc de omnibus prorſus impedimentis dirimentibus, quibus quis, dum contraheret, ligari potuit, dicta cenſeri debent, uti ſolide evincit Corrad. lib. VIII. c. 3.

IV. Præter hæc, quæ generalia ſunt, quædam inſuper circa unumquodque impedimentum in particulari ſunt exprimenda. Sic circa conſanguinitatem fideliter exprimi debet.

1. An ſit in linea recta, an in transverſali, & quoto utriuſque gradu.

2. An partes duplici conſanguinitatis vinculo conjunctæ ſint, puta quia fratres duo duas ſorores duxerunt; & a fortiori an non plura diverſæ rationis habeant impedimenta. 3. Exprimendus eſt inceſtus, ſeu copula cum conſanguinea ante matrimonium notorie habita, cum vel ſine ſpe diſpenſationis facilius obtinendæ, etiam in caſu quo alia legitima diſpenſationis obtinendæ cauſſa affertur. Ita Sanchez lib. VIII. cap. 13 n. 8. Barboſa lib. II. voto 17. Corradus, lib. VIII. cap. 71. n. 3. Auctor Collat. Andeg. tom. II. pag. 116. Ethica amoris ubi de Legibus, c. 36. & alii plures contra Pontium, Juſtis & Dianam. Ratio tertiæ hujus reſolutionis eſt, 1. quia is eſt Curiæ Romanæ ſtylus, ut teſtantur Barboſa, & Corradus in hiſce materiis admodum practicus: porro ſtylus Curiæ facit jus, 2. quia expreſſa copula inceſtuoſa, jam alio modo, & cum certis moderationibus diſpenſat Pontifex; majorem enim imponi jubet pœnitentiam, majorem quoque compoſitionem ſeu taxam exigit, & prohibet ne ii, quibuſcum ſic diſpenſatum eſt, ad alias tranſeant nuptias, ſi alteruter moriatur: jam vero ſuppreſſio veri, quo expreſſo Papa aliter, & cum aliis moderationibus diſpenſaſſet, diſpenſationem reddit ſubreptitiam, ut cum aliis docent Sanchez lib. VIII. diſp. 11. num. 17. 3. quia cum agitur de valore ſacramentorum, non licet ſequi ſententiam minus tutam relicta tutiori æque vel magis probabili: atqui ſententia requirens expreſſionem copulæ præhabitæ, ſi non certa moraliter, ſaltem probabilior videtur. Immo hanc omnino tenendam pluries declaravit Sac. Congr. cum expreſſe definierit *diſpenſationem eſſe ſubreptitiam, ſi inter conſanguineos vel affines, aut ſpirituali cognatione*

tione

tione conjunctos carnalis copula præceſſiſſet, *cujus mentionem in ſupplicatione* oratores *non feciſſent*, prout referunt Corradus lib. VIII. c. 7. n. 37. Barboſa, Garzias, & alii. 4. demum, quia nunquam intendit Papa diſpenſare cum præjudicio tertii: porro non expreſſa copula fit præjudicium tertio, ſcilicet officialibus Curiæ qui ex ea ſuppreſſione fraudantur taxa ad quam jus habent; quia officia emerunt ſub conditione jura ſolita percipiendi. Exprimendum etiam eſt, an inceſtus habitus fuerit cum cognitione, an cum ignorantia impedimenti. Hæc autem inceſtus exprimendi neceſſitas ex Cortado extenditur ad eos, qui non ſolum ab affinitate, ſed a cognatione ſpirituali, & honeſtate publica diſpenſari quærunt. An autem ſæpius reperta fuerit copula cum perſona eadem, aperire neceſſum non eſt.

Dixi exprimendam eſſe copulam ſi notoria ſit, quia ſi remanſerit occulta, præſumi non poteſt piam matrem Eccleſiam intendere, ut hæc cum ingenti ſui diffamatione, & nonnunquam cum vitæ periculo divulgetur, & hoc in ſenſu intelligenda ſunt argumenta mox allata: neque vero vel Papa cenſetur velle, vel Curiæ Officiales prætendere, ut ob majus lucrum ſibi eventurum, grave inceſtus occulti crimen ab oratoribus publicetur. Ita Sanchez l. VIII. diſp. 25. nu. 10. & Reinffeſtuel n. 192. ſed eritne tunc ad Pœnitentiariam recurrendum? Negant Pikler ad tit. 16. lib. IV. nu. 39. & Reinffeſtuel, quia, inquiunt, inceſtus propria diſpenſatione non indiget; & aliunde Pœnitentiaria nec poteſt, nec ſolet compoſitionem ullam exigere, utpote quæ quidquid expedit, gratis expediat, & propterea a tergo litterarum ſignet *gratis ubique*. Idipſum docent Theologi plures & Canoniſtæ apud Sanchez, ubi ſupra n. 6. at ipſe cenſet in hoc caſu recurrendum eſſe ad Pœnitentiariam, ubi etiam docet explicandam eſſe conſanguinitatem aut affinitatem publicam, ſuper qua vel jam diſpenſavit, vel diſpenſaturus eſt ſummus Pontifex. Ipſum tradit M. Paulus Leo in praxi part. 2. c. 17. n. 2. *Nec de hujuſmodi praxi*, *inquit*, *dubitari poteſt*, *quia ut teſtis oculatus id aſſero*, *cum materias prædictas* XIV. *annorum ſpatio ſedulo pertractaverim*. Huic opinioni, ut quæ tutior ſit, & ad minus ejuſdem cum oppoſita probabilitatis, adhærendum puto, eique qui adhæſerint Epiſcopos cognovi; ſed quid ſi partes poſt diſpenſationem Romæ obtentam commercium carnale habere inceperint?

Reſp. Cum Ducaſſe, & aliis poſt Pyrrhum Corradum, non valere diſpenſationem hanc. Nam 1. diſpenſatio, ut nunc *in forma Commiſſaria* datur, non tam eſt actualis diſpenſatio, quam *mandatum de diſpenſando* ad Officialem loci directum, ut inquirat an res eo ſe habeant modo, quo expreſſæ fuerunt: atqui verificationis tempore, jam verum non eſt nullam inter partes copulam præceſſiſſe: ergo. 2. idipſum evincunt & praxis Romanæ curiæ, & declaratio Sac. Congreg. Conc. Trid. interpretis: ergo obtinendæ ſunt litteræ quas vocant *periude valere*: ſi vero partes ante ipſam diſpenſationis petitionem rem turpem habuerint & expreſſerint, ac in idem ſcelus relabantur, diſtinguendum eſt: vel enim relabuntur ante fulminationem diſpenſationis, & tunc valet diſpenſatio, quia neceſſe non eſt, ut crimen exponatur quoad numerum; Vide Pontas hic caſ. 10. vel non niſi poſt fulminationem diſpenſationis; & tunc variant inter ſe Theologi. Alii nova diſpenſatione opus eſſe putant; ita ſatis aperte Habert c. 13. de leg. Alii vero communius id negant, ut Sanchez l. VII. cap. 25. n. 4. Sylvius, Pyrrhus Corradus, qui expreſſam ea de re Sacræ Congregationis deciſionem refert, Reinffeſtuel in Append. n. 193. atque omnes Romani Canoniſtæ, ait auctor Collat. Pariſienſ. tom. III. Collat. 4. §. 1. tum quia copula diſpenſationem ſubſequens, jam non eſt inceſtus, cum inceſtus non dicatur niſi ubi eſt commixtio inter conſanguineos, & affines abſque diſpenſatione matrimoniali, ut poſt Cajetanum, Vegam, & alios docet idem Sanchez lib. VII. diſp. 60. n. 9. quia, etiamſi ea copula inceſtus foret, inceſtus ille matrimonii diremptivus cenſeri non deberet: inceſtus enim, ut ibidem notat Habert, hodie non computatur inter impedimenta matrimonii: unde caput *Si quis*, *de eo qui cognovit &c.* contraria conſuetudine abrogatum eſt. Hæc reſponſio totum locum habet erga affines & alios, quos ad exprimendum inceſtum teneri diximus.

Circa affinitatem exprimi debent, 1. Gradus. 2. Vinculi multiplicitas, ſi adſit, (puta ſi quis cum duabus illius, quam ducere vult conſanguineis peccaverit) & quidem in eadem ſupplicatione. 3. Etiam gradus propinquior, ſi inæqualis ſit graduum diſtantia, (quod an etiam in Gallia neceſſarium ſit, colligi poteſt ex iis, quæ alibi dicta ſunt de expreſſione gradus propinquioris in conſanguinitate.) Ratio eſt, quia quod in conſanguinitate ſervatur, idem etiam in affinitate ſervari poſtulant jura, Curiæ ſtylus & communis Doctorum opinio. 4. Exprimi etiam debet an affinitas ex copula licita, an ex illicita oriatur, cum petitur diſpenſatio ſuper primo vel ſecundo gradu. Ratio eſt, tum quia difficilius diſpenſatur ſuper affinitate ex copula licita, quam illicita; tum quia id neceſſarium eſt ut intelligatur an cum affinitate concurrat honeſtas publica. Hæc enim cum ſemper annexa ſit copulæ licitæ, tacite exponitur & tacite diſpenſatur, eo ipſo, quod exprimitur affinitatem ex copula licita ortam eſſe; exprimendum etiam an affinitas ſit in linea recta vel tranſverſali, ſaltem ſi affinitas oriatur ex copula licita, de quo vid. Sanchez lib. VIII. diſp. 24.

Circa honeſtatem publicam explicandum, an ea oriatur ex ſponſalibus, an ex matrimonio, & quo in gradu ſunt qui contrahere volunt. Ubi revocandum eſt in mentem, quod affinitas ex ſponſalibus orta primum gradum non excedit.

Circa cognationem ſpiritualem exprimendum eſt, 1. An ea ſit paternitas aut maternitas ex una parte, & proinde filiatio ex altera, an ſit tantum compaternitas, vel commaternitas; multo enim indecentius eſt matrimonium inter patrem & filiam ſpiritualem, quam inter compatrem, & matrem ejuſdem filiæ &c. unde vix unquam in paternitate ſpirituali diſpenſat Sedes Apoſtolica. 2. An cognatio ſpiritualis ſit duplex: puta, an qui Petri filiam levavit e fonte ſacro, eamdem vel ejus fratrem aut ſororem tenuerit in Confirmatione, an non idem Petrus levaverit filios illius, qui filios ſuos levavit. Haud tamen neceſſe eſt exprimere an quis plures ejuſdem filios vel in Baptiſmo, vel in Confirmatione ſuſceperit, quia cognatio ſpiritualis non cenſetur hinc multiplicata;

Digitized by Google

prout apud Garziam p. 8. cap. 3. num. 78. declaravit Clemens VIII. Cenſent etiam Sanchez ib. n. 15. & Reinffeſtuel num. 201. neceſſum non eſſe ut exprimatur, an cognatio ſpiritualis ex Baptiſmo, au ex Confirmatione oriatur, quia hæc nihil vel parum rem mutant.

Circa criminis impedimentum exponi debet, an ſit ex machinatione conjugis, an ex adulterio ſolo ſine machinatione, an ex utroque ſimul. Quia ſi ſit ex machinatione, nunquam diſpenſat Papa pro foro exteriori: raro autem pro interno.

Ex his colliges quædam eſſe impedimenta, circa quæ quidquid poſſit Papa nequidem tentanda eſt petitio diſpenſationis; quædam vero, in quibus nonniſi ob graviſſimas cauſſas, & difficillime diſpenſat. Sic nunquam diſpenſat in ſecundo, tertio, & quarto conſanguinitatis gradu in linea recta: ſicut nec in ſecundo lineæ tranſverſæ gradu, nimirum fratrem inter & ſororem, licet, ait Pikler ad tit. 16. lib. IV. n. 31. jam ſæpius id ardenter poſtularint magni Principes. Sic nonniſi ob cauſſas, quæ vix occurrunt, diſpenſat in conjugicidio publico, & impedimento diſparis cultus. Sic difficillime diſpenſat in paternitate & maternitate ſpirituali, & in cognatione legali lineæ rectæ. Sic in ſecundo conſanguinitatis, vel affinitatis lineæ tranſverſæ gradu non ſolet diſpenſare, niſi cum magnis Principibus. Univerſim quo arctius eſt vinculum inter perſonas, eo difficilior eſt diſpenſatio, & gravior ad eam requiritur cauſſa: unde difficilius diſpenſatur in impedimento conſanguinitatis, quam affinitatis, licet ſint in eodem gradu; difficilius in gradu propinquiori, quam remotiori; difficilius in impedimento honeſtatis ex matrimonio, quam ex ſponſalibus; difficilius, & ſolum ob publicam cauſſam cum Diacono, quam cum Subdiacono; difficilius cum Religioſo profeſſo, quam cum Subdiacono ſæculari; difficilius ſi matrimonium necdum eſt contractum, quam ſi contractum ſit juxta formam Trident.

Quod ſpectat ad ea, quæ licet apud Datariam exprimenda ſint, non tamen exprimuntur apud Pœnitentiariam: hæc ſunt numero quinque, quæ quamquam ex dictis colligi facile poſſunt, hic tamen majoris claritatis gratia paucis repetam.

Itaque apud Pœnitentiariam exprimi non debent, 1. Nomen vel cognomen oratoris. 2. Nec nomen Diœceſis. 3. Nec neceſſum eſt ut exprimatur gradus propinquior, niſi ſit primus. 4. Neque etiam, juxta aliquot quos ſupra appellavimus, exprimi neceſſario debet copula, niſi habita fuerit ſub ſpe diſpenſationem facilius obtinendi: quia, inquiunt, declarationes Sac. Congregat. quæ præviam copulam exprimi volunt, & aliæ ejuſdem generis, externum dumtaxat forum reſpiciunt, niſi aliud exprimatur, ut bene advertit Corradus lib. VIII. c. 1. num. 53. ſed admiſſo Corradi principio, negavimus ſupra conſequentiam. Aliud eſt in Dataria, in qua exprimi debent, 1. Nomen & cognomen oratorum ſine abbreviatione. 2. Diœceſis originis, niſi partes in alia Diœceſi domicilium fixerint. 3. Duæ Diœceſes, ſi orator in una, oratrix in altera commoretur. Hæc fuſiori ſtylo tractanda eſſe duxi ob gravitatem materiæ; nunc ad propoſitum reverti operæ pretium eſt.

V. Itaque aliter inſcribendæ ſunt litteræ, quibus a Pœnitentiaria, aliter eæ quibus a Dataria petitur diſpenſatio; & quamvis abſolute loquendo ſufficiat ut impedimentum & diſpenſandi cauſſa clare, nitide & ſine ambagibus explicetur; expedit tamen ut conſuetus in Curia *Supplicandi* ſtylus ſervetur. Is porro ſic ſe habet:

In ſupplicatione ad obtinendam pro foro interno diſpenſationem, Supplicationis inſcriptio extra ſeu a foris apponenda, non ſit ad Papam, ſed ad Majorem Pœnitentiarium, qui unus eſt e S. R. E. Cardinalib. in hunc modum:

EMINENTISS. ET REVERENDISS. D. D. CARD. MAJORI POENITENTIARIO.

Romam.

Intus autem his incipit verbis Epiſtola, ſeu ſupplicatio.

Eminentiſſime, & Reverendiſſime Domine.

TUm proceditur ad expoſitionem impedimenti; circa quam notandum, quod ſi unus dumtaxat conjugum ſit conſcius impedimenti ex delicto occulto, ut plerumque ſe res habet, non ambo conjuges vel ſponſi plurali numero, ſed reus in ſingulari, ficto nomine, ſupplicat his ferme verbis, quæ petitionem diſpenſationis ſuper impedimento affinitatis ante contractum matrimonium continent, quæque aliis diſpenſationum ſupplicationibus accommodari facile poſſunt.

Eminentiſſime, & Reverendiſſime Domine.

EXponitur humiliter Eminentiæ veſtræ pro parte devoti illius oratoris N. (vel Titii, aut alterius ficto nomine expreſſi) *quod poſtquam idem orator carnaliter cognovit Fabiam, poſtea ignarus impedimenti, bona fide* (vel conſcius impedimenti) *tractatum habuit de contrahendo matrimonio cum ſorore dictæ Fabiæ: cum autem dictum impedimentum ſit occultum, tractatus vero ſit publicus, & niſi ad effectum deducatur, ſcandala exinde veroſimiliter exoritura ſint, cupit orator ad vitanda ſcandala, & pro conſcientia ſua quiete de præmiſſis, de quibus ſumme dolet, abſolvi & ſecum diſpenſari. Quare Eminentiæ veſtræ humiliter ſupplicat, ut ſuper his de opportuno remedio auctoritate Apoſtolica providere dignetur.*

Dignetur Eminentia veſtra reſponſum dirigere N. ad me infraſcriptum. Hic exprimendum eſt nomen & cognomen illius ad quem reſcribendum eſt; nomen item oppidi vel civitatis ad quam, vel per quam reſcribendum eſt, & hæc quidem vulgari lingua.

Cum autem diſpenſationis executio committatur ſolum Doctoribus in Theologia, vel Jure Canonico: ſi neuter haberi facile poſſit, id addere debet ſollicitator, & rogare, ut aliis committatur executio diſpenſationis, his ſimilibus verbis: *Et quia in oratoris loco nullus reperitur Confeſſarius, Theologiæ Magiſter, vel Canonum Doctor, vel alius ad exequendum privilegiatus, dignetur Eminentia veſtra providere, & diſponere, ut etiam alius exequi valeat,*

leat, præſertim Parochus, aut etiam ſimplex Confeſſarius, cui pœnitens ſuam aperuit conſcientiam, vel cui majorem haberet aperiendi fiduciam; ne ipſe pœnitens, & præcipue feminæ huc & illuc ad diſpenſationis executionem circumire cogantur. Hæc facultas ad Confeſſarium etiam non Doctorem recurrendi facile conceditur in caſibus, qui parum habent difficultatis, & feminis præſertim. Religioſi Mendicantes, Jeſuitæ, etiamſi Doctores non ſint, brevia Pœnitentiariæ exequi poſſunt, & Presbyteri Congregat. Miſſionis.

Aliam ſupplicationis methodum breviorem & certam proponunt alii, cujus hic exemplum ſubjicere placeat.

Eminentiſſime, & Reverendiſſime Domine.

Titius N. Laicus, conſcius (vel ignarus) impedimenti, contraxit in facie Eccleſiæ matrimonium cum muliere, cujus matrem vel filiam vel ſororem prius carnaliter cognovit: quare cum abſque ſcandalo ſeparari non poſſint, & impedimentum ſit occultum, humillime ſupplicat pro abſolutionis & diſpenſationis remedio, dignetur &c. Quod ſi quis ad ipſum Majorem Pœnitentiarium ſcribere nolit, ſcribere poteſt ad unum ex Procuratoribus generalibus Ordinum, qui ut monet Reinffestuel lib. IV. in Append. n. 433. munus hoc Dei intuitu libenter ſuſcipiunt, cum de ſola Pœnitentiaria agitur: is autem talium litterarum eſt ſtylus, quem in diſpenſatione a voto ſimplici caſtitatis exprimam. *Admodum Reverende in Chriſto pater. Quod gravia & copioſæ A. R. Paternitatis tuæ negotia interpellem, urget caritas proximi. Siquidem Bertha votum ſimplex perpetuæ caſtitatis emiſit, ſed cum de facto orbata ſuis parentibus, variis exponatur incontinentiæ periculis, ita ut continenter ſe vivere poſſe diffidat, mixte rogat diſpenſationem ad effectum nubendi, ut ſibi debitum conjugale & exigere, & reddere liceat. Quare humillime rogat, & ego cum ipſa, dignetur A. R. Paternitas tua neceſſariam diſpenſationem pro foro interno apud S. Pœnitentiariam amore Dei & proximi procurare, & obtentam mihi tranſmittere. Deus omnis caritatis largiſſimus retributor, dabit mercedem, quæ ut copioſa ſit exiguas preces meas promitto, & humillime me commendo. Pariſiis 14. Maji 1745. A. R. Paternitatis ſervus in Chriſto addictiſſimus Petrus N.* Exterius vero ſcribitur vel italice, vel latine, *Admodum Reverendo Patri Procuratori generali Ordinis Franciſcanorum Reformatorum, Romam.* Ubi nota, quod præter Majorem Pœnitentiarium, qui ſemper eſt Cardinalis, tres eidem ſubordinati in præcipuis tribus Romæ Baſilicis conſtituti ſint Pœnitentiarii, qui Minores vocantur, nempe in Vaticana olim Patres Soc. Jeſu, in Lateranenſi PP. Franciſcani Reformati, & in Liberiana, ſeu ad S. Mariam Majorem, PP. Dominicani.

Olim, ait auctor Collat. Andeg. uſus erat ut litteræ ad Majorem Pœnitentiarium ſcriptæ per curſorem publicum Romam mitterentur: nunc autem, inquit, ſigillo clauſæ reponi debent in manibus Bancarii, & eadem via recipitur reſponſio. Quo nixus fundamento hæc afferat, & unde nata ſit hæc diſciplinæ mutatio detegere non potui. Contrarium expreſſe docet Illuſtr. Epiſcopus Tutelenſis tom. 3. ſuæ ſeptem Sacramentorum expoſitionis pag. 434. ubi notat poſſe ſcribi vel ad amicum, vel ad alicujus Ordinis Procuratorem, vel, quod facilius eſt, ad ipſum immediate Majorem Pœnitentiarium, ſoluto prius Epiſtolæ *portu*. Aliud eſt in diſpenſationibus a Dataria conceſſis, quæ ſub nullitatis pœna Expeditionariorum miniſterio ſecundum Regis edicta obtineri debent.

Cum diſpenſatio petitur a Dataria, ſupplices litteræ diriguntur ad Papam; unde interius Epiſtola his incipit verbis: *Beatiſſime Pater*: exterius autem inſcriptio eſt *ad Summum Pontificem*. Etſi in Gallia inutile eſt noſſe, qua forma ad Pontificem ſcribi debeat, cum ut mox dixi, cura hæc ſolos Bancarios reſpiciat; quia tamen noſtrum hoc opus prodeſſe poteſt extraneis, a quibus jam prælo ſubjectum eſt, placet hic exemplum dare ſupplicæ ſeu Epiſtolæ ad Papam pro diſpenſatione impedimenti publici conſcribendæ. Supponemus cauſſam diſpenſandi eſſe tum inſufficientiam dotis, tum anguſtiam loci, qui quidem locus nominari debet vernacula lingua, niſi ſatis latina expreſſus intelligatur.

Beatiſſime Pater.

Pariſiis.

Exponitur humiliter Sanctitati veſtræ pro parte devotorum illius oratorum Petri Tolles Diœceſis Bleſenſis, & Margaritæ Gautier Diœceſis Pariſienſis ex oppido Argentouil, quod cum dicta oratrix dotem habeat minus competentem, juxta ſtatus ſui conditionem, cum qua, ubi & propter anguſtiam dicti loci, virum non conſanguineum (vel non affinem) paris conditionis cui nubere poſſit, invenire nequeat, & dictus orator, qui in memorato oppido domicilium fixit, cum dicta minus competente dote oratricem in uxorem ducere intendat, & ſi extra dictum locum nubere cogeretur, dos quam ipſa habet, non eſſet competens neque ſufficiens, ut virum paris conditionis invenire valeat, loco hujus cauſſæ, alia quæcumque, modo vera, & alioqui ad diſpenſationes ſufficiens, allegari poteſt, v. gr. extinctio litis, aliunde tamen, quam ex cauſſa matrimonii ortæ, devitatio infamiæ vel ſcandali, dignitas perſonarum, bona in Eccleſiam merita &c. nec unquam ſupprimi debet copula notoria, cum ejus expreſſio certo neceſſaria ſit, ſi habita fuerit ſub ſpe diſpenſationis facilius obtinendæ; & admodum probabiliter neceſſaria etiam extra hujus nefariæ intentionis caſum, ut ſupra diximus. Tum vero ſic continuatur: *Quia vero tertio & quarto gradu conſanguinitatis conjuncti* (hic ponitur impedimentum unum vel multiplex) cum omnibus circumſtantiis neceſſario exprimendis) *deſiderium ſuum in hac parte adimplere non poſſunt, humiliter ſupplicant Sanctitati veſtræ, quatenus cum iiſdem oratoribus, quod impedimento quarti (vel tertii & quarti) conſanguinitatis gradus hujuſmodi non obſtante, matrimonium inter ſe ſervata forma Concilii Tridentini contrahere, illudque in facie Eccleſiæ ſollemnizare, & in eo poſtmodum remanere libere, & licite valeant, diſpenſare, diſtantiam vero tertii gradus prædicti eis non obſtare* de-

declarare, prolemque ſuſcipiendam exinde legitimam nuntiare dignemini de ſpeciali gratia, non obſtantibus præmiſſis, ac Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, ceteriſque contrariis quibuſcumque cum clauſulis.

Qui ſingulorum prædictæ & alterius cujuſcumque ſimilis ſupplicæ terminorum notitiam & rationem habere volet, conſulat pyrrhum Corradum lib. 2. praxis diſpenſat. Apoſtolic. c. 2.

Si partes in forma pauperum diſpenſari velint, Parochus eorum paupertatis fidem facere debet apud Epiſcopum, ejuſve Vicarium Generalem, qui eam ad Apoſtolicam Sedem his verbis tranſmittat.

Nos ... Illuſtriſſ. ac Reverendiſſ. N. Epiſc. N. Vicar. Gener. vel Officialis.

Fidem facimus & atteſtamur, Joan. N. & Luciam N. hujus N. Diœceſis, adeo pauperes, & miſerabiles exiſtere, quod ex labore & induſtria ſua tantum vivunt; prout ex fide Parochi, aliorumque fide dignorum teſtimonio nobis conſtare fecerunt, in cujus rei teſtimonium præſentes fieri fecimus, manu noſtra ſubſcriptas, noſtroque Sigillo munitas. Pariſiis, die & anno &c. Ita Corradus lib. 8. cap. 5. num. 18.

ARTICULUS II.

De executione diſpenſationis.

Diſpenſatio, vel eſt a Pœnitentiaria, vel a Dataria. Unaquæque diverſos habet executores: prima quidem Confeſſarios, ſecunda vero Epiſcopum, ejuſve Vicarios Generales. De utriſque ſeorſim dicendum.

Quod ad Confeſſarios attinet, diſpenſatio ad eos a Majori Pœnitentiario directa exterius his inſcribitur verbis: *Diſcreto viro N. Confeſſario Theologiæ Magiſtro (vel decretorum Doctori) ex approbatis ab Ordinario per latorem, vel latricem pœnitentem eligendo ad infra ſcripta ſpecialiter deputato.*

Intus vero explicatur & impedimentum, & ejuſdem relaxandi ratio. Quod ut diſtinctius intelligatur duo proponemus exempla, aliud quidem diſpenſationis ad contrahendum, aliud vero diſpenſationis ad manendum in contracto. Prius ſic habebit ut plurimum:

Lucius miſeratione divina Epiſcopus N. S. R. E. Cardinalis N.

Diſcreto viro Confeſſori ... Salutem in Domino. Ex parte latoris præſentium nobis oblata petitio continebat, quod ipſe de matrimonio contrahendo tractavit cum muliere, quam, & cujus matrem carnaliter cognovit. Cum autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, dicta carnalis cognitio cum præfata mulieris matre ſit occulta, & niſi lator cum dicta muliere matrimonium contrahat, periculum immineat ſcandalorum: ideo ad dicta ſcandala evitanda, & pro ſua conſcientiæ quiete cupit per Sedem Apoſtolicam abſolvi, ſecumque diſpenſari. Quare ſupplicavit humiliter, ut ſibi ſuper hoc de opportuno remedio providere dignaremur. Nos diſcretioni tuæ committimus, quatenus, ſi eſt ita, dictum latorem, audita prius ejus ſacramentali confeſſione, ac ſublata occaſione amplius peccandi cum dicta muliere matre, ab inceſtu, & exceſſibus hujuſmodi abſolvas hac vice in forma Eccleſiæ conſueta: injuncta ei pro tam enormis libidinis exceſſu gravi pœnitentia ſalutari; & aliis, quæ de jure fuerint injungenda. Demum, dummodo impedimentum ex præmiſſis proveniens occultum ſit, & aliud canonicum non obſtet, cum eodem latore quod præmiſſis non obſtantibus matrimonium cum dicta muliere, & uterque inter ſe publice, ſervata forma Concilii Tridentini, contrahere, & in eo poſtmodum remanere licite valeat miſericorditer diſpenſes, prolem ſuſcipiendam exinde legitimam pronuntiando in foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis Confeſſionis tantum & non aliter, neque ullo alio modo, ita quod hujuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro judiciario nullatenus ſuffragentur. Nullis ſuper his teſtibus adhibitis, aut litteris datis, ſeu proceſſibus confectis, ſed præſentibus laceratis, quas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ lacerare tenearis, neque eas latori reſtituas. quod ſi reſtitueris, nihil ei præſentes litteræ ſuffragentur. Datum Romæ &c.

Poſterius reſcriptum ad remanendum in contractu, fere ejuſdem erit tenoris, unde diſcrimina referre ſufficiet.

Lucius &c. Diſcreto viro &c. Ex parte viri latoris præſentium nobis oblata petitio continebat, quod ipſe alias matrimonium publice in faciem Eccleſiæ contraxit, & ſucceſſive conſummavit cum muliere, cujus matrem antea carnaliter cognoverat. Cum autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, dictus lator ob impedimentum ex præmiſſis proveniens, quod occultum eſt, in dicto matrimonio remanere nequeat abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, ad evitanda ſcandala, quæ, ſi divortium fieret inter ſe & prædictam mulierem, exorirentur, cupit a præmiſſis, de quibus plurimum dolet, abſolvi, ſecumque deſuper diſpenſari. Quare ſupplicavit humiliter &c. Nos igitur .... diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi ita eſt, dictum latorem audita prius &c. a quibuſvis ſententiis, cenſuris & pœnis Eccleſiaſticis, quas propter præmiſſa quomodolibet incurrit, inceſtu & exceſſibus hujuſmodi abſolvas .... injuncta ei pro tam enormis libidinis exceſſu gravi pœnitentia ſalutari, ac confeſſione Sacramentali ſemel quolibet menſe per tempus arbitrio tuo ſtatuendum; & aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda. Demum dummodo impedimentum præfatum occultum ſit, & ſeparatio inter latorem & dictam mulierem fieri non poſſet abſque ſcandalo, & ex cohabitatione de incontinentia probabiliter timendum ſit, aliudve canonicum non obſtet, cum eodem latore, ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata, ſed ita caute, ut latoris delictum nuſquam detegatur, matrimonium cum eadem muliere, & uterque inter ſe de novo ſecrete ad evitanda ſcandala prædicta non obſtantibus contrahere, & in eo poſtmodum remanere licite valeat, miſericorditer diſpenſes: prolem ſuſceptam, ſi qua ſit, & ſuſcipiendam exinde legitimam decernendo in foro conſcientiæ, &c. ut ſupra.

In diſpenſationibus, aut commutationibus votorum ſimplicium caſtitatis aut Religionis quæ quis vel tranſgrederetur, vel jam tranſgreſſus eſt, matrimonium con-

contrahendo, peculiares quædam clauſulæ adduntur in hunc modum.

Nos diſcretioni tuæ committimus, quatenus ſi eſt ita, dictum latorem &c. abſolvas, injuncta ei pœnitentia ſalutari, atque votum præfatum, ad hoc tantum ut matrimonium legitime contrahere, & in eodem debitum conjugale exigere & reddere licite valeat, in Sacramentalem confeſſionem ſemel quolibet menſe, & in alia pœnitentiæ opera perpetua per te injungenda, inter quæ ſint etiam aliqua (Religionis quam ingreſſurus fuiſſet) quæ quotidie facere teneatur ad eum finem, ut ea adimplens meminiſſe ſemper poſſit obligationis, qua hujuſmodi voto aſtringebatur, prout, ſecundum Deum, ipſius animæ ſaluti expedire judicaveris, diſpenſando commutes, in foro conſcientiæ tantum &c.

Ut in his quæ juniori Confeſſario, & ſeniori quandoque moram facere poſſunt, tuto procedatur, eas prædictorum reſcriptorum partes explicabimus, quæ aliquid difficultatis habent. Sed expoſitioni huic præmittenda eſt expoſitio alia breviaturarum communium, quæ in litteris Sacræ Pœnitentiariæ apponi ſolent.

alt

Digitized by Google

	A
alr	Aliter
als	alias
Aplica	Apoſtolica
appbatis	approbatis
aucte	auctoritate
	C
Cardilis	Cardinalis
canice	canonice
cen.	cenſuris
conſeone	confeſſione
coione	communione
conſcia	conſcientiæ
	D
diſcreoni	diſcretioni
Dnus	Dominus
	E
Eccle	Eccleſiæ
effus	effectus
exit	exiſtit
Eclis	Eccleſiaſticis
Epus	Epiſcopus
	F
fr	frater
frum	fratrum
	G
gnrali	generali
	H
humoi	hujuſmodi
humiit	humiliter
	I
infraptum	infraſcriptum
irregulte	irregularitate
igr	igitur
intropta	introſcripta
	L
lia	licentia
ltima	legitima
lræ	litteræ
lite	licite
	M
mrimonium	matrimonium
magro	magiſtro
miraone	miſeratione
mir	miſericorditer
	N
nultus	nullatenus
	O
ordio	ordinario
	P
PP.	Papa
Pr.	Pater
Pontus	Pontificatus
ptus	prædictus
ptur	præfertur
pntium	præſentium
Pbter	Presbyter
Pbricidia	Presbytericida
pœnia	pœnitentia
Pœniaria	Pœnitentiaria
poe	poſſe
ptor	procurator
	Q
qtenus	quatenus
qmlbet	quomodolibet
qd	quod
	R
relari	regulari
relione	religione
Roma	Romana
	S
Sctæ	Sanctæ
ſaluri	ſalutati
ſentia	ſententia
ſpealr	ſpecialiter
ſupplioni	ſupplicationi
ſpualibus	ſpiritualibus
	T
tn	tamen
tm	tantum
Thia	Theologia
tli	tituli
	V
venebli	venerabili
vræ	veſtræ

Nunc

Digitized by Google

Nunc enucleandæ veniunt clauſulæ, quarum obſervatio neceſſaria eſt ut Confeſſarius reſcriptum valide aut licite exequatur.

Diſcreto viro Doctori &c. Non ergo ſufficit ut quis ſit vel Licentiatus in Theologia, aut jure civili aut jure Canonico, vel utriuſque Profeſſor vel Doctor in jure Civili, vel ut reipſa doctus ſit, vel ut ex errore communi Doctor exiſtimetur, vel ut Magiſter in religione ſua appelletur, niſi vere ad Magiſterii ſeu Doctoratus gradum in Univerſitate aliqua evectus ſit: unde in his caſibus diſpenſatio ſuo fruſtraretur effectu (1). Hæc ſcribens audio Brevia pœnitentiariæ nunc non dirigi ad Doctores. Excipiebantur ab hac regula PP. Societatis & Religioſi Mendicantes, & qui per participationem Privilegiis eorum *fruebantur*. Item & ſimplices Confeſſarii, qui executionem diſpenſationis ſibi delegari precati ſunt & obtinuerunt. Vide Sanchez l. VIII. diſp. 34. qui *n.* 12. bene advertit quod ſi litteræ aperiuntur ab eo, qui Magiſterii gradu inſignitus non fuerit, non ideo careant effectu, modo a Doctore etiam indocto executioni mandentur. *Ex approbatis ab Ordinario*. Unde doctor, qui actu approbatus non eſt, licet alias vel alibi approbatus fuerit, diſpenſationem exequi non poteſt. Si reſcriptum ſit in favorem Religioſi, ſufficit ut Confeſſarius ab eo eligendus ſit approbatus a ſuperiore Ordinis, qui reſpectu Religioſorum ſuorum vices Ordinarii gerit. Si agatur de Moniali, debet hæc eligere Confeſſarium ex approbatis pro Monialibus. Circa quod duo notat Tiburtius Navar. pag. 15. 1. Non requiri ut Confeſſarius approbatus ſit *pro Monaſterio, in quo degit* ea Monialis. 2. Hujuſmodi commiſſiones aliquando committi Confeſſariis ex approbatis ab Ordinario, etiamſi non ſint approbati pro *Monialibus*, nimirum ut *Moniales habeant libertatem confitendi cuilibet*. Verum multo decentius & tutius eſt, ut quis ſpecialem ad audiendas Moniales approbationem poſtulet ab Ordinario; quam quidem ad breve tempus & generatim, ne quid naſcatur ſuſpicionis, efflagitare poteſt.

Age jam & interiores reſcripti clauſulas interpretemur, quæ ſerio penſari debent.

Prima eſt iſta: *quatenus ſi ita eſt*, vel ut olim dicebatur, & etiam cum omiſſum eſt, utcumque ſubaudiri debet; *quatenus ſi ita eſſe per diligentem oratoris examinationem, ac poſt monita & conſilia opportuna illi præſtita inveneris &c.* Circa clauſulas iſtas quædam ſunt annotanda, & quidem

1. Monita hæc, & conſilia in eo ſita eſſe, quod Confeſſarius pœnitentem adhortetur, ut veritatem ſincere, & coram Deo explicet; quod exiſtimo neceſſarium non eſſe ſi pœnitentis probitas, & religio Confeſſori jam notæ ſint. (2)

2. Confeſſarium teneri in conſcientia, & ſub gravi peccato rei fundum, & circumſtantias indagare, ſcrutari, inveſtigando ſcilicet an impedimentum, quod Pœnitentiariæ propoſitum eſt, occultum ſit; & an ex diſpenſationis denegatione oritura ſint incommoda, quæ alioqui ſecutura eſſe declaravit Orator; uno verbo, an preces veritate nitantur, & an a parte rei ſubſiſtat cauſſa finalis quæ Pœnitentiariam movet ad diſpenſandum, & qua ſecluſa non diſpenſaret. Hoc autem examen quandoque ſatis facile eſt, quandoque difficile, nec ſemper reipſa ſufficiunt, quæ prima fronte ſufficere videntur. Unde ei qui ut a caſtitatis voto liberaretur, expoſuit ſe *ſtimulis carnis adeo agitari, ut continenter vivere poſſe non ſperet*, non ſufficit vel ſola tentatio, vel juxta aliquos, periculum unius, aut alterius tranſgreſſionis; tunc enim adhuc utile eſt votum, ut voventem contineat ne ita facile labatur. Requiritur ergo, ait Sanchez, vel periculum, quod oriatur ex ipſo voventis ſtatu, qui v. gr. conjugatus ſit, vel tanta implendi voti difficultas ſive ob habitum, ſive ob vehementiam tentationis, ut probabiliter judicetur votum & violandum ſæpius fore, & non vitandis, ſed augendis peccatis inſerviturum eſſe. Ita poſt Navarrum cit. Sanchez l. VIII. diſp. 20. n. 10. Facile tamen crediderо eum, qui conjugem ducere poteſt, cujus uſu concupiſcentiam refrænet, poſſe voti diſpenſationem ſollicitare, cum graviter tentatur, & immineat probabile vel lapſus unius periculum; juxta id Cypriani Epiſt. 62. edit. Pamel. *Si autem perſeverare nolunt, vel non poſſunt, melius eſt nubant, quam in ignem delictis ſuis cadant*: & ita docet Pontas V. diſp. de Voeux, caſ. 6. Quædam hic moventur dubia. 1. An qui ſine examine diſpenſationem executus eſt, valide executus fuerit. 2. An ſi Confeſſarius cui præſentatum eſt reſcriptum diſpenſationis, idem judicet ſubreptitium, poſſit alius adiri, qui contra ſentiat. 3. Cui credendum ſit cum verificandum eſt, an preces veritate nitantur.

Reſp. Ad 1. Certum eſt ſi facti veritas Confeſſario nota ſit, non opus eſſe examine. 2. Si Confeſſor veritatis minime conſcius ſine prævio examine diſpenſet, cenſet Sanchez etiam poſita facti veritate, invalidam eſſe diſpenſationem; quia, inquit, verba hæc: *ſi ita eſſe per diligentem examinationem inveneris*, inducunt formam, qua minime obſervata, corruit tota commiſſionis validitas. Aliud eſſet, teſte eodem ibidem n. 26. ſi ſimpliciter diceretur: *Diſpenſo, ſi ita eſt*. Ex quo colligo valere hodie diſpenſationes ſine examine, non tamen ſine facti veritate conceſſas: quia nunc uſus eſt ut ſolum ſcribatur *ſi ita eſt, vel ſi preces veritate nitantur*. Graviter tamen peccaret, qui ſerium veritatis facti examen culpate omitteret,

(1) *Cum dirigitur Confeſſario Magiſtro in Theologia, vel Decretorum Doctori diſpenſatio, requiritur laurea Theologiæ, vel juris Canonici in publica Univerſitate: nec aperiri illæ litteræ poſſunt a ſimplici Regulari Confeſſario, niſi tamen Religio illa privilegium aliquod ea de re obtinuerit.* Lambertinus Inſtit. Eccl. 87. §. 11.

(2) *Executor certiorem ſe reddere debet de veritate cauſarum, ex quibus obtenta diſpenſatio eſt; non tamen requiſitis aliunde teſtimoniis, ſed ipſum diſpenſandum interrogans, niſi aliquin ipſe eamdem veritatem reſciſſet: nec tenetur illum ſub juramento interrogare, ut eſt communis Doctorum ſententia.* Idem ibid. §. 34.

Si tamen falſa narrare diſpenſandum ſciverit: non poteſt ad diſpenſandum procedere, niſi id ſciret ex præcedentibus diſpenſandi confeſſionibus. ibid.

teret, cum ſuper hoc conſcientia ejus a Pontifice oneretur.

Reſp. Ad 2. Licitum eſſe pœnitenti ab uno Confeſſario ad alium recurrere, modo non eo fine ut laxiorem inveniat aut eruditum minus, qui libidini ſuæ faveat. Poteſt etiam Confeſſarius, re propius expenſa, a priori ſua opinione recedere. Neutrum juxta Sanchez l. VIII. diſp. 27. num. 38. licet Officialibus erga diſpenſationes a Dataria conceſſas. Non primum, quia ex l. 10. ff. *De judiciis*, ubi ſemel cœptum eſt judicium, ibi terminari debet: Idque verum eſt, etiamſi Officialis, cui priori præſentatum eſt reſcriptum, in alterius electionem conſentiret. Non ſecundum, quia perimitur juriſdictio Judicis delegati ſtatim ac ſententiam definitivam tulit, etiamſi ferendo erraverit: ergo, ait idem Sanchez, non poteſt variare, ac proinde in utroque caſu recurrendum eſt ad Pontificem, qui alium deleget, ſed de his judicent Officiales. Unum hic monere ſufficiat cum auctore coll. Andeg. & Illuſt. Epiſcopo Tutelenſi, Confeſſarii onus non eſſe ut expendat an expoſitio Papæ facta vere ſufficiens ſit ad obtinendam diſpenſationem, ideoque an in hoc caſu concedi debuerit diſpenſatio, ſed tantum an res eo ſe habeant modo, quo Pontifici expoſitæ fuerunt.

Reſp. Ad 3. Credendum eſſe pœnitentis aſſertioni, cum in foro pœnitentiæ confitetur, nec adhibeantur, nec adhiberi poſſint teſtes, nec ullus confici proceſſus judicialis, prout ejuſdem Pœnitentiariæ reſcriptum declarat. Quod ſi Confeſſarius aliunde novit, rem non ita eſſe ut expoſita eſt, non debet diſpenſationem exequi, quidquid in contrarium afferat pœnitens; niſi forte id ex alterius confeſſione reſciverit; quo in caſu quid faciendum ſit docent Theologi agendo de ſigilli obligatione in Tract. de Poenit.

Secunda clauſula hæc eſt: *audita prius ejus ſacramentali confeſſione*; unde neceſſe eſt ut lator peccata, ſaltem ea, quæ a poſtrema confeſſione commiſit, deponat apud confeſſarium reſcripti executorem: idque verum eſt, ait Navarrus p. 20. etiamſi diſpenſatio concederetur in materia, quæ nullum poenitentis delictum ſupponit, puta in irregularitate orta ex defectu natalium. Haud tamen neceſſe eſt ut vel mortalia, vel ea quæ circa materiam diſpenſationis commiſit peccata, confiteatur, ſi hæc jam apud alium, vel eumdem Confeſſarium depoſuerit: qui enim venialia ſolum habens, venialia deponit, prædictam clauſulam verificat, & adimplet. Cenſet quidem Sanchez l. VII. diſp. 34. num. 29. Confeſſionem non neceſſario requiri ad hoc ut diſpenſatio valide excutioni mandetur; ſed abſit ut in materia tanti momenti pars minus tuta propter meras probabilitates teneatur.

Tertia clauſula eſt: *ſublata occaſione peccandi &c.* Quæ verba demonſtrant pœnitentem nec ante abſolvendum, nec ante diſpenſandum eſſe, quam abſtulerit occaſionem peccandi, voluntariam quidem de facto; neceſſariam autem animo, & corde: de quo vide S. Anton. de poenit. c. 3. art. 3. pag. 6.

Quarta clauſula eſt: *injuncta ei ... gravi pœnitentia*: quæ quamvis a Confeſſarii diſcretione & perſonarum ſtatu dependeat, ait Navarrus, pag. 18. poſſet tamen eſſe jejunium per ſex menſes, ſemel qualibet hebdomada; recitatio tertiæ partis Roſarii per tres menſes, tribus diebus qualibet hebdomada, vel aliquod aliud pietatis opus arbitrio ipſius Confeſſarii imponendum, frequens præſertim confeſſio, uſus meditationis, & ſimilia quæ cor potentius afficiunt; conſideratis ſemper ſtatu, qualitate, ſexu, & ætate poenitentis, & advertendo, quod poenitentia ſit ita prudenter impoſita & moderata, ut nuſquam poenitentis delictum detegi poſſit. Utique ſi poenitens in aliis confeſſionibus jam antea rite factis, poenitentiam crimini, propter quod diſpenſari voluit, parem recepit & executus eſt, erit hujus præviæ ſatisfactionis habenda ratio: unde Confeſſarius pœnitentias Brevi Romano præſcriptas moderari & temperare debebit, ſic tamen ut modum temperans ſubſtantiam ſervet. Huic clauſulæ aliam ſubſtituit Poenitentiaria; cum agitur de relaxatione voti, eaque his quæ jam retuli verbis continetur, *ſibique votum præfatum ad hoc tantum* &c. ut ſupra, quæ paullo fuſius explicanda ſunt.

1. Itaque monendi ſunt a Confeſſario poenitentes a votis diſpenſandi, diſpenſationem non niſi ad contrahendi matrimonii effectum concedi, unde eo uſque tenentur voto. Quapropter ſi in gravi incontinentiæ periculo verſentur, hortandi ſunt ut quamprimum matrimonium ineant, ne interim multiplicentur voti tranſgreſſiones. Quod ſi poſt contractum matrimonium adverſus caſtitatem conjugalem peccent, ex hac parte voti tranſgreſſores erunt, utpote quod nonniſi in ordine ad matrimonii uſum relaxatum fuerit.

2. Cum diſpenſationi a Poenitentiaria conceſſæ annexa ſit quædam ſpecies commutationis in *Sacramentalem confeſſionem* ſemel quolibet menſe hoc menſtruæ confeſſionis onus a Confeſſario poenitenti imponendum eſt.

3. Cum additur voti commutationem faciendam inſuper eſſe in *alia pœnitentiæ opera*, neceſſum eſt ut Confeſſarius præter menſtruam confeſſionem alia poenitenti imponat poenitentiæ opera, puta jejunium, aut abſtinentiam ab ovis, & lacticiniis feria ſexta, vel ſabbato; aut Officium aliquod parvum, v. gr. B. Mariæ Virg. item ſeptem pſalmos, & ſimilia. Cum autem *alia hæc pœnitentiæ opera* plurali numero exprimantur, debent ad minus eſſe duo: ſed & duo ſufficiunt, ne gravetur poenitens. Porro hæc pietatis opera *tamdiu duratura* ſunt ex reſcripto, *quamdiu prædictæ commutationi locus erit*. Ex quibus tria ſequuntur. 1. Obligationem prædictorum operum ab ea ſolum die incipere, quo orator contrahit, & conſummat matrimonium, quia non ante operatur diſpenſatio. 2. Sublato, per mortem alterius conjugis commutationis uſu, ceſſare ſingulas dictæ & mox dicendæ poenitentiæ partes, quia reviviſcit obligatio voti. 3. Id locum habere in diſpenſatione voti Caſtitatis, non autem voti Religionis amplectendæ, quia votum Caſtitatis diſſoluto per alterius mortem conjugio reviviſcit; non vero votum Religionis cujus proinde relaxationi, utpote perpetuæ, perpetua reſpondere debet poenitentia.

4. Cum adhuc præcipiatur, ut inter opera pietatis quædam *ſint etiam quæ pœnitens quotidie facere teneatur*, ut ſemper primævæ voti ſui obligationis meminerit; evidens eſt, præter mox expoſita pietatis opera (quorum prima non ſunt in perpetuum;

ſecun-

Digitized by Google

ſecunda ſunt quidem in perpetuum, vel potius quamdiu commutationi locus erit, non tamen quotidiana) alia imponi debere quæ ſingulis diebus impleantur. Hæc autem & faciliora, & minora præſcribi debent, v. gr. lectio quotidiana brevis, breve conſcientiæ examen, oratio mentalis ad minus per quadrantem, aliquod caritatis opus in proximum juxta vires, fortunas, & ſtatum pœnitentis. Cum vero ea imponat Confeſſarius, monebit pœnitentem, ut dum ea exequetur, meminerit vinculi a quo diſpenſatus eſt, prout jubet ſacra Pœnitentiaria. Si diſpenſatio detur in voto Religionis, inter pœnitentiæ opera a Confeſſario præſcribenda, quædam eſſe debent (*Religionis quam pœnitens ingreſſurus fuiſſet*) *quæ quotidie facere teneatur* in memoriam voti. In hoc ordine ſunt geſtatio chordulæ Ordinis, recitatio quotidiana & quotuplex Orationis Dominicæ & Angelicæ ſalutationis; item Litaniarum quæ in ordine dicuntur, breve Conſcientiæ examen. Si diſpenſatus ſit in ſacris, habenda eſt ratio officii ad quod jam tenetur: unde imponi ei poteſt commemoratio Sancti Inſtitutoris Religionis quam voverat cum Litaniis Deiparæ, aut brevi conſcientiæ examine. His addi poſſunt opera quædam ejuſdem generis, ſed haud quotidiana.

Quinta clauſula eſt: *& aliis injunctis quæ de jure fuerint injungenda*, hæc clauſula generalis eſt, & ſubauditur etiam non expreſſa. Ejus ſcopus eſt, ut ſi pœnitens in foro conſcientiæ diſpenſandus, alias Confeſſario peccata declaret, ex quibus ad reſtitutionem alieni boni, denigratæ famæ reparationem, aliave ſimilia teneatur, hæc ei præcipiantur a Confeſſore, præter ſpeciales pœnitentias, de quibus modo actum eſt.

Sexta clauſula eſt: *dummodo impedimentum ſit occultum*, & hæc eſt conditio ſine qua non diſpenſat Pœnitentiaria; atque, ait, Navarr. pag. 23. *ſemper eſt punctualiter obſervanda*. Unde ſi confeſſarius ex pœnitentis examine agnoſcat factum eſſe *famoſum, vel manifeſtum, vel notorium facti vel juris*, ulterius ad executionem procedere non poteſt, etſi interim pœnitentem monere debeat, quid factu opus ſit. Quando autem & quatenus impedimentum debeat occultum judicari, colliges ex addendis in tractatu *de cenſur.* c. 5. quæſt. VIII. c. 2. pag. 345 edit. 1627.

Septima clauſula eſt: *aliudque canonicum*, impedimentum nempe, *non obſtet*: unde ſi partes alio impedimento ſive occulto ſive publico ligatæ ſint, rurſus ad ſacram Pœnitentiariam recurrendum erit pro occulto quidem, ut ejus diſpenſatio, nova prioris impedimenti mentione facta, ab eadem Pœnitentiaria impetretur; pro publico autem, ut ſignificetur eidem, partes impedimento hoc teneri a quo per Datariam diſpenſari ſatagent. Jam enim ſupra monuimus, Pœnitentiariam exigere ut publicum, quo partes vinciuntur, impedimentum ſibi pateat; neque vero aliter judicare poteſt, an non ſatius ſit ſpem quamcumque diſpenſationis adimere.

Octava ſic habet: cum *eodem latore, quod præmiſſis non obſtantibus*; quibus indicatur, Confeſſarium, non obſtante præfato impedimento, & aliis, quæ Pœnitentiariæ expoſita ſunt, ad executionis gratiam devenire poſſe.

Nona hæc eſt; *matrimonium, ſervata forma Concilii Trid. contrahere, & in eo remanere licite valeant*. Id eſt prævijs ſeu omiſſis de licentia Ordinarii denuntiationibus, coram Parocho & teſtibus, contrahere: & matrimonio uti, ac ſi nullo unquam impedimento ligati fuiſſent, adeo ut proles inde oritura pro legitima habenda ſit.

Decima: in *foro conſcientiæ, & in ipſo actu Sacramentalis confeſſionis tantum &c.* quæ verba de novo demonſtrant contra Sanchez, forum conſcientiæ, de quo hic agitur, eſſe ipſum Pœnitentiæ tribunal, extra quod gratia hæc a Confeſſario expediri non poteſt.

Undecima: *ita quod hujuſmodi abſolutio, & diſpenſatio in foro judiciali nullatenus ſuffragentur*. Unde ſi forte impedimentum ex occulto publicum fiat & in judicium deducatur, gratia Pœnitentiariæ in foro fori non ſuffragatur; adeoque tunc ad Datariam recurrendum eſſet: quamquam ſi pœnitens maritali jure uteretur ſine ſcandalo, non peccaret, ut qui vere coram Deo diſpenſatus fuerit, cum a Pœnitentiaria diſpenſari potuerit, quo tempore impedimentum erat occultum.

Duodecima: *Sed præſentibus laceratis &c.* ſcilicet quamprimum moraliter fieri poterit, eaque attentione ut nec reſcriptum, nec delictum pœnitentis cognoſci poſſit.

Decima tertia: *neque eas lateri reſtituas, quod ſi reſtitueris, nihil ei præſentes litteræ ſuffragentur*; id eſt nunquam ei in foro fori ſuffragentur, quod tamen intendere videtur pœnitens qui has litteras ſibi reſtitui vellet. Interim, etſi graviter peccaret, & excommunicationem prædictis verbis latam incurreret Confeſſarius litterarum reſtitutor, ſemper valeret diſpenſatio rite ſemel & legitime executioni mandata.

Eædem clauſulæ iiſdem fere verbis repetuntur in reſcriptis ad remanendum in contracto, cum differentiis quibuſdam hic breviter exponendis.

Prima eſt: *a quibus ſententiis, cenſuris & pœnis*, quas ſcilicet pœnitens ſive de jure communi ſive ex ſpeciali locorum lege, ob inceſtus crimen incurrit, aut incurrere potuit.

Secunda eſt: *injuncta ei confeſſione ſacramentali ſemel quolibet menſe per tempus arbitrio tuo ſtatuendum*: Unde per duos ad minus menſes prædicta confeſſio injungi debet, & melius ad ſex menſes injungitur.

Tertia eſt: *& ſeparatio fieri non poſſit abſque ſcandalo, & ex cohabitatione de incontinentia timendum ſit*. Harumce clauſularum verificatio Confeſſorem torquere non debet, cum evidens ſit perſonas quæ palam pro legitimis conjugibus habentur, nec poſſe ſeparari ſine ſcandalo, nec ſecum invicem abſque gravi incontinentiæ periculo cohabitare.

Quarta eſt: *ut dicta muliere de nullitate prioris conſenſus certiorata &c.* & hæc eſt clauſula tot tantiſque diſcriminibus obnoxia, quam anxie & pro modulo cum communi ſupra expoſuimus.

Quinta eſt: *matrimonium inter ſe de novo ſecrete . . . præmiſſis non obſtantibus contrahere*, id eſt ſine Parocho & teſtibus; adeo tamen ut pœnitens non prius in debiti redditionem conſentiat, quam præviam eo quo poterit meliori modo conſenſus renov-

tionem obtinuerit a parte impedimenti neſcia: alioqui enim fornicaretur, tametſi a reſcripti gratia non excideret.

Has clauſularum Pœnitentiariæ expoſitiones, quo certius iis pedem figat lector, deſumpſi tum ex Tiburtio Navarro, tum ex Syro Placentino, utroque Apoſtolicæ Sedis Pœnitentiario.

His omnibus mature ponderatis & præſtitis, Confeſſarius poſt datam in forma ſolita abſolutionem a Cenſuris & peccatis, gratiam Apoſtolicam his exequetur verbis, mutato ut evidens eſt impedimentorum nomine.

Et inſuper auctoritate Apoſtolica mihi ſpecialiter delegata diſpenſo tecum ſuper impedimento primi (ſeu ſecundi, ſeu primi & ſecundi) gradus ex copula illicita a te habita cum ſorore mulieris, cum qua contrahere intendis, proveniente: ut præfato impedimento non obſtante, matrimonium cum dicta muliere, publice, ſervata forma Concilii *Trid. contrahere, conſummare & in eo remanere licite poſſis & valeas. In nomine Patris* &c.

Inſuper eadem auctoritate Apoſtolica prolem, quam ex matrimonio ſuſceperis, legitimam fore nuntio & declaro. In nomine Patris &c. *Paſſio Domini noſtri* &c. ut poſt finem conſuetæ confeſſionis.

Si diſpenſatio detur ad remanendum in contracto, forma hæc erit: *& inſuper diſpenſo tecum ſuper impedimento primi affinitatis gradus ex copula illicita, quam cum ſorore ſuæ putatæ conjugis antea habuiſti, ut illo non obſtante, renovato conſenſu cum præfata conjuge, matrimonium cum illa contrahere* &c.

Et pariter eadem auctoritate Apoſtolica prolem, ſi quam ſuſcepiſti, & ſuſceperis, legitimam fore decerno & declaro &c. ſi diſpenſatio ſit a voto caſtitatis, dicitur: *inſuper tibi votum caſtitatis quod emiſiſti, ad effectum ut matrimonium contrahere, & debitum conjugale reddere & petere licite poſſis, & valeas, in opera quæ tibi præſcripſi, diſpenſando commuto. In nomine* &c. Eadem pene eſt forma diſpenſationis a Religionis voto, in ordine ad matrimonium: quod ſi quis diſpenſatus ſit, dummodo cælibem vitam ducat, non dicitur *ad effectum contrahendi matrimonium*: bene vero *ad effectum remanendi in ſæculo in vita cælibe.*

Si quis non obſtante caſtitatis voto matrimonium inierit, dicitur: *item te, non obſtante caſtitatis voto, quod emiſiſti, & tranſgreſſus fuiſti, in dicto matrimonio remanere, & debitum conjugale reddere poſſe, & debere declaro, & ut idem debitum etiam exigere licite poſſis, & valeas, tecum eadem auctoritate Apoſtolica diſpenſo. In nomine Patris* &c. Ex his abſolvendi formulis nemo eſt qui congruas unicuique caſui efformare facile non poſſit.

ARTICULUS III.

Quid in impedimentis matrimonialibus poſſint Epiſcopi.

ORdinariam poteſtatem *diſpenſandi in quibuſdam impedimentis dirimentibus publicis, communi fere calculo Doctores denegant Epiſcopo, ait* Bened. XIV. *lib.* 7. DE SYNODO *cap.* 31. *num.* 3. *quinimmo ſacræ urbis Congregationes, Concilii videlicet, ac Supremæ Inquiſitionis, non ſemel proſcripſerunt, tamquam falſam & temerariam, propoſitionem aſſerentem Epiſcopo jus diſpenſandi ſuper impedimento dirimente publico, quod obſiſtat Matrimonio contrahendo, etiamſi gravis urgeat illud contrahendi neceſſitas, uti videre eſt apud Joannem Baptiſtam Rigantium, virum apprime doctum*, tom. IV. Comment. in regul. Cancell. In notis ad reg. 49. num. 1. & 2. *ubi ſacrarum Congregationum reſponſa ſumma diligentia congeſta per extenſum, ut dicitur, referuntur, & Doctorum in hanc rem placita copioſe allegantur.* Hoc præſuppoſito quaſdam regulas e ſanioribus Theologis & Canoniſtis petitas hic proponam.

Regula 1. Poſſunt Epiſcopi diſpenſare circa impedimentum omne, quo poſt Matrimonium legitime contractum aufertur debiti conjugalis exigendi poteſtas, ut eſt affinitas ſive ex Baptiſmo, ſive ex inceſtu, impoſita tamen pro gravitate inceſtus pœnitentia, & procurato occaſionis peccandi receſſu. Hæc eſt communis opinio, ait poſt Sylveſtrum Cabaſſut. ibid. num. 7. Vide Sanchez lib. VIII. diſput. 12. num. 16.

Poſſunt etiam Religioſi Mendicantes cum eo, qui non obſtante caſtitatis voto matrimonium iniit & conſummavit, diſpenſare ad petitionem debiti conjugalis: idem poterant Jeſuitæ cum ſpeciali Provincialis licentia. Neutri vero ad contrahendum diſpenſare poſſunt in eodem voto, ut multo probabilius docent Suarez, Sanchez, Lyman, & plures alii.

Regula 2. Poſſunt Epiſcopi in contracto diſpenſare ab impedimentis dirimentibus, alioqui Papæ reſervatis, cum occurrunt ſex ſubſequentes circumſtantiæ. 1. Ut occultum ſit impedimentum, Matrimonium vero publicum. 2. Ut matrimonium bona fide, ſeu ſine prævia impedimenti notitia contractum fuerit. 3. Ut fuerit conſummatum. 4. Ut partes ſine veriſimili ſcandali periculo ſeparari non poſſint. 5. Ut partes præ inopia non poſſint ire, aut recurrere ad Papam ejuſve Legatum. 6. Ait Pikler, ſi tale ſit impedimentum, in quo diſpenſatio a Papa dari non conſueverit. In harum conditionum concurſu diſpenſandi poteſtas penes Ordinarium eſt, prout ſibi ab Urbe Roma reſponſum fuiſſe teſtatur Zerola 1. part. *Diſpenſatio* §. 5. idem docent Collat. Andeg. tom. 11. pag. 92. Cabaſſ. & alii communiter.

Si vero, ait idem Cabaſſutius, aliqua abſit ex præfatis circumſtantiis, & perſonæ ſint pauperes, aut rudes, aut ruſticæ, officium erit Ordinarii proſequi hanc diſpenſationem in forma pauperum apud Sedem Apoſtolicam, ut gratis & ſine compoſitione obtineatur.

Regula 3. Poſſunt aliquando Epiſcopi *extraordinaria poteſtate, & ex præſumpta Summi Pontificis voluntate in aliquo eventu, urgentiſſimæ videlicet neceſſitatis*, ab impedimentis dirimentibus modo occultis diſpenſare ad contrahendum: ut ſi rebus omnibus jam ad matrimonium contrahendum præparatis, invitato parentum cœtu, aſſignata ad nuptias die admodum propinqua, puella ex confeſſione detegat ſe dirimente impedimento irretitam eſſe, & nulla præter Ordinarii diſpenſationem pateat via, qua periculum gravis ſcandali, ſuſpicionis infamiæ, atque etiam inimicitiarum removeri poſſit. Ratio eſt, quia reſer-

Digitized by Google

ſervatio in caſu tam urgenti non eſſet in ædificationem, ſed potius in perniciem animarum. Iſta, quam Sanchez primus produxit, opinio evaſit ſubinde inter Doctores communis, ut poſt Bonacinam notat Cabaſſutius lib. 3. c. 7. num. 4.

Proponit quidem idem Sanchez aliam, qua puella ſe extricet, rationem, ut nempe emittat caſtitatis votum ad tempus, ideoque vel ab Epiſcopo, vel ex ſolo temporis lapſu diſpenſabile, & palam dicat ſibi propter votum hoc a confeſſario præceptum eſſe, ut a matrimonio abſtineat; interim vero recurrat ad Papam pro ſollicitanda veri, quo ligatur, impedimenti relaxatione: ſed quoniam cautela hæc, vel non ſemper occurrit menti, vel ob rerum aut perſonarum circumſtantias quandoque impoſſibilis eſt in praxi, aut admodum difficilis; aliunde vero timendum eſt ne ſi puella urgeatur, an ad tempus voverit, non deſint qui ſtatim regerant, ei ergo ſufficere Epiſcopi diſpenſationem, quæ in talibus anguſtiis juſta erit, & valida in foro conſcientiæ.

Utiliſſima hac Appendice *in continuatione Honorati Tournely tranſcripta, præſens opus locupletari duximus, ne ad completam Moralis theologiæ inſtitutionem, aliquid deeſſe videretur.*

APPENDIX II.

De Orientalis Eccleſiæ circa Matrimonium diſciplina.

MAtrimonium inter Sacramenta a Chriſto Domino inſtituta univerſa recenſet Orientalis Eccleſia: nam apud Græcos, Armenos, Syros ſive Jacobitas, ſive Neſtorianos, & Cophtos, ſemper ac ubique locorum veluti ſacra chriſtianæ Eccleſiæ cæremonia habitum eſt, omneſque a Chriſto ſanctificatum fatentur, & non ſolum Chriſti cum eccleſia unionem ſignificare, ſed etiam gratiam conjugatis afferre crediderunt, ac tenent, quæ mutuum inter eoſdem amorem caritatemque pariat & foveat, eoſque ad rite filios educandos adjuvet. Id eorum expendenti eccleſiaſticos libros fit illico exploratum. Rem vero extra omnem controverſiam ponit Orthodoxa Orientalis Eccleſiæ confeſſio, aliæque fidei profeſſiones adverſus Lutheranorum, Calvinianorumque hæreſes, Cyrillique Lucaris errores evulgatæ. Ex iis enim conſtat, ut legere eſt in actis Orientalis Eccleſiæ a Schelſtratio editis, & in opere de fidei circa Euchariſtiam perpetuitate, Græcos omnes, Ruthenos, Armenos, Syros, ac Cophtos matrimonium venerandum Sacramentum eſſe profiteri. Id vero ſatis ſuperque eſt ad convincendum novitatis, & erroris Lutheranos, Calvinianos, Remonſtrantes, Anglicanos, Socinianos, alioſque ætatis noſtræ Novatores.

Circa ritus varia eſt Orientalis Eccleſiæ diſciplina. Apud Latinos ſponſalia Eccleſiaſtica ſunt fere ſublata, ac civilia tantum matrimonii celebrationi præmittuntur. Poſtquam inita ſint ſponſalia, ex decreto Innocentii III. a Concilio Tridentino iterum inculcato proclamationes fieri debent tribus diebus feſtivis, ut eſt ab Auctore explicatum, antequam matrimonium contrahatur: ſed hæc Lex in Orientali Eccleſia uſu recepta non eſt. Græci enim uno eodemque die ſponſalia & matrimonium celebrant. Alexius Imperator ſponſalia, antequam contrahatur matrimonium, celebranda eſſe decreverat: ſed cum Græcorum diſciplina ſollemniter eccleſiaſtica ſponſalia præſcribat, Eccleſiæ illius Antiſtites Imperatoris edictum ſervare recuſarunt, & ſemper ſponſalia ſollemniter in Eccleſia, dum matrimonium contrahendum eſſet, celebraverunt. En autem eorum in ſponſalibus, ac matrimonio celebrando ritum. Sponſalia, ſcripto, Eccleſiæ benedictione, annuli arrha, oſculoque adhibitis, pœnaque a reſiliente ſubeunda indicata, hoc ritu celebrant. Poſt divinam Miſſam, ſtante in ſacrario Sacerdote, conjugio copulandi præ ſacris foribus conſiſtunt. Vir quidem a dextris, mulier autem a ſiniſtris. Sunt vero repoſiti in dextra ſanctæ menſæ parte duo ipſorum annuli aureus, & argenteus. Ex iis argenteus dextrorſum reſpicit, aureus ſiniſtrorſum juxta ſe invicem. Tum Sacerdos recens nuptorum tertio capita ſignat, traditque illis cereos accenſos, & in templum illos inducit. Deinde cruciformiter thus adolet, dicente Diacono: *Benedic Domine &c.* ac variis recitatis precibus in Euchologio præſcriptis, Sacerdos acceptis annulis, donat primum viro aureum, tum argenteum mulieri. Ac viro dicit: *Subarrhatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: amen, nunc, & ſemper & in ſæcula ſæculorum, Amen.* At deinceps mulieri ait: *ſubarrhatur ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in nomine Patris &c.* Cumque ter ad unumquemque hoc dixerit, crucem ſuper eorum capita facit annulis, & utrumque dexteris eorum digitis immittit, viro ut digniori aureum, femina argenteum: aſſiſtens vero Paranymphus amoris, & concordiæ inter ſponſos conciliator commutat, & ſponſæ aureum, ſponſo argenteum donat, ut hic muliebri infirmitati virilem animum accommodet; illa vero ſe in omnium mariti bonorum conſortium venire intelligat: vel ut hac annulorum commutatione ſuorum corporum poſſeſſioni renuntient, & ſe non propriæ, ſed alienæ poteſtatis agnoſcant. Theſſalonicenſis vero annulo ferreo ſponſam ubique donatam cum M. S. Cryproſ. aſſerens, paullum diverſe ritum eumdem explicat, *feminæ* inquiens *quaſi ex parte viri aureum annulum Sacerdos tradit, & quaſi ex parte feminæ aureum viro, & Trinitatem veneraturus ter illos commutat.* Unius Paranymphi mentionem habet Concilium Carthaginienſe quartum, qui caſtitatis, & pudicitiæ conjugis utriuſque teſtis & quaſi cuſtos, *puros adhuc illos & commercii carnalis expertes inter ſe jungit*, vel potius conjunctioni in Eccleſia factæ aſſiſtit, & Dei perſonam primi omnium conjugii Paranymphi, & Pronubi in Eccleſia repræſentat. His nuptiarum ſubarrhatio abſolvitur, ſponſique deinceps dimittuntur. In Moſcovia teſte P. Chard. poſtquam ſponſus annulum ſponſæ tradidit, hæc illius pedes oſculatur; eoque ritu obedientiam illi pollicetur.

Si vero voluerint eodem temporis ſpatio coronari, ut fere ſemper fit, ingrediuntur in templum ſponſi cum cereis accenſis præcedente Sacerdote cum thuribulo, qui variis recitatis precibus, quibus Deum rogat, ut nuptiis ſponſiſque benedicat, orationem profert, in qua hæc verba habentur. *Domine, emitte manum tuam de ſancto habitaculo tuo, & conſocia ſervum tuum N. & ancillam tuam N. quia a te*

viro comparatur mulier. Copula illos unanimi conſenſu: corona illos in carnem unam: tribue illis fructum ventris, prolis fruitionem. Quia tua eſt potentia, & tuum eſt regnum, virtus & gloria Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, nunc & ſemper & in ſecula ſeculorum. Poſt hanc orationem, Sacerdos acceptis coronis primo coronat ſponſum, dicens: *Coronatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. in nomine Patris &c.* Deinde coronat ſponſam dicens: *Coronatur ancilla Dei N. propter ſervum Dei N. in nomine Patris &c.* Tum benedicit eis ter, dicens: *Domine Deus noſter, gloria & honore corona illos.*

Verbis illis *coronatur &c.* Sacerdotis ore prolatis, de Matrimonio rato conjugibus legitime contracto, teſtimonium reddit Eccleſia: ac idcirco, inquit Goarius, ſenſus illorum ſollerter eſt attendendus. Non enim hujuſmodi eſt, ut prima facie poteſt videri: *Coronat ſervus Dei N. in nomine &c.* Qui namque coronaret coronis ipſe ſubjectus? Sed potius. *Coronatur ſervus Dei N. propter ancillam Dei N. ideſt corona nuptiali et ſuis in ſignum fœderis conjugalis cum ancilla Dei N. contracti:* vel certe *coronatur ſervus Dei N. in ancillam Dei N. pariter coronatam uxorem legitimo matrimonio, his coronis deſignato accipiendam.* Coronandos namque ſe mutuo exhibentes, matrimonium contrahere profitentur, atque hic ex conſenſu, & affectu in alterum ſe coronari permittit.

Nota. Coronarum uſus in ſponſis antiquus in Eccleſia eſt; illius enim Tertullianus meminit Lib. *de corona militis* cap. 13. ſcribens, *coronant & nuptiæ ſponſos.* Quis autem coronarum in nuptiis ſumendarum finis fuerit, edocet, Chryſoſtomus Hom. IX. in cap. II. ad Timoth. *Propterea coronæ ſponſorum capitibus imponuntur in victoriæ ſignum, quia libidini inſuperabiles redditi, jam ad thalamum accedunt, quia voluptate devicti non ſunt. Si vero voluptati captivus ſeipſum meretricibus dederit, cur de reliquo coronam geſtat ipſo capite ſuperatus?*

Coronatis ſponſis, atque ita in matrimonium conjunctis, poſtquam nonnullas ſuper eos recitaverit preces, commune poculum in medium profertur, illudque Sacerdos primum benedicit, deinde manibus accipit, ac diſtribuit ipſis uſque tertio, viro primum, & deinde uxori. Communis autem poculi delibatio a ſponſis facta, non eſt Græcorum ita peculiaris ritus, quin apud nos fuiſſe obſervatum plures meminerint: Etenim Polydorus Virgilius ejuſdem moris apud Anglos adhuc vigentis teſtem ſe reddit Lib. 2. *de inventione rerum* cap. 4. inquit Goarius. Hunc ritum ita Simeon Theſſalonicenſis declarat: *ex communi Sacerdos propinat illis poculo & decantatur illud: Calicem ſalutaris accipiam cum propter ſanctiſſimam, tum etiam in lætitiæ ſignum propter ſponſorum conjunctionem, pacem, & concordiam: quod quidem etiam bigamis, & hujuſmodi* (ideſt tertias nuptias iterantibus) *diſtribuitur. Non enim divina illis dona, ſed commune ſolum poculum ab Eccleſia, in privatam ſanctificationem, & convictum felicem, & cum benedictione Dei copulam diſtribuitur.*

Poſt ternam delibationem Sacerdos poculum alicui reddit, vel juxta nonnullorum morem frangit illud, ſive ut ad contemplandam invitet fragilitatem, & brevitatem humani cujuſque gaudii inſtar vitri effracti cito citius prætcrituri; ſive ut alii malunt, quod Græci ſcyphum quamvis communem, ex eo quod nuptiarum benedictioni inſervierit, confringendum potius, quam in prophanos uſus revocandum, exiſtimant. Hoc peracto egrediuntur ſponſi, ac octavo die ſolemniter coronas in Eccleſia cum precibus, ac ejuſdem Eccleſiæ benedictione deponunt. Atque hæ ſunt cæremoniæ; quas Eccleſia Græca in nuptiis celebrandis uſurpat. Etiam Syri Jacobitæ, ac Neſtoriani, & Cophti benedictionem nuptiarum *coronationem* appellant: quod argumentum eſt, antiquam eſſe hanc cæremoniam, & Orientalibus omnibus communem.

Ad Miniſtrum quod ſpectat, plures Orientales ita de Sacerdote loquuntur, ut eum hujus Sacramenti Miniſtrum exiſtimaſſe videantur. Ii verba a Sacerdote prolata pro forma, conſenſum quo mutuum in corporis jus invicem ſibi tradunt contrahentes, materiæ loco habent. Sed Theſſalonicenſis, & Goarius juxta Orientales ipſos contrahentes Miniſtros declarant, ac formam Sacramenti ille in conſenſu per verbum *voce* expreſſum; alter vero in eodem conſenſu reponit per actum illud ſenſibilem ſignificatum, quo ſponſi ſe ſe coronandos exhibent. Nunc indicanda ſunt reliqua: Primum vero recenſebimus ea quæ in conſtitutione: *Etſi Paſtoralis*, pro Italo-Græcis ab Apoſtolica Sede conſtituta ſunt: Deinde variis notis exponemus, quænam ex iis ad Orientales reliquos extendantur.

Hæc autem leguntur §. 8. tit. *de Sacramento Matrimonii.* I. *Curent Ordinarii Locorum, ut decretum ſacri Generalis Concilii Tridentini de reformatione Matrimonii vertatur in linguam Græcam vulgarem, & in locis, & Parochiis Græcorum, & Albanenſium, quoties expedire viderint, evulgetur, & publicetur.*

II. *Matrimonia inter conjuges Græcos dirimi, ſeu divortia, quoad vinculum, fieri nullo modo permittant, aut patiantur: & ſi quæ de facto præceſſerunt, nulla & irrita declarent.*

III. *Quia vero ſecundum Apoſtolum, Mulier, mortuo viro, ab ipſius eſt lege ſoluta, & nubendi cui vult in Domino, liberam habet facultatem, ſecundas, & tertias, & ulteriores etiam nuptias Græci non condemnant, ſed illas tamquam legitimas, & validas approbent inter perſonas, quæ alias licite de jure ad invicem Matrimonio jungi poſſunt.*

IV. *Secundo tamen nubentes Presbyteri nullatenus benedicant: nec ipſos bigamos ad ſacros Ordines ſine ſpeciali diſpenſatione Apoſtolica promoveri liceat.*

V. *Et quoniam apud Græcos conſueverunt contrahi matrimonia inter perſonas contingentes ſe, juxta eorum computationem, octavo gradu, qui ſecundum computationem, & diſtinctionem graduum, quam Latini faciunt, apud hos quartus habetur: ne id præſumatur deinceps; firmiter prohibemus ac diſtricte præcipimus, ut cum in ulterioribus gradibus licite matrimonia contrahantur, in prædicto quarto conſanguinitatis, vel affinitatis gradu copulari ulterius non præſumant; ſtatutum, quoad hoc, Generalis Concilii obſervantes.*

VI. *Item in cognationis ſpiritualis, quæ in Baptiſmo, & Confirmatione contrahitur, gradibus, ſervetur id quod a Tridentina Synodo definitum eſt:*

Digitized by Google

In Baptiſmo videlicet inter ſuſcipientem, & Baptizatum, & illius Patrem, & Matrem, nec non inter Baptizantem, & Baptizatum, baptizatique Patrem, & Matrem tantum, cognationem contrahi: eamque rurſus, quæ ex Confirmatione oritur, confirmantem, & confirmatum, illiusque Patrem, & Matrem, ac tenentem non egredi; omnibus inter alias perſonas ſpiritualis hujus cognationis impedimentis Matrimonii ſublatis.

VII. *Maritus Latinus uxoris Græcæ ritum non ſequatur.*

VIII. *Latina uxor non ſequatur ritum mariti Græci.*

IX. *Græcus maritus poteſt, ſi velit, ritum uxoris Latinæ ſequi: item Græca uxor poteſt, ſi velit, ſequi ritum mariti Latini: poſt cujus obitum ad ritum Græcorum redire nequeat.*

X. *Quod ſi nolint, unicuique conjugum in ſuo ritu, Catholico tamen, manere permittatur.*

XI. *Matrimonium inter maritum Latinum, & Græcam mulierem Latine poteſt contrahi, vel Græce coram parocho Græco, duobus, vel tribus teſtibus præſentibus, vel latine coram Latino, ubicumque maritus Græcus voluerit.*

XII. *Ejus autem loci, ac ritus Parochus debet aſſiſtere, ubi & quo ritu matrimonium contrahatur.*

Nota 1. Præceptum de publicando Concilii Tridentini decreto ad ſolos Græcos ſpectat & Albanenſes, qui in Italia, & inſulis ei adjacentibus ſub Latinis Epiſcopis degunt: eo ergo non afficiuntur Orientales, aliique penes quos dictum decretum publicatum non fit.

Nota 2. Id vero, quo decernitur, Matrimonia quoad vinculum dirimi non poſſe, ac nulla prorſus eſſe antea inita hujuſmodi divortia, ad Orientales omnes pertinet. Ibi enim Orthodoxam Eccleſiæ fidem de indiſſolubili Matrimonii vinculo inculcat, quæ ad omnes omnino fideles ſpectat, quæque definita fuit in Florentino Concilio, & in decreto pro inſtructione Armenorum expoſita, & in Concilio Tridentino ſeſſ. 24. can. 7. per hæc verba: *Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit & docet juxta Evangelicam & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi, & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud Matrimonium contrahere, mœcharique eum qui, dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam quæ, dimiſſo adultero, alii nupſerit; anathema ſit.* Eccleſiam vero ita ſemper credidiſſe, conſtat ex Chryſoſt. Hieronymo, & Beda *in cap.* 19. *Matth.* ex Auguſtino duobus libris *de Adulterinis Conjugiis*, quos hac de cauſſa ſcripſit, ex Innoc. I. *Epiſt. ad Exuperium*, ex Conc. Trid. *can.* 17. Ex Græcis Arcudius affert Origenem *tract.* 7. *in Matth.* alioſque. Id docuerat etiam Apoſtolus Paulus I. *ad Cor.* cap. 7. ubi habet: *Iis, qui Matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem a viro ſuo non diſcedere: quod ſi diſceſſeris, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Si mulier injuſte diſceſſerit, non eſt ei liberum innuptam manere, aut reconciliari viro, ſed ei reconciliari tenetur, ut nemo negat. Ergo Apoſtolus eam mulierem alloquitur, quæ juſta de cauſſa, cujuſmodi eſt viri adulterium, ab illo diſceſſerit, ei vero divinum injicit præceptum, quo jubetur aut manere innupta, aut reconciliari viro. Non me latet Photianos, quos imitati ſunt Lutherani, & Calviniani, errorem tueri hiſce Chriſti Domini verbis, quæ habentur Matth. c. 20. *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.* Sed perperam ex iis argumentantur, non mœchari eum, qui, dimiſſa ob fornicationem uxore, aliam duxerit. Nam duo Chriſtus docuit, ſcilicet mœchari eum, qui ſine legitima cauſſa uxorem dimiſerit, quia in cauſſa eſt, ut mœchetur, Matth. 5. v. 32. ac etiam qui, uxore dimiſſa legitima quoque de cauſſa, duxerit aliam. Utrumque per ſuperiora verba docet, ſcilicet mœchari dimittentem uxorem, excepta cauſſa fornicationis, ac mœchari itidem, qui ob fornicationem dimiſſam duxerit, quia ob fornicationem ſeparatio quidem thori, ſed non matrimonii jure naturæ indiſſolubilis ſolutio fieri poteſt. Hinc Marci 10. verſu 11. & Lucæ 16. verſu 18. idem Chriſtus, poſtquam dixit, Matrimonium indiſſolubile eſſe, univerſim pronunciat, *quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alii nupſerit, mœchatur.* Sed audiant Græci ex Herma Pauli diſcipulo, ut ego opinor, quæ fuerit Apoſtolorum ævo Eccleſiæ hac de re fides: Is in lib. 11. *Paſtoris*, mandato iv. ita Deum affatur: *Domine, ſi quis habuerit uxorem fidelem in Domino, & hanc invenerit in adulterio, numquid peccat vir, ſi convivit cum illa?* Huic reſpondit Dominus: *quamdiu neſcit peccatum ejus, ſine crimine eſt vir vivens cum illa. Si autem ſciverit, uxorem ſuam deliquiſſe, & non egerit pœnitentiam mulier, & permaneat in fornicatione ſua, & convivit cum illa vir, reus erit peccati ejus, & particeps mœchationis ejus.* Addit vero Hermas: *Quid ergo ſi permanſerit in vitio ſuo mulier?* Cui Dominus: *dimittat illam vir, & per ſe maneat.* Sequitur Hermas: *quid ſi mulier dimiſſa pœnitentiam egerit, & voluerit ad virum reverti, nonne recipietur a viro ſuo?* Et Dominus: *Immo ſi non receperit eam vir ſuus peccat, & magnum peccatum ſibi admittit: ſed debet recipere peccatricem, quæ pœnitentiam egit; ſed non ſæpe, ſervis enim Dei pœnitentia una eſt.* Habent ergo ex Apoſtolico viro per adulterium ſeparationem fieri poſse, ſed non ſolvi Matrimonii vinculum; alioquin vir ſolutus fuiſset ab obligatione recipiendi dimiſſam ob fornicationem, ac poſt pœnitentiam ad eum redeuntem.

(✠) Rem vero in Orientalium gratiam, paullo fuſius expendamus: ne vero putent ſolo nos Hermæ teſtimonio uti ad id ex antiqua Orientalis Eccleſiæ fide comprobandum, audiant Baſilium lib. *de virgin.* pag. 755. ubi, *Non audis*, inquit, *quoniam, qui dimiſſam duxerit, mœchatur? Etſi enim pro culpa dimiſſa eſt, vivit tamen vir ejus.* Nazianzenus carmine II. in quo, Billio interprete, ita habet:

Femina non parva mercatur dote maritum,
Quodque etiam gravius, vitioſum ſæpe, & inertem.
Rurſus emenda viro Conjux, nec moribus illa
Prædita ſæpe bonis, quæſita attrectaque peſtis
Peſtis, quam nulla licet ratione fugare.

Au-

Digitized by Google

Audiant præterea Chryſoſtomum Hom. VIII. in Matth, ubi ait, *Expulſa quoque uxor eſſe ejus qui eam expulit, perſeverat*. Sed antiquiores quoque ſuppetunt quorum ſententiæ perſpicue demonſtrant, Græcos Patres crediidiſſe ſemper adulterium, thori quidem ſeparationem, non vinculi ſolutionem inducere potuiſſe. Juſtinus Martyr Apologia II. pro Chriſtianis, præcepta recenſens, quæ Chriſtus circa caſtitatem dederat; *Qui repudiatam*, inquit, *a viro alteram duxerit, adulterium committit*. Et Apolog. I. non obſcure ſignificat thori tantum ſeparationem inter conjuges Chriſtianos admiſiſſe; feminam enim deſcribens, quæ propter perditam viri vitam ab eo ſe ſe disjunxerat, inquit: *Femina verita, ne ſi de cetero eodem cum illa lecto, eademque uteretur menſa, impietatis quoque ejus particeps fieret, miſſo illi, qui apud vos* (Gentiles) *dicitur repudii libello, ab eo ſejuncta eſt*. Lecti itaque, cohabitationiſque ſeparationem tantum ſecum ferebat apud Chriſtianos diviſio, quæ Gentilium repudio reſpondebat. Accedit etiam Athenagoras inſignis alter Chriſtianæ Religionis Apologiſta, qui de moribus & Chriſtianorum inſtitutis apud Imperatorem verba faciens: *Qui uxorem ſuam*, ait, *dimiſerit, & duxerit aliam, adulteratur, inquit Dominus noſter: neque ullam dimittere concedens, cujus delibata eſt pudicitia, neque alteram ducere*. Vides ergo generatim antiquos Patres de inſtitutis Chriſtianorum differentes docere, vivente prima uxore, nefas eſſe aliam ducere. Hæc vero generalis aſſertio juxta Hermæ explicationem, & juxta Pauli ſententiam accipi debet, quæ mulierem lege conjugii obligatam pronunciat, quamdiu vir ejus vivat; ac ſeparatam, manere innuptam, vel viro reconciliari, nec a lege viri niſi per iſtius mortem liberari. *Quæ verba*, inquit S. Auguſt. l. 2. de Adulterinis conjugiis cap. 5. *toties repetita, toties inculcata, vera ſunt, viva ſunt, ſana ſunt, plana ſunt. Nullius viri poſterioris mulier uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit. Eſſe autem deſinet uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur. Licite itaque dimittitur conjux ob cauſſam fornicationis ... nec carebit illo vinculo, etiamſi nunquam reconcilietur viro; carebit autem, ſi mortuus fuerit vir ejus*. Mitto reliquos Latinos Patres, & Concilia, quæ a primis temporibus aſſertionem noſtram Evangelicam & Apoſtolicam diſciplinam eſſe decreverunt, ut habetur can. XVII. Concilii Milevitani ann. 416. celebrati. Sed rationum momenta omittere nolo, ut inde intelligatur, quam graviſſima ſequerentur abſurda, ſi adulterante uxore, matrimonii vinculum diſſolveretur. Nam mulieres libidini ſervientes adulteria eo patrarent animi propoſito, ut dimiſſæ ac a vinculo ſolutæ nubere procis facile poſſent. Item improbis maritis occaſio foret pro legitima uxore adulteram introducendi. Quæ vero hinc non orirentur calumniandi occaſiones adverſus etiam innocentem uxorem; ut hac tamquam adultera repudiata, altera exoptatior duceretur? Quibus incommodis filii obnoxii non eſſent? Nam loco matris adhuc viventis educandi a noverca eſſent: & matrem, a qua geniti fuere conſpicientes novercam, odio haberent, at hæc viciſſim odio haberet illos. Audi Ambr. l. VIII. in Lucam ita clamantem: *Paterîſne, oro, liberos tuos, viventе te, eſſe ſub vitrico, aut incolumi matre eſſe ſub noverca? Pone, ſi repudiata non nubat. Et hoc viro tibi debuit diſplicere, cui adultero fidem ſervat. Pone, ſi nubat, neceſſitas illius tuum crimen eſt, & conjugium quod putas, adulterium eſt*. Si mulier dimiſſa innocens nubat, cedit hoc in prioris viri crimen & dedecus. Si adultera eſt, ex patrato ſcelere commodum capit. Hæc & iis ſimilia ſequerentur abſurda, ſi adulterium matrimonium diſſolveret, novumque ineundi conjugium libertatem faceret: quamobrem vel iis ſpectatis, ſi res ambigua foret, præſumendum eſſet, Chriſtum, qui matrimonium ad ſacramenti dignitatem elevavit, noluiſſe per adulterium hujuſmodi vinculum ſolvi.

Sed inquiunt, ſi ita ſe res habet, cur Chriſtus Dominus interrogatus a Phariſæis, num liceat dimittere uxorem, non licere reſpondit excepta fornicationis cauſſa? nam illi de vinculi ſolutione quærebant. Si ergo Chriſtus hanc unicæ dimiſſionis cauſſam legitimam eſſe repoſuit; docuit ergo per fornicationem ſive adulterium illud abrumpi ac diſſolvi vinculum, quod repudii libellus apud Hebræos ſolvebat. En verba Chriſti: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur*, ex quo per legitimam conſecrationem ſequitur, eum, qui dimiſſa adultera aliam ducat, non mœchari.

Rurſus omnes fere Chriſtiani Principes ſuis legibus per plura ſæcula libertatem faciebant viris, dimittendi adulteram ac aliam ducendi uxorem. Id P. Chardonius in ſua hiſtor. de Sacr. lib. 3. de Sacram. Matrim. c. 7. auctoritate collationum Pariſienſium comprobat, quæ legem hanc a Coſtantino Magno latam, & in Codice Theodoſiano relatam, leg. 3. tit. 16. reperiri tradiderunt: eamdemque comprobaſſe deinde, ac inculcaſſe Theodoricum in Italia, Viſigothorum Reges in Hiſpania, antiquioreſque Galliæ, & etiam Britanniæ Reges in illis Regionibus. Veriſimile vero non eſt Chriſtianos Principes legem condere, ac inculcare voluiſſe, quæ Apoſtolicæ, & Evangelicæ diſciplinæ contraria eſſet.

Denique Patres plures Matthæi textum interpretantes, vel diſciplinam ſuorum temporum deſcribentes, hanc conjugibus libertatem ex Chriſti inſtitutione, & uſu Eccleſiæ conceſſam tradiderunt. Vide Lactantium, Epiphanium, alioſque.

Hæc vero tanti fieri non debent, ut traditam per Tridentinos Patres Eccleſiæ doctrinam ſuſpectam faciant. Nam Chriſti ſententia non ex ſolis Matthæi verbis, ſed ex iis, quæ habent etiam Marcus, & Lucas, & ex Pauli explicatione exponenda, & declaranda eſt. Paulus ita rem exponit ut aperte aſſerat, ita mulierem, quæ per conjugium una facta ſit cum viro caro, eſſe viri legi ſubjectam, ut quamdiu hic vivit, ei obligata maneat: Marcus cap. 10. v. 11. adulterium committere ait, *quicumque dimiſerit uxorem, & aliam duxerit*, non ſecus mulier, quæ dimiſſa alteri nupſerit. *Et Luc. 16. Omnis*, ait, *qui dimittit uxorem & alteram ducit, vel qui dimiſſam ducit, mœchatur*. Quid clarius? mulier viro obligata dicitur, quoadusque vivat ille, & ita obligata, ut ab eo dimiſſa alii nubere nequeat, ac itidem vir mulieri ligatus dicitur. Advertant hic velim, Pauli, Lucæ, & Marci doctrinam pervulgatam

fuiſ.

221

fuiſſe Romanis, Corinthiis, aliiſque, quibus Matthæi volumen ignotum erat. Hi vero decepti fuiſſent, ſi ex ambiguo Matthæi textu hujus doctrinæ veritas penderet: quis vero id credat? Itaque ſi apta poſſunt Matthæi verba interpretatione donati, qua facile cum aliis Evangeliſtis, & Paulo concilientur, quis non videt ita explicari oportere? Præſto autem hujuſmodi expoſitio eſt, non arbitrio conficta, ſed a Patribus Eccleſiæ Chriſti diſciplinam inculcantibus deprompta: Auguſtinus enim, Ambroſius, aliique, quos ſupra nominavimus Patres, ita Matthæi ſententiam legendam putant, ut exceptio illa *niſi ob fornicationem* cum verbo *dimiſerit* conjungi oporteat, non cum ſubſequente *duxerit*; quo poſito, ſenſus erit, non eſſe dimittendam uxorem niſi adulteram, illum vero, qui dimiſſam duxerit ſive ob adulterium, ſive alia de cauſſa, cum aliena pollui, & mœchari. Ita ſane cum Marci, & Lucæ ſententia, & cum perſpicua Pauli declaratione Matthæi verba conciliantur, quæ obſcura ſunt atque ambigua, ea fortaſſe de cauſſa, quod Chriſtus Phariſæis eum tentantibus ambigua tantum uti voluerit reſponſione, id quod Marcus ipſe videtur innuere dum ſcribit: *Et in domo iterum diſcipuli ejus interrogaverunt eum. Et ait illis: quicumque dimiſerit uxorem ſuam & aliam duxerit, adulterium committit ſuper illam.* Vides, ergo, qua ratione Chriſtus ſenſum exponit diſcipulis reſponſionis, quam obſcure Phariſæis tradiderat. Quod clarius innuitur apud Matth. cap. 10. ubi narratur repoſuiſſe diſcipulos, *ſi ita eſt cauſſa hominis cum uxore, non expedit nubere*: Chriſtum vero dixiſſe, *non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt. Sunt Eunuchi, qui ſe caſtraverunt propter Regnum Cælorum &c.* Ita innuit, virum qui fornicariam dimiſerit, aut cum ea reconciliari oportere, aut continere ſe quamdiu illa vixerit; quod quidem non ſapit ac vix intelligit carnalis Judæorum animus, & licet impoſſibile non ſit, paucis tamen datum eſt, iiſque, qui Eunuchi dicuntur propter regnum Cælorum. Accedit præterea Bellarmini reſponſio, qui ait, verba illa, *qui dimiſſam duxerit, adulterat*, vel generatim accipienda ſunt, vel cum exceptione? Si primum; ergo, qui dimiſſam duxerit etiam ob fornicationem, mœchatur; ergo vinculum per illam dimiſſionem non reſolvitur, ſed ſeparatio fit unice thori. Si ſecundum; ergo qui fornicariam a viro dimiſſam duxerit, non mœchatur. Itaque melior eſt conditio fornicariæ, quæ juſte dimiſſa nubere alteri poteſt, quam caſtæ, quæ injuſte dimiſſa nec priorem, nec alium virum habere poteſt: quis autem credat hanc Chriſtum ferre voluiſſe legem, quæ fornicariam melioris conditionis faceret? Vide etiam allatam ſupra juxta aliorum expoſitionem interpretationem.

Dices: ſola fornicatio cauſſa dimiſſionis a Chriſto dicitur. Thori autem ſeparatio ob alias quoque cauſſas fieri poteſt: ergo non thori tantum, ſed omnimodam ſeparationem ob fornicationem fieri ſignificavit.

Reſp. Hanc unice Chriſtum ſeparationis thori cauſſam deſignaſſe, licet aliæ quoque adſint, quia hæc unica eſt, quæ ex ipſa natura conjugii naſcitur, quia per eam violatur fides, & caro, quæ per conjugium una facta eſt, dividitur: quia hac de cauſſa vir poteſt perpetuo ab uxore ſeparari, & quia ſic carpe voluit pravam Judæorum conſuetudinem, qui nullis & leviſſimis de cauſſis dimittebant uxores.

Ad leges Principum quod ſpectat, ajo, leges hujuſmodi ab Ethnicis Principibus initio conditas fuiſſe, atque ante Eccleſiæ definitionem, etiam a nonnullis Catholicis deinde confirmatas; ſed collationi Pariſienſi a Chardonio citatæ non aſſentior: neque enim leges illas, aut omnes extitiſſe, aut tamdiu viguiſſe arbitror, quantum aſſeritur. Sed utut res ſe habet, certum eſt, Eccleſiæ auctoritate illas fuiſſe leges improbatas; atque in eas invectos eſſe Chryſoſtomum, Nazianzenum, & ex Latinis Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Gregorium Magnum, aliosque. Ego vero ex hujuſmodi legibus abuſum inter Græcos præſertim ortum arbitror, ac ortam etiam eſſe ambiguam illam loquendi rationem, quam in antiquis nonnullis ſcriptoribus obſervamus. Nam cum primis temporibus Idololatræ Principes eſſent, ac Chriſtianorum infenſiſſimi hoſtes, mirum non eſt in re nondum ab Eccleſia definita, ac ambigue apud Matthæum expoſita, plures contra Reipublicæ leges aperte loqui noluiſſe, ac nonnullos etiam cum Evangelio eaſdem conciliare ſtuduiſſe. Nec ſtatim ac Principes Chriſtianæ Religioni nomen dedere, expediens viſum eſt, legem uſu receptam, & maxime probatam immutare, præſertim cum plures adhuc gentiles eſſent in republica, ſed hoc non obſtante, Romana Eccleſia, celebrioreſque Patres nihil veriti ſæculi poteſtates, palam docuere, adulterium matrimonii vinculum non diſſolvere; atque eo duxere principes, ut leges illas veluti divino inſtituto contrarias agnoſcerent, & faterentur.

Ad Patres quod ſpectat, fatemur, Origenem, Baſilium, Epiphanium, ita fuiſſe ambigue locutos, ut nil ex iis certi erui poſſit: demus etiam Aſterium, Theodoretum, alioſque paucos juxta ſæculi leges potius, quam ſecundum Apoſtolicam diſciplinam locutos eſſe. Immo dicimus, primis ſæculis ita Eccleſiæ canones nonnullos fuiſſe temperatos, ut rigoroſum præceptum de non ducenda poſt ſeparationem uxore, præſeferre non videantur, ſed tantum pœnas ſtabilire in eos, qui dimiſſam duxerint, vel poſt ſeparationem nupſerint: ac id œconomiæ temporum tribuendum putamus, cum rerum circumſtantiæ non ſinerent, apertam contra Principum legem ſententiam dicere, ne majus inde Chriſtianis, immo & Eccleſiæ damnum oriretur. Si temporum circumſtantiæ reputentur, in quibus Patres ſcripſere, qui contrarium ſenſiſſe videantur, vel ambigui editi fuere canones, & ſi attente examinentur Scripturæ, Patres, & Concilia, quæ in Hiſpaniis, in Africa, in Gallia, in Italia, in Germania, aliiſque in regionibus, docuere per adulterium fieri dumtaxat quoad thorum ſeparationem, perſpicuum erit, id innuere Scripturam, tradidiſſe Apoſtolos, ac Eccleſiam ubique locorum ſemper docuiſſe.

Nota 3. Jubet Pontifex, ne Græci ſecundas, tertias & ulteriores etiam nuptias damnent, tamquam res de ſe malas, & illicitas, neve reprehendant illos, qui dum alia impedimenta non adſint, ad tertias & quartas nuptias uxore mortua tranſeunt. Ex quo conſtat, 1. Græcos non debere damnare Latinos, Cophtos, Syros, & ſi qui ſint alii Orientales, qui ſucceſſive ad ſecundas & tertias, atque ulteriores nuptias

ptias

Digitized by Google

ptias tranſire ſoleant; neque has nuptias de ſe malas, aut divino præcepto prohibitas aſſerere. 2. Græcos, & Albaneſes in Italia degentes poſſe tuto tertias, & quartas nuptias celebrare; vult enim Summus Pontifex, ut etiam inter eos hæc ſit libertas, approbenturque hæ nuptiæ *inter perſonas quæ alias de jure Matrimonio invicem conjungi poſſint*. Sed cum Conſtitutio ſit non pro Græcis tantum, qui in Italia degunt, quibuſque Tridentini decretum inculcari debet, non videtur ex ea inferri poſſe, ſublatam eſſe ab Apoſtolica Sede legem illam Græcæ Eccleſiæ Canonibus ſtabilitam, qua nullæ atque irritæ decernuntur quartæ nuptiæ. Matth. Blaſtar. *in Syntagmate Alphabetico c. 4. tit. de Polygamia* explicans LXXX. can. S. Baſil. ait: *dicit autem nuptiarum pluralitatem a Patribus ſilentio præteritam, quia tertias quidem nuptias lex agnoſcit, ac earum pluralitas, tum legibus, tum canonibus eſt prohibita. Omnis enim contractus Matrimonialis, qui tertiarum nuptiarum finem tranſit, nuptiarum pluralitas haud dubie dicitur*. Et infra: *Legis autem hæc verba ſunt: Univerſis manifeſtum eſt, quod ſi quis auſus fuerit ad quartas convolare nuptias, quæ nuptiæ non ſunt, non modo futurum, ut eæ nuptiæ pro nullis habeantur, ſed ne liberi quidem ex iis procreati, pro legitimis habeantur: adeoque pœnis etiam pollutorum ſcortationes tales ſubjicientur, ubi primum a ſe invicem diremti fuerint*. Hanc autem legem vigere apud Græcos quamplurimi aſſerunt, qui ajunt etiam ab Apoſtolica Sede approbatam eſſe. En Papadopoli verba ex reſp. 2. ſect. 2. §. 12. *Ipſum quoque Matrimonium, quamvis penes Latinos ex libito centies iterari queat, ita cenſente Florentino Concilio, & Hieronymo dicente*: non damno Bigamos, immo & Trigamos, & ſi dici poteſt Octogamos; *penes noſtros tamen quarto initum nullum erit, ut Græcis notiſſimum eſt, cenſeturque vel a Sede Apoſtolica ſeveritati morum Græcorum indultum, Auctore Arcudio, & Goario*.

Immo Goarius *Nota 4. ad capita de Bigamis*, ait, Græci *quartas nuptias omnino reprobant, ut noxias & vetitas, irritante nimirum earum contractus ſancta Sede Apoſtolica: de quibus legendus Arcudius lib. VII. cap. 27. ſeq.* Quum Apoſtolica Sedes permittat & toleret mores conſuetudineſque Græcorum, quæ non ſunt Orthodoxæ fidei contrariæ, nec morum honeſtati adverſentur, ut pluries diximus, facile patet, tolerare, ac ſervari velle hanc conſuetudinem, quæ ex antiquis canonibus orta eſt, ubi adhuc vigeat. Iis vero, qui quartas nuptias juxta canonum rigorem improbant, vetitum eſt damnare eos, qui hac lege non obligati, tum quartas, tum etiam ulteriores ineunt nuptias.

Nota 4. Duo Summus Pontifex §. 4. Græco-Italis prohibet, ſcilicet, ne Bigamos ad Sacros Ordines ſine ſpeciali diſpenſatione Apoſtolica promoveri liceat; & ne Presbyteri ſecundo nubentes ullatenus benedicant. Primum ad omnes Orientales extenditur; omnes enim Orientales antiquis Eccleſiæ legibus obligantur, quæ Bigamos a Sacris Ordinibus arcent, neque ab hujuſmodi legibus ſolvi poſſunt, niſi a Romano Pontifice qui univerſæ præeſt Eccleſiæ. Ad alterum vero præceptum quod ſpectat, certum eſt Græcos ſub Epiſcopis Latinis degentes omnino prohiberi ſecundo nubentibus benedicere, ſed inde inferri non poteſt, hanc prohibitionem extendi quoque ad Græcos illos Orientales, qui peculiare habent pro Bigamis nuptias contrahentibus officium, in quo eorum nuptiis benedicitur. Licet enim *exacta legum obſervatio Bigamos coronare non eſt aſſueta; minime vero hæc cuſtodit Magnæ Eccleſiæ conſuetudo, verum & Bigamis ſponſalitias imponit coronas, nec quis propterea conqueſtus eſt unquam. Uno vel altero anno ſacra communione excluduntur, ſed neque fas eſt Presbyterum benedictionem eis impertientem ſimul convivari, juxta ſeptimum canonem Neocæſarienſis Synodi*. Ita refert Goarius ex reſponſis B. Nicetæ Metropolitæ Heracleotæ ad interrogata Conſtantini Epiſcopi. Cum Conſtitutio, de qua loquimur, ad Græcos-Italos tantum dirigatur, non videtur hac in parte morem illorum improbare, qui ex antiqua conſuetudine Bigamis ſponſalitias coronas imponere, & benedicere ſoleant, ſed exactam legum obſervationem Græcis Latinis Epiſcopis ſubjectis indicere; juxta quam *Bigamus non coronatur, ſed præterea prohibetur illibatis myſteriis communicare annis duobus; Trigamus vero quinque*: ut idem Goarius refert ex cap. *de bigamis* Nicephor. Confeſſoris Patriarchæ Conſtantinopolitani.

Nota 5. Quoad quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum, quo Matrimonium contrahi prohibetur, juxta Concilii Tridentini Decretum, conſtitutio non videtur extendenda ad Græcos alios, qui juxta antiquam Eccleſiæ gentis ſuæ conſuetudinem, prohibitionem contrahendi Matrimonium ad ſeptimum tantum conſanguinitatis gradum extendunt: qui gradus idem eſt ac tertius juxta Latinorum ſupputationem. Aſſemanus tom. III. part. 2. Bibliothecæ Orientalis pag. 325. ita rem hanc exponit, ubi etiam Chaldæorum hac de re diſciplinam explicat. En ipſius verba: „ Græci primis quatuor ſeculis conſanguinitatem non extenderunt ultra primum gradum lineæ collateralis rectæ; tunc enim adhærebant legibus Imperatorum, quæ conjugia conſobrinorum, ſeu inter filias, & filios fratrum, aut ſororum permittebant, ut oſtendit Juenin in Comm. de Sacramentis diſſ. 10. de Matrimonio qu. 5 art. 2. pag. 688. Labente vero ſeculo quarto ex Theodoſii ſenioris lege, conſobrinorum, & non ulterius, Matrimonium prohibuerunt, quam diſciplinam anno 692. in Concilio Quiniſexto tenebant. Seculo autem undecimo nuptias vetuere ad ſextam uſque perſonam incluſive, hoc eſt ad tertium gradum juxta ſupputationem Latinorum, ſextæ demum perſonæ circa annum 1050. ſeptima addita eſt a Michaele Patriarcha: quam Græcorum praxim improbavit Innocentius IV. Epiſtola 20. quæ eſt ad Othonem Cardinalem Tuſculanum in Regno Cypri Legatum. Verum ut idem Juenin obſervat, ea Innocentii IV. Decretalis in Regno Cypri, aut in aliis Græcorum regionibus, pacis & œconomiæ cauſa, promulgata non fuit, & nihil per eam mutationis invectum eſt in Græcorum diſciplinam. Ita quod Latini cum perſona octava prohibent Matrimonium, Græci permittunt. Neſtoriani, ſeu Chaldæi, quum in Perſico, non Romano Imperio verſarentur, eos conſanguinitatis gradus olim obſervarunt, qui per priora Eccleſiæ ſecula ex Levitico c. 18. obſervabantur: hi autem erant, 1. in linea recta aſcen-

ſcendentium in omnibus omnino gradibus, quantumcumque a ſe invicem diſtarent. 2. In linea collaterali recta in primo gradu tantum, ſive inter fratrem, ſive inter ſororem, ſive ſoror ex patre ſit, ſive ex matre. 3. In linea collaterali obliqua, in ſecundo gradu reſpectu aſcendentium: ita ut Nepotes non potuerint amitas ducere. Poſtea vero vel ex Græcorum diſciplina, vel ex Patriarcharum ſuorum conſtitutionibus, ita gradus ſtatuerunt, legem imperialem admittunt, in qua part. 2. de Matrimonio edicitur: *De fœminis, cum quibus Matrimonium contrahere non liceat, ſunt autem filia, & noverca, & mater, & ſoror, & patris filia, & fratris filia, & patris ſoror, & matris ſoror, & uxor fratris, & uxor patrui, & ſocrus, & nurus, & filia uxoris, & filia filii, & filia filiæ, eorumque filiæ. Quorum vero mentio facta non eſt, prædictorum menſura metiendi erunt: quum enim quis fratrem commemorat, filiam quoque fratris connotat. Rurſus in ſacroſancto Evangelio prohibentur nuptiæ cum muliere dimiſſa ob cauſſam fornicationis, & Apoſtolus vetat Matrimonium cum Ethnica, & infideli.* Hæc verba deprompta ſunt ex collatione Canonum arabica, Auctore Abulpharagio Benaltibo. Notat vero idem Aſſemannus ex relaxatione diſciplinæ, tantam poteſtatem Neſtorianos ſuis Patriarchis tribuere, ut præter vetitos in Levitico gradus, in ceteris omnibus diſpenſatio facile impetrari poſſit. Quod ſpectat ad auctoritatem Epiſcoporum circa diſpenſationem ad contrahendum Matrimonium in gradibus prohibitis, vide quæ ſupra adnotavimus ex tractatu *de Synodo Diœceſana* Benedicti XIV.

Nota 6. Circa cognitionem ſpiritualem Græcis in Italia degentibus præcipitur ſervare adamuſſim Trid. Synod. Decretum. Hac lege tenentur quoque Græcorum reliqui; Canon enim LIII. Trullanæ Synodi, quæ apud nos magnæ auctoritatis eſt, ita ſtatuit: *Quoniam ſpiritualis neceſſitudo major eſt conjunctione corporum, ſtatuimus, ut qui ex ſacro, & ſalutari baptiſmate pueros ſuſcipiunt, & poſtea cum matribus eorum viduis in Matrimonium coeunt, primum a tali contubernio abſtineant, deinde ſecretorum quoque pœnis ſubjiciantur. Quippe qui ab hoc malo prompte non ſemel abſtinet, & confitetur, tanquam inceſtis nuptiis pollutus damnatur.* Apud Syros Neſtorianos hujuſce cognationis nulla mentio occurrit: & antiquam primævæ Eccleſiæ diſciplinam hac in re ſequi videntur, in qua per tria priora ſæcula ex nullo monumento Eccleſiaſtico probari poſſe, cognationem ſpiritualem fuiſſe Matrimonii impedimentum, oſtendit Juenin. lib. ſup. cit. pag. 691.

Nota 7. Circa impedimenta, quæ ſtabilita ſunt jure Eccleſiaſtico, hæc regula tenenda eſt in iis Orientalibus Eccleſiis, in quibus lex prohibens Matrimonium, vel nunquam promulgata & recepta fuit, vel licet fuerit promulgata, & aliquando etiam in uſu, a pluribus ſæculis in deſuetudinem abiit, ac nunc penitus ignoratur; hujuſmodi lex nullam habet vim, nec ad eam ſervandam Chriſtiani illi tenentur, donec Eccleſiæ auctoritate ſit ipſis propoſita, & inculcata. Vide ea, quæ de humanis, & Eccleſiaſticis legibus ab Auctore expoſita ſunt, quæque in noſtra Appendice ad tractatum de legibus fuere explicata.

Hæc pauca ad tractatum de Matrimonio addere voluimus, ne opus nimium excreſceret, & quod ex iis, quæ Auctor tractat, quæque nos de ritibus agendo diximus, facile dilui poſſint dubia omnia circa hanc materiam etiam ex Orientalium diſciplina emergentia.

TRACTATUS
DE CENSURIS, ET IRREGULARITATIBUS.

CAPUT PRIMUM.

De Cenſuris in genere.

QUæſt. I. *Quid eſt Cenſura?*

Reſp. Eſt pœna Eccleſiaſtica medicinalis, privans primario bonis quibuſdam ſpiritualibus, & diſpenſationi Eccleſiæ commiſſis.

Dicitur 1. *Pœna*: Quia ſemper ſupponit culpam: nam *rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit*, cap. *de conſtit.*

2. *Eccleſiaſtica*: Quia ferri poteſt a ſola poteſtate Eccleſiaſtica, cum ſit privatio bonorum ſpiritualium, quæ Laici non habent in ſua poteſtate: nec proinde auferre poſſunt.

3. *Medicinalis*, ex c. 1. *de ſent. excom. in 6.* Quia fertur ad avertendum, & revocandum hominem a peccato. Quare Cenſura ex intentione Eccleſiæ non eſt perpetua, ut depoſitio & degradatio, quæ ſunt pœnæ mere vindicativæ, ſed tolli debet a ſuperiore, cum reus ſe emendavit & ſatisfecit.

4. *Privans bonis &c.* ut ſunt publica Eccleſiæ ſuffragia, juriſdictio ſpiritualis, & ejus uſus, beneficia, ſacrificia, Sacramenta: non item habitus virtutum infuſi, gratia ſacrificans, character, poteſtas Ordinis.

5. *Primario*: Nam ſecundarie privat bonis quibuſdam temporalibus, puta fructibus beneficii, & ſocietate fidelium etiam in civilibus: ſed per ordinem ad bonum ſpirituale, ut ſic facilius & promptius reſipiſcant, & ad debitam obedientiam efficacius revocentur.

Quæſt. II. *Quotuplex eſt Cenſura?*

Reſp. Cenſura 1. dividitur in excommunicationem, ſuſpenſionem, & interdictum, c. 20. *de verbor. ſignif.*

2. Alia eſt a jure, alia ab homine. Cenſura a jure eſt ea, quæ per legem vel ſtatutum perpetuum lata eſt: unde in Canonibus, Decretis Pontificum, vel ſtatutis Epiſcoporum continetur. Cenſura ab homine eſt ea, quæ fertur ab aliquo ſingulari ſuperiore, per præceptum tranſitorium, vel ſententiam judiciariam; eſtque vel generalis, quæ generatim & indeterminate fertur in aliquos; v. g. in Clericos, vel particularis, quæ fertur in certam ac determinatam perſonam.

Cenſura a jure non ceſſat morte legislatoris. At cenſura ab homine expirat morte ſuperioris, aut ejus amotione, ſi eveniat antequam contrahatur; ſed jam contracta manet poſt ejus mortem, donec tollatur per abſolutionem.

3. Alia eſt latæ ſententiæ, alia ferendæ. Prior eſt, quæ contrahitur ipſo facto, ſeu ſola culpe admiſſione abſque ulla judicis ſententia. Poſterior eſt ea, quæ non contrahitur niſi accedente ſententia judicis, & vocatur comminatoria. Pro quibus dignoſcendis con-

conſideranda ſunt verba, quibus fertur Cenſura.

Cenſura eſt latæ ſententiæ, ſi adhibeantur hæ voces: *Ipſo facto, ipſo jure, ex tunc, ex nunc, ſtatim, illico, continuo, confeſtim, mox, protinus, latæ ſententiæ &c.* Vel ſi verba ſint præſentis temporis indicativi modi, v. gr. *Excommunicamus, ſuſpenduntur, interdicuntur.* Vel præteriti temporis v. gr. *Excommunicatus eſt; volumus eſſe excommunicatum, ſuſpenſum; noverit ſe excommunicatum, ſuſpenſum.* Item ſi verba ſint imperativi modi, nec dirigantur ad judicem, nec ejus actionem exigant, ut, *ſubjaceat excommunicationi; incidat in excommunicationem: maneat ſuſpenſus, interdictus: habeatur pro excommunicato: ſit excommunicatus, ſuſpenſus &c.*

Cenſura eſt ferendæ ſententiæ, ſi feratur per verba, quæ judicis actionem exigant, vel ſignificent, ut, *Excommunicetur, ſuſpendatur, ab Eccleſiæ ingreſſu arceatur, decernimus excommunicandum, ſuſpendendum &c.* Item ſi verba ſint futuri temporis, v. gr. *Excommunicabitur, ſuſpendetur*: vel minatoria, ut, *ſub pœna excommunicationis, ſuſpenſionis: ſub interminatione anathematis &c.* niſi ex adjunctis aliud colligatur, vel ex aliquibus verbis additis, ut ſi dicatur: *ſub pœna excommunicationis ſtatim incurrendæ*, vel *cui ſtatim, confeſtim, omnino ſubjaceat*. In dubio, an cenſura ſit latæ, vel ferendæ ſententiæ, cenſenda eſt ferendæ, quia *in pœnis benignior eſt interpretatio facienda*, regul. 43. in 6.

Quæſt. III. *Quænam culpa requiritur ad contrahendam Cenſuram?*

Reſp. Ex communi ſententia, non contrahitur ſaltem Cenſura totalis, niſi ob culpam mortalem, externam, contumaciter admiſſam contra præceptum Eccleſiaſticum. Itaque ad hoc requiritur

1. Culpa mortalis, ex c. *Nemo*, &c. *Nullus* 11. q. 3. Quia Cenſura eſt gravis pœna, cum privet magnis bonis ſpiritualibus. Pœna autem debet eſſe commenſurata culpæ; alias eſſet injuſta, ex c. 5. *de pœnis in 6.* ubi jubetur ut judex pœnam metiatur ex culpa. At peccatum veniale eſt culpa levis in ſuo ordine, ſeu in ordine ac linea peccati.

Dixi, *totalis*: nam ſecundum multos Cenſura partialis, aut ſuſpenſio ab aliquo actu officii ad breve tempus, item excommunicatio minor, non neceſſario gravem culpam ſupponit.

2. Ut ſit externa, & quidem mortalis ſecundum opus externum. Quia nulla cenſura fertur propter ſolam internam pravam operantis voluntatem: nam hæc non requiritur ad rectum regimen Eccleſiæ ſaltem ordinarium, & Eccleſia non fert cenſuram, niſi de iis, de quibus judicare poteſt. Eccleſia autem non judicat de mere internis in foro externo, cap. 33. *de ſimon.*

Item actus peccati debet eſſe completus ac perfectus in ſua ſpecie morali, & habere eam malitiam, quæ ſub cenſura prohibetur. Quia lex humana non obligat, nec operatur ultra intentionem ſuperioris verbis expreſſam, cum non aliter proponatur ſubditis, & in odioſis ſtricta debet eſſe interpretatio. Ob eamdem rationem requiritur effectus completus, quem legiſlator intendit ſub cenſura prohibere, niſi aliud in lege exprimatur. Hinc qui animo occidendi alterum graviter vulneravit, non incurrit excommunicationem contra homicidas latam, niſi mors ſequatur; quia ſuperior tunc non vult punire peccatum, niſi poſita tali conditione effectus ſecuti. Unde quis a peccato præterito, v. gr. vulneratione, juſtificatus per contritionem, vel Sacramentum Pœnitentiæ, poteſt contrahere excommunicationem in ſtatu gratiæ, nam licet juſtificatus ſit, dignus eſt pœna ob culpam ſub cenſura prohibitam debita.

Dixi: *Niſi aliud &c.* Nam c. 1. *de homicid. in 6.* mandans aliquem occidi per aſſaſſinos excommunicatur, quamvis mors non ſequatur.

Item in cenſura lata contra facientes non comprehenduntur conſulens, mandans, approbans, niſi exprimantur; quia lex pœnalis, utpote odioſa, non extenditur ultra proprietatem verborum.

3. Ut ſit contra præceptum Eccleſiaſticum, & cum aliqua contumacia. Nam cenſura eſt pœna mere Eccleſiaſtica conſtituta in eos, qui ſunt contumaces contra ſuperiorem Eccleſiaſticum, ut coerceantur & corrigantur: quæ pœna inobedientiam aliquam Eccleſiæ requirit, juxta illud Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus.* Ad hanc autem inobedientiam, ſeu contumaciam ſufficit contemptus virtualis & interpretativus auctoritatis Eccleſiæ ſub pœna præcipientis, qualem habere cenſetur, qui ſciens præceptum Eccleſiæ annexam habens cenſuram, tamen illud violat.

Hinc ex communi ſententia ob peccatum mere præteritum non poteſt ferri Cenſura, niſi aliquo modo pendeat in futurum, vel quia reus in eo perſeveret, vel ut cogatur ſcandalum tollere, vel injuriam reſarcire per debitam ſatisfactionem. Alioqui cenſura non eſſet medicina, ſed mere vindicta.

Porro licet culpa aliena ſufficiat ad ſuſpenſionem, & interdictum, requiritur tamen propria ad excommunicationem ſubeundam, ex c. 5. *de ſent. excom. in 6.* cum excommunicatio ſit graviſſima pœna.

Quæſt. IV. *Quænam excuſant a cenſura gravi?*

Reſp. Excuſant 1. Id omne quod excuſat ſive a peccato mortali, ut defectus advertentiæ ſufficientis, levitas materiæ; ſive ab obſervatione præcepti eccleſiaſtici, ut impotentia moralis, cum ſcilicet non poteſt ſervari ſine gravi damno, quo cum ordinarie præcepta Eccleſiæ non obligant. Quia cenſura non fertur niſi ob tranſgreſſionem culpabilem præcepti eccleſiaſtici, contumaciter admiſſam. Excipe, niſi metus gravis directe incuteretur in contemptum religionis aut eccleſiaſticæ poteſtatis: nam tunc etiam cum periculo mortis tenetur quis ſervare talem legem. Ita communiter.

2. Ignorantia (1) invincibilis etiam ſolius legis eccleſiaſticæ, ſive ea ſit facti, ſive juris, excuſat. Quia

(1) *In præſenti diſquiſitione primo præ oculis habenda variæ ignorantiæ ſpecies, de quibus Auctor in tract.* de Peccat. *c.4. q.1. Noſque N. 189. uſque ad 199. Dein recolenda, quæ generatim de violatione legum pœnalium facta ex ignorantia dicta fuerunt tum ab Auctore in tract.* de Legib. *ſect. 5. c. 8. q. 3. tum a nobis N. 219. uſq. ad 223.*

Digitized by Google

Quia hæc excuſat à culpabili tranſgreſſione legis Eccleſiaſticæ, & impedit contumaciam, ac voluntarium circa id quod ignoratur. At non excuſat ignorantia vincibilis, etiam non affectata, ſi ſit craſſa vel ſupina, hoc eſt, orta ex eo quod quis nullam adhibuerit diligentiam ad ſciendum id quod ſcire poterat & debebat, ex cap. 2. *de conſtit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. ait: *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis, ligari nolumus ignorantes: dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina.* Nam ex tali ignorantia peccans, virtualiter, ideoque ſufficienter contumax eſt; quia negligit culpabiliter ſcire legem alias publicam, & quæ ſemper ex ſe admonet.

Si tamen cenſura lata ſit contra ſcienter, conſulto, temerario auſu facientem aliquid, vel præſumentem facere; tunc ab ea excuſat omnis ignorantia, etiam vincibilis, non affectata. Nam non dicitur ſcienter, auſu temerario legem violare, qui eam ignorat ignorantia non affectata; & hæc verba in rebus odioſis ſunt ſtricte accipienda, & alioqui eſſent inutilia. Secus, ſi ignorantia ſit affectata: nam hæc æquiparatur certæ ſcientiæ, & auget culpam, quia includit majorem affectum peccandi, contemptum legis, magnam temeritatem, præſumptionem, ſcientiam periculi directe voliti, contumaciam, & intentionem ſaltem implicitam ac virtualem faciendi id quod lege prohibetur. Item ſi quis ſuſpicans aut dubitans de cenſura vel facto, non inquirat, & ſic faciat contra legem, contrahit cenſuram, quia tunc talis habet ſatis contumaciæ & præſumptionis ad talem cenſuram, cenſeturque legem ac cenſuram contemnere.

Sed an probabilis, ſeu invincibilis ignorantia ſolius cenſuræ excuſat ab ea contrahenda? (1)

Reſp. 1. Covarruvias, & alii Doctores contra alios multos docent, nullam ignorantiam etiam invincibilem ſolius cenſuræ per legem papalem, aut canonem univerſalem latæ excuſare ab ea contrahenda; ita ut ad cenſuram contrahendam ſufficiat, quod quis ſciat, vel ſcire poſſit ac debeat actionem, vel omiſſionem, cui cenſura annexa eſt, eſſe ab Eccleſia graviter præceptam vel prohibitam.

Prob. 1. Quia hoc ipſo quod quis ſcit, vel ſcire poteſt & debet, actionem aliquam eſſe graviter ab Eccleſia præceptam vel prohibitam, & tamen libere ponit talem actionem vel omiſſionem, ſufficienter contumax eſt Eccleſiæ, ut merito ab illa puniatur per cenſuram illi annexam. Nam talis culpabiliter violat legem eccleſiaſticam, quam ſcit, aut ſcire poteſt, & debet graviter obligare. Ergo peccat mortaliter contra illam legem, quam virtualiter contemnit & contumaciter violat; ac proinde meretur, & contrahit pœnam per talem legem impoſitam. Contumacia quippe ad cenſuram requiſita nihil aliud eſt quam culpabilis inobedientia Eccleſiæ, & virtualis contemptus auctoritatis Eccleſiaſticæ, juxta illud Matt. 17. *Si Eccleſiam non audierit*, hoc eſt, ſi Eccleſiæ non paruerit, *ſit tibi ſicut ethnicus*. Quælibet autem graviter culpabilis violatio legis eccleſiaſticæ, cujus reus eſt quicumque agit, vel omittit aliquid contra legem eccleſiaſticam quam cognoſcit, vel cognoſcere potuit, vera eſt inobedientia Eccleſiæ, & virtualis contemptus ejus auctoritatis, cum ſit mortalis culpa contra legem, & auctoritatem Eccleſiæ.

Paulo aliter. Ad cenſuram contrahendam ſufficit cognitio poſſibilis & debita legis eccleſiaſticæ aliquid graviter præcipientis aut vetantis. Nam illa poſita, qui libere ponit talem actionem vel omiſſionem, ſufficienter contumax ſeu inobediens eſt Eccleſiæ, ut merito ab illa puniatur per cenſuram illi annexam: libere enim violat grave præceptum Eccleſiæ, & mortaliter peccat contra illud, cum ignorantia vincibilis non excuſet a mortali culpa: & conſequenter talis ſufficienter contumax, & inobediens eſt Eccleſiæ, ut ab illa puniatur.

2. Ex cap. *Ut animarum* 2. *de conſtit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. ſtatuendo, ſententiis ſeu pœnis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis non ligari ignorantes, tacite excipit ſententias, ſeu pœnas prolatas per leges papales, & canones univerſales, ut notat Gloſſa V. *Statuta*, dicens: *De generalibus ergo ſtatutis canonum vel legum non loquitur, quæ ab omnibus ſciri & cuſtodiri debent.* Et hoc ſtatuit Pontifex utriuſque juris peritiſſimus, ad imitationem legis civilis ult. §. *de decret. ab ordine fac.* ubi habes quod municipali ſtatuto non ligatur ignorans, ſed ſciens tantum, ut habet alia Gloſſa, ibid. V. *Sententiis*. Ratio eſt, quia ignorantia juris communis & univerſalis, ceteris paribus, minus probabilis, minuſque excuſabilis eſt, quam ignorantia juris particularis; quia quilibet magis debet & facilius poteſt addiſcere & ſcire leges, quæ ſunt omnibus fidelibus communes, & ab omnibus obſervari debent, quam quæ ſunt certis locis ſpeciales. Ergo etſi ignorantia non craſſa nec ſupina cenſuræ ſtatuto particulari latæ excuſet ab illa contrahenda; non continuo excuſare debet ſimilis ignorantia paris Cenſuræ per leges univerſales ſtatutæ.

Hinc qui duellum committit, ſciens quidem hoc eſſe graviter ab Eccleſia prohibitum, vel ſi culpabiliter ignoret hanc Eccleſiæ prohibitionem, tametſi neſciat eamdem eſſe ſub pœna excommunicationis, ut plerique rudes ignorant, tamen vere excommunicationem contrahit.

Si dicas, cenſuram ex natura rei requirere peculiarem modum contumaciæ & inobedientiæ, quæ opponatur ſpeciali, & rigoroſo modo præcipiendi, vel prohibendi ſub comminatione cenſuræ;

Reſp. Hanc eſſe meram petitionem principii, ſupponentem id quod in quæſtione eſt, & quod eſt probandum, quodque negatur. Præterea ex eo quod quis

(1) *Affirmantem ſententiam, quam plurium graviſſimorum TT. & Canoniſtarum eſſe oſtendimus (N. 121. & 122.) propugnat inter alios recentiores perdoctus Auctor* Summæ Alexandrinæ, *ita ſcribens (Par. 2. de Cenſur. Eccleſ. §. 2. num. 494.)* Qui ſcit aliquod delictum prohibitum eſſe jure naturæ, vel divino, ſed ab Eccleſia prohibitum eſſe neſcit, aut certe ſub cenſura prohibitum eſſe ignorat, non incurrit in cenſuras ab Eccleſia latas contra patrantes hujuſmodi delictum. *Cap.* ut animarum, *tit. de Conſt. in 6. Vid. Sylvium in Comm. ad Suppl. 3. p. q. 22. art. 4. in fine.*

quis ſcit, aut ſcire poteſt & debet, aliquid eſſe ab Eccleſia gravitet præceptum aut prohibitum, cognoſcit confuſe & virtualiter ſpecialem illum præcipiendi modum, & contra faciens virtualiter contemnit auctoritatem Eccleſiæ ſub quacumque pœna præcipientis: ad contumaciam autem ſufficit virtualis, & interpretativus contemptus auctoritatis Eccleſiæ, qui reperitur in omni violatione graviter culpabili legis Eccleſiaſticæ.

Nec obſtat, inquiunt, quod cenſura ſit pœna medicinalis, ordinata per ſe primo ad avertendum, vel ad emendandum delictum. Nam 1. Etſi contrahitur ab ignorante, tamen per ſe ſemper medicinalis eſt; per ſe enim ſemper apta eſt ad hoc utrumque præſtandum. Quod ſi non ſemper medeatur, hoc eſt per accidens. Et quando ignorans ſciat poſtea ſe Cenſura ligatum, tum per illam adducetur ad emendandum delictum.

2. Hoc nimium probat, ideoque nihil probat: probaret enim ignorantiam etſi vincibilem a cenſura excuſare; nam quælibet ignorantia, ſaltem non affectata, tollit rei ignoratæ notitiam. At certe ignorantia craſſa, aut ſupina, etiam ſecundum adverſarios non excuſat a cenſura, ut patet ex c. 2. *de conſtit. in 6.* ubi poſtquam Pontifex dixit: *Sententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes*: hanc exceptionem addit; *Dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina*. Quod generatim dictum comprehendit etiam cenſuras, ut conſentiunt omnes: immo de illis præcipue intelligi debet juxta Gloſſam V. *Sententiis*: & hoc oſtendit ratio allata, *ut animarum periculis obvietur*. Quod ſi de cenſuris agitur in regula generali: ergo & in exceptione; & hæc eſt etiam communis expoſitio, inquit Suarez. Ex quo a fortiori ſequitur (addit idem Doctor) etiam in legibus pontificiis ignorantiam craſſam a Cenſura non excuſare, quia ex genere ſuo plus obligant pontificiæ leges, quam ſtatuta Ordinariorum: unde concludit Suarez, negandum eſſe in actu ex ignorantia facto deeſſe contumaciam & inobedientiam ſufficientem ad contrahendam Cenſuram. Nam licet non tam expreſſe & directe, virtute tamen & indirecte idem genus inobedientiæ eſt, ita negligere legem alias ſatis publicam & omnibus notam, ut tam craſſa illius ignorantia habeatur. Ac propterea ſatis etiam eſt, quod lex, quantum eſt ex ſe, illum admoneat: quamvis admonitio ad ejus aures non perveniat ex ſupina ejus negligentia. Hæc Suarez de cenſur. diſp. 4.

Reſp. 1. Quævis ignorantia, modo non ſit craſſa & ſupina, excuſat a Cenſura per ſtatutum particulare lata, habetur c. 2. de conſtit. in 6. ibi; *Ut animarum periculis obvietur, ſententiis per ſtatuta quorumcumque Ordinariorum prolatis ligari nolumus ignorantes, dum tamen eorum ignorantia craſſa non fuerit, aut ſupina*. Hæc autem Decretalis eſt conſtitutiva juris novi, non mere declaratoria, ut recte colligit Suarez ex verbo *nolumus*. Ratio diſcriminis inter has Cenſuras, & alias jure communi latas eſt, quod Cenſuræ per ſacros Canones & Conſtitutiones univerſales rarius, & majori cum maturitate ferantur, quam per ſtatuta particularia, ex quibus proinde majora animarum pericula orirentur, niſi illis obviaretur, reſtringendo has pœnas ad ſolos ſcientes, & craſſe ignorantes.

Porro ignorantia craſſa & ſupina hic eſt ea, qua quis ignorat id quod ſcire debet, & quod omnes ejuſdem ſtatus & conditionis communiter ſciunt.

Quæſt. V. *Quandonam Cenſura eſt invalida*?

Nota. Non contrahi cenſuram, quando invalida eſt, per ſe patet, cum nulla ſit.

Reſp. Cenſura nulla eſt, 1. Defectu juriſdictionis, cum ſcilicet ferens Cenſuram caret juriſdictione, vel eam habet legitime impeditam per aliquam Cenſuram, aut ſuſpenſam per legitimam appellationem, cum nempe ante ſententiam abſolute latam reus appellavit ad ſuperiorem, ex cap. 40. *de appellat*. Si vero appellatio fiat poſt latam ſententiam, vel poſt contractam Cenſuram a jure, valet Cenſura & ſervari debet, cap. 20. *de ſent. excom. in 6.* quia Cenſura lata executionem ſecum contrahit, ex c. 53. *de appellat.*

2. Defectu ordinis ſubſtantialis judicii, ut ſi aliqua monitio non præceſſit: nam ut Cenſura ab homine per ſententiam particularem infligenda feratur valide, præcedere debet una ſaltem monitio, c. 47. *de ſent. excomm.* & c. 9. eod. tit. in 6. Quia non eſt contumax contra Eccleſiam, niſi qui præcedente monitione & comminatione Cenſuræ obedire renuit. Ut autem valide feratur & contrahatur Cenſura a jure, vel ab homine per ſententiam generalem contra actum futurum, non requiritur alia monitio, quam promulgatio ipſius legis vel ſententiæ: lex enim & ſtatutum, cum ſint publica & permaneant, ſemper ſatis per ſe monent, ex c. 26. *de appellat.* Idem eſt de ſententia illativa Cenſuræ, ſed declaratoria tantum; nam abſque alia monitione declarari poteſt Cenſura contracta, modo, prius citata parte, de crimine juridice conſtet: alias nulla eſſe declaratio, quia contra partem inauditam nihil poteſt in judicio definiri, c. 1. *de cauſſ. poſſ.*

3. Defectu culpæ mortalis. Quia gravis pœna non poteſt irrogari ab homine ob levem culpam: nam pœna improportionata & major culpa eſt evidenter injuſta, cum deſit æqualitas. Actio autem evidenter injuſta quoad ſubſtantiam non habet vim per ſe obligandi. Quod ſi Cenſura lata ſit ob crimen falſum, ſed in judicio legitime probatum, hanc obligare in conſcientia docent Richard. Palud. S. Anton. 3. part. tit. 24. part. 73. & alii. E contra Suar. Laym. & alii multi contendunt eam reipſa non contrahi in foro conſcientiæ & coram Deo; quia ſicut cauſſa eſt tantum apparens, ita & Cenſura; nec poteſt, nec vult Eccleſia punire innocentes. Addunt tamen, damnatum teneri ſe gerere exterius coram aliis tanquam Cenſura affectum: quia ſententiæ judicis legitimæ, licet quoad rem injuſtæ, parere tenetur, quantum neceſſarium eſt ad amovendum ſcandalum & tuendam auctoritatem Superioris. Quare, inquiunt, ſi actum ordinis ſui publice exerceret, peccaret; quia cum ſcandalo reſiſteret poteſtati publicæ, ſed non contraheret irregularitatem: quia Cenſura eſt tantum apparens, & ſic non violat veram Cenſuram. Non peccaret autem, ſi actum ſui ordinis exerceret privatim, & coram iis ſolis, quibus innocentia ejus perſpecta eſt.

Mihi vero videtur non privari quidem participatione communium ſuffragiorum & orationum, neque

ex-

etiam privari aperte affirmat illus auctor, ut notat Suarez: quia non eſt veriſimile Deum dediſſe Eccleſiæ poteſtatem ea privandi innocentem, cum hæc poteſtas non poſſit eſſe in deſtructionem, ſed ſolum in ædificationem; neque etiam Eccleſia id intendit, cum nec ad bonum commune, nec ad bonum illius qui condemnatur, utile ſit. Sed tamen talis revera privatus receptione & adminiſtratione Sacramentorum, executione ordinis, & communione externa cum fidelibus. Quia hæc omnia ei per ſententiam legitimam & juſtam ex parte actionis ſeu judicii prohibentur, cui ſententiæ legitimæ parere tenetur in foro conſcientiæ, & debet hoc incommodum pati propter bonum commune poſtulans executionem ordinis ac ſententiæ legitimæ, & obedientiam ſuperiori juſte ac legitime præcipienti. Et hæc prohibitio non habet tunc rationem pœnæ proprie dictæ, quæ ſemper ſupponit culpam; ſed pœnæ improprie dictæ, quæ eſt incommodum propter bonum commune inflictum: unde etiam tunc non erit Cenſura ſtricte dicta, ſed late ſumpta pro prohibitione legitima & obligante. Quod confirmo auctoritate S. Thomæ, qui in 4. diſt. 18. qu. 2. art. 1. qu. 2. docet, excommunicationem latam per ſententiam, quæ nulla eſt, habere effectum ſuum, & debere excommunicatum humiliter obedire. Sententia autem, de qua agitur, non eſt nulla, cum in ſuo foro juſta & legitima ſit. Unde inferius S. Doctor de hac ſpecie loquens vocat eam Cenſuram ex debita cauſſa ex parte Cenſuræ, non vero ex parte ejus cui imponitur. *Sicut*, inquit, *cum aliquis pro falſo crimine in judicio probato excommunicatur: & tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum*. Et in ſolutione objectionum ait, non eſſe inconveniens, ut innocens & invitus aliquando privetur per modum pœnæ auxiliis externis, quibus per Eccleſiam juvari poteſt ad ſalutem. Quare ſi violaretur iſta Cenſura, videtur quod contraheretur irregularitas, quia non eſt Cenſura apparens tantum, ſed eſt vera & juſta prohibitio Superioris, cujus violatio merito punitur irregularitate.

Ceterum in dubio juſtitiæ Cenſuræ, conſtat hanc ſervari debere etiam in foro conſcientiæ, donec a Superiore declaretur irrita, vel tollatur. Quia in dubio favendum & obediendum eſt Superiori, habenti jus ferendi Cenſuras. Et in dubio tutior pars eligi debet.

Sed an omnis Cenſura injuſta eſt etiam nulla?

Reſp. Nego. Nam injuſta eſt Cenſura, quæ non fertur ex amore juſtitiæ, ſed ex odio, invidia, vel vindicta privata; vel quæ ab homine fertur, accidentario juris ordine ſine neceſſitate prætermiſſo, v. gr. ſine trina monitione, ſine ſcriptura, vel expreſſione cauſæ; & tamen valida eſt, ac ligat etiam in conſcientia, ſi poſt unam monitionem a legitimo Superiore ob crimen verum feratur. Nam tunc nihil eſſentiale deeſt ad ejus valorem; & accidentium defectus non tollit ſubſtantiam rei, nec proinde ejus effectum primarium. Immo rata eſt Cenſura quoad prohibitionem, & ſervanda, etiamſi feratur ob crimen falſum, ſed in judicio legitime probatum, ut dixi, & opus eſt abſolutione. Quare utraque Cenſura, licet injuſta, timenda eſt. *Sententia Paſtoris ſive juſta, ſive injuſta ſit, timenda eſt*, ait S. Greg. hom. 6. in Evang.

Nota. Ut Cenſura ab homine per ſententiam particularem licite feratur, neceſſe eſt, 1. Ut fiat trina monitio cum ſuis intervallis, ita ut una præcedat aliam duorum ſaltem dierum ſpatio, c. 9. *de ſent. excomm. in 6*. Tamen ex urgenti cauſſa ſufficit una pro tribus cum intervallis, antequam excommunicetur reus; vel etiam ſine intervallis, ſi neceſſitas exigat; v. gr. Moneo te ſemel pro tribus vicibus, ibid. 2. Ut fiat in ſcriptis, & cauſſa Cenſuræ exprimatur, tradaturque reo petenti exemplum hujuſmodi ſcripturæ infra menſem, cap. 1. eodem tit.

Ad Cenſuram vero a jure ſufficit, ut lex, ſeu ſtatutum ſufficienter promulgatum ſit. Si tamen ſit *ferendæ ſententiæ*, ut hæc feratur, requiritur citatio rei, & condemnatio juridica, nec debet infligi reo etiam convicto & manifeſto, niſi prævia monitione & quidem per ſe loquendo trina, ex c. 26. *de appellat*. Quod ſi ſit *latæ ſententiæ*, ut declaretur contracta, requiritur, ut citata parte de crimine juridice conſtet.

Nota. Dubitans utrum Cenſuram aliquam contraxerit, tenetur ſe gerere tamquam ſi Cenſura affectus eſſet, donec dubium prudenter depoſuerit, ut ab ea abſolutus fuerit. Quia in dubio pars tutior eligenda eſt, & alioqui talis ſe exponeret periculo peccandi, violando Cenſuram actu per eam prohibito.

Quæſt. VI. *Quinam poſſunt ligari Cenſura?*

Reſp. Ut quis ligetur Cenſura, ex communi ſententia neceſſe eſt, 1. Ut ſit viator, quia hic ſolus eſt capax emendationis, ſubjectionis & contumaciæ, quod requiritur ad ſubeundam Cenſuram. Cum autem hæretici mortui dicuntur poſſe anathematizari, tum anathema ſumitur pro declaratione, aliquem alienum ab Eccleſiæ communione deceſſiſſe. Poteſt etiam mortuus excommunicari indirecte, quatenus Eccleſia poteſt ad aliorum terrorem præcipere vivis, ut illum ſacra ſepultura, publicis precibus & ſacrificiis priveut. Dicitur vero abſolvi, dum Eccleſia concedit facultatem eum ſepeliendi, & offerendi pro eo ſuffragia publica.

2. Ut ſit baptizatus: quia nemo ſit ſubditus Eccleſiæ niſi per Baptiſmum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 2. ibi: *Cum Eccleſia in nemine judicium exerceat, qui non prius in ipſam per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus. Quid enim mihi, inquit Apoſtolus, de iis, qui foris ſunt, judicare?*

3. Ut ſit rationis uſu præditus, alias non eſſet culpæ emendationis capax. Impuberes autem adulti poſſunt ligari Cenſura, & reipſa incurrunt excommunicationem ob ingreſſum in monaſteria Monialium, ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 5. & ob percuſſionem Clerici, cap. ult. *de ſent. excomm.* Item interdictum in totum populum. Ergo etiam alias incurrunt, exceptis Cenſuris ab homine latis. Ebrius vero afficitur Cenſura ob delictum in ebrietate commiſſum, & antea ſufficienter præviſum.

4. Ut ſit ſubditus ligantis, ex c. 21. *de ſent. excom.* Quia poteſtas ferendi Cenſuras pertinet ad juriſdictionem coercitivam, quæ non poteſt exerceri niſi in ſubditos; ſubjectio enim & juriſdictio ſunt correlativæ. Peregrinus autem delinquens in alieno territorio, incurrit Cenſuras ibi latas per modum ſtatuti,

ex

Digitized by Google

ex cap. 14. *de foro competent.* Quia, ut alias dixi, peregrini ſubjiciuntur legibus territorii in quo verſantur, ratione ſuæ præſentiæ in illo. Si vero Cenſura lata ſit per modum ſententiæ, non obligat niſi perſonas, quas directe reſpicit. E contra ſubditus non incurrit Cenſuram latam per modum ſtatuti, ſi contra illud agat extra Diœceſim ligantis, cap. 2. *de conſtit. in 6.* Nam ſtatutum afficit ſolum territorium, pro cujus recta gubernatione fertur, nec extra illud obligat. Secus, ſi Cenſura lata ſit per ſententiam vel præceptum tranſitorium: nam ligat ſubditos extra territorium delinquentes, quia perſonas directe ac ſecundum ſe ſpectat, ideoque illas afficit ubicumque exiſtant: in quo differt a ſtatuto, quod ſpectat territorium, ſeu perſonas exiſtentes in territorio. Hinc ſi Epiſcopus Clerico peregrino ludum alearum prohibeat ſub pœna ſuſpenſionis, hic eam incurrit extra Diœceſim ludens: quia nempe ſententia, & præceptum immediate afficit perſonam, eique cohæret, ubicumque ſit. *Ita Suar. Sayr. Laym. Bonac. & alii communius.*

✠ De cenſuris plura ſcitu digna occurrunt in Tractatu ſæpe laudato De Synodo Diœceſ. Vid. lib. VIII. cap. 45. in quo improbatur immoderatus cenſurarum uſus. *Cap.* 46. eorum probatur ſententia, qui ob levem culpam, quæ tamen ex circumſtantiis ſit gravis, cenſuras ferri poſſe tuentur. *Cap.* vero 44. demonſtratur ex communi ſententia, grave, & enorme crimen deſiderari ad infligendas cenſuras: atque nonnullorum opinio refellitur, qui excommunicationem præcipue vero latæ ſententiæ improbare videntur. Id autem frequentibus verbis oſtendit. *Quod ſi omnium Doctorum conſenſu, grave, & enorme crimen requiritur ad irrogandam cenſuram, etiam quam vocant* comminatoriam, & ferendæ ſententiæ, *multo ſane gravius, & execrabilius eſſe oportet delictum, ob quod infligatur cenſura latæ ſententiæ, qua nimirum homo per ſolam legis tranſgreſſionem, nulla prævia monitione, ejuſdem legis miniſterio ſtatim perſtringitur. Ejuſmodi cenſuras, præcipue vero excommunicationes latæ ſententiæ viſi ſunt improbare nonnulli Doctores. Godeſcalcus Roſemundus Theologus Lovanienſis* in ſuo Confeſſionali c. 20. *eas e medio prorſus auferri vellet, inquiens.* „ Valde inconſultum, & periculoſum eſt, quod Epiſcopi in ſuis ſtatutis, ceteri quoque Judices tam faciles ſint in multiplicando cenſuras; unde expediens eſſet, ut etiam inquit Gerſon, ut omnes Conſtitutiones ſententiæ excommunicationis latæ ſententiæ in jure vel ſtatutis contentæ, quarum uſus nullus eſt, aut plus obeſt quam prodeſt, expreſſa revocatione caſſarentur in provinciis, & Diœceſibus, & in Eccleſia univerſali. Expediens etiam eſſet, ut nulla excommunicationis ſententia ferretur de facto a jure, vel Judice, neque pro præſenti, neque pro futuro, niſi pro manifeſta contumacia, qua quis oſtendit, ſe non paratum audire Eccleſiam „. *Verum hæc Godeſcalchi aſſertio, qua parte omnes excommunicationes latæ ſententiæ tamquam pernicioſas deleri & abrogari vellet, audax eſt: communem enim Eccleſiæ uſum condemnat, & Concilia, Summos Pontifices, omneſque Eccleſiarum Præſules tacite carpit: Neque eidem adſtipulatur, quem citat, Gerſon: hic ſiquidem loc. cit. totus eſt in explicando, qua ratione excommunicationis vinculo ipſo facto irretiatur, qui ex mera ignorantia, quamquam culpabili, aut infirmitate, peccatum committit, etſi ceteroquin contumax non ſit, ſed paratus ſit ſtare correctioni Eccleſiæ, & poſtquam multa ad hanc rem explicandam adduxit, concludit* (col. 49.) *eas excommunicationes latæ ſententiæ* „ tantundem operari, ut abſque proceſſu alio judiciali, aut nova Conſtitutione, poſſit Judex ſtatim probato facto, vel confeſſo ferre juris ſententiam, & eamdem publicare; non ſic ubi Canones eſſent ſolum ferendæ ſententiæ, quoniam monitiones, & proceſſus ſecundum terminos juris prærequirerentur multiplices “. *Unde apparet, non improbari a Gerſone excommunicationes latæ ſententiæ; ſed ad eas requiri ſententiam declaratoriam criminis, quæ utique eſt neceſſaria pro foro externo, in quo nemo eſt reputandus cenſura innodatus, niſi legitime probetur reus criminis, cui eſt cenſura jure ipſo alligata: in foro autem interno, & coram Deo, cujus oculis omnia nuda ſunt & aperta ad incurrendam in cenſuram latæ ſententiæ, nulla eſt neceſſaria Judicis declaratio, ſed ſat eſt crimen perpetrare, cui illa eſt annexa: ſuam quippe contumaciam & Eccleſiæ contemptum ſatis aperte manifeſtat, qui in legem delinquit, quam ſcit in ſui tranſgreſſores cenſuræ vinculum ſtatim & illico injicere, ſicuti egregie ratiocinantur Suarez* de cenſuris diſp. 3. ſect. 8. n. 3. & *Gonzalez* in cap. 48. de ſententia excommunicationis, n. 6. *ſed præ ceteris legendus eſt hac de re ex profeſſo diſſerens Theophilus Raynaudus* (oper. tom. XIV. p. 24.) *ubi ſcribens adverſus Ayalam, cenſuras latæ ſententiæ hoc nomine reprehendentem, quod illis non præcedat canonica admonitio; egregie oſtendit, admonitionis loco eſſe promulgationem legis, aliquid fieri præcipientis vel prohibentis ſub pœna cenſuræ.*

6. *Godeſcalco, & Ayalæ aſſentiri videtur Van-Eſpen* jur. Eccl. univ. part. 3. tit. 11. c. 6. num. 19. *ubi etſi non audeat abſolute damnare excommunicationes latæ ſententiæ, eas tamen recens adinventas, & per decem omnino ſæcula ignotas Eccleſiæ fuiſſe affirmat: At Van-Eſpennium falli facile demonſtrabimus. Atque in primis nullam putamus fingi poſſe excommunicationem illa ſeveriorem, qua homo baptizatus perpetuo arceatur a Sacramentorum perceptione, omnique excidat ſpe conſequendæ ab Eccleſia reconciliationis; & tamen prioribus ſæculis quorumdam atrociorum criminum reos, facto ipſo, ſeu ſola criminis perpetratione, in hanc pœnam incurriſſe, præter alibi laudatos Petavium, Morinum, Albaſpinæum, alioſque plures, tradit Cardinalis Bona* rer. liturgic. l. 1. c. 17. nu. 1. *inquiens:* „ in exordio Chriſtianæ religionis tantum erat pietatis ſtudium, tantum odium improbitatis, ut quibuſdam ſceleribus, quæ atrociora viſa ſunt, omnis prorſus veniæ ſpes, omnis pœnitentia denegaretur, adeo ut qui ea commiſit, quamvis a divina miſericordia eorum remiſſionem veræ contritionis ſubſidio obtineret; nunquam tamen poſſet cum Eccleſia reconciliari. Erant idololatria, homicidium, & adulterium. “ *Quid quod ſi actu Pœnitentes, aut jam ſemel pœnitentia functi in aliud cujuſcumque generis peccatum, quamvis privatim & occulte relaberentur, numquam deinceps veniam & pacem ab Eccleſia in-*

pe-

petrarent? Nonne & hæc ſpecies erat ſeveriſſime excommunicationis? Et tamen hanc relapſis fuiſſe ipſo facto inuſtam, & pluribus demonſtrat doctiſſimus Morinus de Pœnit. lib. III. c. 27. 28. & 29. *& liquet ex plurium Conciliorum decretis, occulte etiam relapſos ab omni etiam civili Fidelium conſortio ſegregantibus. Siquidem Concil. Turonenſe I. anni* 461. can. 8. (collect. Hard. Tom. II. col. 795.) *decrevit*: „Si quis vero poſt acceptam pœnitentiam, ſicut canis ad vomitum ſuum, ita ad ſæculares illecebras, derelicta quam profeſſus eſt pœnitentia, fuerit reverſus, a communione Eccleſiæ, vel a communione Fidelium extraneus habeatur". *Concilium Veneticum, circa annum 465. celebratum* canone tertio (collectionis Harduin. tom. II. col. 797.) *ſtatuit*: „Pœnitentes quoque, qui ſuſceptam publice pœnitentiam intermiſerint, & ad prioris erroris conſuetudinem revoluti, vitæ ſe ſæculari converſationique reddiderint, non ſolum a communione Dominicorum Sacramentorum, ſed etiam a conviviis fidelium ſubmovendi". *Concil. Aurelianenſe I. annis* 511. can. 11. (collect. Hard. tom. II. col. 1010.) „De his *ait* qui ſuſcepta pœnitentia religionem ſuæ profeſſionis obliti ad ſæcularia relabuntur, placuit eos & a communione ſuſpendi, & ab omnium Catholicorum convivio ſeparari". *Quare, quod Siricius Papa* epiſt. 1. *ad Himerium Tarraconenſem Epiſcopum* c. 5. (collect. Hard. t. 1. col. 848.) *relapſis permiſerit*, ut ſola intra Eccleſiam Fidelibus oratione jungantur, & ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint; a Dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur" *id ex mera indulgentia, & communis legis relaxatione factum exiſtimat Morinus* cit. c. 19. *Ad hæc Auctor operis de vita contemplativa (quem alii Proſperum Aquitanicum, qui medio ſæculo v. ſcripſit, alii Julianum Pomerium, qui eodem ſæculo labente floruit, fuiſſe contendunt*, lib. 7. c. 7.), *diſerte affirmat, ea ætate Clericos grave aliquod facinus occulte admittentes, ſtatim in foro conſcientiæ, & coram Deo in ſuſpenſionem incidiſſe, quam Albaſpinæus*, obſerv. lib. 1. c. 2. *& Suicer* Theſaur. Eccl. tom. 1, pag. 601. *pro quadam excommunicationis ſpecie habitam non immerito notarunt: Ait quippe Pomerius* „Hi qui in aliquo gradu Eccleſiaſtico conſtituti, aliquod occulte crimen admittunt, ipſi ſe vana perſuaſione decipiunt, ſi eis videbitur propterea communicare, & officium ſuum implere debere, quod homines occultatione ſui criminis fallunt ... qui autem ea commiſerint, & ideo prodere metuunt, ne ſententiam juſtæ excommunicationis accipiant, ſine cauſſa communicant; immo vero dupliciter contra ſe iram Divinæ indignationis exaggerant, quod & hominibus innocentiam fingunt, & contempto Dei judicio abſtinere ſe ab altari propter homines erubeſcunt".

7. *Quod ſi hæc nondum ſatis eſſe videantur ad probandum, Majoribus noſtris inuſitatum non fuiſſe morem decernendi cenſuras latæ ſententiæ, alia ſtatim proferemus antiquiſſima, & certiſſima ejuſdem rei monumenta. Norunt omnes viri docti, tres olim fuiſſe ſpecies excommunicationis majoris, de qua ſola in præſens res eſt. Prima dicebatur* Excommunicatio ſimplex: *Altera* Anathema: *Tertia* Maranatha, *de qua frequens mentio occurrit in Annalibus S. Benedicti conſcriptis a Patre Mabillon.* tom. IV. in appendice. In hiſtoria Lotharingiæ, *Calmet.* tom. II. p. 1. pag. 390. *Et in nova editione gloſſarii Caroli Dufreſne* tom. IV. in verb. Maranatha. *Simplex excommunicatio, & anathema in hoc duntaxat inter ſe differebant, quod illa ſolo verbo proferretur*; anathema *vero pronuntiaretur celebri quadam ſollemnitate, pluribuſve adhibitis cæremoniis, quæ aptæ forent ad oſtendendam perpetrati ſceleris enormitatem.* Maranatha *autem hoc* anathemati *addebat; ut excommunicatus ſolius Dei judicio relictus, ab Eccleſiæ communione ſeparatus permanere juberetur uſque ad adventum Domini, ſeu ad diem Judicii, quod ex ipſa nominis etymologia elicuit Auguſtinus (apud Suarez* de cenſuris diſp. 8. ſect. 2.) *& explicarunt Patres Concilii Toletani IV. ſtatim allegandi. Jam vero antiquiſſima Synodus Gangrenſis, paulo poſt Nicenam habita, omnes ſuorum viginti Canonum tranſgreſſores anathemate perculit, his verbis*: Anathema ſit (collect. Hard. tom. 1. col. 533. &c.) *quibus ſententiam latam importari nemo facile inficiabitur. Patres autem Concilii Toletani IV. habiti anno 638. cui Epiſcopi* lxxii. *interfuere*, (c. 75. collect. Hard. tom. III. col. 594.) Anathema, Maranatha *in eos pronunciarunt, qui adverſus Regnum, vel Regem conjurarent, in quos hanc formidandam ſententiam ter repetitam protulerunt*: „Hoc etiam tertio acclamamus dicentes: Quicumque amodo ex nobis vel cunctis Hiſpaniæ populis, qualibet meditatione, vel ſtudio Sacramentum fidei ſuæ, quod pro patriæ ſalute gentiſque Gothorum ſtatu, vel incolumitate Regiæ poteſtatis pollicitus eſt, violaverit, aut Regem nece attrectaverit, aut poteſtate Regni exuerit, aut præſumptione tyrannica Regni faſtigium uſurpaverit, anathema ſit in conſpectu Spiritus Sancti, & Martyrum Chriſti: atque ab Eccleſia Catholica, quam perjurio profanaverit, efficiatur extraneus, & ab omni communione Chriſtianorum alienus, neque partem Juſtorum habeat, ſed cum Diabolo, & Angelis ejus, æternis ſuppliciis condemnetur una cum eis, qui eadem conjuratione nituntur: ut par pœna perditionis conſtringat, quos in perniciem prava ſocietas copulat. Et ideo ſi placet omnibus, qui adeſtis, hac tertio reiterata ſententia veſtræ vocis eam conſenſu firmate. Ab univerſo Clero, vel populo dictum: Qui contra hanc noſtram definitionem præſumpſerit, Anathema, Maranatha, hoc eſt, perditio in adventu Domini ſit, & cum Juda Scarioth partem habeat, & ipſi, & ſocii eorum. Amen". *Eamdemque anathematis ſententiam eodem ritu, ac iiſdem fere verbis in eoſdem Regni, & Regis proditores denuo latam legimus in Concilio Toletano XIV. an.* 633. (cap. 10. eod. Tom. III. collect. Hard. col. 1081.) *Qui autem prædictæ ſententiæ ritum, quo tribus vicibus, veluti trium monitionum loco, fuit repetita, conſiderat, multoque magis ſi illorum verborum* Anathema ſit in conſpectu Spiritus Sancti, & Martyrum Chriſti, *vim & efficaciam attentius expendat, minime dubitabit, Patrum mentem fuiſſe, excommunicatione latæ ſententiæ percellere quotquot inpoſterum in Patriam aut Regem rebellionem intentarent.*

8. *Non*

8. *Non itaque recenter adinventæ, nec primis decem Eccleſiæ ſæculis ignotæ prorſus fuerunt excommunicationes latæ ſententiæ, ſicuti ſibi finxit, verumque Eccleſiaſticarum minus peritis impoſuit Van-Eſpen, ut illarum uſum improbaret, eaſque parvi faciendas ſuaderet, quod certe alibi non obſcure inſinuavit.*)

Quæſt. VII. *Quinam poſſunt ferre Cenſuras?*

Reſp. Omnis & ſolus Superior Eccleſiaſticus habens in ſoro externo juriſdictionem ordinariam, vel delegatam. Ex Matt. 16. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis*; & Matt. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo &c.* Ubi Prælatis Eccleſiæ, Apoſtolorum ſucceſſoribus, datur poteſtas omnis expediens ad bonum animarum & rectum Eccleſiæ regimen, ad quod pertinet poteſtas non ſolum ferendi leges, ſed etiam coercendi, corrigendi & puniendi rebelles ac contumaces, eoſque privandi bonis communibus.

Ordinariem poteſtatem ferendi Cenſuras habet Papa, & Concilium generale in omnes baptizatos, Epiſcopus in ſuos Diœceſanos, Concilium Provinciale in ſuam Provinciam. A Papa habent Superiores Ordinum, ſaltem Generales & Provinciales, vel etiam Superiores locales ſecundum cujuſque Conſtitutiones, non item Parochi. Delegatam habent omnes & ſoli Clerici, quibus fuit legitime conceſſa ab habente ordinariam: Fœmina autem ſaltem jure Eccleſiaſtico eſt incapax juriſdictionis ſpiritualis, ideoque Cenſuræ ferendæ.

Quæſt. VIII. *Quinam poſſunt abſolvere a Cenſuris?*

Reſp. 1. Cenſura *ab homine*, vel quævis alia reſervata, non poteſt tolli, niſi ab eo qui eam tulit, vel ab ejus ſuperiore, aut ſucceſſore, vel delegato: quia ejus eſt abſolvere, cujus eſt ligare. Archiepiſcopus autem non poteſt a Suffraganeorum cenſuris abſolvere, niſi in caſu appellationis, aut viſitationis.

Ab excommunicatione non reſervata, nec ad forum contentioſum deducta poteſt abſolvere quilibet Sacerdos habens poteſtatem abſolvendi a peccatis mortalibus ex conſuetudine recepta, & ex cap. *Nuper*, *de ſent. excomm.* ibi: *Quia conditor canonis ejus abſolutionem ſibi ſpecialiter non retinuit, ex ipſo conceſſiſſe videtur aliis relaxandi.* Excommunicatio autem a jure non eſt reſervata, niſi reſervatio exprimatur in Canone vel ſtatuto. Suſpenſio vero & interdictum ſaltem locale, & generale perſonale ex communi ſententia cenſentur reſervata Superiori, ita ut nullus Sacerdos poſſit ab eis abſolvere ſine poteſtate a Superiore accepta. Sunt tamen, qui dicunt, Confeſſarium poſſe ex conceſſione Eccleſiæ abſolvere a ſuſpenſione, & interdicto particulari, cujus non eſt conſcius pœnitens, & ad hoc valere formulam uſitatam.

✠ Delictum *occultum* eſt, ut Doctores communiter hic explicant, quod nec *famoſum eſt*, nec *publice notum*, quamvis per plures teſtes probari poſſit; quando vero delictum occultum cenſetur notorium notorietate juris vel facti, vide dicta de *Juſt. & Jur.* part. 3. cap. 4. qu. 1. & num. 2. Si in foro ipſo contentioſo reus ipſe a delictis ſe falſis etiam a jure rationibus, aut probationibus ſufficienter purgaverit; poterit etiam per Epiſcopum, aut ejus delegatum abſolvi, ut communis fert Doctorum ſententia. ✠

Reſp. 2. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 6. Epiſcopi poſſunt abſolvere ſubditos ſuos ab omnibus cenſuris, etiam Papæ reſervatis, contractis ob delictum occultum, nec deductis ad forum contentioſum, excepto homicidio voluntario. Poſſunt etiam abſolvere ab omnibus aliis ſubditos, quibus non eſt poſſibilis moraliter recurſus ad Papam, ut ſunt mulieres, pueri, ſenes, infirmi, & alii, quorum eſt legitimum impedimentum, c. 13. & c. 58. *excomm.* Si tamen impedimentum non ſit perpetuum, juramentum ab abſolvendis exigatur, quod ceſſante impedimento ad Papam aut ejus Legatum recurrant, ibid. Quod ſi non recurrant, recidunt in ſimilem Cenſuram, c. 22. *de ſent. excom. in 6.* Sed aliqui dicunt hanc obligationem abrogatam eſſe in Gallia, & aliis locis a Roma valde remotis.

✠ In Bulla, quæ quotannis die Cœnæ Domini renovatur, prohibetur, ne quis abſolvat a caſibus in ea contentis, niſi tantum in mortis articulo conſtitutos, & præſtita prius de ſtando mandatis Eccleſiæ, & de ſatisfaciendo cautione, etiam prætextu quarumcumque facultatum per cujuſvis Concilii decreta conceſſarum. Utrum per hæc verba Bullæ Cœnæ derogatum fuerit facultati illi, Epiſcopis a Tridentino ſeſſ. 24. c. 6. conceſſæ, quoad caſus in Bulla Cœnæ contentos (nam de ceteris Papæ reſervatis extra dictam Bullam, nullus negat vigere adhuc jus Tridentini) anxie quærunt Theologi. Alii affirmant: quia verba illa Bullæ, *non obſtantibus cujuſvis Concilii decretis*, non poſſunt reſpicere, niſi facultatem a Tridentino Epiſcopis conceſſam abſolvendi a caſibus Pontificiis occultis, cum a nullo alio Concilio ea fuerit conceſſa. Inſuper addunt maximum pondus huic negativæ facultatis opinioni accedere, ex proſcripta theſi ab Alex. VII. *Sententia aſſerens Bullam Cœnæ prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, an. 1619. die 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Cardinalium viſa & tolerata eſt.* Sed alii negant: quia 1. nunquam intelligitur derogatum Concilio generali, niſi de illo fiat ſpecialis & expreſſa mentio, cap. fin. *de Cappel. Monach.* Sed in Bulla Cœnæ non exprimitur Tridentinum. Ergo &c. 2. Quia poteſtas, quam habent Epiſcopi in caſus occultos Bullæ Cœnæ ex decreto Tridentini eſt certa, revocatio autem dubia. Non ſunt ergo Epiſcopi certo jure privandi ob dubiam revocationem, ſed potius in juris poſſeſſione conſervandi. Ad damnatam ab Alexandro VII. propoſitionem reponunt, damnari ſecundam partem propoſitionis, *viſa & tolerata eſt*, nolens Pontifex per illam hypotheticam propoſitionem; quod ſcilicet *de facto viſa, & tolerata eſſet*, novum addere pondus ſententiæ illi oppoſitæ, ſed illam relinquere in ſua probabilitate. ✠

Reſp. 3. In Jubilæis ſolet ampla poteſtas circa cenſuras, & caſus reſervatos concedi. Circa quod obſervanda ſunt ſequentia.

1. Quando conceditur facultas generalis abſolvendi a cenſuris Papæ reſervatis etiam in Jubilæo, non

ideo datur poteſtas abſolvendi a cenſuris contentis in Bulla Cœnæ, ubi illa viget, niſi ſpecialiter exprimatur: quia hæ ſunt ſpecialiter reſervatæ. Specialia autem non continentur in conceſſione generali, niſi exprimantur.

✠ Ex mandato Clementis VIII. Sacra Congregatio Cardinalium decretum edidit, declarans in generali conceſſione abſolvendi a Cenſuris Papæ reſervatis, non intelligi caſus contentos in Bulla Cœnæ, neque caſus ſpecialiter intra Italiam ipſi Pontifici reſervatos, niſi ſpecialiter exprimantur. Horum caſuum indicem babes cap. 3. art. 3. *de Pœnitentia*. Ex communi ſententia, conceſſa facultate abſolvendi a caſibus Bullæ Cœnæ, non intelligitur conceſſa facultas abſolvendi ab hæreſi, quibus de ea non ſit ſpecialis mentio, quia hæreſis habet ſtrictiſſimam, & ſpecialiſſimam reſervationem. Vide ea, quæ diximus in tractatu *de Fide*.

Quæres. *Num ſint alii caſus Summo Pontifici reſervati?*

Reſp. Benedict. XIV. Conſt. Incipiente *Sacramentum Pœnitentiæ*, Summo Pontifici reſervavit abſolutionem Sacerdotis confeſſionem excipientis complicis in peccato contra ſextum præceptum. Item abſolutionem calumniatorum, quoad ſollicitationem in confeſſione, ibid. ac demum a Cenſuris, in quas incidunt homines ob mercimonia ſuper eleemoſynis Miſſarum Conſtit. incipien. *Quanta*, de quibus jam diximus propriis in locis. Præterea ultra ſupra recenſitos caſus, Urbanus VIII. Conſtit. *Exponi Nobis*, Cenſuram tulit in eos, qui Sacræ Rotæ Romanæ ſecretum, quod ſervare tenentur, violaverint; a qua Minores Pœnitentiarii abſolvere nequeunt. Idem Pontifex Conſt. incipien. *Inſcrutabilis*, excommunicationem decrevit in eos, qui mediis ſuperſtitioſis inquirant ſuper Chriſtianæ Reipublicæ, ac Apoſtolicæ Sedis ſtatu, ac de vita, & morte Romani Pontificis ejuſque conſanguineorum, uſque ad tertium gradum, ſive id per ſeipſos faciant, ſive per alios; quæ quidem excommunicatio reſervata eſt etiam reſpectu Summi Pœnitentiarii, excepto tamen caſu conſanguineorum; eaque comprehendit etiam recipientes divinationes hujuſmodi, ſive judicia, iiſque utentes, vel aliis communicantes. Rurſus tractantes de electione Romani Pontificis, vivente adhuc eodem Pontifice, in excommunicationem ſoli Romano Pontifici reſervatam incidunt. Denique in excommunicationem ita reſervatam incidunt caſus reſervati in Bullis Gregorii XV. *Æterni Patris*, & Urbani VIII. *Ad Romani &c. ob non ſervatam formam electionis Papæ*, quibus addi poſſunt caſus, quos continet Conſtit. S. Pii V. *Si de protegendis*, contra offendentes perſonas ſive miniſtros inquiſitionis, ex altera Conſt. *Regularium*, ejuſdem Pontificis, incidunt in excommunicationem reſervatam, a qua Minores Pœnitentiarii abſolvere nequeunt Regulares introducentes in eorum Conventus mulieres *ob inhoneſtos uſus*.

Quæres iterum. *Utrum detur aliquis caſus Pontifici reſervatus ſine cenſura?*

Reſp. Unum recenſeri caſum qui ſine cenſura ulla Romano Pontifici reſervatur, ſcilicet, qui donum accepit a Regularibus excedens ſummam *ſcutorum decem*, in caſum incidit reſervatum Summo Pontifici, etſi nulla id Eccleſiaſtica cenſura vetitum eſt. Reſervatio cadit tantum in recipientes, non vero in donantes. Vide Conſt. Urbani VIII. *Nuper a Congregatione*; ab hujuſmodi caſu nequidem Pœnitentiarius Summus abſolvere poteſt, quoaduſque ſaltem realis reſtitutio facta non ſit.

Nota. Clemens XI. die 12. Maji 1711. decretum edidit, quo prohibet ne ullus Confeſſarius ſive Regularis ſit, ſive Sæcularis Romæ reſidens, abſolvere ullo modo audeat, etiam in foro tantum conſcientiæ *publicam violationem clauſuræ Monialium ad malum, ſive inhoneſtum finem, publicam Presbyteri occiſionem, publicam violationem immunitatis Eccleſiaſticæ* in terminis Conſt. Gregorianæ *Cum alias nonnulli*; imo & occultam etiam *hanc violationem, ſi publica auctoritate contigerit*. ✠.

2. Qui habet poteſtatem abſolvendi a caſibus Papæ reſervatis, habet etiam poteſtatem abſolvendi a Cenſuris eidem reſervatis: quia caſus non ſunt reſervati Papæ, niſi ob cenſuram annexam. Qui autem poteſtatem obtinuit circa caſus Epiſcopo reſervatos, non poteſt idcirco a Cenſuris Epiſcopo reſervatis abſolvere; quia cum ſoleant Epiſcopi aliquos ſibi caſus reſervare nulli Cenſuræ annexos, inde fit, ut caſus reſervati, & Cenſuræ Epiſcopales ſint duæ res diſtinctæ, nec unum in alio includatur.

3. Abſolutio in Jubilæo data recte diſpoſito, habenti intentionem illud lucrandi, & implendi conditiones, etſi poſtea ſua negligentia, vel ob aliud impedimentum non lucretur, tollit Cenſuram, & reſervationem. Quia abſolutio fuit abſoluta, non conditionata, ut conſtat tum ex verbis & intentione abſolventis, tum ex poteſtate abſolvendi a Cenſuris & caſibus reſervatis, quæ non pendet a conditione, quod pœnitens reipſa lucrabitur Jubilæum; ſed datur ſimpliciter & abſolute pro tempore Jubilæi reſpectu pœnitentium volentium illud lucrari. Secus, ſi confeſſus ſit ſine intentione ſupradicta. Quia hæc poteſtas datur ſolum in ordine ad Jubilæum: nam Pontifex non intendit dare poteſtatem abſolvendi a reſervatis, niſi reſpectu eorum, qui volunt ſincere Jubilæum conſequi, ideoque opera præſcripta implere. Unde debet poſtea a Cenſuris, & peccatis reſervatis abſolvi ab eo, qui poteſt extra Jubilæum.

Dixi: *recte diſpoſito*, nam hæc gratia non conceditur niſi vere contritis.

Reſp. 4. In articulo mortis *omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes a quibuſvis peccatis, & Cenſuris abſolvere poſſunt*. Ita Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. Multi tamen putant, hoc eſſe reſtringendum ad Cenſuras, quæ obſtant ſuſceptioni Sacramentorum, & ſepulturæ Eccleſiaſticæ, ut excommunicatio, & interdictum, non autem ſuſpenſio: quia hæc facultas conceditur, *ne hac occaſione aliquis pereat*, ib. Ergo, inquiunt, Eccleſia non intendit dare omnibus poteſtatem abſolvendi ab iis, quarum occaſione non impediretur conſecutio gratiæ, qualis eſt ſuſpenſio ab ordine, officio, vel beneficio.

Porro Sacerdos debet prius reum obligare ad reſtitutionem debitam, vel ſi non poſſit tunc reſtituere, ad ea onerandos hæredes ſuos actu publico; aut ſi neu-

Digitized by Google

neutrum poſſit, ad jurandum ſe ſatisfacturum, cum primum poterit.

Item Sacerdos, qui extra articulum mortis non habet poteſtatem abſolvendi a Cenſuris, monere debet moribundum, ut, ſi convaleſcat, ſe ſiſtat & ſubmittat Superiori ſub pœna reincidentiæ, hoc eſt incurrendi in ſimilem Cenſuram, cap. 22. *de ſent. excom. in 6.* & hoc onus ſiſtendi ſe Superiori debet ei ſub juramento imponi, ex cap. 58. *de ſent. excom.* Quod exigitur a pœnitente, non ut iterum abſolvatur, cum valide fuerit abſolutus, ſed ut Superior correctionem ac remedia idonea adhibeat, & ſatisfactionem imponat, prout judicaverit. Nomine Superioris hic intelligitur quis habens poteſtatem ordinariam aut delegatam abſolvendi a Cenſuris extra periculum mortis.

✠ Huc ſpectat Conſtit. Benedicti XIV. incipiens *Apoſtolica indulta*, in qua decernitur, eos qui ex indulto Sedis Apoſtolicæ poſſunt ſibi eligere Confeſſarium ex approbatis ab Ordinario, a quo a reſervatis criminibus, & cenſuris abſolvi poſſunt, non poſſe alium Confeſſarium eligere niſi approbatum ab Ordinario illius loci, in quo confeſſio peragitur. *Ita videlicet ut ſi in aliquo indulto, tam Sæcularibus, quam Regularibus tribuetur facultas eligendi Confeſſarium ab Ordinario loci approbatum; tunc Confeſſarius vigore talis conceſſionis, ſive a Sæculari, ſive a Regulari pœnitente ad audiendas eorum reſpective confeſſiones electus, nullatenus hujuſmodi confeſſiones audire valeat, niſi ab Epiſcopo Diœceſano, & Ordinario loci, ubi confeſſio excipienda eſt, ad confeſſiones approbatus, & deputatus exiſtat: quacumque alia approbatione, tam illius generis, quam uterque Innocentius, Prædeceſſores, declararunt non ſuffragari, quam ea, ſi de Regularibus agatur, quæ a ſolo proprio Regulari Prælato obtenta foret, minime ſuffragante. At Innocentius XII. & XIII. declaraverant, non poſſe Sacerdotem, qui ab Epiſcopo limitatam facultatem obtinuerit, vel quod Sacramentum Pœnitentiæ adminiſtraret extra tempus, vel locum, vel genus perſonarum ab ipſis Epiſcopis præſcriptum; ſive Confeſſarii electi fuerint vi Bullæ Cruciatæ, ſive ex quocumque alio privilegio .... nec eis ſuffragari, quod approbati alias fuerint ab Epiſcopo, qui aliquando loci, in quo confeſſiones audiendæ ſunt Ordinarius fuerit, ſed talis non amplius exiſtat &c.*)

Quæſt. IX. *Quænam notanda ſunt circa abſolutionem a Cenſuris?*

Reſp. Sequentia, 1. Quamvis ceſſante contumacia, & reo converſo, Superior debeat abſolvere a Cenſura, cum ſit pœna medicinalis: tamen Cenſura reipſa non tollitur niſi per abſolutionem, ex Matth. 18. *Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata in Cælo*, ſcilicet donec ſolveritis. Ex c. 18. & aliis *de ſent. excomm.* Nam non poteſt Cenſura diſſolvi, niſi ex auctoritate, qua contracta eſt. Hinc Alexander VII. damnavit hanc propoſitionem: *Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant Cenſuræ.* Nam etſi contumacia ſit cauſſa Cenſuræ, non eſt tamen cauſſa durationis ejus: ſicut culpa eſt cauſſa pœnæ, & tamen hæc durat ſublata culpa.

2. Abſolutio a Cenſuris ex natura rei non requirit certa verba, cum non ſit Sacramentalis, ſed poteſt dari valide per quælibet ſigna illius ſufficienter expreſſiva. In foro tamen externo ſervanda eſt forma in Ritualibus præſcripta. In foro conſcientiæ adhibeatur hæc formula pro excommunicato: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat, & ego auctoritate ipſius abſolvo te a vinculo excommunicationis, quam incurriſti propter tale factum, v. gr. hæreſim, & reſtituo te communioni & unitati Fidelium, & Sanctis Sacramentis Eccleſiæ, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Pro ſuſpenſo: *Ego abſolvo te a vinculo ſuſpenſionis, quam propter tale factum incurriſti, & reſtituo te executioni Ordinum, & officiorum tuorum, vel beneficiorum, in nomine Patris &c.* Pro interdicto dicitur: *A vinculo interdicti, quod &c.*

3. In dubio Cenſuræ contractæ dari debet abſolutio ad cautelam, ſic: *Abſolvo te a Cenſura excommunicationis, ſi eam incurriſti ob tale factum.* Immo etſi nulla ſit ſuſpicio Cenſuræ contractæ, datur abſolute abſolutio a Cenſuris ante abſolutionem a peccatis ad vitandam irreverentiam, ſi forte pœnitens occulta cenſura affectus ſit, hoc modo: *Dominus noſter Jeſus Chriſtus te abſolvat, & ego auctoritate ipſius te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges.* Deinde. *Ego te abſolvo a peccatis tuis, in nomine Patris &c.* Rituale Rom.

4. Valida eſt, licet illicita, abſolutio ab habente poteſtatem ordinariam data abſenti, vel invito & male diſpoſito, quia cenſura eſt ſolum pœna, quæ poteſt a Superiore ad libitum valide auferri.

5. Qui pluribus Cenſuris eſt adſtrictus, poteſt abſolvi ab una, remanentibus aliis etiam ſimilibus, c. 27. *de ſent. excom.* Nam inter eas non eſt neceſſaria connexio. Poteſt autem quis ſubjici multis Cenſuris etiam ejuſdem ſpeciei ob plura crimina, ex eod. cap. vel ob idem pluries commiſſum: nam plura delicta poſſunt pluribus pœnis ejuſdem rationis puniri. Sic qui excommunicatus eſt ob percuſſionem Clerici, plures alias excommunicationes incurrit, ſi pluries eumdem Clericum vel alium percutiat.

6. Poteſt dari a Superiore abſolutio ad reincidentiam, hoc eſt, ſub certo onere, quo non impleto intra tempus præfinitum, Cenſura reviviſcat, ſeu delinquens ſimilem Cenſuram contrahat. Item poteſt dari pro certo tantum actu & tempore, quo tranſacto, Cenſura habet omnem ſuum effectum; vel ſub conditione de futuro libero, cum ſit actus juriſdictionis externæ, qui pendet a voluntate Superioris, quamvis hoc ordinarie non expediat nec fieri debeat, cum non ſit in Eccleſia uſu receptum.

7. Dum aliquis eſt excommunicatus ob injuſtitiam aut ſcandalum, in neutro foro licet eum abſolvere, niſi prius ſatisfecerit parti, & ſcandalum ſuſtulerit: aut ſi non poſſit, debet prius dare idoneam cautionem, quod ſatisfaciat quam primum. Quod ſi poſtea non ſatisfaciat, cum primum commode poterit, excommunicationem denuo contrahit, c. 22. *de ſent. excom. in 6.*

8. Si is, qui Sacerdoti poteſtatem abſolvendi a Cenſuris habenti bona fide confitetur, obliviſcatur

peccatum, cui Cenſura annexa eſt: ſecundum multos tollitur Cenſura, modo Cenſurarum abſolutio fit terminis generalibus data. Nam tunc Confeſſor utitur generaliter facultate abſolvendi ab omnibus Cenſuris, quam habet, vultque omnes auferre quantum poteſt.

9. Qui abſolutus eſt tantum in foro conſcientiæ a Cenſura notoria, ita ſe gerere debet exterius, ac ſi non eſſet abſolutus; poteſtque conveniri coram Judice, & ab eo cogi ad ſubeundam omnem pœnam Cenſuræ annexam. Quia abſolutio data tantum pro foro conſcientiæ non habet effectum niſi coram Deo.

10. Invalida eſt abſolutio per vim, vel metum injuſtum extorta etiam a tertio, imo extorquens contrahit excommunicationem, cap. unic. *de iis quæ vi &c. in 6.* ex Conc. gener. Lugd. Item nulla eſt, ſi extorta ſit per dolum verſantem circa cauſſam finalem: quia Superior non vult abſolvere niſi ob cauſſam ſibi propoſitam; quæ tunc non ſubſiſtit, nec proinde ſubeſt voluntas abſolvendi: nam ſublato motivo ſeu objecto formali volitionis, non eſt volitio.

CAPUT II.

De Excommunicatione.

Quæſt. I. QUid & quotuplex eſt?

Reſp. Excommunicatio eſt Cenſura per quam baptizatus privatur communione Eccleſiæ, ſeu bonis quæ ſunt communia inter fideles, quæque pendent a poteſtate & diſpenſatione Eccleſiæ; uti ſunt Sacramentorum receptio & adminiſtratio, Eccleſiæ ſuffragia, divina officia &c. Duplex eſt, major, & minor.

Excommunicatio major, quæ ſola venit nomine excommunicationis ſimpliciter, cap. 59. *de ſent. excom.* eſt Cenſura, qua quis privatur bonis communibus Eccleſiæ, & ejus diſpenſationi ſubjectis, & abſcinditur a corpore Eccleſiæ, juxta illud Matth. 18. *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus.* Unde eſt pœna graviſſima, *qua pœna in Eccleſia nulla major eſt*, ait S. Auguſt. leg. de corr. & grat. c. 15.

Excommunicatio minor eſt ea, quæ privat ex parte, ſeu aliquibus tantum bonis communibus Eccleſiæ, nempe receptione & adminiſtratione licita Sacramentorum, & paſſiva electione ad dignitates ac beneficia. Hæc contrahitur ſolum ob communicationem culpabilem, etiam in civilibus, cum excommunicato non tolerato, c. 3. *de ſent. excom. in 6.* ex Conc. gener. Lugdun. Et Sanchez dicit, omnes ſentire eam ob peccatum veniale contrahi. Qui tamen cum eo communicavit in crimine crimionoſo, id eſt, ob quod contracta eſt Cenſura, conſilium, auxilium, vel favorem impendendo, incurrit excommunicationem majorem, *cum facientem & conſentientem pari pœna conſtringat*, cap. 29. *de ſent. excom.* A minore excommunicatione abſolvere poteſt quicumque poteſt a mortali culpa, cum non ſit reſervata, ex eod. cap.

Quæſt. II. *Quinam ſunt excommunicati vitandi?*

Reſp. Olim omnes erant evitandi. Sed jam ex Conſtitutione Martini V. *Ad evitanda* a Concil. Conſtantienſi, teſte S. Antonino approbata, & jam pridem ubique obſervata, atque ex uſu præſenti Eccleſiæ, ii ſolum ſunt vitandi, qui per ſententiam Judicis Eccleſiaſtici nominatim declarati ſunt excommunicati, & publice denuntiati; item notorii percuſſores Clericorum, hoc eſt, ii quorum percuſſio publica, nulla poteſt tergiverſatione celari, nec ullo juris ſuffragio excuſari, licet non ſint denuntiati. Equidem juxta Conc. Baſileenſe ſeſſ. 20. & Bullam Leonis X. *de concordatis* approbatam a Concil. Lateran. V. vitandi ſunt etiam omnes, quos notorie in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe. Sed ex conſuetudine prævalet Bulla Martini V. quæ quidem (1) non extat in actis Conc. Conſtantienſis, ſed refertur a S. Antonino 3. p. tit. 25. c. 3. Unde excommunicati alii ſunt tolerati, quos ſcilicet fideles non tenentur vitare; & alii non tolerati, quos tenentur vitare, nempe nominatim & publice denuntiati, vel notorii percuſſores Clericorum. Varii Doctores Galli dicunt, publicum Clerici percuſſorem in Gallia vitari non debere, niſi acceſſerit ſententia, qua declaretur injuſtus Clerici percuſſor: quia ſecundum legem, vel conſuetudinem regni ad notorietatem facti criminoſi requiritur declaratoria judicis ſententia.

Quæſt. III. *Quinam ſunt effectus excommunicationis majoris?*

Reſp. 1. Cum excommunicatus abſcindatur a corpore Eccleſiæ, ut docent Patres, & ipſe Chriſtus his verbis: *Sit tibi ſicut ethnicus*, ita ut non jam ut membrum Eccleſiæ, ſed tamquam ethnicus tractandus ſit, privatur omni jure, quod ei competebat tamquam membro Eccleſiæ, omnibuſque, quæ fidelibus ut membris Eccleſiæ competunt.

Reſp.

---

(1) *De hac Martini V. Conſtitutione ita communiſſime aſſeritur, etiam ab erudito Adnotatore Antonianæ Summæ, ſplendida Editione Veronenſi nuper decoratæ. Et revera fruſtra ea quæritur in Conciliorum collectionibus, ne dempta quidem Labbeana præ reliquis ſuperioribus exacta. Nihilo tamen minus eamdem in Actis Conciliorum reperiri hodie affirmare licet. Siquidem Cl. P. Joan. Harduinus collector ſpicarum, quæ fugerunt manus metentium, noviſſimæ ſuæ collectioni Conciliorum Regiæ Maximæ ipſam inſeruit (Tom. 8. pag. 892. Edit. Pariſ.) Nimirum ex MSS. Cæſareis, & Brunſciv. producit* Martini V. Papæ, & Germanicæ Nationis concordata in Concilio Conſtantienſi, *novem paragraphis conſtantia, quorum ſeptimum eſt (N. VII.)* De non vitandis excommunicatis, antequam per judicem fuerint declarati, & denuntiati: *atque ipſiſſimam Conſtitutionem Martini V. a S. Antonino deſcriptam complectitur.*

Digitized by Google

Reſp. 1. Excommunicationis majoris ſeptem ſunt effectus: nam excommunicatus etiam toleratus & contritus 1. privatur communibus Eccleſiæ ſuffragiis, ſcilicet ſacrificiis, orationibus, indulgentiis: ita ut non liceat Sacerdoti tamquam Eccleſiæ Miniſtro, & nomine Eccleſiæ pro illo ſacrificium, nec preces in ſacrificio, nec horas canonicas offerre, quæ ſi pro illo fiant, non ei proſunt, ex cap. *Sacris de ſent. excom. &c.* cap. *Audi &c.* cap. *Omnis* 11. q. 3. Nam Eccleſia hoc ipſo quod privat aliquem communibus ſuffragiis, prohibet ne pro illo applicentur.

Porro per communia illa ſuffragia intelliguntur ſpiritualia quædam ſubſidia, quibus Eccleſia ſuffragatur ſuis membris, ſive in ordine ad ſatisfactionem pro pœna temporali, ſive in ordine ad impetranda aliqua bona præſertim ſpiritualia, vel quæ ad illa juvent, revocanturque ad ſacrificium Miſſæ, ad orationes, & indulgentias; poteſt tamen quivis privatus preces & ſacrificium, & alia opera nomine privato, ſeu tamquam perſona privata pro eo offerre, quia hæc ſunt ſuffragia privata. Item ſecundum multos licet Sacerdoti tamquam perſonæ privatæ in *Memento* pro eo mentaliter orare, ſed non per orationes, quæ Eccleſiæ nomine pro ejus membris dicuntur, nec ut Miniſter Chriſti; nemini enim licet Eccleſiæ ſuffragia etiam pro tolerato offerre, alioqui tolleretur præcipua pœna, & ratio excommunicationis; & quia Conſtitutio Martini V. nullum favorem toleratis concedit: Ergo ii, ut antea, excluduntur a ſuffragiis Eccleſiæ.

2. Privatur receptione & adminiſtratione Sacramentorum, ita ut mortaliter peccet, ſi aliquod recipiat, vel ſine neceſſitate & non requiſitus adminiſtret. Quia ageret contra prohibitionem Eccleſiæ in re gravi ad religionem pertinente, ex c. 59. *de ſent. excom.* & c. 4. & 6. *de Clerico excom.* Unde non poteſt abſolvi a peccatis, niſi prius fuerit ab excommunicatione abſolutus.

Item ei non licet ſub mortali intereſſe Sacro, aut divino officio, cap. *Alma de ſent. excom. in 6.* Quod ſi facile poſſit abſolutionem a Cenſura ſibi comparare, & non conetur, omiſſio Sacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ, imo & Miſſæ, dum urget præceptum, ei ad culpam mortalem imputabitur, quamvis in tali ſtatu teneatur ab illis abſtinere. Quia lex præcipiens aliquid, præcipit etiam media ad illud neceſſaria, ſaltem non valde difficilia, qualis eſt Cenſuræ remotio, ad quam aliunde tenetur. Poteſt tamen concionem audire, c. 34. *de ſent. excom.* ſed finita concione tenetur recedere, ne cum aliis communicet.

Si autem ſit obligatus ad horas canonicas, tenetur eas ſolus recitare, non quidem ut perſona publica & ab Eccleſia delegata, cum ſit ab ejus corpore abſciſſus ſaltem jure, ſi ſit toleratus, ſed ut perſona privata: par enim non eſt, ut quis commodum ex ſuo delicto percipiat. Præterea excommunicatio, cum ſit pœna, non debet obligationem & onus auferre, & immunitatem conferre. Sed ei non licet adhibere ſocium: nam omnis communicatio cum alio eſt ei prohibita præſertim in orationibus, nec ei licet dicere: *Dominus vobiſcum*, quia hæc verba ſignificant publicæ perſonæ ſacram cum populo communicationem, quæ ei interdicta eſt; quare ejus loco debet dicere: *Domine exaudi orationem meam &c.*

3. Eſt inhabilis ad dignitates & beneficia accipienda, ita ut reſignatio, electio, præſentatio, collatio, permutatio, & quælibet alia beneficii proviſio facta in favorem excommunicati etiam tolerati, & acceptatio ſit nulla, c. 7. *de cleric. excom.* Item eſt inhabilis ad penſionem clericalem, nam communione Eccleſiæ privatus, eſt incapax recipiendi bona Eccleſiæ diſpenſationi commiſſa. Idque conſtat ex uſu & ſtylo Curiæ: nam in litteris Pontificiis apponitur abſolutio ab excommunicatione ad hunc effectum. Quare qui in excommunicatione obtinuit beneficium aut penſionem clericalem non poteſt percipere fructus, & ſi perceperit, tenetur eos reſtituere; nec poteſt tale beneficium permutare, aut reſignare in favorem. Quia nullum jus ad beneficium, penſionem & fructus habet, cum ejuſmodi collatio ſit nulla. Idque, licet ignoretur excommunicatio; quia ignorantia invincibilis, licet excuſet a culpa, non tamen facit actum validum, qui erat alias invalidus: nam actus non poteſt eſſe validus ſine omnibus requiſitis ad ejus valorem.

Imo excommunicatus, quamvis beneficio ante obtento non privetur, & ideo ad horas obligetur ratione illius, poteſt tamen eo privari, & non facit fructus ſuos, durante excommunicatione, ideoque eos omnes ac diſtributiones reſtituere tenetur ante omnem ſententiam. Ita Covarruv. Suarez, Toletus, & alii multi ex c. 51. *de appellat.* ibi: *Illi proventus eccleſiaſtici merito ſubtrahuntur, cui Eccleſiæ communio denegatur.* Hanc autem privationem ipſo facto latam eſſe, docet valde communis ſententia: tum quia vox *ſubtrahuntur*, ſignificat factum ex vi Cenſuræ, non præceptum de imponenda illa pœna: tum quia hæc privatio fructuum æquiparatur ibi privationi communionis Eccleſiæ; nec ſuſpenditur per appellationem ab excommunicatione, ibid. *Ita Suarez.*

4. Privatur omnis ſpiritualis juriſdictionis uſu, ita ut peccet mortaliter, ſi ordinet, Cenſuras vel leges ferat, diſpenſet, conferat beneficia, ad ea eligat, inſtituat, præſentet &c. cap. 24. *de ſent. & re judic.* Tamen actus juriſdictionis, ſi toleratus ſit, ſunt validi ob bonum commune, ex conſtit. Martini V. cit. ubi dicitur poſſe ab excommunicatis toleratis recipi ſacramenta.

5. Excommunicato etiam tolerato interdicitur omnis communicatio cum fidelibus, c. 28. 29. & 59. *de ſent. excom. &c.* c. *Alma*, *hoc tit. in 6.* & c. 2. *de except.*

Primo quidem in rebus ſacris, ut in Miſſæ ſacrificio, & aliis divinis officiis, quo nomine comprehenduntur horæ canonicæ, omnis oratio publica, proceſſio, benedictio, aliæque ſimiles actiones ſacræ, quæ ſollemniter fiunt ex inſtitutione Chriſti vel Eccleſiæ, aut propriæ ſunt alicujus ordinis clericalis.

Quod ſi excommunicatus in Eccleſia divinis officiis interſit, ſi toleratus ſit, non debent intermitti officia, quia non eſt evitandus. Si vero ſit nominatim denuntiatus, monendus eſt a celebrante ut exeat. Quod ſi non pareat, incurrit novam excommunicationem Papæ reſervatam, ſicut & alii, qui prohibent ne exeat, *Clement.* 2. *de ſent. excomm.* & tunc ſi commode fieri poteſt, vi expellendus eſt. Si nequeat

ex-

expelli, adſtantes exire tenentur ne cum illo communicent; & ipſe ſacerdos tenetur Miſſam inchoatam abrumpere, ſi nondum incœpit canonem; ſi incœpit, debet ſolo miniſtro manente pergere uſque ad communionem incluſive, & reliqua perficere in ſacriſtia. Sacerdos autem ſcienter celebrans coram excommunicato vitando, peccat mortaliter, & ligatur interdicto ab ingreſſu Eccleſiæ, c. 6. *de privil. in 6.*

Secundo in actionibus forenſibus, ita ut excommunicatus nequeat eſſe judex, procurator, actor, tabellio, teſtis &c. nec ei liceat tales actiones exercere, c. 8. *de ſent. excom. in 6.* Ejus tamen acta valent, ſi ſit toleratus, & non repellatur: ſecus, ſi non ſit toleratus.

Tertio in actionibus civilibus juxta hunc verſum.

Os, orare, vale, communio, menſa negatur. *Os* ſignificat colloquium, allocutiones ſive nutibus, ſive verbo, aut ſcripto, & quævis amicitiæ ſigna, ut oſcula, amplexus &c. *Orare*, id eſt, communicatio in orationibus & divinis officiis. *Vale* ſignificat ſalutationes urbanas verbo, nutu, aut alio ſigno. *Communio*, id eſt, omnis ſocietas, quæ habetur in communi habitatione, in contractibus, negotiis, & aliis actionibus; ita ut non liceat cum eo contrahere, laborare, iter facere, aut quodvis opus præſtare. *Menſa* denotat omnem convictum, & convivia. Eccleſia autem, utpote communitas perfecta, habet poteſtatem non minus, quam qualibet alia, ſubditos ſibi non obſequentes a reliquorum conſortio ſegregandi, & ea utitur, tum ne rebelles criminis contagione alios inficiant, tum ut ipſi tanto magis pudefacti citius reſipiſcant, tum ad exemplum & terrorem aliorum.

Licet tamen extra divina officia communicare cum non tolerato in his caſibus in jure exceptis, ut cap. *Quoniam*; 11. q. 3. & hoc verſu contentis:

Utile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Prima itaque cauſſa excuſans eſt *utilitas* ſpiritualis etiam ipſius excommunicati, cum ſcilicet id expedit ad ejus ſalutem, ut ad meliorem frugem reducatur, c. 43. *de ſent. excom.* Item alterius utilitas temporalis notabilis, v. gr. ad petendum conſilium, ſubſidium, vel ſolutionem debiti, non tamen ad denuo contrahendum, ex c. 34. *eod. tit.* Secunda eſt *Lex*, nempe connubii, quæ jubet, ut conjuges mutua ſibi officia præſtent. Tertia *humile*: Sunt officia filiorum erga parentes, & famulorum erga dominos, ſi ſerviebant ante excommunicationem: item inferiorum erga ſuperiores, quoad ea, quæ ſpectant ad communicationem neceſſariam iis, qui habitant in eadem familia &c. Quarta eſt *ignorantia* juris vel facti. Quinta eſt *caſus neceſſitatis* animæ vel corporis alterius, v. gr. ad comparanda victui neceſſaria &c. Item neceſſitas auxilii, conſilii, vel refugii.

6. Sextus excommunicationis majoris effectus eſt irritatio gratiarum Apoſtolicarum, c. 1. *de reſcript. in 6.* Quare Papa in ſuis reſcriptis præmittere ſolet abſolutionem ab omnibus Cenſuris dumtaxat ad effectum gratiæ ab ipſo conceſſæ. Quæ ſi omitteretur in reſcripto, irrita eſſet gratia conceſſa excommunicato. Non ideo tamen legitime poſſidetur beneficium per reſignationem ſimoniacam in Curia Romana obtentum ab illa abſolutione ad effectum; quia talis proviſio eſt nulla, cum ſit obreptitia, & contra intentionem Papæ obtenta, & irrita independenter a Cenſura.

7. Excommunicatus non toleratus privatur eccleſiaſtica ſepultura, ita ut non liceat in loco ſacro eum ſepelire; & ſi ſepeliatur, debeat exhumari, ſi ab aliorum corporibus diſcerni queat, c. 12. *de ſepult.* ibid. *Sacris eſt canonibus inſtitutum, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis, & ut careant eccleſiaſtica ſepultura, qui prius erant ab eccleſiaſtica unitate præciſi, nec in articulo mortis Eccleſiæ reconciliati fuerint.*

Nota. Hæc omnia jura & pœnæ etiamnum vigent, ita ut quis excommunicatus, etiam toleratus & occultus peccet, cum communicat cum fidelibus in actionibus ſacris vel profanis, aut actum quemlibet ſupradictum exercet. Nam Leo X. in Bulla cit. a Conc. Later. V. ſeſſ. 11. approbata, expreſſe declarat, ſe per ſuum decretum *non intendere excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos in aliquo relevare, nec eis quomodolibet ſuffragari.* Quod jam declaraverat Concil. Baſil. ſeſſ. 20. & antea Martinus V. ut paſſim teſtantur Doctores, quamvis hoc non legatur apud S. Antonin. Poteſt tamen excommunicatus excuſari ob impotentiam moralem, ut ſi non poſſit abſtinere ab hac communione ſine ſcandalo vel gravi damno, aut infamia gravi, quando crimen eſt occultum: quia præcepta Eccleſiæ ordinarie non obligant cum gravi damno. Fideles autem non peccant communicando cum excommunicatis toleratis: ſecus, ſi non ſint tolerati, ex eadem Conſtitutione.

Sed quid, ſi excommunicatus reſipuerit, & per contritionem perfectam juſtificatus fuerit?

Reſp. Semper manet obnoxius his pœnis donec abſolutus ſit, cap. *Sacris, de ſent. excom.* Quia Cenſura, quamdiu manet, habet effectus ſuos. Tamdiu autem manet, quamdiu non tollitur per abſolutionem, & alioqui non eſſet opus abſolutione.

Quæſt. IV. *An eſt* (1) *mortale communicare cum excommunicato non tolerato?*

Reſp. Ex S. Thoma, & ex communi ſententia eſt mortale communicare in rebus ſacris, ut officiis divinis, c. 29. cauſſa 11. q. 3. Nam materia gravis eſt, & valde repugnat tum auctoritati & fini Cenſuræ, tum etiam dignitati rerum ſacrarum. Sed ſolum veniale eſt in aliis, niſi in crimine, ob quod alter excommunicatus eſt, vel niſi ſit contra ſpeciale præceptum ſuperioris, vel cum ſcandalo, aut contemptu legis, ut ſi communicatio eſſet frequens; quia, inquiunt, communicatio in rebus civilibus non cenſetur hic materia gravis, nam non repugnat graviter fini excommunicationis, niſi ſit frequens.

Communicans autem cum excommunicato in crimine criminoſo, hoc eſt, cooperans culpæ, vel contumaciæ, ob quam lata eſt excommunicatio, v. gr.

præ-

(1) *Vid. Notam ad fin. q. 5. c. 1. ſect. 3. tract.* de Legib.

præbendo conſilium, auxilium vel favorem, ſemper peccat mortaliter, & eamdem incurrit excommunicationem, c. 29. & 55. *de ſent. excom.* quia faciens, & conſentiens pari pœna puniri debent.

Quæſt. V. *Quinam ſunt effectus excommunicationis minoris?*

Reſp. Tres ſunt, 1. Privatio ſeu prohibitio acceptionis Sacramentorum, c. 29. *de ſent. excom.*

2. Privatio paſſivæ electionis ad dignitates & beneficia. Quare illa ligatus peccat graviter, ſi ſcienter recipiat Sacramentum vel beneficium, quia violat præceptum Eccleſiæ in re gravi, non fit tamen irregularis, nec electio aut proviſio eſt irrita, ſed ſolum irritanda, cap. ult. *de cleric. excom.*

3. Privatio adminiſtrationis licitæ Sacramentorum, ex eod. cap. ubi dicitur, *peccare conferendo Eccleſiaſtica Sacramenta.*

Quæſt. VI. *Quænam ſunt excommunicationes reſervatæ Papæ, & Epiſcopis?* (1)

Reſp. Circa hoc conſuli debet propriæ diœceſis Rituale. Hic tamen operæ pretium eſt explicare excommunicationem contra percuſſores Clericorum a Conc. gen. Later. II. can. 15. latam his verbis: *Placuit, ut ſi quis ſuadente diabolo hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo ſubjaceat: & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat.*

I. Nemo cujuſvis ordinis, dignitatis, ſexus, ſtatus ab ea eximitur, ne impubes quidem rationis compos. Imo hanc incurrunt mandantes, conſentientes, & conſulentes, effectu ſecuto; item non impedientes, ſi ex officio ad hoc teneantur, vel ſi potuerint impedire ſine damno periculove ſuo, & doloſe permiſerint, c. 47. *de ſent. excom.* Item ratam habentes percuſſionem ſuo nomine factam: etiamſi non conſuluerint nec mandaverint, cap. 23. *de ſent. excom. in 6.* Item Clericus ſeipſum vulnerans ex malitia ſeu paſſione: ſecus ſi ex devotione.

II. Per Clericum intelligitur quilibet prima ſaltem tonſura initiatus, modo habitum geſtet clericalem, etiam conjugatus, modo cum unica virgine c. unic. *de cleric. conjug. in 6.* Per Monachum intelliguntur omnes utriuſque ſexus religioſi, c. 33. *de ſent. excom.* Etiam laici Converſi, ibid. & c. 5. *de ſent. excom.* & novitii, c. 21. *eod. tit. in 6.* Item Eremita ſubjectus alicui regulæ, & ſuperiori eccleſiaſtico, & habitans in oratorio auctoritate Epiſcopi.

III. Inſtigante diabolo, hoc eſt, illicite & injuſte.

IV. Per has voces, *manus violentas injecerit* intelligitur quævis actio corporalis, de ſe violenta, injurioſa ac contumelioſa circa Clericum vel Religioſum, aut res ei adhærentes, per ſe ſufficiens ad gravem injuriam contra hominem, & reverentiam debitam tali perſonæ, ſive fiat manu, ſive baculo, gladio, lapidibus &c.

Hinc ipſo facto excommunicatus eſt. 1. Qui talem percutit, vulnerat, conſpuit, evellit crines, lacerat veſtem, & ita ut actio ſit graviter injurioſa. Idque etiamſi Clericus conſentiat; quia actio non ideo deſinit eſſe injurioſa Ordini Clericali, in cujus favorem lata eſt excommunicatio, cap. 36. *de ſent. excom.* 2. Qui concludit aut violenter detinet in carcere, vel loco unde ſine dedecore exire nequit. 3. Qui perſequitur, ut in flumen vel foſſam incidat, equo decidat &c. 4. Qui manus violentas injicit in equum, cui is inſidet, occidendo, vulnerando, lædendo, ſiſtendo per frænum, quæ actio eſt gravis in ratione contumeliæ &c.

V. Hæc excommunicatio non contrahitur, 1. Quando actio non eſt de ſe violenta, licet ſit injuſta, ut cum fur clam abſcindit crumenam. Item ſi fiat ſine violenta manuum injectione, ut cum verbis contumelioſis afficitur. 2. Si percuſſio ſit jocoſa, c. 1. *de ſent. excom.* aut caſualis, ut cum janitor vel apparitor arcens turbam, fortuito caſu percutit Clericum in turba verſantem, c. 3. *de ſent. excom.* 3. Si neſciat eſſe Clericum. 4. Si Prælatus, pater, magiſter ſubditum in minoribus conſtitutum correctionis cauſſa moderate percutiat, habita ratione culpæ, quamvis ira accedat, c. 1. *de ſent. excom.* Item qui alios e familia ſua, vel propinquos in minoribus conſtitutos leviter percuſſerit; ut cohibeantur a ſuis violentiis, & ſcientia boniſque moribus imbuantur, c. 54. *de ſent. excom.* Imo Prælatus, & præceptor eccleſiaſticus poteſt in majoribus conſtitutum correctionis, & diſciplinæ cauſſa caſtigare, c. 10 eod. tit. modo per ſe, vel per alium, ſi neceſſitas urgeat, caſtiget non tamen per laicum, alioqui contrahitur excommunicatio, c. 24. eod. tit. 5. Si Clericus etſi culpabiliter percutiatur eo inſtanti, quo deprehenditur turpiter agens, hoc eſt, actum quemvis impudicum exercens cum matre, uxore, filia, vel ſorore percutientis: ſecus, ſi cum alia. Item ſi quis Clericum percutiat ad defendendam vitam aut bona ſua, cum debita moderatione, c. 3. *de ſent. excom.* 6. Si percutiatur Clericus, qui a privilegio canonis excidit, v. gr. bigamus, vel qui ter monitus non geſtat habitum clerica-

(1) *Quatuor abhinc ſæculis huic quæſtioni ita reſpondit Scotus (in qu. ſent. diſt. 25. qu. 1. verſ. fin.)* Excommunicatio incurritur quandoque a jure, quandoque a judice. Et quidem a jure quandoque erat poſſibile dicere numerum: imo erat parvus numerus, quando fuerunt Decretales compilatæ ſub Greg. IX. Sed hodie quis numerare ſufficiat? & cum creſcant in infinitum, creſcentibus moribus capitum, non oportet circa hoc membranas implere. *Noſtra tamen ætate varii Scriptores curam aſſumpſerunt Confeſſariis (qui ex Rituali Romano* ſcire debent caſus, & Cenſuras Sedi Apoſtolicæ, & Ordinario ſuo reſervatas) *exhibendi velut in tabula collectas cenſuras omnes, reſervatas tum Summo Pontifici, tum Epiſcopis. Vid. Auctorem* Summæ Alexandrinæ (*par. 1. art. 2. §. 1. 2. & 3.*) *Illuſtriſſ. Narnienſem Antiſtitem Terzago* (Inſtruct. Tract. *pag. 291. uſque ad 331. Edit. Venet.*) *& alios.*

Digitized by Google

calcm. 7. Si Clerici impuberes ſe invicem percuſſerint, aut unus alterum percuſſerit: ſecus ſi ſcholaſtici clerici puberes ex odio ſeu gravi ira ſe percuſſerint, c. 1. *de ſent. excom. in 6.*

VI. Duplex diſtinguitur Clerici percuſſio etiam mortalis; alia dicitur enormis ac gravis, & talis cenſetur vel ratione valde magnæ gravitatis ipſius percuſſionis, qualis eſt occiſio, mutilatio, notabilis effuſio ſanguinis ex vulnere, carnis laceratio, dentium vel multorum capillorum evulſio: vel ratione eminentiæ perſonæ percuſſæ, ut ſi ſit Epiſcopus vel Prælatus, etiamſi alapa tantum percutiatur.

Altera dicitur levis ſeu mediocris, ſcilicet comparate ad enormem; & eſt ea, quæ nullam maculam, lacerationem carnis, mutilationem, copioſi ſanguinis effuſionem, nec dentium aut multorum capillorum evulſionem intulit: nec eſt contra Epiſcopum, Cardinalem, vel Prælatum, nec magnum ſcandalum parit.

Prima eſt reſervata Papæ, ſecunda Epiſcopis, cap. 15. *de ſent. excom.* Prælati vero religioſorum poſſunt abſolvere ſuos ſe invicem percutientes, modo percuſſio non ſit enormis, cap. 32. eod. tit. Quod ſi religioſus percuſſus non ſubjaceat eidem Superiori, percutiens debet a ſuo & percuſſi Prælato abſolvi, cap. 32. eod. tit. Si religioſus clericum ſæcularem percuſſerit, non poteſt abſolvi niſi ab Epiſcopo, c. 21. *de ſent. excomm. in 6.* vel a Papa, ſi percuſſio ſit enormis.

CAPUT III.

De Interdicto.

Quæſt. I. QUid *& quotuplex eſt interdictum? Reſp.* Interdictum eſt Cenſura, qua prohibentur officiorum divinorum celebratio publica & auditio, quædam Sacramenta, & eccleſiaſtica ſepultura.

Dividitur in locale, perſonale, & mixtum. Interdictum locale eſt, quod directe fertur in locum prohibendo ne ſupradicta in eo exerceantur. Perſonale eſt, quod immediate fertur in perſonam, ei prohibendo iſtorum exercitium & participationem, ubicumque exiſtat. Mixtum eſt, quod & perſonam & locum immediate afficit.

Duo priora ſubdividuntur in generale & particulare. Interdictum locale generale eſt illud, quo interdicitur locus aliquis communis, ut Regnum, Provincia, Civitas &c. Particulare eſt, quo interdicitur aliquis locus particularis, v. gr. una Eccleſia, vel aliqua ex iis quæ ſunt in Civitate. Perſonale generale, eſt illud, quo interdicitur aliqua hominum communitas, prout conſtituit unum corpus, ut omnes perſonæ Regni vel Civitatis. Particulare eſt illud, quo interdicitur una perſona, vel plures perſonæ ut particulares.

Eſt etiam quædam partialis interdicti ſpecies, qua prohibetur ingreſſus in Eccleſiam; & ſi quis in tali interdicto ſine pœnitentia moriatur non debet in loco ſacro ſepeliri, c. 20 *de ſent. excom. in 6.*

Sed circa hæc interdicta notanda ſunt ſequentia, 1. Interdictum in Urbem latum afficit etiam ſuburbia, & ædificia continentia, quamvis ſint ſub juriſdictione ſeu temporali ſeu ſpirituali alterius, c 17. *de ſent. excom. in 6.* ne contemnatur interdictum, ſi populus in ſuburbiis poſſet divinis officiis intereſſe. Item interdictum alicujus Eccleſiæ ad cœmeterium & ſacella ei contigua extenditur, *ibid.* At interdicto cœmeterio non interdicitur Eccleſia ei contigua: nam acceſſorium ſequitur principale, non viciſſim.

2. Interdictum ab Epiſcopo in Civitatem latum debet etiam ab exemptis ſervari. Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 12.

3. Interdicto generali locali non comprehenduntur perſonæ: unde incolæ Civitatis interdictæ poſſunt intereſſe Sacro & Officiis divinis in aliis locis. Et viciſſim interdicto perſonali non comprehenditur locus, niſi exprimatur. Hinc interdictis Clericis alicujus Eccleſiæ, non cenſetur ipſa Eccleſia interdicta, & ceteri poſſunt in ea celebrare. Interdictum tamen locale eſt etiam perſonale reſpectu eorum, qui ſua culpa fuerunt illius cauſſa, ideoque non poſſunt etiam extra locum interdictum intereſſe divinis.

4. Interdicta aliqua communitate, interdicuntur ſingulæ ejus perſonæ etiam innocentes, ſed hi ſolum quatenus ſunt pars communitatis. Quare ſi deſinant eſſe membra illius, deſinunt eſſe interdictæ: non item nocentes, c. 16. *de excom. in 6.*

5. Interdicto populo, non interdicitur Clerus, nec extranei, qui ibi ſunt negotiorum cauſſa: & viciſſim interdicto Clero, non interdicitur populus, ex cap. cit. nec religioſi, niſi qui ratione officii paſtoralis cenſentur eſſe de corpore Cleri ſæcularis.

6. Ad interdictum ſpeciale perſonale requiritur culpa mortalis propria, cum hoc ſit gravis pœna, utpote privans magnis bonis ſpiritualibus. Ad locale autem, vel perſonale generale requiritur peccatum grave contumaciter admiſſum a capite, vel a præcipuis membris, licet reliqui culpa vacent, ex eod. c. Quia hæc pœna redundat in communitatem, quam privat cultu divino publico.

7. Per privilegium abſolvendi ab omnibus Cenſuris non intelligitur poteſtas tollendi Interdictum locale, aut perſonale generale: & neutrum poteſt tolli, niſi ab habente juriſdictionem in foro externo in locum vel communitatem interdictam.

Quæſt. II. *Quot ſunt effectus interdicti?*

Reſp. Tres ſunt, 1. Eſt prohibitio celebrationis & auditionis divinorum officiorum, per quæ intelliguntur Miſſa, horæ canonicæ, vel aliæ preces ſollemniter recitatæ, ſupplicationes, benedictiones nuptiarum, aquæ &c. demum omnis actio ab Eccleſia ordinata ad cultum Dei, & exercenda ejus nomine ab ejus Miniſtris.

Licita tamen eſt concio. Et tenentur Clerici interdicti Horas Canonicas privatim recitare. imo ex c. *Alma de ſent. in 6.* Clerici & Religioſi non interdicti poſſunt & debent, uti antea, quotidie in ſuis Eccleſiis Miſſas & divina officia celebrare, ſed ſubmiſſa voce, januis clauſis, excluſis excommunicatis ac interdictis, & non pulſatis campanis. Item permittitur, ut in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis Beatæ Virg. campanæ pulſentur, & januis apertis alta voce divina officia ſollemniter celebrentur, excluſis excommunicatis; ſed

ad-

admiſſis interdictis : modo qui cauſſam interdicto dederunt ad altare nullatenus appropinquent. Hoc privilegium extendit Martinus V. ad feſtum Corporis Chriſti, & ejus octavam.

2. Eſt prohibitio receptionis & adminiſtrationis quorumdam Sacramentorum, exceptis Baptiſmo, Confirmatione, & Pœnitentia, quæ conferri poſſunt etiam ſanis quoties libuerit; non tamen excommunicatis; & iis qui cauſſam interdicto dedere, vel qui ad perpetrandum delictum, ob quod interdictum latum eſt, præbuerunt auxilium, conſilium, vel favorem; niſi prius ſatisfecerint ob delictum, vel de ſatisfactione cautionem dederint, cap. *Alma*, cit. Poteſt etiam perſonaliter interdictis deferri modo ſolito Euchariſtia, ſi ſint in probabili mortis articulo, cap. 11. *de pœnit.* Quare tempore interdicti prohibentur dumtaxat Euchariſtia danda Laicis ſanis, Ordinatio, Extrema unctio, quæ tamen ſecundum varios conferri poteſt infirmis, qui nequeunt alia Sacramenta ſuſcipere, quia tunc eſt neceſſaria; & benedictio nuptialis, quod Sacramentum Matrimonii, juxta multos, licite & valide contrahitur in omnibus interdictis.

3. Eſt prohibitio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, quæ in interdicto locali extenditur ad infantes & amentes. Si tamen interdictus jam ſit humatus in loco ſacro, quamvis illicite, non eſt exhumandus. Clerici autem, qui non ſunt ſpecialiter interdicti, nec interdictum violarunt, poſſunt ſed ſine cantu & campanarum pulſu ſepeliri in loco ſacro interdicto, ſed non ſpecialiter, c. 11. *de pœnit.* Laici vero, qui non ſunt perſonaliter interdicti, nec cauſſam culpabilem interdicto dederunt, ſepeliri poſſunt in loco ſacro non interdicto.

Porro qui ob interdictum humatus eſt in loco profano, eo finito, transferendus eſt in locum ſacrum; modo non fuerit ſpecialiter interdictus, nec cauſſam interdicto dederit.

Quæſt. III. *Quænam ſunt pœnæ violantium interdictum?*

Reſp. 1. Peccant mortaliter, nam præceptum Eccleſiæ violant in re gravi. 2. Qui illud violat exercendo actum proprium Ordinis, fit irregularis, c. 18. & 20. *de ſent. excom. in 6.* 3. Excommunicationem Papæ reſervatam incurrunt Domini temporales compellentes Clericos ad celebranda publice officia in loco interdicto, vel impedientes ne publice excommunicati aut interdicti exeant tempore officiorum. Item ipſi interdicti poſt monitionem non exeuntes. *Clem.* 2. *de ſent. excomm.* 4. Qui interdictos extra caſus conceſſos ſcienter ſepeliunt in loco ſacro contrahunt excommunicationem Epiſcopo reſervatam. *Clement.* 1. *de ſepult.* 5. Excommunicantur Religioſi etiam exempti, qui non ſervant interdictum generale locale a Papa, vel Ordinario latum, quando ſervatur a matrice Eccleſia, vel a Parochiali loci, in quo habitant. *Clem.* 2. *de ſent. excom.*

Quæſt. IV. *Quid eſt ceſſatio a divinis?*

Reſp. Eſt Eccleſiaſtica prohibitio, qua Clerici ſub mortali ceſſare debent a celebratione officiorum divinorum, & adminiſtratione Sacramentorum, niſi quatenus neceſſitas poſtulat. Fit in ſignum gravis doloris ab Eccleſia concepti ob gravem aliquam injuriam ſibi, vel honori divino illatam, & per modum juſtæ defenſionis. Eoſdem ferme effectus habet quos interdictum. Non eſt tamen Cenſura, cum non ſit pœna medicinalis: unde ejus violatio, licet ſit mortalis, non inducit irregularitatem, c. 18. *de ſent. excom. in 6.* Religioſi eam violantes incurrunt excommunicationem. *Clem.* 1. *de ſent. excom.*

CAPUT IV.

De Suſpenſione.

Quæſt. I. *Quid & quotuplex eſt?*

Reſp. 1. Suſpenſio eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua Clerico prohibetur uſus Eccleſiaſtici officii, vel beneficii, vel utriuſque; ſive qua Clericus privatur exercitio poteſtatis, quæ ei competit ratione officii clericalis, vel beneficii, vel utriuſque.

Reſp. 2. Multiplex eſt ſuſpenſio. Nam alia eſt ab officio, per quod intelligitur poteſtas ordinis & juriſdictionis, unde eſt ſuſpenſio ab exercitio ordinis & juriſdictionis; alia a beneficio; & alia demum ab officio ſimul & beneficio.

Item alia eſt ab ordine tantum, qua Clericus privatur ſolum uſu ſuorum ordinum, ita ut ei non liceat Miſſam celebrare, Sacramenta miniſtrare, fungi munere Diaconi, vel Subdiaconi; alia a juriſdictione tantum, qua Clericus privatur ſolum uſu juriſdictionis, ita ut non poſſit licite cenſuras ferre, inſtituere, delegare ad munia Sacerdotalia &c. Et alia a beneficio tantum, quæ privat ſolum fructibus beneficii. Hæ tres ſuſpenſiones poſſunt eſſe vel in totum, vel in partem: nam ſuſpenſio poteſt eſſe tantum a parte officii, ſeu privare aliqua tantum functione ſive ordinis, ſive juriſdictionis.

Denique ſuſpenſio alia fertur ad certum tempus vel ſub conditione, alia abſolute & ſine determinatione temporis, alia ob culpam mere præteritam, vel in perpetuum, vel ad certum tempus, quo tranſacto per ſeipſam expirat.

Obſervanda ſunt ſequentia.

1. Ut cognoſcatur qualis & quanta ſit ſuſpenſio, conſideranda ſunt verba quibus fertur, & quæ in hac materia utpote odioſa debent ſtricte accipi.

2. Suſpenſus ab officio ſimpliciter non cenſetur ſuſpenſus a beneficio, nec e contra, ex c. 10. *de purgat. canon.* & cap. 14. *de vita & honeſt.* quia ſunt pœnæ diverſæ & a ſe invicem ſeparabiles. Unde ex communi ſententia is licite percipit fructus beneficii, modo per alium ſuppleat beneficii munera, quæ non poteſt exercere, ad quod tenetur, cum retineat titulum & onera beneficii; alioqui non poteſt eos percipere, quia non conferuntur niſi propter officium. Diſtributiones autem non poteſt percipere nec retinere, quia non conferuntur niſi iis, qui per ſe miniſtrant.

3. Quando in ſuſpenſione exprimitur pars officii, non eſt ſuſpenſus ab altera. Si autem dicatur ſuſpenſus ab officio ſimpliciter, hoc eſt, ſine addito, privatus eſt ab omni exercitio tam ordinis quam juriſdictionis, ut conſtat ex jure, uſu, ac ſenſu communi: nam ad officium Clericale pertinent ea, quæ ſunt ordinis & juriſdictionis. Dico, *ſimpliciter*: nam ſuſpenſio interdum fertur ab aliquo determinato

officio, cum addito, ut ab officio Pontificali vel Parochiali, vel Sacerdotali. Et tunc ſuſpenſo non prohibetur exercitium alterius officii, quod non includitur in officio prohibito.

4. Suſpenſus ab ordine ſimpliciter, non ideo a juriſdictione ſuſpenditur; nec e contra: quia Ordo eſt quid diſtinctum a juriſdictione, neque eſt illi neceſſario annexum. Hinc ſuſpenſus ab Ordine ſimpliciter, poteſt exercere omnes actus juriſdictionis ad Ordinem non pertinentes, v. gr. Epiſcopus etſi ſuſpenſus poteſt alteri delegare poteſtatem abſolvendi a peccatis, quamvis ipſe non poſſit abſolvere. Item ſuſpenſus a juriſdictione ſimpliciter, non eſt ſuſpenſus ab actibus Ordinis, qui juriſdictionem non requirunt: unde poteſt facere Sacrum, ſed non abſolvere.

5. Suſpenſus ab Ordine ſuperiore, non eſt ſuſpenſus ab inferiore, v. gr. ſuſpenſus præciſe a ſacerdotio, non eſt ſuſpenſus a diaconatu, & aliis inferioribus; nam qui prohibet majus, non cenſetur prohibere minus. E contra ſuſpenſus a minore Ordine, ſuſpenſus quoque eſt a majore, quia cui non licet quod minus eſt, non licet quod majus eſt.

6. Suſpenſus a beneficio ſimpliciter, cenſetur ſuſpenſus ab omnibus beneficiis, niſi ſenſus expreſſe reſtringatur. Suſpenſus vero ſimpliciter, intelligitur ab officio & beneficio ſimul: nam locutio indefinita æquivalet univerſali.

Quæſt. II. *Quinam ſunt effectus ſuſpenſionis?*

Reſp. 1. Suſpenſus ab officio etiam occultus, 1. Peccat mortaliter, ſi exerceat actum ſive Ordinis, ſive juriſdictionis, quia violat prohibitionem Eccleſiæ in re gravi, idque ubicumque exerceat: nam cenſura contracta ſequitur reum ubicumque ſit. Ita communiter, etiamſi ſuſpenſio lata ſit a proprio Epiſcopo, quia eſt præceptum perſonale immediate reſpiciens perſonas, eaſque obligans extra territorium. Actus tamen Ordinis a juriſdictione non pendentes ſunt validi: quia Eccleſia non poteſt tollere poteſtatem Ordinis, ſed ſolum ejus exercitium prohibere. Actus vero juriſdictionis ſunt invalidi, ſi ſuſpenſus ſit nominatim denuntiatus, quia privatur actuali juriſdictione; ſed validi ſunt, ſi non ſit denunciatus, ex Conſtit. Mar. V. *Ad evitandum.*

2. Illicite beneficium novum reciperet & ei conferretur, quæ collatio eſt ſaltem irritanda, ex c. 8. *de conſuet*, quia qui privatus eſt aliquo actu vel munere, eſt etiam privatus ſuſceptione eorum, quæ ad talem actum vel munus ordinantur. Sive, quod idem eſt, cui prohibetur actus vel munus aliquod, ei quoque prohibentur ea, quæ ad talem actum vel munus ordinantur, ex cap. ult. *de cleric. excom.*

3. Suſpenſus fit irregularis, ſi exerceat functiones Ordinis proprias, quæ competunt Clericis, c. 1. *de ſent. & re judic. in 6.* ex Concil. gener. Lugdun. Secus, ſi exerceat tantum ea, quæ ſunt juriſdictionis, vel quæ laici poſſunt præſtare; ut ſi canat epiſtolam ſine manipulo.

Reſp. 2. Suſpenſus a beneficio licet occultus privatur omnibus ſuorum beneficiorum fructibus, quibus continentur diſtributiones quotidianæ, utpote pars fructuum, ita ut non poſſit eos licite percipere, & receptos tenetur reſtituere ante omnem ſententiam: nam cenſura impedit eorum acquiſitionem, unde ad eum non pertinent. Nemo autem retinere poteſt quod ſuum non eſt. Tenetur nihilominus horas recitare, & alia onera beneficii præſtare; quia hæc obligatio annexa eſt beneficio quod retinet, nec ea liberatur ob privationem fructuum, quæ ei in pœnam culpæ juſte imponitur remanente onere: cenſura enim non tollit onus in detrimentum Eccleſiæ & Fundatorum.

Non videtur tamen privari jure eligendi, præſentandi, conferendi beneficium &c. ſibi competente ratione beneficii, a quo ſuſpenſus eſt. Quia electio, activa præſentatio, collatio non ſunt proprie loquendo fructus beneficii, ſed actus officii tali beneficio annexi: in materia autem pœnali verba ſumi debent in ſenſu proprio & ſtricto.

Quæſt. III. *A quo & quomodo tolli poteſt ſuſpenſio?*

Reſp. 1. A ſuſpenſionibus, etiam ſi jure reſervatæ non ſunt, non poſſe parochos, neque alios vulgares confeſſarios abſolvere, niſi ſpeciale privilegium, vel delegatam poteſtatem acceperint a Papa, vel ab Epiſcopo, ſi non ſint ſpecialiter reſervatæ Papæ, docent *Suar. Navar. Laym. &c.* tamen alii cenſent, quemlibet Sacerdotem legitime approbatum poſſe abſolvere ab omnibus cenſuris, etiam ſuſpenſione, a jure latis non reſervatis.

Reſp. 2. Si ſuſpenſio abſolute & ſine determinatione temporis inflicta ſit ob contumaciam, tollitur per ſolam abſolutionem. Si autem lata fuerit ad certum tempus, v. gr. triennium, vel ſub conditione, tranſacto tempore, vel conditione impleta, ſuſpenſio ceſſat per ſe ipſam ſine alia abſolutione. Si vero impoſita ſit in perpetuum ob culpam præteritam, tamquam mera pœna, tollitur ſolum per diſpenſationem ſeu relaxationem Prælati vel ejus delegati; quia non eſt cenſura.

Quæſt. IV. *Quibus caſibus uſitatioribus incurritur ſuſpenſio ipſo jure?*

Reſp. Sequentibus, 1. Qui Ordines ſacros recipiunt vel ab alieno Epiſcopo ſine dimiſſoriis, vel a proprio in aliena diœceſi, vel conficto titulo, vel per ſaltum, vel in cenſura, vel extra tempora a jure ſtatuta, vel ſine legitima ætate aut facultate, vel poſt matrimonium contractum, licet non conſummatum; item qui furtive ordinantur, hoc eſt, qui non approbati inter ordinandos irrepſerunt, aut alium in ſui locum ſubſtituunt examini; hi omnes ſuſpenſi ſunt ab executione Ordinum: & ſi Ordinem aliquem exerceant, fiunt irregulares.

2. Qui eodem die duos ſacros Ordines recipit.

3. Ordinans & Ordinatus ſimoniace eſt ſuſpenſus ab Ordinibus.

4. Ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. parochus, vel alius ſacerdos jungens ſponſos alterius parochiæ ſine illorum parochi licentia.

5. Occupantes bona, vel cenſus Eccleſiæ, beneficii, vel alterius pii loci.

6. Simoniaci, ſodomiam exercentes, provocantes ad duellum, vel acceptantes &c.

7. Apoſtata a religioſo ordine, præſertim ſi in apoſtaſia recipiat Ordines.

Nota. Epiſcopi ex privilegio non incurrunt ſuſpenſionem, nec interdictum latum a jure, niſi eorum fiat expreſſa mentio. ita ſtatuit Innoc. IV. in Concil. Gener. Lugdun. & refertur c. 4. *de ſent. excom. in 6.*

Quæſt.

Quæſt. V. *Quomodo Depoſitio & Degradatio differunt a Suſpenſione?*

Reſp. Depoſitio eſt pœna, per quam Clericus privatur omni officio & beneficio Eccleſiaſtico in perpetuum ſine ſpe recuperationis, retento ſolo privilegio canonis & fori; ita ut neque ab ullo percuti, nec trahi poſſit ad tribunal ſæculare. Degradatio vero eſt pœna, per quam quis ſollemniter privatur in perpetuum non ſolum omni officio & beneficio Eccleſiaſtico, ſed etiam privilegio clericali.

Hæ pœnæ differunt a ſuſpenſione, 1. Quia non ſunt Cenſuræ, cum non ſint pœnæ medicinales, ſed mere vindicativæ, utpote inflictæ in perpetuum. 2. Quia privant ipſa poteſtate ſeu ipſo officio & beneficio: ſuſpenſio vero privat tantum uſu officii, & fructibus beneficii. Depoſitus tamen & Degradatus non privantur poteſtate Ordinis, quem ſemper poſſunt valide, licet illicite, exercere, ſi non requirat juriſdictionem.

CAPUT V.

De Irregularitate.

Quæſt. I. QUid eſt Irregularitas?

Reſp. Eſt impedimentum canonicum, quo prohibetur ſuſceptio Ordinum, & eorum exercitium. Sive eſt inhabilitas jure canonico inducta, impediens ſuſceptionem Ordinum, & ſuſceptorum exercitium. Differt a Cenſura, quod hæc ſit pœna medicinalis ob culpam inflicta, & ad emendationem delinquentis ordinata: Irregularitas vero immediate & primario ſtatuta ſit non ad punitionem, emendationemve delinquentis; ſed ob honorem ſacri miniſterii, qui poſtulat, ut qui ad altaris miniſterium aſſumuntur, ſint & integri corpore, & animo puri: unde non neceſſario ſupponit culpam, ut Cenſura. Fertur tamen aliquando per modum pœnæ vindicativæ, ſed ſecundario, quatenus ob delicti maculam aliquis cenſetur indignus ſacro miniſterio, ob cujus reverentiam primario infligitur.

Porro nomine Ordinum hic intelligitur etiam prima tonſura, ut conſtat ex praxi Eccleſiæ, & communi Doctorum ſenſu: quia eſt diſpoſitio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda ſunt ſequentia.

1. Nulla eſt irregularitas ab homine, ſed omnis eſt a jure univerſali ac papali, ex c. 18. *de ſent. excom. in 6.* ubi Bonifac. VIII. declarat per celebrationem in Eccleſia polluta non fuiſſe contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non ſit expreſſum in jure*, ſcilicet *communi*. Quia cum irregularitas ſit lata primario per modum impedimenti canonici ob decentiam ac reverentiam ſacro altaris miniſterio debitam, hæc impedimenta debent eſſe eadem in tota Eccleſia, ſicuti debita altaris miniſterio reverentia, ac honor communis eſt toti Eccleſiæ.

2. Irregularitas contrahitur ante omnem ſententiam, etiam ob defectum vel crimen occultum, & non tollitur per abſolutionem, ſed per diſpenſationem in hunc modum: *Diſpenſo tecum ſuper irregularitate, quam incurriſti ob talem cauſſam, & habilem reddo, & reſtituo te executioni Ordinum, & officiorum tuorum, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Ita Rit. Rom.

3. Poteſt quis pluribus irregularitatibus etiam ejuſdem ſpeciei detineri ob idem factum pluries commiſſum. Quare obtinens diſpenſationem irregularitatis cum expreſſione alicujus cauſſæ non cenſetur diſpenſatus in omnibus aliis irregularitatibus contractis ex alia cauſſa non expreſſa, niſi ſuperior intendat generaliter diſpenſare: nam una irregularitas poteſt ſine alia auferri, ſicut poteſt ſine illa induci.

4. Clericus irregularis licite obire poteſt omnia munera ſacra, quæ laico competere poſſunt, ut in Eccleſia canere, celebranti miniſtrare, Sacramenta recipere, excepta Ordinatione.

5. Ignorantia invincibilis ſolius irregularitatis, etiam ex delicto, juxta (1) communem ſententiam, non excuſat ab illa. Quia irregularitas non eſt pœna medicinalis requirens contumaciam, ſed eſt quædam macula ſeu inhabilitas annexa a jure non ad emendationem, ſed ob reverentiam ſacris myſteriis debitam.

Quæſt. II. *Quinam ſunt effectus Irregularitatis?*

Reſp. Duo, 1. Graviter illicitam reddit ſuſceptionem Ordinum, etiam primæ Tonſuræ, & eorum uſum, non tamen invalidam. Unde peccat mortaliter, qui in irregularitate recipit vel exercet Ordinem: quia violat præceptum Eccleſiæ in re gravi vel ad religionem pertinente. Idem dic ſi recipiat primam tonſuram, quia eſt res gravis: nam conſtituit hominem in ſtatu clericali, & reddit capacem beneficii ac Ordinis ex cap. ult. *de temp. &c. in 6.* Nullam tamen aliam pœnam ipſo facto latam incurrit; quia nulla talis in jure contra irregularitatis violatores decernitur.

Porro non prohibetur uſus juriſdictionis, quæ exerceri poteſt ſine actu ordinis. Hinc Parochus irregularis poteſt delegare ad Sacramenta ſuis parochianis miniſtranda, quamvis ei non liceat illa miniſtrare. Valide tamen abſolveret, cum non privetur poteſtate Ordinis, nec juriſdictionis.

2. Inhabilem reddit ad beneficium recipiendum, ſi ſit totalis, ita ut collatio facta irregulari, ſaltem qui non poteſt omnia ejus munia obire, ſit nulla, ex c. 2. *de cleric. pugnant.* & c. 18. *de ſent. excom. in 6.* ubi dicitur *eſſe intelligibilis*. Quia beneficium datur propter officium, & ad hoc ex ſe ordinatur. Cum ergo irregularis ſit inhabilis ad officia exercenda, eſt etiam inhabilis ad beneficia recipienda. Quare qui in irregularitate beneficium recipit, non poteſt illud retinere ſine nova collatione, nec fructus ejus percipere. Idem dic de dignitate & prælatura Regularium ex cap. 12. *de pœnit.* Clericus autem per irregu-

(1) *Non eadem prorſus DD. mens circa irregularitates ex* defectu, *& ex* delicto. *Siquidem etſi nemo ambigat, quin irregularitas prioris generis contrahatur etiam ab homine illam invincibiliter ignorante, (N. 224.) ſecus tamen de irregularitate generis poſterioris opinantur haud pauci. Unde Sylvius* (*Com. ad Suppl. 3. p. qu. 22. n. 4. in fin.*) *ſcribit*: An ea irregularitas, quæ eſt ob peccatum, incurratur ab ignorante illam, dubitatur; Navarrus negat; nec improbabiliter quantum ad forum conſcientiæ: in foro autem externo non facile admittitur talis excuſatio.

regularitatem non privatur beneficio ante obtento, nec ejus fructibus, modo recitet horas, & alia munia per alium exerceri curet ex c. 5. *ne Cleric. vel Monach.* Debet tamen beneficio privari ex c. 10. *de exceſſ. prælat.* immo ſponte illud reſignare, ſi diſpenſatio brevi tempore impetranda non ſit: quia beneficium retinere non debet, qui per ſe ipſum non poteſt officium ullum, vel præcipuum præſtare.

Quæſt. III. *Quotuplex eſt Irregularitas?*

Reſp. Dividitur 1. In eam quæ eſt ex defectu, ſcilicet inculpabili; & in eam quæ eſt ex delicto. 2. In totalem, quæ omnium Ordinum ſuſceptionem & uſum impedit; & in partialem, quæ tantum aliquem actum Ordinis impedit.

Quæſt. IV. *Quænam ſunt Irregularitates ex defectu?*

Reſp. Sequentes. Prima eſt ex defectu animi ſive rationis, ſcientiæ, & fidei obfirmatæ, propter quem irregulares ſunt, 1. Pueri, amentes, furioſi, energumeni, lunatici. 2. Illitterati, ſeu non habentes doctrinam neceſſariam, c. 1. *diſt.* 36. 3. Neophyti, ſeu adulti ad fidem recens converſi a Paganiſmo, aut Judaiſmo, c. 1. *diſt.* 48.

Secunda eſt ex defectu corporis, ex quo irregularis eſt quicumque talem habet corporis defectum, deformitatem aut morbum, ut vel non poſſit abſolute, vel nonniſi cum magna indecentia, vel periculo, vel ſpectantium horrore aut offenſione exercere actus Ordinum ex tit. *de corpore vitiatis*, & tit. *de clerico ægrot.* & ex *diſt.* 55. In dubio autem, num deformitas vel indecentia ſit ſufficiens, Epiſcopi eſt judicare, c. 2. *de corpore vitiat.*

Hinc irregulares ſunt 1. Cæcus, ſurdus, & enormiter claudus, ut ſi nequeat ſine baculo, vel pede ligneo ire ad altare. 2. Carens naſu, manu, pollice vel indice. 3. Carens uno oculo cum notabili deformitate, ſecus ſi habens duos oculos, dextro non videat, vel etiam juxta multos ſiniſtro, modo Canonem Miſſæ ſine indecenti faciei converſione legere poſſit. 4. Leproſus, deformiter gibboſus, aut facie maculatus. 5. Morbo caduco laborans, qui tamen ſi ordinatus ſit, & intra annum eo morbo non laboravit, poteſt ſuſceptos Ordines exercere. Si vero raro & ſine clamore ac ſpuma laboret, poteſt celebrare cum ſacerdote jejuno, qui deficiente ipſo ſuppleat ſacrificium.

Ceterum corporis vitium occultum non inducit irregularitatem, niſi in tribus caſibus. 1. Si quis membrum, vel partem membri abſque juſta cauſſa ſibi amputarit, c. 22. *diſt.* 33. 2. Irregularis eſt, qui eunuchus propria culpa factus eſt, ſecus ſi natura vel ſine culpa, *c. 3. de corpore vitiat.* 3. Ermaphrodita, immo ſi magis aut æque participet femineum ſexum, eſt jure divino incapax Ordinis & characteris, quia eſt magis, aut tam femina quam vir: femina autem non eſt capax characteris Ordinis. Eſt etiam arcendus a profeſſione religionis, ob periculum libidinis & ſcandali.

Nota. Habens corporis defectum impedientem ſuſceptionem Sacerdotii, eſt irregularis ad reliquos Ordines inferiores & ſacros, quia hi ad illud ordinantur. Sed ſi id accidat poſt ſuſceptum ſacerdotium; fit tantum irregularis quoad functiones, ad quas eſt inhabilis, non alias. Sic ſacerdos qui amiſit pollicem vel indicem, vel oculos, fit irregularis quoad celebrationem Miſſæ, non quoad auditionem confeſſionum.

Tertia eſt ex defectu libertatis, ob quem excluduntur ab Ordinibus, 1. Mancipia, niſi prius a dominis libertate donati fuerint. 2. Curiales, hoc eſt, qui ex officio negotiis ſæcularibus implicantur, ut procuratores, advocati, notarii, milites, quamdiu tale officium habent, c. 4. *de Cleric. vel Monach.* 3. Qui obligantur ad ratiocinia reddenda, non debent ordinari, niſi poſt depoſita onera & reddita ratiocinia, ex cap. unic. *de obligat. ad rat.*

Quarta eſt ex defectu natalium, ob quem irregulares ſunt omnes illegitimi, etiam occulti, ſive ſpurii, ſive naturales, c. 1. *de filiis presb. & in 6. eod. tit.* Idque ob indecentiam moraliter in prole reſultantem ob ignominiam quamdam, qua ſecundum vulgarem opinionem videntur aſpergi, & ob periculum incontinentiæ ex imitatione paterna. Excipe, niſi filii naturales legitimati ſint per ſubſequens matrimonium, *c. 6. Qui filii ſint legit.* aut niſi habeantur in jure pro legitimis, ut qui nati ſunt ex matrimonio, invalido illo quidem, ſed in facie Eccleſiæ bona fide ſaltem ex parte unius contrahentis inito, quamvis poſtea impedimentum aliquod dirimens detegatur; nam legitimi habentur, c. 14. eod. tit.

Per ſollemnem religionis profeſſionem deletur hæc irregularitas quoad Ordines ſuſcipiendos, non tamen quoad prælaturam, *c. 1. de filiis presb.* Porro filii naturales ſunt ii, qui nati ſunt ex perſonis ſolutis, inter quos tempore conceptionis vel nativitatis nullum erat impedimentum dirimens. Spurii ſunt ii, qui nati ſunt ex perſonis, inter quas tempore conceptionis vel nativitatis erat impedimentum dirimens.

Quinta ex defectu Sacramenti, ſeu ſignificationis Sacramenti, eſt bigamia ſeu matrimonii multiplicatio, etiam ante baptiſmum contracta, ex c. 1. 2. & 3. *de bigam.* Matrimonium quippe eſt Sacramentum unionis Chriſti cum Eccleſia unica ſponſa ſua; quæ conjunctio una eſt, unus eſt enim ſponſus & una ſponſa. At bigamus non repræſentat perfecte hanc unionem, cum carnem ſuam in plures uxores diviſerit. Hujus irregularitatis rationes ſunt. 1. Ob Sacramenti defectum, c. 5. *de bigam.* Nam cum ordinati creentur Sacramentorum miniſtri, decet ordinandos nullum circa Sacramenti ſignificationem defectum pati. 2. Quia nimis propenſus ad luxuriam præſumitur, qui plures contraxit. 3. Quia bigamus non poteſt facile ceteros hortari ad continentiam, quam de eo difficile præſumunt, c. 4. *diſt.* 26.

Eſt autem triplex bigamia, quæ inducit irregularitatem, ſcilicet vera, interpretativa, & ſimilitudinaria. Bigamia *vera* eſt ea, qua quis duas uxores legitime & ſucceſſive duxit, & cum iis matrimonium conſummavit. *Interpretativa* eſt ea, qua aliquis ex juris interpretatione habetur bigamus, quamvis cum duabus non contraxerit. Hac bigamia laborat, qui viduam duxit, aut mulierem ab altero corruptam; & cum ea, jam facta uxore ſua, matrimonium conſummavit, c. 9. *diſt.* 34. Item qui virginem quidem duxit, ſed eam uxorem factam cognoſcit poſt commiſſum ab ea adulterium: nam talis cenſetur ex juris interpretatione carnem ſuam in plures diviſiſſe; ſicut uxor, cum qua efficitur una caro, in plures divi-

Digitized by Google

divisi. Quare hoc matrimonium deficit a ſignificatione conjunctionis Chriſti cum Eccleſia, quæ eſt unius cum una intacta. Non eſt tamen bigamus, nec irregularis, qui prius a ſe corruptam ducit, neque qui ante vel poſt matrimonium, vel in ipſo fornicatus eſt aut adulteratus, quia in nullo jure id expreſſum eſt. Bigamia *ſimilitudinaria* eſt ea, qua quis poſt ſollemnem religionis profeſſionem, vel poſt ſacrum Ordinem ſuſceptum attentavit matrimonium, etiam cum virgine, & copulam habuit, *c. 4. de bigam.* & ex can. *Quotquot* 27. qu. 1. Ratio eſt, quia qui voto ſollemni adſtrictus eſt, cenſetur ſpirituali quodam matrimonio conjunctus cum Chriſto. Unde ſi conjungatur alteri per matrimonium attentatum, cenſetur, quantum in ſe eſt celebrare duo matrimonia non quidem vera, ſed ſimilitudinaria.

Sexta ex defectu lenitatis, ex quo irregularitatem contrahit quilibet baptizatus, qui voluntarie & proxime, licet juſte, concurrit ad hominis necem aut mutilationem, aut etiam accelerationem mortis, effectu ſecuto. Cenſetur autem hic proxime concurrere, qui ex lege, officio, vel ex intentione, vel per actum de ſe ordinatum ad necem, aut mutilationem concurrit, ſive in judicio, ſive in bello offenſivo. Quod ideo ſtatuit Eccleſia, quia Sacerdos, qui perſonam Chriſti in ſacro altari gerit, ejus manſuetudinem imitari debet. Chriſtus autem mitiſſimus fuit, & neminem unquam læſit; ſed mortem pro omnium ſalute ſubiit, ſuoſque miniſtros miſit ſicut oves in medio luporum, ſua patientia & manſuetudine convertendorum in agnos; & quia Sacerdos eſt miniſter Sacramenti pacis, unionis & vivificationis.

Hinc 1. Irregulares ſunt, judex ferens ſententiam mortis, vel mutilationis, ejus aſſeſſores, & omnes miniſtri juſtitiæ ad eam auctoritate publica concurrentes, ut notarius, ſcriba recipiens, & ſignans teſtimonium teſtium, vel ſententiam judicis; accuſator, teſtis, advocatus, & procurator regius vel accuſatoris, (non Rei), ſatellites, executores ſententiæ, ut tortor, ejuſque famulus actu concurrens, & fabricantes furcam ad aliquem in particulari ſuſpendendum.

Sed non ſunt irregulares, qui remote tantum ad ſententiam ſanguinis, vel ejus executionem concurrunt; ut 1. Princeps condendo leges capitales, conſtituendo judices vel alios miniſtros juſtitiæ, aut etiam præcipiendo, ut ſuper facto aliquo particulari inquiſitio & juſtitia fiat. 2. Epiſcopus degradatum tradens brachio ſæculari, ſed debet juxta canones pro eo intercedere, ut citra ſanguinem puniatur. 3. Confeſſarius hortans reum ad fatendam veritatem, & ad obſequendum ſententiæ juſtæ, vel generatim dicens puniendos eſſe malefactores. Cenſeretur tamen cauſſa proxima mortis, ideoque irregularis, ſi quid faceret aut diceret, ex quo mors alicujus in particulari ſequeretur, aut acceleraretur, ver. gr. ſi diceret hunc reum eſſe morte plectendum. Poſſunt tamen interdum aliqui proxime cooperatores excuſari ab irregularitate propter indeliberationem, aut ſemiplenam advertentiam. Quia tunc cooperatio non eſt ſufficienter voluntaria ad actum humanum, ut ſi confeſſor indeliberate dicat: *Properemus*, vel inſtiget jumentum, quo reus vehitur. Nam ad Irregularitatem hanc contrahendam requiritur actus ſimpliciter humanus ac plene deliberatus; ex *Clem. de homicid.* ibi: *Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.*

4. Irregulares non ſunt, qui infirmum vertendo, erigendo, juſculum ei præbendo, in alium locum transferendo &c. mortem ejus præter intentionam accelerant, ſi id prævidere non poterant; in hoc enim nullus eſt defectus lenitatis.

5. In Galliæ regno teſtis a judice compulſus ferre teſtimonium in cauſſa criminali non cenſetur irregularis: nam cauſſa proxima mortis reorum non habetur, ſed remota duntaxat, ut docent Doctores Galli, qui idem dicunt de Notariis. Secus in aliis Eccleſiis.

Hinc 1. Fit irregularis, qui in bello offenſivo, licet juſto, quempiam manu propria occidit vel mutilat. Secus ſi tantum cooperetur, v. gr. cuſtodiendo ſarcinas, hortando in genere ad fortiter pugnandum &c. Quod ſi bellum ſit injuſtum, irregulares ſunt etiam ii, qui alios ſua præſentia audaciores efficiunt. Item in bello mere defenſivo, juſto & neceſſario ad defenſionem reip. juxta multos irregularitas contrahitur, ex c. 24. *de homic.* ſed eam non incurrit, qui injuſtum invaſorem pro defenſione vitæ ſuæ occidit, aut mutilat cum moderamine inculpatæ tutelæ (1), *Clement. de homic.* Item nec Clericus accuſans alium de

(1) *Injuſtum vitæ invaſorem licite occidi poſſe, nimirum* non ad ſumendam vindictam, ſed ad injuriam propulſandam, *quod* omnes leges & omnia jura permittunt (*ut dicitur c. 2. tit. 12.* de Homicid. *l. 5. Decr.*) *Auctor jam demonſtravit ſuo loco (q. 6. c. 1. par. 3. tract.* de Juſtit. & Jur. *Nec D. Auguſt. unquam diſſenſit, uti contra TT. nonnullos oſtendit ex Illuſtr. Porphirienſi nuperrimus Moralis Scriptor Auguſtinienſis Familiæ P. Jac. Van. Boſſuyt (Tract.* de Jur. & Juſt. *c. 15. §. 2. n. 6.) Ceterum quod ſpectat ad* irregularitatem, *varia extitit Eccleſiæ diſciplina pro temporum varietate. Antiquitus tum in Orientali, tum in Occidentali Eccleſia irregulares fuiſſe illos etiam, qui propriam vitam tuendo nefarium agreſſorem interemiſſent, patet ex S. Baſilio (can. 55. epiſt. ad Amphil,) atque ex Gratiano (part. 1. Decr. 2. diſt. 10. can. 6.) Et hujuſmodi quidem irregularitatem diutiſſime perduraſſe colligimus ex Angelico (2. 2. q. 64. art. 7. ad 3.)* Irregularitas conſequitur actum homicidii, etiamſi ſit abſque peccato. Et propter hoc Clericus, etiamſi ſe defendendo interficiat aliquem, irregularis eſt, quamvis non intendat interficere, ſed ſeipſum defendere. *Item ex Subtili Doctore (in 4. ſent. diſt. 24. q. 1. poſt med.)* Si homicidium ſimpliciter eſt involuntarium, utpote ſi alius irruit in gladium iſtius, in nullo nocet. Si autem involuntarium ſecundum quid, utpote ſi quis non potuit evadere mortem, niſi occideret, irregularis eſt; *Diſt. 50, de his.* Sed facilis eſt diſpenſatio. *Paucis tamen poſt obitum Scoti annis Clemens V. in Concil. Vienneſi eam irregularitatem ſuſtulit generali ſanctione (lib. 5. Clement. tit. 4. c. 1.)* Si furioſus, aut infans, ſeu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc Irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus,

Digitized by Google

de injuria ſibi in ſe, vel in ſuis rebus illata, fit irregularis, licet reus morte plectendus ſit, modo expreſſe proteſtetur, ſe nullam capitis aut mutulationis pœnam intendere; cap. *de homic. in 6.* Alioquin ut dicitur: *Si Clericus de ſuis maleſactoribus taliter conqueri non auderet; daretur pleriſque materia trucidandi eoſdem, & ipſorum bona libere deprædandi.* Secus, ſi occidat vel mutilet in defenſionem vitæ alterius innocentis, etiam patris, cum debita moderatione. Nam quamvis non peccet, incurrit irregularitatem ex defectu lenitatis: quia quoad hoc Clem. V. juri antiquo non derogavit: nam eum ſolum eximit ab irregularitate, qui mortem aliter vitare non valens ſuum occidit vel mutilat invaſorem. Stat autem regula generalis pro iis, quæ non excipiuntur.

Septima eſt ex defectu bonæ famæ, ſeu ex infamia; infames enim ſunt irregulares, cap. *Infames*, 6. qu. 1.

Duplex autem eſt infamia, *Juris* ſcilicet & *Facti*. Infamia juris eſt ea, quæ imponitur jure ſeu canonico, ſeu civili ex *cit. can.* Infamia facti eſt publica notia, ſeu opinio commiſſi criminis, per quod fama hominis, ſpectatis perſonæ qualitate & ſtatu, apud prudentes graviter læditur, quamvis crimen illud per leges non notetur infamia; ſic infames ſunt Clerici ebrioſi.

Infamia juris iterum duplex eſt, alia quæ per legem ipſo facto inducitur, alia quæ oritur ex ſententia, qua judex damnavit ad pœnam infamantem valde gravem, ut virgis cædi, ignominioſe traduci, ad triremes vel exilium damnari.

Porro irregularitas ex infamia facti tollitur abſque diſpenſatione per pubblicam, & conſtantem vitæ emendationem, quæ prioris vitæ maculas non ſolum coram Deo, ſed etiam in opinione hominum abſterſerit, ex *c. 54. de teſtib.* Irregularitas vero ex infamia ipſo jure vel per judicis ſententiam contracta ob crimen notorium, non tollitur niſi per diſpenſationem.

Quæſt. V. *Quænam ſunt Irregularitates ex delicto?*

Reſp. Sequentes. Prima eſt iteratione baptiſmi, ob quam ſunt irregulares ſcienter rebaptizatus, rebaptizans, qui rebaptizanti miniſtrat; item qui extra neceſſitatem permittit ſe ab hæretico baptizari.

Secunda, ex illicita ſuſceptione, vel uſu Ordinis, quam incurrunt, 1. Qui furtive ſuſcepit Ordines, hoc eſt, qui non examinatus, vel non admiſſus, vel alio pro ſe ad ſubeundum examen ſubmiſſo, doloſe ſe ingerit inter ordinandos ex tit. *de eo qui furt.* 2. Qui poſt contractum matrimonium licet non conſummatum ordinatur invita uxore, extrav. *Antiquæ de vot.* 3. Qui in excommunicatione majore ſuſcepit Ordinem ſacrum *c. 23. de ſent. excom.* 4. Qui exercet actum proprium Ordinis, quem non habet, ex *c. 1.* & *2. de cler. non ordin.* ut ſi Clericus in minoribus conſtitutus canat epiſtolam cum manipulo: ſecus ſi ſine (1) manipulo, quia ſic interdum canitur a laicis.

3. Qui

mus, qui mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit vel mutilat invaſorem. *Huic tamen novæ diſciplinæ obſtare videtur Triden. Synodus decernens* (*ſeſſ. 14. de Refor. c. 7.*) *opus eſſe diſpenſatione ſaltem Epiſcopali, ubi homicidium ejuſcemodi contigerit.* Qui ſua voluntate homicidium perpetraverit, nullo tempore ad ſacros Ordines promoveri poſſit &c. Si vero homicidium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, ut quis ſe a morte defenderet, fuiſſe commiſſum narretur, quam ob cauſſam etiam ad Sacrorum Ordinum & Altarium miniſterium jure quodammodo diſpenſatio debeatur, committatur loci Ordinario, qui nonniſi cauſa cognita diſpenſare poſſit. *At graviſſimi DD. Navar.* (*lib. 5. Conſil. 36.* de Homic.) *Suarezius* (*diſp. 46.* de Cenſuris *ſect. 1.*) *Barboſa* (*in Remiſſ. ad id Conc.*) *& alii plures reſpondent, laudatum Decretum intelligendum de homicidio peracto citra* moderamen *inculpatæ tutelæ, hoc eſt, non ob* inevitabilem *neceſſitatem defendendi propriam vitam. In hoc quippe caſu Clementina illa Conſtitutio minime ſuffragatur, quæ judicio omnium Interpretum ſupponit, quod jam pridem in Jure communi ab Innoc. III.* (*c. 18.* Significaſti *tit. cit. de homic.*) *expreſſum:* Quamvis vim vi repellere omnes leges, & omnia jura permittant, tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ. *Quare ut perſpecte obſervat Sylvius* (*in fin. Com. ad art. 7. q. 61. 2. 1.*) *Conc. Trid. non abſolute pronunciat, hominem illum eſſe irregularem, qui in ſui defenſionem occidit invaſorem: ſed loquitur conditionate, eſtque ſenſus:* Si quis caſu, vel in propriæ vitæ defenſionem ita occiderit invaſorem, ut invaſus aliqua diſpenſatione indigeat (ideo nimirum, quia exceſſerit modum inculpatæ tutelæ, rationabiliter quidem ſe defendens, ſed cum aliquo exceſſu) negotium committatur uni Epiſcoporum illic expreſſorum, qui diſpenſare poſſit cauſſa cognita, & probatis precibus ac narratis.

(1) *Si ita eſt, inquies, eccur ergo Sac. Cong. apud P. Lucium Ferraris* (Bibl. Moral. Can. *voce*, Miſſæ Sacrificium, *nu. 58.*) *Clericum ſic inſervientem extimulat ad petendam diſpenſationem?* Clericus, qui ſollemniter cantat Epiſtolam cum tunicella, & reliquis ſacris veſtibus, ſed abſque manipulo, debet petere diſpenſationem irregularitatis ad cautelam. *Die 13. April. 1504. Reſp. Primum obſervo juxta communem Theologorum, & Canoniſtarum doctrinam,* quatuor *requiri conditiones ad contrahendam eam ſpeciem irregularitatis, quæ dicitur* ex indebito uſu *ſeu* exercitio Ordinis, *quæque præcipue innititur veteri ſtatuto Hormiſda Papæ* (*c. 1. tit. 28. De Cler. non ordin. miniſtr. lib. 5. Decret.*) Si quis aliquod Divinum Officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Eccleſia, & nunquam ordinetur. *Nimirum oportet 1. ut quis exerceat actum Ordinis* Sacri, *ſive majoris. 2. ut actus ſit* proprius *talis Ordinis. 3. ut hujuſmodi actum peragat* ſollemniter, *ſeu quaſi ex officio, aſſumendo nempe ea ornamenta ſacra, quæ juxta Eccleſiæ conſtitutionem, & praxim ſunt propria ejuſdem Ordinis Sacri: qualia ſunt ex. gr. manipulus Subdiaconi, & ſtola Diaconi. 4. ut ſcienter, ac temere id præſtet, adeoque non ex inadvertentia, aut ignorantia probabili, aut gravi aliqua de cauſſa. Deinde in medium profero Decretum Sac. Congr. ex P. Cajet. Marati* (*in Jud. Decr. n. 531.*) *quod altero ſuperiore eſt longe poſterius, utpote conditum die 5. Jul. 1698.* Deficiente

Sub-

Digitized by Google

9. Qui ligatus excommunicatione majore etiam occulta, aut ſuſpenſione, aut interdicto exercet actum proprium Ordinis ſacri, quem habet, ex c. 1. & c. 20. *de ſent. excommun. in* 6. Idem de exercitio Ordinum minorum docet Navarrus, dicens eſſe communem, & Fagnanus id probat in cap. *Si quis presbyter*. 6. Qui celebrat in loco Interdicto, c. 18. *de ſent. excom. in* 6.

Tertia eſt ex homicidio & mutilatione culpabiliter & injuſte commiſſis, ſive phyſice, ſive moraliter, aut mandato, conſilio, precibus, vel auxilio, favore &c. ſive etiam negativa cooperatione, non impediendo, cum ex juſtitia quis tenetur impedire, ex diſt. 50. & ex tit. *de homic.* & *de ſent. excom.*

Hæc contrahitur 1. Ob homicidium voluntarium in ſenſu canonum, quod ſcilicet eſt in ſe directe volitum, vel in cauſſa ita propinqua, ut moraliter impoſſibile ſit eum velle, & non velle homicidium. Quod ſi plures communi conſilio invadant, omnes ſunt irregulares, quamvis unus percuſſerit.

2. Ob homicidium caſuale culpabile, quod contingit, cum quis nec necem, nec mutilationem intendit, nec ſecuturam prævidit, ſed vel prævidere potuit, vel debitam diligentiam non adhibuit ne accideret, vel dedit operam rei illicitæ & periculoſæ, ex qua mors præter intentionem ſecuta eſt, quantamcumque diligentiam aliunde adhibuerit, ex tit. *de homic. volunt. vel caſual.*

Secundum varios non contrahitur ob homicidium ſecutum ex re illicita, ſed nullatenus periculoſa, modo debita diligentia adhibita ſit; eo quod tunc illud nullo modo ſit voluntarium, nequidem in cauſſa, utpote nullum ejus periculum probabile deferente. Alii tamen cenſent, contrahi ob mortem alterius ex qualibet actione illicita ſecutam, probantque ex variis canonibus; quare tutius eſt petere diſpenſationem.

Porro conſtat nullam contrahi irregularitatem, ſi homicidium ſit omnino & abſolute caſuale, quando nempe caſu præter intentionem ſequitur ex actione licita, modo debita diligentia, ne eveniret, adhibita ſit. Quia ubi nulla in homicidio caſuali proceſſit culpa, nulla ſequitur irregularitas, ex c. 9. *de homicid.* & aliis. Secus ſi debita diligentia adhibita non fuerit, c. 12. *eod. tit.*

3. Idem eſt de mutilatione voluntaria & caſuali, ac de homicidio, cui in jure æquiparatur, ex c. 4. *de raptor.* & cap. ult. *de homicid. in* 6. & *Clement. eod. tit.* Eſt autem mutilatio abſciſſio membri viri. Membrum vero ex communi ſententia eſt pars corporis, quæ proprium habet officium diſtinctum ab aliis partibus, ut manus habet officium palpandi, oculus videndi, pes gradiendi &c. non autem dentes, capilli &c. Unde multi docent digiti alieni abſciſſione non contrahi irregularitatem.

4. Ex apoſtaſia a fide, vel hæreſi externa, etſi occulta, ut docent Navarus, Suarez, Sanchez, Bonacina, & alii communiter apud illos. Quia irregularitas crimini ipſi hæreſeos, & non ſolum infamiæ inflicta eſt. Nec jura diſtinguunt inter hæreſim publicam & occultam, ut c. 2. *de hæret. in* 6. &c. cap. *Saluberrimum*, 1. q. 7. Dicuntur tamen hæretici, eorumque filii ad fidem converſi non haberi irregulares in Gallia, nec Germania, ubi hæretici tolerantur.

5. Ex gravibus criminibus notoriis, quæ a jure annexam habent infamiam: qualia ſunt ſimonia, crimen læſæ Majeſtatis, adulterium, inceſtus, ſodomia, concubinatus, perjurium in judicio, maleficium &c. Item ex Conc. Trid. raptus mulieris, vel illius fautor, nec non duellum.

Sed hæc irregularitas non contrahitur, ſi crimen ſit occultum, ex c. 4. & ult. *de temp. ordin.* nam eſt immediate ex infamia, radicaliter vero ex delicto. Et quamdiu crimen eſt occultum, delinquens non eſt infamis, cum integram famam retineat apud homines; infamia enim eſt publica opinio prava de vita & moribus alicujus.

Nota. Ad contrahendam irregularitatem ex delicto requiritur culpa mortalis, & exterius conſummata. Quia irregularitas eſt pœna graviſſima de ſe perpetua, & difficile ſolubilis, ideoque non contrahitur niſi propter culpam gravem ac mortalem, alioqui non eſſet delicto commenſurata.

Quæſt. VI. *An in dubio aliquis debeat ſe gerere pro irregulari?*

Reſp. 1. In dubio juris quando ſcilicet lex eſt ita obſcura, ut de ejus ſenſu peritiores inter ſe diſſideant, vel quando dubitatur, an hic caſus contineatur ſub lege inducente irregularitatem, docent Canoniſtæ, neminem cenſendum eſſe irregularem, c. 18. *de ſent. excomm. in* 6. ubi ad irregularitatem contrahendam requiritur, ut id in jure expreſſum ſit. At cum jus dubium eſt, tunc irregularitas non eſt ſatis expreſſa in jure.

Reſp. 2. In quolibet probabili dubio facti, cum nempe quis dubitat, num poſuerit actum, cui irregularitas eſt certo annexa, tenetur ſe gerere pro irregulari, ex c. 12. *de homicid.* ubi ſtatuitur, dubitantem de homicidio a ſe perpetrato teneri abſtinere ab uſu Ordinis, *cum in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem*. Quæ ratio univerſalis eſt, & æque valet pro dubio facti in qualibet materia. Ita Abbas, Vaſquez, Azor. Valent. Reginald. &c. Et vero alioqui ſe exponeret periculo faciendi actum prohibitum.

Hinc qui fecit aliquid illicitum, ex quo dubitat, an mors alterius ſecuta ſit, cenſendus eſt irregularis, nam eſt dubium facti.

Quæſt. VII. *Quinam diſpenſare poſſunt in irregularitate?*

Reſp. Epiſcopus poteſt cum ſuis ſubditis diſpenſare in omni irregularitate, & ſuſpenſione proveniente ex delicto occulto, nec ad forum contentioſum deducto, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario. Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 6. Item cum illegitimo ad Ordines minores & beneficium ſimplex, non requirens majorem Ordinem c. 1. *de filiis presb. in* 6. & in bigamia ſimilitudinaria, c. 4. *de cleric. conjug.*

In

Subdiacono pro Miſſa ſolemni, data neceſſitate poteſt permitti per Superiores, ut ſubſtituatur conſtitutus in minoribus ordinibus, ad cantandam Epiſtolam paratus ſine manipulo. *His præjactis poterit oculatus quiſque, vel me tacente, elicere ſolutionem propoſiti dubii, nec non aliorum plurium, quæ in præſenti materia excitari queunt.*

In aliis omnibus ſolus Papa diſpenſare poteſt, vel is qui ab eo privilegium accepit.

Noſtræ Societatis Præpoſito Generali, & aliis Superioribus reſpective conceſſum eſt a Paulo III. privilegium diſpenſandi cum noſtris in quavis irregularitate, præterquam homicidii voluntarii, & mutilationis membrorum, & bigamiæ.

Confeſſarius autem, ſi facultatem diſpenſandi ſuper irregularitate obtinuerit, poſt datam abſolutionem a peccatis, hac forma utetur: *Et eadem auctoritate diſpenſo tecum ſuper irregularitate*, vel *irregularitatibus*, ſi plures ſint, *in quam*, vel *in quas ob talem cauſſam*, vel *tales cauſſas incurriſti*, *& habilem reddo*, *& reſtituo te executioni ordinum*, *& officiorum tuorum*. *In nomine Patris*, *& Filii*, *& Spiritus Sancti*. *Amen*. Si pœnitens Ordine Sacro careat, dicendum eſt: *Habilem reddo te ad omnes Ordines ſuſcipiendos*. Ita Rit. Rom.

Porro hoc ipſo quod conceditur facultas abſolvendi a Cenſuris reſervatis, non cenſetur etiam concedi pro irregularitate, cum irregularitas non ſit cenſura, & difficilior ſit irregularitatum quam cenſurarum relaxatio. Et ſecundum Romanæ curiæ ſtylum nunquam cenſetur conceſſa facultas diſpenſandi in irregularitate, niſi fiat illius expreſſa mentio. *S. Carolus in Inſtruct.*

Nota. Communis ſententia docet, quemlibet ſacerdotem approbatum, ſecluſa prohibitione, poſſe abſolvere a peccatis irregularitatem annexam habentibus, ſi illa non ſint reſervata. Nam irregularitas adjuncta non impedit effectum abſolutionis, cum non pugnet cum ſtatu gratiæ; neque arcet a perceptione Sacramentorum excepto Ordine, cum ſit mere inhabilitas ſolum impediens Ordinum ſuſceptionem, aut eorum exercitium. Unde poteſt quis abſolvi a peccatis, remanente irregularitate eis annexa, & reipſa in Jubilæis hæc non relaxatur iis, qui virtute illorum a cenſuris, & peccatis abſolvuntur (1).

(1) *Hoc loco cum textus deſinat CL. Auctoris, & ego finem facio ſcribendi conſuetis officiis, uti par eſt, fungendo. In primis cum D. Bonav. (in fin. lib. 3. Sent.)* Domino noſtro Jeſu Chriſto immenſas gratias ago, quia adjuvit me pervenire ad conſummationem operis miſeratus paupertatem ſcientiæ, & ingenii mei. *Deinde, quoniam a D. Th. veriſſime obſervatum (Opuſc. de Symb. Apoſt. §. 11.)* Sola Eccleſia Petri, in cujus partem venit tota Italia, ſemper fuit firma in fide: & cum in aliis partibus vel nulla fides ſit, vel ſit commixta multis erroribus, Eccleſia tamen Petri & fide viget, & ab erroribus munda eſt, quia Dominus dixit Petro, Ego rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua: *Idcirco ſupremo judicio Sacroſanctæ hujus Eccleſiæ cuncta hactenus a me exarata ſubmiſſo, paratus expungere, corrigere, explanare, ſi quid e calamo prodierit aut repugnans orthodoxæ doctrinæ, aut quovis modo diſtortum, ambiguumque. Poſtremo Lectores omnes benevolos rogo, ut quæcumque offenſuri ſunt minus recte vel perite dicta, pro ſua ſapientia emendare dignentur: ſimulque ſibi perſuadeant, a me quoque fidenter edici poſſe, quod Seraphicus olim de moralibus ſcribens teſtabatur* (Spec. Anim. *cap.* 3. *in fin.*) *Scilicet* nequaquam intentionis meæ fuiſſe hic aliquid temere aſſerere, vel alicui præjudicium generare. *Omnes, cujuſcumque nationis, inſtituti, ſcholæ ſint, veneror pro merito, etſi omnibus peræque placere in tanto, quod nunc maxime viget, moralium ſententiarum divortio perarduum ſit, ne dicam impoſſibile.*

TRA-

Digitized by Google

A P P E N D I X

De damnatis ab Eccleſia propoſitionibus, ubi decreta quoque nonnulla ad diſciplinam pertinentia recenſentur.

DAmnatas ab Eccleſia propoſitiones brevi eiſdem adjecta explicatione ſubnectimus, ut Theologia hæc quoad ea ſaltem quæ neceſſaria videantur, abſoluta ſit atque perfecta. Nam licet plures in ea recenſerentur, nonnullæ tamen deerant; & quamquam haberentur omnes propriis in locis recenſitæ & indicatæ, tamen ad hoc neceſſarius videretur hujuſmodi catalogus, ut ex eodem confeſſariorum oculis ſubjecto facile deprehendant errores, in quos Theologi nonnulli incidere ſive ob nimium rigorem, ſive ob nimiam illam indulgentiam, qua libertati favere ſtuduerunt. Nec eas tantum propoſitiones recenſemus, quæ per ſe ad morum doctrinam pertinent, ſed etiam illas quæ ad Adami lapſum, depravationemque inde ſecutam humanæ naturæ, liberum arbitrium, & gratiam ſpectant, vel ad Eccleſiæ diſciplinam. Nam cum hæ plurimum conferant ad naturæ infirmitatem ejuſque cauſſam detegendam, & ad meritum inmeritumque hominis cognoſcendum, animarum Rectoribus omnino exploratæ eſſe debent, & ad rite animas dirigendas ſunt neceſſariæ. Accedit etiam eſſe inter Orthodoxos, qui in eis exponendis invicem varient, ac opiniones, quæ in aliqua catholicorum ſchola traduntur, cum damnatis propoſitionibus confundant, quo fit, ut diſſidia non ſolum inter privatos, ſed etiam inter ordines ipſos Regularium plerumque oriantur, quæ ſi non inimicitias, ſaltem ſcandala pariant: at hæc quoque doctrina morum de medio tollere decet. Ii ergo qui animarum curam ſuſceperint, ſcire eas ac explicare, dum opus ſit, tenentur. Ne vero certa ac tuta pro iis exponendis via deſit, indicatis variis Apoſtolicæ Sedis Conſtitutionibus, quæ Orthodoxarum ſcholarum opiniones cum damnatis confundere, & cenſura notare prohibent, Baji, Janſenii, Queſnelliique ſiſtemata exponam, eademque ratione de Quietiſtarum propoſitionibus agam. Quoad reliquas vero propoſitiones, eas ſigillatim explicabo, ac juxta traditam in opere doctrinam refutabo: antiquorum vero Hæreticorum, ſine ulla expoſitione recenſebo. Quoniam vero non una eademque cenſura theologica ſingulæ notatæ fuere; ut nihil deſit, quod ad perfectam illarum intelligentiam ducere poſſit, præmittendam duxi brevem explicationem notarum, quibus damnatæ propoſitiones dignoſci, ac determinari, ſive *qualificari* ſolent.

C A P U T   P R I M U M.

De variis cenſurarum notionibus.

1. INter notas, quibus propoſitiones deſignantur, quas Eccleſia proſcribere ſolet, primum locum tenet *Hæretica*. Eſt autem hæretica propoſitio illa quæ aperte opponitur veritati revelatæ, & ab Eccleſiæ fidelibus ad credendum propoſitæ. Propoſitio itaque illa quæ deſtruit fidem, quam habere debemus de re aliqua ab Eccleſia nobis, ut a Deo revelata, propoſita, hæretica dicenda eſt. Hæc itaque propoſitio: *Animæ Juſtorum, quibus nihil luendum ſupereſt, nonniſi poſt alterum Chriſti adventum cœleſti beatitudine donabuntur*, hæretica eſt, quia revelationi jam ab Eccleſia per ſuam definitionem fidelibus explicatæ, & inculcatæ adverſatur. Ante definitionem erat utique falſa, ac revelationi contraria, ſed cum nondum definita eſſet ab Eccleſia, cui depoſitum eſt divinæ revelationis concreditum, ac jus paſcendi, ſive docendi traditum cum infallibili promiſſione de futura aſſiſtentia, ne unquam erret, ac errare poſſit cum veritates revelatas exponit ac definit, hæretica dici non poterat.

2. Altera nota eſt *Schiſmatica*, quæ propoſitionem denotat Eccleſiæ unitatem deſtruentem; hujuſmodi eſt propoſitio quælibet, quæ ſine hæreſi, vel ad ſchiſma inducere, vel parere illud valeat. Ad ſchiſma vero inducunt propoſitiones, quæ fideles a debita legitimis Paſtoribus, & præſertim Romano Pontifici, qui centrum eſt unitatis, obedientia & ſubjectione retrahunt.

3. *Erronea* propoſitio dicitur, quæ veritati opponitur, quæ licet in ſe revelata, non ſit, tamen per legitimam conſecutionem ex una revelata & altera lumine naturæ nota eruitur. Hujuſmodi eſſet propoſitio hæc, *Chriſtus non eſt riſivus*, quæ opponitur concluſioni ex duabus iſtis præmiſſis deductæ, *Homo eſt riſivus, Chriſtus autem eſt homo*.

4. *Suſpecta de hæreſi* propoſitio dicitur, quæ licet catholici & hæretici ſenſus ſit capax, ratione tamen ſui, vel perſonæ loquentis, aut temporis, locique circumſtantiarum, prudens motivum ac fundamentum præfert exiſtimandi illam hæreticam eſſe. Hujuſmodi fuit apud Arianos propoſitio, qua dicebant *Verbum ὁμοιούσιον* Patri, hoc eſt ſimilis cum Patre ſubſtantiæ: quæ licet ſenſum catholicum habere poſſet, dum ſignificat Verbi naturam Patri omnino ſimilem, quia ut ſimilis ſit, eadem quoque eſſe debet; tamen ut ab Arianis prolata qui eadem ad naturæ diviſionem, & accidentariam tantum ſimilitudinem ſignificandam uſurpabant, jure meritoque pro ſuſpecta habebatur, ac rejecta fuit. Ita etiam ſuſpecta foret apud Neſtorianos propoſitio qua Dei para *Chriſti mater* appellatur; & in Sociniani perſona hæc alia, *Deus unus eſt*, quia illa ratione perſonæ loquentis ad excludendam divinam maternitatem, altera ad excludendam perſonarum trinitatem coarctata prudenter exiſtimari poſſet.

5. *Sapiens hæreſim* propoſitio dicitur, quæ licet propoſitioni revelatæ immediate non opponatur, tamen ita cum revelatione pugnare videtur, ut in auctore qui eam ſcripſit, hæreſim redolere videatur; ſive quod illa propoſitio ambigua, ex modo loquendi auctoris ſenſum hæreticum præſeferre videatur, ſive quod ita deductis ex revelatione concluſionibus juxta communem Theologorum ratiocinandi rationem adverſetur, ut hæreſim ſapiat, ſive hæreticum auctoris animum deſignet; ſive denique, quod fundamentum præbeat probabiliter judicandi, vel propter verba, vel propter materiam, vel propter alia adjuncta aliquam eſſe apud auctorem hæreſim, ex qua propoſitio illa procedat.

6. *Hæreſi proxima* eſt propoſitio, quæ hæreticæ maxime affinis eſt, hoc eſt ea quæ doctrinæ opponitur, quæ licet certo de fide non habeatur, a pleriſque tamen gravi cum fundamento *de fide* dicitur. Nam ſicut ea propoſitio fere, ſive proxime de fide dicitur, quæ pleriſque attentis argumentis revelationis, ac Eccleſiæ definitione, de fide apparet; ita hæreſi proxima appellatur, quæ pleriſque gravi ratione ductis hæreſis videatur: tunc enim jure quaſi hæreſis ſeu proxima hæreſi dicitur.

7. *Errori proxima* eſt, quæ ita erroneæ ſit propoſitioni affinis, ſicuti affinem eſſe diximus hæreſi huic proximam propoſitionem. Itaque, qui concluſionem negaret, quæ pleriſque ex una præmiſſa de fide, & altera evidenter nota deducta diceretur, quamvis aliqui evidentem eſſe conſecutionem negarent, errori proximam propoſitionem doceret. Tripliciter autem eſſe poteſt errori proxima propoſitio. Primo quando negat concluſionem, quæ evidenter ſequitur ex una præmiſſa naturali lumine certa, & ex altera, quam plerique gravi ratione ducti, de fide prædicant, etſi aliqui id negent. Secundo, cum negata concluſio infertur ex una, quæ jam conſtet eſſe revelata, & altera quam evidentem per illationem plerique aſſerant, licet nonnulli hanc in illa evidentiam non agnoſcant. Tertio denique proxima dicitur errori: dum neget concluſionem, quæ ex præmiſſa de fide deducta ſit, & altera, quam plerique licet non omnes evidentem habeant.

8. *Male ſonans* propoſitio eſt ambigua, quæ poteſt quidem habere orthodoxum ſenſum, ſed paſſim & quidem

frequentius in ſenſu hæretico accipitur, ut ſi quis diceret, *fidem juſtificare, Chriſtum immenſum, ac ubique eſſe*. Adducunt etiam alii, etiamſi propoſitio æque catholicum & hæreticum ſenſum habeat, ſi ubique ulla explicatione adhibeatur, pro male ſonante haberi poteſt. Aliis autem placet hanc ita explicare, ut ea ſit, quæ circumſpecto ſermoni opponatur in argumento cum hæreticis controverſo, cujuſmodi ſane eſt hæc propoſitio, hominum reſurgentium corpora *lucidiſſima futura ſunt & ſpiritualia*, cum circumſpecto ſermoni opponatur in argumento cum Hæretico Buttnerio controverſo, qui non carnea, ſed æthetea futura illa eſſe contendit, idque eadem illa propoſitione declarat.

9. *Piarum aurium offenſiva* dicitur, quæ non ſolum male ſonat, ſed prætetea animum veræ fidei, pietatique deditum oſtendit, indecens aliquid aut pietate aut religione indignum proferendo. Poteſt autem in duplici modo contingere. Primo cum id quod dicitur, licet in ſe verum ſit, humana tamen attenta infirmitate, atque conſuetudine, offenſionem parit: Hinc ſi quis gravi etiam ductus ratione, quidpiam e Breviario expungendum eſſe credens, diceret: *Eccleſia nobis fabulas, & apocrypha narras*; piorum procul dubio aures offenderet. Secundo id accidit, dum res, alioquin veræ, indecentibus verbis deſignantur, ut ſi quis neceſſarias Chriſti actiones humanas, atque ſanctiſſima ipſius membra obſcœnis nominibus explicaret. Sunt autem nonnulli qui hujuſmodi propoſitionum genus eas tantum complecti opinentur, quæ Dei Sanctorumque cultui adverſentur. Sed non video, cur in alia quoque materia propoſitiones fieri non poſſint, quæ piorum aures offendant.

10. *Blaſphema* propoſitio eſt, quæ convicium, & irreverentiam ſecum ferat contra Deum, vel in ſe ipſo, aut in Sanctis ejus. *Sicut enim Deus in Sanctis ſuis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis ſuis efficit: ita & blaſphemia, quæ fit in Sanctos, ex conſequenti redundat in Deum*, inquit S. Th. 2. 2. quæſt. art. 1. Propoſitio hæc aliquando contra fidem eſt, & hæreticalis dicitur; hujuſmodi ea eſſet, quia quis videns malos bonis affluere, Deum injuſtum diceret, quem fides infinite juſtum oſtendit, quandoque vero aliquid falſi contra Deum pronunciat, vel aliquam ei injuriam affert: fidei autem non adverſatur, ſed virtuti religionis dumtaxat, ac tunc ſimplex blaſphemia nominatur.

11. *Impia* propoſitio eſt, quæ quidpiam aſſerit, quod pietatem imminuat, & gratitudinem debitam ſive Deo ut ſupremo omnium Patri, ſive parentibus, conſanguineis, ſuperioribus, & benefactoribus.

12. *Injurioſa* dicitur, non quæ Deo, & Sanctis cum ipſo in cœlis regnantibus contumelioſa, & dehonorativa ſit, cum tunc ſit blaſphema, ſed quæ alicui, vel ſtatui, vel perſonæ extra Deum injuriam inferat. Hinc quæ Religioſo Ordini, Principibus, ac Eccleſiaſtica dignitate præfulgentibus injuriam afferunt, hac ſolent cenſura notari atque damnari.

13. *Scandaloſa* propoſitio vocatur, quæ dat occaſionem ruinæ ſpiritualis, fovendo, & inclinando ad peccatum, ſive a virtutis exercitio avertendo. In materia omnium virtutum propoſitio fieri poteſt, quæ ad vitium incitet, avocetque homines a virtute, ſed antonomaſtice *ſcandaloſa* propoſitio dicitur, quæ in materia ad fidem pertinente errandi occaſionem præbeat, vel male ſentiendi.

14. *Seditioſa* propoſitio videtur, quæ homines a debita Principibus obedientia retrahit, vel ad excitandos in republica tumultus docere poſſit.

15. *Pernicioſa* nuncupatur, quæ omni quoque amoto ſcandalo damnum ac ſpiritualem perniciem fidelibus afferre poteſt, vel debilitando, aut minuendo media ad ſalutem & perfectionem pertinentia, vel removendo, quod pietatem fovere & excitare poſſet.

16. *Temeraria* appellatur, quæ inſolenter, & audacter nulla doctorum auctoritate aſſeritur. Sive, ut alii malunt, ea eſt, quæ in re theologica temere dicitur, contra urgente ratione ſolida, atque auctoritate. *Negative temeraria* dici poteſt, quæ in Theologia ſine auctoritate & ſolida ratione pronunciatur, *poſitive* vero, ſi auctoritati Theologorum & Patrum opponatur; cujuſmodi eſt, inquit Canus, quæ negat Deiparam cum anima, & corpore in cœlum aſſumptam.

17. *Captioſa* eſt ea, quæ ſub ſpecie veritatis, aut pietatis in errorem inducit. Talis erat hæc Arianorum propoſitio in Concilio Ariminenſi: *Si quis dixerit filium Dei eſſe creaturam, ut ſunt cetera creatura, anathema ſit*.

18. *Verbo Dei contraria* dicitur, quæ veritati quidem revelatæ opponitur, ſed quæ nondum Eccleſiæ judicio definita ſit.

19. *Falſa* juxta nonnullos ea eſt, quæ objecto ita ſit diſſona, ut hæc diſſonantia fidei, vel moribus noxia ſit: ſed alii etiam falſam vocant, quæ cum damnata propoſitione connexionem habeat, quacumque illa fuerit cenſura notata: Quamobrem ab erronea differt, quia hæc cum expreſſe hæretica connexa eſſe debet.

20. *Divinæ pietati derogans* a blaſphema ſpecie non diſſidet: cum enim, quæ quidpiam divinæ detrahit pietati propoſitio, Deo injuſtitiam irroget, palam eſt a blaſphema ſpecie non diſſidere. Hæc præmittenda duximus, ut lectores intelligant, quid cenſoriæ illæ notæ, quas pleriſque damnatis propoſitionibus ſubnectemus, deſignent. Interim vero monitos eos eſſe volumus, nos circa Baji, Janſenii, ac Queſnelii propoſitiones declarationem, qua ſyſtema explicatur, addidiſſe, ut imperfectæ explicationi in operibus Sporerii, & Felicis Poteſtatis eiſdem adjectæ ſuppleremus. Nam juxta ibi poſitam declarationem damnata doctrina cum orthodoxis opinionibus miſcetur atque omnino confunditur.

In recenſendis damnatis propoſitionibus ordinem Chronologicum ſervandum duximus, adjectis etiam juxta notam temporum nonnullis ad diſciplinam pertinentibus decretis.

CAPUT II.

Referuntur propoſitiones damnatæ anno 412. & item anno 416.

SAnctus Innocentius Papa, hujus nominis Primus, damnavit haſce Pelagii, ac Celeſtii propoſitiones reſpondens Concilio Carthaginenſi & Concilio Milevitano. Sunt ergo Propoſitiones doctrinæ Pelagianæ, ut hic jacent damnatæ annis 412. & 416. Primæ tres ſpectant ad Concilium Charthaginenſe, aliæ ad Milevitanum.

1. Naturaliter poteſt implere legem qui vult, & Deus legem ad adjutorium dedit.

2. Ad perficiendam juſtitiam, & Dei mandata complenda, ſola humana ſufficere poteſt natura.

3. Parvuli propter ſalutem, quæ per Salvatorem Chriſtum datur, baptizandi non ſunt.

4. Poteſt homo in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem juſtitiæ, ſine adjutorio gratiæ Salvatoris, per ſolum liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non ſit neceſſarium dicere: *Dimitte nobis debita noſtra*.

5. Illud, *& ne nos inferas in tentationem*, non ita intelligendum, tamquam divinum adjutorium poſcere debemus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in noſtra poſitum eſt poteſtate, & ad hoc implendum ſola ſufficit hominis voluntas.

6. Non eſt orandus Deus ut contra peccati malum & ad operandam juſtitiam ſit noſter adjutor.

7. Non opitulatur parvulis ad conſequendam vitam æternam Chriſtianæ gratiæ Sacramentum.

Nota. Pelagius peccatum originale, & gratiæ adjutorium de medio ſuſtulit, Docuit enim, Adamum formatum a Deo fuiſſe, ſicut nunc homines naſcuntur, nullo ſuperno Dei gratiæ auxilio donatum, ac paſſionibus, miſeriis, morti que, ut ceteri homines, obnoxium, ac ſolo nobis exemplo dum peccavit nocuiſſe, ſicuti ſolo nobis exemplo & doctrina profuit Chriſtus. Illius hæreſim ſuſcitarunt, ac propugnant Sociniani hac noſtra ætate hæreticorum omnium peſſimi, qui originale peccatum, gratiam nobis interius adjuvantem, prædeſtinationem ex Dei decreto æterno, Deique præſcientiam negant, ac tantum humano tribuunt arbitrio, ut eo homines virtutem, perfectionemque ſectari, ac æternam aſſequi beatitudinem valeant. Id notatum volui, ut quiſque intelligat, jam antea ab Eccleſia damnatam hæreſim hujuſmodi Novatores excitaſſe.

CAPUT III.

Refertur propoſitio Abbatis Joachim de unione Divinæ Trinitatis in natura, damnata in Concilio Lateranenſi IV. anno 1215.

UNitas divinarum Perſonarum in Natura non eſt vera & propria, ſed quaſi collectiva, & ſimilitudinaria, quemadmodum dicuntur multi homines unus Populus, & multi Fideles una Eccleſia.

Nota. Hæc propoſitio Trinitatis myſterium evertit; Naturas enim cum divinis Perſonis dividit, atque disjungit: quamobrem non ſolum naturæ in tribus Perſonis unitatem tollit, ſed & præterea Dei unitatem negat, pluresque Deos conſtituit, contra naturæ lumen, ac manifeſtam revelationem.

CAPUT IV.

Referuntur propoſitiones anno 1276. a Joanne XXII. contra doctrinas D. Joan. de Poliaco Doctoris Pariſienſis, damnatæ in Extravaganti Cum inter nonnullos de verb. ſignific. *ac etiam alia propoſitio ab eodem damnata in Concilio Lugdunenſi.*

1. COnfeſſi Fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones, tenentur eadem peccata, quæ confeſſi fuerant, iterum confiteri proprio Sacerdoti.

2. Stante *omnis utriuſque ſexus* edicto in Concilio Generali, Romanus Pontifex non poteſt facere, quod parochiani non teneantur omnia peccata ſua ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteri (quem dicit eſſe parochianum curatum). Immo nec Deus poſſet hoc facere, quia (ut dicebat) implicat contradictionem.

3. Papa non poteſt dare poteſtatem generalem audiendi confeſſionem, immo nec Deus, quin confeſſus habenti licentiam teneatur eadem confiteri proprio Sacerdoti, quem dicit eſſe (ut præmittitur) proprium curatum.

Nota. Cum omnis Sacerdos virtute divinæ ordinationis poteſtatem habeat a Deo dimittendi peccata, eaque uti poſſit ſemel ac ſubditi ei deſignentur, in quos juriſdictionem exerceat, facile patet, etiam Regulares dum eis Epiſcopus ſubditos aſſignet, propriæ curæ paſtorali ſubjectos, valide ac licite abſolvere, vel dum id facit Romanus Pontifex, qui Paſtor eſt univerſi dominici gregis. Proprius vero cujuſque fidelis Sacerdos, quoad confeſſionem, is eſt, cui in ipſum juriſdictio conceſſa ſit, vel ab Epiſcopo propriæ Diœceſeos, qui Paſtor eſt ordinarius, vel a Romano Pontifice, qui in univerſam Eccleſiam juriſdictionem habet.

Ab eodem Pontifice in Concilio Lugdunenſi damnata eſt ut hæretica hæc propoſitio: *Chriſtus & ejus diſcipuli nihil habuerunt, & in his quæ habuerunt, nullum jus eis fuit.*

CAPUT V.

Recenſentur propoſitiones damnatæ an. 1311. in Concilio Generali Viennenſi ſub Clemente Pontifice Maximo hujus nominis V. & ſunt errores Muliercularum quarumdam quæ Beguinæ *vocabantur, & in diviſionibus vitæ ſpiritualibus miſerrime jacebant. Referuntur deinde alia propoſitiones in eodem Concilio damnatæ. Porro propoſitiones Beguardorum, & Beguinarum ſunt iſta.*

1. HOmo in vita præſenti tantum & talem perfectionis gradum poteſt acquirere quod reddatur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam (ut dicitur) ſi quis poteſt ſemper proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior inveniri.

2. Jejunare non oportet hominem, nec orare, poſtquam gradus perfectionis hujuſmodi fuerit aſſecutus, quia tunc ſenſualitas eſt ita ſpiritui, & rationi ſubjecta, quod homo poteſt libere corpori concedere quidquid placet.

3. Illi qui ſunt in prædicto gradu perfectionis, & ſpiritu libertatis, non ſunt humanæ ſubjecti obedientiæ, nec ſi aliqua præcepta Eccleſiæ obligantur. Quia (ut aſſerunt) *ubi Spiritus Domini, ibi libertas*.

4. Homo poteſt ita finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ſicut eam obtinebit in vita beata.

5. Quælibet intellectualis creatura in ſe ipſa naturaliter eſt beata, & anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

6. Se in Actibus exercere virtutum eſt hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat a ſe virtutes.

7. Mulieris oſculum (cum ad hoc natura non inclinet) eſt peccatum mortale; actus autem carnalis (cum ad hoc natura inclinet) peccatum non eſt, maxime cum tentatur exercens.

8. In elevatione Corporis Chriſti non debent aſſurgere, nec eidem reverentiam exhibere, aſſerentes, quod eſſet imperfectionis eiſdem, ſi a puritate, & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quod circa Myſterium, ſeu Sacramentum Euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti aliqua cogitarent.

9. In hoc Concilio damnata pariter fuit tamquam hæretica iſta propoſitio ſub eodem Pontifice: *exercere uſuras non eſt peccatum.*

10. Damnata fuit inſuper ut hæretica hæc propoſitio *anima rationalis non eſt vere, & per ſe forma corporis humani.*

CAPUT VI.

Refertur propoſitio damnata anno 1428. in Concilio Conſtantienſi OEcumenico ſub Joanne XXIV. tempore ſchiſmatis ante creationem Martini V. qui deinde hujus propoſitionis damnationem approbavit; eſt autem propoſitio circa occaſionem Tyrannorum, & eſt hujuſmodi.

1. QUilibet Tyrannus poteſt, & debet licite & meritorie occidi per quemcumque vaſſallum ſuum, vel ſubditum, etiam per clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias, vel adulationes, non obſtante quocumque præſtito Juramento, ſeu confœderatione facta cum eo, non exſpectata ſententia vel mandato Judicis cujuſcumque.

CAPUT VII.

De ſchiſmate hujus temporis.

CUm Urbanus VI. ſeverioribus fortaſſe gubernationis habenis urbi dominaretur, & Cardinales nonnullos ambitione damnaret, ac in pluribus coerceret, factum eſt ut hi novum Pontificem ſub prætextu quod electio Urbani VI. minime Canonica habenda eſſet, quia non libere facta, deligerent. Hæc electio Cardinalium prope Romam habita extulit ad Pontificatum Robertum Comitem Gebennenſem, qui dictus eſt Clemens VII. Hinc atrox nimis ſchiſma inconſutilem Chriſti veſtem, Eccleſiam ſcilicet dividebat. Poſt hæc coactum eſt, non tamen convocante Pontifice, Piſanum Concilium, a quo Pontifices ambo depoſiti & creatus tertius Pontifex, ita ut jam ſchiſma tres diviſiones ſubiret. Cardinalis Petrus Philaretes vir Dei aſſumptus fuit ad Pontificatum Piſis. Quare Principibus ipſis, ac Orbe catholico in tres partes diviſo, ſchiſma magis ac magis invaleſcebat in dies, præſertim ex eo quod defuncto Clemente, qui ei adhærebant Cardinales novum illi Pontificem ſubrogarunt Petrum de Luna, qui Benedicti XII. nomen aſſumpſit, & ad plurimos annos Eccleſiam Chriſti turbavit. Tandem adhibito efficaci remedio, & convocato Conſtantiæ de conſenſu partium Concilio OEcumenico, tres Pontifices dignitate Pontificia privati ſunt, ac electus Otho Cardinalis Columna Romanus, qui Martinus V. voluit nuncupari. Porro Martinus V. omnia deinde acta in Concil. Conſtantienſi ad fidem ſpectantia approbavit auctoritate Apoſtolica, & deinde reddita Eccleſiæ pace ſingulis Patribus facultatem fecit ad propria remeandi. Hæc breviter hic attigiſſe ſufficiat, quæ in Hiſtoriis Conciliorum fuſe exponuntur.

CAPUT VIII.

Referuntur propoſitiones damnata anno 1418. ſub Joanne XXIV. ante creationem Martini V. in Concil. Conſtant. ſeſſione 45. contra Joannem VVicleffum.

1. SUbſtantia panis materialis, & ſimiliter ſubſtantia vini materialis remanent in Sacramento Altaris.

2. Accidentia panis non manent ſine ſubjecto in eodem Sacramento.

Nota. Caveas, ne hic accidentium nomine Peripateticorum entitatulas intelligas non enim hæc fuit Synodi mens, inquit Cardinalis Petrus Allicienſis, quæ definire unice voluit, non manere in Sacramento altaris ſubſtantiam panis cum corpore Chriſti, ſed accidentia tantum, ſive hæ nudæ ſint apparentiæ, ſive ſpecies, ut antea Lateranenſe, deinde Tridentinum Concilium dixit; ſive denique quidpiam aliud quod ſine panis ſubſtantia, panis in nobis ſenſum excitet; quod non Theologo, & Conciliis, ſed Philoſopho inveſtigandum eſt, ratione tamen divina revelatione informata, ne philoſophia Theologiæ, & Religioni obſit.

3. Chriſtus non eſt in eodem Sacramento identice, & realiter propria præſentia corporali.

4. Si Epiſcopus, vel Sacerdos exiſtat in peccato mortali non ordinat, non conſecrat, non conficit, non baptizat.

5. Non eſt fundatum in Evangelio, quod Chriſtus Miſſam ordinaverit.

6. Deus debet obedire diabolo.

7. Si homo fuerit debite contritus, omnis Confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua, & inutilis.

8. Si Papa ſit præſcitus, & malus, & per conſequens membrum diaboli, non habet poteſtatem ſuper fideles ſibi ab aliquo datam, niſi forte a Cæſare.

9. Poſt Urbanum VI. non eſt aliquis recipiendus in Papam, ſed vivendum eſt more Græcorum ſub legibus propriis.

10. Contra Scripturam Sacram eſt, quod viri Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

11. Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ſciat eum excommunicatum a Deo, & qui ſic excommunicat, fit ex hoc hæreticus, vel excommunicatus.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel Concilium Regni, eo ipſo traditor eſt Regis, & Regni.

13. Illi qui dimittunt prædicare, ſive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Chriſti habebuntur.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei abſque auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſive Epiſcopi Catholici.

15. Nullus eſt dominus Civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

16. Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona temporalia ab Eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus, ideſt ex habitu non ſolum actu delinquentibus.

17. Populares poſſunt ad ſuum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18. Decimæ ſunt puræ Eleemoſynæ & poſſunt Parochiani propter peccata ſuorum Prælatorum ad libitum ſuum eas auferre.

19. Speciales orationes applicatæ uni Perſonæ per Prælatos, vel Religioſos, non plus proſunt eidem, quam generales ceteris paribus.

20. Conferens eleemoſynam Fratribus eſt excommunicatus eo facto.

21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque; tam poſſeſſionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad obſervationem mandatorum Dei.

22. Sancti inſtituentes Religiones privatas, ſic inſtituendo peccaverunt.

23. Religioſi viventes in Religionibus privatis non ſunt de Religione Chriſtiana.

24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, & non per mendicitatem.

25. Omnes ſunt ſimoniaci, qui ſe obligant orare pro aliis eis in temporalibus ſubvenientibus.

26. Oratio præſciti nulli valet.

27. Omnia de neceſſitate abſoluta eveniunt.

28. Confirmatio Juvenum, Clericorum ordinatio, locorum conſecratio, reſervantur Papæ, & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris.

29. Univerſitates, Studia, Collegia, Graduationes & Magiſteria in eiſdem ſunt vana gentilitate introducta, tantum proſunt Eccleſiæ ſicut diabolus.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuſcumque prælati non eſt timenda, quia eſt Cenſura Anti-Chriſti.

31. Peccant fundantes Clauſtra, & ingredientes ſunt viri diabolici.

32. Ditare Clerum eſt contra regulam Chriſti.

33. Sylveſter Papa, & Conſtantinus Imperator errarunt Eccleſiam dotando.

34. Omnes de Ordine mendicantium ſunt hæretici, & dantes eis eleemoſynas ſunt excommunicati.

35. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem, eo ipſo inhabiles ſunt ad obſervanda divina præcepta, & per conſequens ad perveniendum ad Regnum cælorum, niſi apoſtataverint ab eiſdem.

36. Papa cum omnibus Clericis ſuis poſſeſſionem habentibus ſunt hæretici, eo quod poſſeſſionem habent: & conſentientes eis, omnes videlicet domini ſæculares, & ceteri laici.

37. Eccleſia Romana eſt Synagoga ſatanæ, nec Papa eſt proximus, & immediatus Vicarius Chriſti & Apoſtolorum.

38. Decretales Epiſtulæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt a fide Chriſti, & Clerici ſunt ſtulti, qui ſtudent eis.

39. Imperator, & domini ſæculares ſunt ſeducti a diabolo, ut Eccleſiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ a Cardinalibus, a diabolo eſt introducta.

41. Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.

42. Fatuum eſt credere indulgentiis Papæ & Epiſcoporum.

43. Juramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia.

44. Auguſtinus, Benedictus, & Bernardus damnati ſunt, niſi pœnituerint de hoc, quod habuerunt poſſeſſiones, & inſtituerunt, & intraverunt Religiones: & ſic a Papa uſque ad ultimum Religioſum omnes ſunt Hæretici.

45. Omnes Religiones indifferenter introductæ ſunt a diabolo.

CAPUT IX.

Recenſentur propoſitiones Joannis Hus damnata veluti erronea contra fidem eodem anno.

1. UNa eſt Sancta Univerſalis Eccleſia, quæ eſt Prædeſtinatorum univerſitas.

2. Paulus nunquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quoſdam actus, actibus Eccleſiæ malignantium conſimiles.

3. Præſciti non ſunt partes Eccleſiæ, cum nulla pars ejus finaliter excidet ab ea, eo quod prædeſtinationis caritas quæ ipſam ligat, non excidet.

4. Duæ naturæ, Divinitas, & Humanitas ſunt unus Chriſtus.

5. Præſcitus, etſi aliquando eſt in gratia ſecundum præſentem juſtitiam, tamen nunquam eſt pars S. Eccleſiæ, & Prædeſtinatus ſemper manet membrum Eccleſiæ, licet aliquando excidat a gratia adventitia, ſed non a gratia prædeſtinationis.

6. Sumendo Eccleſiam pro convocatione prædeſtinatorum, ſive fuerint in gratia, ſive non, ſecundum præſentem juſtitiam, iſto modo Eccleſia eſt Articulus Fidei.

7. Petrus non eſt, nec fuit caput Eccleſiæ Sanctæ Catholicæ.

8. Sacerdotes quomodolibet criminoſe viventes Sacerdotii polluunt poteſtatem, & ſic ut filii infideles ſentiunt infideliter de vii. Sacramentis Eccleſiæ, de clavibus, officiis, cenſuris, moribus, cæremoniis, & ſacris rebus Eccleſiæ, veneratione Reliquiarum, Indulgentiis, & Ordinibus.

9. Papalis dignitas a Cæſare inolevit, & Papæ perfectio, & inſtitutio a Cæſaris potentia emanavit.

10. Nul-

Digitized by Google

10. Nullus ſine revelatione affereret rationabiliter de ſe, vel alio, quod eſſet caput Eccleſiæ particularis, nec Romanus Pontifex eſt caput Romanæ Eccleſiæ particularis.

11. Non oportet credere, quod iſte, quicumque eſt Romanus Pontifex, ſit caput cujuſcumque particularis Eccleſiæ Sanctæ, niſi Deus eum prædeſtinaverit.

12. Nemo gerit vicem Chriſti, vel Petri, niſi ſequatur eum in moribus, cum nulla alia ſequela ſit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procuratoriam poteſtatem, quia ad illud Officium Vicariatus requiritur & morum conformitas, & inſtituentis auctoritas.

13. Papa non eſt verus, & manifeſtus ſucceſſor Apoſtolorum Principis Petri, ſi vivit moribus contrariis Petro; & ſi quærit avaritiam, tunc eſt Vicarius Judæ Iſcarioth, Et pari evidentia Cardinales non ſunt veri, & manifeſti ſucceſſores Collegii aliorum Apoſtolorum Chriſti, niſi vixerint more Apoſtolorum, ſervantes mandata, & conſilia Domini noſtri Jeſu Chriſti.

14. Doctores ponentes, quod aliquis per Cenſuram Eccleſiaſticam emendandus, ſi corrigi noluerit, ſæculari judicio eſt tradendus, pro certo ſequuntur in hoc Pontifices, Scribas, & Phariſæos, qui Chriſtum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *nobis non licet interficere quemquam*, ipſum ſæculari judicio tradiderunt, & quod tales ſint homicidæ graviores, quam Pilatus.

15 Obedientia Eccleſiaſtica eſt obedientia ſecundum adinventionem Sacerdotum Eccleſiæ, propter expreſſam auctoritatem Scripturæ.

16. Diviſio immediata humanorum operum eſt, quod ſunt vel virtuoſa, vel vitioſa, quia ſi homo eſt vitioſus, & agit quidquam, tunc agit vitioſe; & ſi eſt virtuoſus, & agit quidquam, tunc agit virtuoſe: quia ſicut vitium, quod crimen dicitur, ſeu mortale peccatum, inficit univerſaliter actus hominis vitioſi, ſic virtus vivificat omnes actus hominis virtuoſi.

17. Sacerdotes Chriſti viventes ſecundum legem ejus; & habentes Scripturæ notitiam, & affectum ad ædificandum populum, debent prædicare, non obſtante prætenſa excommunicatione. Quod ſi Papa, vel aliquis Prælatus mandat Sacerdoti ſic diſpoſito non prædicare, non debet ſubditus obedire.

18. Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad Sacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi pretenſa excommunicatione non obſtante.

19. Per cenſuras Eccleſiaſticas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, ad ſui exaltationem Clerus Populum laicalem ſibi ſuppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, & viam præparat Anti-Chriſto. Signum autem evidens eſt, quod ab Anti-Chriſto tales procedunt cenſuræ, quas vocant in ſuis proceſſibus fulminationes, quibus Clerus principaliſſime procedit contra illos, qui denudant nequitiam Anti-Chriſti, qui Clerum pro ſe maxime uſurpabit.

20. Si Papa eſt malus, & præſertim ſi eſt præſcitus, tunc ut Judas Apoſtolus eſt diabolus, fur, & filius perditionis, & non eſt caput S. militantis Eccleſiæ, cum nec ſit membrum ejus.

21. Gratia prædeſtinationis eſt vinculum, quo corpus Eccleſiæ, & quodlibet ejus membrum jungitur Chriſto capiti inſolubiliter.

22. Papa, vel Prælatus malus præſcitus eſt æquivoce Paſtor, & vere fur, & latro.

23. Papa non debet dici Sanctiſſimus; etiam ſecundum Officium, quia alias Rex deberet etiam dici Sanctiſſimus ſecundum Officium; & tortores, & præcones dicerentur Sancti, immo etiam diabolus deberet dici Sanctus, cum ſit Officiarius Dei.

24. Si Papa vivat Chriſto contrarie, etiamſi aſcenderet per ritam, & legitimam electionem, ſecundum conſtitutionem humanam vulgatam; tamen aliunde aſcenderet, quam per Chriſtum, dato etiam, quod intraret per electionem a Deo principaliter factam; nam Judas Iſchariothes rite, & legitime a Deo Chriſto Jeſu electus eſt ad Epiſcopatum, & tamen aſcendit aliunde ad ovile ovium.

25. Condemnatio xlv. art. Joannis VViclefi per Doctores facta eſt irrationabilis, & iniqua, & male facta, & ficta eſt cauſſa per eos elligata, videlicet ex eo, quod nullus eorum ſit Catholicus, ſed quilibet eorum, aut eſt hæreticus, aut erroneus, aut ſcandaloſus.

26. Non eo ipſo, quo Electores, vel major pars eorum conſenſerit viva voce ſecundum ritus hominum in perſonam aliquam, eo ipſo illa perſona eſt legitime electa, vel eo ipſo eſt verus, & manifeſtus Succeſſor, vel Vicarius Petri Apoſtoli, vel alterius Apoſtoli in Officio Eccleſiaſtico: unde ſive Electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere: nam eo ipſo, quo quis copioſius operatur meritorie ad profectum Eccleſiæ habet a Deo ad hoc copioſius facultatem.

27. Non eſt ſcintilla apparentiæ, quod oporteat eſſe unum Caput in ſpiritualibus regens Eccleſiam, quod ſemper cum Eccleſia ipſa militante converſetur, & conſervetur.

28. Chriſtus ſine talibus monſtruoſis capitibus per ſuos veraces Diſcipulos ſparſos per orbem terrarum, melius ſuam Eccleſiam regularet.

29. Apoſtoli & fideles Sacerdotes Domini ſtrenue in neceſſariis ad ſalutem regularunt Eccleſiam, antequam Papæ Officium foret introductum: ſic facerent, deficiente, per ſumme poſſibile, Papa uſque ad diem Judicii.

30. Nullus eſt dominus civilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali: *Poſt hanc damnationem, cum Joannes Hus contumax perſeveraſſet in ſuis erroribus, una cum Hieronymo de Praga publico igne combuſtus eſt.*

CAPUT X.

Recenſentur Propoſitiones damnatæ in Concilio Baſileenſi ſub Eugenio IV. antequam Concilium eſſet acephalum anno 1435. decerpta a libro Auguſtini Romani Archiepiſcopi Nazianzeni.

1. ANima Chriſti videt Deum tam clare, & intenſe, quantum clare & intenſe Deus videt ſeipſum.

2. Ratio ſuppoſitalis determinans humanam naturam in Chriſto, non realiter diſtinguitur ab ipſa natura determinata.

3. Chriſtus quotidie peccat, & eo quo fuit Chriſtus quotidie peccavit.

4. Non omnes juſtificati ſunt membra Chriſti ſed ſoli prædeſtinati.

5. Humana natura in Chriſto eſt perſona Verbi.

6. Humana natura aſſumpta a Verbo ex unione perſonali eſt veraciter Deus naturalis & proprius.

7. Chriſtus ſecundum voluntatem creatam diligit naturam humanam unitam perſonæ Verbi, quantum diligit naturam Divinam.

8. Sicut duæ perſonæ in Divinis ſunt æqualiter diligibiles; ita duæ Naturæ in Chriſto humana, & divina ſunt æqualiter diligibiles propter Perſonam communem.

CAPUT XI.

Referuntur nonnullæ propoſitiones Magiſtri Oxomenſis damnatæ in Congregatione Complutenſi; quarum damnationem auctoritate Apoſtolica confirmavit Sixtus IV. anno 1489.

1. PEccata mortalia quantum ad culpam, & pœnam alterius ſæculi delentur per ſolum cordis contritionem ſine ordine ad Claves.

2. Confeſſio de peccatis in ſpecie fuit ex aliquo ſtatuto utilis Eccleſiæ; non de jure divino.

3. Pravæ cogitationes confiteri non debent, ſed ſola diſplicentia delentur ſine ordine ad Claves.

4. Confeſſio debet eſſe ſecreta, ideſt, de peccatis ſecretis, non de manifeſtis.

5. Non ſunt abſolvendi pœnitentes, niſi peracta prius pœnitentia eis injuncta.

6. Papa non poteſt indulgere alicui vivo pœnam Purgatorii.

7. Eccleſia Urbis Romæ errare poteſt.

8. Papa non poteſt diſpenſare in ſtatutis univerſalis Eccleſiæ.

9. Sacramentum Pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ Sacramentalis, naturæ eſt, non alicujus inſtitutionis veteris, vel novi Teſtamenti.

Damnatæ fuerunt hæ propoſitiones ut ſcandaloſæ, & hæreticæ, & coactus Magiſter Petrus Oxomenſis abjurare illas, quod Catholice implevit,

CA-

C A P U T XII.

Recenſentur duæ Propoſitiones circa hominis animam rationalem, quas Leo X. damnavit in Concilio Lateranenſi ſeſſ. 8. anno 1513. *Propoſitiones ſunt iſta.*

1. ANima intellectiva mortalis eſt, ſaltem ſecundum philoſophiam.

2. Anima intellectiva eſt unica in cunctis hominibus.

Duæ iſtæ propoſitiones damnatæ fuerunt ut hæreticæ, ac deinde ſuperaddita hac univerſalis definitio quoad aſſertiones philoſophicas. „ Cum verum vero minime contradicat, omnem aſſertionem veritati illuminatæ fidei contrariam omnino falſam eſſe definimus, & ut aliter dogmatizare non liceat, diſtrictius inhibemus. Omnes hujuſmodi erroneis aſſertionibus inhærentes, tamquam hæreticos vitandos, & puniendos fore decernimus. „

„ Inſuper omnibus, & ſingulis philoſophis in Univerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi publice legentibus diſtricte præcipimus, ut cum philoſophorum principia, aut concluſiones, in quibus à recta fide deviare noſcuntur, auditoribus ſuis legerint, ſeu explicaverint (quale hoc de immortalitate animæ, aut unitate, & mundi æternitate, ac alia hujuſmodi) teneantur eiſdem veritatem religionis Chriſtianæ omni conatu manifeſtum facere, & perſuadendo (pro poſſe) docere, ac omni ſtudio hujuſmodi philoſophorum argumenta, (cum omnia Solubilia exiſtant) pro viribus excludere, atque reſolvere.

C A P U T XIII.

Referuntur Propoſitiones XLI. Martini Lutheri a Leone X. damnata anno 1520. per Bullam Exurge Domine, *qua ſic habent.*

1. HÆretica ſententia eſt, ſed uſitata, Sacramenta novæ legis juſtificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.

2. In puero poſt Baptiſmum negare remanens peccatum, eſt Paulum, & Chriſtum ſimul conculcare.

3. Fomes peccati, etiamſi nullum adſit actuale peccatum, moratur, exeuntem a corpore animam ab ingreſſu cæli.

4. Imperfecta caritas morituri fert ſecum neceſſario magnum timorem, qui ſe ſolo ſatis eſt facere pœnam purgatorii, & impedit introitum regni.

5. Tres eſſe partes pœnitentiæ: Contritionem, Confeſſionem, & Satisfactionem, non eſt fundatum in S. Scriptura, nec in antiqui SS. Chriſtianis Doctoribus.

6. Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collationem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, ac æternæ damnationis acquiſitionem. hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem.

7. Veriſſimum eſt proverbium, & omni doctrina de Contritionibus hucuſque data præſtantius, de cetero non facere ſummas pœnitentias; optima pœnitentia nova vita.

8. Nullo modo præſumas confiteri peccata venialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt, ut omnia mortalia cognoſcas: unde in primitiva Eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.

9. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod miſericordiæ Dei nihil aliud facimus, quære ignoſcendum.

10. Peccata non ſunt ulli remiſſa, niſi remittente Sacerdote credat ſibi remitti: immo peccatum maneret, niſi remiſſum crederet; non enim ſufficit remiſſio peccati, & gratiæ donatio, ſed oportet etiam credere eſſe remiſſum.

11. Nullo modo confidas abſolvi propter tuam Contritionem, ſed propter verbum Chriſti, *Quodcumque ſolveris &c.* Hinc, inquam, confide, ſi Sacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus vere eris, quidquid ſit de contritione.

12. Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut Sacerdos non ſerio, ſed joco abſolveret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſime eſt abſolutus.

13. In Sacramento pœnitentiæ, ac remiſſione culpæ, non plus facit Papa, aut Epiſcopus, quam infimus Sacerdos, immo ubi non eſt Sacerdos, æque tantum quilibet Chriſtianus, etiamſi mulier, aut puer eſſet.

14. Nullus debet Sacerdoti reſpondere ſe eſſe contritum, nec Sacerdos requirere.

15. Magnus eſt error eorum, qui ad Sacramenta Euchariſtiæ accedunt, huic innixi, quod ſint confeſſi, quod non ſint ſibi conſcii alicujus peccati mortalis, quod præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria: omnes illi judicium ſibi manducant, & bibunt. Sed ſi credant, & confidant ſe gratiam ibi conſecuturos, hæc ſola fides facit eos puros & dignos.

16. Conſultum videtur, quod Eccleſia in communi Concilio ſtatueret, laicos ſub utraque ſpecie communicandos, nec Bohemi ſub utraque ſpecie communicantes ſunt hæretici, ſed ſchiſmatici.

17. Theſauri Eccleſiæ, unde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti.

18. Indulgentiæ ſunt piæ fraudes fidelium, & remiſſiones bonorum operum; & ſunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

19. Indulgentiæ his, qui veraciter eas conſequuntur, non valent ad remiſſionem pœnæ pro peccatis actualibus debitæ apud Divinam juſtitiam.

20. Seducuntur credentes, Indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles.

21. Indulgentiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris ſolummodo, & impatientibus.

22. Sex generibus hominum Indulgentiæ nec ſunt neceſſariæ, nec utiles: videlicet mortuis ſeu morituris, infirmis legitime impeditis, his qui non commiſerunt crimina, his qui crimina commiſerunt, ſed non publica, his qui meliora operantur.

23. Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus ſpiritualibus Eccleſiæ orationibus.

24. Docendi ſunt Chriſtiani, plus diligere excommunicationem, quam timere.

25. Romanus Pontifex Petri Succeſſor, non eſt Chriſti Vicarius ſuper omnes totius mundi Eccleſias, ab ipſo Chriſto in B. Petro inſtitutus.

26. Verbum Chriſti ad Petrum, *quodcumque ſolveris ſuper terram &c.* extenditur dumtaxat ad ligata ab ipſo Petro.

27. Certum eſt in manu Papæ, aut Eccleſiæ protſus non eſſe ſtatuere articulos fidei, immo nec leges morum, ſeu bonorum operum.

28. Si Papa cum magna parte Eccleſiæ ſic, vel ſic ſentiret, nec etiam erraret, adhuc non eſt peccatum, aut hæreſi contrarium ſentire; præſertim in re non neceſſaria ad ſalutem, donec fuerit per Concilium Univerſale, alterum approbatum, alterum reprobatum.

29. Via nobis facta eſt enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum geſtis, & judicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi quidquid verum videtur, ſive probatum fuerit, ſive reprobatum a quocumque Concilio.

30. Aliqui articoli Joannis Hus condemnati in Concil. Conſtantienſi ſunt Chriſtianiſſimi, veriſſimi, & Evangelici, quos nec Univerſalis Eccleſia poſſet damnare.

31. In omni opere bono juſtus peccat.

32. Opus bonum optime factum, eſt veniale peccatum.

33. Hæreticos comburi, eſt contra voluntatem Spiritus Sancti.

34. Prœliari adverſus Turcas, eſt repugnare Deo viſitanti iniquitates noſtras per illos.

35. Nemo eſt certus, ſe non ſemper peccare mortaliter propter occultiſſimum ſuperbiæ vitium.

36. Liberum arbitrium poſt peccatum eſt res de ſolo titulo; & dum facit quod in ſe eſt, peccat mortaliter.

37. Purgatorium non poteſt probari ex Sacra Scriptura quæ ſit in canone.

38. Animæ in Purgatorio non ſunt ſecuræ de earum ſalute, ſaltem omnes: nec probatum eſt ullis aut rationibus, aut Scripturis; ipſas eſſe extra ſtatum merendi, aut augendæ caritatis.

39. Ani-

39. Animæ in Purgatorio peccant ſine intermiſſione quamdiu quærunt requiem, & horrent pœnas.

40. Anima ex Purgatorio liberatæ ſuffragiis viventium minus beantur, quam ſi per ſe ſatisfeciſſent.

41. Prælati Eccleſiaſtici, & Principes ſaculares non male facerent, ſi omnes ſaccos mendicitatis dalerent.

CAPUT XIV.

Monitum ad Eccleſiæ Paſtores, & Confeſſarios circa eorum vitium, ac deteſtandum peccatum, qui Orthodoxas ſcholas, Theologoſque Catholicos invidioſo Bajaniſmi, ac Janſenianiſmi nomine traducunt.

NON dubito, quin futuri ſint homines, qui monitum hocce noſtrum vel ineptum habeant & prædicent, vel alio nomine irrideant atque contemnant. Scio enim eſſe apud pleroſque in more poſitum, ut quæ præconceptis eorum opinionibus, eorumque ſtudiis & voluntati reſpondeant, & faveant, probent omnia ac ſummis laudibus efferant; quæ vero cum iis pugnant, cauſa nondum cognita, damnent, ac fœdiſſimis conviciis proſcindant. Ii ſane vel ad rem monitum non eſſe, vel parti me ſervire voluiſſe, aut iis etiam pejora effutient. At horum ego dicteria, atque convicia nihili facio; non enim eos, quos malitia ita excæcaverit, ut apertam veritatem intueri aut nequeant, aut nolint, ſed homines ratione utentes, ac Chriſti-fidelium Rectores loquor, quibus dum ſuſcepti operis conſilium expoſitum, compertumque ſit, non dubito, quin ſi non opus, conſilium ſaltem probandum ſit animuſque ſcribentis. Hic enim demonſtrandum ſuſcepi quam grave peccatum, quamque enormis eorum ſit culpa, qui aut culpabili ignorantia, aut malitia ducti, ut proprias opiniones alienis præponant, ſolent has, earumque auctores conviciis lacerare. De Bajaniſmi, ac Janſenianiſmi calumnia dicturus ſum, quod horum tantum damnatas ſententias recenſeam; ſed quæ hac de re diſputabo ad eos quoque applicari facile poterunt, qui Pelagianiſmi, Semipelagianiſmi, vel alterius ab Eccleſia proſcripti erroris Orthodoxos Theologos infamulent. Primum itaque convicii hujus perverſitatem oſtendam, ac deinde ad calcem propoſitionum principaliores Theologorum opiniones, quæ notari erroris nequeant, explicabo. Nam id neceſſarium eſſe omnino arbitror ob adjectas Sporerio, ac Felici Poteſtati explicationes, quæ ſive ex ignorantia, ſive ex auctorum malitia, eo expoſitæ conſilio viſæ ſunt, ut facilius quiſque poſſit Theologos pleroſque Catholicos Janſenianiſmi accuſare.

Venio nunc ad id, quod in Monito explicandum ſuſceperam, ac principio ſtatuo, gravem eſſe culpam in re gravis momenti Apoſtolicæ Sedi non obtemperare, ejuſque præcepta ſub onere ſanctæ obedientiæ, & ſub graviſſimis pœnis impoſita palam contemnere. Id enim catholicis eſt omnino exploratum. Videamus modo Apoſtolicæ Sedis Decreta, & Conſtitutiones Miſto latas in cauſſa Baji Conſtitutiones, atque rem ex Innocentii XI. decreto exordior. Is itaque die 2. *Martii* anno 1679. *omnibus in virtute ſanctæ obedientiæ præcepit, ut tam in libris imprimendis, ac Mſſ. quam in theſibus, diſputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni cenſura & nota, nec non a quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter catholicos hinc inde controvertuntur, donec a Sancta Sede recognita ſuper eiſdem propoſitionibus judicium proferatur.* Deinde Innocentius XII. die ſexta Januarii anno 1694. decreto ſuo ſancivit, *ne quis traducatur invidioſo nomine Janſenianiſmi, niſi prius legitime conſtiterit aliquam ex quinque propoſitionibus docuiſſe, & tenuiſſe.* Vides Apoſtolicæ Sedis præcepta. Parent ne decretis præceptiſque hujuſmodi, qui Thomiſtas, Auguſtinianos, ac Theologos eorum opinionibus non faventes Janſenianos palam prædicant? Sed rem perſequamur. Satis nota eſt Conſtitutio *Unigenitus*, quam infra referemus. Cum ea promulgata nonnulli Queſnellianiſmi, & Janſenianiſmi inſimulare cœpiſſent aſſertores gratiæ per ſe efficacis, ac ſaniores morum regulas edocentes, re ad Clement. XI. Pont. Max. delata, anno 1718. v. Kalendas Septembris Conſtitutionem edidit, cujus initium eſt *Paſtoralis*, in qua ad eos coercendos, qui ſcholarum opiniones cum damnatis in Bulla *Unigenitus* propoſitionibus confundebant: *Cæterum*, inquit, *in hoc ipſo præpoſtero judicio conſuetum calumniandi modum non derelinquunt: niſi enim excæcaret eos malitia eorum, ac niſi diligerent magis tenebras, quam lucem, ignorare non deberent ſententias illas ac doctrinas, quas ipſi cum erroribus per nos damnatis confundunt, palam, & libere in catholicis ſcholis etiam poſt editam a nobis memoratam Conſtitutionem ſub oculis noſtris doceri atque defendi, illaſque propterea minime per eam fuiſſe proſcriptas. Verum ſuperecidit ignis contentionis, & non viderunt ſolem lucidiſſimæ veritatis.* Cum vero hæc ſatis non fuerint ad eos compeſcendos, qui partium ſtudio incitati, atque ſuperbiæ ſpiritu ducti, proprias alienis opinionibus præponere, & de adverſariis victoriam ac veluti reportatum triumphum canere ſtudent, Clem. XII. die 2. Octobris anno 1733. novam Conſtitutionem edidit, quæ incipit, *Apoſtolicæ providentiæ officio*, in qua celeberrimæ Conſtitutionis *Unigenitus* mentione præmiſſa, in hunc modo loquitur: *Nos paterna quoque ſollicitudine inhærentes magnopere dolemus tenebras a diſſenſionis filiis offuſas nondum ex quorundam mentibus ſatis eſſe diſcuſſas, ſed pluriſque etiam nunc intolerabili pertinacia extendere, conſuris laudatæ Conſtitutionis doctrinam Sanctorum Auguſtini, & Thomæ de divina gratia efficacia eſſe perſtrictam. Ut igitur nullas caritatis partes ad revocandos errantes nobis reliquas faciamus, univerſis & ſingulis Chriſtifidelibus quacumque dignitate, etiam Epiſcopali, & majori fulgentibus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus, & ſub canonicis pœnis mandamus, ne diſputantes, aut docentes ſive in ſcholis, ſive in concionibus, ſive ſcriptis editis, ſive aliter propoſitiones defendant, aut enuncient, quæ antedictas Novatorum calumnias firmare, & promovere poſſint. Mentes tamen eorumdem Prædeceſſorum perſpectas habentes nolumus aut per noſtras, aut per ipſorum laudes Thomiſticæ ſcholæ delatas, quas iterato noſtro judicio comprobamus & confirmamus, quidpiam eſſe detractum cæteris Catholicis ſcholis diverſa ab eadem in explicanda divina gratia efficacia ſentientibus, quarum etiam erga hanc Sanctam Sedem præclara ſunt merita, quominus ſententias ea de re tueri pergant, quas hactenus palam & libere ubique, etiam in hujus Almæ Urbis luce docuerunt, & propugnarunt. Quamobrem fel. record. Pauli V. & aliorum Prædeceſſorum noſtrorum ad reſtinguendum diſſentionum fomitem veſtigia proſequentes, & ſaluberrima mandata renovantes; auctoritate quoque noſtra omnibus & ſingulis ſuperius expreſſis interdicimus & prohibemus ſub iiſdem pœnis, ne vel ſcribendo, vel diſputando, vel alia qualibet occaſione notam, aut cenſuram ullam theologicam iiſdem ſcholis diverſa ſentientibus inurere, aut earum ſententias conviciis, & contumeliis inceſſere audeant, donec de iiſdem controverſiis hæc Sancta Sedes aliquid definiendum, ac pronunciandum cenſuerit. Pacem ſiquidem, quam cum veritate diligendam Dominus præcipit, inter Catholicæ Eccleſiæ filios fovere, & communire debemus, & curamus, ut conjunctis diverſarum licet ſcholarum ſtudiis firmius, ſit adverſus erroris inſidias præſidium.*

Accedunt etiam Literæ in forma Brevis Bened. XIII. ad univerſos Fratres Ordinis Prædicatorum adverſus calumnias doctrinæ SS. Auguſtini, & Thomæ intentatas, quorum initium eſt, *Demiſſas preces*. In eis itaque hæc habentur: *Eos qui Conſtitutione* Unigenitus *damnatam Auguſtinianam & Thomiſticam doctrinam aſſeverant, Apoſtolicæ auctoritati detrahere;* atque ita concluditur. *Magno igitur animo contemnite, dilecti Filii, calumnias intentatas ſententiis veſtris de gratia præſertim per ſe, & ab intrinſeco efficaci, ac de gratuita prædeſtinatione ad gloriam ſine ulla prævisione meritorum, quas laudabiliter hactenus docuiſtis, & quas ab ipſis SS. Doctoribus Auguſtino, & Thoma ſe hauſiſſe, & verbo Dei, Summorum Pontificum & Conciliorum decretis, & Patrum dictis conſonas eſſe commendabili ſtudio ſchola veſtra gloriatur. Cum igitur bonis, & rectis earum ſatis conſtet, ipſique calumniatores, niſi dolum ſequi velint, ſatis perſpiciant, SS. Auguſtini & Thomæ inconcuſſa tutiſſimaque dogmata nullo prorſus antedictæ Conſtitutionis cenſuris eſſe perſtricta: ne quis impoſterum eo nomine calumnias ſtruere, & diſſenſione ſerere audeat, ſub canonicis pœnis diſtricte inhibemus. Pergite porro Doctoris veſtri opera ſole clariora ſine ullo prorſus errore conſcripta, quibus Eccleſiam Chriſti mira eruditione clarificavit, inoffenſo pede decurrere, ac per certiſſimam illam Chriſtianæ doctrinæ regulam ſacroſanctæ religionis veritatem, interruptique diſciplinæ ſanctitatem tueri, ac vindicare &c.*

En

En Apoſtolicæ Sedis decreta, præcepta, ac latas in contemptores pœnas. At quæ ſub præcepto & in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub canonicis pœnis vetita ſunt, ea gravem per ſe obligationem ferre, nemo ignorat. Ita vero Apoſtolica Sedes vetat Janſeniſmi notare opiniones, quæ in ſcholis a Thomiſtis, & Auguſtinianis traduntur, quæ palam Romæ ſub Pontificis oculis docentur, & propognantus, & quæ ab Auctoribus Catholicis proponontur, dummodu per legitimam cauſſam probatum non ſit, ſenſum illas involvere damnatorum arrorum. Quis ergo non videt peccara eos, qui invidioſis hujuſmodi nominibus viros catholicos traducant, ac publicos etiam eſſe Apoſtolicæ Sedis contemptores?

At convicia & columniæ hujuſmodi non ſolum inobedientiæ, & contemptus Apoſtolicæ Sedis reatum habent, ſed injuriam maximam ſecum ferunt, ac alia quam plurima, quæ peccatum augeant. Nam crimen hæreſeos maximum eſt, ac maximam ſecum fert infamiam. Ergo graviſſima viro præſertim Eccleſiaſtico, vel Regularium Ordini injuria fit, dum hæreticus prædicator, & graviſſimum peccatum hujuſmodi convicium eſt. Accedit præterea odiom, quod inde ſequitur, & publicæ inter Eccleſiaſticos viros inimicitiæ atque lites, quæ res Populo Chriſtiano ſunt maximo ſcandalo, atque hæreticis occaſionem præbent contemnendi Eccleſiam catholicam, fidemque Orthodoxam. Quænam vero etiam apud benigniores Theologos doctrina eſt, quæ a graviſſima culpa mala hæc valeat excuſare? non ſolum enim caritas in re graviſſima, ſed etiam juſtitia manifeſte læditur, ut ex iis, quæ de Caritate, & juſtitia diſputata ſunt manifeſtum eſt.

Dicet vero aliquis non poſſe opiniones illas cenſura notari, ſed fas eſſe Theologo, qui in appoſita ſententia verſetur, Thomiſticas vel Auguſtinianas opiniones ita confutare, ut ex earum poſitione Bajaniſmum, vel Janſeniſmum conſequi argumentetur. Ut enim cuique licet omni argumentorum genere contrarias opiniones refellere, ac proprias tueri; ita etiam licitum cuique erit ob abſurda, quæ inde ſequerentur, opiniones illas rejicere? quia veris illis conſtitutis, veras quoque adſtruere oporteret Baji, Janſenii, Queſneliique theſes.

Non nego licite id fieri poſſe, immo & quandoque hujuſmodi oppoſitiones plurimum conferre cenſeo ad exponendum Catholicum dogma, & ad aperiendum explicandumque diſcrimen, quod inter damnatas ab Eccleſia propoſitiones, & Catholicorum opiniones intercedit. Quamobrem, ſi ſervatis caritatis legibus ac eo tantum animo hujuſmodi argumenta urgeantur, ut veritas magis magiſque claſceſcat, & ut certi inter damnatam doctrinam, atque orthodoxas opiniones limites detegantur, laude digni Theologi haberentur. Sed ſi fallaces illas ratiocinationes, quas adhibent, tanti faciant, ut certos ſe eſſe jactitent, opiniones illas, Bajanas, Janſenianaſque eſſe, atque ita prædicent; tum peccant revera contra Apoſtolicæ Sedis præceptum, & Apoſtolicam Sedem contemnunt, cum pluris faciant privatam eorum opinionem, quam illius judicium, & mandatum: peccant etiam contra caritatem, & juſtitiam, quia lædunt quam maxime famam proximi ſui, illumque ad odium, & diſſidia talia provocant, ut maxima inde in Chriſtiano populo ſcandala ſequantur; ac demum Catholicæ Religioni plurimum obſunt, tum ob honorem quem præbent damnatis ſectis; tum cum eiſdem Theologos noſtros ſentire prædicant; tum ob deriſionem cui apud illas ſectas exponunt judicium Eccleſiæ, quod veluti iniquum traducitur, quaſi in illis damnaſſet, quod in aliis tolerat, ac aperte permittit; tum denique, quia ita difficiliorem faciunt errantium converſionem. Hæc vero tanti mihi momenti ſemper viſa ſunt, ut non modo convicia hæc, ſed etiam hujuſmodi argumentandi rationem horruerim. Neque enim facile fieri poſſe cenſeo, ut ita argomentando ſcandalum apud ſimpliciores præcaveri poſſit, & ut animus in eo, qui ita agit, deſit in opinionem contrariam, illiuſque aſſertores invidiam conciliandi. Accedit etiam, argomenta hujuſmodi mera eſſe ſophiſmata, poſita jam definitione Eccleſiæ, quæ decrevit, opiniones illas a damnatis erroribus eſſe omnino diverſas. Ecquis enim ignoscet, in re Theologica purum putumque ſophiſma eſſe ratiocinium illud, quo probari quidpiam contenditur, quod judicio Eccleſiæ adverſetur? Quis ergo dicat non perverſe agere, qui uſu ſophiſmatum violant caritatem, ſcandala creant, & ad minus periculo ſeſe exponunt lædendi in re graviſſimam famam proximi & contemnendi Eccleſiam?

Denique muneri deſunt ſuo ſcholaſtici illi, qui hujuſmodi ratiocinandi rationem adhibent. Nam Scholaſticæ Theologiæ inſtitutum, ac Theologi officium eſt explicare orthodoxa dogmata, novatorum adverſus ea ſophiſmata ſolvere, ac diſcrimen oſtendere, quod inter proſcriptos errores, & catholicorum opiniones intercedit. Hac enim unice de cauſſa Theologia Scholaſtica utilis dici poteſt; quodnam enim aliud eſt bonum, quod ejus uſu Religioni, atque Eccleſiæ afferri poſſit? Numquid ingenii oſtentatio, glorioſa apud homines, aut ſeria occupatio, quæ otium excludat? At priora duo Eccleſiæ malum potius, quam bonum conciliant; tertium vero inutile prorſus eſt, niſi ex occupatione illa quidpiam erui valeat, quod Religioni proſit. Age vero, qui tanto conatu ſtudent Thomiſticas, vel Auguſtinianas, aut aliorum Catholicorum hominum opiniones Janſenianas oſtendere, an non potius confundere orthodoxas opiniones cum erroribus videntur, quam diſcrimen detegere, & explicare? An non favent potius, quam noceant errori proſcripto, dum illum cum Catholici hominis opinione confundendo, occaſionem novatoribus præbent ſub velo orthodoxæ opinionis tegendi errores, ac hæreſes; Ubi tunc eſt bonum, quod Eccleſiæ affert Theologia Scholaſtica? Nam ita potius errori, quam veritati catholicæ Præſidio eſt. Nec dici poteſt obſcuram hac in re materiam eſſe: etenim Eccleſiæ definitio, quæ ſcholarum opiniones immunes ab errore declarat, perſpicua eſt. Theologi Thomiſtæ, & Auguſtiniani perſpicue explicant diſcrimen inter proprias, & damnatas ſententias, atque id egregie quoque tuentur. Ut ii ergo id faciunt, cur conjunctis viribus adverſus errorum inſidias, ex horum etiam principiis, agere Theologi reliqui non poterunt? Ita ſane prudentiores omnes faciunt, dum contra Semipelagianos diſputando, eos conſtituta quoque *Scientia Media* confutant, etſi hæc hujus aliquando erroris inſimulata fuit. Quare ergo Thomiſtica, vel Auguſtiniana, aut quæcumque alia conſtituta hypotheſi refellendi non erunt Lutherani, Janſenianique? Hæc via Catholicorum honori, Eccleſiaque bono conſulitur, & conjunctis viribus, ut Apoſtolica Sedes jubet, hæreſes impugnantur. Hæc quantum ad Monitum; quoad explicationem Catholicarum opinionum earumque a Janſeniano errore diſcrimen vide c. xvi.

CAPUT XV.

Recenſetur novem, ac ſeptuaginta Propoſitiones Michaelis Baji, olim a Pio V. & Gregorio XIII. ac deinde ab Urbano VIII. anno 1664. confixa in Bulla In Eminenti.

1. NEc Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur Gratia.

2. Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium.

3. Et bonis Angelis, & primo homini, ſi in ſtatu illo perſeveraſſet uſque ad ultimum vitæ, felicitas eſſet merces, & non gratia.

4. Vita æterna homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt.

5. In promiſſione facta Angelo, & primo homini continetur naturalis juſtitiæ conſtitutio, qua pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna juſtis promittitur.

6. Naturali lege conſtitutum fuit homini, ut ſi in obedientia perſeveraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet.

7. Primi hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera; ſed juxta modum loquendi Scripturæ Sacræ non recte vocantur gratia: quo fit, ut tantum merita, non etiam gratiam debeant nuncupari.

8. In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inveniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum.

9. Dona conceſſa homini integro, & Angelo forſitan, non improbanda ratione, poſſunt dici gratia; ſed quia Se

Cta-

cundum uſum Sacræ Scripturæ nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur, quæ per Jeſum Chriſtum male meritis, & indigni conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet.

10. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo ſæpe remanet, & corporis reſurrectio, proprie nonniſi meritis Chriſti adſcribenda eſt.

11. Quod pie & juſte in hac vita mortali uſque in finem converſati vitam conſequimur æternam, id non proprie gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ juſto Dei judicio deputandum eſt; neque in hac retributione bonorum ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantum ad primam inſtitutionem generis humani, in qua lege naturali conſtitutum eſt, ut juſto Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

12. Pelagii ſententia eſt. Opus bonum citra gratiam adoptionis factum non eſt Regni cœleſtis meritorium.

13. Opera bona a filiis adoptionis facta non accipiunt rationem meriti ex eo, quod fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantum ex eo, quod ſunt conformia legi, quodque per ſe præſtatur obedientia legi.

14. Opera bona juſtorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedem, quam juſto Dei judicio merentur accipere.

15. Ratio meriti non conſiſtit in eo, quod qui bene operatur habet gratiam, & inhabitantem Spiritum Sanctum, ſed in eo ſolum quod obedit divinæ legi.

16. Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine caritate.

17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt eſſe neceſſariam ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum.

18. Opera Catechumenorum, ut fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita; quam vitam ipſi non conſequentur, niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

19. Opera juſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit ex dignitate perſonæ operantis, non traxerunt majorem valorem.

20. Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam.

21. Humanæ naturæ ſublimatio & exaltatio in conſortium divinæ naturæ, debita fuit integritati, primæ conditionis: & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis.

22. Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli ad Romanos II. *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt*, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

23. Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali & gratuito, ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, ut Fide, Spe, & Caritate Deum ſupernaturaliter coleret.

24. A vanis & otioſis hominibus ſecundum inſipientiam Philoſophorum excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum rejicienda eſt; Hominem ab initio ſic conſtitutum, ut per dona naturæ ſuperaddita fuerit largitate Conditoris ſublimatus, & ad Dei filium adoptatus.

25. Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.

26. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis ejus conditio.

27. Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adjutorio, nonniſi ad peccandum valet.

28. Pelagianus eſt error, dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

29. Non ſoli fures ii ſunt, & latrones, qui Chriſtum, viam & oſtium veritatis & vitæ negant, ſed etiam quicumque aliunde, quam per ipſum, in viam juſtitiæ (hoc eſt ad aliquam juſtitiam) conſcendi poſſe docent.

30. Aut tentationi ulli ſine gratiæ ipſius adjutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic ut in eam non inducatur, ut ab ea non ſuperetur.

31. Caritas perfecta & ſincera, quæ eſt de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Catechumenis, quam in pœnitentibus poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum.

32. Caritas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper conjuncta cum remiſſione peccatorum.

33. Catechumenus juſte, recte, & ſancte vivit, & mandata Dei obſervat, ac legem implet per caritatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lavacro demum percipitur.

34. Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur ut auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur ut beatificator, vana eſt, commentitia, & ad illudendum ſacris litteris, & plurimis veterum teſtimoniis excogitata.

35. Omne quod agit peccator, vel ſervus peccati, peccatum eſt.

36. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola Philoſophia, per elationem præſumptionis humanæ, cum injuria Crucis Chriſti defenditur a nonnullis Doctoribus.

37. Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt; quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.

38. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum Sanctum in corde diffuſa, Deus amatur.

39. Quod voluntarie fit, etiamſi neceſſario fiat, libere tamen fit.

40. In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.

41. Iis libertatis modus, qui eſt a neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, ſed ſolum nomen libertatis a peccato.

42. Juſtitia, qua juſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum Juſtitia; non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renovatur, ac Divinæ naturæ conſors efficitur, ut ſic per Spiritum Sanctum renovatus, deinceps bene vivere, & Dei mandatis obedire poſſit.

43. In hominibus pœnitentibus ante Sacramentum abſolutionis, & in Catechumenis ante Baptiſmum eſt vera juſtificatio, ſeparata tamen a remiſſione peccatorum.

44. Operibus pleriſque, quæ a fidelibus fiunt ſolum ut Dei mandatis pareant, cujuſmodi ſunt, obedire parentibus, depoſitum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abſtinere, juſtificantur quidem homines, quia ſunt legis obedientia, & vera legis juſtitia: non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

45. Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut ſancta ſocietate Deo homo inhæreat.

46. Ad rationem, & definitionem peccati non pertinet voluntarium; nec definitionis quæſtio eſt; ſed cauſſæ & originis: utrum omne peccatum debeat eſſe voluntarium.

47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati ſine ulla relatione, ac reſpectu ad voluntatem, a qua originem habuit.

48. Peccatum originis e habituali parvuli voluntate voluntarium, & habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

49. Et ex habituali voluntate dominante fit ut parvulus decedens ſine regenerationis Sacramento, quando uſus rationis conſecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blaſphemet, & legi Dei repugnet.

50. Prava deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo invitus patitur, ſunt prohibita præcepto: *Non concupiſces*.

51. Concupiſcentia, ſive lex membrorum, & prava ejus deſideria, quæ inviti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia.

52. Omne ſcelus eſt ejus conditionis, ut ſuum auctorem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio.

53. Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus naſcuntur vitiis, quam cum majoribus.

54. Definitiva hæc ſententia, Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, falſo tribuitur Auguſtino, cum Pelagii ſit.

55. Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur.

56. In peccato duo ſunt, actus, & reatus: tranſeunte autem actu, nihil manet, niſi reatus, ſive obligatio ad pœnam.

57. Unde in Sacramento Baptiſmi, aut Sacerdotis abſolutione, proprie reatus peccati duntaxat tollitur: & miniſterium Sacerdotum ſolum liberat a reatu.

58. Peccator pœnitens non vivificatur miniſterio Sacerdotis abſolventis, ſed a ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens & inſpirans vivificat eum, & reſuſcitat: miniſterio autem Sacerdotis ſolum reatus tollitur.

59. Quando per eleemoſynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant, (nam alioqui eſſemus ſaltem aliqua ex parte redemptores) ſed aliquid facimus, cujus intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur, & communicatur.

60. Per paſſiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non proprie redimuntur noſtra delicta; ſed per communionem caritatis nobis eorum paſſiones impertiuntur, & ut digni ſimus, qui pretio Sanguinis Chriſti a pœnis pro peccatis debitis liberemur.

61. Celebris illa Doctorum diſtinctio, divinæ legis mandata bifariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum ſubſtantiam tantum, altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet ſecundum quem valeant operantem perducere ad regnum (hoc eſt ad modum meritorum) commentitia eſt, & explodenda.

62. Illa quoque diſtinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto, & omnibus circumſtantiis rectum eſt, & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueverunt) vel quia eſt meritorium Regni æterni, eo quod ſit a vivo Chriſti membro per ſpiritum caritatis, rejicienda eſt.

63. Sed & illa diſtinctio duplicis Juſtitiæ, alterius, quæ ſit per Spiritum caritatis inhabitantem; alterius, quæ ſit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis, & in eo caritatem diffundentis, qua divinæ Legis juſtificatio impleatur, ſimiliter rejicitur.

64. Item & illa diſtinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei pœnitentiæ, vitæ novæ propoſitum & inchoatio per Dei gratiam inſpiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere juſtificatur, & palmes vivus in vite Chriſto efficitur, pariter commentitia eſt, & Scripturis minime congruens.

65. Nonniſi Pelagiano errore admitti poteſt uſus aliquis liberi arbitrii bonus, ſive non malus, & gratiæ Chriſti injuriam facit, qui ita ſentit & docet.

66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali.

67. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſario facit.

68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt.

69. Juſtificatio impii fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ, quæ per eam juſtificatos faciat implere legem.

70. Homo exiſtens in peccato mortali, ſive in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram caritatem; & caritas, etiam perfecta, poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis.

71. Per contritionem, etiam cum caritate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum conjunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut Martyrii, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti.

72. Omnes omnino juſtorum afflictiones ſunt ultiones peccatorum ipſorum, unde & Job, & Martyres, quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt.

73. Nemo, præter Chriſtum, eſt abſque peccato originali: hinc B. Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque ejus afflictiones in hac vita, ſicut & aliorum juſtorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

74. Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur peccatum eſt, ſicut & alii habitus pravi.

75. Motus pravi concupiſcentiæ ſunt, pro ſtatu hominis vitiati, prohibiti præcepto, *Non concupiſces*, Unde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptum *Non concupiſces*: quamvis tranſgreſſio in peccatum non deputetur.

76. Quamdiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum, *Diliges Dominum Deum tuum in toto corde tuo*.

77. Satisfactiones laborioſæ Juſtificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam.

78. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio.

79. Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe a Deo creari, & inſtitui, ſine Juſtitia naturali.

Nota 1. Pii V. Conſt. ita abſolvitur: *Quam quidem ſententias ſtricte coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnulla aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpective &c. damnamus &c.* Lacroixius, Manſius, Felix Poteſt. Continuator, & alii interpunctionem ſive virgulam, poſt verbum *poſſent*, & ante *In*, *in rigore* a Bajanis ſublatam fuiſſe aſſerunt, ut inde inferrent nullam determinate dici poſſe damnatam ex iis propoſitionibus, ſed tantum aliquas indeterminate, ideoque poſſe ſingulas defendi in ſenſu ab aſſertoribus intento; ſed Urbanum VIII. in Generali Congr. an. 1644. producta ex archivo Bulla *In eminenti* a ſe edita anno 1641. pro damnatione illarum theſium comprobanda ex eadem oſtendiſſe virgulam poſitam fuiſſe poſt verbum *poſſent*. Quidquid ſit de Congregatione illa Generali, quam ii Auctores loquuntur, res explorata eſt in Conſtitutione S. Pii relata in edita a Gregorio XIII. quæ incipit *Proviſionis noſtræ*, & in illa quam diximus ab Urbano VIII. vulgatam, poſt verbum *poſſent*, reperiri virgulam: Immo addit Natalis Alexander in Hiſt. Eccl. ſæc. xv. & xvi. cap. 2. ar. xvi. *Quod ſi abſque nota interpunctionis ſeu virgula in Pontificio Pii V. diplomate hæc ſententia legenda eſſet, ſibi ipſi contradixiſſet ſapientiſſimus Pontifex; hoc enim poſito nonnullæ Baji propoſitiones, non ſolum* al quo pacto, *ſed ſimpliciter, & abſolute ſuſtineri poſſent; ſiquidem foret ſenſus, illas in rigore & ſenſu proprio ſuſtineri poſſe, quod ſane idem eſt ac poſſe abſolute & ſimpliciter ſuſtineri. Neque Toletus omnium retractationem a Michaele Bajo Pontificis nomine poſtulaſſet, & impoſuiſſet, ſi aliqua in rigore & proprio ſenſu ab Auctore intento ſuſtineri poſſet*, ut idem paullo infra ſubnectit.

En autem Baji retractatio. *Ego Michael de Bay Cancellarius Univerſitatis Lovanienſis agnoſco, & profiteor, me ex variis colloquiis, & communicationibus habitis cum R. P. D. Franciſco Toleto Concionatore Suæ Sanctitatis, & ad hanc rem ſpecialiter miſſo ſuper diverſis ſententiis, & propoſitionibus jam & olim a SS. D. N. Pio V. fel. record. ſub data Kal. Octob. an. 1579. & nuper a Gregorio XIII. iterato damnatis, & prohibitis, ita motum, & eo productum eſſe, ut plane mihi habeam perſuaſum, earum omnium ſententiarum damnationem, atque prohibitionem, jure meritoque, ac non niſi maturo judicio, & diligentiſſima diſcuſſione præmiſſis, factam, atque decretam eſſe: Fateor inſuper, plurimas earumdem ſententiis in nonnullis libris a me olim, & antequam tam Sedis Apoſtolicæ ſuper iis cenſuram conſcriptis, & in lucem editis contineri, & defendi etiam in eo ſenſu, in quo reprobantur. Denique declaro me in præſentiarum ab iis omnibus recedere, & damnationi a S. Sede factæ acquieſcere, nec poſthac illas docere, aſſerere, ac defendere velle.* Actum 24. Maji &c.

Nota 2. Ex Suareſio Prolog. 6. c. 2. n. 14. *Generatim dici poſſe, has propoſitiones, quæ non apparent ita damnabiles propter nudam doctrinam: propter acerbitatem, & audaciam, qua Bajus ſuas propoſitiones adſtruebat, & contrarias notabat, rejectas eſſe a Pontifice ſaltem ut ſcandaloſas, quia Baji illa immodica exaggeratio ſcandalum generabat.* Eademque Vaſqueſius ait 1. 2. diſp. 170. c. 18. ſuamque aſſertionem teſtimonio comprobat duorum S. R. E. Cardinalium Bellarmini, & Toleti, quibus ita Baji cauſſa, & doctrina perſpecta erat, ut nemo iis melius eam cognoſcere potuerit; cum prior Romæ eſſet dum Bulla promulgata fuit, alter vero Bajo auctor retractationis fuerit, ut ſupra diximus.

Accedit etiam celebris ex Prædicatorum familia Theologus

gus Contemſonius, qui tom. 2. diſſ. 5. c. 1. ſect. 1. ſcribit: *Adde (quod hac vice pro omnibus a te obſervari diligentiſſime velim) declaraſſe Pium V. plures ex Bajanis propoſitionibus eſſe veras, & catholicas, & ab Auguſtino totidem verbis quandoque decerptas, eas tamen Sanctitatem Suam reprobaſſe, vel ob cenſura atrocitatem, vel ob Auctoris ſuperſilium, vel ob pravam earum interpretationem*. Quam ob rem, non omnes Baji propoſitiones, ſublato ſcandalo, cenſuræ in alios Theologos atrocitate, aliorum contemptu, & prava interpretatione, in aliis auctoribus repertæ, damnari debent, vel ea ipſa Suareſii, Vaſqueſiique, ac Bellarmini, & Toleti confeſſione. Immo nec omnino rejicienda videtur nonnullorum Theologorum interpretatio, qui iis remotis, quæ diximus propoſitiones aliquas ex illis aliquo pacto, & in vigore ac proprio verborum ſenſu ab auctoribus intento, propugnari poſſe tuentur, ſcilicet in ſenſu intento ab aliis Catholicis auctoribus, qui eaſdem tradiderant, ac etiam tunc docent, ſine acerbitate, ac pura illa interpretatione, qua a Bajo donabantur. Et ſane, ſi dum Summus Pontifex Baji propoſitiones in ea Conſtitutione proſcripſit, verba illa *in rigore &c.* ad Bajum referenda eſſent, non dixiſſet in ſenſu *ab Aſſertoribus*, ſed ab aſſertore intento, quod quidem comprobari ex eo etiam poteſt, quia ut Belellius, aliique referunt, ante Bullæ promulgationem, Summo Pontifici plurimorum querelæ delatæ fuerunt, *quod illa damnatione non Baji errores, ſed inſuper plures Auguſtini, & aliorum nobiliſſimorum Theologorum propoſitiones totidem verbis expreſſa comprehenderentur*: quamobrem ne propoſitiones illæ in ſenſu catholico ab Auguſtino, aliiſque Scholæ Theologis intento dicerentur proſcriptæ, poſita in Bulla fuere verba illa, *quamquam nonnulla aliquo pacto ſuſtineri poſſunt in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento*. Sed cum Pius V. ſuppreſſo Baji nomine eas proſcripſerit, & cum a Baji quoque diſcipulis illæ propugnarentur ſententiæ, valde mihi veriſimilior videtur Natalis Alexandri interpretatio, quæ locum non haberet, ſi aſſertores ibi deſignati, alii Catholici Auctores eſſent; præſertim cum ex epiſt. ab eodem S. Pio V. 3. Maji ſupradicti anni ad eumdem Bajum conſcripta, conſtet, ipſi Bajo, ac *ceteris illarum propoſitionum Aſſertoribus* ſilentium impoſitum fuiſſe. Ex quo conſtat voluiſſe Pontificem in illa Conſt. deſignare eſſe illas propoſitiones damnatas in ſenſu *ab Aſſertoribus* illis intento. Atque hæc omnia indicanda duxi, ne ea quæ ad vindicandas cenſuris Scholarum Orthodoxarum opiniones maxime faciunt, prætermiſſa viderentur.

CAPUT XVI.

De variis hominis ad ultimum finem comparati ſtatibus, de libertate, deque Chriſti gratia. Ubi ea potiſſimum declarantur, quæ ad explicanda Lutheri, Baji, Janſenii, Queſnelliique ſyſtemata, atque ad vindicandas ab omni nota Catholicorum opiniones neceſſaria videntur.

STatus hic ſumitur pro conditione illa, ſub qua humana natura ad ſuum ultimum finem juxta providentiæ leges comparata concipitur: quo ſenſu ii, qui ultimum finem poſſident, eoque fruuntur, in ſtatu termini; qui vero per virtutes, ac bona opera ad illum pervenire contendunt, in ſtatu viæ poſiti dicuntur. Dum hominem ſpectamus veluti in via poſitum per quam juxta providentiæ ordinem ad finem pervenire ſtudeat, triplicem diſtinguimus ipſius ſtatum; hoc eſt, innocentiæ, naturæ lapſæ, & naturæ per Chriſti gratiam reparatæ. Status innocentiæ ille eſt, in quo fuit Adamus a Deo poſitus a doloribus, miſeriis, ac morte immunis, cum ea naturæ integritate, per quam ſenſus affectuſque perfecte rationis imperio ſubeſſet, & cum originali juſtitia ac gratia ſanctificante. Status naturæ lapſæ miſera eſt illa Adami poſterorum conditio, qui nondum per Baptiſmum ab originaria, quam ex eodem Adamo trahimus, culpa liberati ſunt. Status denique naturæ reparatæ, is eſt, in quo ſunt homines Chriſti gratia liberati, & redempti. Atque ii ſtatus ſunt, in quibus revera homo aut fuit, aut nunc eſt. Diſputari quoque ſolet de ſtatibus qui non fuere, ſed eſſe poſſint, qui poſſibiles appellantur; & inquiri, 1. num poſſibilis ſit ſtatus puræ naturæ, in quo homo ſine vitio, & ſine gratia eſſet, ſubjectus tamen infirmitatibus, aliiſque miſeriis, quibus nunc ſumus obnoxii; 2. num poſſibilis ſit ſtatus naturæ integræ, in quo ſupernaturali auxilio careret homo, nec ad ſupremam eſſet beatitudinem elevatus, ſed iis naturæ præſidiis donaretur, quibus immunis fieret a noſtris miſeriis, ac per naturales virtutes iis reſpondentem beatitudinem comparare ſibi poſſet; 3. denique num poſſibilis ſit ſtatus naturæ lapſæ, non reparandæ, in quo fuiſſet homo poſt Adæ peccatum, ſi Deus infinita ſua miſericordia eum non liberaſſet. De iis ergo ſtatibus primum dicendum eſt.

Atque a recenſendis proſcriptis erroribus exordior. Pelagiani initio V. Eccleſiæ ſæculi negantes originale peccatum, Adamum dixere ita fuiſſe a Deo conditum, ut nunc homines naſcuntur, ſine ullo naturæ adjutorio, ut nunc & ſine supernæ gratiæ auxilio. Horum hæreſim excitavere iterum ſextodecimo ſæculo Sociniani, originariam culpam negantes, ac docentes Adamum mortalem, ac iis omnibus obnoxium conditum fuiſſe miſeriis, quibus nos premimur. Iis proxime accedunt Arminiani, qui juxta Limborchii explicationem, in Adamo nullum ſupernaturale donum, nullamque indebitam prærogativam agnoſcunt, licet ſcientia aliqua ei in illo ſtatu neceſſaria donatum fuiſſe aſſerant, eaque rectitudine, qua nec inordinate concupiſceret, nec concupiſcere poſſet, quia cum lex tunc non eſſet, liberrimus voluntatis uſus ſine culpa erat, & licet contra Pelagianos, ac Socinianos doceant a morte futurum fuiſſe immunem, virtute fructus arboris vitæ, quo in Paradiſo uti potuiſſet. Ii itaque credidere, hominem viribus naturæ, quas in præſentia habet, Deo ultimo fini, ac ſuperno bono proportionatum eſſe, ac ad illius poſſeſſionem pervenire poſſe, & Adamum peccato ſuo, ſecluſo pravo exemplo, nihil prorſus homini nocuiſſe.

Contra vero Calvinus, Lutherus, Bajus, Janſenianique, hominem ob Adami peccatum, ita vitiatum in natura ac depravatum effutiunt, ut non tantum qualibet indebita in eo prærogativa deſideretur, ſed etiam naturales, ac propriæ ipſius virtutes ac perfectiones, quibus ante illud peccatum Deo ita proportionatus erat, ut ſolis naturæ viribus cognoſcere, amare, ac bono libertatis uſu facile Deum conſequi potuiſſet. Dicam paucis, omnia conceſſa Adamo bona integritatis, juſtitiæ, innocentiæ, quibus a paſſionibus, infirmitate, ac morte immunis erat, & facile virtutem ſectari, ſancteque vivere poterat, naturæ fuiſſe proprietates, & appendices tradunt. In eo ergo cum Pelagianis, Socinianiſque conveniunt, quod hominem omni bono ſupernaturali, ac ſuperna gratia deſtitutum, initio a Deo conditum aſſerant, & quod ſolæ ei naturæ vires ad finis conſecutionem ſufficerent; diſſident vero, quia nunc nonnullis naturæ proprietatibus, & perfectionibus ſpoliatum aſſerunt. Ita vero Calvinum docuiſſe, verba hæc ſatis aperte declarant, quæ a Bellarmino recenſentur de Gratia primi hominis c. 1. *Ergo animam hominis Deus mente inſtruxit, qua bonum a malo, juſtum ab injuſto diſcerneret, ac quid ſequendum, vel fugiendum ſit præeunte rationis luce videret. Huic adjunxit voluntatem, penes quam eſt electio. His præclaris dotibus excelluit prima hominis conditio.* Vides nullam fieri ſupernaturalis gratiæ mentionem, ſed libertatis tantum per peccatum amiſſæ, & naturalis cognitionis per iſtud obtenebratæ, ut ipſe alibi exponit. Lutherus vero comment. in 3. Geneſ. caput clarius loquitur, quia poſtquam dixit, *juſtitiam non fuiſſe quoddam donum, ſed fuiſſe vera naturalem, ut natura Adæ eſſet diligere Deum, credere Deo, agnoſcere Deum*, ſubdit, *Hæc tam naturalia fuere in Adamo, quam naturale eſt quod oculi lumen recipiant*. Et infra: *Porro hæc probant originalem juſtitiam eſſe de natura hominis: ea autem per peccatum amiſſa, non manſiſſe integra naturalia, ut ſcholaſtici delirant.* In eamdem abiere hæreſim Bajus, ejuſque Sectatores. Vide Baji propoſitiones circa gratiam Angelorum, & primi hominis, 1. 3. 7. 9. ac 23. 24. 27. 66. in quibus aſſerit Angeli, primique hominis *merita* non recte vocari *gratiam*; felicitatem quam conſecuti ſunt Angeli, quamque perſeverando aſſecutus eſſet Adam, non *gratiam* ſed *mercedem* fuiſſe; *merita* primi hominis *munera* fuiſſe creationis, ac exaltationem humanæ *naturæ* in divinæ conſortium, ideſt, juſtitiam & ſanctificationem, ſive in filii Dei adoptionem, naturalem dicendam eſſe, non ſupra naturæ ordinem atque indebitam: naturalem itidem, ſive juxta naturæ conditionem fuiſſe immortalitatem. Denique

irridet Theologos ajentes, Adamum ſupernaturalibus, & gratuitis donis ac auxiliis indiguiſſe, ut fide, ſpe, & caritate Deum coleret. Hæc vero cum ita ſe habeant, quis non videt Bajum cum Calvino, ac Luthero ſenſiſſe, hominem a Deo initio formatum cum debitis ipſius naturæ perfectionibus, ea fuiſſe mente ac libertate præditum, qua bonum malumque diſcernere, ſancteque vivere, ac æternam adipiſci beatitudinem potuiſſet, ſi vellet, quave perfecte corpus ejuſque motus deprenderet, ac nutu ſuo facile regeret; corpus denique habuiſſe nec infirmitatibus, nec morti obnoxium? Ita ſane ipſius ſententiæ declarantur, atque ita expoſitæ illæ fuere a celebrioribus Theologis, ſcilicet a Bellarmino de Grat. primi hominis lib. 1. cap. 5. ab Aloyſio Curiano in Tractat. contra Bajum cap. 1. §. 1., a Vaſqueſio, a Suareſio proleg. 6. de Grat. c. 2. n. 5. a Ripalda, Conto, Eſtio, Franciſco Macedo, aliiſque. Hoc vero poſito, quis non videt turpiter eos errare, qui cenſeant cum Bajo ſentire, negantes poſſibilem ſtatum puræ naturæ, quia hic propoſitione 55. dixerat: *Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur?* Nam Bajus puram naturam hominis eam credidit, quæ in Adamo fuit, nunc vero puram, ſed depravatam, vitiatam, ac in naturalibus corruptam ob peccatum eſſe, ait, & a Deo vitiatam fieri non potuiſſe naturam aſſerit. At qui negant inter Catholicos, naturam puram a Deo creari potuiſſe, ex aliis principiis id eruunt, quæ non ſunt improbata, ut infra oſtendemus. Redeo nunc ad rem.

Neque dubitari poteſt, quin in eadem cum Bajo hæreſi fuerit Janſenius damnati illius ſyſtematis propugnator acerrimus, cum recenſendo Adamiticæ culpæ conſectaria, ea doceat, quæ ex pravis Baji principiis ſequuntur, de quibus infra dicemus. Interim indicare ſufficiat Queſnellianas illas theſes, quæ eumdem errorem præſeferunt, ſunt vero 34. 35. 36. 37. in quibus declarat, Adami gratiam, quæ ſequela fuit creationis, debitam adhuc integræ naturæ fuiſſe, & humana duntaxat produxiſſe merita; ac diſcrimen deſignando quod inter gratiam ſtatus innocentiæ, atque Chriſti gratiam interceſſit, ait, illam quemque in *propria perſona* recipere debuiſſe: hanc vero *in perſona Chriſti*; ac illam ſanctificando hominem in ſemetipſo fuiſſe *ei proportionatam*; hanc vero nos in Chriſto ſanctificando, omnipotentem eſſe, ac Dei Unigenito Filio dignam. Quæ ſane perſpicue deſignare videntur, voluiſſe Queſnellium adſtruere integritatem, ac ſanctitatem, ceteraſque Adami prærogativas, naturæ nondum per culpam depravatæ inſeparabilem conditionem, ac debitas proprietates fuiſſe. Id vero ne gratis videatur aſſertum, celebres nonnullos Theologos indicandos cenſui, qui rem ita explicaverunt. Vide Jacobum Fontanam Tom. 1. *Conſtit. Unigenitus propugnata* pag. 577. & ſeq., *Inſtructionem Paſtoralem* editam, ac probatam poſt comitia Cardinalium, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum Galliarum an. 1714. Henricum Cardinalem Biſſy in Tract. Theologico adv. Queſn. &c., Gregorium Selleri S. R. E. Cardinalem in principio Tomi VI., alioſque Theologos.

Habes itaque hæreſes contra catholica de ſtatu innocentiæ dogmata, quæ credere nos cogunt, Adamum in illo fuiſſe ſtatu poſitum, ſupernaturali gratia inſtructum, per quam in ſanctitate, & juſtitia conſtituebatur, a morte, ac miſeriis immunis, nec concupiſcentiæ & paſſionibus ſubjectum, cum affectus rationis imperio omnino ſubditi eſſent. Dum hæc intacta maneant, nil eſt quod in Scholaſticorum opinionibus reprehendas, quæ verſantur vel circa inſtans, in quo fuit illi gratia collata, vel circa diſtinctionem originalis juſtitiæ a caritate; vel circa neceſſitatem gratiæ per ſe efficacis ultra ſufficientem, vel circa naturam habitus ſupernaturalis auxilii, aliudve ſimile. Dum enim ſtatuas habuiſſe ſupernaturale auxilium, ſine eo nihil agere potuiſſe, quod ad æternam felicitatem conferret, ac liberum ſub hoc auxilio manſiſſe; fides noſtra ſarta ac tecta ſervatur; ſive dicas, gratiam ſanctificantem habuiſſe, & ſufficientem qua bene agere poſſet, ſi vellet; ſive auxilium efficax ultra ſufficiens ad ſalvandam dependentiam a Deo, neceſſarium ei fuiſſe ad agendum opineris: ſive putes ſupernam dilectionem divinitus eidem inſpiratam, ac in eo permanentem caritatem fuiſſe, qua ſanctus Deoque carus eſſet, & qua ſi vellet bene agere, ac in accepta juſtitia perſeverare potuiſſet, quin etiam novo auxilio adjuvaretur, ſive alio modo Scholaſticis etiam ignoto explices inhærentem, aut permanentem in eo ſanctitatem, & juſtitiam, & ſupernum adjutorium; ſine quo bene agere, ac perſeverare non poterat. Idem de integritate, aliiſque privilegiis dicas; nam modo rationis in affectus imperium adſtruas, ac immunem illum a morte fuiſſe, nil vetat, quominus vel in gratia ſupernaturali, vel in naturali rectitudine vim illius imperii conſtituas, & quominus una, vel altera hypotheſi, qua id contigerit ratione demonſtres; ſicut liberum cuique eſt inveſtigare, quo modo ab infirmitatibus, & morte futurus fuiſſet immunis, dum tamen legem fateatur, qua a moriendi neceſſitate liberabatur.

Pauca nunc de ſtatu puræ naturæ dicemus, idque ex eo quod Sporerius, ſive illius ſupplementi auctor, aliique confidenter aſſerant, Bajanos, Janſenianoſque eſſe, qui hunc poſſibilem negent. Ii equidem poſſibilem negant, ſed ducti principiis ſuperius a nobis expoſitis, quæ ſunt hæreſeos ab Eccleſia notata. Si ergo Theologi ſunt, qui principia illa improbent, ac alia via aſtruere conentur, vel Deum hominem concupiſcentiæ rationi rebelli ſubjectum condere initio non potuiſſe, vel debuiſſe etiam illum ſupernaturali gratia donare; cur damnati erroris contra Apoſtolicæ Sedis ſententiam arguuntur? Sunt vero quam plures, qui hominem fieri potuiſſe, qualis nunc naſcitur, negent, ac nonnulli etiam qui attenta divina providentia, nequidem ſine gratia condi poſſe propugnent. Ex iis autem nemo cum Janſenianis convenit in damnatis erroribus. Ii enim, ut vidimus, integritatem, juſtitiamque originalem, & ſanctitatem debitas naturæ proprietates adſtruebant. Contra vero Auguſtiniani, aliique Theologi Orthodoxi, hæc indebita homini eſſe, ac ſanctitatem gratuitum donum ſupernaturale fatentur. Negant vero poſſe hominem fieri concupiſcentiæ ſubjectum; quia hunc effectum peccati ad peccatum inclinantem, & contra naturam eſſe hominis rationalis juxta SS. Auguſtinum, & Thomam opinantur. Quid vero in hoc eſt revelationi, ac definitioni Eccleſiæ contrarium?

Dicent fortaſſe damnatam eſſe Baji propoſitionem, quæ hominem fieri potuiſſe negat, ſicut nunc naſcitur. Sed jam dixi, quo ſenſu hæc proſcripta fuerit, ac celebriores Theologi aſſerunt, hanc unam de illis eſſe, quæ aliquo pacto defendi poſſunt, licet attentis Baji principiis jure meritoque proſcripta in eo fuerit. Videatur Petrus Manſius *de Peccato Originali*, quæſt. IV. ubi plurima profert ex Auguſtino, Thoma, Bonaventura, Alenſi, aliiſque Theologis, qui probant concupiſcentiam eſſe ab appetitu ſenſitivo diſtinctam, ac perverſam affectionem, ſive qualitatem, quæ Deum auctorem habere nequeat. Accedit etiam, quod ſi ex illa fas eſſet inferre, potuiſſe revera Deum hominem facere qualis nunc naſcitur, cum nunc peccato naſcatur infectus; ita quoque fieri potuiſſe oporteret, quo nihil abſurdius.

Alii vero cenſent, non ſolum fieri a Deo non poſſe hominem concupiſcentiæ ſubjectum, ſed nec etiam ſupernaturali gratiam deſtitutum; non quod hæc naturæ ſit debita, cum donum ſit gratuitum, & ſupernaturale: ſed quia poſito homine ad imaginem Dei formato, ac amante Deum, atque in ipſum veluti ac in ultimum finem ſuum tendente, illumque appetente, providentiæ ordo poſtulat, ut ea ipſi concedantur, quæ ad illius conſecutionem ſunt neceſſaria; & ſicut alii Theologi tenent Deum ea providentiæ lege aſſerunt ad unicuique dandum in hoc ſtatu auxilia ſufficientia Redemptoris, quibus poſſint homines expedire, & proxime mandata ſervare, quæ tamen auxilia etſi ex illa lege debita, ad veram tamen gratiam pertinere tuentur; ita iſti, quod hominis naturam exigere aſſerant imaginem Dei, innatum Dei clare videndi appetitum, & eſſe non poſſit, quin Deum amet, quem tamen nequit ſine gratia diligere, nequidem ut naturæ auctorem, in quocumque ſtatu ex providentiæ & juſtitiæ lege, homini gratiam conditoris deberi opinantur, ut mandata ſervare, Deum auctorem ſuum diligere, ac optatam beatitudinem conſequi valeat.

Opinio hæc Novatorum ſupra expoſitam hæreſim deteſtatur, atque in tribus fundatur principiis, in quibus Theologi pro libito diſceptare ſalva fide poſſunt. Nam aſſerunt,

1. Ho-

1. Hominem natura ſua ad imaginem Dei eſſe. 2. Fieri non poſſe, quin indito naturæ appetitu feratur in Deum ipſius auctorem, ac finem clare videndum. 3. Amare non poſſe Deum, nequidem ut naturæ auctorem, quin ſuperna gratia a creaturis, & ſupra ſeipſum elevetur, ac dirigatur in Deum propter ſe amabilem. Hæ vero opiniones ſunt, quæ revelatis principiis, & Eccleſiæ definitionibus non adverſantur, & quæ in Scholis Catholicis ſemper apud nonnullos viguere. Ex hujuſmodi principiis eruat, Deum condito homine rationali, vi ſuæ providentiæ, debere illi gratiam conferre, qua ſuum auctorem diligere poſſit, ſervare mandata, & in finem ſuum pervenire: quia gratia is, qui eſt natura ſervus, adoptatur, ut licite ſerviat, & ſuum dominum colat, & jus habeat ad illam hæreditatem, ſine qua beatus eſſe non poſſet. Ubinam hæc opinio ab Eccleſia proſcripta eſt? Immo Apoſtolica Sedes, ut improbareos, qui contrariam, quæ communior eſt, Pelagianiſmi, & Manichæiſmi cum Janſenio inſimulant: ita eos reprehendit, qui hanc Janſenianiſmi accuſant. Atque hæc una ex illis Scholæ opinionibus eſt, quæ a catholicis etiam Romæ ſub oculis Pontificis propugnantur; Mitto enim Contenſonium celebrem e Dominicana familia Theologum, aliosque, qui editis jam operibus variis in locis puræ naturæ ſtatum impoſſibilem tradidere. Cardinalis Noriſius, Fulgentius Belelli, & Laurentius Berti Romæ hanc propugnaverunt opinionem, ac in editis in lucem operibus aſſeruere; & eamdem traditam vidi ac publice propugnatam non ſolum in Schola Auguſtinianenſium, ſed etiam a Monachis Caſinenſibus in Monaſterio S. Caliſti & a Viro Clariſſimo Antonio Franciſco Verzoſi Clerico Regul. in Conventu S. Andreæ de Valle. Sed hæc ſatis de ſtatu innocentiæ & naturæ puræ.

Diſputandum nunc eſt de ſtatu naturæ lapſæ, hoc eſt de miſera illa conditione, in qua humanum genus ob Adami culpam nunc reperitur, ſpoliatum nempe naturæ indebitis donis; miſeriis, quibus premimur, concupiſcentiæ, poteſtati dæmonis, denique indignationi ſubjectum, ac demum ex ipſa culpa per generationem propagata infectum. Orthodoxa fides docet, omnes homines ex Adamo propagatos, etiam ex Fidelium parentibus ortos originali peccato infectos naſci, eſſe jure ad æternam felicitatem privatos, filios iræ, atque vindictæ, & æternæ damnationi obnoxios. Hæreticorum nonnulli, ut Pelagiani, Sociniani, & Arminiani originale peccatum negant. Lutherani vero, Calviniani, ac Janſeniani nimium illius effectus extollunt. Nam per iſtud liberum arbitrium omnino extinctum prædicant, ac rationem miſere obtenebratam, depravatamque ipſam naturam. Ad Lutheranos, Calvinianoſque quod ſpectat, præter quam quod peccatum originale in concupiſcentia formaliter poſitum aſſerunt, quæ etiam in baptizatis remanet, ajunt Baptiſmum tegere tantum, aut radere, non vero tollere originale peccatum, & editi contra eoſdem in Concilio Tridentino Canones palam faciunt, docuiſſe etiam perditum omnino Adami culpa fuiſſe liberum arbitrium. Aliquam hæreſim abiiſſe quoque Bajum, Janſenium, atque Queſnellium, eorum damnatæ propoſitiones oſtendunt, ex quibus conſtat in homine poſt Adami peccatum libertatem deeſſe indifferentiæ, ad merendum & demerendum ſatis eſſe, ut a coactione immunis ſit, nec requiri ut a neceſſitate antecedente & inevitabili ſit liber. Hinc ajunt peccare omnes damnabiliter, etiam in iis, quæ vitare nequeunt; indeliberatos concupiſcentiæ motus eſſe vera peccata; impoſſibilia Deum jubere, hominibus quoque juſtis impoſſibilia eſſe aliqua Dei præcepta, atque iis ſimilia, quæ clariora fient, eorum expoſita hæreſi.

Omnes ergo Novatores iſti ajunt, Adamum per voluntarium peccatum dona naturæ debita perdidiſſe, & inter alia libertatem indifferentiæ, & claram cognitionem eorum, quæ ad jus naturæ pertinent. Quamobrem ignorantia eorum, quæ ad naturæ legem pertinent, & uxendi, peccandique neceſſitas, atque concupiſcentiæ rebellia, veluti voluntariæ in Adamo volitæ reputantur. Ideoque invincibilia juris naturæ ignorantia a culpa non excuſat, indeliberati concupiſcentiæ motus peccata ſunt contra præceptum *non concupiſces*, & operationes omnes, quamquam neceſſariæ, ut ſunt opera omnia Infidelium, ſecundum hypotheſim Janſenianam, ſunt peccata, quia neceſſitas illa, qua inevitabiliter fiunt ex voluntaria, & libera Adami culpa, cum quo nos quoque peccavimus, orta eſt, ac remanet in homine etiam poſtquam per Baptiſmum ſit originale peccatum ſublatum.

Itaque homo poſt Adami peccatum libertatem amiſit, ac neceſſario agit quæcumque operatur. Quamobrem ſpectari juxta Novatores hujuſmodi debet, veluti agens neceſſarium, delectatione ad ea, quæ operaturus ſit, determinandum. Itaque ſicuti bilanx determinatur pondere, & ſicut lanx quæ majori premitur pondere neceſſario inclinatur, ita neceſſario in eam trahitur partem hominis voluntas, in quam major delectatio urgeat. Hæc eſt vera Janſenianæ hæreſis imago a Luthero ac Calvino delineata, & a Bajo, Janſenio, atque Queſnellio veluti aliquo velo obducta. Videant vero ii, qui Auguſtinianos, ac Thomiſtas Janſeniſmi inſimulant, num jure horum de libertate hominis ſententiam cum Janſenii ſyſtemate confundant? Nam ii omnes fatentur per Adami peccatum attenuatas quidem eſſe liberi arbitrii vires, ſed manere adhuc indifferentiæ libertatem.

Sed antequam ad aperiendum diſcrimen veniamus, quod inter hos Novatores Catholicoſque Theologos intercedit, obſervare neceſſe eſt, triualia illos ſtatuere, quæ ſunt eum recenſito errore connexa; ſcilicet amiſſam cum libertate fuiſſe naturalis ſcientiæ cognitionem, caſtumque amorem Dei integræ naturæ debitum, ac loco iſtius dominantem cupiditatem ſucceſſiſſe. Cum vero in homine neceſſitas, ignorantia legis, & vitioſa cupiditas ob peccatum inſint libere in Adamo commiſſum, aſſerere non verentur, ad peccatum, & demeritum agendi neceſſitatem non obeſſe, ſed libertatem ſufficere libere in Adamo omiſſam, eamdemque ob cauſſam peccata eſſe, quæ ex ignorantia etiam invincibili contra naturæ legem fiunt, atque dominantis concupiſcentiæ motus. Hæc baſis eſt Janſeniani ſyſtematis. Ut vero peſſimas, quæ inde naſcuntur conſecutiones, intelligere valeamus, duo illi amores, ſive duæ illæ delectationes exponendæ ſunt, quibus veluti pondere neceſſario flectitur, agiturque voluntas. Sunt ii duo amores, amor mundi, qui vitioſa cupiditas, ac terrena quoque delectatio dicitur, & amor Dei, ſive caritas a Deo inſpirata. Nullam in homine actionem eſſe contendunt, quæ aut ex vitioſa illa cupiditate, aut ex caritate perfecta non oriatur. Quamobrem, quæ ex caritate non ſunt, ea omnia ex cupiditate, ideoque vera peccata eſſe prædicant. Hinc omnia opera Infidelium, & peccatorum cum ex caritate non ſint, veluti ex vitiata radice prodeuntia infecta eſſe atque peccata ajunt. Hinc vel ipſe timor gehennæ, quo peccator ad converſionem diſponitur, & actus reliqui, qui a caritate non oriuntur, cujoſque generis ſint, vera peccata eſſe definiunt. Hac de cauſſa, liberum arbitrium ſine ſanctificante gratia nihil niſi peccatum operari poſſe, atque gratiam omnem extra dominantem caritatem, etiam ſufficientem, excludunt. Hæc indicaſſe ſufficiat, ut inde concludere clare poſſim, toto cælo Thomiſtarum, Auguſtinianenſium, aliorum Theologorum opiniones ab horum Novatorum erroribus diſſidere, Nam ut incipiam a libero arbitrio.

Quis horum eſt, qui Adami peccato extinctum aſſerat? Numquid illud perimit gratia efficax? At hæc in firmo, & attenuato arbitrio a Deo datur, ut illud roboret, adjuvet, perficiat, modo tamen ejuſdem indoli conſentaneo, libero ſcilicet, cum libera ſit illius indoles. Gratia enim efficax quæ lapſis hominibus datur, medicinalis eſt, neque præſumi poteſt, peritum medicum, cognito ægroti morbo, medicinam porrigere, quæ illum occidat. Quis ergo credat Deum divinum medicum, cui arbitrii infirmitas cognita eſt, congruam medicinam non porrigere? Si Adami peccatum non extinxit arbitrium, numquid medicina divina illud interficiet? *Si non occiditur per vulnerantem*, inquit Proſper, *numquid per medentem*? Quod medicus gravi infirmitati natura ſua efficax remedium porrigat, ideone ægroti natura detrimentum accipiet? Pauca dicam, efficax gratia ratio eſt Dei Omnipotentis, qui non tollere, ſed roborare, juvare, perficere vult libertatem; ergo perficit, non minuit, non extinguit: alioquin effectus infinitæ cauſſæ virtuti non reſponderet. Dices intellectu difficile eſt, qua ratione id cum arbitrio concilietur. At myſterium eſt, ut ait Auguſtinus, quid ergo mirum?

Hæc vero non ad Thomiſtas tantum, ſed etiam ad Auguſtinianos pertineat. Si enim medicinalis efficax gratia a

Deo

Digitized by Google

Deo ad perficiendum libertatis uſum deſtinata eſt, ſive hæc præmotio dicatur, ſive divina inſpiratio, ſive dilectio, ſive delectatio prævia ac victrix, ſemper Dei actio eſt, atque affectum parit, quem Deus vult. Quid, ſi dicant moralem neceſſitatem afferre praviam prædominantem delectationem? Quis unquam hanc proſcripſit opinionem? Sed ut os obſtruatur imperitis nonnullis, quibus Sorbonicus ille Turnellius impoſuit, dum aſſeruit delectationem ſuperiorem, ſeu relative victricem baſim conſtituere Janſeniani ſyſtematis, paullo fuſius rem agam. Opinio hæc damnata jam Janſeniana hæreſi propugnata fuit a Baſilio Pontio, Auguſtino Burgenſi, Manſio, Macedo, Haberto, Cardinali Lauræa, Cardinali Noriſio, aliiſque Romæ ſub oculis Pontificis Summi tradita & propugnata fuit ab Auguſtinianis, & Monachis Caſinenſibus, ac aſſerta & typis tradita a Laurentio Berti, aliiſque. Numquid paſſa id fuiſſet Apoſtolica Sedes, cujus judicio Janſeniana hæreſis damnata fuit, ſi res ita ſe habeat, ut Turnellius aſſerit? Immo pluries hæc doctrina expenſa fuit, ac poſt illius examen, Noriſius Cardinalis renunciatus fuit, ac Berti laudatus. Sed an non Moliniani ipſi propugnant gratiam relativam, comparatam malitiæ gradibus, quæque reſpectu Syriorum eſt efficax ſeu victrix, & reſpectu Corozaitarum inefficax eſt? Numquid hæc a Janſenianis differt, quia gratiam, non vero inſpirationem, lumen cæleſte, ſanctam delectationem vocant? At hic non eſt de nominis appellatione contentio. Itaque cum jam ſit notum, Janſenium extinctum aſſerere arbitrium per peccatum Adami, jam patet fundamentum ſyſtematis; ac delectatio illa victrix in Janſenio non poteſt libertatem, quæ non eſt, tollere, ſed naturam neceſſario operantem flectere debet; ut ab aliis vero uſurpata, juvat, fovet, perficitque libertatem, ut alia quæcumque efficax gratia.

Diſſident præterea Thomiſtæ, Auguſtiniani, aliique ab iſtis Novatoribus, quia iſti præter dominantem caritatem, nullam aliam gratiam agnoſcunt, ac ſufficientem damnant. Contra vero Thomiſtæ ſufficientem adſtruunt, quæ vere potentiam perficit, ac dat poſſe operari, atque hanc ab efficaci diverſam ſtatuunt, conceſſamque aſſerunt, non prædeſtinatis tantum, ſed Catholicis, hæreticis, ac etiam infidelibus, licet nonnulli eorum cum aliis Catholicis ſentiant, non dari parvulis decedentibus in utero matris, ac obcæcatis nonnullis peccatoribus, & infidelibus: quia in re conſentientes quoque habent Auguſtinianos, qui gratiam ſufficientem, uſurpata ab Auguſtino phraſi, etiam parvam vocare ſolent, quod concupiſcentiæ conatus non vincat: differunt vero iſti a Thomiſtis; quia ſine novo auxilio, hanc ſatis eſſe ajunt ad orandum, ſi homo velit, ut gratiam uberiorem ad vincendum aptam obtineat.

Aliud eſt Auguſtinianæ doctrinæ caput, quod cum damnatis erroribus aliqui imperiti confundunt, quod ſcilicet, ii doceant hominem teneri ad actiones ſuas humanas in Deum ultimum finem dirigendas, nec poſſe eas ita in Deum referre ſine gratia. At a Janſenianis, Baianiſque hæc opinio longe diverſa eſt, cum Auguſtiniani dicant tantum vel actu, vel virtute in Deum referendas: cum adſtruant, præſto eſſe infidelibus, & peccatoribus etiam ſaltem non obcæcatis gratiam, qua ita actiones dirigant ſuas, cum fateantur non ita eſſe mentem ab originali culpa depravatam, ut motus aliquos bonos natura ſua habere non poſſit, ac non habeat, & ut gratia deſtituta neceſſario ad peccandum trahatur. Nam beatitudinis amor, qui in natura eſt, bonus eſt naturæ motus, & ſi qui ſint actus, qui ad Deum non referuntur, juxta Auguſtinianos, non ſunt mali aut lethalia peccata, quæ ab infecta dominante cupiditate inficiantur; ſed mali tantum dici poſſunt ob defectum rectæ ordinationis, ac fere ſemper culpa venialis, ac leviſſima ſunt. Rurſum gehennæ metum in pœnitente bonum, ac ſalutarem fatentur, ac Novatores hac in re validiſſime confutant, licet aſſerant eſſe præterea ad juſtificationem obtinendam neceſſariam initialem caritatem, qua & Deum pœnitens diligere incipiat, & ſeſe a creatura avertere, atque convertere ad Creatorem. Hanc opinionem cenſura notari poſſe vetuit Apoſtolica Sedes, ut videre eſt in notis adjectis Theologiæ P. Antoine ex Benedicti XIV. doctrina. Vides ergo quam late diſtent Catholicorum opiniones a damnatis ſententiis.

Sed unum adhuc monendum ſupereſt, ſcilicet, notandos non eſſe Catholicos, qui ſalva fide, qua credimus, hominem juſtificari per gratiam eidem inhærentem, gratiam ei neceſſariam eſſe ad bene agendum etiam ad initium fidei, eamque iis conferri omnibus, quos ſupra diximus, atque hanc arbitrii libertatem juvare, & roborare, non adimere, diverſo a recepto in Scholis modo ſupernaturalium donorum, & gratiæ interioris naturam explicent. Nam id Philoſophi potius modum declarantis, quo actiones noſtræ fiant, habituſque in anima inſint, munus eſt, quam Theologi revelationem unice proponentis, atque conſecutiones ex ea deducentis. Quis ergo reprehendat illos, qui ſanctificari animam per caritatem aſſerant, & caritatem eſſe vel Dei in nobis permanentem actionem, vel inſpiratam divinitus dilectionem, quæ naturam elevet, elevatam ad Deum amandum, ejuſque amore agendum inclinet, adjuvetque etiam ut vere actu diligatur Deus, vel Dei amore quiſquam agatur? ſi hæc ſalva libertate fiant, quid eſt, quod damnari poſſit, præſertim cum aliæ etiam divinæ in homine gratiæ operationes juxta definitam ab Eccleſia doctrinam explicentur? Dum neceſſitas gratiæ ſalvatur ad initium fidei, ad ſanctitatem, ad credendum, ſperandum, agendumque ut oportet, libertas una cum gratia operante, & myſterium in conciliandа gratia cum libero arbitrio, ſalva fides, ac Eccleſiæ doctrina eſt.

CAPUT XVII.

Decretum SS. D. N. Alexandri VII. Feria V. die 30. Januar. 1619.

IN Congregatione Generali S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Domino Alexandro divina Providentia Papa VII. ac Eminentiſſ. & Reverendiſſ. DD. S. R. E. Cardinalibus in univerſa Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Cum nuper a Regularibus Mendicantibus diœceſis Andegaven. Judicio Sedis Apoſtolicæ (ad quam dumtaxat controverſias Fidei, ac morum univerſalis Eccleſiæ pertinet definire) infra inſertæ propoſitiones fuerint oblatæ, de mandato Sanctiſſimi Domini Noſtri Domini Alexandri divina Providentia Papa VII. plurium Theologorum, & Canoniſtarum a Sanctitate Sua id ſpecialiter deputatorum examini ſunt commiſſæ, quo peracto, & relata Sanctitati Suæ unanimi eorumdem Theologorum, atque Canoniſtarum cenſura; Idem Sanctiſſimus, auditis votis Eminentiſſimorum & Reverendiſſimorum DD. Cardinalium, Generalium Inquiſitorum, eaſdem propoſitiones, prout infra qualificatas, auctoritate Apoſtolica declaravit, declaratas decrevit, & tales, ab omnibus haberi præcepit.

1. Concil. Trid. non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Epiſcopis, ut Sæcularium confeſſiones audire poſſint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium reſtringi poſſunt, cum in Gallia receptum non ſit, præterquam in deciſionibus Fidei, neque etiam Bullam Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

Eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, in hæreſim, & ſchiſma inducens, Sacro Concilio Tridentino, & Sedi Apoſtolicæ injurioſa.

2. Ubi Concil. Trid. eſt receptum, non poſſunt Epiſcopi reſtringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confeſſiones audiendas, neque illas ulla ex cauſſa revocare. Quinimmo Ordinum mendicantium Religioſi ad eas approbationes obtinendas non tenentur; & ſi ab Epiſcopis Religioſi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac ſi approbatio conceſſa fuiſſet.

Complexe accepta eſt falſa, temeraria, ſcandaloſa, & erronea.

3. Regulares Ordinum mendicantium ſemel approbati ab uno Epiſcopo ad confeſſiones audiendas in ſua diœceſi, habentur pro approbatis in aliis diœceſibus, nec nova Epiſcoporum indigent approbatione. Regulares habent poteſtatem abſolvendi a peccatis Epiſcopo reſervatis, etiamſi ab Epiſcopo auctoritas ipſis indulta non fuerit.

Quoad primam partem eſt falſa, & ſaluti animarum pernicioſa. Quoad ſecundam partem eſt falſa,

aucto-

auctoritati Epiſcoporum, & Sedis Apoſtolicæ injurioſa.

4. Nullos in foro conſcientiæ Parochiæ ſuæ intereſſe teneri, nec ad annuam Confeſſionem, nec ad miſſas Parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, Fidei rudimenta, moramque doctrinam, quæ ibi in Catecheſibus annunciantur, & docentur.

Quoad primam, & ſecundam partem ſimpliciter accepta, eſt erronea, & temeraria: ſuppoſitis vero privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur Cenſuram. Et quoad tertiam partem de auditione verbi Dei ſervetur diſpoſitio ſacri Concilii Tridentini.

5. Talem legem in hac materia nec Epiſcopi, nec Concilia Provinciarum, vel Nationum ſancire, nec delinquentes aliquibus pœnis, aut Eccleſiaſticis cenſuris mulctare poſſunt.

Suppoſitis itidem privilegiis Apoſtolicis, nullam meretur cenſuram; verum iſta non eſt Prædicanda, nec publice docenda, prout nec præcedens quarta.

6. Regulares mendicantes petere poſſunt licite a Judicibus Sæcularibus, ut injungant Epiſcopis, quatenus ipſi mandata concedant ad prædicandum in Adventu, & Quadrageſima: Quod ſi renuant facere Epiſcopi, decretum Judicum Sæcularium tantumdem valet, ac ſi permiſſio dictis Religioſis conceſſa fuiſſet.

Eſt falſa, erronea & in hæreſim, ac ſchiſma inducens.

Hanc ergo qualificationem, & declarationem a cunctis tenendam, ſequendam, & in praxi obſervandam eſſe, Sanctitas ſua declaravit, & mandavit ſub pœnis contra Schiſmaticos, Temerarios, Seditioſos, ac de hæreſi ſuſpectos reſpective impoſitis, contrariis quibuſcumque non obſtantibus &c.

Nota. Adeo clara eſt affixa ſex ſupra recenſitis propoſitionibus cenſura, ut explicatione noſtra non egeat. Vide tamen, ſi placet, apud Auctorem earumdem refutationum.

CAPUT XVIII.

Decretum alterum ejuſdem Pontificis die 24. Septembris 1665.

SAnctiſſimus D.N. audivit non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & Animarum perniciem inferentes, partim antiquas iterum ſuſcitari, partim noviter prodire ac ſummam illam luxurantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omnino ab evangelica ſimplicitate, Sanctorum Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore viam ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu verius perverti contingeret, idem Sanctiſſimus D.N. ut oves ſibi traditas ab ejuſmodi ſpacioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſerio commiſit: Qui tantum negotium ſtrenue aggreſſi, eique ſedulo incumbentes, & mature diſcuſſis uſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati Suæ ſigillatim expoſuerunt.

1. Homo nullo unquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Caritatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

De eadem ſic Clerus Gallicanus in ſua cenſura an. 1700. 4. Sept. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, in praxi perniencioſa, erronea, fidei, & Evangelii oblivionem inducit.*

Repugnat S. Th. 2. 2. q. 44. art. 2. ad 1. ubi ſic: *dantur præcepta de actibus virtutum*; atqui præcepta hæc ſpecialia ſunt, & ſpecialiter obligant. Eadem enim eſt omnium virtutum Theologicarum ratio; atqui ex eodem S. Th. 1. 2. q. 100. art. 10. *actus caritatis cadit ſub præceptum legis, quod de hoc ſpecialiter datur*; ergo.

Et vero fides ſpecialiter præcipitur Hebr. 11. his verbis: *Accedentem ad Deum credere oportet, quia eſt*: & Joan. 1. *Hoc eſt mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus*, Spes præcipitur Pſ. 4. *Sperate in Domino*. Caritas Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum*; & alibi toties, ut lex tota ad præceptum caritatis quodammodo revocari videatur; ergo tenetur fidelis ad actus Virtutum Theologicarum, non ſolum per accidens, puta cum eos elici neceſſe eſt, ut vitetur grave aliquod peccatum, quod nemo unus negavit, ſed per ſe, & ex vi ſpecialis præcepti. Vide Auctorem *de Fide* q. IV. Reſp. *de Spe* p. 11. & *de Caritate*, c. 11. ar. 1. q. 1.

2. Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

Cenſura Cleri Gallicani: *Doctrina hac propoſitione contenta falſa eſt, ſcandaloſa, contraria juri divino, & humano tam Eccleſiaſtico, quam civili, immo & naturali.*

Repugnat Concilio Tridentino, quod *deteſtabilem duellorum uſum fabricante diabolo introductum eſſe declarat*; ſeſſ. 25. c. 19. Quæ ſane declaratio vix quidquam prodeſſe poteſt, ſi duellum ad evitandam timiditatis notam acceptare liceat, quia ſemper notam hanc verebuntur homines mundani; eſt ergo falſa hæc propoſitio, occaſionem præſefert ruinæ ſpiritualis proximi, cum duella foveat, divinæ legi opponitur, quæ occiſionem vetat, & etiam naturali, quæ docet ob inanem mundi gloriam non eſſe exponendam animam certo æternæ ſalutis periculo, ac ob vanum timorem, vitam, cujus Dominus eſt Deus, exponi certo periculo non poſſe.

3. Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolum prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

Patet ex hujus propoſitionis cenſura, quid faciendum in praxi. In hac enim materia, aliiſque ſimilibus mere poſitis, ſufficit pro omni expoſitione declaratio S. Sedis explicantis Conſtitutiones ſuas. Vide in tractatu *de Cenſuris* notam a nobis adjectam, in qua hujus propoſitionis mentio fit, ejuſque ſenſus exponitur.

4. Prælati regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

Repugnat D. Thomæ qui in ſupplem. q. 20. ar. 2. poteſtas ordinis, ait, quantum eſt ad ſe, extendit ſe ad omnia peccata remittenda: *Sed, quia ad uſum hujuſmodi poteſtatis requiritur juriſdictio, quæ a majoribus in inferiores deſcendit, ideo poteſt Superior aliqua ſibi reſervare, in quibus inferiori judicium non committat*. Et iterum: *Quandoque eſt conſuetudo in aliquo Epiſcopatu; quod enormia crimina ad terrorem reſerventur Epiſcopo*: Ergo Prælati Regulares, abſque Superiorum Eccleſiaſticorum conſenſu; a cenſuris reſervatis abſolvere non poſſunt. Porro poteſtas abſolvendi ab hæreſi etiam occulta, nedum ſæculares, ſed etiam ſubditos ſuos, jam non competit Regularibus, prout declaravit S. Congregatio an. 1628. de quo conſule Dominicum Vivam in examine hujus propoſitionis. Vide etiam quæ dixi *de Obligationibus*, & in nota adjecta quæſt. VII. cap. 3. *de Fide*, ubi oſtendi hanc facultatem ſublatam etiam eſſe Epiſcopis per Bullam Cœnæ.

5. Quamvis evidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare ſi probare non poſſis.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 33. ar. 7. in corp. *Quædam peccata*, ait S. Doct. *occulta ſunt, quæ ſunt in nocumentum proximorum, vel corporale, vel ſpirituale, puta ſi aliquis occulte tractet, quomodo Civitas tradatur hoſtibus, vel ſi hæreticus privatim homines a fide avertat*, ut avertere ſolet id hominum genus, quorum ſermo, ut cancer ſerpit: *Et quia ille, qui ſic occulte peccat, non ſolum in ſe peccat, ſed etiam in alios, oportet ſtatim procedere ad denunciationem, ut hujuſmodi nocumentum impediatur*. Tunc autem non requiritur diſcretus judex, ut probes, ſed ut criminis indicia declares, & exponas. Vide, quæ dicta ſunt ab Auctore *de Correctione fraterna* q. VII. n. 2.

6. Confeſſarios, qui in Sacramentali confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſtea legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus.

Hæc propoſitio puerili diſtinctione denunciandi neceſſitatem

Digitized by Google

tem cludit: Nam cum Apoſtolica Sedes veluti hæreſeos ſuſpectos denunciandos juſſerit Confeſſarios qui loco medicinæ venenum pœnitentibus præbent, eos provocando ad turpia, vel in Confeſſione vel immediate antea vel poſt, aut occaſione confeſſionis, manifeſtum eſt, eos quoque denunciari voluiſſe, qui per chartam, domi legendam, ad turpia ſollicitaverit. Vide noſtram *appendicem de Sollicitatione*.

7. Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſolvere abſque onere denunciandi.

Eadem eſt ratio propoſitionis hujus, quæ præcedentis; an enim ſollicitans, qui ſollicitati Confeſſionem excipit, poteſt eum eximere a lege eidem per Superiores legitimos impoſita? Mera igitur ſunt hæc ſubterfugia ad eludendas Superiorum leges.

8. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licite accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani VIII.

In hac propoſitione auri ſacra fames omnibus Chriſtianis, præcipue vero Sacerdotibus ſevere interdicta repugnat. Veritas cenſuræ hic patet, quod Eccleſia, quæ, ut continuo, & indefeſſe loquitur Doctor Angelicus, errare non poteſt, non patiatur, ut Sacerdos de ſpecialiſſima ſacrificii parte pro nutu diſponere, eamque a ſe pro nummis ablegare poſſit. Cum ex ejuſdem Eccleſiæ præcepto pro ſe Miſſam offerre debeat, ut patet ex his Offertorii verbis: *pro innumerabilibus peccatis & offenſionibus & negligentiis meis*. Prævetat Apoſtolus Hebr. VII. ubi docet, Sacerdotes *neceſſitatem habere, prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi*.

9. Poſt Decretum Urbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

Hæc propoſitio titulo duplici reprobanda eſt, 1. quia juſtitiam lædit. Quo enim titulo Sacerdotes collato alteri minori ſtipendio alteram ſtipendii partem ſibi retinent? 2. quia negotiationem importat Clericis in materia etiam profana, & a fortiori in materia ſacra prohibitam, prout docet S. Thomas 2. 2. quæſt. 77. ar. 4. ad 3. Hinc colligunt, Viva, & alii accuratiores, eum qui per alium celebrat, teneri ex juſtitia ad ferendum eidem ſtipendii exceſſum, quem penes ſe, & nullo ex titulo ſervaverat. Vide cenſuram a Benedicto XIV. in eos latam, qui mercimonia exercent Miſſarum.

10. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis ſtipendium accipere, & Sacrificium unum offerre; Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

Hæc propoſitio repugnat his D. Thomæ verbis in ſupplem. quæſt. 71. ar. 14. ad 2. *Suffragium Miſſæ diſtributum in multos minus prodeſt ſingulis, quam prodeſſet ſi fieret pro uno tantum*: Repugnat etiam rationi, quia quidquid ſit de participatione unius ejuſdemque ſacrificii in plures diſtributi, certe ſtipendium non datur Sacerdoti tanquam pretium fructus ſacrificii; ſed tanquam aliud a lege, vel conſuetudine ſtatutum ad Miniſtri ſuſtentationem: porro nulla lex permiſit unquam plura pro uno Sacrificio recipi ſtipendia, ſed id omni, & quocumque tempore in Eccleſia Chriſti inviolate prohibitum eſt, & multo magis cum intervenit promiſſio contraria juramento confirmata.

11. Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt temeraria, erronea, & confeſſionis integritati derogat*.

Repugnat expreſſiſſimis D. Thomæ verbis in ſupplem. quæſt. 10. ar. 5. ad 3. *Aliquis tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum venerit, ſicut pauper* (qu. 2. ar. 3. ad 2.) *qui non poteſt ſolvere, quod debet. tenetur cum primo poteſt*. Quid efficacius ad perimendum hujus propoſitionis errorem? Et vero, ait Viva, ſe habet ſecundum quid ad ſecundum quid, ſicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter; ergo ſicut, qui nullatenus peccata depoſuit, eadem licet per ſinceram contritionem ſibi dimiſſa, deponere tenetur quamprimum poteſt; ita & ea quis deponere tenetur, quæ ſibi e memoria exciderant, & deinceps animo occurrunt? Vide auct. tr. 2. *de Confeſſione* quæſt. VIII.

12. Mendicantes poſſunt abſolvere a caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

Cenſura Cleri Gallicani: *Doctrina hac propoſitione contenta falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa, erronea, in hæreſim, & ſchiſma inducens, Concilio Tridentino contraria, Eccleſiaſticæ Hierarchiæ deſtructiva, invalidis confeſſionibus viam aperit, jam olim a Summis Pontificibus, & a Clero Gallic. damnata*. Pluties a Romanis Pontificibus hæc propoſitio proſcripta fuit. Hanc enim non competere Regularibus facultatem declaravit Sac. Congr. Concilii 10. Septembris 1572. approbante Gregorio XIII. Cong. Epiſcoporum, & Regularium die 9. Januarii 1591. approbante Clemente VIII. ac deinceps 7. Januarii 1617. approbante Paulo V. quod & præſtitit etiam ſub Urbano VIII. quamobrem Alexander VII. iſtam propoſitionem proſcripſit, & Clemens X. Conſt. incipiens *Superni magni*, non ſolum denuo definivit, per *Mare magnum*, aliave privilegia, nulli Regularium cujuſcumque ordinis, inſtituti, ſeu Societatis, etiam Jeſu, factam eſſe poteſtatem abſolvendi a caſibus Epiſcopo reſervatis, ſed inſuper ſancivit *habentes facultatem abſolvendi a caſibus omnibus Sedi Apoſtolicæ reſervatis non ideo a caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvere poſſe*.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſte reprobato.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ propoſitionis præcedentis. Vide Auctorem noſtrum *de Pœnitentia* cap. III. ar. 8. qu. 3.

14. Qui facit confeſſionem voluntarie nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio temeraria eſt, erronea; ſacrilegio favet, & præceptis Eccleſiæ illudit*.

Repugnat rationi, quæ ſatis docet non magis impleri præceptum Confeſſionis per Confeſſionem voluntarie nullam, quam præceptum reſtitutionis per exhibitionem monetæ falſæ. Repugnat etiam S. Thomæ; ſecundum quem ad pœnitentiam requiritur *ex parte ipſius, qui ſuſcipit Sacramentum..... Contritio, quæ eſt de eſſentia Sacramenti*. Quæro autem, an contritio voluntaria nulla, & ſacrilega ſit de eſſentia pœnitentiæ? Denique confeſſio, quam præcipit Eccleſia ſemel ſaltem in anno, non alia eſt, quam a Deo præcepta; hanc enim Eccleſia fieri jubet: Deus vero Confeſſionem jubet, quæ peccatorem cum ipſo reconciliet, ideoque validam.

15. Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

Repugnat D. Tomæ 3. part. q. 90. ar. 2. *Requiritur ex parte pœnitentis*, ait S. Doctor, *quod recompenſet ſecundum arbitrium miniſtri Dei, quod fit in ſatisfactione*. Sane ea Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 8. *Pœnæ ſatisfactoriæ magnopere a peccato revocant, & quaſi fræno quodam pœnitentes coercent... medentur peccatorum reliquiis, & vitioſos habitus male vivendo comparatos contrariis virtutum actibus tollunt*: atque ii effectus ſaltem ex præcipua ſui parte haberi non poſſent, ſi ſufficeret pœnitentiam uni impoſitam, per alium impleri. Quanta inde iis præſertim, qui opum divites ſunt, peccandi, & nunquam ſatisfaciendi facilitas!

16. Qui Beneficium curatum habent poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt falſa, temeraria, Concilio Tridentino contraria*. Quod conſulendum eſt ſeſſ. 23. cap. 15. ubi decernitur: *Nullum etiam Regularem poſſe confeſſiones ſæcularium etiam Sacerdotum, ac proinde etiam Parochorum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut beneficium parochiale habeat, aut ab Epiſcopis idoneus judicetur, & approbationem obtineat*. Et vero, ne ipſis quidem Epiſcopis extra propriam Diœceſim verſantibus licet ſibi in Confeſſarium eligere Sacerdotem, qui approbatus non ſit, prout re diu graviter expenſa definiit Gregorius XIII. apud Vivam hinc num. 7.

17. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publice &

cetera

eorum graviſſima vitia prædicta impingere, niſi occidatur.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, erronea, Decalogo aperte repugnat, cædibus patrocinatur, & Magiſtratibus, ipſique humanæ ſocietati certam perniciem interat.* Hæc ipſa Cleri cenſura ſuam ſecum probationem trahit. Vide Auctorem de *Juſt. & jure* c. xI. qu. ra.

19. Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam Judicem, a quo iniqua certo imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis. Et vero, ubi apud eos, qui homicidam hanc propoſitionem evomuerunt, ubi, inquam, patientia Chriſtiana? Ubi illud Chriſti: *Beati eſtis, cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adverſus vos mentientes?* Ubi moderamen inculpatæ tutelæ a Theologis omnibus requiſitum?

19. Non peccat Maritus occidens propria auctoritate Uxorem in adulterio deprehenſam.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt erronea, crudelitatem, privatamque vindictam approbat.*

Repugnat & rationi, & auctoritati D. Thomæ 2. 2. q. 64. art. 3. *Principibus habentibus publicam auctoritatem ſolum licet malefactores* (quibus ſane annumeranda eſt adultera, quæ juxta legem Moyſis lapidanda erat) *occidere, non autem privatis perſonis*, qualis eſt maritus relative ad vitam uxoris. *Vir enim non eſt judex uxoris & ideo non poteſt eam interficere, ſed coram judice accuſare*; in ſupplem. qu. 60. art. 1. ad 1. ubi quæſtionem hanc ex profeſſo verſat Doctor Angelicus. Præiverat Auguſtinus lib. II. de Adult. Conjug. ubi occiſionem hanc vocat *rem neceſſariam*; & merito, tum quia non licet quemquam inauditum damnare, cum Deus ipſe Adamum audire voluerit, dicens, *Adam ubi es?* forte enim innoxia eſt uxor, & a ſtupratore oppreſſa; tum quia ſi rea ſit conjux, & ſponte ſuccubuerit libidini, in æternum damnabitur, quo malo nullum eſſe gravius poteſt.

20. Reſtitutio a Pio V. impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Judicis, eo quod ſit pœna.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, cavillatoria, ac præceptis Eccleſiaſticis illudit.*

Et vero, quia pœnæ non arbitrariæ, ſed ipſo naturali jure impoſitæ, obligant independenter a ſententia judicis; Atque reſtitutio ab iis facienda, qui horas omiſere, non ſolum Eccleſiæ legibus, ſed ipſo naturali jure impoſita eſt. Quia ipſo naturæ jure conſtitutum eſt, ut, qui ex pacto ad aliquid faciendum tenetur ſub certis conditionibus, nihil acquirat, quando iiſdem conditionibus deeſt. Vide quæ dicta ſunt ab Auctore tract. *de Obligation.* c. 2. q. 112.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio literarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

Repugnat D. Thomæ quodlibet. 1. quæſt. 7. art. 2. *Præbendatus debitum, quod debet Deo, per ſe ipſum debet exſolvere.* Si per ſe ipſum debet, ergo non ſufficit ut per alium. Nec nocet, quod propoſitio loquatur de Beneficiario ſtudiis vacante. Neque enim officii ſancte recitati penſum, ſtudiorum fructus retardare poteſt, cum Dei benedictionem inducat. Certe ſi juniores Beneficiarii non ſatis haberent intervalli, ut magnum Eccleſiæ officium recitarent, non deberent ab eo propria auctoritate abſtinere, ſed recurrere ad Epiſcopum, qui his in caſibus non diſpenſat abſolute, ſed ſolius B. Virginis officii recitationem indulget.

22. Non eſt contra juſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

Cenſura Cleri Gallicani: *Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, erronea, hæreſim ſimoniacam a Sacra Scriptura, canonibus, & Pontificiis Conſtitutionibus reprobatam, mutato tantum nomine, per fallaciam mentis, ſive directionem intentionis inducit.*

Repugnat primi Chriſtianiſmi principiis. Certe ſi ſemel ſtet non vendi beneficium, quia ſolum venduntur temporalia ejus emolumenta, jam nec ipſe quidem Giezi Simoniæ reus judicari poteſt. Longe aliter S. Thom. qu. 100. ar. 4. *Beneficia*, inquit, *Eccleſiaſtica, quoad fructus temporales, nullo modo vendere licet, quia eis fructibus venditis intelliguntur etiam ſpiritualia venditioni ſubjici.* Vide, quæ paſſim dicta ſunt in art. *de Simonia* qu. xx. *Reſp.* 3.

23. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta quia non vult ſe ſubjicere præcepto.

Cenſura Cleri Gallic. *Doctrina hac propoſitione contenta, falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa, pernicioſa, Eccleſiaſticorum mandatorum incuriam inducit, jejunii leges pravis artibus eludit.*

Repugnat ſaniorum quotquot fuerunt Theologorum judicio. Apud eos enim omnes receptum eſt iſtud S. Thomæ 1. 2. q. 96. art. 4. *Leges non Eccleſiaſticæ ſolum, ſed & civiles habent vim obligandi in foro Conſcientiæ*, ac proinde per ſe & ex natura rei, & ſecluſo contemptu; ergo peccat mortaliter, quia eas in materia gravi infringit. Vide quæ dicta ſunt in Tract. *de Legibus & Jejunio*.

24. Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideoque ſufficit dicere in Confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.

Hæc adeo horrenda ſunt, ut refutatione non indigeant: inter vitia, quæ ſunt contra naturam, ait S. Thom. 2. 2. quæſt. 154. art. 12. ad 4. *infimum locum tenet peccatum immunditiæ*, ſeu mollitiei, *quod conſiſtit in ſola omiſſione concubitus ad alterum. Graviſſimum autem eſt peccatum beſtialitatis, quia non ſervatur debita ſpecies ...... poſt hoc autem eſt vitium ſodomiticum, cum ibi non ſervetur debitus ſexus.* Vide, quæ dicta ſunt in Tract. *de Peccatis* quæſt. 18. &c.

25. Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit Confeſſionis præcepto, dicens: Commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

Repugnat vel ipſi rationi, quaſi vero fornicatio non ſit crimen malum ſimplici tactu etiam mortaliter malo; quaſi quoque fornicatio non pariat effectus, circa quos pœnitentem interrogari neceſſe eſt, puta, an Virgo deflorata fuerit &c. Vide quæ dixi in loco mox citato.

26. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æque probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio.

Cenſura Cleri Gallicani: *Hæc propoſitio falſa eſt, & pernicioſa, verbo Dei contraria, & judicum corruptelas inducit.*

Longe aliter D. Thomas 2. 2. quæſt. 71. art. 4. ad 3. *Juſtitia*, inquit, *non declinat in unam partem magis, quam in aliam*, ergo ubi plena eſt utrinque æqualitas, plenum ſervare debet æquilibrium, abſque eo, quod ſtatera ejus in unam potius, quam in alteram partem auri pondere declinetur. In hoc ergo caſu id agere debet Judex, ut partes amice conveniant, aut ut rem de qua litigatur, ex æquo dividant inter ſe. Vide in Tr. *de Judicum obligationibus*.

27. Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe a Sede Apoſtolica tamquam improbabilem.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio quatenus ſilentium, & tolerantiam pro Eccleſia, vel Sedis Apoſtolicæ approbatione ſtatuit, falſa eſt, ſcandaloſa, ſaluti animarum noxia, patrocinatur peſſimis opinationibus, quæ identidem temere obtruduntur; atque ad Evangelicam veritatem iniquis præjudiciis opprimendam, viam parat.*

Hæc propoſitio ex omni parte peccat, & quidem 1. quatenus juniorum libros, veterum placitis præponere videtur, contra id quod ait S. Cæleſtinus I. epiſt. 1. *deſinat novitas inceſſere vetuſtatem.* 2. Quatenus ſupponit Apoſtolicam Sedem tacito aſſenſu probare quidquid ſollemni judicio non improbat. Quaſi vero vel omnia, quæ ſingulis diebus exurgunt opinionum portenta, ſingulis diebus configere poſſit, vel pudendas eas approbaverit, aut permiſerit opiniones, quæ a Theologis primum, deinde ab Epiſcopis reprobatæ, tandem ab ipſis Rom. Pontificibus creſcente malo confixæ ſunt. Et vero Innocentius XI., & Alexander VIII. in Decretis ſuis monent, non cenſendas eſſe approbatas alias propoſitiones ibi non expreſſas, etiamſi Sedi Apoſtolicæ exhibitæ ſint ut damnentur. 3. Quia cum

nulla ſit pene propoſitio tam horrenda, quæ approbatores ſuos non habuerit, nullaque quoque erit laxitas, quam practice ſegni illicitum ſit.

28. Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſſa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio ſeditioſa eſt, Apoſtolica doctrina, ac dictis Dominicis aperte contradicit.*

Et vero Luc. xx. ait Chriſtus: *Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari;* Et Rom xiii. ait Apoſt. *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit... Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit; qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Vide, quæ dixi in Tr. *de Legibus* cap. II. q. I, & ſeq.

Quibus peractis, dum ſimilium propoſitionum examini curo, & ſtudium impenditur, interea idem Sanctiſſimus, re mature conſiderata, ſtatuit & decrevit, prædictas propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas: ſicut eas damnat ac prohibet; ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, & defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputative, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præter quam in articulo mortis) ab aliis quacumque etiam dignitate fulgente, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, ac ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

CAPUT XIX.

Decretum tertium ejuſdem Alexandri VII. Die 18. Martii 1666.

SAnctiſſimus D. N. poſt latum Decretum die 24. Septembris proxime elapſi, quo viginti octo propoſitiones damnatæ fuerunt, examinatis ſedulo, & accurate uſque ad bandem infraſcriptis aliis, quadrageſimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſſimos, & Reverendiſſimos DD. Cardinales adverſus hæreticam pravitatem Generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſigillatim ſuper unaquaque ipſarum audivit.

Propoſitio 29. In die jejunii, qui ſæpius modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Jejunium.

Cenſura Gallic. eadem quæ xxiii.

Idem etiam motivum, quia qui ſæpius modicum quid comedendo ad notabilem quantitatem devenit, ſe habet, ut qui ſæpius modicum quid furando ad gravem ſummam pervenit; & is utique gravis tandem peccati reum ſe conſtituit. Vide quæ dicta ſunt 10. I. *de Eccleſiaſtico jejunio* q. vi. *Reſp.* 3. ubi ſatis ſuperque demonſtratum eſt modicam cibi quantitatem ſæpe repetitam illam nutritionem efficere, quæ mortificationi opponitur, quam Eccleſia per jejunium vult, atque optat.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis. Vide, quæ dicta ſunt in loco ſupra citato qu. vii. ubi etiam oſtendimus, experientia conſtare Officiales illos poſſe ſine gravi nocumento jejunare, & ab Eccleſiæ præcepto non poſſe homines ſine gravi ratione excuſari.

31. Excuſantur abſolute a præcepto jejunii illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ xxiii.

Utramque hanc propoſitionem prædamnavit Angelus ſcholæ 2. 2. q. 147. art. 4. ad 2. his verbis: *Si immineat neceſſitas ſtatim peregrinandi, & magnas dietas, pedeſtres nimirum, vel tranſa faciendi, vel etiam multum laborandi, vel per conſervationem vitæ corporalis, vel per aliquod neceſſarium ad vitam ſpiritualem, & ſimul cum hoc non poſſint Eccleſiæ jejunia obſervari, non obligatur homo ad jejunandum*, ergo a jejunio non excuſantur ii, de quibus agunt prædictæ propoſitiones. Vide qu. vii. cit. n. 6.

32. Non eſt evidens, quod conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. q. 147. art. 8. ad 3. *In quolibet jejunio*, ait S. Doctor, *interdicitur eſus carnium; in jejunio autem Quadrageſimali interdicuntur ova, & lacticinia*; ergo evidens eſt ab ovis, & lacticiniis per Quadrageſimam eſſe abſtinendum iis in locis, ubi huic conſuetudini ea generali, vel ſpeciali Superiorum diſpenſatione derogatum non eſt: Sicut ei quoad lacticinia in Gallia derogatum eſt. Quamquam, & multæ ſunt in illo regno Diœceſes in quibus modica pecuniæ ſumma pro lacticiniorum redemptione a ſingulis ſolvitur, ut in Diœceſi Bononienſi. Vide in cit. Tract. qu. 2.

33. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem Horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque eleemoſynas, quas antea Beneficiatus de fructibus ſui beneficii fecerit.

Propoſitio plane abſurda, non enim magis reſtituuntur fructus injuſte percepti per eleemoſynas præcedentes, quam bonum pauperi ereptum eidem reſtitutum cenſeatur per eleemoſynas eidem, vel alii cuilibet antea factas. Et vero eleemoſyna de ſe gratuita eſt, quod autem gratuito datur, juſtitiæ debitum non expungit.

34. In die Palmarum recitans officium Paſchale ſatisfacit præcepto.

Propoſitio falſa, quia ſola officii præſcripti recitatio ſatisfacere poteſt, niſi quandoque excuſet bona fides aliud pro alio recitantis; quo etiam in caſu compenſanda venit officiorum inæqualitas. Vide quæ dicta ſunt *de Religione*, ubi de Officio Divino, ſeu Horis canonicis quæſt. iv.

35. Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto, pro die præſenti, & craſtino.

Eadem, quæ in præcedentibus abſurditas; quaſi nempe unius, & integri officii recitatio, unicuique diei per Eccleſiam affixa non ſit; vide hic uberes, ſed amaros probabilitatis fructus; certe ſtando in propoſitione xxviii. ſuperius relata, poterat unuſquiſque practice ſequi opiniones modo adductas ante judicium Sedis Apoſtolicæ; ſunt enim eæ omnes non in uno ſolum, ſed & in pluribus libris juniorum.

36. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſſe revocata per Concilium Tridentinum.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ xii. idem & cenſuræ motivum.

37. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ a Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.

Ficta erat hæc revalidatio, atque, etiamſi genuina fuiſſet, jam non eſſet in vigore poſt cenſuram hujuſce propoſitionis, quæ novam prædictarum indulgentiarum revocationem importat.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quam primum eſt conſilium, non præceptum.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt falſa, pernicioſa, aperte Concilii Tridentini Decretum invertit.*

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ xxxviii.

Æquitas cenſuræ propoſitionis utriuſque ex ſola Tridentini Concilii lectione manifeſta eſt, & aperta. Sane vero quis unquam id fieri *quamprimum* contendet, quod aliquando ad unum, vel alterum menſem protraheretur?

40. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 154. art. 4. *Oſcula*, ait, *ſunt peccata mortalia, ſecundum quod libidinoſa ſunt*; atqui oſcula ob delectationem carnalem vere ſunt libidinoſa, & falſum ſupponunt, qui ea a periculo conſenſus ulterioris ſecludi ſupponunt. Quare enim placet oſculum, niſi quia ſtimulat, & rapit cor hominis in id, ad quod de ſe, & propriæ corruptionis pondere vergit, & inclinatur.

41. Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgo *Regalo*, dum deficiente illa, nimis ægre ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & aliæ famulæ nimis difficile invenirentur.

Cen-

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio ſcandaloſa eſt, perniciosa, hæretica, aperte repugnans præcepto Chriſti jubentis, manum, pedem, oculum quoque dextrum ſcandalizantem abſcindere & projicere.*

Hæc Cleri cenſura ſuam ſecum probationem habet omni majorem exceptione. Vide quæ dicta ſunt, ubi de occaſione proxima.

42. Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obligat ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio, in qua mutato tantum mutui, & uſuræ nomine, licet res eodem recidat, per falſas venditiones, & alienationes, ſimulataſque ſocietates, aliaſque ejuſmodi artes, & fraudes vis Divinæ legis eluditur, doctrinam continet falſam, ſcandaloſam, cavillatoriam, in praxi pernicioſam, palliativam uſurarum, verbo Dei ſcripto, ac non ſcripto contrariam, jam a Clero Gallic. reprobatam, Conciliorum, ac Pontificum Decretis ſæpe damnatam.*

Ratio cenſuræ eſt, quia obligatio non repetendæ ſortis ad certum tempus eſt mutuo intrinſeca. Vide quæ fuſe dicta ſunt in Tract. *de Contractibus*, ubi de uſuris.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat pluſquam per decem annos.

Exiſtimarunt aliqui cum Soto, animas, ut ajunt, *purgantes*, ultra annos decem non torqueri, quæ cerebri ſomniantis imaginatio, propoſitionis præcedentis fundamentum erat; verum hæc ab omnibus rejecta eſt: qui ergo legata in perpetuum habent, eadem in perpetuum adimplere tenentur ex juſtitia, quia pacta legitime ſancita prorſus ſervari neceſſe eſt.

44. Quoad forum conſcientiæ, reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

Hujus propoſitionis falſitas aperte patet, tum ex conſtanti uſu Eccleſiæ, qui pœnitentes in excommunicatione fato functos, etiam poſt mortem abſolvit, tum ex aliis, quæ dicta ſunt in Tract. *de Cenſuris*.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, poſſunt retineri uſquedum adhibita diligentia corrigantur.

Sua ſunt libris prohibitis pericula, & multi ſunt, qui eos legendo etiam ut id, quod malum eſt recenſent, & corrigant, magno ſe ſeductionis diſcrimini ubjiciunt. Ac præterea in re tam gravi Eccleſiæ parendum eſt, quæ hos legere vetat, quoadusque juxta præſcriptum a ſe modum libri vetiti corrigantur.

Quibus mature penſatis, idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decrevit, prædictas Propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimum tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas: ſicut eas damnat ac prohibet, ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut eis etiam diſputative, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quocumque etiam dignitate fulgente, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

CAPUT XX.

Decretum SS. D. N. Innocentii XI. die 2. Martii 1679.

SAnctiſſimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium ſibi a Deo creditarum ſaluti ſedulo incumbens, & ſalubre opus in ſegregandis noxiis doctrinarum paſcuis ab innoxiis, a fel. rec. Alexandro VII. Prædeceſſore ſuo inchoatum proſequi volens; plurimas Propoſitiones, partim ex diverſis vel libris, vel theſibus ſeu ſcriptis excerptas, & partim noviter adinventas, Theologorum plurium examini, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus ſubjecit. Quibus propoſitionibus ſedulo, & accurate ſæpius diſcuſſis, eorumdem Eminentiſſimorum Cardinalium; & Theologorum votis, per Sanctitatem Suam auditis, idem SS. D. N. re poſtea mature conſiderata, ſtatuit & decrevit pro nunc ſequentes propoſitiones, unamquamque ipſarum, ſicuti jacent, ut minimum tanquam ſcandaloſas, & in praxi pernicioſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicuti eas damnat & prohibet. Non intendens tamen Sanctitas Sua per Decretum alias propoſitiones in ipſo non expreſſas, & Sanctitati Suæ quomodolibet, & ex quacumque parte exhibitas, vel exhibendas ullatenus approbare.

1. Non eſt illicitum in Sacramentis conferendis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, niſi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc ſententia probabili tantum utendum non eſt in collatione Baptiſmi, Ordinis Sacerdotalis, aut Epiſcopalis.

Cenſura Cleri Gallic. *Doctrina hac propoſitione contenta eſt reſpective falſa, abſurda, pernicioſa, erronea, probabilitatis peſſimus fructus.*

Vide quæ dicta ſunt in Tr. *de Conſcientia*, ubi omni argumentorum genere probatum eſt nequidem probabiles eſſe opiniones illas, quas juniores Caſuiſtæ docebant permiſſas, & licitas eſſe in concurſu aliarum, quæ ſimul & tutiores ſunt, & probabiliores. Sane propoſitio, de qua agitur, eo etiam titulo ridicula eſt, & abſurda, quod non attendat in dubia collatione cujuſcumque Sacramenti grave ſemper reperiri periculum irreverentiæ. Immania probabilitatis conſectaria, malæ arboris fructus peſſimi, ex decurſu magis, ac magis innoteſcunt.

2. Probabiliter exiſtimo, Judicem poſſe judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ propoſitionis præcedentis, idem & motivum, toties in jure Canonico repetitum, quod nempe in dubiis, & a fortiori in iis, quæ ſunt plus quam dubia, qualia ſunt minus probabilia, viam debeamus eligere tutiorem. Vide inſuper quæ dicta ſunt, ubi de obligationibus Judicum.

3. Generatim dum probabilitate ſive intrinſeca, ſive extrinſeca quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa, pernicioſa, novam morum regulam, novumque prudentiæ genus, nullo Scripturarum, aut traditionis fundamento, cum magno animarum periculo ſtatuit.*

Eandem in citato *de Conſcientia* tractatu a fundamentis ſubverſam reperire eſt.

4. Ab infidelitate excuſabitur Infidelis non credens ductus opinione minus probabili.

Cenſura Cleri Gallicani eadem, quæ primæ Innocentii XI., & eadem Cenſuræ ratio.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei ſemel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, pernicioſa, piarum aurium offenſiva, erronea, impia, primum, & ſummum mandatum irritum facit, atque Evangelicæ legis ſpiritum extinguit.*

6. Probabile eſt, ne ſingulis quidem rigoroſe quinquenniis per ſe obligare præceptum caritatis erga Deum.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

7. Tunc ſolum obligat, quando tenemur juſtificari, & non habemus aliam viam, qua juſtificari poſſimus.

Cenſura Cleri Gallicani eadem, quæ præcedentium: *præcipitur*, ait D. Th. 2. 2. q. 44. art. 3. ut *ex tota fortitudine, vel virtute, vel viribus Deum diligamus*. An ex tota virtute diligit, qui ſemel in vita, aut ſingulis quinquenniis diligit? An cenſeretur filius impoſitam ſibi a Deo de honorandis parentibus legem adimplere, ſi ſemel in vita, aut per quinquennium debitam patri reverentiam præſtaret? Hæc quoque Turcas puderet, quomodo animis volvere, ac multo magis verbis exprimere auſi ſunt viri Chriſtiani? Vide, quæ dicta ſunt *de Caritate*.

8. Comedere, & bibere uſque ad ſatietatem ob ſolam voluptatem non eſt peccatum, modo non obſit valetudini quia licite poteſt appetitus naturalis ſuis actibus frui.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, erronea, & ad Epicuri ſcholam ableganda.*

Repugnat D. Thomæ, 1. 2. q. 18. art. 9. ſic loquente: *Cum rationis ſit ordinare actum a ratione deliberativa procedentem, ſi non ſit ad debitum finem ordinatus, ex hoc ipſo repugnat rationi, & habet rationem mali.* Porro quis niſi Epicuri alumnus, voluptatem dixerit finem eſſe cibi & po-

Digitized by Google

tus? Vide, quæ dicta ſunt de virtute temperantiæ, & de neceſſitate omnes, & ſingulos actus ad Deum referendi.

9. Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defecto veniali.

Longe aliter D. Thom. in ſuppl. q. 4. ar. 5. *Duobus ſolum modis Conjuges abſque omni peccato conveniunt: ſcilicet cauſa procuranda prolis & debiti reddendi; alias autem ibi eſt peccatum ad minus veniale.*

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, & formali.

Cenſura Cleri Gallicani: *Hujus propoſitionis doctrina ſcandaloſa & pernicioſa eſt, piarum aurium offenſiva, & ſecundo caritatis præcepto contraria, reſpective hæretica, & omnem vel in ipſis parentibus, & liberis humanitatis ſenſum extinguat.*

11. Præcepto proximum diligendi ſatisfacere poſſumus per ſolos actus externos.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Utraque propoſitio præceptum fraternæ Caritatis directe ſubvertit. Certe proximum ſicut nos, & poſt Deum diligere jubemur. Deum autem, & noſmetipſos non exterius ſolum, ſed & interiori, ac formali actu diligere præcipimur. Unde Angelus Scholæ 2. 2. q. 25. art. 9. *effectus*, inquit, *& ſigna Caritatis ab interiori dilectione procedunt, & ei proportionantur*. Vide dicta ubi de præcepto Caritatis.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt temeraria, ſcandaloſa, pernicioſa, erronea, Evangelicum de eleemoſyna præceptum peſſundat.*

Hujus cenſuræ veritas, & æquitas per ſe patet, & amplius adhuc ex iis elucesſcet, quæ dicta ſunt agendo de eleemoſyna in Tract. *de Caritate*. Fundamentum erroneæ hujus propoſitionis hoc fuit, quod liceat diviſſimis, ipſiſque adeo Regibus ſervare ſua ad ſuum, ſuorumque ſtatum augendum; quo ſemel jacto principio, vix locupletiſſimi quique ſuperfluum habebunt, cum ambitio, & effrænis cupiditas nunquam dicat, *ſatis eſt*. Aliter ſentit S. Thomas 2. 2. q. 32. art. 5. ad 3. ubi definit, mortaliter peccare eum, qui non dat eleemoſynam ex iis, quæ ſibi neceſſaria non ſunt *ſecundum præſentem ſtatum*. *Nec oportet*, inquit, *quod homo conſideret omnes caſus, qui poſſunt contingere in futurum*, puta ſui, ſuorumque ad ſtatum altiorem promotionis: *hoc enim eſſet cogitare de craſtino.*

13. Si cum debita moderatione facias, potes abſque peccato mortali de vita alicujus triſtari, & de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affecto petere & deſiderare, non quidem ex diſplicentia perſonæ, ſed ob aliquod temporale emolumentum.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ 2. Innocentii XI.

Cenſuræ ratio eſt, quia ex D. Th. 2. 2. q. 25. art. 7. *Id quod habet majorem rationem boni, eſt magis diligendum, & quod Deo ſimilius*. Ergo cum proximi vita majus ſit bonum, quam ejuſdem opes, & ea parte vitæ majorem cum Deo ſimilitudinem habeat, magis vitam ejus, quam bona diligere debemus. Et vero proximum ſicut nos diligere tenemur. Quis porro vellet, ut alius de ſua vita triſtaretur, & de morte ſua naturali gauderet?

14. Licitum eſt abſoluto deſiderio cupere mortem Patris, non quidem ut malum Patris, ſed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura eſt pinguis hæreditas.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis, eadem & ratio cenſuræ.

15. Licitum eſt filio gaudere de Parricidio parentis a ſe in ebrietate perpetrato propter ingentes divitias inde ex hæreditate conſecutas.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt falſa, ſcandaloſa, execranda, pietati erga parentes contraria, viam crudelitati, & avaritiæ aperiens.*

Refellitur abunde ex iis, quæ ad præcedentes propoſitiones dicta ſunt.

16. Fides non cenſetur cadere ſub præceptum ſpeciale, & ſecundum ſe.

Repugnat his D. Th. verbis 2. 2. q. 16. ar. 1. *De actibus fidei dantur præcepta in lege Divina. Dicitur enim Eccleſ. 2. Qui timet Deum, credit illi.* Et vero, ſi fides non cadat ſub præceptum ſpeciali, non peccat ſpecialiter infidelis, qui fidem ſibi ſufficienter propoſitam amplecti detrectat; quod repugnat, & D. Thomæ, 2. 2. q. 10. ar. 1. & conſtanti ſaniorum Theologorum judicio. Vide Tr. *de Fide*, & notas ibid. adjectas.

17. Satis eſt actum fidei ſemel in vita elicere.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ primæ Alexandri VII. ad quam recurre.

18. Si a poteſtate publica quis interrogetur fidem ingenue confiteri, ut Deo, & Fidei glorioſum, conſulo; tacere, ut peccaminoſum per ſe, non damno.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio ſcandaloſa eſt, præceptis Evangelicis, & Apoſtolicis aperte contraria, & hæretica.*

Audiatur S. Th. 2. 2. q. 3. ar. 2. *Apoſtolus dicit ad Rom. x. Corde creditur ad juſtitiam ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Et infra. *Si aliquis interrogatus de fide* (auctoritate publica) *taceret, & ex hoc crederetur, vel quod non haberet fidem, vel quod fides non eſſet vera, vel alii per ejus taciturnitatem averterentur a fide, peccaret. In hujuſmodi enim caſibus confeſſio fidei eſt de neceſſitate ſalutis.* Vide tr. *de Fide.*

19. Voluntas non poteſt efficere, ut aſſenſus fidei in ſe ipſo ſit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad aſſenſum impellentium.

20. Hinc poteſt quis prudenter repudiare aſſenſum, quem habebat ſupernaturalem.

Utriuſque hujus propoſitionis doctrina, ſubtilis quidem, ſi non philoſophice conſideretur, ſed theologice, magnopere erronea eſt. Fidei enim certitudo, & firmitas non menſuratur ex motivis & rationibus, quæ ad fidem tanquam præambula inducunt, ſed ex operatione Dei, quo movente accipit humana mens: *Verbum auditus Dei, non ut verbum hominum, ſed ſicut eſt vere verbum Dei*, ideoque illud ea jam certitudine amplectitur, quæ omnes aliam ſeu moralem, ſeu naturalem excedit; ergo, qui audito Chriſti Evangelio ab hominibus aliquando nulla miracula patrantibus, Alcorani deinceps prædicationem audit ab hominibus, qui ut Joannes & Mambres per præſtigia illudunt, imprudenter prorſus aſſenſum fidei ſibi propoſitæ datum rejicit, & repudiat. Ita ferme Martinus Steyartius Tom. 1. ed. 1736.

21. Aſſenſus fidei ſupernaturalis, & utilis ad ſalutem ſtat cum notitia ſolum probabili revelationis; immo cum formidine, qua quis formidet, ne non ſit locutus Deus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio ſcandaloſa eſt, pernicioſa, & Apoſtolicam fidei definitionem evertit.*

Si vera ſit hæc propoſitio, jam 1. æternam ſalutem conſequi poterit quoddam hominum genus in fide ſepticum, nihil in Religione tenens certum, ſed ſuam ſingulis Chriſtianiſmi ſectis probabilitatem ineſſe exiſtimans, diſperanſque de aſſequenda in tantis varietatibus certitudine. Longe aliter S. Th. 2. 2. qu. 2. art. 4. *Actus qui eſt credere*, ait, *habet firmam adhæſionem*. 2. Nemo fidelis teneretur paratus eſſe vitam perdere potius quam deſerere fidem; quis enim vitam pro notitia ſolum probabili, & erroris periculo obnoxia profundere teneatur? 3. Poſſet quis poſt intenſos, & iteratos contritionis actus credere fide ſupernaturali ſe juſtificatum eſſe; cum ea juſtificatio probabiliter oriatur, ex illa præmiſſa revelata univerſali, quod contritus gratiam conſequatur: atqui conſequens repugnat Trident. ſeſſ. 9. cap. 9.

22. Nonniſi fides unius Dei neceſſaria videtur neceſſitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio in Deum Remuneratorem, & in Chriſti Mediatoris nomen contumelioſa eſt, erronea, & hæretica.*

Repugnat expreſſe Apoſt. ad Hebr. 11. *Credere oportet accedentem ad Deum quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit*, ubi non minus requiritur explicita fides Dei Remuneratoris, quam explicita fides Dei unius. & hanc tamen nemo negat neceſſariam eſſe etiam neceſſitate medii. Et vero fides eſt baſis, & fundamentum ſpei noſtræ cum ſit *ſperandarum ſubſtantia rerum* ex eodem Apoſtolo; ergo fides non in Deum ſimpliciter, ſed in Deum, ut a quo bona cuncta ſperantur, ferri debet; ac proinde habere pro objecto Deum tanquam remuneratorem. Hinc S. Th. lect. 2. hic *Non ſolum*, inquit, *eſt neceſſarium credere, quod Deus ſit, ſed quod habeat providentiam de rebus: aliter nullus iret ad ipſum, ſi non ſperaret aliquam remunerationem ab ipſo.*

23. Fides late dicta ex teſtimonio Creaturarum, ſimilive motivo ad juſtificationem ſufficit.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentis.

Ra-

Digitized by Google

Ratio cenſuræ hæc eſt, quod *per cognitionem naturalem homo non convertitur in Deum, in quantum eſt juſtificationis cauſſa, unde talis cognitio non ſufficit ad juſtificationem*. Verba ſunt Doct. Angelici 1. 2. quæſt. 113. art. 4. num. 2. Et vero, inter principium juſtificationis, & juſtificationem ipſam aliqua intercedere debet proportio; ergo cum juſtificatio ſit ſupernaturalis, neceſſe eſt, ut & ſupernaturalis ſit fides, cui illa innititur. Hinc Tridentinum ſeſſ. 6. can. 3. *Si quis*, inquit, *dixerit ſine Spiritus Sancti adjutorio hominem credere . . . poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit*.

24. Vocare Deum in teſtem mendacii levis non eſt tanta irreverentia, propter quam velit, aut poſſit damnare hominem.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. quæſt. 98. art. 3. ad 2. *Ille*, inquit, *qui joco* (ac proinde in qualibet alia re levi) *perjurat, non evitat Divinam irreverentiam, ſed quantum ad aliquid magis auget, & ideo non excuſatur a peccato mortali*. Conſuetudo autem jurantes tunc demum excuſabit, ait Steyartius ubi ſup. pag. 23. cum de illa tollenda ſerio laborabunt.

25. Cum cauſſa licitum eſt jurare ſine animo jurandi, ſive res ſit levis, ſive gravis.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt temeraria, ſcandaloſa, perniciosa, bonæ fidei illudens, & Decalogo contraria*.

Repugnat D. Thomæ 2. 2. qu. 110. art. 3. *Cum voces*, inquit, *ſint naturaliter ſigna intellectuum, innaturale eſt, & indebitum, quod aliquis voce ſignificet id, quod non habet in mente*. porro, qui jurat ſine animo jurandi, exterius ſimulat id, quod reipſa, & intus non facit; ergo vere mentitur, & peccat. Vide dicta *de Juramento*.

26. Si quis vel ſolus, vel coram aliis, ſive interrogatus, ſive propria ſponte, ſive recreationis cauſſa, ſive quocumque alio fine juret ſe non feciſſe aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra ſe aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec eſt perjurus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio temeraria eſt, ſcandaloſa, pernicioſa, illuſoria, erronea, mendaciis, fraudibus, & perjuriis viam aperit, ſacris Scripturis adverſatur*.

27. Cauſſa juſta utendi his amphibologiis eſt, quoties id neceſſarium, aut utile eſt ad ſalutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio cenſeatur tunc expediens, & ſtudioſa.

Cenſura Gallic. Cleri eadem, quæ præcedentis.

Utraque repugnat his D. Thom. verbis 2. 2. quæſt. 89. art. 7. ad 4. *Debet juramentum ſervari ſecundum intellectum ejus, cui juramentum præſtatur; Unde Iſidorus dicit: Quacumque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conſcientiæ judex eſt, ita hoc accipit, ſicut ille, cui juratur, intelligit*. Dupliciter autem reus fit, quia, *& Dei nomen in vanum aſſumit, & proximum dolo capit*.

Nec nocet, quod aliquando grave proximi malum per amphibologias, & non aliter averti poſſit; nam, ut bene S. Thomas ibidem quæſt. 110. artic. 4. *Non licet aliqua inordinatione uti ad impediendum nocumenta, & defectus aliorum*. Quis æquivocationes nihil habere inordinati contendere auſit? Vide, quæ contra amphibologias, & mendacia dicta ſunt tract. *de Virt. Moral.* cap. 15. quæſt. 12.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magiſtratum, vel officium publicum promotus eſt, poterit cum reſtrictione mentali præſtare juramentum, quod de mandato Regis a ſimilibus ſolet exigi, non habito reſpectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio ſcandaloſa eſt, pernicioſa, patrocinatur humanæ ambitioni; perjuria excuſat, publicæ poteſtati contra Dei mandatum adverſatur*.

Nec obſtat, quod ſi non jures, crimen occultum fatearis, quia imputare tibi debes, quod te eas in anguſtias conjeceris. Adde, quod lex non intendit, ut occultum tui crimen reveles, ſed ut ab officio, quod male ambiiſti, & quod in Reipublicæ detrimentum exercebis, te retrahas. Unde tunc non imponitur præceptum juſto rigidius, ſed rationabile, & quod ad bonum publicum valde conducit.

Confirm. quia quando Superior promovendos ad Ordines interrogat de natalibus, de cenſuris, de irregularitatibus, aut eos qui matrimonium contrahere volunt, de impedimentis; etſi nulla tunc præceſſerit infamia, aut ſemiprobatio, datur tamen obligatio candide reſpondendi, adeoque occultum dedecus manifeſtandi, niſi tamen velint, ii a matrimonio, illi ab Ordinibus abſtinere; ergo a pari in caſu propoſito.

29. Urgens metus gravis eſt cauſſa juſta Sacramentorum adminiſtrationem ſimulandi.

Audiatur S. Thomas, qui peſtilentem hanc doctrinam aperte damnat 2. 2. q. 93. art. 1. *Mendacium*, ait ex Auguſtino, *maxime pernicioſum eſt, quod fit in his quæ ad Chriſtianam Religionem* (ac proinde, quæ ad Sacramenta, potiſſimam Chriſtianæ Religionis partem) *pertinent. Eſt autem mendacium, cum aliquis exterius ſignificat contrarium veritati. Sicut autem ſignificatur aliquid verbo, ita etiam ſignificatur aliquid facto; & ideo ſi per cultum exteriorem aliquid falſum ſignificatur*, ut revera ſignificatur, cum ſimulatur adminiſtratio Sacramentorum, puta cum metu mortis datur indigno hoſtia non conſecrata, *erit cultus perniciosus*. Hinc olim condemnati *Libellatici*, qui numerata pecunia a Magiſtratibus Ethnicis obtinebant libellos fidem facientes, ipſos Cæſarum edictis de cultu Idolorum, quæ tamen non adoraverant, obſecutos fuiſſe. Hinc recentius damnati illi, qui intentionem ad Deum, aut crucem in ſinu geſtatam dirigentes, thus coram idolo adolebant. Probanda tamen, ait Steyaert, praxis Confeſſariorum, qui pœnitenti, quem non abſolvunt, dant benedictionem, ne apud alios ſuſpicionem incurrat.

30. Fas eſt viro honorato occidere invaſorem, qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, erronea, mundano honori inſervit, ultionem, & homicidia excuſat*.

Permittit quidem D. Thomas, ut is, cui mors intentatur, vim vi repellat. Verum calumnia non eſt proprie vis, ut ſaniores quotquot fuere Theologi advertunt, aliaque, quam percuſſionis, via repelli poteſt, implorato ſcilicet Magiſtratus auxilio, quod ſi non juvet, dicendum cum propheta Rege: *propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*. Et vero, quis niſi mundano ſpiritu refertus exiſtimet verum, ſolidumque honorem tam fragilem eſſe, ut a quocumque nebulone colaphum, aut fuſtem per injuriam infligente, viro honorato injuriam hanc pro Chriſto patienter ſuſtinenti, auferri poſſit? Vide dicta ad Tract. *de Juſtitia & Jure* cap. 12. qu. 2.

31. Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio legi Dei, & ordini caritatis divinitus inſtituto contraria eſt, pernicioſa, & erronea*.

32. Non ſolum licitum eſt defendere defenſione occiſiva, quæ actu poſſidemus, ſed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos poſſeſſuros ſperamus.

33. Licitum eſt hæredi, quam legatario contra injuſte impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata ſolvantur, ſed talitet defendere, ſicut & jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contra eorum poſſeſſionem injuſte impedientem.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ xxxi. præcedentis.

Horret animus eas audire propoſitiones, quæ ipſis etiam Clericis tribuant feralem licentiam ferro, veneno, aut alio mortis genere graſſandi in eos, qui ſibi quoad Beneficiorum poſſeſſionem adverſantur. Bene his Steyaert. *De viris ſanguinum ſalva me* Domine.

34. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehenſa gravida occidatur, aut infametur.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, erronea, infandis homicidiis, & parricidiis procurandis apta*. Homicidii enim feſtinatio eſt prohibere naſci, nec refert natam quis eripiat animam, an naſcentem diſturbet.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quamdiu in utero eſt, carere anima rationali, & tunc primum incipere eamdem habe-

habetur, cum paritur; ac conſequenter dicendum erit, in nullo abortu homicidium committi.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ præcedentes.

Jungatur hæc propoſitio cum ſuperiori, & manifeſtum erit fœtum quamdiu eſt in utero matris occidi poſſe a puella, mortem, vel infamiam, quæ ſemper imminet, pertimeſcente. O extremum abſurditatis! De his quinque propoſitionibus conſule, quæ dicta ſunt in Tract. *de Juſt. & Jure* cap. citato quæſt. V.

36. Permiſſum eſt furari, non ſolum in extrema neceſſitate, ſed etiam in gravi.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio, quatenus furtum permittit in gravi neceſſitate, falſa eſt, temeraria, & Reipublicæ perniciosa.*

Vide, quæ dixi in Tract. *de Juſtitia*; Interim compara hanc doctrinam cum doctrina ſuperiori de occidendo fure, & omnia furibus plena habebis. Furabuntur pauperes propter neceſſitatem, quæ ſepe eſt, & ſæpe judicatur gravis; occident divites ob boni ſui dilapidationem, ſaltem quoties cereum ſibi unum ſubripi videbunt, aut ſubripiendum pertimeſcent. Inde quæ & quanta malorum ſtrues?

37. Famuli, & famulæ domeſticæ poſſunt occulte heris ſuis ſurripere ad compenſandam operam ſuam, quam majorem judicant ſalario, quod recipiunt.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio falſa eſt, furtis viam aperit, & Famulorum fidem labefactat.*

Peccat hæc propoſitio, quatenus quemlibet famulum in propria cauſſa judicem conſtituit. Quod ſi ſemel admittatur, nulla erit in familiis pax, nullus ordo, nulla ſecuritas. Vide quæ dicta ſunt in Tract. *de Juſt. & Jur.* cap. 5. quæſt. 12.

38. Non tenetur quis ſub pœna peccati mortalis reſtituere, quod ablatum eſt per pauca furta, quantumcumque ſit magna ſumma totalis.

Cenſura Cleri Gall. *Hæc propoſitio eſt falſa, perniciosa, & furta etiam gravia approbat.*

Repugnat rationi, qui enim grandem per modica furta ſummam depredatus eſt, jam incipit eſſe detentor rei alienæ in magna quantitate, ac proinde peccati mortalis reus, ni ſummam hanc partem reſtituat. Vide Auct. cap. citato.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad reſtitutionem iſtius damni illati.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio falſa eſt, temeraria, fraudibus, & dolo patrocinatur, & juſtitiæ regulis repugnat.*

Repugnat D. Th. 2. 2. q. 62. art. 7. Ubi *ad reſtitutionem* obligatur *quicumque eſt cauſſa injuſtæ acceptionis, id quidem, ait S. Doct. contingit . . . movendo ad ipſam acceptionem, quod fit præcipiendo, conſulendo &c.* Vide, quæ dicta in Tract. *de Juſtitia & Jure* par. II. c. IV. q. 1. & ſeq.

40. Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ, & cum contractu retro venditionis prævie inito, cum intentione lucri.

Cenſura Cleri Gall. eadem quæ XL. Alexandri VII. Vide Tract. noſtrum *de Contractibus* cap. 5. q. XVIII. ubi ex profeſſo probatum eſt, contractum *Mohatra* uſurarium eſſe, & omnino injuſtum.

41. Cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit, qui non majoris faciat pecuniam præſentem, quam futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ XLI. Alexandri VII. Vide eumdem Tract. cap. III. qu. VIII. Reſp. 2.

42. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur, tamquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, ſed ſolum ſi exigatur, tamquam ex juſtitia debitum.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ XLI. Alexandri VII. Cenſuræ hujus æquitas patebit ex eod. Tract. eademque q. & Reſp.

43. Quidni non niſi veniale ſit detrahentis auctoritatem magnam ſibi noxiam falſo crimine elidere?

Longe aliter S. Th. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. *Non eſt licitum mendacium officioſum dicere, ad hoc quod aliquis alium a quocumque periculo liberet*, etiam mortis; ut ex contextu evidens eſt. Si mendacium hujuſmodi a peccato veniali non vacat, quomodo a mortali vacabit falſi criminis exprobatio. Vide dicta ſuperius, & tr. *de Virt. Moralibus* c. IV. q. 1. & ſeq.

44. Probabile eſt non peccare mortaliter, qui imponit falſum crimen alicui, ut ſuam juſtitiam, & honorem defendat. Et ſi hoc non ſit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

Cenſura Cleri Gallic. *Hujus propoſitionis doctrina falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa, erronea, ſpatioſam calumniatoribus, & impoſtoribus portam aperit; & clare detegit, quam nefaria placita probabilitatis nomine inducantur.*

Adde, quod iſtud Dei præceptum: *Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium*, ſic ſemper intellectum fuerit, ut graviter in materia gravi obligaret. Porro gravis eſt materia qualibet accuſatio de crimine, quod quis ſeipſo non perpetravit.

45. Dare temporale pro ſpirituali non eſt ſimonia, quando temporale non datur tamquam pretium, ſed dumtaxat, tamquam motivum conferendi, vel efficiendi ſpirituale, vel etiam quando temporale ſit ſolum gratuita compenſatio pro ſpirituali, aut e contra.

Cenſura Cleri Gallicani, eadem quæ XLV. Alexandri VII.

46. Et id quoque locum habet, etiamſi temporale ſit principale motivum dandi ſpirituale; immo etiam ſi ſit finis ipſius rei ſpiritualis ſic ut illud pluris æſtimetur, quam res ſpiritualis.

Cenſura Cleri Gallic. eadem, quæ ejuſdem propoſitionis XLVI. Alexandri VII. Hæc opinionum portenta in Tract. *de Simonia* confutata reperies.

47. Cum dixit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc *digniores*, non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo; vel ſecundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concurſus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio Concilio Tridentino Contraria eſt; Eccleſiæ utilitati, ac ſaluti animarum, quæ a paſtorum delectu præcipue pendet, adverſatur.*

Hujus propoſitionis errorem nervoſe, & breviter præfocavit S. Th. his verbis 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3. *Neceſſe eſt eligere ad Beneficia meliorem, vel ſimpliciter, vel in ordine ad bonum commune.* Vide quæ dicta ſunt, ubi de *Beneficiis*.

48. Tam clarum videtur, fornicationem ſecundum ſe nullam involvere malitiam, & ſolum eſſe malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi diſſonum videatur.

Cenſura Cleri Gallic. *Doctrina hac propoſitione contenta ſcandaloſa eſt, perniciosa, caſtarum, ac piarum aurium offenſiva, & erronea.*

Cenſuræ veritas, & æquitas ex ſe patent: *Fornicatio* ait S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 2. *eſt contra naturam prolis educandæ*, & ideo eſt *peccatum mortale*; ac proinde non ideo ſolum vitioſa, quia prohibita. Certe ſi fornicatio nonniſi a Dei poſitiva lege habeat, quod peccatum ſit gentiles, qui, legem hanc neſciebant, inculpabiliter fornicati fuere, quod repugnat Apoſtolo 1. Cor. 6. & Epheſ. 5. ubi fornicatio inter vitia per ſe mala, & quæ per Chriſti gratiam abluenda ſunt, numeratur. Sed de his prolixius in Tract. *de Peccatis* art. IV. quæſt. 15. dictum eſt.

49. Mollities jure naturæ prohibita non eſt: Unde ſi Deus eam non interdixiſſet, ſæpe eſſet bona, & aliquando obligatoria ſub mortali.

Repugnat D. Th. q. 15. *de Malo* art. 2. Repugnat Apoſtolo mollitiem recenſenti inter ea peccata, quæ Ethnicos ſolam naturæ legem agnoſcentes in perpetuum damnare potuerunt. Repugnat vel ipſis paganis, quos inter Martialis vir alioqui leviſſimus. Vide citatum caput.

50. Copula cum conjugata, conſentiente marito, non eſt adulterium; ideo ſufficit in confeſſione dicere, ſe eſſe fornicatum.

Cenſura Cleri Gallicani eadem, quæ XLVIII. Innocentii XI.

Repugnat Apoſtolo generatim, & indiſtincte pronuncianti, Rom. VII. *Quod mulier, vivente viro, vocabitur adultera, ſi fuerit cum alio viro.* Repugnat & Auguſt. quem tamen in fœditatis ſuæ patrocinium adducere conati ſunt

gio-

pſeudo-Caſuiſtæ. *Non eſt ita exiſtimandum*, ait lib. 1. de Serm. Dom. c. 17. *quod hoc femina, viro permittente, facere poſſe videatur; hoc enim omnium ſenſus excludit.* Vide dicta ad idem caput.

51. Famulos, qui ſubmiſſis humeris ſcienter adjuvat herum ſuum aſcendere per feneſtras ad ſtuprandam virginem, & multoties eidem ſubſervit deferendo ſcalam, aperiendo januam, aut quid ſimile cooperando, non peccat mortaliter, ſi id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aſpiciatur, ne domu expellatur.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio ſcandaloſa eſt, perniciosa, verbis Dominicis, & Apoſtolicis aperte contraria, & hæretica; quam enim dabit homo commutationem pro anima ſua? & digni ſunt morte non ſolum, qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* Cenſura hæc ſuam ſecum defert probationem. Appoſite S. Th. 2. 2. q. 62. art. 7. ad 1. *Non ſolum peccat ille qui peccatum exequitur, ſed etiam, qui quocumque modo peccati cauſſa eſt, vel cooperatur.* Vide quæ dicta ſunt ubi *de Scandalo*.

Nota cum Steyartio tenebroſam errones Caſuiſtarum Theologiæ profunditatem. Cum audis *notabile detrimentum*, magni aliquid concipis. Cum veneris ad rem ipſam, nihil detegis. Poteſt juxta eos occidi homo? utique pro re gravi: ſed quænam ea eſt? *regulariter aureus unus* vel ad ſummum paullo plures, ſed quibus nec vitam bovis in macello emas. Poteſt & occidi, qui alterius honorem invadit; ſed invadere cenſetur, qui dat alapam, ictumve fuſtis, aut dicit *mentiris*. Poteſt famulus Magiſtri libidibus cooperari, ſi id faciat *metu notabilis detrimenti*. Cujuſnam vero? an mortis? Non ita ſane, ſed ne torvis oculis aſpiciatur.

52. Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, & ſi abſit contemptus.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt ſcandaloſa, ad violandas leges tum civiles, tam Eccleſiaſticas, & Apoſtolicas viam aperit, ac proinde Superiorum auctoritate prohibenda.*

Vide, quæ dicta ſunt in Tract. *de Legibus*, ubi abunde probatum eſt id quod docet S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. *Leges* etiam civiles. & a fortiori Eccleſiaſticas *habere vim obligandi in foro conſcientiæ*, & quidem graviter in materia gravi, & ſecluſo quocumque contemptu.

53. Satisfacit præcepto Eccleſiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor ſimul, e diverſis Celebrantibus audit.

Cenſura Cleri Gallicani: *Hæc propoſitio abſurda eſt, ſcandaloſa, illuſoria, communique Chriſtianorum ſenſui repugnat.*

Ratio eſt, quia plures diverſorum Sacrorum partes non magis Sacrum unum efficiunt, quam caput Joannis, pectus Petri, & pedes Pauli ſimul ſint unus homo. Sane ſi quatuor diverſarum partes audiens, Miſſam integram audiſſe cenſetur, qui decem aut viginti partes ſimul audierit, eam audiſſe, quid ni cenſeatur? O miſeros parentes noſtros, qui hæc compendia neſcierunt? Ex propoſitionis hujus cenſura obiter colliges cum Steyartio, eum qui Miſſam audit a Conſecratione uſque ad finem, non ſatisfacere præcepto, ſi aliam poſthac audit a principio ad conſecrationem.

54. Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad ſe minorem.

Cenſura Cleri Gallicani eadem quæ xx. Alexandri VII.

Idem proſſus, ac ſi dixeris, qui centum debet, & nonniſi decem ſolvere poteſt, non tenetur ad decem. Nec ridiculum minus eſt fundamentum aſſertionis, quam aſſertio ipſa; ex ea tamen inferebant recentiores Caſuiſtæ, eum, qui totum, vel jejunii, vel Miſſæ audiendæ præceptum implere nequit, ne ad eam quidem partem teneri, quam poteſt: quod ſi in reſtitutione ſibi facienda non admiſiſſent, cur in rebus Deo debitis eam facile admiſerunt? Vide dicta, ubi *de D. Offici recitatione*.

55. Præcepto Communionis annuæ ſatisfit per ſacrilegam Domini manducationem.

Cenſura Cleri Gallic. *Doctrina hac propoſitione contenta temeraria eſt, ſcandaloſa, erronea, impietati, & ſacrilegio favet, & præceptis Eccleſiæ illudit.*

Repugnat Concilio Lateranenſi, ſecundum quod: *Omnis utriuſque ſexus debet reverenter ad minus in paſcha Euchariſtiæ Sacramentum ſuſcipere.* Si *reverenter*, ergo non ſacrilege, ſed cum debita animi præparatione. Fundamentum impiæ hujus aſſertionis hoc erat, & quod modus præcepti ſub præceptum non cadat, & quod Eccleſiæ actus internus præcipere nequeat. Fallit utrumque: Tum quia præceptum Eccleſiæ ſic impleri debet, ut nihil fiat contra finem actus præcepti, qui in communione eſt unio cordis cum Chriſto. Tum quia Eccleſia cum Communionem, aliaque ejuſdem generis multa præcipit, non tam præceptum condit novum, quam determinet Divinum. Tum denique quia non inepte probatur actus interiores ab Eccleſia præcipi poſſe. Vide quæ dixi in Tract. *de Legibus*.

56. Frequens Confeſſio, & Communio, etiam in his, qui gentiliter vivunt, eſt nota prædeſtinationis.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio, temeraria, ſcandaloſa, erronea, impia, & ſacris literis contraria.*

Audiatur vel ipſa ratio, & rationi conſonans S. Th. 3. part. q. 80. art. 4. ad 5. *Apoſtolus dicit* 1. ad Cor. 11. *Qui manducat, & bibit indigne; judicium ſibi manducat, & bibit, ideſt condemnationem. Dicit autem Gloſſa ibidem, quod indigne manducat, & bibit, qui in crimine eſt*, ergo qui in peccato mortali, ſi hoc Sacramentum accipiat, damnationem acquirit; atqui eſt in crimine & peccato, qui *gentiliter* vivit, ſeu qui inſtar Ethnici, Dei & Eccleſiæ leges neſcit: ſuiſque criminibus habenas laxat; ergo frequens ejus Communio, nedum nota eſt prædeſtinationis, ſed e contrario reprobationis, & quidam æternæ damnationis prodromus.

57. Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modo honeſtam.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt hæretica.*

Repugnat Conc. Trid. ſic. definienti: *Si quis dixerit ſine prævenientе Spiritus ſancti inſpiratione, atque ejus adjutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, ut ei juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Vide ſuperius dicta ad prop. xxvii. Innocentii XI.

58. Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem.

Cenſura Cleri Gallic. *Doctrina hac propoſitione contenta falſa eſt, temeraria, in errorem inducit, ſacrilegiis favet, Chriſtianæ ſimplicitati, Miniſtrorum Chriſti judiciariæ poteſtati, Confeſſionis integritati, atque ipſius Sacramenti inſtitutioni, ac fini derogat.*

Repugnat vel ipſi rationi, quæ aperte declarat medico ſpirituali, non ſecus ac corporali jus eſſe, ut interrogando cognoſcat, an inveteratum ſit necne malum, quod ſibi curandum proponitur. Solide S. Thomas in ſupplem. qu. 9. art. 2. ad 2. *Unum peccatum per ſe conſideratum non ita demonſtrat malam diſpoſitionem peccantis, ... quia in unum peccatum aliquis quandoque labitur, ex ignorantia, vel infirmitate: ſed multitudo peccatorum, ſeu eorum conſuetudo, quod in idem recidit in præſenti demonſtrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem ejuſdem.* Quis porro dixerit indifferens eſſe Confeſſioni, an pœnitens ex infirmitate, an ex magna & inveterata corruptione peccaverit?

59. Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiate tantum confeſſum, ratione magni concurſus Pœnitentium, qualis v. g. poteſt contingere in die magnæ alicujus feſtivitatis, aut Indulgentiæ.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ præcedentis.

Repugnat D. Thomæ, ubi ſupra, ſic ille: *De neceſſitate confeſſionis eſt, quod homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet; quod ſi non faciat, tunc eſt Confeſſionis ſimulatio.* Sed qui dimidiate tantum confitetur, non omnia, quæ in memoria habet, peccata deponit: ergo non vere, ſed ſimulate, & ideo invalide, confitetur. Nec obeſt magnus pœnitentium concurſus: nemo enim ante Recentiores etiam ſomniando cogitavit cauſſam hanc ſufficere, ut quis a Confeſſione quantum fieri poterit perfecta, & integra excuſetur. Jungatur hæc propoſitio cum undecima ex iis, quæ ab Alexandro VII. proſcriptæ ſunt, & apparebit Caſuiſtas inveniſſe artem, vi cujus, qui flagitioſiſſima quæque commiſerat, liber erat ab iis confitendis.

60. Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Eccleſiæ, etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dum-

dummodo ore profetat, ſe dolere, & proponere emendationem.

Cenſura Cleri Gallic. *Hæc propoſitio eſt erronea, & ad finalem impœnitentiam ducit.*

Repugnat naturæ pœnitentiæ, quæ vetat ne Confeſſarius quemquam abſolvat, niſi prudenter judicet eum vere de peccatis dulere, & ſerio diſpoſitum eſſe ad *emendam*, ut loquitur S. Thomas. *Quis autem id de eo judicet, in quo nullam emendationis ſpem deprehendit?* Vide, quæ dicta ſunt de peccati Occaſionibus, & ubi de Obligationibus Confeſſariorum.

61. Poteſt aliquando abſolvi, qui in proxima occaſione peccandi verſatur, quam poteſt, & non vult omittere: quinimmo directe, & ex propoſito quærit, aut ei ſe ingerit.

Cenſura Cleri Gall. eadem quæ xlı. Alexandri VII. idem & motivum cenſuræ.

62. Proxima occaſio peccandi non eſt fugienda, quando cauſſa aliqua utilis, aut honeſta non fugiendi occurrit.

Cenſura Cleri Gallic. eadem quæ xlı. Alexandri VII.

63. Licitum eſt quærere, directe occaſionem proximam peccandi pro bono ſpirituali, vel temporali noſtro, vel proximi.

Cenſura Cleri Gallicani: eadem quæ xlı. Alexandri VII. Circa hæc recorre ad ea, quæ ab Auctore dicta ſunt *de Occaſione proxima.*

64. Abſolutionis capax eſt homo, quantumvis laboret ignorantia Myſteriorum Fidei, & etiamſi per negligentiam, etiam culpabilem, neſciat Myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationis D. N. J. C.

Cenſura Cleri Gallicani eadem quæ xrı. Innocentii XI.

Dicitur Hebr. 10. ait S. Th. 2. 2. q. 2. art. 3. *Sine Fide impoſſibile eſt placere Deo.* Atqui inter myſteria quorum Fides ad placendum Deo eſt neceſſaria, prima tenet myſterium SS. Trinitatis, & Incarnationis, ex eodem S. Doctore ibid. art. 7. & unanimi Theologorum ſuffragio. Vide quæ dicta ſunt agendo *de Fide.*

65. Sufficit illa Myſteria ſemel crediđiſſe.

Virulentum hoc dogma ex æquo confutavimus in loco mox allegato. Ecquis in animum ſibi inducat, fidem deſidem, otioſam, quæque ita non erumpit in actum, ut quaſi in animo obliteretur, ad juſtificationem ſufficere? Hinc colliges non modo beneficio abſolutionis privandum eſſe pœnitentem, qui Religionis myſteria primaria ignorat, ſed etiam, an ignoret, ex profeſſo eſſe interrogandum, ſi probabilem hujus ignorantiæ ſuſpicionem, ſive ex modo confitendi, ſeu aliter præbeat. Quia cavendum Confeſſario, ne indignum abſolvat.

Quicumque autem cujuſvis conditionis, ſtatus, & dignitatis illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel diviſim defenderit, vel ediderit, vel de eis diſputative, publice, aut privatim tractaverit vel prædicaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem latæ ſententiæ, a qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute Sanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpeciaiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Tandem, ut ab injurioſis contentionibus Doctores, ſeu Scholaſtici, aut alii quicumque in poſterum ſe abſtineant, & ut paci & caritati conſulatur, idem Sanctiſſimus in virtute ſanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuſcriptis, quam in Theſibus, Diſputationibus, ac Prædicationibus, caveant ab omni cenſura, & nota, nec non a quibuſcumque conviciis contra eas propoſitiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognita ſint, & ſuper iiſdem propoſitionibus judicium proferatur.

C A P U T XXI.

Propoſitiones duæ de omnipotentia donata, & ſubjecta creaturæ, quæ die 23. Novembris ann. 1679. ab Innocentio XI. damnatæ ſunt ut temerariæ ad minimum, & novæ.

1. DEus donat nobis omnipotentiam ſuam, ut ea utamur, ſicut aliquis donat alteri villam, aut librum.

2. Deus ſubjicit nobis ſuam Omnipotentiam.

Si quibus probari poſſit prædictæ duæ theſes, iis utile, qui concurſum indifferentem in primo actu admittunt: & hi tamen fatentur iiſdem theſibus jure merito præfixum fuiſſe nigrum theta a Pontifice Romano. Scilicet enim concurſus Dei, qualiſcumque fingatur, non eſt concurſus ſubjectionis, ſed dignitatis, ac dominii cum ſit concurſus Dei pleniſſime dominii voluntatis creatæ, & actuum liberorum. Et vero ſi Omnipotentia voluntati creatæ ſubdita foret, non poſſet eſſe eadem creata libertas in mano Omnipotentiæ Divinæ, ſicut non poteſt in manu Subditorum eſſe voluntas Principis: porro luce meridiana clarius eſt libertatem creatam eſſe in manu Omnipotentiæ juxta id Prov. 21. *Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud*: & Hierem. 18. *Sicut lutum in manu figuli, ita & vos.* Sed de his, quæ incanto exciderunt mihi, & nihil ad moralem ſpectant, adi Dominicum Viva pag. 533.

C A P U T XXII.

Propoſitiones duæ de Confeſſione diverſis temporibus proſcriptæ.

1. SCientia ex confeſſione acquiſita uti licet, modo fiat ſine directa, aut indirecta revelatione, & gravamine pœnitentis, niſi aliud multo majus ex non uſu ſequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

Addita deinde explicatione, ſive limitatione, quod (propoſitio) ſit intelligenda de uſu ſcientiæ ex confeſſione acquiſitæ cum gravamine pœnitentis, ſecluſa quacumque revelatione, atque in caſu, quo multo majus gravamen ejuſdem pœnitentis ex non uſo ſequeretur (Conſultores Romani die 18. Nov. 1681. dictam propoſitionem quatenus admittit uſum dictæ ſcientiæ cum gravamine pœnitentis, omnino prohibendam eſſe, etiam cum dicta explicatione, vel limitatione . . . mandantes etiam univerſis Sacramenti Pœnitentiæ miniſtris, ut ab ea in praxim deducenda prorſus abſtineant. Vide quæ *de Sigillo Confeſſionis* ab Auctore explicantur.

2. Licet per literas ſeu internuntium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſenti abſolutionem obtinere.

Hæc propoſitio die 20. Jun. ann. 1602. damnata eſt a Clemente VIII. Bulla 87. *ad minus uti falſa, temeraria, & ſcandaloſa.* Vetatque idem Papa ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ, & ſibi reſervatæ, *ne deinceps iſta propoſitio publicis, privatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neve unquam tamquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur.*

Circa utramque hanc theſim plura proponi poſſunt ſcitu digniſſima, ut legere eſt apud Vivam. Sed quia hæc fuſe tractata ſunt, ubi *de Pœnitentia*, ea omittimus in præſenti.

C A P U T XVIII.

Propoſitio unica ab Innocentio X. damnata anno 1647. in Congregatione Generali Suprema, & Univerſalis Inquiſitionis.

1. SAnctus Petrus & S. Paulus ſunt duo Eccleſiæ Principes, unicum efficiunt, vel ſunt duo Eccleſiæ Catholicæ Coriphæi ac ſupremi Duces, ſumma inter ſe unitate conjuncti, vel ſunt geminus univerſalis Eccleſiæ vertex, qui in unum diviniſſime coaluerunt, vel ſunt duo Eccleſiæ Summi Paſtores ac Præſides, qui unicum caput conſtituunt.

Damna-

Digitized by Google

Damnatur hæc propoſitio, ut hæretica, ſi illa explicetur, ut ponat omnimodam æqualitatem inter S. Petrum, & S. Paulum ſine ſubordinatione S. Pauli ad S. Petrum in poteſtate ſuprema & regimine univerſalis Eccleſiæ.

Nota. Hæc propoſitio Scripturæ, & univerſæ Patrum traditionis adverſatur, ex quibus diſcimus Eccleſiam ſupra Petrum fundatam, atque hunc Principem, ac Caput a Chriſto fuiſſe conſtitutum; Paulum vero extraordinaria Apoſtolatus, & Epiſcopatus poteſtate, Petro æqualem fuiſſe; ſed Petrum præterea Caput, Principem, ac ordinarium totius Eccleſiæ Paſtorem fuiſſe, cui & Paulus, & Apoſtoli reliqui ſubjiciebantur.

CAPUT XXIV.

Propoſitiones duæ ab Alexandro VIII. damnatæ 24. Auguſti 1690.

1. BOnitas objectiva conſiſtit in convenientia objecti cum natura rationali; formalis vero in conformitate actuum cum regula morum. Ad hoc ſufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretative, hunc homo non tenetur amare, neque in principio, neque in decurſu vitæ ſuæ moralis.

Cenſura Summi Pontificis, & Cleri Gall. *Hæc propoſitio eſt hæretica*. Talem vero eſſe patebit ex iis, quæ dicta ſunt agendo de præcepto Caritatis. Primam hujus partem clare perimunt hæc S. Thomæ verba 1. 2. q. 89. art. 6. ad 3. *Cum homo uſum rationis habere incœperit... hoc eſt tempus pro quo obligatur ex Dei præcepto affirmativo ad ejuſdem amorem*.

Vide etiam quæ dicta ſunt in Tract. *de Virtutibus Theol.* c. 11. q. 1. & q. 3.

2. Peccatum philoſophicum, ſeu morale, eſt actus humanus diſconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi. Theologicum vero & mortale eſt tranſgreſſio libera divinæ legis, Philoſophicum quantumvis grave in illo qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, eſt grave peccatum, ſed non offenſa Dei, neque peccatum mortale, diſſolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum.

Cenſura Summi Pontificis, & Cleri Gall. *Hæc propoſitio ſcandaloſa eſt, temeraria, piarum aurium offenſiva, & erronea*.

Breviter, ſed nervoſe S. Th. 1. 2. q. 71. art. 6. ad 4. *ejuſdem eſt rationis, quod peccatum ſit contra ordinem rationis humanæ, & quod ſit contra legem æternam*: ergo dari nequit peccatum, quod rationi adverſetur, id eſt philoſophicum, quin eo ipſo legi æternæ diſſentiat, & quin conſequenter ſit Theologicum. Vide quæ etiam in eum ſcripta ſunt in tract. *de Peccatis*, qu. 2.

Hactenus laxiorem doctrinam præeunte Sede Apoſtolica inſectati ſumus; rigidiorem nunc, & quæ in oppoſitum ſcopulum impingit, eadem præeunte Sede Apoſtolica impugnabimus; ſic tamen ut nullam aſſingamus notam iis propoſitionibus, quæ ad dogma, non autem ad praxim pertinent; & circa quas utiliter conſuletur tractatus *de Gratia*.

CAPUT XXV.

Conſtitutio Innocentii XI. proſcribentis octo, & ſexaginta Theſes, quæ prætextu Orationis quietis a Michaele de Molinos docebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

CÆleſtis Paſtor Chriſtus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variiſque gentium erroribus involutum a poteſtate diaboli, ſub qua miſere poſt lapſum primi parentis tenebatur, ſua ineffabili miſeratione liberaret, carnem ſumere, & in ligno Crucis chirographo redemptionis noſtræ affixo, in teſtimonium ſuæ in nos caritatis ſeſe hoſtiam viventem Deo pro nobis offerre dignatus eſt, mox rediturus in Cælum, Eccleſiam Catholicam ſponſam ſuam, tamquam novam Civitatem ſanctam Hieruſalem deſcendentem de Cælo, non habentem rugam, neque maculam, unam ſanctamque in terris relinquens, armis potentiæ ſuæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apoſtolorum Principi, & Succeſſoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipſius ore hauſtam, ſartam tectamque cuſtodirent, ne oves pretioſo ſuo ſanguine redemptæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores reciderent, quod præcipue Beato Petro mandaſſe ſacra litera docent: Cui enim Apoſtolorum, niſi Petro dixit: Paſce oves meas; *& rurſus:* Ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos. *Quare Nobis, qui non noſtris meritis, ſed inſcrutabili Dei Omnipotentis conſilio in ejuſdem Petri Cathedra pari poteſtate ſedemus, ſemper fixum in animo fuit, ut populus Chriſtianus eam ſectaretur fidem, quæ a Chriſto Domino per Apoſtolos ſuos perpetua, & nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque uſque ad ſæculi conſummationem permanſuram eſſe promiſit.*

Cum igitur ad Apoſtolatum noſtrum relatum fuiſſet, quemdam Michaelem de Molinos prava dogmata tum verbo tum ſcripto docuiſſe, & in praxim deduxiſſe, quæ prætextu Orationis quietis contra doctrinam, & uſum a ſanctis Patribus ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis receptum, Fideles a vera Religione, & a Chriſtianæ pietatis puritate in maximos errores, & turpiſſima quæque inducebant; Nos qui cordi ſemper fuit, ut fidelium animæ nobis ex alto commiſſæ, purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum ſalutis portum tute pervenire poſſint, legitimis præcedentibus indiciis, prædictum Michaelem de Molinos carceribus mancipari mandavimus, deinde coram Nobis, & Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus Inquiſitoribus Apoſtolica auctoritate ſpecialiter deputatis, auditis pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, eorumque ſuffragiis tum voce tum ſcripto ſuſceptis, matureque perpenſis, implorata etiam Sancti Spiritus aſſiſtentia cum Prædictorum Fratrum noſtrorum unanimi voto ad damnationem infraſcriptarum Propoſitionum ejuſdem Michaelis de Molinos, a quo fuerunt pro ſuis recognitæ, & de quibus Propoſitionibus tamquam a ſe dictatis, ſcriptis, communicatis, & creditis ipſe convictus & reſpective confeſſus fuerat, ut latius in proceſſu, & decreto de mandato noſtro lato die 24. Auguſti præſentis ann. 1687. devenire ut infra decrevimus.

PROPOSITIONES.

OPortet hominem ſuas potentias annichilare. Et hæc eſt via interna.

2. Velle operari active, eſt Deum offendere, qui vult eſſe ipſe ſolus Agens, & ideo opus eſt ſe ipſum in Deo totum, & totaliter derelinquere, & poſtea permanere, velut corpus exanime.

3. Vota de aliquo faciendo ſunt perfectionis impeditiva.

4. Activitas naturalis eſt gratiæ inimica, impeditque Dei operationes, & veram perfectionem, quia Deus operari vult in nobis ſine nobis.

5. Nihil operando anima ſe annihilat, & ad ipſum principium redit, & ad ſuam originem, quæ eſt eſſentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata, & Deus tunc in ſeipſo remanet; quia tunc non ſunt amplius duæ res unitæ, ſed una tantum, & hac ratione Deus vivit, & regnat in nobis, & anima ſeipſam annihilat in eſſe operativo.

6. Via interna eſt illa, quæ non cognoſcitur nec lumen, nec amor, nec reſignatio, & non oportet Deum cognoſcere, & hoc modo recte proceditur.

7. Non debet anima cogitare nec de præmio, nec de punitione, nec de Paradiſo, nec de Inferno, nec de morte, nec de æternitate.

8. Non debet velle ſcire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate reſignata maneat, nec ne; nec opus eſt ut velit cognoſcere ſuum ſtatum, nec proprium nihil, ſed debet ut corpus exanime manere.

9. Non debet anima reminiſci nec ſui, nec Dei, nec cujuſcumque rei, & in via interna omnis reflexio eſt nociva, etiam reflexio ad ſuas humanas actiones, & ad proprios defectus,

Digitized by Google

20. Si proprii defectus alios ſcandalizent, non eſt neceſſarium reflectere, dummodo non adſit voluntas ſcandalizandi; & ad proprios defectus non poſſe reflectere, gratia Dei eſt.

21. Ad dubia, quæ occurrunt, an recte procedatur necne, non opus eſt reflectere.

22. Qui ſuum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere, nec de Inferno, nec de Paradiſo, nec debet deſiderium habere propriæ perfectionis, nec virtutum, nec propriæ ſanctitatis, nec propriæ ſalutis, cujus ſpem expurgare debet.

23. Reſignato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda eſt cogitatio, & cura de omni re noſtra; & relinquere, ut faciat in nobis ſine nobis ſuam divinam voluntatem.

24. Qui divinæ voluntati reſignatus eſt, non convenit, ut a Deo rem aliquam petat, quia petere eſt imperfectio, cum ſit actus propriæ voluntatis & electionis; & eſt velle, quod divina voluntas noſtræ conformetur, & non quod noſtra divinæ. Et illud Evangelii, *petite, & accipietis*, non eſt dictum a Chriſto pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Immo hujuſmodi animæ eo perveniunt, ut non poſſint a Deo rem aliquam petere.

25. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec iſti ob rem aliquam gratias agere debent, quia utrumque eſt actus propriæ voluntatis.

26. Non convenit Indulgentias quærere pro pœna propriis peccatis debita; quia melius eſt divinæ Juſtitiæ ſatisfacere, quam divinam Miſericordiam quærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, & iſtud ab amore noſtri intereſſato; nec eſt res Deo grata, nec meritoria, quia eſt velle crucem fugere.

27. Tradito Deo libero arbitrio, & eidem relicta cura, & cogitatione animæ noſtræ, non eſt amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia reſiſtentia fieri debet, niſi negativa, nulla adhibita induſtria; & ſi natura commovetur, oportet ſinere, ut commoveatur, quia eſt natura.

28. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, ſpeciebus, & propriis conceptionibus, non adorat Deum in ſpiritu & veritate.

29. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

30. Aſſerere, quod in oratione opus eſt ſibi per diſcurſum auxilium ferre, & per cogitationes, per quas Deus animam non alloquitur, ignorantia eſt. Deus nunquam loquitur, ejus locutio eſt operatio; & ſemper in anima operatur, quando hæc ſuis diſcurſibus, cogitationibus, & rationibus eum non impedit.

31. In oratione opus eſt manere in fide obſcura, & univerſali, cum quiete & oblivione cujuſque cogitationis particularis, ac diſtinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, & ſic in Dei præſentia manere ad illum adorandum & amandum, eique inſerviendum, ſed abſque productione actuum, quia in his Deus ſibi non complacet.

32. Cognitio hæc per fidem non eſt actus a creatura productus, ſed eſt cognitio a Deo creaturæ tradita, quam creatura ſe habere non cognoſcit, ſed poſtea cognoſcit illam ſe habuiſſe; & idem dicitur de amore.

33. Myſtici cum Sancto Bernardo in Scala Clauſtralium, diſtinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, & Contemplationem infuſam. Qui ſemper in primo ſiſtit, nunquam ad ſecundum pertranſit. Qui ſemper in ſecundo perſiſtit, nunquam ad tertium pervenit, qui eſt noſtra contemplatio acquiſita, in qua per totam vitam perſiſtendum eſt, dummodo Deus animam non trahat, abſque eo quod ipſa id expectet, ad contemplationem infuſam, & hac ceſſante, anima regredi debet ad tertium gradum, & in ipſo permanere abſque eo quod amplius redeat ad ſecundum, aut primum.

34. Qualeſcumque cogitationes in oratione occurrant, etiam impuræ, etiam contra Deum, Sanctos, Fidem, & [illegible]ramenta, ſi voluntarie non nutriantur, nec voluntarie [illegible]ntur; ſed cum indifferentia, & reſignatione tole[illegible] non impediunt orationem Fidei: immo eam per[illegible] efficiunt, quia anima tunc magis divinæ volun[illegible] remanet.

[illegible] ſuperveniat ſomnus, & dormiatur, nihilo[illegible] & contemplatio actualis, quia oratio, & reſignatio, idem ſunt, & dum reſignatio perdurat, perdurat & oratio.

36. Tres illæ viæ, Purgativa, Illuminativa, & Unitiva, ſunt abſurdum maximum, quod dictum fuerit in myſtica. Cum non ſit niſi unica via, ſcilicet via interna.

37. Qui deſiderat, & amplectitur devotionem ſenſibilem, non deſiderat, nec quærit Deum; ſed ipſum, & male agit, cum eam deſiderat, & eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tum in locis ſacris, quam in diebus ſolemnibus.

38. Tædium rerum ſpiritualium bonum eſt; ſiquidem per illud purgatur amor proprius.

39. Dum anima interna faſtidit diſcurſus de Deo, & virtutes, & frigida remanet, nullum in ſe ipſa ſentiens fervorem, bonum ſignum eſt.

40. Totum ſenſibile, quod experimur in vita ſpirituali, eſt abominabile, ſpurcum, & immundum.

41. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a ſenſibus cognoſci. Opus eſt amittere virtutes.

42. Nec ante, nec poſt Communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio (pro iſtis animabus internis) quam permanentia in ſolita reſignatione paſſiva, quia modo perfectiore ſupplet omnes actus virtutum, qui poſſunt, & ſiunt in via ordinaria. Et ſi hac occaſione Communionis inſurgant motus humiliationis, petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi ſunt, quoties non dignoſcatur, eos eſſe ex impulſu ſpeciali Dei; alias ſunt impulſus naturæ nondum mortuæ.

43. Male agit anima, quæ procedit per hanc viam internam, ſi in diebus ſollemnibus vult aliquo conatu particulari excitare in ſe devotum aliquem ſenſum; quoniam animæ internæ omnes dies ſunt æquales omnes feſtivi. Et idem dicitur de locis ſacris, quia hujuſmodi animabus omnia loca æqualia ſunt.

44. Verbis, & lingua gratias agere Deo non eſt pro animabus internis, quæ in ſilentio manere debent, nullum Deo impedimentum apponendo, quod operetur in illis. & quo magis Deo ſe reſignant, experiuntur ſe non poſſe orationem Dominicam, ſeu *Pater noſter*, recitare.

45. Non convenit animabus hujus viæ internæ, quod faciant operationes, etiam virtuoſas, ex propria electione, & activitate, alias non eſſent mortuæ: nec debent elicere actus amoris erga B. Virginem, Sanctos, aut Humanitatem Chriſti; quia cum iſta objecta ſenſibilia ſint, talis eſt amor erga illa.

46. Nulla creatura, nec B. Virgo, nec Sancti ſedere debent in noſtro corde, quia ſolus Deus vult illud occupare, & poſſidere.

47. In occaſione tentationum, etiam furioſarum, non debet anima elicere actus explicitos virtutum oppoſitarum, ſed debet in ſupradicto amore, & reſignatione permanere.

48. Crux voluntaria mortificationum pondus grave eſt, & infructuoſum, ideoque dimittenda.

49. Sanctiora opera, & pœnitentiæ, quas peregerunt Sancti, non ſufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæſionem.

50. B. Virgo nullum unquam opus exterius peregit, & tamen fuit Sanctis omnibus ſanctior, igitur ad ſanctitatem perveniri poteſt abſque opere exteriori.

51. Deus permittit, & vult ad nos humiliandos, & ad veram transformationem perducendos, quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, Dæmon violentiam inferat earum corporibus, eaſque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, & ſine mentis offuſcatione, movendo phyſice illorum manus, & alia membra contra eorum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios actus per ſe peccaminoſos, in quo caſu non ſunt peccata, quia in iis non adeſt conſenſus.

52. Poteſt dari caſus, quod hujuſmodi violentiæ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum perſonarum, ſcilicet maris & feminæ, & ex parte utriuſque ſequatur actus.

53. Deus præteritis ſæculis Sanctos efficiebat tyrannorum miniſterio, nunc vero eos efficit Sanctos miniſterio Dæmonum, qui cauſando in eis prædictas violentias facit, ut

illi

illi ſe ipſos magis deſpiciant, atque annihilent, & ſe Deo reſignent.

44. Job blaſphemavit, & tamen non peccavit labiis ſuis quia fuit ex Dæmonis violentia.

45. Sanctus Paulus hujuſmodi Dæmonis violentias in ſuo corpore paſſus eſt, unde ſcripſit: *Non quod volo bonum, hoc ago, ſed quod nolo malum, hoc facio.*

46. Hujuſmodi violentiæ ſunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, & ad eam ad veram transformationem, & unionem perducendam, nec alia ſupereſt via: Et hæc eſt via facilior, & tutior.

47. Cum hujuſmodi violentiæ occurrunt, ſinere oportet, ut Satanas operetur, nullam adhibendo induſtriam, nullumque proprium conatum, ſed permanere debet homo in ſuo nihilo; & etiamſi ſequantur pollutiones, & actus obſcœnis propriis manibus, & etiam pejora, non opus eſt ſeipſum inquietari; ſed foras emittendi ſunt ſcrupuli, dubia, & timores, quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magiſque candida, & acquiritur ſancta libertas. Et præ omnibus non opus eſt hæc confiteri; & ſanctiſſime fit, non confitendo; quia hoc pacto ſuperatur Dæmon, & acquiritur theſaurus pacis.

48. Satanas, qui hujuſmodi violentias infert, ſuadet deinde gravia eſſe delicta, ut anima ſe inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires enervandas, melius eſt ea non confiteri, quia non ſunt peccata, nec etiam venialia.

49. Job ex violentia Dæmonis ſe propriis manibus polluebat, eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces (ſic interpretando locum ex cap. XVI. Job.)

50. David, Hieremias, & multi ex Sanctis Prophetis hujuſmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

51. In Sacra Scriptura multa ſunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminoſos, uti illud de Sampſone, qui per violentiam ſe ipſum occidit cum Philiſtæis, conjugium iniit cum alienigena, & cum Dalila meretrice fornicatus eſt, quæ alias erant prohibita, & peccata fuiſſent; De Juditha, quæ Olopherni mentita fuit: De Eliſæo, qui pueris maledixit: De Elia, qui combuſſit Duces cum turmis Regis Acab. An vero fuit violentia immediate a Deo peracta, vel Dæmonum miniſterio, ut in aliis animabus contingit, in dubio relinquitur.

52. Cum hujuſmodi violentiæ etiam impuræ abſque mentis offuſcatione accidunt, tunc anima Deo poteſt uniri, & de facto ſemper magis unitur.

53. Ad cognoſcendum in praxi, an aliqua operatio in aliis perſonis fuerit violenta, regula, quam de hoc habeo, nedum ſunt proteſtationes animarum illarum, quæ proteſtantur ſe dictis violentiis non conſenſiſſe, aut jurare non poſſe, quod in iis conſenſerint, & videre quod ſint Animæ, quæ proficiunt in via interna; ſed regulam ſumerem a lumine quodam actuali, cognitione humana, ac Theologica ſuperiore, quod me certo cognoſcere facit cum interna certitudine, quod talis operatio eſt violenta, & certus ſum quod hoc lumen a Deo procedit, quia ad me pervenit conjunctum cum certitudine, quod a Deo proveniat, & mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium: eo modo quo interdum contingit, quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipſe ſit, qui revelat, & anima in contrarium non poteſt dubitare.

54. Spirituales vitæ ordinariæ in hora mortis ſe deluſos invenient, & confuſos, & cum omnibus paſſionibus in alio mundo purgandis.

55. Per hanc viam internam pervenitur, etſi multa cum ſufferentia ad purgandas, & extinguendas omnes paſſiones ita quod nihil amplius ſentiant, nihil, nihil: nec ullam ſentiunt inquietudinem, ſicut corpus mortuum, nec anima ſe amplius commoveri ſinit.

56. Duæ leges, & duæ cupiditates, animæ una, & amoris proprii altera, tandiu perdurant, quandiu perdurat amor proprius, unde quando hic purgatus eſt, & mortuus, ut fit per vim internam, non adſunt amplius illæ duæ leges, & duæ cupiditates, nec ulterius lapſus aliquis incurritur, nec aliquid ſentitur amplius, nequidem veniale peccatum.

57. Per contemplationem acquiſitam pervenitur ad ſtatum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

58. Ad ejuſmodi ſtatum pervenitur, non reflectendo amplius ad proprias operationes; quia defectus ex reflexione oriuntur.

59. Via interna ſejuncta eſt a Confeſſione, a Confeſſariis, & a caſibus conſcientiæ, a Theologia, & Philoſophia.

60. Animabus provectis, quæ reflexionibus mori incipiunt, & eo etiam perveniunt, ut ſint mortuæ, Deus Confeſſionem aliquando efficit impoſſibilem, & ſupplet ipſe tanta gratia perſeverante, quantum in Sacramento reciperent; & ideo hujuſmodi animabus non eſt bonum in tali caſu ad Sacramentum Pœnitentiæ accedere, quia id eſt in illis impoſſibile.

61. Anima cum ad mortem myſticam pervenit, non poteſt amplius aliud velle quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem, & Deus illi eam abſtulit.

62. Per viam internam pervenitur ad continuum ſtatum immobilem in pace imperturbabili.

63. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem ſenſuum: quinimmo ſignum, quod quis in ſtatu nihilitatis maneat, ideſt mortis myſticæ, eſt, ſi ſenſus exteriores non repræſentent amplius res ſenſibiles, unde ſint, ac ſi non eſſent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus ſe ad res applicet.

64. Theologus minorem diſpoſitionem habet, quam homo rudis ad ſtatum contemplativum: Primo quia non habet fidem adeo puram: Secundo quia non eſt adeo humilis: Tertio quia non adeo curat propriam ſalutem: Quarto quia caput refertum habet phantaſmatibus, ſpeciebus, opinionibus, & ſpeculationibus, & non poteſt in illum ingredi verum lumen.

65. Præpoſitis obediendum eſt in exteriore, & latitudo voti obedientiæ Religioſorum tantummodo ad exterius pertingit: in interiore vero aliter res ſe habet, quia ſolus Deus, & Director intrant.

66. Riſu digna eſt nova quædam doctrina in Eccleſia Dei, quod anima quoad internum gubernari debeat ab Epiſcopo, quod ſi Epiſcopus non ſit capax anima ipſum cum ſuo directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec Sacra Scriptura, nec Concilia, nec Canones, nec Bullæ, nec Sancti, nec Auctores eam unquam tradiderunt, nec tradere poſſunt, quia Eccleſia non judicat de occultis, & anima jus habet eligendi quemcumque ſibi bene viſum.

67. Dicere, quod internum manifeſtandum eſt exteriori tribunali Præpoſitorum, & quod peccatum ſit id non facere, eſt manifeſta deceptio; quia Eccleſia non judicat de occultis, & propriis animabus præjudicant his deceptionibus, & ſimulationibus.

68. In mundo non eſt facultas, nec juriſdictio ad præcipiendum, ut manifeſtentur Epiſtolæ Directoris quoad internum animæ, & ideo opus eſt animadvertere, quod hoc eſt inſultus Satanæ &c.

Quas quidem propoſitiones tamquam hæreticas, ſuſpectas, erroneas, ſcandaloſas, blaſphemas, piarum aurium offenſivas, temerarias, Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & everſivas, & ſeditioſas reſpective; ac quæcumque ſuper iis verbo ſcripto, vel typis emiſſa, pariter cum voto eorumdem Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, & Inquiſitorum Generalium damnavimus, circumſcripſimus, & abolevimus: deque eiſdem, & ſimilibus omnibus, & ſingulis poſt hac quoquo modo loquendi, ſcribendi, diſputandi, eaſque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuſcumque interdicimus, & contrafacientes omnibus Dignitatibus, Gradibus, Honoribus, Beneficiis, & Officiis ipſo facto perpetuo privavimus, & inhabiles ad quæcumque decrevimus, vinculoque etiam anathematis eo ipſo innodavimus, a quo niſi a Nobis, & a Romanis Pontificibus ſucceſſoribus noſtris valeant abſolvi. Præterea eodem noſtro Decreto prohibuimus, & damnavimus omnes libros, omniaque opera quocumque loco, & idiomate impreſſa, necnon omnia manuſcripta ejuſdem Michaelis de Molinos, *vetuimuſque, ne quis cujuſcumque gradus, conditionis, vel ſtatus, etiam ſpeciali nota dignus audeat ſub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, ſive ſub eiſdem verbis, ſub æqualibus, aut æquipollentibus, ſive abſque nomine, ſeu ficto, aut alieno nomine ea imprimere, vel imprimi facere, neque impreſſa, ſeu manuſcripta legere,*

vel apud ſe retinere, ſed Ordinariis locorum, aut hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus ſtatim tradere, & conſignare teneantur ſub eiſdem pœnis ſuperius inflictis; qui Ordinarii, & Inquiſitores ſtatim ea igni comburant, vel comburi faciant. *Tandem ut prædictus* Michael de Molinos *ob hæreſes, errores, & turpia facta prædicta debitis pœnis in aliorum exemplum, & ipſius emendationem plecteretur; lecto in eadem noſtra Congregatione toto proceſſu, & auditis dilectis filiis Conſultoribus noſtræ ſanctæ Inquiſitionis Officii, in Sacra Theologia, & in Jure Pontificio Magiſtris, cum eorumdem Venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium unanimi voto, dictum* Michaelem de Molinos, *tamquam reum convictum, & confeſſum reſpective, & uti hæreticum formalem, licet pœnitentem, in pœnam arcti & perpetui carceris, & ad peragendas alias pœnitentias ſalutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipſum emittenda, ſervato juris ordine, damnavimus; mandantes, ut die, & hora præfigendis in Eccleſia Sanctæ Mariæ ſupra Minervam hujus almæ Urbis, præſentibus omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Romanæ Curiæ noſtræ Prælatis, univerſoque populo ad id etiam per conceſſionem Indulgentiarum convocando, ex alto tenore proceſſus, ſtante in ſuggeſtu eodem* Michaele de Molinos, *una cum ſententia inde ſequuta legeretur; & poſtquam idem* de Molinos *habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores, & hæreſes publice abjuraſſet, facultatem dedimus dilecto filio noſtro Sancti Officii Commiſſario, ut eum a Cenſuris, quibus innodatus erat, in forma Eccleſiæ conſueta abſolveret; quæ omnia in executionem dictæ noſtræ ordinationis die 3. Septembris labentis anni ſollemniter adimpleta ſunt.*

Et licet ſupranarratum Decretum de Mandato noſtro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum, publicis locis affixum, & divulgatum fuerit: nihilominus ut hujus Apoſtolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri poſſit, utque populus Chriſtianus Catholica veritate inſtructior per viam ſalutis incedere valeat, Prædeceſſorum noſtrorum Summorum Pontificum veſtigiis inhærentes, hac noſtra perpetuo valitura Conſtitutione ſupradictum Decretum denuo approbamus, confirmamamus, & debitæ executioni tradi mandamus: iterum ſupradictas propoſitiones definitive damnantes, & reprobantes, libroſque, & manuſcripta ejuſdem Michaelis de Molinos *prohibentes, & interdicentes ſub eiſdem pœnis, & cenſuris contra tranſgreſſores latis, & inflictis.*

Decernentes inſuper præſentes literas ſemper, & perpetuo validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumque Judices ordinarios, & delegatos, quavis auctoritate fungentes, & functuros ubique judicari, & definiri debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane quidquid ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides prorſus adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, prohibitionis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud S. M. Maj. anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo octogeſimo ſeptimo, duodecimo Kalendis Decemb. Pontificatus noſtri anno duodecimo.

En nefaria Molinos commenta, quæ dum in Eccleſia S. Mariæ ſupra Minervam legerentur coram conſertiſſima multitudine populi, plebs effuſiſſimis vocibus conclamabat: *Damnetur ad ignem, ad ignem*. Sed lenis inquiſitio Romana, miſerum ſenem, (qui principiis ſuis adhærens per annos duodecim a Sacramentali Confeſſione ſe abſtinuerat, & cujus in ſcriniis reperta duodecim millia Epiſtolarum ſatis indicabant, quam late errores ſuos ſparſiſſet) addixit carceri perpetuo, ubi pœnitens obiit die 28. Nov. ann. 1692.

Prædictorum errorum ſumma hæc eſt, 1. homini enitendum eſſe, ut facultatum ſuarum activitatem cohibeat, adeoque quantum ad ipſas maneat in quiete ? unde commentis hujus ſequacibus indictum eſt nomen *Quietiſtarum*) & ſic de nulla re curam habeat, non de inferno, non de paradiſo, non de propriis defectibus &c. Propoſ. 1. xv. xv. vi. vii. viii. ix.

2. Abjiciendam eſſe tum orationem, qua quidpiam petatur, tum quamlibet corporis mortificationem. Propoſ. xiv. xxxviii.

3. Id locum habere etiam, cum quia inſolitis tentationibus quatitur, & impuras quaſcumque carnis rebelliones experitur; quia hæc mera ſunt dæmonis violentiæ, quæ ad fornicationem uſque progredi poſſint, & de facto pluries progreſſæ ſint, abſque ullo hominis peccato, quia abſque ullo ejus conſenſu. Propoſ. xli. xlii. lx. &c.

4. Obſcœna hæc, ſi quandoque in corpore exurgant, non eſſe Confeſſario aperienda, ut quæ nequidem ſint veniales culpæ; immo, quæ animum in via interna progredientem magis uniant Deo. Propoſ. xlvii. xlviii. lx. &c.

Hæc porro eo uſque fidei, communique Chriſtianorum ſenſui adverſantur, ut nulla indigeant confutatione. *Intelligendum eſt*, ait S. Thom. 1. part. quæſt. 105. art. 5. *ſic Deum operari in rebus, quod tamen ipſæ res proprium habeant operationem*, & 2. 2. quæſt. 180. art. 3. *Vita noſtra hic dicitur operatio, cui homo principaliter intendit*: non ergo *contemplationi inimica eſt activitas naturalis; ſed hæc cum illa concurrere debet.*

Per jejunium, vigilias, & alia hujuſmodi retrahitur homo a peccatis luxuriæ, & a quibuſcumque aliis peccatis, ait idem S. Thomas 2. 2. quæſt. 180. art. 2. Unde Apoſtolus 1. Cor. 9. *Caſtigo corpus meum &c.* & Rom. 8. *Si facta carnis mortificaveritis, vivetis*; non ergo *Crux voluntaria mortificationum pondus eſt infructuoſum &c.*

Dominus, ait idem Angelus Scholæ 2. 2. qu. 83. art. 5. *docuit diſcipulos*, utique Divinæ voluntati reſignatos, determinatos, quædam *petere*, ac ea præſertim, quæ *continentur in petitionibus Orationis Dominicæ*, ac proinde ne non ſuccumberent tentationi; ergo non *convenit tantum, ſed & prorſus neceſſe eſt ut is etiam, qui divinæ voluntati reſignatus eſt, a Deo rem aliquam petat.*

Cetera, quæ pudor pene prohibuit referre, prohibet confutare: perpendat quis impium Molinos ſyſtema, ſtatimque gnoſticum hominem deprehendet, qui ſuos ſuaſque ad nefaria quæque flagitia pellicere voluit, eiſque omnem adimere ſcrupulum, veritus dumtaxat, ne vel Confeſſario, vel Superiori, quiſquis ille foret, infamia ſua detegeretur.

CAPUT XXVI.

Refertur Decretum alterum SS. D. N. Alexandri Papæ VIII. die 7. Decemb. 1690.

SAnctiſſimus D. N. Alexander Divina Providentia Papa VIII. prædictus, pro paſtorali cura ovium a Chriſto Domino ſibi commiſſu de earum ſalute ſollicitus, ut inoffenſo gradu per rectas ſemitas poſſint incedere, & paſcua nimium perniciofa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius ſupra triginta propoſitionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis, ac Reverendiſſimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus commiſit, qui tantum negotium diligenter aggreſſi, eique ſedulo, ac pluries incumbentes, ſuper unaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati ſuæ ſigillatim detulerunt.

PROPOSITIONES

Autem ſunt infraſcriptæ, videlicet.

1. IN ſtatu naturæ lapſæ ad peccatum formale, & demeritum ſufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in cauſſa ſua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.

Si res ita ſe haberet, prava deſideria, quæ homo invitus patitur, & involuntarii concupiſcentiæ motus, totidem

tidem peccata erunt, quod a Tridentinis Patribus in Calvino, ac Luthero, & ab Apoſtolica Sede in Bajo damnatum eſt. Vide Tract. *de actibus humanis* tom. I. præfationem, & cap. XVI. de damnata doctrina, in quo declaratur, hac propoſitione baſim contineri Janſeniani ſyſtematis, quod ſtatuit amiſſum fuiſſe in Adamo liberum arbitrium, Dei caſtum amorem, & legis naturalis cognitionem, quæ perfectiones naturæ integræ debebantur. Cum vero harum naturalium, ut ipſi ajunt, perfectionum omiſſio, voluntaria & libera in Adami voluntate fuerit, libertatem hanc quam in cauſſa homines habuerunt ſufficere blaterant ut neceſſariæ ex cupiditate prodeuntes, aut involuntariæ etiam ob ignorantiam legis naturalis actiones vera peccata formalia ſint. Hæc autem & ab Eccleſia damnata ſunt, & iis confutantur argumentis, quibus ex Scriptura, & patribus oſtenditur, manere adhuc in homine lapſo liberum arbitrium; neminem peccare in eo quod vitare non poſſit; invincibilem ignorantiam a culpa excuſare, & naturam per originale peccatum ita depravatam non eſſe, ut cognitiones aliquas, aliquoſque motus non habeat, ac habere poſſit, etiam gratia ſpoliata, quæ mala non ſint.

2. Tametſi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in ſtatu naturæ lapſæ operantem ex ipſa non excuſat a peccato formali.

Repugnat S. Thomæ 1. 2. quæſt. 76. art. 3. ubi ait: *Patet, quod nulla ignorantia invincibilis eſt peccatum*. Vide quæ dicta ſunt in Tract. *de Actibus Humanis*, & *de peccatis* c. 4.

3. Non licet ſequi opinionem vel inter probabiles probabiliſſimam.

Hæc propoſitio confutata fuit Tract. *de Conſcientia* qu. IV. reſp. 2.

4. Dedit ſemetipſum pro nobis oblationem Deo, non pro ſolis Electis, ſed pro omnibus, & ſolis Fidelibus.

De iſta, & duabus ſequentibus agunt Theologi, ubi de Gratia; ibi enim Theologi probant, ac perſpicuis ex Scriptura, & PP. deductis argumentis oſtendunt, Chriſtum non pro ſolis fidelibus, ſed pro omnibus mortuum eſſe, ac etiam Paganos, Judæos, Hæreticoſque Divinæ Redemptionis beneficium experiri per interiorem mentis, illuſtrationem, inſpirationem, motionemque divinæ Gratiæ ſufficientis. Solum enim de obduratis, & obcæcatis nonnullis, deque pueris decedentibus in utero matris, aut non valentibus ad baptiſmum pervenire in ſcholis controvertitur, num gratiam ſufficientem recipiant.

5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jeſu Chriſto influxum, adeoque hinc recte inferes, in illis eſſe voluntatem nudam, & inermem, ſine omni gratia ſufficienti.

6. Gratia ſufficiens ſtatui noſtro non tam utilis, quam pernicioſa eſt, ſicut ut proinde merito petimus petere: a gratia ſufficienti libera nos Domine.

7. Omnis humana actio deliberata eſt Dei dilectio, vel mundi; ſi Dei, caritas Patris eſt; ſi mundi, concupiſcentia carnis, hoc eſt, mala eſt.

Falſa eſt hæc propoſitio, atque præcipuum in ea reperitur Janſeniani ſyſtematis fundamentum, ſtabilito tamen, deperditum eſſe in ſtatu naturæ lapſæ liberum arbitrium. Hoc enim ſenſu propoſitio illa indicat, omnem actionem noſtram deliberatam neceſſario oriri vel ab illa vitioſa cupiditate, quæ in homine, loco caſti amoris naturæ nondum vitiatæ debiti, ſucceſſit; vel ex Gratia Chriſti, ſive Caritate, qua idem homo jam neceſſitati agendi ſubjectus, inſtar lancis flectitur, atque trahitur. En turpiſſima propoſitionis hæreſis! Fides autem orthodoxa docet, præter actus a Caritate prodeuntes, dari etiam ſupernaturales actus Fidei, Spei, & Timoris, atque bonas nonnullas operationes in infidelibus, peccatoribus, aliiſque Caritate carentibus. Vide Tract. *de Actibus Humanis*, & quæ a nobis cap. XVI. dicta ſunt.

8. Neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare.

Falſa eſt hæc propoſitio; neque magis neceſſe eſt infidelem in omni opere peccare, quam fidelem in omni opere ſanctum eſſe. Vide quæ ſuperius dicta ſunt cap. XVI.

9. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, & diſconvenientiam cum natura rationali, ſine ullo ad Deum offenſum reſpectu.

Falſa eſt hæc aſſertio; quia non peccat, qui ordinate agit; porro agit ordinate, qui peccatum etiam præciſe, ut turpe eſt, & humanæ naturæ inſenſum deteſtatur: quia peccatum etiam ut turpe, & naturæ diſconveniens deteſtationem meretur. Ita Stayaert Tom. 6. pag. 336. qui addit deteſtationem, ſeu odium peccati reſpicere poſſe meram ejus turpitudinem ſine reſpectu offenſæ Dei, quæ eidem peccato ineſt; ſic tamen, ut deteſtans ad actum illum ſe excitet ex aliqua Dei dilectione, vel alio motivo, quod nullatenus poſſit redargui. Quamquam, ut notavit Viva, inde etiam peccat hæc propoſitio, quod ſupponat peccatum ut naturæ contrarium odio haberi poſſe ſine ullo prorſus ad Deum reſpectu. Utique qui peccatum odit ut contrarium naturæ, odit illud ut prohibitum a Supremo Legiſlatore, & ut repugnans legi æternæ, quæ Deus eſt, ut cum aliis dixi in Tract. *de Peccatis* cap. I. artic. 8. Interim nota eos, qui peccatum odio haberi volunt *cum reſpectu ad Deum offenſum*, exigere, ut quiſquis oderit peccatum, quatenus eſt offenſa Dei ſumma boni, ac proinde eoſdem arbitrari illud dumtaxat peccati odium ab omni culpa vacare, quod ex Caritatis motivo procedit: patet id vel ex ipſa prop. VII. quam paullo ante ſuo ordine retulimus. Vide explic.

10. Intentio, qua quis deteſtatur malum, & proſequitur bonum, mere ut cæleſtem obtineat gloriam, non eſt recta, nec Deo placens.

Confutata eſt hæc propoſitio in *Tract. de Spe*, & *Caritate*.

11. Omne, quod non eſt ex Fide Chriſtiana ſupernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum eſt.

Si vera ſit hæc aſſertio, nulla erunt opera moraliter bona; malum erit id omne, quod fit ex notitia unius Dei: malus erit actus Fidei, & Spei, & Timoris ab homine actu, vel habitu per Caritatem non operante procedens; quæ omnia totidem ſunt apud alios, quam Janſenii Aſſeclas, falſa, & abſurda.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamſi videantur credere, non eſt Fides Divina, ſed humana.

Repugnat Concilio Trid. ſeſſ. 6. canon. 28. inquienti: Si *quis dixerit amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe veram fidem, licet non ſit viva, aut eum, qui fidem ſine caritate habet, non eſſe Chriſtianum, anathema ſit*. Hæc ſunt impura infecti Janſeniani ſeminis germina, ſcilicet, conſectaria illius erroris, quo putant, omnia a vitioſa infici cupiditate, ac peccata eſſe, ubi Chriſti caritas non regnet.

13. Quiſquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, caritate ſi caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

Repugnat D. Thomæ: *Cum*, ait Doct. 2. 2. qu. 17. art. 5. *ſpes habeat Deum pro objecto* (in quantum ſcilicet eſt certitudo æterna, ut ibidem docet S. Thom. artic 7.) *manifeſtum eſt, quod ſpes eſt virtus Theologica*: Abſit autem, ait Franciſcus Van-Rat. Dominicanus, ut peccet quis virtutis Theologicæ actus exercendo. Vide citatos jam Tract. *de Spe*, & *Caritate*.

14. Timor gehennæ non eſt ſupernaturalis.

15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, ſine dilectione benevolentiæ Dei propter ſe, non eſt bonus motus, ac ſupernaturalis.

Utriuſque propoſitionis idem eſt ſenſus. Idem & error, breviterque refellitur nitida hac, & ſimplici S. Thomæ ratiocinatione: *Nullum malum eſt a Spiritu Sancto: Atqui timor etiam ſervilis eſt a Spiritu Sancto; Unus enim Spiritus eſt, qui facit duos timores, ſcilicet ſervilem; & caſtum; ergo timor ſervilis non eſt malus*. Neque ſolum non malus, ſed etiam eſt ſupernaturalis, cum ſit a Spiritu Sancto, & *procedat ex actu Dei convertentis cor* diſpoſitive, prout tradit S. Doct. 3. p. qu. 85. art. 5. ad 3. & Trident.

16. Ordinem præmittendi ſatisfactionem abſolutioni induxit non politia, aut inſtitutio Eccleſiæ, ſed ipſa Chri-

Chriſti lac, & præſcriptio, natura rei ad ipſum quodammodo diſtente.

Si vera ſit hæc propoſitio, nunquam concedi poteſt abſolutio, niſi jam præmiſſa pœnitentis ſatisfactione, cum lex Chriſti ab hominibus tolli non poſſit: atqui hoc univerſæ Eccleſiæ, atque ipſi rigidiorum Caſuiſtarum praxi repugnat, qui quotidie moribundis ſibi abſolutiones ſub onere præſtandæ deinceps ſatisfactionis impendunt; ergo merito reprobata eſt hæc propoſitio. Et vero abſolutio concedi poteſt, & de facto ſæpe conceditur homini ſenſibus deſtituto, qui nullam proin ſatiſfactionem ponere poteſt.

17. Per illam praxim mox abſolvendi, ordo pœnitentiæ eſt inverſus.

Idem qui præcedentis aſſertionis error. Non invertit ordinem pœnitentiæ praxis mos abſolvendi eos, qui legitimis inſtructi ſunt diſpoſitionibus: ſed praxis abſolvendi eos, qui peccato adhærent, qui Eccleſiæ conſuetudinem carpunt, qui in legitimos paſtores debacchantur, qui tota die veritatem, & caritatem inclamant, & utramque in praxi reſpuunt.

18. Conſuetudo moderna quoad adminiſtrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamſi eam plurimorum hominum ſuſtentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Eccleſia non habetur pro uſu, ſed abuſu.

Indicat Sedes Apoſtolica in hujus propoſitionis cenſura, quid habeat pro abuſu, quid pro uſu.

19. Homo debet agere tota vita pœnitentiam pro peccato originali.

Eſt plane falſa: *Contritio*, ait S. Thom. in ſupplem. q. 1. art. 2. *ſolum de illis peccatis poteſt eſſe, quæ ex duritia noſtræ voluntatis in nos perveniunt; & quia peccatum originale noſtra voluntate non eſt inductum ...., ideo de ipſo non poteſt eſſe contritio*. Nec proinde a fortiori pro eo agenda eſt toto vitæ decurſu pœnitentia.

20. Confeſſiones apud Religioſos factæ, pleræque vel ſacrilegæ ſunt, vel invalidæ.

Injurioſa eſt Eccleſiæ, quæ alioqui male Religiones inſtituit, male etiam Religioſorum utitur miniſterio. Injurioſa eſt etiam Religioſis, in quibus animam diabolo venditam, & pene omnimodam pietatis, ac ſcientiæ privationem ſupponit. Hujus propoſitionis auctorem jam pridem prædamnavit S. Th. in Guilelmo de Sancto amore, Religioſorum impugnatore.

21. Parochianus poteſt ſuſpicari de Mendicantibus, qui eleemoſynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia, ſeu ſatisfactione, ob quæſtum, ſeu lucrum ſubſidii temporalis.

Continet judicium inſigniter temerarium in materia gravi. Eadem de cauſſa, eademque temeritate ſuſpicabitur Parochianus vel de Parocho, qui leviorem imponet pœnitentiam, ne pingui oblatione fruſtretur, vel de Vicariis, aliiſque inferioribus Sacerdotibus, qui per rura vini, & frumenti quæſtum faciunt, non nego quoſdam utrinque eſſe; qui officio ſuo deſint; *Iliacos intra muros peccatur, & extra*. Sed quorumdam vitia corpori toti adſcribenda non ſunt; nec ſi proditor Judas, alii continuo Apoſtoli omnes proditionis erunt redarguendi.

22. Sacrilegi ſunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis ſuis pœnitentiam egerint.

Contra aſſumi poteſt illud S. Th. 2. 2. q. 10. art. 12. *Eccleſiæ conſuetudo ſemper eſt in omnibus æmulanda*. Eſt autem nunc Eccleſiæ conſuetudo, quod Communio non differatur, donec quis condignam de peccatis ſuis egerit pœnitentiam, ſeu ſatisfactionem, idque nedum pro ſacrilegio habendum ſit, conſonat parabolæ filii prodigi, cui ſincere ad patrem reverſo occiſus eſt in epulum *vitulus ſaginatus*. Nec, puto, ait Steyaert, dilata Davidi fuiſſet Euchariſtia, ſi jam inſtituta fuiſſet, donec pœnitentiam omnem ſibi impoſitam ſubiiſſet.

23. Similiter arcendi ſunt a Sacra Communione, quibus nondum ineſt amor Dei puriſſimus, & omnis mixtionis expers.

I nunc & quære, qui ſacra Euchariſtia reficiantur, quære, inquam, in alio orbe, qui novi figmenti homines habeat; in hac enim peccati terra *in multis offendimus omnes*; non eſt, qui ſæpius non peccet; qui dixerit ſe peccatum non habere, ipſe ſe ſeducit; ergo nullibi, aut fere nullibi eſt amor ille puriſſimus, & omnis mixtionis expers, quem ut præviam ad Euchariſtiæ Sacramentum præparationem requirit præcedens propoſitio. Mundi erant Apoſtoli, cum Chriſti Corpus in ultima Cœna recepere. Quæro, an iis adhuc tam infirmis ineſſet amor omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in Templo, quæ fiebat a Beata Virgine Maria in die Purificationis ſuæ per duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccatis, ſufficienter teſtatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus eſſet, ſecundum verba legis.

Hæc aſſertio, ſi de *macula peccati* intelligatur, non notas meretur, ſed flammas; ſi vero de *macula legali*, falſa etiam eſt, & piarum aurium offenſiva: Non erat partus ille puriſſimus obnoxius legi, nec ex eo quod Chriſtus, & Maria hoc in puncto legem adimpleverint, colligi magis poteſt eos legem adimplere debuiſſe, quam ex eo, quod Chriſtus Baptiſmum receperit, colligi queat, eum indiguiſſe Baptiſmo. Errorem hujus propoſitionis breviter, & ſolide confutat Angelus Schulz ex ipſo Levitici textu c. 12. ubi ea ſolum mulier declaratur immunda, quæ *ſuſcepto ſemine prolem parit*.

25. Dei Patris ſedentis ſimulacrum nefas eſt Chriſtiano in templo collocare.

Refellitur ex hodierna Eccleſiæ praxi, & conſuetudine, quæ, teſte Auguſtino ipſo, cujus auctoritate præcipue innituntur propoſitionis hujus Aſſertores, ea quæ ſunt contra rectam fidem, & bonos mores non approbat, nec tacet, nec facit. Sed de his fuſius agunt Theologi in tractatu *de Incarnatione*.

26. Laus, quæ defertur Mariæ ut Mariæ, vana eſt.

Repugnat D. Thomæ 3. par. qu. 25. art. 5. ad 3. *Beata Virgo*, inquit, *ſecundum ſeipſam eſt venerationis capax*. Et vero B. Virgo in ſe ipſa, licet non a ſe ipſa, eſt Dei Mater, Virgo Virginum mundiſſima, Creatura omnium poſt ſacram Chriſti humanitatem Sanctiſſima; ergo laus, quæ ei defertur, non relative ſolum, ut imaginibus, non ob merum Chriſti contactum, ut vivificæ Cruci, ſed eidem *ſecundum ſe ipſam* non eſt vana, ſed pia, & religioſa.

27. Valuit aliquando Baptiſmus ſub hac forma collatus: *In nomine Patris* &c. prætermiſſis illis, *Ego te baptizo*.

Repugnat D. Thomæ 3. par. quæſt. 66. art. 5. & ceteris ferme, præter Morinum, Theologis. Vide tract. *de Baptiſmo*.

28. Valet Baptiſmus collatus a miniſtro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi obſervat, intus vero in corde ſuo apud ſe reſolvit: *Non intendo facere quod facit Eccleſia*.

Propoſitio hæc, ne ipſis quidem externæ, ut ajunt, intentionis defenſoribus placet; cum juxta eos exterior omnis ritus, & forma Sacramentorum obſervari poſſit, abſque eo quod verum conficiatur Sacramentum, de quo legatur Contenſonius, Juvenin, & P. Serry. Verum ea de re conſulendus Tract. *de Baptiſmo*, præſertim nota ex Tract. *de Synodo Diœceſana* Benedicti XIV. deprompta.

29. Futilis, & toties convulſa eſt aſſertio de Pontificis Romani ſupra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæſtionibus decernendis infallibilitate.

Romanum Pontificem eſſe Petri ſucceſſorem, totius Eccleſiæ caput, ac unitatis centrum omnes Catholici unanimi conſenſu firmiſſime credunt. Eique prærogativam conceſſam eſſe, ne erret in rebus fidei, & quod ſupra Concilium ſit, docet Scriptura, dum ſuper Petrum Eccleſiam fundatam ait, ac Petro privilegium conceſſum, ne ei fides deficeret, & ut contra ipſius definitiones pro regenda Eccleſia & applicando concredito ſibi fidei depoſito, portæ Inferi prævalere non poſſent, ac jus etiam in Fratres, hoc eſt in Epiſcopos omnes, quos in fide confirmare jubetur. Traditio quoque, ac omnes fere Catholici, inter quos Galli etiam Theologi reperiuntur, qui ante annum 1682. ſcripſerunt, hanc in Romano Pontifice prærogativam adſtruunt. Quam ob rem omnibus exploratum arbitror, jure fuiſſe illam propoſitionem damnatam, præſertim ob notam, quam contrariæ innuit ſententiæ temere omnino.

30. Ubi quis invenerint doctrinam in Auguſtino clare fun-

Digitized by Google

fundatam, illam abſolute poteſt tenere, & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificiam Bullam.

Repugnat hæc doctrina, tum D. Th. 2. 2. q. 10. ar. 12. tum præcipue Auguſtino ipſi. *Hac*, ait in ſua ad Bonifacium epiſt. cap. 1. *qua duabus epiſtolis Pelagianorum iſta diſputatione reſpondeo, ad tuam potiſſimum dirigere Sanctitatem non tam diſcenda, quam examinanda, & ubi forſitan aliquid diſplicuerit, exterminandum conſtitui.* Qui Auguſtinianam doctrinam ſectari profitentur, hoc præclarum Auguſtini factum imitentur.

31. Bulla Urbani VIII. *In Eminenti*, eſt ſubreptitia.

Non alia de cauſa Bullam hanc ſubreptitiam eſſe judicarunt propoſitionis Auctores, quam quia Baji, & Janſenii doctrinam condemnat; quod poſteriorum Pontificum conſtitutionibus multo amplius peractum eſt. Has autem ad unam omnes ſubreptitias eſſe, vel etiam obreptitias credant Janſeniani, ſi velint; non credent quotquot ſunt vere Catholici.

Quibus mature conſideratis, idem Sanctiſſimus ſtatuit & decrevit XXXI. ſupradictas Propoſitiones, tamquam temerarias, ſcandaloſas, maleſonantes, injurioſas, hæreſi proximas, hæreſim ſapientes, erroneas, ſchiſmaticas, & hæreticas reſpective eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, & prohibet: Itaut quicumque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputative; publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi a pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtricte in virtute ſanctæ Obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, & dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Non intendit Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propoſitiones in majori numero ultra ſupradictas XXXI. jam exhibitas, & in hoc Decreto non expreſſas, approbare.

CAPUT XXVII.

Breve Innocentii XII. proſcribentis tres & viginti Theſes, quæ prætextu amoris erga Deum puriſſimi in Galliis docentur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

CUM alias ad Apoſtolatus noſtri notitiam pervenerit, in lucem prodiiſſe librum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus: Explication des maximes des Saints ſur la vie interieure par Meſſire François de Salignac Fenelon, Archevêque Duc de Cambray, Precepteur de Meſſeigneurs le Duc de Bourgogne, d'Anjou, & de Berry. A Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emery, Charles Clouſier 1699. Ingens vero ſubinde de non ſana libri hujuſmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebuit, ut opportunam Paſtoralis vigilantiæ noſtræ opem efflagitaverit; Nos eumdem librum nonnullis ex Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus, aliiſque in Sacra Theologia Magiſtris, mature, ut rei gravitas poſtulare videbatur, examinandum commiſimus. Porro hi mandatis noſtris obſequentes, poſtquam in quamplurimis Congregationibus varias propoſitiones ex eodem libro excerptas diuturno, accuratoque examine diſcuſſerant, quid ſuper earum ſingulis ſibi videretur, tam voce, quam ſcripto nobis expoſuerunt. Auditis igitur in pluribus itidem coram Nobis deſuper actis Congregationibus memoratorum Cardinalium, & in Sacra Theologia Magiſtrorum ſententiis, Dominici gregis Nobis ab Æterno Paſtore crediti periculis, quantum nobis alto conceditur occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, librum prædictum ubicumque, & quocumque alio idiomate, ſeu quavis editione, aut verſione hucuſque impreſſum, aut impoſterum imprimendum, quippe ex cujus lectione, & uſu fideles ſenſim in errores ab Eccleſia Catholica jam damnatos induci poſſent, ac inſuper tamquam continentem propoſitiones, ſive in obvio earum verborum ſenſu, ſive attenta ſententiarum connexione, temerarias, ſcandaloſas, male ſonantes, piarum aurium offenſivas, in praxi pernicioſas, ac etiam erroneas reſpective, tenore præſentium damnamus, & reprobamus, ipſiuſque libri impreſſionem, deſcriptionem, lectionem, retentionem, & uſum omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus etiam ſpecifica & individua mentione, & expreſſione dignis, ſub pœna excommunicationis per contrafacientes ipſo facto abſque alia declaratione incurrenda, interdicimus, & prohibemus. Volentes, & Apoſtolica auctoritate mandantes, ut quicumque ſupradictum librum penes ſe habuerint, illum ſtatim atque præſentes literæ eis innotuerint, locorum Ordinariis, vel hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus tradere, ac conſignare omnino teneantur. In contrarium facientibus, non obſtantibus quibuſcumque &c. Ceterum propoſitiones in dicto libro contentæ, quas Apoſtolici cenſura judicii, ſicut præmittitur, configendas duximus, ex Gallico idiomate in latinum verſæ, ſunt tenoris, qui ſequitur, videlicet.

1. Datur habitualis ſtatus amoris Dei, qui eſt caritas pura, & ſine ulla mixtione motivi proprii intereſſe. Neque timor pœnarum, neque deſiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem, neque propter felicitatem in eo amando.

2. In ſtatu vitæ contemplativæ, ſeu unitivæ omittitur omne motivum intereſſatum timoris & ſpei.

3. Id, quod eſt eſſentiale in directione animæ, eſt non aliud facere, quam ſequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcautione, & ſubtilitate: Oportet ſe intra hos limites continere, ut ſinatur Deus agere, & nunquam ad purum amorem ducere, niſi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, quod adeo durum eſt animabus adhuc ſibimet affixis, & adeo poteſt illas ſcandalizare, aut in perturbationem conjicere.

4. In ſtatu ſanctæ indifferentiæ anima non habet amplius deſideria voluntaria, deliberata propter ſuum intereſſe, exceptis iis occaſionibus, in quibus toti ſuæ gratiæ fideliter non cooperatur.

5. In eodem ſtatu ſanctæ indifferentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut ſimus perfecti & beati propter intereſſe proprium, ſed omnem perfectionem, ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res iſtas impreſſione ſuæ gratiæ.

6. In hoc ſanctæ indifferentiæ ſtatu nolumus amplius ſalutem, ut ſalutem propriam, ut liberationem æternam, ut mercedem noſtrorum meritorum, ut noſtrum intereſſe omnium maximum, ſed eam volumus voluntate plena, ut gloriam & beneplacitum Dei, ut rem, quam ipſe vult, quam nos vult velle propter ipſum.

7. Derelictio non eſt niſi abnegatio, ſeu ſui ipſius renunciatio; quam Jeſus Chriſtus a nobis in Evangelio requirit, poſtquam externa omnia reliquerimus. Iſta noſtri ipſorum abnegatio non eſt, niſi quoad intereſſe proprium. Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, ſeu ſui ipſius derelictio exerceri debet, ſunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem; nullum ei oſtendendo perfugium, neque ullam ſpem quoad ſuum intereſſe proprium, etiam æternum,

8. Omnia ſacrificia, quæ fieri ſolent ab animabus quam maxime diſintereſſatis circa æternam beatitudinem, ſunt conditionalia. Sed hoc ſacrificium non poteſt eſſe abſolutum in ſtatu ordinario. In uno extremarum probationum caſu hoc ſacrificium fit aliquo modo abſolutum.

9. In extremis probationibus poteſt animæ invincibiliter perſuaſum eſſe perſuaſione reflexa, quæ non eſt intimus conſcientiæ fundus, ſe juſte reprobatam eſſe a Deo.

10. Tunc anima diviſa a ſemetipſa expirat cum Chriſto in Cruce dicens: *Deus Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* In hac involuntaria impreſſione deſperationis conficit ſacrificium abſolutum ſui intereſſe proprii quo ad æternitatem.

11. In hoc ſtatu anima amittit omnem ſpem ſui proprii intereſſe, ſed nunquam amittit in parte ſuperiori, id eſt

in

in ſuis actibus directis, & intimis ſpem perfectam, quæ eſt deſiderium diſintereſſatum promiſſionum.

12. Director tunc poteſt huic animæ permittere, ut ſimpliciter acquieſcat jacturæ ſui proprii intereſſe, & juſtæ condemnationi, quam ſibi a Deo indictam credit.

13. Inferior Chriſti pars in Cruce non communicavit ſuperiori ſuas involuntarias perturbationes.

14. In extremis perturbationibus pro purificatione amoris fit quædam ſeparatio partis ſuperioris animæ ab inferiori. In iſta ſeparatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca & involuntaria perturbatione; Nam totum, quod eſt involuntarium, & intellectuale, eſt partis ſuperioris.

15. Meditatio conſtat diſcurſivis actibus, qui a ſe invicem facile diſtinguuntur. Iſta compoſitio actuum diſcurſivorum, & reflexorum eſt propria exercitatio amoris intereſſati.

16. Datur ſtatus contemplationis adeo ſublimis, adeoque perfectæ, ut fiat ſpiritualis, ita ut quoties anima actu orat, ſua oratio ſit contemplativa, non diſcurſiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejuſque actus methodicos.

17. Animæ contemplativæ privantur intuitu diſtincto, ſenſibili, & reflexo Jeſu Chriſti duobus temporibus diverſis; Primo in fervore naſcente earum contemplationis. Secundo anima amittit intuitum Jeſu Chriſti in extremis probationibus.

18. In ſtatu paſſivo exercentur omnes virtutes diſtincte, non cogitando, quod ſint virtutes; quolibet momento aliud non cogitatur, quam facere id, quod Deus vult, & amor zelotypus ſimul efficit, ne quis amplius ſibi virtutem velit, nec unquam ſit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius aſſixus non eſt.

19. Poteſt dici in hoc ſenſu, quod anima paſſiva, & diſintereſſata nec ipſum amorem vult amplius, quatenus eſt ſua perfectio, & ſua felicitas, ſed ſolum quatenus eſt id, quod Deus a nobis vult.

20. In confitendo debent animæ transformatæ ſua peccata deteſtari, & condemnare ſe, & deſiderare remiſſionem ſuorum peccatorum, non ut propriam purificationem, & liberationem, ſed ut rem, quam Deus vult, & vult nos velle propter ſuam gloriam.

21. Sancti myſtici excluſerunt a ſtatu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

22. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) eſſet pura & ſimplex perfectio Evangelica in univerſa traditione deſignata, antiqui Paſtores non proponebant paſſim multitudini juſtorum, niſi exercitationem amoris intereſſata eorum gratiæ proportionatam.

23. Purus amor ipſe ſolus conſtituit totam vitam interiorem, & tunc evadit unicum principium, & unicum motivum omnium actuum, qui deliberati, & meritorii ſunt.

Non intendimus tamen per expreſſam Propoſitionum hujuſmodi reprobationem alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eadem præſentes literæ omnibus facilius innoteſcant, nec quiſquam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, & auctoritate præfata decernimus, ut illæ ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon Curiæ Generalis in Monte Citatorio, & in Acie Campi Floræ de Urbe per aliquem ex Curſoribus noſtris, ut moris eſt, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur; ita ut ſic publicatæ omnes & ſingulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac ſi unicuique illorum perſonaliter notificatæ, & intimatæ fuiſſent: Utque ipſarum præſentium literarum tranſumptis, ſeu exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides tam in Judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub annulo piſcatoris die XXI. Martii MDCXCIX. Pontificatus noſtri Anno VIII.

En totum ſyſtema Illuſtriſſimi Archipræſulis, qui accepta Romani Pontificis Conſtitutione, cathedram ſtatim conſcendit, populo ſuo, a quo tenera caritate diligebatur, prohibuit, ne quis deinceps librum ſuum vel legeret, vel retineret apud ſe, eorum multitudine in lacrymas, & ſingultus erumpente, librum eumdem eo prorſus modo reprobavit, quo ab Apoſtolica Sede reprobatus erat.

Syſtematis hujus errores ſunt duo præcipui, alter, quod *non poſſibilis ſolummodo ſit, ſed & de facto exiſtat habitualis ſtatus caritatis puræ, in quo nullam amplius partem habeant timor pœnarum, & deſiderium remunerationis; adeo ut anima nihil ſibi velit, nequidem perfectionem, & beatitudinem ſuam.* Alter, quod *anima invincibiliter perſuaſum eſſe poſſit perſuaſione reflexa ſe juſte reprobatam eſſe a Deo, unde ei tunc permittere poteſt Director, ut ſimpliciter acquieſcat juſtæ condemnationi, quam ſibi a Deo inflictam credit.*

Primum caput ex profeſſo confutavimus, ubi *de Spe* ſect. 4. punct. 2. concl. 3. Secundi capitis error hinc patet, quod *perſuaſio reprobationis adverſatur ſpei; porro ſpes in ſtatu viæ prorſus neceſſaria eſt, neque adveniente caritate perfectior redditur, quia de amicis maxime ſperamus*, ait S. Th. 2. 2. quæſt. 17. art. 8. Hinc juxta S. Doctorem quæſt. 23. de veritate ar. 8. ad 2. *Si alicui talis revelatio de futura ſui reprobatione fieret, deberet intelligi non ſecundum modum prophetiæ prædeſtinationis, vel præſcientiæ, ſed per modum prophetiæ comminationis, quæ intelligitur ſuppoſita conditione meritorum.* Non poſſet igitur Director animæ huic permittere, ut ſimpliciter acquieſceret *jacturæ ſui proprii intereſſe, & juſtæ condemnationis.* Et vero poſita hac in propriam reprobationem conſenſione, anima pro æterna ſua ſalute, nec deberet, nec poſſet orare: atque id falſum eſſe liquet ex iis, quæ contra Myſticos diximus Tom. 2. ubi *de Oratione* cap. 2. art. 7.

Plus adhuc erroris habet, quod ſtatuit Illuſtriſſimus Auctor prop. x. xiii. & xiv. ibi enim deſperatio nomine ſacrificii commendatur. Malæ involuntariæ perturbationes attribuuntur Chriſto, qui quantum voluit, & non ultra paſſus eſt, ut cum Scripturis docet S. Th. 3. p. qu. 47. art. 2. Male pars inferior a partis ſuperioris regimine quaſi avulſa exhibetur; ita ut actus partis inferioris in *anima probata* prorſus cæci ſint, & involuntarii. Certe ſi ſuperior pars non invigilet actibus potentiarum inferiorum, ii in peccatum animæ imputabuntur, ut docet S. Thom. 1. 2. qu. 174. ar. 3. ad 2., qui ſecus ſenſerit, viam ſternet ſibi ad perículoſiora quæque Molinioſi commenta, a quibus tamen procul abfuit piiſſimus Archipræſul Cameracenſis.

C A P U T XXVIII.

Recenſentur quinque Janſenii Propoſitiones cum Cenſura eiſdem affixa in Conſtitut. Innocentii X.

1. JAnſenii propoſitio eſt: Aliqua Dei præcepta hominibus juſtis volentibus, & conantibus ſecundum præſentes quas habent vires, ſunt impoſſibilia; deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant. Hæc declaratur temeraria, impia, blaſphema, & hæretica.

2. Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur. Hæc declaratur hæretica.

3. Ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas a neceſſitate, ſed ſufficit libertas a coactione. Hæc damnatur ut hæretica.

4. Semipelagiani admittebant prævenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei; & in hoc erant hæretici, quod vellent eam Gratiam talem eſſe, cui poſſit humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare. Hæc quoque declaratur hæretica.

5. Semipelagianum eſt dicere; Chriſtum pro omnibus omnino hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe. Hæc falſa, temeraria, ſcandaloſa, & intellecta eo ſenſu, ut Chriſtus pro ſalute tantum prædeſtinatorum mortuus ſit, impia quoque, blaſphema, contumelioſa, divinæ pietati derogans, & hæretica declaratur.

Digitized by Google

CAPUT XXIX.

Recenſentur Queſnelii propoſitiones damnatæ a Clemente XI. in Conſt. Unigenitus.

1. QUid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipſius gratiam amiſit, niſi peccatum, & peccati conſecutiones, ſuperba paupertas, & ſegnis indigentia hoc eſt generalis impotentia ad laborem, ad orationem & ad omne opus bonum?

2. Jeſu Chriſti gratia, principium efficax boni cujuſcumque generis, neceſſaria eſt ad omne opus bonum; abſque illa non ſolum nihil fit, ſed nec fieri poteſt.

3. In vanum, Domine, præcipis, ſi tu ipſe non das quod præcipis.

4. Ita, Domine, omnia poſſibilia ſunt ei, cui omnia poſſibilia facis, eadem operando in illo.

5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiæ ſuæ, exhortationes, & gratiæ exteriores non inſerviunt, niſi ad illud magis obdurandum.

6. Diſcrimen inter fœdus Judaicum, & Chriſtianum eſt, quod in illo Deus exigit fugam peccati, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in ſua impotentia; in iſto vero Deus peccatori dat, quod jubet, illum ſua gratia purificando.

7. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in quo Deus illum reliquit ejus propriæ infirmitati, imponendo ipſi ſuam legem? Quæ vero felicitas non eſt admitti ad fœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis?

8. Nos non pertinemus ad novum fœdus, niſi in quantum participes ſumus ipſius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

9. Gratia Chriſti eſt gratia ſuprema, ſine qua confiteri Chriſtum nunquam poſſumus; & cum qua nunquam illum abnegamus.

10. Gratia eſt operatio manus Omnipotentis Dei, quam nihil impedire poteſt, aut retardare.

11. Gratia non eſt aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, & facientis quod jubet.

12. Quando Deus vult ſalvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis ſequitur voluntatem Dei.

13. Quando Deus vult animam ſalvam facere, & eam tangit interiori gratiæ ſuæ manu, nulla voluntas humana ei reſiſtit.

14. Quantumcumque remotus a ſalute ſit peccator obſtinatus, quando Jeſus ſe ei videndum exhibet lumine ſalutari ſuæ gratiæ, oportet, ut ſe dedat, accurrat, ſe ſe humiliet, & adoret Salvatorem ſuum.

15. Quando Deus mandatum ſuum, & ſuam æternam locutionem comitatur unctione ſui Spiritus, & interiori vi gratiæ ſuæ, operatur illam in corde obedientiam, quam petit.

16. Nullæ ſunt illecebræ, quæ non cedant illecebris gratiæ, quia nihil reſiſtit Omnipotenti.

17. Gratia eſt vox illa Patris, quæ homines interius docet, ac eos venire facit ad Jeſum Chriſtum; quicumque ad eum non venit, poſtquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus eſt doctus a Patre.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, ſemper affert fructum ſuum.

19. Dei Gratia nihil aliud eſt, quam ejus omnipotens voluntas: hæc eſt idea, quam Deus ipſe nobis tradit in omnibus ſuis ſcripturis.

20. Vera gratiæ idea eſt, quod Deus vult ſibi a nobis obediri, & obeditur, imperat, & omnia fiunt; loquitur tanquam Dominus, & omnia ſibi ſubmiſſa ſunt.

21. Gratia Jeſu Chriſti eſt gratia fortis, potens, ſuprema, invincibilis, utpote quæ eſt operatio voluntatis omnipotentis, ſequela, & imitatio operationis Dei incarnantis, & reſuſcitantis Filium ſuum.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipſius voluntatis conſenſu, demonſtratur illico nobis in Incarnatione, veluti in fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum miſericordiæ, & gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo ſunt, ſicut ipſa originalis operatio.

23. Deus ipſe nobis ideam tradit omnipotentis operationis ſuæ gratiæ, eam ſignificans per illam, qua creaturas a nihilo producit, & mortuis reddit vitam.

24. Juſta idea quam Centurio habuit de Omnipotentia Dei, & Jeſu Chriſti in ſanandis corporibus ſolo motu ſuæ voluntatis, eſt imago ideæ, quæ haberi debet de Omnipotentia ſuæ Gratiæ in ſanandis animabus a cupiditate.

25. Deus illuminat animam, & eam ſanat æque ac corpus ſola ſua voluntate; jubet, & ipſi obtemperatur.

26. Nullæ dantur gratiæ niſi per fidem.

27. Fides eſt prima gratia, & fons omnium aliarum.

28. Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, eſt peccatorum remiſſio.

29. Extra eccleſiam nulla conceditur gratia.

30. Omnes, quos Deus vult ſalvare per Chriſtum, ſalvantur infallibiliter.

31. Deſideria Chriſti ſemper habent ſuum effectum, pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat.

32. Jeſus Chriſtus ſe morti tradidit ad liberandum pro ſemper ſuo ſanguine Primogenitos, ideſt Electos, de manu Angeli exterminatoris.

33. Proh quantum oportet bonis terrenis, & ſibimetipſis renunciaſſe, ad hoc, ut quis fiduciam habeat ſibi, ut ita dicam, appropriandi Chriſtum Jeſum, ejus amorem, mortem, & myſteria, ut fecit Sanctus Paulus dicens: *Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me.*

34. Gratia Adami non producebat niſi merita humana.

35. Gratia Adami eſt ſequela creationis, & erat debita naturæ ſanæ, & integræ.

36. Differentia eſſentialis inter gratiam Adami, & ſtatus Innocentiæ, ac gratiam Chriſtianam, eſt, quod primam unuſquiſque in propria perſona recepiſſet; iſta vero non recipitur, niſi in perſona Jeſu Chriſti reſuſcitati, cui nos uniti ſumus.

37. Gratia Adami, ſanctificando illum in ſemetipſo, erat illi proportionata; Gratia Chriſtiana nos ſanctificando in Jeſu Chriſto, eſt omnipotens, & digna Filio Dei.

38. Peccator non eſt liber, niſi ad malum, ſine gratia Liberatoris.

39. Voluntas, quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum: Eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.

40. Sine gratia nihil amare poſſumus, niſi ad noſtram condemnationem.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis Ethnicis, non poteſt venire niſi a Deo, & ſine gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.

42. Sola gratia Chriſti reddit hominem aptum ad Sacrificium Fidei, ſine hoc nihil, niſi impuritas; nihil, niſi indignitas.

43. Primus effectus gratiæ baptiſmalis eſt facere, ut moriamur peccato; adeo ut ſpiritus, cor, ſenſus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

44. Non ſunt, niſi duo amores, unde volitiones, & actiones omnes noſtræ naſcuntur; Amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; & Amor, quo nos ipſos ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum eſt, non refert, eſt propter hoc ipſum fit malus.

45. Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, neceſſe eſt, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omneſque actiones ejus corrumpat.

46. Cupiditas aut caritas uſum ſenſuum bonum, vel malum faciunt.

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte, & hic fons eſt caritas. Quando Dei Amor eſt illius principium interius, & Dei gloria ejus finis, tunc purum eſt, quod apparet exterius; alioquin non eſt, niſi hypocriſis, aut falſa juſtitia.

48. Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum ſine Fidei lumine, & ſine Chriſto, & ſine caritate.

49. Ut nullum peccatum eſt ſine amore noſtri, ita nullum eſt opus bunum ſine Amure Dei.

50. Fruſtra clamamus ad Deum, Pater mi, ſi ſpiritus caritatis non eſt ille, qui clamat.

51. Fides juſtificat quando operatur, ſed ipſa non operatur niſi per caritatem.

52. Omnia alia ſalutis remedia continentur in fide, tanquam in ſuo germine, & ſemine; ſed hæc fides non eſt abſque amore, & fiducia.

53. Sola caritas chriſtiano modo facit (actiones Chriſtianas) per relationem ad Deum, & Jeſum Chriſtum.

54. Sola caritas eſt, quæ Deo loquitur, eam ſolam Deus audit.

55. Deus non coronat niſi caritatem; qui currit ex alio impulſu, & ex alio motivo, in vanum currit.

56. Deus non remunerat niſi caritatem, quoniam caritas ſola Deum honorat.

57. Totum deeſt peccatori, quando ei deeſt ſpes; & non eſt ſpes in Deo, ubi non eſt amor Dei.

58. Nec Deus eſt, nec religio, ubi non eſt caritas.

59. Oratio impiorum eſt novum peccatum, & quod Deus illis concedit, eſt novum in eos judicium.

60. Si ſolus ſupplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc eſt magis violenta, eo magis ducit ad deſperationem.

61. Timor nonniſi manum cohibet; cor autem tamdiu peccato adjicitur, quamdiu ab amore juſtitiæ non ducitur.

62. Qui e malo non abſtinet niſi timore pœnæ, illud committit in corde ſuo, & jam eſt reus coram Deo.

63. Baptizatus adhuc eſt ſub lege, ſicut Judæus, ſi legem non adimpleat, aut adimpleat ex ſolo timore.

64. Sub maledicto legis nunquam fit bonum, quia peccatur ſive faciendo malum, ſive illud nonniſi ob timorem avitando.

65. Moyſes, Prophetæ, Sacerdotes, & Doctores Legis mortui ſunt, abſque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint niſi mancipia per timorem.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipſum venire cum brutalibus paſſionibus, neque adduci per inſtinctum naturalem, aut per timorem, ſicut beſtiæ; ſed per fidem, & per amorem, ſicuti filii.

67. Timor ſervilis non ſibi repræſentat Deum, niſi ut Dominum durum, imperioſum, injuſtum, intractabilem.

68. Dei bonitas abbreviavit viam ſalutis claudendo totum in fide, & precibus.

69. Fides, uſus, augmentum, & præmium Fidei totum eſt donum puræ liberalitatis Dei.

70. Numquam Deus affligit innocentes, & afflictiones ſemper ſerviunt vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.

71. Homo ob ſui conſervationem poteſt ſe diſpenſare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

72. Nota Eccleſiæ Chriſtianæ eſt, quod ſit Catholica; comprehendens & omnes Angelos cœli, & omnes electos, & juſtos terræ, omnium ſæculorum.

73. Quid eſt Eccleſia, niſi cœtus filiorum Dei manentium in ejus ſinu, adoptatorum in Chriſto, ſubſiſtentium in ejus perſona, redemptorum ejus ſanguine, viventium ejus ſpiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gratiam futuri ſæculi.

74. Eccleſia, ſive integer Chriſtus, Incarnatum Verbum habet ut caput; omnes vero Sanctos ut membra.

75. Eccleſia eſt unus ſolus homo, compoſitus ex pluribus membris, quorum Chriſtus eſt caput, vita, ſubſiſtentia, & perſona: Unus ſolus Chriſtus compoſitus ex pluribus Sanctis, quorum eſt Sanctificator.

76. Nihil ſpatioſius Eccleſia Dei, quia omnes Electi, & Juſti omnium ſæculorum illam componunt.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, & membro Chriſti, ceſſat interius habere Deum pro patre, & Chriſtum pro capite.

78. Separatur quis a populo Electo, cujus figura fuit populus Judaicus, & caput eſt Jeſus Chriſtus, tam non vivendo ſecundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.

79. Utile, & neceſſarium eſt omni tempore, omni loco, & omni perſonarum generi ſtudere, & cognoſcere ſpiritum, pietatem, & Myſteria Sacræ Scripturæ.

80. Lectio Sacræ Scripturæ eſt pro omnibus.

81. Obſcuritas ſancti Verbi Dei non eſt Laicis ratio diſpenſandi ſe ipſos ab ejus lectione.

82. Dies Dominicus a Chriſtianis debet ſanctificari lectionibus pietatis, & ſuper omnia Sanctarum Scripturarum. Damnoſum eſt velle Chriſtianum ab hac lectione retrahere.

83. Eſt illuſio ſibi perſuadere, quod notitia Myſteriorum Religionis non debeat communicari feminis lectione Sacrorum librorum. Non ex feminarum ſimplicitate, ſed ex ſuperba virorum ſcientia ortus eſt Scripturarum abuſus, & nata ſunt hæreſes.

84. Abripere e Chriſtianorum manibus novum Teſtamentum, ſeu eis illud clauſum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, eſt illis Chriſti os obturare.

85. Interdicere Chriſtianis lectionem Sacræ Scripturæ, præſertim Evangelii, eſt interdicere uſum luminis filiis lucis, & facere ut patiantur ſpeciem quandam excommunicationis.

86. Eripere ſimplici populo hoc ſolatium jungendi vocem ſuam voci totius Eccleſiæ, eſt uſus contrarius praxi Apoſtolicæ, & intentioni Dei.

87. Modus plenus ſapientia, lumine, & caritate eſt, dare animabus tempus portandi cum humilitate, & ſentiendi ſtatum peccati, petendi ſpiritum pœnitentiæ, & contritionis, & incipiendi ad minus ſatisfacere juſtitiæ Dei antequam reconcilientur.

88. Ignoramus quid ſit peccatum, & vera pœnitentia, quando volumus ſtatim reſtitui poſſeſſioni bonorum illorum, quibus nos peccatum ſpoliavit, & detrectamus ſeparationis illius ferre confuſionem.

89. Quartus decimus gradus converſionis peccatoris eſt, quod, cum ſit jam reconciliatus, habet jus aſſiſtendi ſacrificio Eccleſiæ.

90. Eccleſia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos Paſtores de conſenſu, ſaltem præſumpto, totius Corporis.

91. Excommunicationis injuſtæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito noſtro. Nunquam exibimus ab Eccleſia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulſi, quando Deo, Jeſu Chriſto, atque ipſi Eccleſiæ per caritatem affixi ſumus.

92. Pati potius in pace excommunicationem, & anathema injuſtum, quam prodere veritatem, eſt imitari Sanctum Paulum: tantum abeſt, ut ſit erigere ſe contra auctoritatem, aut ſcindere unitatem.

93. Jeſus quandoque ſanat vulnera, quæ præceps primorum Paſtorum feſtinatio infligit ſine ipſius mandato; Jeſus reſtituit, quod ipſi inconſiderato zelo reſcindunt.

94. Nihil pejorem de Eccleſia opinionem ingerit ejus inimicis, quam videre illic dominatum exerceri ſupra fidem fidelium, & foveri diviſiones propter res, quæ nec fidem lædunt, nec mores.

95. Veritates eo devenerunt, ut ſint lingua peregrina quaſi pleriſque Chriſtianis, & modus eas prædicandi eſt veluti idioma incognitum: adeo remotus eſt a ſimplicitate Apoſtolorum, & ſupra communem captum fidelium. Neque ſatis advertitur, quod hic effectus ſit unum ex ſignis maxime ſenſibilibus ſenectutis Eccleſiæ, & iræ Dei in filios ſuos.

96. Deus permittit, ut omnes Poteſtates ſint contrariæ Prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non poſſit niſi Divinæ gratiæ.

97. Nimis ſæpe contingit, membra illa, quæ magis ſancte, ac magis ſtricte unita Eccleſiæ ſunt, reſpici atque tractari tanquam indigna, ut ſint in Eccleſia, vel tanquam ab ea ſeparata: ſed Juſtus vivit ex Fide, & non ex opinione hominum.

98. Status perſecutionis, & pœnarum, quas quis tolerat, tamquam Hæreticus, flagitioſus, & impius, ultima plerumque probatio eſt, & maxime meritoria, utpote quæ facit hominem magis conformem Jeſu Chriſto.

99. Pervicacia, præventio, obſtinatio in nolendo aut aliquid examinare, aut agnoſcere ſe fuiſſe deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis id, quod Deus in ſua Eccleſia poſuit, ut in ea eſſet odor vitæ, v. gr. bonos libros, inſtructiones, ſancta exempla.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus a perſequendo veritatem ejuſque diſcipulos; Tempus hoc adve-

advenit... Haberi, & tractari a Religionis Miniſtris, tanquam impium, & indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in ſocietate Sanctorum, eſt hominibus piis morte corporis mors terribilior. Fruſtra quis ſibi blanditur de ſuarum intentionum puritate, & zelo quodam Religionis, perſequendo flamma, ferroque viros probos, ſi propria paſſione eſt excæcatus, aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus ſacrificare Deo impium, & ſacrificamus diabolo Dei ſervum.

101. Nihil ſpiritui Dei, & doctrinæ Jeſu Chriſti magis opponitur, quam communia facere juramenta in Eccleſia: quia hoc eſt multiplicare occaſiones pejerandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deſerviant conſilio impiorum.

CAPUT XXX.

Recenſetur Conſtitutio Benedicti XIV. qua damnantur quinque de Duello Propoſitiones, & nova pœna in duellantes decernuntur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

DEteſtabilem, ac Divina naturalique lege damnatum Duellorum abuſum, a barbaris gentibus atque ſuperſtitioſis, non ſine ingenti corporum, animarumque clade, in Chriſtianam Rempublicam auctore diabolo invectum, cum ſemper exſecrata ſit, atque improbarit Eccleſia, tum præcipue in eum cura, ſtudio, vigilantia, ac zelo incubuerunt Romani Pontifices, ut a Fidelium cœtu longiſſime arceretur. Nam ut antiquiora mittamus Prædeceſſorum Noſtrorum Nicolai I., Cœleſtini III., Innocentii II., Eugenii III., Alexandri III., Innocentii IV. adverſus ſingulares pugnas decreta, extant recentiores Apoſtolicæ Sedis Conſtitutiones, quibus Romani Pontifices Julius II., Leo X., Clemens VII., ac demum Pius IV. graviſſimas pœnas antea ſtatutas confirmarunt, aliaque de novo addiderunt contra duellantes ex quacumque cauſſa, etiam per ſæculares Regionum, aut Locorum leges forſan permiſſa, adjecta infamia, bonorumque proſcriptione etiam adverſus complices ac participes, & qualemcumque operam iiſdem præbentes.

Tridentina vero Synodus latam in eos excommunicationem extendit ad Imperatores, & reges, Duces, ac Principes, cæteroſque Dominos temporales, ſi locum ad Monomachiam in terris ſuis conceſſerint, ac juriſdictione, & dominio loci in quo duellum fieri permiſerint, quem ab Eccleſia obtineant, eo ipſo privatos declaravit. Committentes vero pugnam, eorumque Patrinos, excommunicationis, ac omnium bonorum proſcriptionis, nec non perpetuæ infamiæ pœnam incurrere ſtatuit; & ſi in ipſo conflictu deceſſerint, Eccleſiaſtica ſepultura perpetuo carituros decrevit.

Cum vero præfatis ſaluberrimis legibus judicialia dumtaxat, ac ſolemnia duella comprehenſa, ac proſcripta viderentur, piæ memoriæ Prædeceſſor noſter Gregorius Papa XIII. hujuſmodi pœnas adverſus eos omnes extendit, qui nedum publice, ſed etiam privatim ex condicto, ſtatuto tempore, & loco Monomachiam commiſerint, etiamſi nulli Patrini, ſociive ad id vocati fuerint, nec loci ſecuritas habita, nullave provocatoria littera, aut denunciationis chartula præceſſerint.

Denique felicis recordationis Clemens Papa VIII. Prædeceſſor Noſter, Apoſtolicas Romanorum ante ſe Pontificum leges omnes, & pœnas in eis ſtatutas, ſua Conſtitutione, quæ incipit, Illius vices, *data XVI. Kal. Septembris anno MDXCII. diſerte complexus, eaſdem extendit ad omnes non ſolum duello certantes, ſed etiam provocantes, ſuadentes, equos, arma, commeatus præbentes, comitantes; chartulas, libellos, manifeſta mittentes, ſcribentes, vel divulgantes, aut quomodolibet circa iſta cooperantes, ſocios, Patrinos, de induſtria ſpectatores, fautores, criminis demum participes, illudque permittentes, vel quantum in ipſis eſt, non prohibentes, ac delinquentibus veniam, & impunitatem concedentes, quique ſe prædictis quoquomodo immiſcuerint, etiamſi neque pugnæ effectus, neque acceſſus ad locum ſit ſubſequutus.*

His tam ſapienter, tam aperte, atque perſpicue ab Eccleſia, & ab Apoſtolica Sede conſtitutis, dubitari jam nullo modo poſſe videbatur, quin duella omnia, tam publica, quam privata, & naturali, & Divino, & Eccleſiaſtico jure prorſus illicita, vetita, atque damnata cenſeri deberent; ſed nonnulli earum Legum interpretes, per benignitatis ſpeciem humanis praviſque cupiditatibus plus æquo faventes, Apoſtolicas Sanctiones ad corrupta hominum judicia inflectentes ac temperantes, licere *docuerunt* Viro Equeſtri duellum acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat: Fas eſſe defenſione occiſiva, vel ipſis Clericis, ac Religioſis, tueri honorem dum alia declinandæ calumniæ via non ſuppetat; propulſare damna, quæ ex iniqua Judicis ſententia certo imminent, defendere non ſolum quæ poſſidemus, ſed etiam ea, ad quæ jus inchoatum habemus, dum alia via id aſſequi non valeamus: *Quas quidem aſſertiones duelli foventes, Apoſtolica Sedes cenſura notavit, rejecit, proſcripſit.*

Et Nihilominus extiterunt quam proxime recentiores alii, qui etſi Duella, vel odii, vel vindictæ, vel honoris tuendi cauſſa, vel levioris momenti res fortunaſque ſervandi, fateantur illicita, aliis tamen in circumſtantiis, & caſibus, vel amittendi Officii, & ſuſtentationis, vel denegata ſibi a Magiſtratu juſtitia, defenſionis innocuæ titulo, ea licere pronuncient. Laxas, & periculi plenas opiniones hujuſmodi, ex vulgatis eorum libris ad Nos delatas, ubi primum accepimus, earum examen nonnullis ex venerabilibus fratribus Noſtris S. R. E. Cardinalibus, & quibuſdam Dilectis Filiis Sacræ Theologiæ Magiſtris ſpecialiter ad id per Nos deputatis, commiſimus, qui re mature diſcuſſa, latis coram Nobis tum voce, tum ſcripto ſuffragiis, infraſcriptas Propoſitiones, cenſura, & proſcriptione dignas exiſtimarunt.

1. Vir militaris, qui niſi offerat, vel acceptet duellum, tanquam formidoloſus, timidus, abjectus, & ad Officia militaria ineptus haberetur, indeque officio, quo ſe ſuoſque ſuſtentat, privaretur, vel promotionis, alias ſibi debitæ ac promeritæ, ſpe perpetuo carere deberet, culpa & pœna vacaret, ſive offerat ſive acceptet duellum.

2. Excuſari poſſunt etiam honoris tuendi, vel humanæ vilipenſionis vitandæ gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo ſciunt pugnam non eſſe ſecuturam, utpote ab aliis impediendam.

3. Non incurrit in Eccleſiaſticas pœnas ab Eccleſia contra duellantes latas, Dux, vel Officialis Militiæ, acceptans duellum, ex gravi metu amiſſionis famæ & officii.

4. Licitum eſt, in ſtatu hominis naturali, acceptare, & offerre duellum, ad ſervandas cum honore fortunas, quando alio remedio earum jactura propulſari nequit.

5. Aſſerta licentia pro ſtatu naturali, applicari etiam poteſt ſtatui Civitatis male ordinatæ, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magiſtratus, juſtitia aperte denegatur.

Auditis itaque, ſuper unaquaque earum Propoſitionum, dictorum Cardinalium, & Conſultorum judiciis, atque omnibus rite & mature conſideratis, Nos ipſas, præſentium litterarum tenore, & apoſtolica auctoritate, tamquam falſas, ſcandaloſas, ac pernicioſas rejicimus, damnamus, ac prohibemus, ita ut quicumque illas aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam diſputandi gratia, publice, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, a qua non poſſit (præterquam in mortis articulo) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, niſi ab exiſtente pro tempore Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtricte, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Divini Judicii, prohibemus omnibus Chriſtifidelibus cujuſcumque conditionis, dignitatis, & ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum, ad praxim deducant.

Jam vero ut ex tiſam duellorum licentiam, in Chriſtiana, ac præſertim militari Republica, non obſtantibus providis legibus a pleriſque etiam Sæcularibus Principibus, & Poteſtatibus ad eamdem extirpandam laudabiliter editis, ad hac eliſcentem, validiore manu exerceamus, graviſſimumque ſcelus Apoſtolicæ diſtrictionis gladio magis magiſque inſequamur omnes & ſingulas dictorum Romanorum Pontificum Prædeceſſorum Noſtrorum Conſtitutiones ſuperius enunciatas, quarum

tenore, ac ſi præſentibus de verbo ad verbum inſerta forent, pro ſufficienter expreſſis haberi volumus, Apoſtolica auctoritate confirmantes & innovantes, ad hoc ut pœnarum gravitas & ſeveritas majorem perditis hominibus ingerat peccandi metum, Noſtro motu proprio, ac de Apoſtolicæ auctoritatis plenitudine, earumdem præſentium literarum ſerie, ſtatuimus atque decernimus, ut ſi quis in duello, ſive publice, ſive privatim indicto, hominem occiderit, ſive is mortuus fuerit in loco conflictus, ſive extra illum ex vulnere in duello accepto, hujuſmodi homicida, tanquam interficiens proximum ſuum animo præmeditato ac deliberato, ad formam Conſtitutionis felicis recordationis Prædeceſſoris Noſtri Benedicti Papæ XIII. quæ incipit ex quo divina, *data VI. Idus Junii Anno Domini MDCCXXV., ab Eccleſiaſticæ Immunitatis beneficio excluſus & repulſus omnino cenſeatur: ita ut a cujuſcumque Sacri aut Religioſi loci Aſylo, ad quod confugerit, ſervatis tamen de jure ſervandis, extrahi, & Judicis competentis Curiæ pro merito puniendus tradi poſſit & debeat; ſuper quo Nos Epiſcopis, aliiſque Superioribus Antiſtitibus, ad quos reſpective pertinet, & pertinebit imposterum, neceſſarias & opportunas facultates præſentium quoque tenore impertimur. Quin etiam, vivente adhuc altero in ſingulari certamine graviter vulnerato, ſi percuſſor in locum immunem ſe receperit, ex quo eveniente illius morte fugam arripere, & legum ſeveritatem evadere poſſe proſpiciatur; Volumus, & reſpective permittimus, ut quatenus periti ad inſpiciendum vulnus acciti,* grave vitæ periculum *adeſſe retulerint, percuſſor ipſe prævio ſemper Decreto Epiſcopi, & cum aſſiſtentia perſonæ Eccleſiaſticæ ab eodem Epiſcopo deputatæ, ab hujuſmodi loco immuni extractus, ſine mora carceribus mancipetur, ea tamen lege Judicibus indicta, ut illum Eccleſiæ reſtituere debeant, ſi vulneratus ſuperſtes vivat ultra tempus a legibus quæ de homicidiis ſunt, conſtitutum, alioquin in eaſdem pœnas incidant, quæ in memoratis Benedicti XIII. literis conſtitutæ ſunt adverſus illos, qui delinquentem in aliquo ex caſibus ibidem expreſſis, ex indiciis ad id ſufficientibus ſibi traditum, reſtituere excuſant, poſtquam is in ſuis defenſionibus hujuſmodi indicia diluerit.*

Præterea ſimili motu, & auctoritate decernimus ac declaramus ſepulturæ ſacræ privationem a Sacroſancta Tridentina Synodo inflictam morientibus in loco duelli & conflictus, incurrendam perpetuo fore etiam ante ſententiam Judicis, a decedente quoque extra locum conflictus ex vulnere ibidem accepto, ſive duellum publice, ſive privatim indictum fuerit, ac etiam vulneratus ante mortem non incerta pœnitentiæ ſigna dederit, atque a peccatis & cenſuris abſolutionem obtinuerit; ſublata Epiſcopis, & Ordinariis Locorum ſuper hac pœna interpretandi ac diſpenſandi facultate, quo ceteris documentum præbeatur fugiendi ſceleris ac debitam Eccleſiæ legibus obedientiam præſtandi.

In hujus demum ſollicitudinis noſtræ ſocietatem vocantes cariſſimos in Chriſto Filios Noſtros Imperatorem electum, univerſoſque Catholicos Reges, necnon Principes, Magiſtratus, Militiæ Duces, atque Præſules, eos omnes & ſingulos, pro ſua in Deum religione, ac pietate enixe obteſtamur in Domino, ut conjunctis ſtudiis & animis, exitioſæ duellorum licentiæ, qua Regnorum tranquillitas, populorum ſecuritas, atque incolumitas, neque corporum ſolum, ſed, quæ nullo pretio æſtimari poteſt, æterna animarum vita certo periclitatur, omni niſu & conſtantia vehementer obſiſtant. Neque ſibi, ſuæque in Deum fidei, munerique rationi feciſſe ſatis intelligant, quod optime conſtitutis legibus, indictiſque graviſſimis pœnis, horrendum ſcelus proſcriptum ſit, niſi accuratam ipſarum legum, pœnarumque executionem naviter urgeant ac promoveant, ſeque inexorabiles Dei vindices in eis, qui talia agunt, diligenter exhibeant; nam ſi delinquentes aut oſcitanter ferant, aut molliter puniant, alieno ſeſe crimine polluunt, omniſque illius ſanguinis reos ſeſe conſtituunt, quem ita crudeliter inultum effundi permiſerint. Vanis enim falſiſque honoris Idolo humanas litari victimas non impune feret ſupremus omnium Judex Deus; rationem ab iis aliquando exacturus, quorum eſt divina, & humana jura tueri, ſibique creditorum hominum vitam ſervare, pro quibus ſanguinem ipſe ſuum Jeſus Chriſtus effudit.

Volumus autem ut præſentium literarum tranſumptis, etiam impreſſis, Notarii publici manu ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem ubique, etiam in judicio, fides habeatur, quæ ipſis præſentibus haberetur, ſi originaliter forent exhibitæ vel oſtenſæ; utque eadem præſentes in conſuetis locis publicis hujus almæ Urbis per Curſores noſtros, ut moris eſt, publicatæ & affixæ, omnes & ſingulos, quos concernunt ſeu concernent in futurum, perinde afficiant, ac ſi unicuique illorum perſonaliter intimatæ & notificatæ fuiſſent.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtrarum prohibitionis, damnationis, præcepti, ſtatuti declarationis, facultatum impertitionis, obteſtationis, decreti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCLII., quarto Idus Novembris, Pontificatus noſtri Anno Tertiodecimo.

E P I-

329

EPISTOLÆ ENCYCLICÆ

ATQUE DECRETA APOSTOLICA

FELICIS RECORDATIONIS

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad Materiam Jejuniorum ſpectantia.

PROVIDETUR

Abuſibus adverſus Jejunii Quadrageſimalis obſervantiam invectis.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem & Apoſtolicam Benedictionem.

NON ambigimus, venerabiles Fratres, quin univerſis Catolicæ Religionis cultoribus notum ſit, a tota per Chriſtianum Orbem Eccleſia inter præcipua Orthodoxæ Diſciplinæ capita perpetuo adnumeratum retineri Quadrageſimale jejunium, quod olim in lege & Prophetis primitus adumbratum, ipſius D. N. Jeſu Chriſti exemplo veluti conſecratum, ab Apoſtolis traditum, a ſacris Canonibus utique præſcriptum, & ab univerſali Eccleſia, ab ipſo ſui primordio retentum & obſervatum eſt. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis pœnitentiæ conſtituto remedio per conſortium Crucis Chriſti, nos etiam aliquid in eo, quod ipſe propter nos præſtitit, agimus; ſimulque ad recolenda ſacratiora Redemptionis noſtræ myſteria, quæ per Dominicæ Paſſionis, ac reſurrectionis memoriam, quadrageſimali potiſſimum tempore, ſollemnius celebrantur, purificatis jejunio corporibus & animis dignius paramur. Hac veluti noſtræ militiæ teſſera ab inimicis Chriſti ſecernimur, flagella Divinæ ultionis avertimus, & cæleſti præſidio in dies adverſus Principes tenebrarum munimur. Hoc deſpectui habito, non contemnendum Divinæ gloriæ detrimentum, non leve Catholicæ Religioni dedecus, nec dubium animabus Chriſtifidelium periculum oboritur; nec aliunde populis calamitates, rebuſque publicis & privatis cladem exitiumque importatum eſſe conſtat. Ab hac vero inſita inhærentique in omnium Catholicorum hominum animis de ſacratiſſima Quadrageſima, aliiſque diebus jejunio conſecratis perſuaſione & reverentia, quam aliena, quam diſcors, quam abſona ſit hodierna jejunantium conſuetudo, quantum ab ipſa jejuniorum inſtitutione, & ſervata ſemper, ubique, & ab omnibus Diſciplina quam longiſſime diſtet; Vos Venerabiles Fratres, qui populorum curæ veſtræ commiſſorum mores, & uſus probe noſtis, pro ſingulari ſapientia veſtra præ ceteris clarius intelligitis. Nos ſane, quibus in hac ſublimi Apoſtolicæ procurationis ſpecula conſtitutis undique gentium nuntii afferuntur, lacrymis ſatis deplorare non poſſemus, auguſtiſſimam Quadrageſimalis Jejunii obſervantiam, ob nimiam, nullis legitimis urgentibus cauſſis, ubique indiſcriminatim diſpenſandi facilitatem, plane ſublatam eſſe; ita ut Orthodoxæ quidem Religionis cultores merito querantur, hæreſum vero ſectatores illudant & exultent. Perniciosæ huic corruptelæ plurimorum inſuper licentiam adjunctam eſſe graviter dolemus, quæ uſque adeo invaluit, ut, nulla Apoſtolici inſtituti ſacratiſſimique præcepti habita ratione, jejuniorum tempore palam & impune ab iiſdem agitentur convivia & epulæ interdictæ promiſcue inferantur. Ea propter quemadmodum quibus curis, ſollicitudinibus & angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus Veſtris communicamus; ita facere non poſſumus, quin pro injuncto Nobis ſupremo Sacroſancti Apoſtolatus officio, & ardentiſſimum Fraternitatum Veſtrarum zelum ad opportunum hiſce malis adhibendum remedium excitemus, & ad congruentes hujuſmodi abuſibus penitus extirpandis leges præſcribendas meditemur. Interea Venerabiles Fratres, gaudium & corona noſtra, nobiſcum conſiderantes, nihil Deo acceptius, nihil paſtorali miniſterio noſtro dignius, nihil gregibus curæ noſtræ commiſſis utilius, quam ut verbo & exemplo præeuntes, Chriſti fideles ad tam ſalutarem Chriſtianæ pœnitentiæ, & pietatis exercitationem alacrius ſuſcipiendam, conſtantiſſime retinendam, & ea, qua inſtituta fuit, diſciplina peragendam vehementius inflammemus, omni opera atque induſtria ſtudeamus, ut fideles in conſpectu Dei per auſteriorem jejuniorum obſervantiam tales permaneant, quales in ipſo Paſchali feſto dignum eſt inveniri. Debitum igitur Paternæ uniuſcujuſque Veſtrum ſedulitatis & caritatis officium jure poſtulat, ut omnibus notum faciatis & annuncietis, nemini quidem ſine legitima cauſſa, & de utriuſque Medici conſilio, multitudini vero, veluti populo, aut civitati, aut indiſcriminatim integræ, nonniſi graviſſima & urgente neceſſitate, & in caſibus per ſacra Canonum Statuta præſcriptis cum debita Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadrageſimali jejunio diſpenſationem toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenterque uſurpandam, nec ſuperbe & arroganter ab Eccleſia, uti alicubi in more poſitum eſſe accepimus, eſſe poſtulandam. Graviſſimam vero urgentemque neceſſitatem, etſi non eſt cur Vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare, cum hujuſmodi neceſſitate & ſervandam eſſe potiſſimum unicam comeſtionem, ſicut alias hic Romæ, ac Nos ipſi hoc anno urgentibus cauſſis diſpenſantes, expreſſe præſcripſimus; & licitas atque interdictas epulas promiſcue minime apponendas eſſe. Porro quemadmodum de ejuſmodi indulgentia tam caute impertienda, ſi ſecus fieret, Nos perſuaſum habemus diſtrictam ſupremo Divino Judici redditum iri rationem; ita conſcientiam uniuſcujuſque Veſtrum onerandam eſſe ducimus. Inſimul Fraternitates Veſtras rogamus, & in Domino exhortantes obſecramus, ut populos, qui communem omnium Chriſtifidelium pœnitentiam, ac diſciplinam ſervare nequeunt, commonere ſatagatis, ne per alia pietatis opera, ut ſua cuique devotio ſuggeret, peccata ſua expiare, & Deo ſatisfacere negligant; quinimmo ſanandis vulneribus, quibus humana infirmitas ſauciatur, diligentem adhibere ſtudeant curationem, & culpas de mundano pulvere contractas, dum caſta jejunia decoquere non poſſunt, per pia opera, orationum ſuffragia, & eleemoſynæ munera rediment. Interim ſolatium & levamen non leve mœrori noſtro a paſtorali vigilantia, & caritate veſtra præſtolantes, ac certo Nobis pollicentes, Apoſtolicam benedictionem cum uberi cæleſtium chariſmatum copia conjunctam, in eoſdem populos veſtros redundaturam, Vobis, Venerabiles Fratres, peramanter impertimur. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, ſive exemplis etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica

conſti-

Digitized by Google

conſtitutæ munitis, eadem prorſus ubique fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, & adhiberi poſſet, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die trigeſima Menſis Maij milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, Pontificatus noſtri Anno primo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

D E C L A R A T U R.

Unicam comeſtionem diebus Jejunii ab omnibus ſervandam eſſe, etiam ab iis, quibus ob peculiares cauſſas permittitur eſus carnium, ovorum, &c.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem.

IN ſuprema Univerſalis Eccleſiæ procuratione, meritis licet imparibus, per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam ut Orthodoxæ Fidei aſſertores, ſic etiam Eccleſiaſticæ Diſciplinæ cuſtodes ac vindices conſtituti, Quadrageſimale præſertim Jejunium, quod *inter præcipua Orthodoxæ Diſciplinæ capita* ſemper & ubique ab ipſo Eccleſiæ exordio numeratum eſſe nemo ex Catholicis inficiatur, *ab hodierna Jejunantium corruptela vindicare, & in priſtinam*, quantum benedicente Domino fieri poſſet, *obſervantiam revocare cupientes*, per alias noſtras in ſimili forma Brevis literas ad Fraternitates veſtras *die* xxx. proximi elapſi Menſis Maji currentis anni datas eximium Fraternitatum veſtrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare ſtuderetis, ne hac in parte & optatum Apoſtolicæ noſtræ ſollicitudinis anguribus levamen & ſalutare *abolenda ſacratiſſimi Jejunii corruptela* remedium deeſſet. Quoniam autem paternæ Pontificiæ caritatis, quæ novit imbecillitates infirmorum ſubſtinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a Jejunio aliquando legitima cauſſa, aut graviſſima urgentique neceſſitate exigente diſpenſandum eſſe ex Apoſtolica benignitate cenſuimus: *ita inter cetera præſcripſimus Unicam Comeſtionem ſervandam*, & licitas atque interdictas Epulas minime eſſe aponendas. *Hinc factum eſſe accepimus, quod non defuerunt qui per humanas & hominibus a Chriſtiana pœnitentia abhorrentibus dumtaxat dignas illationes ſibi aliiſque perſuadeant*, unicam potiſſimum Comeſtionem ſervari, atque Epulas licitas & interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiſcriminatim ob urgentem graviſſimamque neceſſitatem, non vero ſingulis ob legitimam cauſſam & de utriuſque Medici conſilio diſpenſatur. *Quam ſane perſuaſionem a ſententia noſtra alienam* ut ea omnium animis penitus evellamus, Nos quibuſcumque quacumque occaſione ſive multitudini indiſcriminatim ob urgentem graviſſimamque neceſſitatem, ſive ſingulis ob legitimam cauſſam de utriuſque Medici conſilio, dummodo nulla certa & periculoſa affectæ valetudinis ratio intercedat, & aliter fieri neceſſario exigat, in Quadrageſima, aliiſque anni Temporibus & diebus, quibus carnium, ovorum, & lacticiniorum eſus eſt prohibitus, diſpenſari contigerit, ab omnibus omnino, nemine excepto, *Unicam Comeſtionem ſervandam*, & licitas atque interdictas Epulas minime eſſe apponendas tenore præſentium *declaramus & edicimus*; quemadmodum per ſingulas noſtras in pari forma Brevis literas ſingulis utriuſque ſexus Chriſtifidelibus ob corporis infirmitates, quibus obnoxii reperiuntur, in ſacratiſſima Quadrageſima aliiſque Jejunio conſecratis diebus facultatem veſcendi prohibitis dantes, unicuique *expreſſe præſcribimus atque præcipimus*. Eo propter Fraternitates veſtras rogamus, atque in Domino obſecramus, ut populos veſtræ curæ commiſſos ad tam opportunum ſanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quiſque sauciatur, ſanctiſſimi Jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes ſedulo ac paterne moneatis rem agi non quidem exiguam, ſed longe graviſſimam de obſervando ſuſtinendoque Jejunio, purificandis animis corporibuſque ſalutari. In ſpem igitur illos erigite cæleſtium præmiorum, quibus aſſequendis non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis; immo leve ac momentaneum tribulationis, ſed medicæ abſtinentiæ noſtræ incommodum, magnum gloriæ pondus operatur in Cælis. Ab omnibus ſe abſtinent, qui in agone contendunt, ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles ac delicatos chriſtianæ militiæ milites refugientes a conſortio Crucis Chriſti, qui coronam legitime certantibus propoſitam ſperare præcipit incorruptam; ad cujus auſpicium & pignus Fraternitatibus veſtris Apoſtolicam benedictionem iiſdem etiam populis veſtris noſtro nomine impertiendam peramanter elargimus. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, ſive exemplis etiam impreſſis manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, Sigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus ubique fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, & adhiberi poſſet, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud S. M. Maj. ſub Annulo Piſcatoris, die vigeſima ſecunda menſis Auguſti milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

D E J E J U N I I D I S C I P L I N A.

Conſervanda, vel redintegranda. De diſpenſationibus generalibus pro Oppidis aut Diœceſibus integris, non niſi certa ratione, & juſta de cauſſa petendis, & concedendis.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

LIbentiſſime quidem amplectimur, quæ Nobis offeruntur occaſiones ad veſtros animos excitandos, ut Eccleſiaſticæ diſciplinæ reparandæ ſedulam curam conferatis. Etenim Summi Pontificatus dignitati, ad quam Nos, licet immerentes, evecti fuimus, conjunctam eſſe intelligimus ſollicitudinem aliarum Eccleſiarum, Nobiſque commendatam; qui plane tenuitatem virium noſtrarum non ignoramus.

Cum itaque præſentium literarum argumentum totum ſit de jejunio, quod tempore Quadrageſimæ, veteri Eccleſiæ inſtituto, ac lege Fidelibus indicitur; ſupervacaneum duximus longam orationem conficere de Quadrageſimæ Inſtitutione, & Patrum, & Conciliorum omnes ſuper hac re in medium proferre auctoritates. Difficile id quidem Nobis parum videretur; ſed potius alienum, & nullo modo conſentaneum Vobis, quos doctrinæ laude, Canonum, & Sacræ hiſtoriæ cognitione præſtantes arbitramur. Porro adſcribendas has literas adducti fuimus graviſſimis illis verbis Tridentinæ Synodi quæ *ſeſſ.* 25. *de Reform.* præcipit Epiſcopis omne ſtudium impendere, ut Fideles ipſorum curæ traditi magna religione perficiant ea, quæ a Sacris Canonibus præſcribuntur = *Ut illis omnibus & iis præcipue ſint obſequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, & jejunia.*

Ubi primum Bononienſem Eccleſiam adminiſtrandam ſuſcepimus (ad quam beneficio Clementis XII. felic. record. ab Sede Anconitana tranſlati fuimus) Mandatum evulgavimus (quod Libro primo Inſtitutionum Noſtrarum pro Viris Eccleſiaſticis decimoquinto loco continetur): In illo plures difficultates indicavimus, ob quas minime ſolvendos Jejunii legibus putabamus illos, qui ob legitimam cauſſam, & legitima prius auctoritate interpoſita, Quadrageſi-

geſimæ abſtinentiam non obſervarent, minime, inquam, ſolvendos a jejunio, itaut licet ipſis quolibet die menſam bis inſtituere, non unica vice, veſpertina ſuperaddita Refectione, quæ permitti jejunantibus conſuevit. Tandem in hac Pontificia Sede collocati, rem totam in examen iterum revocavimus, & præſtantiſſimis quoque Viris demandavimus ipſam diligenter, accurateque perpendere, ac ſuas deinde opiniones Nobis exponere. His peractis hujuſmodi controverſiæ finem tribuere conſtituimus: illudque decrevimus, ne nulla impoſterum, ſive peculiaris, ſive generalis pro aliqua Civitate, vel Oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad menſam tempore Jejunii, vel Quadrageſimæ, niſi conditio ſervandi jejunii, ſive unius comeſtionis interponatur, & aliud quoque monitum addatur, nequaquam licere menſam eamdem carne, & piſcibus inſtruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæſtionibus, exiſtimavimus unicam ſingulis diebus comeſtionem indicere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt, & pravam illam conſuetudinem quæ apud multos jam nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in menſam cum piſcibus, poſtquam ipſi quadrageſimalis abſtinentiæ præcepto ſoluti fuerunt, ob eam potiſſimum cauſſam, quod grave detrimentum ſalutis ab uſu piſcium accipiant.

Hæc apertiſſime conſtant ex noſtris Apoſtolicis Literis quas in forma Brevis dedimus ad Omnes Epiſcopos Orbis Catholici anno 1741. quarum primæ incipiunt = *Non ambigimus* = alteræ vero = *In ſuprema* = Nos profecto nulli unquam elargiri ſumus veſci carnibus, cum tempus Quadrageſimæ ſive aliud jejunium præcipitur, niſi dicta, ſcriptaque conditione, quam ſuperius commemoravimus. Maximam pariter lætitiam percepimus, cum redditæ Nobis fuerunt plures Epiſtolæ, ac mandata veſtra Literis noſtris Apoſtolicis omnino conſentanea, quibus pro virili parte contendiſtis adducere populos vobis ſubjectos, ut propoſitam in illis diſciplinam pie ſervarent.

Interim promulgatis iiſdem Apoſtolicis Literis quas paullo ante nominavimus, plures cavillationes excogitatæ ſunt a nonnullis, uti Nos antea facili conjectura ſuſpicati fuimus. Plures etiam quæſtiones propoſitæ Nobis fuerunt, magni quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum Nos opinamur; cum illæ vel ipſius Legis verbis vel ſenſu penitus corruant, ac diſſolvantur. Attamen Sacro Tribunali noſtræ Pœnitentiariæ rerum hujuſmodi conſcio ac peritiſſimo, eaſdem quæſtiones expendendas commiſimus, quibus omnino plene, cumulateque, quoties opus fuit, ſatisfecit.

Archiepiſcopus Compoſtellæ, in Hiſpaniarum Regnis Primus Inquiſitor, nuperrime vita functus, longam ad nos dedit Epiſtolam, qua plures recenſebat difficultates, quæ Literis noſtris Apoſtolicis adverſabantur, quominus executioni mandarentur, eo quod nonnulli Theologi in diverſas opiniones, ac ſententias abirent in ſolvendis quibuſdam quæſtionibus, quibus Literæ noſtræ Apoſtolicæ cauſſam & occaſionem præbebant; ac proinde de illis Judicium Noſtrum exquirebat. Equidem Archiepiſcopi Literæ Nos graviſſimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt. Attamen, dum quæſtiones in ipſo expoſitas percurrimus, viſum Nobis eſt non quidem expedire, ut iis quæſtionibus reſponſum fieret, ipſiſque ſolutis nullum impedimentum, ſive obſtaculum noſtris Literis Apoſtolicis ſupereſſet, ſed potius ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipſæ minime adducerentur. Accedit etiam, quod Epiſtola Archiepiſcopi multis argumentationibus, & obſcuris vocibus redundabat; quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum Archiepiſcopo reſponſum redderemus, illi tamen ſatisfecimus, res præcipuas ex ejus literis delibantes, & quæſtiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum Noſtris occupationibus tribuendum teſtati ſumus, quod tarde ipſi reſponſum daremus, ejus ſtudium commendavimus, & etiam magnopere probavimus, quod anceps, ac dubius ad hanc Sanctam Sedem confugerit; ut conſilium expoſceret. Deinde prolatis quæſtionibus ſatisfacere non prætermiſimus, illum tamen monentes de Inſtituto ſummorum Pontificum, qui leges concedere ſolent, diſciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum, qui dubitandi cauſſas objiciunt, ut quæ conſtituta ſunt, perturbent, ac evertant.

Vix redditis Literis, Archiepiſcopus, paullo poſt vitæ curſum abſolvit: Itaque non immerito ſuſpicamur, reſponſa Noſtra, quæ literis continebantur, haud cognita fuiſſe, & perſpecta illis, qui quæſtiones excitaverant. Poſt hæc alii pariter ex Hiſpanis Epiſcopis nonnullas ex iiſdem quæſtionibus Nobis propoſuerunt: quare iiſdem reſponſis uſi ſumus, quæ tradita prius Archiepiſcopo Compoſtellæ a Nobis fuerunt. Non defuerunt etiam præſtantes inter Italos Theologi qui Literas noſtras Apoſtolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illuſtrarunt. Idem contigit Reſponſo, quod fecimus Archiepiſcopo Compoſtellæ, *die 6. Julii anno 1744.* quod ſane integrum ſuis Libris præfigendum curaverunt. At quoniam Libri ejuſmodi ad Vos fortaſſe nondum pervenerunt, vel curis aliis diſtenti illos percurrere minime potuiſtis, his Literis Encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum ſæpius eſt) ad Archiepiſcopum Compoſtellæ jam pridem ſcripſimus, ut quæ diſciplina Veſtris in Diœceſibus tenenda ſit, plane cognoſcatis, ac ne Vos deterreant difficultates, ſi quæ a captioſis hominibus concitentur.

DECLARANTUR

Quæſtiones circa jejunii leges a Summo Pontifice inſtauratas propoſita.

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Compoſtellæ

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabilis Frater, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

SI Fraternitas Tua ſecum reputabit, quot graviſſimis, & maximis curis propemodum obruamur, quantumque, hoc præſertim difficillimo tempore, prorſus Nos teneat impoſita tenuitati Noſtræ ſollicitudo omnium Eccleſiarum, non ſane mirabitur, tamdiu ſibi procraſtinatum fuiſſe reſponſum ad eas Literas, quibus Apoſtolica auctoritate diſſolvendas rogaſti obortas in Hiſpania diſputationes aliquas e duabus noſtris Epiſtolis ad omnes Epiſcopos ſuperiores anni 1741. 30. Maji, & 22. Auguſti, quibus intra legitimos fines coercuimus invaleſcentem Eccleſiaſtici jejunii relaxationem. Potius tibi in mentem veniet cogitare de ſingulari noſtro in religioſiſſimam Hiſpanam Eccleſiam amore, unde Nos, immenſa licet rerum mole fatigatos, ad expediendum ſibi in omni ſua perplexitate ſalutis iter ope noſtra præſto habet. Quamquam igitur, dum prænuntiatas Conſtitutiones edidimus, non aliud propoſitum nobis fuerit, ne refrenare paucorum nimis ingenio fidentium, Theologorum licentiam, qui opinionum novitate gaudent: nec otium, nec animus Nobis fuerit definire quidquid ſubtili indagatione deduci poſſit, ex propoſita a nobis jejunandi regula; tamen eximia Paterna caritate complectimur adeo obſervantiſſimos Romanæ Sedis Hiſpanos, tantique facimus obſequutiones tuas, ut occurrere anxietati veſtræ libenter adjecerimus animum, & non ipſi quæſtiones abs te propoſitas dirimendas conſtituerimus. Sic autem ſe habent.

I. *Utrum, quæ in antedictis noſtris Literis in forma Brevis de unica comeſtione, & de epulis non permiſcendis praeſcribuntur, ſub gravi etiam præcepto prohibeantur.*

Reſpondemus: *Concedentes facultatem veſcendi carnibus tempore vetito, ſub gravi teneri eaſdem facultates non aliter, quam geminis hiſce adjectis conditionibus concedere, videlicet unicæ in diem comeſtionis, & non permiſcendarum epularum. Eos vero, qui hujuſmodi facultatibus utuntur, ſub gravi ad binas ipſas conditiones implendas obligari.*

II. *An iis, quibus conceſſum eſt veſci carnibus, poſſint in veſpertina refectiuncula ea quantitate carnis veſci, qua jejunantibus permittitur?*

Reſpondemus: *Non licere. ſed opus habere eo cibo, eaque uti portione, quibus utuntur homines jejunantes recta, meticuloſa conſcientia.*

III. *An qui jejunii tempore veſci carnibus permittun-*

tur

tur, & unica comeſtione uti debent, horam jejunantibus præſcriptam ſervare opus habeant? Edicimus, *obſervandam iis eſſe.*

IV. *Quænam ſint epulæ licitæ, quæ vetantur cum interdictis conjungi?*

Reſpondemus: *Epulas licitas illis, quibus permiſſum eſt carnes comedere, eſſe carnes ipſas: epulas interdictas eſſe piſces, adeoque utrumque ſimul adhiberi non poſſe. Piſcibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur facultas adhibendi ova, & lacticinia.*

V. *An præceptum de utroque epularum genere non miſcendo dies quoque Dominicos Quadrageſimales complectatur?* Affirmatur, *complecti.*

VI. *Utrum hæc lex ad eos quoque pertineat, qui ex Bulla Cruciata edere poſſunt, ova, & lacticinia.*

Reſcribimus. *Nihil in prænunciatis noſtris Apoſtolicis literis ſtatutum eſſe, quod reſpiciat gratioſum Cruciatæ Diploma. Quare qui eo gaudent, illius tenorem ſtricte, & conſiderate perpendant, ex ejuſque ſententia ſe gerant. Caveant autem inani quapiam excuſatione ſeſe ſolutos eſſe arbitrentur præſcriptis ibi legibus.*

VII. *Utrum memorata duo præcepta urgeant extra Quadrageſimam.*

Reſpondetur: *Urgere extra Quadrageſimam utrumque præceptum, illud ſcilicet unicæ comeſtionis cum reliquis legibus in ſecundo, & tertio ad hæc poſtulata reſponſo expreſſis, & alterum non permiſcendi epulas licitas cum interdictis, ut in quarto poſtulato definitum eſt.*

Habeas, Venerabilis Frater, penitus explicatum quidquid apud Vos ex noſtris ſæpius nuncupatis Apoſtolicis literis dubitationem attuliſſe ſcribis. Qua quidem in re laudavimus conſilium tuum interrogandæ Supremæ Romanæ Sedis, ut libero, & non vacillanti greſſu ad oves ſana doctrina imbuendas incedere Paſtores queant: in iſtoque tuo ſuſcepto conſilio agnovimus Hiſpanam Religionem, nihil ſibi tutum, niſi a Divi Petri Cathedra acceptum, reputantem: quæ ſplendidiſſimæ gloriæ tantum nomen, & incorruptæ Fidei fructum Hiſpaniæ ſibi peperit. Cavendum autem vobis eſt (idque plurimum ad te pertinet, qui illuſtris Archiepiſcopi, & Inquiſitoris geris præcipuum munus) ne in expendendis Apoſtolicæ Sedis Conſtitutionibus pro nimia exhauriendi argumenti ſollicitudine nullus ſiat differendi, ambigendique modus. Sedula deinde opera conferenda, ut iſtiuſmodi dubia, quæ facile pro ingeniorum varietate diſputando emergunt, penitus inter vos dirimantur, ne diuturna unquam diſceptatione fluctuent animi, præſertim cum Conſtitutiones ipſæ Apoſtolicæ ſcopum, quo tendunt, aperte demonſtrent, & illuc prompte dirigi poteſt quidquid dubitando imperturbare videatur. Id ſi animadvertiſſent qui de præſenti negotio plura dubitarunt, nodum ſibi exſolviſſent. Patebat enim, nihil aliud nobis in animo fuiſſe quam cohibere vivida nonnullorum Theologorum ingenia, qui nimium ſacri jejunii fines prætergreſſi, & non parum ablati, illud ad retinendum in Officio corpus divinitus inſtitutum, hoſti huic ſpiritus infenſiſſimo blandiebantur. Statim ſiquidem comperiſſent quid in propoſitis quæſtionibus conſtituendum eſſet, non ſibi moleſtiam exhibuiſſent, nec Nobis, quos graviſſima undique circumſtant cura, non parum temporis occupaſſent, quod tamen pro ſingulari noſtro in veſtram gentem ſtudio, atque amore libenter impendimus ad rectum vobis iter monſtrandum: impoſterum ſimul præcaventes, quomodo in hujuſmodi quæſtionibus firmare greſſus veſtros in promptu ſit. Reliquum eſt, Venerabilis Frater, ut tibi, quod facimus ex animo, præcipuæ Benevolentiæ noſtræ pignus Apoſtolicam Benedictionem peramanter impertiamur.

Datum &c. 7. Julii 1754.

Cum hæc ita ſe habeant, ſatis muneri noſtro feciſſe videntur ne illi (quibus licet edere), cum jejunium tempore Quadrageſimæ, vel extra Quadrageſimam Fidelibus præſcribitur, unius comeſtionis limites excedant, ne ne piſcibus ſimul, & carnibus parari ſibi menſam patiantur, neve cavillationes perſcrutentur, ut legi tenebras offundant. Pauca tamen adhuc ſuperſunt, quæ remedium a nobis depoſcunt.

Siquidem advertimus jam multis ab hinc annis non ſolum plures in qualibet Italiæ Urbe veſtra auctoritate diſſolvi a Quadrageſimali abſtinentia, ſed etiam magno ſtudio contenditis, ut univerſam Civitatem, totamque Diœceſim eadem abſtinentia liberemus. Hinc factum eſt, ut in quibuſdam Civitatibus, ac Diœceſibus jam per multos annos Fideles univerſi abſque ullo diſcrimine carnibus per Quadrageſimam utantur. Id quidem maximam nobis affert ſollicitudinem, eo quod deprehendimus certis teſtimoniis in quibuſdam Regionibus Septentrionis toto Quadrageſimæ curſu lactis, & ovorum uſum libere permitti, quin in plures annos eamdem facultatem petierint, & a Sede Apoſtolica conſecuti fuerint; quamobrem illi populi ſibi in animum induxerunt, non eſſe rurſus ad Pontificem confugiendum pro hujuſmodi facultate impetranda, ſed priores conceſſiones ſingulis annis acceptas ſufficere, ut lactis, & ovorum conſuetudo per Quadrageſimam comprobetur. Præterea maximi facienda eſſe ducimus ea verba Trident. Conc. *ſeſſ. 25. c. 18. de Reform. Sicuti publice expedit, Legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius evenientibus caſibus, & neceſſitatibus pro communi utilitate ſatisfiat, ſic frequentius Legem ſolvere, exemploque potius, quam certo perſonarum, rerumque delectu, petentibus indulgere, nihil aliud eſt, quam unicuique ad Leges tranſgrediendas aditum aperire.*

In Literis noſtris Apoſtolicis, quas anno 1741. ad omnes Catholicos Epiſcopos dedimus, huic corruptelæ viam præcludere cogitavimus ea ratione, iiſque verbis, quæ rurſum huic ſubjicimus, *Debitum igitur Paternæ uniuſcujuſque veſtrum ſedulitatis, & caritatis officium jure poſtulat, ut omnibus notum faciatis, & annuncietis, nemini quidem ſine legitima cauſſa, & de utriuſque Medici conſilio; multitudini vero, veluti Populo, aut Civitati, aut Genti indiſcriminatim integræ, nonniſi graviſſima, & urgente neceſſitate, & in caſibus per Sacra Canonum Statuta præſcriptis, cum debita Apoſtolicæ hujus Sanctæ Sedis reverentia a Quadrageſimali jejunio diſpenſationem, toties quoties opus fuerit, concedendam, nec audacter fidenterque uſurpandam, aut ſuperbe, & arroganter ab Eccleſia, ſicuti alibi in more poſitum eſſe accipimus, eſſe poſtulandam.*

Porro Nos hanc normam ſecuti ſumus, cum multitudinem; veluti populum, aut Civitatem integram Quadrageſimali abſtinentia immunem declaravimus. In primis, loci Epiſcopus id poſtulare a nobis debuit, ac de graviſſima, urgentique neceſſitate ſuum teſtimonium interponere. Deinde carnes minime permiſſæ fuerunt, ſi lactis, & ovorum uſus ſatis eſſe videretur. Tum vero facultas edendi carnes tribui ſolum conſuevit, cum interpoſito Epiſcopi teſtimonio id omnino neceſſarium judicaretur; nec ſufficiens neceſſitati remedium afferri conſtaret, ſi ova ſolum, & lacticinia concederentur. Quoties autem abſtinentia Quadrageſimæ noſtra auctoritate ſoluta fuit, certos tamen dies præſcripſimus, quibus integra abſtinentia ſervaretur, nempe dies Cinerum, dies Quatuor Temporum, Vigilias præcepto obeundas, dies Majoris Hebdomadæ a Dominica Palmarum. Quandoque recenſuimus etiam totam Hebdomadam Cinerum. Aliquando etiam indiximus abſtinentiam Feriis Sextis, ac Sabbatis, etiamſi facultas a Nobis tradita lactis, & ovorum uſum ſolum complecteretur. Poſtremo eam conditionem ſemper addidimus, ne jejunii lex unius per diem comeſtionis ullo modo violaretur, ac ne ſimul in menſa carnes, & piſces apponerentur.

Dum rationem hujus conſilii noſtri ſerio perpendimus, haud plane acquieſcimus, ob eam ſollicitudinem, ac dubitationem, ne cauſſa ab Epiſcopo loci prolata, quam Nos legitimam credidimus ad ſolvendam Quadrageſimæ abſtinentiam, ejus naturæ fortaſſe non ſit, quæ veram, & urgentem neceſſitatem contineat. Quippe illud Nobis ſemper ante oculos propoſitum habuimus, ne nihil a ratione alienum, nihil inconſulto, ac temere faciamus. Habent pariter animo defixa S. Bernardi verba ad Pontificem Eugenium *lib. 3. de Conſideratione c. 4.* — *Facitis hoc quia poteſtis: Sed utrumne debeatis, quæſtio eſt, & quomodo* — Attamen fidem præſtitimus iis, quibus præſtanda fuerat, Epiſcopis nempe locorum. Non enim alio pacto exerceri poteſt ſollicitudo peculiarium Eccleſiarum ac Diœceſum, niſi fides habeatur Epiſcopis, a quibus illæ adminiſtrantur. Sed impoſterum, ut graviſſimum hoc negotium tutius, quam fieri poſſit geratur, moleſtum vobis non ſit, animum iis advertere, quæ ſubjicimus.

Non ignoratis ab Innocentio III. Prædeceſſore Noſtro

cap.

Cap. Conſilium ; de obſervatione jejuniorum, inter cauſſas legitimas ſolvendi abſtinentiam a carnibus, jejunii tempore, recenſeri veram, & exiſtentem reipſa ægritudinem = *Præterea de illis, qui in Quadrageſima, vel in aliis jejuniis ſollemnibus infirmantur, & petunt ſibi eſum carnium indulgeri, reſpondemus: quod cum non ſubjaceat legi neceſſitas, deſiderium infirmorum, cum urgens neceſſitas exigit, ſupportare poteſt, & debet, ne majus periculum in eis evitetur*. Inde ſtatuerunt multo ante Innocentium III. Patres octavi Concilii Toletani Can. 9. quod an. 653. celebratum fuit = *Quiquis abſque inevitabili neceſſitate, atque fragilitate evidentis languoris, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate, diebus Quadrageſimæ eſum Carnium præſumpſerit attentare, non ſolum erit reus Reſurrectionis Dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei Sancta Communione . . . . . Illi vero quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita vietare præſumant, quam a Sacerdote permiſſum accipiant*.

Nemo eſt, qui non intelligat hujuſmodi cauſſas ſatis eſſe ut aliqui a Jejunii legibus, & abſtinentia immunes exiſtimentur; non autem ut populus: vel integra Civitas idem privilegium obtineat. Quis enim ſibi perſuadere poſſit, Cives univerſos alicujus Urbis, vel Diœceſis eodem tempore graviſſimo morbo teneri, vel in eodem diſcrimine verſari omnes, cur periculoſam ægritudinem contrahant? Niſi forte eos morbos intelligamus qui ab aeris intemperie, vel infectione promanant, de quibus paullo poſt verba faciemus. Quis credat unquam Populum univerſum alicujus Diœceſis, vel communi languore penitus extenuatum, vel extrema ſenectute confectum?

Neque vero cauſſa ſufficiens habenda eſt, ut aliqua Civitas, vel Populus abſtinentia Quadrageſimali liberetur, ipſique carnes permittantur; ſi forte piſces, vel ova caro pretio vendantur. Sicut enim Urbes habent egenos Cives, ita etiam opulentos; e quibus etiam alii vitæ ſuſtentationem labore, ac ſudore ſibi comparant; alii vero patrimonio, ac divitiis ſatis ſuperque abundant. Itaque, ſi pro emendis piſcibus grave pretium ſolvendum ſit, id quidem egenis Civibus, non vero divitibus ſuffragatur. Id aſſerunt etiam nonnulli Theologi haud ſeverioris diſciplinæ, quorum ſententiam recenſuimus capite nono libri tertii noſtrarum Inſtitutionum, quas Bononiæ Typis impreſſimus.

Illud etiam inane commentum prorſus exiſtimari debet, ſolvendas eſſe abſtinentia Quadrageſimæ Civitates, vel Diœceſes, ubi exercitus verſantur, eo quod Milites in iis locis permanentes abſtinentiæ leges minime obſervant. Id potius animos Civium inflammare deberet ad jejunium rite, religioſeque ſuſcipiendum: ut nempe Milites tanta virtute temperantiæ permoti ipſorum exemplum ſequantur. Illud ſolum pro legitima cauſſa in medium proferri poteſt, copias Militum tantam afferre Civitati penuriam herbarum, atque olei, licet Quadrageſimæ jejunio non obrumperent, ut harum rerum pretia ſummopere augeantur. Tunc autem eadem ſtatuenda ſunt, quæ paullo ante diximus, cum piſces, & ova cariori pretio comparantur. Igitur peculiares morbi, quamvis frequentes, impoſterum pro cauſſa ſolvendæ abſtinentiæ non adducantur, niſi forte Civibus univerſis iidem morbi communes habeantur ob aliquam aeris corruptionem: neque impoſterum herbarum, olei, piſcium, & ovorum pretia tanti ponderis eſſe cenſeantur, ut omnis Civitas, vel Diœceſis ab Inſtituto Quadrageſimæ Jejunio, ac temperantiæ liberari contendat. Quod ſi veras, ac legitimas a Nobis cauſſas ad hanc facultatem obtinendam expetitis, duas potiſſimum recenſebimus; quarum prima ea jure Canonico, altera vero ab ipſa rerum magiſtra experientia deprompta eſt.

Innocentius III. quem ſuperius nominavimus, *eodem cap. Conſilium, de obſervatione jejuniorum*, Archiepiſcopo Bracarenſi poſtulanti, qua pœna pleſtendos judicaret illos, qui tempore Quadrageſimæ a carnibus non abſtinuerant ob ſummam rerum caritatem, & anguſtiam ita ut plures fame enecarentur, reſpondit his verbis = *Cum autem quæſieritis qua ſit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadrageſimalibus, tempore quo tanta famis inedia ingruebat, quod magna pars populi propter inopiam annonæ periret, carnes comedere ſunt coacti; reſpondemus, quod in tali articulo illos non credimus puniendos. Preces tamen Domino pro illis, & cum illis effundas, ne ipſis aliquatenus imputetur; quia bonarum mentium eſt, ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur*. Si quis hoc tempore Epiſcopus adductus exemplo Bracarenſis Antiſtitis idem conſilium peteret a Sede Apoſtolica, tamquam ineptus, ac ſimplex haberetur: ſed illo Eccleſiæ feliciſſimo ſæculo maximi pendebatur, uti æquum eſt, Quadrageſimæ præceptum. Hinc magna ſeveritate inquirebantur illi, qui minime paruiſſent, licet talis cauſſa intercederet, ut liberi ab eodem præcepto viderentur: nec ulla ratio habebatur Virorum Principum, licet ipſorum incolumitas cum Reipublicæ felicitate conjuncta putaretur, uti Nos fuſe oſtendimus in decima quinta noſtrarum Inſtitutionum libri primi. Sed iis omiſſis, & aliis bene multis, qui in hanc rem congeri a Nobis poſſent, illud primum delibabimus ex reſponſo Innocentii III. tunc Quadrageſimæ abſtinentia ſolvi poſſe integram Civitatem, vel Diœceſim, cum reipſa non ſuppetunt ea, ſine quibus præceptum Quadrageſimæ obſervari nequit. Itaque ſi revera in aliquo loco neque oleum, neque piſces comparari poſſint, tunc Incolis ejuſdem loci permitti fas eſt, ut lacte, & ovis utantur: ſi hæc autem revera deficiant, tunc carnis, ſalubria tamen, edendi facultas concedetur, interpoſita ſemper jejunii ſervandi conditione.

Inſula Sancti Dominici in America Meridionali in temporalibus paret Chariſſimo in Chriſto Filio noſtro Ludovico Galliarum Regi Chriſtianiſſimo, nec ei ullus præeſt Epiſcopus. Præfectus Patrum Societatis Jeſu an. 1742. a Nobis quæſivit, an conceſſione ſibi facta a Sede Apoſtolica diſpenſandi ſuper eſu carnium, ovorum, & lacticiniorum tempore jejuniorum, & Quadrageſimæ, dici poſſet ſibi etiam datam fuiſſe facultatem diſpenſandi nedum particulares perſonas, ſed etiam multitudinem hominum, & omnes ſui diſtrictus Incolas, quando coram Deo id expedire judicaſſet: habitoque reſponſo facultatem ei fuiſſe conceſſam diſpenſationem indulgendi particularibus hominibus, non autem multitudini hominum, & omnibus Incolis ſui diſtrictus, pro conceſſione exoravit. Pro cauſſa expoſuit veneficam piſcium qualitatem, exiguum piſcatorum numerum, qui longe ab Inſula piſcantes, piſces deferebant aut fœtentes, aut corruptos ob nimios calores, paupertatem autem petentium, quæ oleum emere non poterant pro cibis Quadrageſimalibus neceſſarium, deficientiam denique olerum, & leguminum, quæ in ea regione facile corrumpuntur, aut a vermibus conſumuntur. Re ſubinde mature diſcuſſa coram Nobis in Congregatione Generali Sanctæ Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis *die 12. Aprilis anno* 1741. habita ratione regionis nimis remotæ, a qua quolibet anno impoſſibilis erat ad Sedem Apoſtolicam recurſus; indulgentes neceſſitati Fidelium degentium in Inſulis ditionis Galicæ in America, facultatem conceſſimus Præfectis Miſſionum illarum partium ut in cauſſa veræ, & ineluctabilis neceſſitatis, & tantum de anno in annum, præfataque vera neceſſitate durante, & non aliter, nec alio modo, ut poſſent, & valerent cum fidelibus Populis ipſorum regimini commiſſis diſpenſare ſuper eſu ovorum, & lacticiniorum, & etiam carnium tempore Quadrageſimali, indicta ſimul cum hujuſmodi diſpenſatione obſervantia, ſi adamuſſim juxta præſcriptum conceſſa facultate uſi non fuiſſent.

Sed jam ad experientiam decrevimus. Quindecim abhinc annis per totam fere Europam morbus invaluit, qui pectoris inflammationem inferebat, ita tamen, ut ex una Civitate in aliam, & ex una Provincia in aliam hæc funeſta lues promanaret. Id contigit annis 1730. 1733. 1740. Licet autem morbus ejuſmodi, qui univerſos hominum ordines, atque ætates corripiebat, lentam ſolum in pectore inflammationem excitaret, tamen ſenibus matura jam ætate debilitatis extremam afferebat perniciem: nam ea ipſo febres acutiſſime, ac mortales ſequebantur. Idem morbus in periculum trahebat juniores etiam, qui paullulum infirmo pectore laborarent. Poſtremo multorum pectora adeo labefactavit, ut graviſſima deinde mala provenerint.

Alios quoque morbos hujus generis, pectoris inflammationem magno cum periculo afferentes, ægros in di-

diſcrimine vitæ adduxiſſe medicinæ Scriptores luculenter teſtantur. Itaque ſi medicinæ Profeſſores acciti, monitique graviter, ut nihil a veritate alienum reſpondeant, unanimi conſenſu fateantur (uti nobis ipſis accidit, cum adhuc Bononiæ verſaremur) morbum eſſe talis naturæ, qualem ſuperius commemoravimus, itaut nulla ætas libera, & incolumis eſſe queat; & affirment illis ipſis, qui inter Cives ſalvi, & integri numerantur, eamdem perniciem imminere: id præterea conferre plurimum ad ejuſmodi rem depellendam aut evitandam, ſi tum ægrotantes, tum ſani a piſcibus, & oleo, & quandoque pariter a lacte, & ovis abſtineant; ſi, inquam, res ita ſe habet, tum proculdubio cauſſa ſufficiens judicanda eſt, quæ experientia innititur, & quæ ſemper probata, & in poſterum probanda videtur, ut nempe Populus ſeu Civitas integra a carnibus abſtinendi præcepto non teneatur.

Neque ulla difficultas removere vos debet a conſulendis Medicis, qui præſtantiores habeantur. Cavendum pariter ut quidquid revera ſenſerint, ſcripto teſtari non prætermittant; quæ conditio ſi deſit impoſterum, nulla unquam facultas Civitati, aut Diœceſi carnibus, aut lacticiniis veſcendi tempore Quadrageſimæ tribuetur: quippe id neceſſarium omnino videtur. Accedit etiam, quod Medici facilitate quadam incredibili peculiares quidem Cives a Quadrageſimæ præcepto liberos, & immunes decernere ſoleant (de qua re graviſſime monendi a vobis ſunt, ne ſuas animas indulgendo nimis aggravent). Cum vero univerſis Civibus idem ſtatuendum proponitur, tum ſe difficiles, anxios, ac ſollicitos præſtare Nos ipſi experti ſumus. Poſtremo ſi velint percurrere ea, quæ in Italia, & extra ipſam præclariſſimi Auctores Medici Typis evulgarunt, facile deprehendent, abſtinentiam ciborumque parſimoniam ab illis magnopere commendari, diſcrimen inter morbos conſtitui, & certis rationibus oſtendi, in curandis quibuſdam morbis nequaquam requiri, ut juſculum & carnes loco piſcium, olei, & herbarum ſubſtituantur: in aliis vero juvare plurimum, ſi ſublatis carnibus, cum indicitur jejunium, oleo, vel lacte ægrotantes utantur. Demum advertent, quam diligenter, accurateque ſcribant de pectoris incommodis, eum in omnibus generatim excitantur, ne corripiantur eodem morbo, qui adhuc incolumes a communi lue ſuperſunt.

Hæc vobis indicanda putavimus. Reliquum eſt ut Vos hortemur, ne tam facile ſuſcipiatis negotium petendæ facultatis utendi carnibus, & lacticiniis tempore Quadrageſimæ pro univerſa Civitate, vel Diœceſi. Quippe abrumpenda tandem eſt conſuetudo, ob quam jam per tot annos in quibuſdam locis hæ facultates tribui conſueverunt. Illud etiam experientia a Vobis compertum erit, delicatis quoque ac mollibus abſtinentiam Quadrageſimæ nullam inferre perniciem; neque plures ob hanc cauſſam inter ægrotos, vel mortuos recenſeri. Hanc rationem, & inſtitutum Nos ipſi ſecuti ſumus Romæ, ac Bononiæ (cujus Sedem adhuc retinemus) cum nuper Quadrageſimæ tempus ageretur. Si vos id quoque præſtabitis, neque facile a Nobis pro univerſa Civitate, vel Diœceſi facultatem ſolvendi Quadrageſimæ abſtinentiam poſtulabitis, vel (ſi neceſſarium id arbitremini) non aliter, quam ſervatis præmiſſis conditionibus Diſpenſationis inſtantia ad Nos deferretur, non ſolum ii fructus provenient, quos jam indicavimus, ſed etiam repulſæ pudorem evitabitis, Noſque pariter ea moleſtia vindicabitis, quam ferimus, dum votis veſtris minime obſecundamus. Poſtremo Vos omnes peramanter amplectimur, & Apoſtolicam Benedictionem Vobis, Populiſque veſtris impertimur. Datum ex Arce Caſtri Gandulphi die 20. Junii 1745. Pontificatus Noſtri Anno quinto.

DE USURIS

Aliiſque injuſtis quæſtibus.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem & Apoſtolicam benedictionem.

VIX pervenit ad aures noſtras, ob novam controverſiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam diſſeminari ſententias, quæ ſanæ doctrinæ haud conſentaneæ viderentur; cum ſtatim noſtri Apoſtolici muneris partem eſſe duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejuſmodi, temporis diuturnitate, ac ſilentio, vires magis acquireret aditumque ipſi intercluderet ne latius ſerperet, & incolumes adhuc Italiæ Civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, conſiliumque ſuſcepimus, quo Sedes Apoſtolica ſemper uti conſuevit. Quippe rem totam explicavimus nonnullis ex Venerabilibus Fratribus Noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, qui Sacræ Theologiæ ſcientia, & Canonicæ Diſciplinæ ſtudio ac peritia plurimum commendantur; accivimus etiam plures Regulares in utraque facultate præſtantes, quorum aliquos ex Monachis, alios ex Ordine Mendicantium, alios demum ex Clericis Regularibus ſelegimus; Præſulem quoque juris utriuſque laurea præditum, & in foro diu verſatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper præteriit, ut coram Nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius negotii declaravimus; quod illis antea cognitum, perſpectumque deprehendimus.

Poſt hæc præcepimus, ut omni partium ſtudio, omnique cupiditate ſoluti, rem totam accurate perpenderent, ſuaſque opiniones ſcripto exararent; non tamen expetivimus ab ipſis, ut judicium ferrent de contractu, qui controverſiæ cauſſam initio præbuerat, cum plura documenta non ſuppeterent, quæ neceſſario ad id requirebantur, ſed ut certam de uſuris doctrinam conſtituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur ea, quæ nuper in vulgus ſpargi cœperunt. Juſſa fecerunt univerſi; nam ſuas ſententias palam declararunt in duabus Congregationibus, quarum prima coram Nobis habita eſt die 18. Julii; altera vero die prima Auguſti, qui menſes nuper elapſi ſunt, ac demum eaſdem ſententias Congregationis Secretario ſcriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi conſenſu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod uſura vocatur, quodque in contractu mutui propriam ſuam ſedem, & locum habet in eo eſt repoſitum, quod quis ex ipſomet mutuo, quod ſuapte natura tantumdem dumtaxat reddi poſtulat, quantum receptum eſt, plus ſibi reddi velit, quam eſt receptum, ideoque ultra ſortem, lucrum aliquod, ipſius ratione mutui, ſibi deberi contendat. Omne propterea hujuſmodi lucrum, quod ſortem ſuperet, illicitum, & uſurarium eſt.

II. Neque vero ad iſtam labem purgandam, ullum arceſſiri ſubſidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens & nimium, ſed moderatum, non magnum, ſed exiguum ſit; vel ex eo, quod is, a quo id lucrum ſolius cauſſa mutui depoſcitur, non pauper, ſed dives exiſtat; nec datam ſibi mutuo ſummam relicturus otioſam, ad fortunas ſuas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæſtuoſis agitandis negotiis, utiliſſime ſit impenſurus. Contra mutui ſiquidem legem, quæ neceſſario in dati atque redditi æqualitate verſatur, agere ille convincitur, quiſquis, eadem æqualitate ſemel poſita plus aliquid a quolibet vi mutui ipſius, cui per æquale jam ſatis eſt factum, exigere adhuc non veretur; proindeque ſi acceperit, reſtituendo erit obnoxius ex ejus obligatione juſtitiæ, quam commutativam appellant, & cujus eſt in hu-

manis

Digitized by Google

mutuis contractibus æqualitatem cujusque propriam & ſancte ſervare ; & non ſervatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, poſſe quandoque una cum mutui contractu quoſdam alios, ut ajunt, titulos, eoſdemque ipſimet univerſim naturæ mutui minime innatos, & intrinſecos, forte concurrere, ex quibus juſta omnino legitimaque cauſſa conſurgat quiddam amplius ſupra ſortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur, poſſe multoties pecuniam ab unoquoque ſuam, per alios diverſæ prorſus naturæ a mutui natura contractus, recte collocari & impendi ſive ad proventus ſibi annuos conquirendos, ſive etiam ad licitam mercaturam, & negotiationem exercendam, honeſtaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in tot ejuſmodi diverſis contractuum generibus, ſi ſua cujuſque non ſervatur æqualitas, quidquid plus juſto recipitur, ſi minus ad uſuram, (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum abſit) at certe ad aliam veram injuſtitiam, reſtituendi onus pariter afferentem, ſpectare compertum eſt; ita ſi rite omnia peragantur, & ad juſtitiæ libram exigantur, dubitandum non eſt, quin multiplex in iiſdem contractibus licitus modus & ratio ſuppetat humana commercia, & fructuoſam ipſam negotiationem ad publicum commodum conſervandi, & frequentandi. Abſit enim a Chriſtianorum animis, ut per uſuras, aut ſimiles alienas injurias florere poſſe lucroſa commercia exiſtiment; cum contra ex ipſo Oraculo Divino diſcamus, quod *Juſtitia elevat gentem; miſeros autem facit populos peccatum*, Prov. 14. 34.

V. Sed illud diligenter animadvertendum eſt, falſo ſibi quemquam, & nonniſi temere perſuaſurum, reperiri ſemper, ac præſto ubique eſſe, vel una cum mutuo titulos alios legitimos, vel ſecluſo etiam mutuo, contractus alios juſtos quorum vel titulorum, vel contractuum præſidio, quotieſcumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties ſemper liceat auctarium moderatum ultra ſortem integram ſalvamque recipere. Ita ſi quis ſenſerit, non modo divinis Documentis, & Catholicæ Eccleſiæ de uſura judicio, ſed ipſi etiam humano communi ſenſui, ac naturali rationi proculdubio adverſabitur. Neminem enim id ſaltem latere poteſt, quod multis in caſibus tenetur homo ſimplici ac nudo mutuo alteri ſuccurrere, ipſo præſertim Chriſto Domino edocente: *Volenti mutuare a te, ne avertatis*, Matt. 5. 42. & quod ſimiliter multis in circumſtantiis, præter unum mutuum alteri nulli vero juſtoque contractui locus eſſe poſſit. Quiſquis igitur ſuæ conſcientiæ conſultum velit, inquirat prius diligenter oportet, vere ne cum mutuo juſtus alius titulus, vere ne juſtus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio quod quærit lucrum omnis labis expers & immune reddatur.

His verbis complectuntur, & explicant ſententias ſuas Cardinales, ac Theologi, & Viri Canonum peritiſſimi, quorum conſilium in hoc graviſſimo negotio poſtulavimus. Nos quoque privatum ſtudium noſtrum conferre in eamdem cauſſam non prætermiſimus, antequam Congregationes haberentur, & quo tempore habebantur, & ipſis etiam peractis; nam præſtantium Virorum ſuffragia, quæ modo commemoravimus, diligentiſſime percurrimus. Cum hæc ita ſint, adprobamus, & confirmamus quæcumque in Sententiis ſuperius expoſitis continentur; cum Scriptores plane omnes, Theologiæ & Canonum Profeſſores, plura Sacrarum Litterarum teſtimonia, Pontificum Deceſſorum noſtrorum Decreta, Conciliorum, & Patrum auctoritas, ad eaſdem Sententias comprobandas pene conſpirare videantur. Inſuper apertiſſime cognovimus Auctores, quibus contrariæ Sententiæ referri debent; & eos pariter, qui illas fovent, ac tuentur, aut illis anſam, ſeu occaſionem præbere videntur: neque ignoramus, quanta ſapientia, & gravitate defenſionem veritatis ſuſceperint Theologi finitimi illis regionibus, ubi controverſiæ ejuſmodi principium habuerunt. Quare has Litteras Encyclicas dedimus univerſis Italiæ Archiepiſcopis, & Epiſcopis, & Ordinariis, ut hæc Tibi, Venerabilis Frater, & ceteris omnibus innoteſcerent, & quoties Synodos celebrare, ad Populum verba facere, eumque ſacris doctrinis inſtruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis Sententiis, quas ſuperius recenſuimus. Admonemus etiam vehementer omnem ſollicitudinem impendere, ne quis in veſtris Diœceſibus audeat Litteris, aut Sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, & ſubjectum declaramus pœnis per Sacros Canones in eos propoſitis, qui mandata Apoſtolica contempſerint ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controverſias excitavit, nihil in præſentia ſtatuimus: nihil etiam decernimus modo de aliis contractibus, pro quibus Theologi, & Canonum Interpretes in diverſas abeunt ſententias; attamen pietatis veſtræ ſtudium ac Religionem inflammandam exiſtimamus, ut hæc, quæ ſubjicimus, executioni demandetis.

Secundo loco qui viribus ſuis, ac ſapientiæ ita confidunt; ut reſponſum ferre de iis quæſtionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam Sacræ Theologiæ, & Canonum ſcientiam requirunt) ab extremis, quæ ſemper vitioſa ſunt, longe ſe abſtineant. Etenim aliqui tanta ſeveritate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia deſumptam accuſent, tamquam illicitam, & cum uſura conjunctam, contra vero nonnulli indulgentes adeo remiſſique ſunt, ut quodcumque emolumentum ab uſuræ turpitudine liberum exiſtiment. Suis privatis opinionibus ne nimis adhæreant, ſed priuſquam reſponſum reddant, plures ſcriptores examinent, qui magis inter ceteros prædicantur; deinde eas partes ſuſcipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod ſi diſputatio inſurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam ſententiam ſequuntur; neque illam gravibus Cenſuris notandam afferant, ſi præſertim ratione, & præſtantium Virorum teſtimoniis minime careat; ſiquidem convicia, atque injuriæ vinculum Chriſtianæ caritatis infringunt, & graviſſimam populo offenſionem, & ſcandalum præſeferunt.

Tertio loco, qui ab omni uſuræ labe ſe immunes, & integros præſtare volunt ſuamque pecuniam ita alteri dare, ut fructum legitimum ſolummodo percipiant, admonendi ſunt, ut contractum inſtituendum antea declarent, & conditiones inſerendas explicent, & quem fructum ex eadem pecunia poſtulent. Hæc magnopere conferunt non modo ad animi ſollicitudinem & ſcrupulos evitandos, ſed ad ipſum contractum in Foro externo comprobandum: hæc etiam aditum intercludunt diſputationibus, quæ non ſemel concitandæ ſunt, ut clare pateat, utrum pecunia, quæ rite data alteri eſſe videtur, revera tamen palliatam uſuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum ſermonibus, qui dictitant, de uſuris hoc tempore quæſtionem inſtitui, quæ ſolo nomine continentur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falſum id ſit, & a veritate alienum, plane deprehendimus, ſi perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorſus diverſam & ſejunctam eſſe; & ea pariter diſcrepare magnopere inter ſe, quæ a diverſis inter ſe contractibus conſequuntur. Revera diſcrimen apertiſſimum intercedit fructum inter, qui jure licito ex pecunia deſumitur, ideoque poteſt in utroque Foro retineri, ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque Fori utriuſque judicio reſtituendus decernitur. Conſtat igitur haud inanem de uſuris quæſtionem hoc tempore proponi ob eam cauſſam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potiſſimum vobis indicanda cenſuimus, ſperantes fore, ut mandetis executioni quæcumque per has Litteras a nobis præſcribuntur. Opportunis quoque remediis conſuletis, uti confidimus, ſi forte ob hanc novam de uſuris controverſiam in Diœceſi veſtra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum ſanæ doctrinæ candorem & puritatem inducantur. Poſtremo vobis, & Gregi curæ veſtræ concredito Apoſtolicam Benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die prima Novembris 1745. Pontificatus noſtri Anno ſexto.

DE APPLICATIONE

Miſſæ Parochialis pro Populo, Conventualis vero pro Benefactoribus Eccleſiæ.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus,

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

CUM ſemper oblatas nobis occaſiones Apoſtolica ſcripta dirigendi ad Fraternitates veſtras libenter amplectimur, ut ſinceræ noſtræ erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant; tum vero majori animi alacritate idipſum præſtamus, quum ad excitandum Fraternitatum veſtrarum zelum pro conſervatione rectæ diſciplinæ in Clero regimini veſtro commiſſo, præſentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impoſitum imbecillitati noſtræ omnium Eccleſiarum ſollicitudinis onus aliter ſuſtinere non poſſe confidimus, quam ſi Divini cultus augmentum, atque exactam Eccleſiaſticarum Sanctionum in ſingulis Diœceſibus cuſtodiam religioſæ vigilantium Paſtorum curæ, identidem inculcando, commendemus.

Hujus porro Epiſtolæ ad vos ſcribendæ occaſionem nobis atque argumentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi Miſſam Parochialem pro Populo ipſorum curæ commiſſo: tum etiam applicatio Miſſæ Conventualis, quæ pro Benefactoribus in genere facienda eſt ab iis, qui Miſſas canunt in Eccleſiis Patriarchalibus Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis; tum denique debitum pſallendi, quo tenentur Canonici prædictarum Eccleſiarum Choro aſſiſtentes. Cujus quidem argumenti minime nova, ſed a ſcriptoribus frequenter habita tractatio eſt; eamque ea res in hujus Almæ Urbis noſtræ Congregationibus, & potiſſimum in Congregationibus Venerabilium FF. noſtrorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, cujus Secretarii munere olim in minoribus conſtituti multos annos perfuncti ſumus, multoties diſcuſſa ac definita fuerit, quamvis earumdem Congregationum Decreta plerumque circa eam uniformia & ſibi conſona prodierint, eorumque Decretorum nonnulla etiam Pontificiam Prædeceſſorum noſtrorum approbationem & confirmationem meruerint; minime tamen mirandum eſſet, eorum notitiam ad ſingulos quoſque veſtrum non adhuc perveniſſe. Quapropter non modo opportunum, verum etiam neceſſarium duximus, Encyclicam hanc Epiſtolam ad vos ſcribere, per quam, ſublata demum diverſarum, in quas Scriptores abierunt, opinionum varietate, conſtans hujus Apoſtolicæ Sedis ſententia prædictis de rebus cuilibet innoteſcat, & Fraternitatibus veſtris quædam veluti norma ac regula ſuppetat, juxta quam Synodales, aliaſque veſtras circa præmiſſas Conſtitutiones, Ordinationes, ſeu Edicta, quorum publicationem vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero executionem, dum, juxta ea, quæ in præſentibus tenenda atque ſervanda præſcribimus, omni qua decet ſollicitudine ac vigilantia urgere ſtudebitis, minime dubitandum Vobis erit, ne Statutorum veſtrorum implemento obicem aut moram afferre valeant recurſus ad hujus noſtræ Curiæ Tribunalia forſitan habendi: utpote quos omnino rejiciendos eſſe præcipimus ac jubemus; quamobrem has ipſas Litteras noſtras in ſingulorum Tribunalium Regeſtis aſſervari volumus, atque ad earum præſcriptum tam ipſorum Tribunalium reſolutiones, quam de veſtris decretis, quæ ipſi præſentibus inhærentes edituri eſtis, judicia exigi, & conferri mandamus.

Et quidem quod nuper enunciavimus, ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium a Paſtoribus animarum applicari debere pro populo ipſorum curæ commiſſo, id veluti ex Divino præcepto deſcendens, a Sacra Tridentina Synodo diſerte exprimitur *ſeſſ. 23. cap. 1. de Reform.* per hæc notabilia verba: *Cum præcepto Divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre*. Et quamvis minime defuerint, qui per inanes, & frivolas interpretationes hujuſmodi obligationem a Sancta Synodo memoratam de medio tollere, vel ſaltem extenuare contenderint, quam tamen relata Concilii verba ſatis clara & perſpicua ſint, quumque prædicta Congregatio ejuſdem Concilii interpretationi privative præpoſita, conſtanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata eſt, non modo Sacrificium Miſſæ celebrare, ſed illius etiam fructum medium pro populo ſibi commiſſo applicare debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujuſmodi applicatione eleemoſynam percipere poſſe, quodque magis intereſt, quum hæc intelligentia a Prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus approbata fuerit, & confirmata: nihil jam amplius ulli veſtrum deſiderandum ſupereſt, ut eam amplecti, eidemque obſequi, nec non illius promptam executionem in veſtris reſpective Diœceſibus omni ſtudio procurare debeatis.

Neque nos tamen, qui ut ſuperius innuimus, in minoribus adhuc degentes, munus Secretarii prædictæ Congregationis Concilii Tridentini Interpretis plures annos obivimus, alioſque non paucos partim in Anconitanæ Cathedralis, partim in Metropolitanæ Bononienſis, Patriæ noſtræ dilectiſſimæ, quam adhuc retinemus, gubernatione aſſidua tranſegimus, nos, inquam, non latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationis implementum declinare ſatagunt, quibuſque proinde opportune a nobis eſt occurrendum.

Quum enim Sacrum Tridentinum Concilium, ne Animarum cura negligatur, non uno in loco Epiſcopis mandet, ut quotieſcumque opus fuerit, idoneos Vicarios cum certorum fructuum aſſignatione ad eamdem curam exercendam eligant ac deputent, uti videre eſt in *ſeſſ. 6. c. 2. ſeſſ. 7. c. 5. & 7. ſeſſ. 21. c. 6. ſeſſ. 25. c. 16.* non raro autem eveniat, ut aliqua Eccleſia Parochiali vacante, Vicarius pariter ad implenda hujuſmodi Eccleſiæ onera, uſque ad novi Rectoris electionem, ab Epiſcopo deputari debeat, eodem Concilio Tridentino id jubente *ſeſſ. 24. c. 18. de Ref.* nonnulli ex hujuſmodi Vicariis nituntur ſeipſos a prædicta obligatione ſubtrahere, vel ex eo quod habituali cura penes alium ſeu alios reſidente, ipſi actualem dumtaxat exerceant, vel quod ipſi ſint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujuſmodi curæ ſint addicti, ut nihil hic loquamur de Parochis Regularibus, qui a prædicta applicatione Miſſæ pro Populo nonnunquam alienos ſe oſtendunt. Itaque mens Noſtra & ſententia eſt, ſicut etiam pluries a prælaudatis Congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes & ſinguli, qui actu animarum curam exercent, & non ſolum Parochi, aut Vicarii Regulares, uno verbo, omnes & ſinguli, de quibus ſupra dictum eſt, atque alii quicumque etiam ſpecifica, & individua mentione digni, æque teneantur Miſſam Parochialem applicare pro Populo, ut præfertur, ipſorum curæ commiſſo.

Nonnulli vero ad evitandum hujuſmodi obligationis implementum, allegare ſolent, congruos ſibi Parochiæ ſuæ reditus non ſuppetere; alii denique ad inveteratam conſuetudinem confugiunt, ſuſtinentes id neque ſibi, neque deceſſoribus ſuis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in uſu fuiſſe. Nos autem ad præcedentes prædictæ Congregationis Concilii reſolutiones noſtram approbationem & confirmationem extendimus; & quatenus opus ſit, auctoritate Apoſtolica iterum tenore præſentium decernimus & declaramus, quod licet Parochi, ſeu alii, ut ſupra, animarum curam habentes, congruis præfinitis reditibus deſtituantur, & quamquis antiqua ſeu etiam immemorabili conſuetudine in ipſorum Diœceſibus ſeu Parochiis obtinuerit, ut Miſſa pro Populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino impoſterum ab ipſis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes, Miſſæ Sacrificium pro populo ſibi commiſſo applicare debere, non ideo ſtatuere volumus, eoſdem aut quotidie, aut quotieſcumque celebraverint, ad prædictam applicationem pro Populo teneri. Et quidem Sacroſancta Tridentina Synodus *ſeſſ. 24. cap. 14.* præcipit Epiſcopis curare,

rare, ut Sacerdotes ſaltem diebus Dominicis, & Feſtis ſolemnibus Miſſarum ſacra faciant, *ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent*: in pluribus autem Synodalibus Epiſcoporum Conſtitutionibus novimus provide conſtitutos ac deſignatos eſſe dies, quibus animarum Paſtores Miſſas celebrare debeant. At vero nos id unum in præſenti ſuſcepimus decernendum, quando nimirum iidem pro Populo celebrare & applicare teneantur, & quamvis compertum habeamus id, quod alias a Congregatione Concilii reſponſum fuit, Parochum nempe pinguibus reditibus ditatum quotidie pro Populo celebrare & applicare debere; eum vero, qui uberioribus hujuſmodi reditibus non gaudeat, feſtivis tantum diebus id ipſum præſtare teneri; quum tamen pariter nobis perſpectæ ſint tum controverſiæ ſuper hoc ipſo exortæ, nimirum ad quam ſummam pertingere debeant Eccleſiæ Parochialis proventus, ut pingues, & uberes appellari poſſint; quoniam pingues minime habendi ſunt reditus, etiam copioſi, quibus tamen multiplicia & gravia ſint onera adnexa; tum etiam multorum querelæ adverſus hujuſmodi decretum, tamquam plus æquo rigidum, excitatæ nobis innoteſcant; Idcirco opportunum cenſemus Fraternitatibus veſtris declarare, nobis abunde ſatisfactum fore, vobiſque proinde ſatis eſſe poſſe, dum ii, qui animarum curam exercent, Sacrificium Miſſæ pro Populo celebrent atque applicent in Dominicis, aliiſque per annum diebus Feſtis de præcepto; quum prædicti Dominici, aliique Feſti dies ii ſint, in quibus juxta præceptum Concilii Tridentini *ſeſſ. 5. cap. 2.* & *ſeſſ. 24. cap. 4.* quilibet animarum curæ præpoſitus Populum ſibi commiſſum ſalutaribus verbis paſcere debet, docendo ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem; iidemque ſint dies, de quibus eadem Sancta Synodus ſtatuit, ut *moneat Epiſcopus Populum diligenter teneri unumquemque parochiæ ſuæ intereſſe, ubi commode id fieri poteſt, ad audiendum verbum Dei*; & quibus Parochi Subditos ſuos in Doctrina Chriſtiana erudire debent, juxta id quod a prædicto Concilio in cit. cap. 4. Epiſcopis præcipitur, ut nempe *ſaltem Dominicis & aliis Feſtivis diebus pueros in ſingulis parochiis Fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, doceri curent*.

Et quia in nonnullis Diœceſibus numerus dierum Feſtorum de præcepto, de Apoſtolica noſtra auctoritate, & conſenſu eatenus eſt imminutus, ut nempe in aliquibus Feſtis Chriſti fideles & Miſſam audire & ab operibus ſervilibus abſtinere debeant; in aliis vero Populo permiſſum ſit opera ſervilia exercere, firma remanente obligatione audiendi Miſſæ Sacrificium; Nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis Miſſæ parochialis in hujuſmodi diebus Feſtis, penitus eliminentur, ſtatuimus & declaramus, quod etiam iiſdem Feſtis diebus, quibus Populus Miſſæ intereſſe debet, & ſervilibus operibus vacare poteſt, omnes animarum curam gerentes Miſſam pro Populo celebrare & applicare teneantur.

Quia vero nonnunquam experientia ſatis agnovimus, aliquos eſſe Parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemoſynis, quas a Fidelibus pro Miſſarum celebratione accipiunt, vivere cogantur: eos vero, qui Eccleſia Parochiali vacante, ad animarum curam exercendam, ſub Vicarii, ſeu OEconomi nomine, deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipſis conſtituti, & pauca incerta emolumenta eiſdem obvenientia, ægre ad eorum vitæ neceſſaria ſufficiant; quod iiſquoque non raro evenire ſolet, qui in aliquibus Eccleſiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio ſunt addicti, proindeque cum iſtis ſevere nimis agi videretur, ſi diebus feſtis, quibus potiſſimum hujuſmodi occaſio ſe offert, eiſdem vetitum eſſet eleemoſynam pro applicatione Miſſæ recipere: Idcirco nos tam iſtorum, quam illorum inopiam ſummopere miſerantes, iiſdemque, quantum nobis integrum eſt, conſulere volentes, quamvis, ut ſupra dictum eſt, omnes & ſinguli prædicti teneantur diebus feſtis Miſſam pro Populo celebrare & applicare, attamen, quod pertinet ad prædictos Parochos egentes, unicuique veſtrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales eſſe noveritis, opportune diſpenſandi, ad hoc ut etiam diebus Feſtis hujuſmodi eleemoſynam ab aliquo pio offerente recipere, & pro ipſo Sacrificium applicare, quatenus id ab eo requiratur, libere & licite poſſint, valeant, dummodo ad neceſſariam Populi commoditatem, in ipſa Eccleſia Parochiali Miſſam celebrent; ea tamen adjecta conditione, ut tot Miſſas infra hebdomadam pro Populo applicent, quot in diebus Feſtis, infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii Benefactoris obtulerint.

Quod autem ſpectat ad Vicarios, ſive OEconomos Eccleſiarum vacantium, quam a Sacro Tridentino Concilio *cit. ſeſſ. 24. c. 18.* cuilibet Epiſcopo tribuatur facultas eos deputandi, & conſtituendi, *cum congrua, ejus arbitrio, fructuum portionis aſſignatione*, veſtrum erit, Ven. Fratres, cum iis agere, qui vacantis Eccleſiæ fructus exigunt, ut egenti Vicario, qui exigua hujuſmodi certorum fructuum aſſignatione, pauciſque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi, & applicandi Miſſam pro Populo diebus Feſtis. Quapropter pro iis locis, in quibus Eccleſiarum vacantium fructus ad commodum Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ exigitur, opportuna Theſaurario noſtro Generali mandata dirigimus, quæ iis denunciare non prætermitteret peculiaribus dictorum locorum Collectoribus, cum quibus Epiſcopi eccleſiaſticæ noſtræ ditionis, ceterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, Eccleſiarum vacantium fructus ad Cameram prædictam pertinent, officii ſui partes in eum finem, de quo ſupra diximus, interponere debebunt.

Ac demum, quoad illos, qui tamquam Vicarii, ſive perpetui, ſive ad tempus conſtituti, animarum curam adminiſtrant, quæ apud alios habitu reſidet, ratione alicujus Eccleſiæ Parochialis ipſorum Eccleſiis, ſeu Monaſteriis, Collegiis, aut Locis Piis olim unitæ, quamvis a recol. mem. Prædeceſſore Noſtro S. Pio Papa V. præfinita fuerit certa pars fructuum hujuſmodi Vicariis aſſignanda, prout in ipſius Conſtitutione, quæ incipit *Ad exequendum*, data Kalendis Novembris anni 1567. diſtincte ſtatuitur; nihilominus ubi præſcripta fructuum portio, vel nullo modo, vel non integre Vicariis prædictis aſſignata reperiatur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ Conſtitutionis eiſdem fuerit attributa, minime ſufficiens a vobis reputetur, propter temporum circumſtantias, & ſignanter pro implendo onere celebrandi & applicandi Miſſam pro Populo diebus feſtis de præcepto; utendum vobis erit poteſtate, quam fecit Epiſcopis Synodus Tridentina *ſeſſ. 7. c. 7.* dum illorum arbitrio permiſit, juxta temporum atque injunctorum onerum rationem, congruam prædictis Vicariis fructuum portionem aſſignare; quam ob cauſſam nos etiam Fraternitatibus veſtris, quatenus opus ſit, neceſſarias omnes & opportunas facultates impertimur; quibuſcumque appellationibus, privilegiis, aut exemptionibus, ut in eodem Concilio ſancitur, adverſus ea, quæ ſalubriter a vobis conſtituta fuerint, minime ſuffragantibus.

Hæc igitur circa Miſſam Parochialem ſtatuenda, & Fraternitatibus veſtris denuncianda judicavimus, indeque gradum facientes ad ea quæ pertinent ad Miſſam Conventualem, neminem veſtrum latere putamus Sacrorum Canonum ſanctiones, quibus præcipitur, ut ſingulis diebus in Eccleſiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis tum Horæ canonicæ debitis modo, & forma recitentur, tum etiam Miſſa Conventualis celebretur; quæ adeo clara ſunt, ut nulla ſuper iis oriri poſſit dubitatio. Eæque de re perſpicuæ pariter, & per omnia uniformes exiſtunt Reſolutiones ab hac Congregatione Venerab. Fratrum noſtrorum Concilii Tridentini Interpretum repetitis vicibus emanatæ, quas omnes Apoſtolica Auctoritate noſtra confirmamus & approbamus, earum executionem Vobis enixe inculcantes: ut ſcilicet Miſſa Conventualis, quæ ſingulis diebus canitur a Clero prædictarum Eccleſiarum, pro earumdem Benefactoribus in genere quotidie applicetur, eodem prorſus modo, quo Miſſam Parochialem ab iis qui curam Animarum gerunt, pro Populo ſibi commiſſo, ſingulis ſaltem diebus Feſtis de præcepto, applicari debere ſuperius declaravimus. Itaque date operam, ut ſaltem quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus Eccleſiis ejuſmodi, ſive dolo malo, ſive per errorem invectam eſſe novimus: quod nempe dum Miſſa Conventualis pro certo aliquo Eccleſiæ Benefactore,

vel

Digitized by Google

vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impoſiti celebratur, & applicatur, ſatis impletum cenſeatur debitum applicationis Miſſæ Conventualis. Etenim hujuſmodi debitum non quidem reſpicit ſingulares aliquos Benefactores, ſed Benefactores in genere cujuslibet Eccleſiæ, cujus ſervitio addicti ſunt quicunque in eadem ſive Dignitates, ſive Canonicatus, ſive Manſionariatus, ſive Beneficia Choralia obtinent, & Miſſam Conventualem ſuis reſpective vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum ſententiam, qui ſatis putant ſupradictam obligationem impletam eſſe, dum in eorum Eccleſiis pro Benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniverſaria ſtatis diebus Sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id ſibi arrogare debet, ut impoſitæ obligationi alia ratione ſatisfacere poſſit, quam ea, quæ a Lege Eccleſiaſtica multoties præſcripta fuit; nimirum Miſſam Conventualem ſingulis diebus pro Benefactoribus celebrando, eandemque pro illis in genere applicando.

Profecto non ſolum prioribus Eccleſiæ ſæculis, verum etiam temporibus haud longe a noſtra ætate remotis, (quod Vos ex hiſtoria Eccleſiæ didiciſſe non dubitamus) ſervabatur olim in ſingulis Eccleſiis ſeries accurata omnium & ſingulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerat, eorumque nomina Sacris Diptychis, ſic enim vocabantur, adeo conſignata erant, ut eorumdem recordatio nunquam intermitteret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam Miſſæ Sacrificium offerretur; quam ob cauſſam etiam prædictus Catalogus in plerisque Eccleſiis ob oculos presbyteri Celebrantis apponi conſuevit, licet iidem pii Benefactores in ſuis donationibus nihil penitus pro ſe pacti eſſent, ſed tantummodo pro peccatorum ſuorum remiſſione ſe bona ſua Deo offerre declaraſſent. Eccleſiarum ſiquidem præſules pro iis imperandas eſſe duxerunt; quamvis illi propria bona offerentes ne verbum quidem ea de re feciſſent. Sacrorum hujuſmodi Diptychorum uſum ſenſim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium Benefactorum nomina. At non idcirco deſerere fas eſt uſum & diſciplinam orandi pro iis, & Sacrificium Miſſæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi Miſſam Conventualem pro Benefactoribus in genere, originem atque rationem deſumit.

Quemadmodum vero, loquendo de Miſſa Parochiali, ſuperius dictum eſt, varias excuſationes afferri ſolere, ad declinandam illius applicationem pro populo diebus Feſtis de præcepto: ita pariter uſuvenit quoad applicationem quotidianam Miſſæ Conventualis pro Benefactoribus in genere. Ut autem ſuperiores illæ, ſic etiam hæ poſteriores, provide e medio ſublatæ fuerunt per opportunas Congregationis Concilii Tridentini reſolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate Noſtra approbamus & confirmamus.

Nonnulli ſiquidem obtentu contrariæ conſuetudinis, etiam immemorabilis, in propria Eccleſia vigentis, ſe ab hujuſmodi onere eximi poſſe ſibi perſuaſerunt. Verum jam pluries reſponſum fuit, hujuſmodi conſuetudinem, licet immemorabilem, quæ potius abuſus & corruptela dicenda eſt, nemini ſuffragari. Alii a Miſſa pro Benefactoribus in genere applicanda ſe excuſatos voluiſſent, ex eo quod alio quopiam Miſſarum onere obſtricti inveniantur, vel ratione proprii Canonicatus, aut alterius Beneficii Eccleſiaſtici, quod ſimul cum canonicali præbenda obtinent, vel quia præter munus Canonici, ſeu Beneficiati, aut Manſionarii in Eccleſia Cathedrali ſeu Collegiata, etiam in eadem, vel in alia Eccleſia Parochialem curam exercent, dum Miſſam Conventualem canunt diebus feſtis de præcepto, debent pro Populo ſibi commiſſo eam applicare; ac proinde nequeunt eamdem pro Eccleſiæ Benefactoribus ſpecialiter offerre. Sed his quoque obviam itum eſt, jubendo ſingulis prædictis, ut Miſſam Conventualem, quam canunt, pro Eccleſiæ Benefactoribus in genere applicent, pro aliis vero, pro quibus ipſi peculiariter Miſſam applicare tenentur, alterum ſubſtituant, qui ipſorum loco Miſſam hujuſmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quod Miſſa Conventualis non ſemper a Canonicis aut Dignitatibus celebretur, ſed aliquando etiam Beneficiatis aut Manſionariis, quos minus æquum videtur pro Miſſæ celebratione omni eleemoſyna carere, quæ unde deſumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter conſultum eſt, demandando, ut ea deſumatur ex maſſa diſtributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujuſmodi diſtributionum, quæ ob detractam eleemoſynam quotidianam pro Miſſa Conventuali, ad nihilum fere redactæ, vix fore, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento ſervitii Eccleſiæ præſtandi. Tridentina quidem Synodus *Seſſ. 24. c. 15.* opportunas rationes oſtendit, quibus Canonicalium Præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vere deſignatam a Concilio viam, ut fere evenire ſolet, nequaquam iniri poſſe contingat, reliquum erit ad Congregationem Concilii recurſum habere, cujus erit, perſpecto ex veſtris relationibus rerum ſtatu, auctoritate Apoſtolica a Prædeceſſoribus noſtris eidem impertita, & a nobis etiam præſentium tenore confirmata, quotidianam applicationem Miſſæ Conventualis pro Benefactoribus in genere, ut alias, ad Feſtos tantummodo dies reducere.

Non modo Eccleſiis Patriarchalibus, Metropolitanis, Cathedralibus, & Collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie Miſſa Conventualis in iiſdem canatur, ſed etiam in Rubricis Generalibus, quarum exactiſſimam Fraternitatibus veſtris cuſtodiam commendamus, præſcribitur, ut certis diebus non una, ſed binæ, atque etiam aliquando tres Miſſæ Conventuales uno die celebrentur. Itaque quum nuper a nobis dictum fuerit, primam Miſſam Conventualem quotidie pro Benefactoribus in genere celebrandam & applicandam eſſe; nunc expendendum ſupereſt, an eatumdem Eccleſiarum Capitula Juriſdictioni veſtræ reſpective ſubjecta adigere debeatis, ut alias quoque Miſſas, ſi plures, ut præfertur, celebrari contigerit, pro Benefactoribus in genere ſimiliter applicent.

Hujuſmodi quæſtio ab aliquibus ex vobis Eccleſiaſtico zelo flagrantibus ſupradictæ Congregationi Venerabilium Fratrum noſtrorum Concilii Tridentini Interpretum propoſita eſt. Itaque ante illius propoſitionem compertum fuerat, alias ab eadem Congregatione reſponſum fuiſſe, concedendam eſſe exemptionem ab onere applicandi ſecundam & tertiam Miſſam Conventualem pro Benefactoribus in genere, attenta Canonicatuum & Beneficiorum tenuitate, ex quo inferri poterat, hujuſmodi applicationis debitum manere, ubi de Eccleſiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendæ quæſtionis regulam apud prædictam Congregationem non admodum veteri obſervantia firmatam probe noverimus, cumque hujuſce dubii ſolutionem eadem Congregatio nuper judicio Noſtro remittendam eſſe cenſuerit; Nos ita judicamus, idque Vobis tenendum indicimus; laudandos nempe, & confirmandos eſſe, quotquot ſponte ſua ſecundam, aut tertiam Conventualem Miſſam pro Benefactoribus in genere applicant: qui vero idem agunt ex vi conſuetudinis in ipſorum Eccleſia vigentis, iis imperandum ut in ea conſuetudine perſeverent. Ubi vero in uſu receptum non invenitur, liberam omnino ſecundæ, tertiæque Miſſæ Conventualis applicationem celebrantibus relinquendum eſſe, dummodo in commemoratione pro Defunctis Eccleſiæ Benefactorum in genere non obliviſcantur.

Huic demum Epiſtolæ noſtræ finem imponentes, Fraternitates Veſtras enixe hortamur, ut maximam curam & vigilantiam in id conferatis, ut in Eccleſiarum veſtrarum Choris, præter devotam celebrationem, debitamque applicationem Miſſæ Conventualis, Horæ Canonicæ non præpropere, ſed exacte, pauſa nempe interpoſita, & maxima, qua decet reverentia, ac religione canantur. Equidem ſcimus, in aliquibus Metropolitanis & Cathedralibus Eccleſiis, inter Canonicos eam opinionem invaluiſſe, ut ſe munus ſuum ſatis implere contendant, dum Choro præſentes aſſiſtunt, licet ipſi ſibi ſilentium imperent, neque pſallentibus Beneficiatis, aut Manſionariis in cantu ſe adjungant. In hujuſce vero opinionis confirmationem, adduci ab iiſdem ſolent inveteratæ conſuetudines, ſtatuta peculiaria, aut etiam prætenſa Eccleſiarum ſuarum Privilegia. Ac quum Synodus Tridentina *ſeſſ. 24. cap. 12.* loquens de Dignitatibus & Canonicis, qui Choro intereſſe debent, unum ex eorum officiis eſſe dicat, *in Choro ad pſallendum inſtituto, Hymnis & Canticis Dei nomen reverenter, diſtincte, devoteque laudare*, quumque pauca omnino ſint Capitula, in quibus eo modo a Canonicis in Choro aſſiſtitur, ideoque receptæ in univerſa Eccleſia diſciplinæ paucos illos adverſari

Digitized by Google

verſari dignoſcatur; quum inſuper opinio illa numquam in Congregatione Concilii Tridentini interpretationi præpoſita examinata ſit, quin ſtatim explodſa fuerit, & improbata; quamvis præſumptis conſuetudinibus, aliiſque fundamentis & rationibus innixa perhiberetur, Canonicis etiam Eccleſiarum Patriarchalium hujus noſtræ Urbis ſuper hoc inſtantibus; quum denique idem judicium prolatum repetatur a pluribus Conciliis Provincialibus ab hac etiam Apoſtolica Sede approbatis & confirmatis; nihil jam reliquum eſſe videtur, quominus parentes univerſorum legi ſe accommodent. Equidem minime nobis compertum eſt, quo peculiari titulo ſuffulti perſuaſum habeant unius vel alterius Eccleſiæ Canonici, ſe muneri ſuo ſatisfacere per ſimplicem in Choro aſſiſtentiam, abſque Divinæ Pſalmodiæ cantu. Verum niſi illis preſto ſit Apoſtolicum non præſumptum vel abrogatum; ſed legitimum ac vigens Privilegium ſive Indultum, jure ac merito verendum eſt, ne iſti, dum ita ſe gerunt, Præbendarum ac diſtributionum fructus minime ſuos faciant, & conſequenter ne ad eorum reſtitutionem teneantur. Quapropter veſtrum erit, Venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud Divinum Judicem fraudi ſit, ſi in hujuſmodi re, quæ tanti eſt momenti, utpote quæ ad ipſius Dei cultum proxime ſpectat, abuſus & corruptelas, quas arguendo & increpando evellere debebamus, diſſimulatione ac ſilentio noſtro foviſſe & confirmaſſe inveniamur. Interea Fraternitatibus veſtris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apoſtolicam Benedictionem amantiſſime impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die xix. Auguſti 1744. Pontificatus Noſtri Anno Quarto.

D E C R E T U M

Juſſu S nctiſſimi Domini Noſtri

B E N E D I C T I XIV.

Editum circa celebrationem Miſſæ in Oratoriis Privatis, Die ſeptima Januarii.

CUm duo Nobiles Conjuges Diœceſis Marſicen. obtinuiſſent a Sede Apoſtolica Indultum pro celebratione Miſſæ in privato ſuæ Domus Oratorio ſic conceptum: *Dilecte Fili & dilecta in Chriſto Filia ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Spirituali conſolationi veſtræ, quantum cum Domino poſſumus, benigne conſulere, Voſque ſpiritualibus favoribus, & gratiis proſequi volentes; & Veſtrum ſingulares perſonas a quibuſvis excommunicationis, & ſuſpenſionis, & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, Cenſuris, & pœnis a jure vel ab homine quavis occaſione, vel cauſſa latis, ſi quibus quomodolibet innodata exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes & abſolutas fore cenſentes, ſupplicationibus veſtro nomine Nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, Vobis, qui (ut aſſeritis) locorum Gallicbii, & Meſſanelli, Marſicen. ſeu alterius Diœceſis Juriſdictionem temporalem in illis, ſeu coram altero exercentes Baro, & Baroniſſa reſpective exiſtitis, ut in privatis Domorum veſtræ habitationis in Civitate, & Diœceſi Marſicen. exiſten. Oratoriis ad hoc decenter muro extructis, & ornatis: ſeu extruendis, & ornandis, ab omnibus domeſticis uſibus liberis per Ordinarium Loci prius viſitandis, & approbandis, ac de ipſius Ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam Miſſam pro unoquoque die, dummodo in eiſdem Domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret, alteri conceſſa non fuerit, quemcumque Sacerdotem ab eodem Ordinario approbatos Sæcularem, ſeu de Superiorum ſuorum licentia Regularem, ſine tamen quorumcumque Jurium Parochialium præjudicio, a Paſchatis Reſurrectionis, Pentecoſtes, & Nativitatis Domini Noſtri Jeſu Chriſti, aliiſque ſollemnioribus anni feſtis diebus exceptis, in Veſtra, ac Veſtrorum Conſanguineorum, & Affinium in eadem Domo vobiſcum inſimul habitantium, Familiaque & quoad Oratoria Ruri exiſtentia, etiam in Hoſpitum Nobilium, Veſtrorumque præſentia celebrari facere libere, & licite poſſitis, & valeatis, ac Veſtrum quilibet poſſit & valeat, Auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus; Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod Familiares ſervitiis veſtris tempore dictæ Miſſæ actu non neceſſariis ibidem Miſſæ hujuſmodi intereſſentes ab obligatione audiendi Miſſam in Eccleſia diebus feſtis de precepto minime liberi cenſeantur. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 12. Februarii 1739.* Cumque exorta eſſet dubitatio, an ex vi hujuſmodi indulti liceret Miſſam celebrari in privato Oratorio, etiam ſine præſentia alterutrius ex dictis conjugibus, in quos Indulti conceſſio directa erat, qui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum Doctorum pro affirmativa, & negativa reſpective ſententia inter ſe certantium, Sacr. Congregatio Concilii, ad quam hujus quæſtionis reſolutio delata fuit die 3. Decembris 1740. cenſuit NON LICERE. Deinde vero Sanctiſſimus Dominus Noſter, reprobata contraria Doctorum ſententia, prædictam Sanctæ Congregationis reſolutionem nedum approbavit, verum etiam præſenti Decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non poſſe vigore ſimilis Indulti celebrari Miſſam in privatis Oratoriis, quando eidem Miſſæ actu non interſit aliquis ex iis, quibus principaliter Indultum conceſſum eſt. Indultum vero principaliter conceſſum intelligi iis tantum, quibus Breve dirigitur, nimirum Perſonis illis, quæ a tergo ejuſdem Brevis proprio nomine nuncupantur, adeo ut ſine præſentia alicujus ex dictis Perſonis minime liceat Miſſæ Sacrificium peragi etiam ſi præſens ſit aliquis ſive ex Filiis, ſive ex Conſanguineis, ſive ex Affinibus, ſive ex Familiaribus, ſive demum ex Hoſpitibus Nobilibus in eodem Brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per ejuſmodi Brevia conceditur, quam quod unuſquiſque eorum (dummodo, quod attinet ad Familiares, juxta clauſulam in iiſdem Brevibus inſertam, non ſit ex illis actu non neceſſariis) aſſiſtens Miſſæ, quæ celebratur in Oratorio privato in præſentia alicujus ex Perſonis a tergo Brevis proprio nomine nuncupatis, ſatisfaciat obligationi audiendi Miſſam diebus Feſtis de præcepto. Sublata igitur, & proſcripta quacumque minus germana interpretatione ejuſmodi Brevium, & Indultorum in contrarium hactenus facta, SANCTITAS SUA ita declaravit, & ſervari omnino mandavit, diſtricte præcipiens, ut omnes Epiſcopi, aliique locorum Ordinarii, etiam tamquam a Sede Apoſtolica Delegati executioni, & obſervantiæ hujus Decreti diligenter incumbant per Canonicas pœnas contra inobedientes eorum arbitrio conſtituendas.

A. Card. Gentili Præfectus.

C. A. Archiepiſcopus Philippen. Secretarius.

M E R C I M O N I A

Super Eleemoſynis Miſſarum vetatur ſub pœna Cenſurarum quarum abſolutio Summo Pontifici reſervatur.

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis univerſis gratiam, & Communionem Sedis Apoſtolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

QUanta cura adhibenda ſit, ut ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium non ſolum omni Religionis cultu ac veneratione celebretur, verum etiam ut a tanti Sacrificii dignitate cujuſvis generis mercedum conditiones, pacta, importunæ atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius quam poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ a ſimoniaca labe, vel certe a turpi quæſtu non longe abſunt, e medio tollantur, nemo eſt ex Catholicæ Fidei cultoribus, qui ignoret. Verum eoſque tandem progreſſa eſt, ſicut non ſine ingenti cordis noſtri mœrore undique accepimus, nonnullorum ſive Eccleſiaſticorum, ſive Laicorum Virorum avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, ut eleemoſynas quidem ſeu ſtipendia propter Miſſarum celebra-

brationem juxta locorum conſuetudines, vel Diœceſanarum Synodorum Sanctiones in ſubſidium alimentorum uniuſcujuſque Sacerdotis dumtaxat pro regionum opportunitatibus præſcripta colligant, Miſſas vero celebrari curent alibi, ubi eleemoſynæ ſeu ſtipendia vel conſuetudine vel Synodali lege pro ſingulis Miſſis attributa ſunt minoris pretii, quam illic ubi accipiuntur, dantur. Id quam abſonum ſit atque alienum ab ipſa ſive expreſſa, ſive tacita pie offerentium voluntate, omnes plane intelligunt, nec aliter exiſtimandum eſt; in illa enim potius Miſſas eſſe celebrandas quiſque vult, ad quam religionis & pietatis ſtimulis ductus eleemoſynas confert, aut in qua quiſpiam fortaſſe tumulatus eſt, quam in alia Eccleſia ſibi prorſus ignota. Quod ſane veluti mercaturis faciendis a turpis lucri cupiditate inductum non ſolum ab avaritiæ ſuſpicione & vitio, verum etiam a furti crimine, unde reſtitutioni ſubjacet, haud immune, in cauſſa eſt, ut bonorum quamplurimi, ad quorum notitiam mercatura hujuſmodi venit, graviter offenſi, ab eleemoſynis ad celebrandas Miſſas amplius offerendis ſeſe abſtineant. Execrabilem hujuſmodi abuſum alicubi ſenſim irrepentem deteſtantes Romani Pontifices Prædeceſſores noſtri, de conſilio tum Congr. S. R. E. Cardinalium Univerſalis Inquiſitionis contra hæreticam pravitatem, tum Congreg. Cardinalium Concilii Tridentini interpretum decretum voluerunt, nimirum a quolibet Sacerdote ſtipendio ſeu eleemoſyna majoris pretii pro celebratione Miſſæ a quocumque accepta non poſſe alteri Sacerdoti Miſſam hujuſmodi celebraturo ſtipendium ſeu eleemoſynam minoris pretii, etſi eidem Sacerdoti Miſſam celebranti & conſentienti ſe majoris pretii ſtipendium ſeu eleemoſynam accepiſſe indicaſſet. Ea propter Vos Venerabiles Fratres, in Apoſtolici Miniſterii, & ſollicitudinis noſtræ partem adſcitus rogamus, & maximopere in Domino hortamur, ut cuſtodientes vigilias ſuper gregibus veſtris, enitamini, ne ea peſtis amplius pervagetur, ſed ut penitus extinguatur. Ab avaritia enim, tamquam a radice, mala omnia germinant: quam quidam appetentes erraverunt a Fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. Avaritia quidem nulla potior contagio, quæ conceptam apud omnes Sacerdotalis dignitatis perfectioniſque opinionem magis inficiat evellatque. Avaritia opibus Deum poſthabere, ac ſervire mammonæ docens, efficit, ut Avari hæreditatem non habeant in Regno Chriſti & Dei: Quod ſi hæc in Laicis hominibus minime toleranda, atque adeo legibus coercenda; quid in Eccleſiaſticis viris qui terrenis rebus nuntium miſerunt, quin ſortem Domini vocati, qui Deo mancipati ſunt? Quid, quod non per mundana lucra, ſed per altaris miniſterium tam ſordide, & cum ſanctiſſimarum legum contemptu, & cum Sacerdotalis characteris dedecore in avaritiam præcipiti animo rapiuntur? Contendite igitur, Venerab. Fratres, quibus Chriſti ovium cura demandata eſt, non ſolum ut verbo & exemplo præeuntes, Chriſti ſitis bonus odor in omni loco, unde populi veſtigia veſtra ſequantur, verum etiam ut Eccleſiaſticos primum, deinde Laicos viros ab infectis vitiorum paſcuis evertentes, per viam mandatorum Dei ad cæleſte Ovile currere doceatis. Quoniam autem ita comparatum eſt, ut præſentis pœnæ metu ſalutaribus monitis facilius obtemperetur, per Edictum in veſtris Diœceſibus proponendum affigendumque, Univerſis notum facite, quemcumque qui eleemoſynas ſeu ſtipendia majoris pretii pro Miſſis celebrandis, quemadmodum locorum conſuetudines, vel Synodalia Statuta exigunt, colligens, Miſſas, retenta ſibi parte earumdem eleemoſynarum ſeu ſtipendiorum acceptorum, ſive ibidem ſive alibi, ubi pro Miſſis celebrandis, minora ſtipendia ſeu eleemoſynæ tribuuntur, celebrari fecerit: Laicum quidem ſeu ſæcularem, præter alias arbitrio veſtro irrogandas pœnas, Excommunicationis pœnam: Clericum vero, ſive quemcumque Sacerdotem, pœnam Suſpenſionis ipſo facto incurrere, a quibus nullus per alium, quam per Nos ipſos, ſeu Rom. Pontificem pro tempore exiſtentem, niſi in mortis articulo conſtitutus, abſolvi poſſit. Fore autem in Domino confidimus, ut unuſquiſque memor conditionis ſuæ poſthac bene conſultum velit animæ ſuæ, nec tam ſalutares leges cenſuraſque Eccleſiaſticas parvipendat. Interea Fraternitatibus Veſtris Apoſtolicam Benedictionem in populos etiam curæ veſtræ commiſſos redundaturam peramanter impertimur. Volumus autem, ut præſentium litterarum tranſumptis ſive exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ adhiberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris, die trigeſima menſis Junii milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo. Pontificatus noſtri Anno Primo.

D. Cardinalis Paſſionei.

DECLARATIO

SS. D. N. BENEDICTI PP. XIV. cum inſtructione ſuper Dubiis reſpicientibus Matrimonia in Hollandia & Belgio contracta, & contrahenda, edita die quarta Novembris Anni 1741.

MAtrimonia, quæ in locis fœderatorum Ordinum dominio in Belgio ſubjectis iniri ſolent ſive inter Hæreticos ex utraque parte, ſive inter Hæreticum ex una parte Virum, & Catholicam Feminam ex alia, aut viceverſa, non ſervata forma a Sacro Tridentino Concilio præſcripta, utrum valida habenda ſint, nec ne, diu multumque diſceptatum eſt, animis hominum, ac ſententiis in diverſa diſtractis: Id quod ſatis uberem anxietatis, ac periculorum ſementem, per multos annos ſubminiſtravit, quum præſertim Epiſcopi, Parochi, atque illarum Regionum Manſionarii, nihil certi hac ſuper re haberent, nihil vero inconſulta Sancta Sede auderent ſtatuere, ac declarare. Cum autem proxime evolutis annis in tam ancipiti, gravique cauſſa Apoſtolicæ Sedis judicium vehementius expoſceretur, urgeretque id in primis vigilantiſſimus Iprenſis Epiſcopus, dum pro debito Officii ſui, & ſua erga Beati Petri Cathedram obſervantia de Eccleſiæ ſibi concreditæ ſtatu ad Romanum Pontificem referebat, ponendumque omnino eſſe tam prolixæ dubitationi finem graviſſimis verbis, ac rationibus perſuaderet, Clemens XII. id temporis Romanus Pontifex, qui rei gravitatem, quanti oportebat, æſtimaret, Sacræ Congregationi Eminentiſs. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum in mandatis dedit, ut de tota controverſia diligenter more ſuo cognoſceret. In re itaque tanti momenti volens eadem Sacra Congregatio quam accuratiſſime procedere, commiſſæ ſibi cognitionis initium ab exquiſitis aliorum quoque Belgii Epiſcoporum relationibus, atque ſententiis, quas deſuper explorari ſategit, petendum duxit, eodemque tempore audire voluit præſtantes aliquot hujus Almæ Urbis Theologos, quibus injunxit ut rem totam ea, qua decet maturitate diſcuterent, ſuamque opinionem proferrent. Ac, dum hæc maxime agerentur ſuperſedendum per aliquot Menſes fuit ab iſtiuſmodi Cauſſæ expeditione propter viduitatem, quæ intercidit Romanæ Eccleſiæ, donec ad Summum Pontificatum feliciter evectus Sanctiſs. D. N. BENEDICTUS XIV. Inter primas Regiminis ſui curas, Cauſæ hujus cognitionem repeti juſſit a memorata Sacra Congregatione Concilii, quam voluit coram ſe haberi, ut auditis Eminentiſſimorum Patrum Sententiis, ipſe demum, quid hac in re tenendum foret, ſupremo ſuo pronuntiaret oraculo. Cum igitur Congregatio præfata ſub die 13. Maji currentis anni 1741. coram Sanctitate ſua fuerit habita, id Sanctiſſimus D. N. ſpatio aliquo temporis ad rem ſerium expendendam accepto, hanc nuper declarationem, & inſtructionem exarari præcepit, qua veluti certa regula, ac norma, omnes Belgii Antiſtites, Parochi, earumque Regionum Manſionarii, & Vicarii Apoſtolici deinceps in hujuſmodi negotiis uti debeant.

Primo ſcilicet, quod attinet ad Matrimonia ab Hæreticis inter ſe in locis fœderatorum Ordinum dominio ſubjectis celebrata, non ſervata forma per Tridentinum præſcripta, licet Sanctitas Sua ignoret, alias in caſibus quibuſdam particularibus, & attentis tunc expoſitis circumſtantiis, Sacram Congregationem Concilii pro eorum invaliditate reſpondiſſe; æque tamen compertum habens nihil adhuc generatim, & univerſe ſuper ejuſmodi Matri-

mo-

Digitized by Google

moniis fuiſſe Apoſtolica Sede definitum, & alioquin oportere omnino ad conſulendum univerſis Fidelibus in iis locis degentibus, & plura evertenda graviſſima incommoda, quid generaliter de hiſce Matrimoniis ſentiendum ſit, declarare, negotio mature perpenſo, omnibuſque rationum momentis hinc inde ſedulo libratis, declaravit, ſtatuitque Matrimonia in dictis fœderatis Belgii Provinciis inter Hæreticos uſque modo contracta, quæque impoſterum contrahentur, etiamſi forma a Tridentino præſcripta non fuerit in iis celebrandis ſervata, dummodo aliud non obſtiterit canonicum impedimentum; pro validis habenda eſſe; adeoque ſi contingat, utrumque Conjugem ad Catholicæ Eccleſiæ ſinum ſe recipere, eodem, quo antea, conjugali vinculo ipſos omnino teneri, etiamſi mutuus conſenſus coram Parocho Catholico ab eis non renovetur. Sin autem unus tantum ex Conjugibus ſive maſculus, ſive Fœmina convertatur, neutrum poſſe, quamdiu alter ſuperſtes erit, ad alias nuptias tranſire.

Quod vero ſpectat ad ea conjugia, quæ pariter in iiſdem fœderatis Belgii Provinciis, abſque forma a Tridentino ſtatuta contrahuntur a Catholicis cum Hæreticis ſive Catholicus Vir Hæreticam Fœminam in Matrimonium ducat, ſive Catholica Fœmina Hæretico Viro nubat, dolens in primis quam maxime Sanctitas Sua, eos eſſe inter Catholicos, qui inſano amore turpiter dementati ab hiſce deteſtabilibus connubiis; quæ Sancta Mater Eccleſia perpetuo damnavit, atque interdixit, ex animo non abhorrent, & prorſus ſibi abſtinendum non ducunt, laudanſque magnopere zelum illorum Antiſtitum, qui ſeverioribus propoſitis ſpiritualibus pœnis catholicos coercere ſtudent, ne ſacrilego hoc vinculo ſe hæreticis conjungat, Epiſcopos omnes, Vicarios Apoſtolicos, Parochos, Miſſionarios, & alios quoſcumque Dei, & Eccleſiæ fideles Miniſtros in iis partibus degentes ſerio, graviterque hortatur, & monet ut Catholicos utriuſque ſexus ab hujuſmodi nuptiis in propriarum Animarum perniciem ineundis, quantum poſſint, abſterreant; eaſdemque Nuptias omni meliori modo intervertere, atque efficaciter impedire ſatagant. At, ſi forte aliquod hujus generis Matrimonium, Tridentini forma non ſervata, ibidem contractum jam ſit, aut impoſterum (quo Deus avertat) contrahi contingat, declarat Sanctitas Sua, Matrimonium hujuſmodi, alio non concurrente canonico impedimento, validum habendum eſſe, & neutrum ex Conjugibus, donec alter eorum ſupervixerit, ullatenus poſſe ſub prætextu dictæ formæ non ſervatæ novum Matrimonium inire. Id vero debere ſibi potiſſime in animum inducere Conjugem Catholicum ſive Virum Fœminam, ut pro graviſſimo ſcelere, quod admiſit, pœnitentiam agat, ac veniam a Deo precetur, coneturque pro viribus alterum Conjugem a vera Fide deerrantem ad gremium Catholicæ Eccleſiæ pertrahere, ejuſque animam lucrari, quod porro ad veniam de patrato crimine impetrandam opportuniſſimum foret, ſciens de cetero, ut mox dictum eſt, ſe iſtius Matrimonii vinculo perpetuo ligatum iri.

Ad hæc declarat Sanctitas Sua, ut quidquid hactenus ſancitum, dictumque eſt de Matrimoniis ſive ab hæreticis inter ſe, ſive inter Catholicos, & Hæreticos initis in locis fœderatorum Ordinum Dominio in Belgio ſubjectis, ſancitum, dictumque intelligatur etiam de ſimilibus Matrimoniis extra fines Dominii eorumdem fœderatorum Ordinum contractis ab iis, qui addicti ſunt Legionibus, ſeu militaribus copiis, quæ ab iiſdem fœderatis Ordinibus tranſmitti ſolent ad cuſtodiendas, muniendaſque arces conterminas, vulgo dictas *di Barriera*; Ita quidem, ut Matrimonia ibi præter Tridentini formam, ſive inter Hæreticos utrinque, ſive inter Catholicos, & Hæreticos inita valorem ſuum obtineant, dummodo uterque Conjux ad eaſdem Copias, ſive Legiones pertineant. Et hanc declarationem vult Sanctitas Sua complecti etiam Civitatem Moſæ Trajectenſis a Republica fœderatorum Ordinum, quamvis non jure dominii, ſed tantum oppignorationis, ut ajunt, nomine poſſeſſum.

Tandem circa conjugia, quæ contrahuntur, vel in Regionibus Principum Catholicorum ab iis, qui in Provinciis fœderatis domicilium habent, vel in fœderatis Provinciis ab habentibus domicilium in Regionibus Catholicorum Principum, nihil Sanctitas Sua de novo decernendum, aut declarandum eſſe duxit volens, ut de iis, juxta canonica Juris communis principia, probataſque in ſimilibus caſibus alias editas a Sacra Congregatione Concilii reſolutiones, ubi diſputatio contigat, decidatur, & ita declravis, ſtatuitque ac ab omnibus impoſterum ſervari præcipit. Die 4. Novembris 1745.

A. Card. Gentili S. C. Concilii Præfectus.

C. A. Archiepiſcopus Philippen. Secretarius.

At quoniam in conſuetudinem venit, nonnulla recondita, & occulta Matrimonia, *Conſcientiæ* vulgo nuncupata, interdum fieri: quandoque pariter Filios familias conjugii nexu copulati contra Patris juſte diſſentientis voluntatem, denunciationibus omiſſis, ſolaque duorum Teſtium ac Parochi adhibita præſentia, de cautela, quare permittenda ſunt, Prælatos Eccleſiæ monet; proſpicienſque tum temporali ſuſpiciendæ Proli, peculiari libro ea tegerenda matrimonia præcipit; quum prolem naſci contigerit, nomina parentum baptizati infantis exprimenda in libro decernit; aliter in lucem proferri occultum conjugium, in pœnam contumaciæ mandat, uti legitur in ſequenti conſtitut. vid.

M A T R I M O N I A

Occulta quibus, & quomodo ſint permitenda: quibuſque cautelis celebranda, & in acta deſcribenda: quomodo conſulendum educationi & indemnitati Prolis.

Venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

SAtis Vobis compertum eſſe non dubitamus, *Venerabiles Fratres*, eam ſemper fuiſſe piæ Matris Eccleſiæ vigilem curam, ut Sacramentum Matrimonii, *Magnum* ab Apoſtolo nuncupatum, publice, & palam a fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, impoſterum ab omnibus obſervaretur, Sancta Trid. Synod. Lateran. Concilii ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo, præcipit, ut impoſterum, antequam Matrimonium contrahatur, ter a proprio Contrahentium Parocho tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publice denuncietur; deindeque, nullo legitime concurrente impedimento, ad illius celebrationem in facie Eccleſiæ coram Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus Teſtibus præſentibus rite procedatur. Voluit etiam eadem S. Synodus apud Parochum diligenter Librum cuſtodiri, in quo Conjugum, & Teſtium nomina, dieſque, & locus Matrimonii deſcribantur.

Providæ tamen hujuſmodi leges, tanta auctoritate ſaluberrime inſtitutæ, prava horum temporum conditione ſenſim prolabi viſæ ſunt, & enerves propemodum reddi, ob Matrimonia uſu nimis recepta, quæ occulte adeo celebrantur, ut illorum notitia, quantum fieri poteſt, oblitteretur, & in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat conſepulta. In more etenim poſitum eſt illa celebrari nullis præviis factis denunciationibus, coram ſolo Parocho, vel alio Sacerdote de ejus licentia, adhibita præſentia tantum duorum Teſtium appoſite a Contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum eſt ſuſpecta, remque peragi ſæpe extra Eccleſiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occluſis, vel eo temporis momento, quo ſemota alterius cujuſvis præſentia, ſcientia initi Matrimonii, præter Parochi, Contrahentium, Teſtiumque perſonas, alios penitus effugiat.

Quantum a Sacramenti dignitate, & Eccleſiaſticarum legum præſcriptio occulta hæc Matrimonia, *Conſcientiæ* vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, ſatis ſuperque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitioſos illorum effectus converterit. Hinc enim gravia ortum ha-

habent peccata, præſertim vero eorum, qui Divini Judicii interminatione poſthabita, priore Uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia ſpe futuri Matrimonii decepta, & in turpem ſecum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates, excæcant, ut novum contrahere ſecretum Matrimonium audeant poſt alterum ſecreto iiſdem contractum, & nondum prioris conjugis morte ſolutum, ſeſeque magno ſcelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni Sacramenti contemptum, poſt primas ſecreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, ſeſe audacius polygamia pariter innodare non perhorreſcant. Age vero, quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his Matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque Matrimonii ſuſpicionem ſummovendam, virum ſeorſim a muliere vivere contingat, ſublata eſt illico individua vitæ conſuetudo, & contemptum eſt verbum Domini · *Adhærebit Homo Uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Si hæc vitæ conſuetudo ſervetur, nemo eſt, qui illam criminis non arguat, & utpote deteſtabilem, in ſcandali materiam non traducat. Neque illata per ſcandalum diſpendia rependit ſubſecuta celebratio occulti Matrimonii, quod in tenebris deliteſcit, & ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non ſunt, quæ ſuſceptæ Proli irrogantur. Sæpe enim contingit, illam a Parentibus, & a Matre præſertim amotam, nec pie, nec liberaliter inſtitui; ſed incertis fortunæ caſibus objectam relinqui; niſi etiam Parentes ipſi, contra naturæ leges auſu nefario illius vitæ inſidientur. Ubi vero tam immane facinus Parentes deterreat, illoſque ad ſobolem alendam, inſtituendamque humanitas ipſa compellat, alia imminet Liberis ſuſceptis ex occulto Matrimonio lugenda avitarum facultatum, & bonorum jactura, pro quorum poſſeſſione aſſequenda quamvis clament jura ſanguinis, illis tamen careant neceſſe eſt propter occulta Parentum Matrimonia, & ademptam legitimitatis, & filiationis probationem. Huic etiam malorum origini ſunt referenda ipſa quoque ſecreta Matrimonia contracta a filiisfamilias contra Patris juſte diſſentientis voluntatem, ex quibus quam gravia incommoda exoriri ſoleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malitia, ut quandoque in Minoribus conſtituti Penſiones, & Beneficia, ad Divinum Cultum, & Eccleſiaſtica munia inſtituta, etiam poſt initum clam Matrimonium retinuerint, ſibique de mammona iniquitatis loculos miſerrime comparaverint.

Deflenda hæc igitur potius uberibus lacrimis quam latiore calamo explicanda malorum congeries. Cum autem ex hac Apoſtolicæ Sedis ſpecula omnes ſibi vindicet noſtræ vigilantiæ curas, temperare non poſſumus, quin Vos ipſos, Vener. Fratres, in partem noſtræ ſollicitudinis evocantes, veſtram pietatem, & zelum excitemus ad cuſtodiendas vigilias noctis ſuper Grege Vobis credito, quem luctuoſa horum temporum conditio in diſcrimen adducit. Primum itaque periculi non infrequens occaſio Vos reddat difficiliores ad remittendum Publicationes, a quibus contracturi Matrimonium ſæpe per malitioſam ſuggeſtionem petunt diſpenſari. Quam caute, ſolerterque oporteat ea in re Epiſcopos verſari, non obſcura Vobis a Concil. Tridentino exhibentur argumenta, Si enim (ait eadem Sancta Synodus) probabilis fuerit ſuſpicio, Matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi præceſſerint Denunciationes, tunc vel una tantum denunciatio fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus teſtibus præſentibus Matrimonium celebretur, & deinde ante illius conſummationem Denunciationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſunt impedimenta, facilius detegantur. Præterea licet Epiſcopo relictum ſit omnimode ſuper Denunciationibus diſpenſare, hæc tamen facultas, non a ſola Diſpenſantis voluntate pendet, ſeu a Trident. coercetur arctis prudentiæ, diſcretique arbitrii legibus; quod idem eſt, ac legitimam cauſſam diſpenſationis requirere.

Parem quoque, immo fortaſſe majorem vigilantiam neceſſa eſt a Vobis adhiberi, ne poſt remiſſas Denunciationes celebretur Matrimonium coram Parocho, vel alio Sacerdote ab ipſo Parocho, vel a Vobis deputato, præſentibus duobus, vel tribus Teſtibus confidentibus, ne ulla celebrationis notitia, vel rumor oriatur. Id enim, ut ad præſcriptum Sacrorum Canonum licet fieri poſſit, non ſatis eſt obvia quævis, & vulgaria cauſſa, ſed gravis, urgens, & urgentiſſima requiritur. A Sacro Noſtra Pœnitentiariæ Tribunali, eo potiſſimum caſu ſit poteſtas ita celebrandi Matrimonium, quo vir, & femina in figura Matrimonii publice degentes, & de quibus nulla viget criminis ſuſpicio, in occulto tamen concubinatu perſeverent: Facile enim quiſque conjiciet, quam abſonum eſſet, eos, a ſtatu damnationis per gratiam Sacramenti revocando, ad publice contrahendum Matrimonium præviis Denunciationibus compelli. Hanc vero praxim Vobis duximus proponendam, non quia Diſpenſatio præmiſſo caſui ſolum congruat, cum alii ſimiles, & fortaſſe urgentiores eſſe poſſint, in quibus diſpenſari expediat; ſed quia Veſtri paſtoralis Officii partes verſari debent in ſedulo inveſtiganda legitima, & urgenti cauſſa diſpenſationis, ne Matrimonia occulte celebrata luctuoſos habeant exitus, quos intimo cordis mœrore recenſuimus.

Hunc porro in ſcopum Vos hortamur, & impenſe admonemus, ut perſonarum Matrimonium ſecreto contrahere petentium diligens fiat a Vobis inquiſitio: An ſcilicet ejus qualitatis, & gradus, & conditionis ſint, quæ id probe expoſcant; An ſint ſui, vel alieni juris; An Filiifamilias, quorum nuptiæ Patri juſte diſſentienti ſint inviſæ; ab Epiſcopali etenim, quod geritis, munere nimium eſſet alienum, facilem præberi Filio inobedientiæ occaſionem: An res ſit de Perſonis Eccleſiaſticis, licet in Minoribus Ordinibus conſtitutis, Penſiones, & Beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, ut deteſtabilis illorum retentio in ſtatu Uxorato congruis remediis poſtea compeſcatur. Potiſſimum vero curet Veſtra ſollicitudo, antequam ſecreti Matrimonii licentia concedatur, quod Contrahentes clara, & indubia a quavis immunia fraude exhibeant documenta ſtatus liberi, ad avertendum ab iis, qui improbi ſunt ingenii, poligamiæ periculum.

Quod attinet ad Miniſtrum ſecreti Matrimonii, volumus ad id munus deputari Parochus alterius ex Contrahentibus, quem notitia Perſonarum, experientia, & diuturnus rerum uſus quovis Sacerdote extraneo peritiorem effeciſſe præſumuntur. Si quæ tamen Vobis occurrant circumſtantiæ, quæ alium Sacerdotem loco Parochi expoſcere videantur, gravi impellente cauſſa, is Sacerdos a Vobis eligatur, qui probitate, & doctrina, & obeundi muneris peritia commendetur. Uni tamen, aut alteri Sacramenti Miniſtro a Vobis deputando diſtricte præcipiatur, ne Matrimonio interſit, niſi prius paterna caritate Conjuges in Domino monuerit, Sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere Sacro Baptiſmatis lavacro, ac Chriſto Judici diſtinctam reddituros eſſe rationem, niſi Filios ut legitimos agnoverint, eoſque pietate, boniſque moribus imbuerint, & frui patiantur bonis temporalibus a Majoribus in ſupremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem Matrimonio, indilate a Parocho, vel alio Sacerdote, coram quo initum eſt, exhibeatur Epiſcopo illius ſcriptum documentum, cum nota loci, & temporis, Teſtiumque, qui celebrationi interfuerunt. Veſtrum erit poſtea diligenter incumbere, quod ad perennem geſtæ rei memoriam præfatum documentum fideliter tranſcribatur in Libro prorſus diſtincto ab altero, in quo Matrimonia publice contracta de more adnotantur. Hujuſmodi Liber pro Matrimoniis ſecretis appoſite compactus, clauſus, & ſigillis obſignatus in veſtra Epiſcopali Cancellaria caute erit cuſtodiendum: Et eo tantum caſu reſignari, & aperiri veſtra accedente licentia patiemini, quo alia id genus Matrimonia deſcribi oporteat, vel id ſibi vindicet juſtitiæ adminiſtrandæ neceſſitas, vel donum aliquod documentum ab eo expoſcant verum intereſſe habentes, quibus probationum aliunde petendarum non ſuppetit copia: Sedulo tamen animadvertentes, quod, re abſoluta, denuo claudatur, & ſigillis, ut antea, obſignetur. Fides ſeu Atteſtationes clam celebrati Matrimonii a Parocho, vel Sacerdote, qui vices Parochi geſſit, exarandæ, Vobiſque exhibendæ, tranſcribantur in dicto Libro, prout jacent de verbo ad verbum a Perſona a Vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat teſtimonium. Fides vero, & Atteſtationes ipſæ in ſecretiori loco ſeratæ, tectæque a Vobis ſerventur.

Quod

Quod ſi ex occulto hujuſmodi Matrimonio Prolem naſci contingat, eadem mundetur ſalutari aqua Baptiſmi in Eccleſia, in qua aliis infantibus hoc Sacramentum indiſtincte confertur. Et quia ad operiendum clam initum Matrimonium, facile eſt in Libro baptizatorum nullam fieri mentionem Parentum, & eorum Nomina conſulto reticeri: Volumus, ac expreſſe mandamus, quod a Patre Baptizati, eoque defuncto, ab illius Matre ſuſcepta Proles vobis denuncietur; dictaque Denunciatio fiat vel immediate, per Parentes ipſos, vel per literas eorum characteres exaratas, vel per fide dignam Perſonam ab ipſis Parentibus deſignatam, ut certo, & clare Vobis conſtet, quod Proles tali loco, & tempore, vel reticitis, vel falſo expreſſis nominibus Parentum, baptizata, eſt legitima, licet occulti Matrimonii fœdere procreata. Quæ ſane omnia cum Vobis innotuerint, ne illorum excidat memoriam, in Libro fideliter deſcribentur ab eo, cui facta a Vobis eſt poteſtas adnotandi Matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem Baptizatorum, ac utriuſque Patentis nomina referuntur, quamvis diſtingui debeat ab altero Matrimoniorum, eadem tamen diligentia, iiſdemque cautelis in Cancellaria Epiſcopali clauſus, & ſigillis obſignatus, erit cuſtodiendus, prout Librum Matrimoniorum caute cuſtodiri ſupra mandavimus.

Quia vero nonnulli deeſſe non poſſunt, qui propriæ conſcientiæ vocibus obſurdeſcant, & a noſtris hiſce mandatis parere negligant; debita pœnarum diſtrictione pro modo culpæ a Vobis puniantur. Quinimmo cum ſatis Nobis experientia compertum ſit, in hujuſmodi negotiis homines, in terram oculos declinantes, ob humanos reſpectus tardiores effici, & a recte agendi ſemita revocari; Mandamus idcirco, Matrimonia occulta Vobis evulgari, & nota fieri, ſi certo Vobis conſtiterit, ex aliquo Matrimonio occulto procreatam fuiſſe ſobolem; & baptizatam ſuppreſſis Parentum nominibus, nulla præſtita Vobis notizia, ut par erat ab illius Parentibus intra triginta dies a Nativitate numerandos.

Ne autem contumaces, & inobedientes violatæ fidei, proditique ſecreti Paſtores ſuos inſimulent, ſedulo a Vobis curandum eſt, ut a Parocho, vel alio Sacerdote pro ſecreta celebratione Matrimonii a Vobis deputando, Conjoges clare & aperte moneantur, ea lege, & pactu illis permitti ſecreti Matrimonii celebrationem, ut Soboles inde procreanda non ſolum regeneretur Sacro Baptiſmate, ſed poſt Baptiſma denuntietur Epiſcopo cum nota loci, & temporis adminiſtrati Sacramenti, ac ſincera indicatione Parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum ſupra præmiſſum eſt: alioquin Matrimonium licet contractum data per Epiſcopum ſecreti fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, & ad propulſandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus, Fides, ſeu Atteſtationes Matrimonii clam initi, & ſobolis ex eo procreatæ, excerptas ex dictis Libris, modo, quo dictum eſt, apud Vos caute cuſtodiendis, tantam promereri fidem, quantam ſibi alii Libri Parochiales Baptiſmatis, & Matrimonii vindicare conſueverunt.

Hæc a Vobis, Ven. Fratres, in hac temporum calamitate obſervari enixe præcipimus ad communem animarum ſalutem, & ad præſidium Eccleſiaſticæ diſciplinæ, propter invaleſcentem hominum malitiam nova ſemper detrimenta vel patientia, vel reformidantis. Ceterum noſtris hiſce literis ſublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, conſona dignoſcet prudentia veſtra, ad Paſtorale officium cumulate obeundum. Vobis interea paternæ caritatis, & benevolentiæ teſtem, Apoſtolicam Benedictionem Impertimur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem die 17. Novemb. 1741. Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

C O N S T I T U T I O.

Qua confirmantur Literæ jam editæ adverſus Confeſſarios exquirentes a Pœnitentibus complicum nomina, & pœna in delinquentes ſtatuuntur, cum præſinitione ordinis procedendi in hujuſmodi cauſis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

S E R V U S S E R V O R U M D E I

Ad futuram rei memoriam.

UBI primum de perverſa quadam, & abſurda praxi in Sacramento Pœnitentiæ adminiſtrando apud nonnullos Confeſſarios in Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis introduci cœpta, non ſine animi noſtri dolore, nuntium accepimus non levi aliquo incertoque rumore ad Nos perlatum, ſed ita gravibus, ſolidiſque fundamentum innixum, ut prudentem omnino fidem de periculi cum veritate, tum magnitudine facerent, prætermittere non potuimus, quin continuo datis ad Venerabiles Fratres eorumdem Regnorum ac Ditionum Archiepiſcopos Apoſtolicis Noſtris Literis, remedium naſcenti malo quam promptiſſime adhiberemus. Earum vero Literarum die ſeptima menſis Julii ſuperioris anni 1745. editarum, quas præſenti huic noſtræ Conſtitutioni inſerendas exiſtimamus, hic tenor erat.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem.

SUprema omnium Eccleſiarum ſollicitudo, & Divini Jeſu Chriſti omnium Paſtorum Principis cujus vices plane immerentes gerimus, caritas aſſidue urget Nos, ut pro commiſſa divinitus imbecillitati Noſtræ univerſi Dominici gregis cura ſemper advigilantes, periculis animarum, ſicubi forte ſuperimpenderint, per omnes Chriſtiani Orbis Populos ac Nationes opportune, quantum cum Domino poſſumus, occurramus, atque iis præcipue Regnis, & Locis peculiari quadam Apoſtolicæ Noſtræ caritatis ſtudio, auctoritatiſque providentia conſulamus, in quibus, cum Fides, Religio, Pietas quam maxime florent, callidus humani generis hoſtis nocere Fidelibus dum aperto bello deſperat, per inſidias molitur, in Angelum ſcilicet ſeſe lucis transfigurans, & ementita boni ſpecie incautis illudens; qua ex arte non minora ſæpe animarum detrimenta, quam ex aggreſſione manifeſta, eſſe proventura nequiſſimus veterator confidit. In horum autem fraudum numero computamus, quod in florentiſſimis Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis, & Ditionibus, quibus vos Antiſtites ſumma cum Sacerdotalis virtutis veſtræ commendatione præſidetis, & quibus pro ſingulari erga Catholicam Eccleſiam, atque Apoſtolicam hanc Sanctam Sedem obſervantia merito debentur laudes, nuper eveniſſe non ſine ingenti animi noſtri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures Noſtras, nonnullos iſtarum partium Confeſſarios falſa zeli imagine ſeduci ſe paſſos, ſed a zelo ſecundum ſcientiam longe aberrantes, perverſam quamdam, & pernicioſam praxim in audiendis Chriſti-fidelium confeſſionibus, & in ſaluberrimo Pœnitentiæ Sacramento adminiſtrando, invehere atque introducere cœpiſſe; ut videlicet, ſi forte in pœnitentes incidiſſent ſocium criminis habentes, ab iiſdem pœnitentibus ſocii hujuſmodi, ſeu complicis nomen paſſim exquirerent, atque illud ſibi revelandum non inducere modo ſuadendo conarentur; ſed, quod deteſtabilius eſt, denuntiata quoque, niſi revelarent, abſolutionis ſacramentalis negatione, prorſus adigerent, atque compellerent; immo etiam complicis ejuſdem nedum nomen, ſed habitationis inſuper locum ſibi exigerent deſignari. Quam illi quidem intolerandam imprudentiam tum procuranda complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum ſpecioſo prætextu colorare, tum emendicatis quibuſdam Doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum tamen opiniones hujuſmodi vel falſas, & errantes ſequendo

Digitized by Google

vel veras, & ſanas male applicando, perniciem tam ſuis, quam pœnitentium animabus conſciſcerent; ac ſeſe præterea plurium gravium damnorum, quæ inde facile conſecutura fore prævidere debuerant, reos coram Deo æterno Judice conſtituerent &c. verum jam ſecuta fuiſſe multa ejuſmodi damna felici experientia compertum eſt: nec fieri potuit quin ea de cauſſa & offenſiones, & ſcandala, & non Miniſtrorum tantum ſed ſacri etiam ipſius miniſterii odium, & animorum ingens conturbatio in Populo fideli exorta ſint. Triſtia Nos hæc nuntia cum accepimus, ſimul audivimus, contra exitialem hujuſmodi abuſum pretinus juſta indignatione pro munere ſuo commotos fuiſſe dilectos Filios Noſtros S. R. E. Cardinales Nunum a Cunha in iiſdem Portugalliæ, & Algarbiorum Regnis Generalem Inquiſitorem, & Thomam de Almeyda Patriarcham Liſbonenſem; atque utrumque ſollicite gliſcenti malo compeſcendo, atque etiam eradicando adlaboraſſe. Nos autem ne in tam gravi animarum diſcrimine ullo ex Parte Apoſtolico Noſtro Miniſterio deeſſe videamur, neve mentem hac ſuper re Noſtram apud Vos obſcuram, & ambiguam eſſe ſinamus, notum Vobis eſſe volumus memoratam ſuperius praxim penitus reprobandam eſſe, eamdemque a Nobis per præſentes Noſtras in forma Brevis Literas reprobari, atque damnari, tamquam ſcandaloſam, & pernicioſam, ac tam famæ proximorum, quam ipſi etiam Sacramento injurioſam, tendentemque ad ſacroſancti ſigilli ſacramentalis violationem, atque ab ejuſdem Pœnitentiæ Sacramenti tantopere proficuo, & neceſſario uſu Fideles abalienantem. Ea propter, Venerabiles Fratres, quamquam de Paſtorali veſtra Vigilantia nihil eſt, quod dubitemus, Supremi tamen Officii quoque Noſtri eſſe cenſemus, alacritatem ipſam veſtram hac mentis Noſtræ aperta ſignificatione, & Apoſtolicis inſuper hortationibus noſtris intentius acuere, & excitare, ut pro ſe quiſque veſtrum opportunioribus, quaſcumque prudentia ſuggeſſerit, initis rationibus, & efficacioribus quibuſque juris remediis, quoad opus fuerit, contra delinquentes Miniſtros adhibitis, noxiam hujuſmodi novitatem ſtrenue inſectemini, ac pene naſcentem opprimatis, neque patiamini traditis cura veſtra ovibus ibi offendiculum parari, ubi ſalus a Chriſto poſita eſt, ab eoque divina miſericordia fonte illas avocari, ac deterreri, ad quem ab eodem Redemptore Noſtro ad abluendas, dealbandaſque in Sanguine ſuo animas amantiſſime invitantur. Interea, dum a zelo veſtro, ac prudentia luculentiora Nobis certo pollicemur veſtræ pietatis & obſervantiæ argumenta, Apoſtolicam Benedictionem cum uberrima cæleſtium chariſmatum copia conjunctam Vobis, Venerabiles Fratres, ex animo impertimur. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, ſive exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & Sigillo Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus ubique fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, & adhiberi poſſet, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die VII. Menſis Julii 1745. Pontificatus Noſtri Anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Has porro Noſtras Literas forma Brevis tunc datas iterum præſentibus Noſtris confirmamus, & roboramus, eaſque ab omnibus, & ſingulis fideliter, exacteque obſervari injungimus, atque præcipimus.

Statuentes inſuper, ac decernentes, ut quicumque cujuſvis ſtatus, gradus, conditionis, dignitatis, & ordinis, etiam ſpeciali & individua, ad effectum ut hiſce Noſtris præſentibus comprehendantur, mentione & expreſſione digni, auſus impoſterum fuerit docere licitam eſſe hujuſmodi praxim; prout ea in relato Noſtro Brevi exponitur ac reprobatur, vel ſcribere, aut loqui præſumpſerit in ejuſdem damnatæ praxis defenſionem, vel ea, quæ in dicto Brevi contra eamdem praxim decreta ſunt impugnare, aut in alienos ſenſus temere detorquere, ſeu interpretari, incidat ipſo facto excommunicationem, a qua non poſſit, præterquam in articulo mortis, ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente vel auctoritate ſuffulto, niſi a Nobis, vel a pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Et quia non modo cavendum eſt, ut, quæ ſunt a Nobis in præinſertis Literis decreta, ab omni impugnatione, contradictione, pravaque interpretatione ſalva ſint, & immonia, verum etiam ne quis in Sacramenti Pœnitentiæ adminiſtratione ab eorum omnimoda obſervantia unquam recedat; idcirco omnibus & ſingulis Confeſſariis utriuſque Cleri tam Sæcularis, quam Regularis, quantumvis exempti, & quacumque ſpeciali, & expreſſa mentione alia fortaſſe nominandi, graviter & diſtricte, Divini interminatione judicii, atque in virtute ſanctæ obedientiæ, prohibemus, ne conformiter ad prædictam reprobatam praxim, pœnitentes, qui peccatum, ſeu crimen aliquod, cujus ſocium aut ſocios habuerit, ipſis in Tribunali Pœnitentiæ confiteantur, interrogare præſumant de nomine ſocii, ſeu complicis, loco habitationis, vel aliis hujuſmodi adjunctis, ſive circumſtantiis, expreſſionem magiſque individuam ejuſdem complicis manifeſtationem concernentibus, eidem pœnitenti, ſi manifeſtare renuerit, ſacramentalem abſolutionem denegando; alioquin noverint ſeſe, ultra peccati lethalis incurſum, ſuſpenſioni ab officio audiendarum confeſſionum, aliiſque etiam gravioribus pœnis fore ſubjiciendos.

Præterea quoniam contra damnatum hujuſmodi exitialem abuſum, ne cum animarum pernicie radices agat, neceſſe ducimus modum, ac formam etiam in foro externo procedendi, & ultrices adverſus reos pœnas imponendi, ſtatuere, atque ordinare, omneſque ſuper hoc exorituras, vel etiam jam exortas diſſentiones componere, & penitus amputare volumus: decernimus, ac declaramus, quod docentes, ut ſupra, licitam eſſe praxim a Nobis jam reprobatam, vel in ejuſdem praxis defenſionem ſcribentes, aut loquentes, vel ejuſdem reprobationem in memorato Noſtro Brevi contentam impugnantes, aut perverſe interpretantes, in Officio Sanctæ Inquiſitionis prædictorum Regnorum atque Ditionum ſevere puniantur, & contra eos, & eorum quemlibet in eodem Officio procedatur: non minus ac contra illos ibidem procedi ſolet, qui aſſerunt, tradunt, tuentur opiniones ſcandaloſas, pernicioſas, & uti tales a Sede Apoſtolica rejectas, & condemnatas.

Similiter in eodem Officio procedendum erit, & procedi volumus ac ſtatuimus contra Confeſſarios quoque, ut ſupra delinquentes, ac nomine complicis pœnitentem interrogantes, eidemque pœnitenti, niſi illud ſibi manifeſtet, abſolutionem denegantes. Dummodo tamen hujuſmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumſtantiis conjunctus ſit, ac conveſtitus, quæ ſic agentem Confeſſarium de adhæſione ad prædictam reprobatam praxim, tamquam ad licitum, vel alio quovis modo de prava credulitate ſuſpectum reddant.

Itaque contra prædictos omnes, & ſingulos delinquentes tam ſæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjectorum Ordinum, Inſtitutorum, Societatum, & Congregationum Regulares, cujuſcumque dignitatis, ac præeminentiæ, aut quovis privilegio muniti exiſtant, quorum ſpecialis, & nominatim mentio facienda ſit, prædictorum Regnorum ac Ditionum Inquiſitores, poteſtate a Nobis tradita, & quatenus opus ſit, præſentium tenore de novo conceſſa, prout in cauſſis Fidei, juxta Sacrorum Canonum formam, necnon Sancti Officii inquiſitionis hujuſmodi conſtitutiones, privilegia, conſuetudines, & decreta, inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex ejuſmodi exceſſibus culpabiles repererint, in eos, pro criminum qualitate & circumſtantiis, ſuſpenſionis ab officio confeſſiones audiendi, vel etiam ab executione Ordinum, privationis Beneficiorum, Dignitatum, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis activæ ac paſſivæ, ſi Regulares fuerint, aliaſque pœnas decernant; omnes etiam vel earum tantum aliquas, in perpetuum, vel ad tempus infligendo.

Quicumque vero alium quemlibet aliquo ex ſupradictis modis deliquiſſe cognoverint, eum, intra terminum dierum, in Edictis Sancti Officii ejuſmodi Inquiſitionis præfigi ſolitum, eidem Sancto Officio denunciare teneantur: alioquin pœnas non denunciantibus per eamdem edicta infligi conſuetas incurrant. Verumtamen ab hujuſmodi onere denonciandi juſtis de cauſſis eximi volumus, & eximimus perſonam ipſam pœnitentem dumtaxat in cauſſa propria, idest in caſu, quando ſuum peccatum confitens, a Confeſſario adira-

tus

tur ad ſibi manifeſtandum nomen complicis de eodem peccato; tunc enim pœnitentem hujuſmodi ab obligatione eumdem Confeſſarium denunciandi liberamus. Sed quando aliunde, quam ex propria, ut dictum eſt, confeſſione, noverit Confeſſarium aliquo ex ſuperius enumeratis, & Sancto Officio denunciandis modis deliquiſſe, tunc eum & ipſe denunciare, ex illa aliunde habita notitia, teneatur.

Quod ſi Confeſſarii de complicis nomine perperam interrogantis, abſolutionemque, ni ſibi detegatur, denegantis, actum contingat ejuſmodi eſſe, ut, quamvis imprudens, & malus, ſimplex tamen quidam, & nudus actus fuerit, ideſt iis circumſtantiis deſtitutus, quæ de prava credulitate, vel de mala adhæſione ad praxim in ſæpedicto Noſtro Brevi reprobatam, tamquam ad licitam, eumdem Confeſſarium ſuſpectum non reddat; tunc iſtiuſmodi delictum, neque denunciationis oneri, neque Sancti Officii prædicti cognitioni ſubjectum erit: ſed illud cognoſcere, atque in delinquentem Confeſſarium, vel ſuſpenſionem ab audiendis confeſſionibus, vel alias canonicas, & legitimas pœnas pro delicti modo animadvertere, ad locorum Ordinarios in ſua cujuſque Diœceſi omnino ſpectabit.

His igitur circa ordinem, formam, modumque contra ejuſmodi delinquentes procedendi, ut præfertur, conſtitutis, ac ſuis unicuique Judici Eccleſiaſtico juribus aſſignatis, & diſtributis, hanc Nos deinceps regulam ab omnibus obſervari ac cuſtodiri volumus, & mandamus, ſi quando talia delicta deprehendi contigerit; quæ tamen haud unquam poſthac eventura in Domino confidimus, accedente inſuper præclara inclytæ Luſitaniæ Nationis univerſæ erga Sedem Apoſtolicam obſervantia, & obedientia, necnon eximia tum iſtius Sanctæ Inquiſitionis Officii, tum cujuſque loci Ordinariorum nunquam defutura vigilantia. Quapropter quæcumque aliter, quam præſentibus Noſtris decrevimus, & conſtituimus, ſive in Edictis præfati Officii Inquiſitionis, ſive in quibuslibet quorumvis Ordinariorum Mandatis, aut Paſtoralibus Literis, vel Decretis antehac ſtatuta prodierint, ea Nos, quoniam poſt Apoſtolicam hanc a Nobis propoſitam agendi, ſeu judicandi normam minus neceſſaria fore cenſemus, deſinere jam, & ceſſare, ac veluti nunquam emanaſſent, omnem obligandi vim amittere, Motu proprio, & ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine declaramus, ſtatuimus, atque ſancimus.

Decernentes eaſdem præinſertas, necnon præſentes noſtras Literas, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque, cujuſvis ſtatus, gradus, ordinis, præeminentiæ, & dignitatis, exiſtant, ſeu alias ſpeciali, & individua mentione, & expreſſione digni, in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere quomodolibet prætendentes, illis non conſenſerint: nec ad ea vocati, citati, & auditi, neque cauſſæ, propter quas tum præinſertæ, tum præſentes emanaverint, ſufficienter adductæ, juſtificatæ fuerint, aut ex alia qualibet etiam privilegiata cauſſa, colore, prætextu, & capite, de ſubreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio ſeu intentionis noſtræ, vel intereſſe habentium conſenſu, aliove quolibet defectu, notari, impugnari, aut in controverſiam vocari poſſe; ſed ipſas præſentes, eaſdemque præfatas in forma Brevis Literas, firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, & ab omnibus, & ſingulis præmiſſis, ad quos ſpectat, ſeu pro tempore ſpectabit, exacte & inviolabiliter obſervari.

Sicque & non aliter in præmiſſis cenſuris, atque ita per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & contra hæreticam pravitatem Generales Inquiſitores, Legatos quoque de Latere, & Apoſtolicæ Sedis Nuncios, alioſve quoslibet quacumque auctoritate, poteſtate, & præeminentia fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet aliter judicandi, & interpretandi facultate, judicari & definiri debere, ac irritum & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam ſcienter, & ignoranter contigerit attentari.

Non obſtantibus quibuſvis Apoſtolicis, & in univerſalibus, ſive Provincialibus, aut Synodalibus Conciliis editis generalibus, ſive ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, Edictis quoque prædicti Inquiſitionis Officii, quorumcumque Ordinariorum, etiam Epiſcoporum, & Metropolitanorum Mandatis, Literis Paſtoralibus, ſive Decretis, necnon ejuſdem Officii, & quarumcumque Eccleſiarum etiam Epiſcopalium, & Metropolitanarum, & quorumcumque Ordinum, Congregationum, Religionum, & inſtitutorum, etiam Societatis JESU, aliiſque quibuſvis, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, ſtylis, uſibus, & conſuetudinibus; privilegiis quoque, indultis, & Literis Apoſtolicis eidem Inquiſitionis Officio, illiuſque Inquiſitoribus, Commiſſariis, aliiſque Officialibus, tum etiam Eccleſiis, earumque Prælatis, Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, Societatibus, illorumque Superioribus, & perſonis quibuslibet, ſub quibuſvis verborum tenoribus & formis, & cum quibuſcumque etiam efficaciſſimis, & inſolitis derogationibus, clauſulis, atque decretis, etiam Motu, & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſimilibus, ſeu ad quorumcumque perſonarum, etiam Regia, aliave qualibet mundana, ſeu Eccleſiaſtica poteſtate fulgentium inſtantiam, vel alias quomodolibet in contrarium præmiſſorum conceſſis, confirmatis, & innovatis.

Quibus omnibus & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione, de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quævis alia expreſſio habenda; aut alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores prædictos pro ſufficienter, & de verbo ad verbum expreſſis, & inſertis, formaſque hujuſmodi pro plene, & exacte obſervatis habentes, ad præmiſſorum effectum, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſe derogamus.

Volumus autem, ut earumdem præſentium tranſumptis, ſive exemplis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarii publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra ubique habeatur, quæ adhiberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc noſtram condemnationis, reprobationis, confirmationis, ſanctionis, prohibitionis, ordinationis, abrogationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & BB. Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum in Arce Gandolphi Albanenſis Diœceſis Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo ſexto, Quarta Nonas Junii, Pontificatus Noſtri Anno ſexto.

D. Cardinalis Paſſioneus.

I. Datarius.

Viſa de Curia

I. C. Boſchi.

Loco ✠ Plumbi.

L. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

CONSTITUTIO

Contra Clericos Sæcularibus Negotiis ſe immiſcentes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

APoſtolicæ ſervitutis commiſſum Nobis divinitus officium aſſidue vigilare Nos admonet, ut ex prava hominum cupiditate ſuborientia mala, quantum in Nobis eſt, provida ſollicitudine coercentes, Dominici Ovilis gregem, Superna opitulante gratia, ad æternam patriam dirigamus. Sed præcipua cura conſtringit de iis, qui Eccleſiaſtico Ordini adſcripti, & ad ſanctioris vitæ genus electi aliis in via ſalutis actuum ſuorum clari-

ritate præſucere debent. Vehementer enim timidi, ac ſolliciti ſumus, ne ceteros Chriſti-fideles, quos pro gradus ſui Sanctitate verbis, & exemplo ædificare debent, morum ſuorum pravitate a cæleſtium rerum amore ad terrena deſideria avertant.

Cum itaque, ut non ſine gravi animi noſtri mœrore acceepimus, veſana humanarum ſatum cupiditas ita nonnullorum Clericorum invaſerit animos, ut illicitam Eccleſiaſticis negotiationem ad evitandas pœnas adverſus illam exercentes a Sacris Canonibus, & Apoſtolicis Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutionibus ſancitas ſub aliani nominis velamine, Dei timore, Eccleſiaſtici nominis decore, & æterno ſuarum animarum periculo poſthabitis, temere nulliterque exercere non dubitent; & quod palam temporalium pœnarum metu aggredi non audent, quæſitis deinde coloribus, & vanis inanium rationum prætextibus clam efficere non timeant, quaſi vel Dei oculos, qui & illominabit abſcondita tenebrarum & manifeſtabit conſilia cordium, latere,, vel Supremi Judicis, qui non fallitur, examen effugere poſſint: Non attendentes quod Clericus, qui tantopere mundanis divitiis parandis inhiat, cæleſtia deſpicere, & pro nihilo putare convincitur, & quod Clericus negotiator exinde dives, ex ignobili glorioſus, tamquam peſtis, ut Beatus Hieronymus docet, fugiendus eſt, ad exitioſam hujuſmodi labem ab Eccleſiaſtico cœtu eliminandam, & ut Sancto Eccleſiæ Dei famulatui addicti ab omni turpis lucri cupiditate abhorrentes ſtudeant bene agere, & divites fieri in bonis operibus, theſaurizantes ſibi fundamentum bonum in futurum, omnes, & ſingulas Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum prædictorum Conſtitutiones, illarumque quamlibet contra quoſcumque Clericos illicitos negotiatores deſuper, quomodolibet reſpective cum omnibus, & ſingulis pœnis contra eoſdem Clericos illicite negotiantes editas, quas Conſtitutiones hujuſmodi ac earum quamlibet præſentibus de verbo ad verbum nihilo penitus omiſſo pro inſertis haberi volumus, Motu proprio, & ex certa ſcientia, meraque deliberatione, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine Noſtris innovamus, confirmamus, & approbamus, eiſque, & earum cuilibet novum Apoſtolicæ firmitatis, & inviolabilis obſervantiæ robur adjicimus, illaſque ſic innovatas, & confirmatas, & approbatas cum omnibus, & ſingulis pœnis in eis, & earum qualibet adverſus Clericos illicitos negotiatores hujuſmodi contentis, ad Clericos illicite ſub alieno laici nomine quomodolibet negotiantes, perinde ac ſi per ſe ipſos, ac proprio eorum nomine negotia ipſa illicite exercerent, omneſque, & ſingulæ Conſtitutiones, earumque quælibet adverſus eas deſuper editæ fuiſſent, & in eis, & earum qualibet expreſſi, & denominati reperirentur, Motu, & poteſtatis plenitudine præfatis perpetuo extendimus, & ampliamus, illorumque omnia, & ſingula bona ſic ab eis alieno nomine illicite acquiſita ſub inevitabili ſpolii pœna ad formam Conſtitutionis fel. rec. Pii Papæ IV. ſimiliter Prædeceſſoris Noſtri, quæ incipit *Decens eſſe*, ſubjicimus, & ſubjecta eſſe volumus & declaramus.

Inſuper ut in ſortem Domini vocati, depoſitis quorumque mundanarum curarum onere, & humanarum cupiditatum impedimentis Chriſtum Dominum, qui propter nos egenus factus eſt, cum eſſet dives, ut illius inopia nos divites eſſemus, per calcatas mundi opes liberius, & expeditius ſequamur, memores ſalutaris illius Beati Apoſtoli moniti, qui clamat, & dicit: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſecularibus: ut ei placeat, cui ſe probavit*; per eaſdem noſtras præſentes perpetuo valituras motu, & poteſtatis plenitudine præfatis decernimus, ac pariter declaramus, quod ſi aliquod negotium Eccleſiaſticis illicitum perſonis, licet ab eis minime inſtitutum ſed a laica perſona inchoatum, & ad eoſdem Clericos ſive hæreditario jure, aut quocumque alio titulo ſive ſingulariter, ſive communiter, ſive ſeparatim, ſive conjunctim cum aliis bonis, & aliis cohæredibus, aut ſociis conſequuti ſint, illud ſtatim dimittere teneantur. Si vero negotium hujuſmodi ſine ipſius Clerici temporali detrimento ſtatim dimitti nequeat, tunc ſi intra Italiam, Inſulaſque adjacentes exiſtat Clericus, a Venerabilium Fratrum Noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium decretorum Concilii Tridentini interpretum Congregatione, ſi vero extra Italiam ab eadem Congregatione, vel ab Ordinario loci licentiam illud ad aliquod tempus retinendi, proviſo interim quod negotium hujuſmodi a laico adminiſtretur, impetrare teneatur, dictaque Congregatio, aut Ordinarius loci perpenſis ſingulorum caſuum circumſtantiis, licentiam impertiatur, tempuſque in eo ad idem negotium dimittendum præſcribat; & ſi Clericus negotium præfatum, licet a laico, ut præfertur inſtitutum abſque licentia hujuſmodi, gratis ſemper ſibi impertienda, aut illud ultra tempus ſibi permiſſum retinuerit, vel etiam intra tempus prædictum negotium per ſe ipſum adminiſtraverit, pro negotiante illicito haberi, illumque omnibus, & ſingulis etiam ſpolii pœnis præfatis ſubjectum eſſe motu, & poteſtatis plenitudine dictis perpetuo volumus, & definimus.

Ac demum eo quod fel. rec. Prædeceſſor Noſter Pius Papa IV. per ſuas literas, quarum initium eſt *Romanus Pontifex*, declaravit præfata Conſtitutione ſuper ſpoliis Clericorum ob illicitam negotiationem a ſe edita, Prælatores, Officiales, ac alios Sæculares, & cujuſvis Ordinis Regulares Clericos, aliuſque cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ in Urbe, & Curia ejuſque diſtrictu decedentes, teſtandi tamen, codicillandi, & alias de bonis ſuis quibuſcumque quomodolibet diſponendi, vel ad ipſorum proximiores, decedentibus illis ab inteſtato, tranſmittendi facultatem ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ Indulto, vel ſuorum officiorum privilegio, vel alio quovis titulo obtinentes nullatenus comprehendi, & quod Paulus Papa V. pariter Prædeceſſor Noſter per ſuas Literas, quæ incipiunt *In eminenti*, Clericos Cives, & Curiales ſive Incolas hujus noſtræ Almæ Urbis, tunc ſuæ, exemit a ſpolio, quoad bona in eadem Urbe, ejuſque diſtrictu intra decem milliaria conſiſtentia, etiam ex redditibus Eccleſiaſticis per eos acquiſita, unde dubitari contigit, an ſuffragetur quoque ad evitandum ſpolium Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ competens pro bonis ex illicita negotiatione provenientibus: nos Conſtitutiones Pii, & Pauli Prædeceſſorum noſtrorum præfatas, quoad bona ex illicita negotiatione hujuſmodi a Civibus, & Curialibus, ſive Incolis Clericis cujuſcumque Ordinis, ac Dignitatis, quibuſcumque indultis, ac privilegiis munitis comparata, & in Urbe, ejuſque diſtrictu præfatis, & ubicumque exiſtentia minime ad præmiſſorum effectum ſuffragari, ſed illa ſic provenientia Cameræ Noſtræ Apoſtolicæ vero jure ſpolii deberi, perinde ac Conſtitutiones Pii, & Pauli Prædeceſſorum hujuſmodi ad præmiſſorum omnium, & ſingulorum effectum impediendum minime emanatæ fuiſſent. Motu ſimili pariter declaramus, & ſtatuimus, dictaſque Pii, & Pauli Prædeceſſorum Conſtitutiones quoad præmiſſorum effectum ſortiendum plenarie abrogamus, & abolemus.

Decernentes ſic in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque judices, & commiſſarios quavis auctoritate fungentes, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca Venerabili Fratri noſtro Annibali S. R. E. Cardinali Epiſcopo Sabinen. Albani nuncupato, Camerario noſtro, & ejus in Camerariatus Officio Succeſſoribus, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ſpolia ipſa ex bonis ex illicita negotiatione provenientibus, uti vero ſpolia prout alia ipſius Cameræ jura exigi, & recuperari, ac præſentes noſtras literas inviolabiliter obſervari faciat, nec permittat, Cameram ipſam, vel pro ea agentes deſuper modo aliquo moleſtari, perturbari, ac inquietari; contra ductores quoſlibet & rebelles per cenſuras, & pœnas ipſas etiam iteratis vicibus aggravandos, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Non obſtantibus prædictis Pii, & Pauli Prædeceſſorum; aliiſque Apoſtolicis ac in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis generalibus, vel ſpecialibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus, ac quibuſvis facultatibus teſtandi, aliiſque privilegiis, indultis, & literis Apoſtolicis quibuſvis conceſſis, approbatis & innovatis, etiam ſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, & expreſſa mentio facienda eſſet, illorum tenores pro ſufficienter expreſſis habentes, illis in reliquis in ſuo robore permanentibus; ceteriſque contrariis quibuſcumque etiam ſi aliquibus communiter, vel diviſim ab Apoſtolica ſit Sede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari

non,

non poſſint, per literas Apoſtolicas non facientis plenam, & expreſſam de indulto hujuſmodi mentionem, & quia difficile foret præſentes noſtras literas ad ſingula quæque loca deferri, volumus, & declaramus, quod earum tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarii publici ſubſcriptis, & alicujus Prælati ſigillo munitis, eadem prorſus fides in judicio, & extra adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtri Decreti, approbationis, confirmationis, innovationis, declarationis, ſtatuti, ordinationis, conceſſionis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, Kalendis Martii, Pontificatus Noſtri Anno Primo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

X. Sub-Datarius.

Viſa de Curia.

N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Anno a Nativitate D. N. J. C. milleſimo ſeptingenteſimo quadrageſimo primo, Indictione quarta, die vero octava Martii, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini Noſtri Domini BENEDICTI Divina providentia, Papæ XIV. anno primo, ſupradictæ Conſtitutiones affixæ, & publicatæ fuerunt ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæ generalis in Monte Citatorio, in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis per me Joſephum Maſſimilianum Apoſt. Curſ.

Antonius Pellicia Mag. Curſ.

C E S S I O N E S

Commodi exigendi fructus Beneficiorum prohibentur, ſub pœna excommunicationis, & nullitatis contractus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

UNiverſalis Eccleſiæ cura, quam inſcrutabilis Divinæ Sapientiæ, atque Bonitatis altitudo humilitati noſtræ committere dignata eſt, inter ceteras ſollicitudines exigit etiam ac poſtulat, ut diligenter invigilemus ne Clerici Eccleſiaſticis Beneficiis, quæ e liberali Eccleſiæ manu acceperunt, abutentes, eorum reditus: non ſine aliorum fidelium ſcandalo, inconſulta prodigalitate diſperdant, ſed tanquam boni diſpenſatores ita adminiſtrent, ut & vitæ ſuæ neceſſaria providrant, & pauperum inopiæ, & Eccleſiarum neceſſitatibus ſuccurrant.

§. 1. Relatum eſt ad aures noſtras, quoſdam Clericos Eccleſiaſticis Beneficiis cum onere, vel ſine onere reſidentiæ proviſos, turpibus ut plurimum ex cauſſis impulſos, annuos eorumdem Beneficiorum reditus, quos, donec viverent, percipere poſſent, unico actu alienare ſub nomine cedendi commodum, ſeu utilitate percipiendi fructus eorumdem Beneficiorum, quos alteri, quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam ſummam, & quantitatem, quam ipſi habita ratione eorum ætatis, & corporis valetudinis, durante vita, veriſimiliter conſequi potuiſſent. Cum autem iſti improvidi Clerici inſtar illius prodigi filiifamilias, de quo in Evangelio ſcriptum eſt; *cum ſubſtantiam ſuam a Patre recepiſſet, totam ſtatim conſumpſiſſe luxurioſe vivendo, & deinde, facta fame valida, coactum eſſe vivere de ſiliquis immundorum animalium*, pia Eccleſiæ ſubſidia, & Eccleſiaſticos proventus in ſuas explendas cupiditates improbo hujuſmodi contractu profundant, multa hinc, & gravia mala, ut experientia ipſa compertum eſt, evenire ſolent. Nam primum non leve dedecus Eccleſiaſtico Ordini inuritur, & grave reliquis fidelibus ſcandalum generatur, dum vident, Eccleſiaſticas pecunias, quæ ſunt vota fidelium, bona pauperum, patrimonium Chriſti in pravos uſus inſumi, vel improvida profuſione diſſipari, quæ ab Eccleſiaſticis, tamquam probis diſpenſatoribus, in ſolamen pauperum, & Eccleſiarum reſtaurationem impendi deberent. Præterea ſæpe hujuſmodi Clerici ad ſummam rediguntur egeſtatem, & ut ſe ſuſtentare poſſint, vel indecore, non ſine infamia Clericalis gradus, mendicant, vel indignis quæſtibus, & negotiis operam præbent, Eccleſiam autem, & Eccleſiaſticas res quodammodo averſantur, quaſi fraudati mercede, vel ſtipendiis ſuis, quæ nullius culpa, ſed ſolum vitio, & flagitiis ſuis amiſerunt; ideo Eccleſiaſtica munera, vel nunquam, vel negligentes obeunt, Divinam Pſalmodiam, ſi ad eam in publicis Eccleſiis ratione ſuorum Beneficiorum teneantur, frequenter omittunt, vel oſcitanter perſolvunt, Eccleſiaſticos cœtus non frequentant, animarum ſalutem non curant, Divina faſtidiunt, mundana ſectantur.

§. 2. Volentes igitur hanc improbam conſuetudinem & non ferendam pravitatem, qua non mediocriter Clericalis ordinis fama minuitur, & honos conculcatur, Eccleſiæ autem debito ſervitio, pauperes opportunis ſubſidiis, & ſacræ ædes neceſſariis reparationibus, & ornamentis fraudantur, penitus abolere, Motu proprio, ac certa ſcientia, & matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnibus Clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, & privilegio inſignitis interdicimus, & prohibemus, ne impoſterum audeant ſub nomine alienandi utilitatem, & commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo, prætextu, & colore vendere, ac diſtrahere ſuorum reſpective Beneficiorum reditus, & proventus, vel ad vitam, vel in longum tempus, recepta ab emptore, per unam, vel plures ſolutiones pecuniarum, quantitate, quam ipſi Beneficiati per ejuſdem temporis, vel vitæ ſpatium probabiliter conſequi potuiſſent: ſub pœna excommunicationis, & nullitatis actus, ſeu contractus, & omnium inde conſecuturum, aliiſque pœnis inflictis, proſcriptis, & ſtatutis contra alienantes bona Eccleſiæ, quas rurſus hic contra eoſdem Clericos ſic contrahentes renovare, decernere, ac ſtatuere intendimus, & volumus. Et inſuper ad uberiorem cautelam & quatenus opus ſit, omnes hujuſmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, ſcientia, deliberatione, & poteſtate ſimili damnamus, reprobamus, caſſamus, irritamus, & annullamus, eoſque nullos, caſſos, ac irritos decernimus, & declaramus, illoſque ſuis auctoribus tamquam invalidos, caſſos, irritos, atque inanes, viribuſque, & effectu ab initio vacuos, neque in judicio, neque extra, ad ullum effectum ſuffragari debere, neminemque ad eorum obſervantiam obligari, etiamſi pluries juramento firmati, & vallati ſint, ſed nullum inde jus cuicumque, aut actionem, vel titulum etiam coloratum poſſidendi, aut præſcribendi per quodvis longiſſimum temporis ſpatium acquiri unquam poſſe pariter præcipimus, & jubemus.

§. 3. Decernentes eaſdem præſentes literas, & in eis contenta quæcumque nullo unquam tempore impugnari, aut retractari poſſe, ſed ſemper firmas, validas & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere; ac ab omnibus & ſingulis, ad quos ſpectat, & pro tempore quandocumque ſpectabit, inviolabiliter obſervari. Sicque, & non aliter in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac prædictæ Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apoſtolicæ præfatæ Nuncios, alioſve quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, & ſublata ei, & eorum cuilibet quavis

aliter

aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, & judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, indultis, conceſſionibus, & gratiis Apoſtolicis tam generalibus, quam particularibus, quantumvis ſpeciali mentione, & nota dignis, quibuſcumque Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis Superioribus, & Inferioribus Eccleſiarum Prælatis, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, ac eorum, & noſtris familiaribus continuis commenſalibus, necnon literarum Apoſtolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceteriſque Romanæ Curiæ Officialibus, conceſſis, & confirmatis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 4. Ut autem facilius præſentes literæ omnibus innoteſcant, & nemo prætextu illarum ignorantiæ excuſari poſſit, jubemus, eaſdem ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque Generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliiſque locis ſolitis, & conſuetis, ut moris eſt, publicari, earumque exempla affigi; Volumuſque, eas ſic publicatas, omnes, & ſingulos perinde afficere, & obligare, ac ſi illis ipſis fuiſſent ſingulariter intimatæ: Exemplis quoque prædictis etiam impreſſis manuque Notarii publici, & Sigillo Prælati Eccleſiaſtici, vel ejus Curiæ obſignatis, eamdem prorſus fidem adhiberi, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtri decreti, conſtitutionis, declarationis, annullationis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLI. IV. Kalendas Septembris, Pontificatus Noſtri Anno II.

D. Cardinalis Paſſioneus.

X. Sub-Datarius.

Viſa de Curia.

N. Antonellus.

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Publicata die 3. Octobris ejuſdem Anni.

R E S I G N A T I O N E S

Beneficiorum cum reſervatione Penſionis, & pacto eam caſſandi prohibentur, & annullantur; adjecta pœna privationis Beneficii, inhabilitationis ad alia aſſequenda, reſtitutionis pecuniæ, &c. & irritantur caſſationes, & extinctiones penſionum, intra ſex menſes a capta poſſeſſione Beneficii obtentæ.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

IN ſublimi Beati Petri Cathedra, Divina diſpenſatione, licet immerentes, collocati, gravi dolore conſtringimur, quoties conſiderationis noſtræ oculos convertimus ad præſtantiorem Dominici gregis partem, hoc eſt ad Eccleſiaſticum cœtum, eumque conſpicimus, vel pravis moribus, vel indecoris actibus dehoneſtari; non enim ignari ſumus, quanta ſit inde in populis corruptionis timenda pernicies, ſi ſal, unde cetera condiri debent, evanuerit.

§. 1. Pervenit quidem ad aures ſollicitudinis noſtræ, non raro contingere ſolere, ut quidam Clerici in minoribus, vel majoribus ordinibus conſtituti, aut ſola Eccleſiaſtica tonſura decorati, Beneficia, ſeu Officia ſimplicia, vel cum onere reſidentiæ poſſidentes, aliis reſignent, annua ſibi penſione ſub Apoſtolico beneplacito reſervata, initio eodem tempore pactu cum Reſignatario, caſſandi, & abolendi dictam penſionem, repræſentata pecunia, nempe factis quibuſdam anticipatis ſolutionibus pecuniarum ad eam ſummam, quæ ad abolitionem, & extinctionem prædictæ penſionis, vel potius ad palliatam ipſius beneficii venditionem nefarie perficiendam, expreſſa inter partes conventione, ſtabilita fuit. Et quoniam profani iſti Beneficiorum diſtractores non ignorant, quod ſi hujuſmodi improba pacta Datariæ Apoſtolicæ noſtræ Miniſtris, aut Nobis innoteſcerent, nunquam reſignationes hujuſmodi a Datario vel Prodatario Noſtro, vel a Nobis, aliiſque Romanis Pontificibus pro tempore exiſtentibus admitterentur; ut circumſpectam eorumdem Datariæ Apoſtolicæ Officialium, & Noſtram, aliorumque Pontificum vigilantiam fallerent, callida malorum hominum improbitas hanc perditionis viam, & rationem excogitavit: arcano, & clandeſtino pacto inter Reſignantem, & Reſignatarium, ad penſionem caſſandam, & extinguendam, conventa pecuniæ quantitate, eaque quandoque etiam depoſita apud publicum mercatorem, ſeu menſam argentariam, initium, ac ſimul expedire curent Bullam reſignationis Beneficii, & alteram Penſionis reſervatæ ſuper eodem Beneficio favore Reſignantis: ita tamen, ut prope eodem, vel non multo poſt tempore, quo Supplicationi pro reſervatione Penſionis ſolita Data apponitur, alia Supplicatio ſubſcribatur, ſeu ſignetur pro caſſatione atque extinctione ejuſdem Penſionis per anticipatas, ſeu anticipandas ſolutiones faciendas, nulla mentione facta de præcedenti abominanda conventione, & ſimoniacam labem redolente pacto, quo Beneficii reſignatio in occultam ipſius Beneficii venditionem execrabili transformatione commutatur.

§. 2. Cum autem hujus generis pacta improba, reprobata, ac damnata ſint, & gratiæ hujuſmodi caſſationis, ſeu extinctionis Penſionis, tamquam ſubreptitiæ, & doloſa calliditate obtentæ, & quæ rei veritate, & totius negotii ſerie expreſſa, nunquam a Sede Apoſtolica conceſſæ fuiſſent, nullæ, irritæ, ac inanes ſint, & in maximum animarum eas fraudulenter impetrantium damnum, ac detrimentum tendant, & præterea ſcandalum ſimplicibus, & bonis abominationi, & pluribus æterno exitio ſint: Siquidem gratiarum hujuſmodi impetratores, qui Eccleſiaſtica Beneficia tali infami mercatu negotiantur potius, quam reſignant, non ſolum graviſſimo peccato, quod præ oculis habere deberent, animas ſuas illaqueant, ſed inſuper palam apud omnes in populo, non ſine infamia Eccleſiaſtici ordinis, exſecrantur, & contemnuntur. Et ſi pro aliis Beneficiis obtinendis ad Datariam Apoſtolicam accedere auſi fuerint, tamquam Beneficiorum Venditores male audiunt, & publice redarguuntur; cum ſtatim ipſis ab eorum competitoribus opponatur Reſignatio facta, cum caſſatione Penſionis per anticipatas, ſeu anticipandas ſolutiones, hoc eſt, indignus Beneficii jam antea obtenti negotiatio, & clandeſtina ſub ambagibus, & fraudulentis conventionibus deteſtanda venditio.

§. 3. Nos igitur hoc execrabile malum, quo non leve Eccleſiaſtico Ordini dedecus, & infamiæ nota inuritur, prout neceſſitas, & paſtorale munus poſtulat, coercere in futurum volentes, & longe a Sanctuario Dei profanam hujuſmodi abominationem removere, motu proprio, ac certa ſcientia, & matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ſtatuimus, & declaramus, omnia hujuſmodi pacta, & conventiones pro caſſatione, ſeu abolitione Penſionum per anticipatas vel anticipandas ſolutiones contemporanee ad Reſignationes Beneficiorum, cum reſervatione Penſionis, per quaſcumque perſonas quavis dignitate, honore, & præeminentia inſignitas inita, tamquam a Sacris Canonibus, & Apoſtolicis Conſtitutionibus improbata, & ſimoniacam labem redolentia, nulla, caſſa, ac irrita eſſe, & omnes caſſationes, abolitiones, & extinctiones Penſionum hujuſmodi, quas in poſterum intra ſex menſes a die captæ poſſeſſionis Beneficii per Reſignatarium computandos, fieri contigerit, etiam ſi nullum præcedens pactum interveniſſe inter partes probari poſſit, & caſſatio prædicta ſecuta ſit vigore Supplicationis manu noſtra, vel

Ro-

Digitized by Google

Romani Pontificis pro tempore ſignatæ, quam nullatenus, tamquam per ſubreptionem, & fraudes obtentam, neque in judicio, neque extra ad ullum effectum ei ſuffragari volumus, irritas, nullas, & inanes eſſe, ac omnibus viribus, ac effectu vacuas, & quatenus opus ſit, motu, ſcientia, & deliberatione ſimili, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine; tenore præſentium damnamus, revocamus, annullamus, caſſamus, & abolemus, & inſuper tam Reſignantem, quam Reſignatarium ab omni jure Beneficii excidiſſe, eoſque ipſo facto, abſque ulla declaratione, vel Judicis ſententia, privatos, & ad alia obtinenda inhabiles eſſe, ac fore, & a quocumque Beneficium hujuſmodi tamquam de jure, & de facto vacans, impetrari poſſe; & præterea Reſignantem ad reſtituendas pecunias pro caſſatione Penſionis hujuſmodi indebite, & ſimoniace perceptas, quæ arbitrio Ordinarii erunt piis locis applicandæ, vel pauperibus perſonis diſtribuendæ, ſub peccato gravi teneri, & Eccleſiaſticis remediis, ac pœnis, ſi tenuit, ipſo jure, abſque alia ſententia, & declaratione, cogi poſſe, motu, ſcientia, & poteſtate pari decernimus & declaramus.

§. 4. Et quoniam multa malitia hominum eſt in terra, ut omnis aditus fraudibus, & dolis, quos perverſa nonnullorum calliditas, & in exitium ſui ingenioſa excogitare conſuevit, quod fieri poteſt, intercludatur, volumus, præcipimus, & declaramus, ſub hac Noſtra voluntate, conſtitutione, & diſpoſitione comprehendi omnes, & ſingulas ceſſiones, ſeu translationes in ipſum Reſignatarium, aut in aliam perſonam, commodi ſeu utilitatis percipiendi fructus penſionum hujuſmodi, necnon alias quaſcumque ceſſiones, translationes, reſignationes, extinctiones, abolitiones, quovis modo, titulo, nomine, colore & auctoritate, per anticipatas ſolutiones, ſeu repræſentata pecunia factas intra dictum tempus ſex menſium, & etiam ultra id temporis ſpatium, dummodo reprobum illud, & deteſtabile pactum præceſſiſſe conſtiterit.

§. 5. Mandamus præterea, & jubemus, eaſdem præſentes literas perpetuo firmas, validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſi ullo unquam tempore ſub quovis colore, & prætextu, etiam defectus noſtræ intentionis impugnari poſſet. Sicque, & non alias, in præmiſſis omnibus, & ſingulis, per quoſcumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam Cauſſarum Palatii Apoſtolici Auditores, ac prædictæ S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & Sedis Apoſtolicæ prædictæ Nuncios alioſque quoslibet quacumque præeminentia, & poteſtate fungentes, & functuros, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate, judicari, & definiri debere; ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus Reſignantium, ſeu Cedentium voluntatibus, conditionibus, proteſtationibus, & clauſulis in ipſiſmet reſignationibus, & ceſſionibus, ſeu Procuratorum Conſtitutionibus, ac Mandatis, ac alias, etiam ac præſervationem ſuorum jurium, & ſignificationem, quod non aliter, nec aliomodo reſignant, ſeu cedunt, appoſitis, & quacumque verborum vi, formula, & multiplicatione, & amplitudine expreſſis, necnon quibuſvis indultis, privilegiis, & gratiis Apoſtolicis tam generalibus, quam particularibus, quantumvis ſpeciali mentione, & nota dignis, quibuſcumque Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis ſuperioribus, & inferioribus Eccleſiarum Prælatis, etiam S. R. E. Cardinalibus, ac eorum, & noſtris familiaribus continuis commenſalibus, nec non Literarum Apoſtolicarum Scriptoribus, Abbreviatoribus, ceteriſque Romanæ Curiæ Officialibus conceſſis, & confirmatis, ceteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 6. Ceterum, ut facilius præſentes Literæ omnibus innoteſcant, & nemo prætextu illarum ignorantiæ excuſari poſſit, jubemus, eadem ad valvas Eccleſiæ Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, nec non Cancellariæ Apoſtolicæ, Curiæque generalis in Monte Citatorio, ac in Acie Campi Floræ de Urbe, aliiſque locis ſolitis, & conſuetis, ut moris eſt, publicari, earumque exempla affigi; Volumuſque, eas ſic publicatas, omnes, & ſingulos perinde afficere, & obligare, ac ſi illis ipſis fuiſſent ſingulariter intimatæ. Exemplis quoque prædictis etiam impreſſis, manuque Notarii publici, & ſigillo Prælati Eccleſiaſtici: vel ejus Curiæ obſignatis, eamdem prorſus fidem adhiberi, quæ ipſis præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

§. 7. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam Noſtri decreti, conſtitutionis, declarationis, annullationis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac BB. Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud S. M. Maj. Anno Incarnationis Dominicæ MDCCXLI., xv. Kalendas Septembris Pontificatus Noſtri Anno ſecundo.

D. Cardinalis Paſſioneus.

X. Sub-Datarius

Viſa de Curia.

N. Antonellus,

Loco ✠ Plumbi.

I. B. Eugenius.

Regiſtrata in Secretaria Brevium.

Publicata die 3. Octobris ejuſdem Anni.

CASUS EPISCOPALE

IN SYNODO DIOCESANA

Eminentiſs. & Reverendiſs. D. Card. Archiep. Neap. Reſervati.

Caſus Reſervati, quibus adnexa eſt Excommunicatio ipſo facto.

I. OMnes utriuſque ſexus, & cujuſvis ſtatus, aut dignitatis perſonæ, quæ Hæreticorum cujuſcumque ſectæ cœtus adeunt, in quibus conciones, & catechiſmi, aut quicumque eorum ritus, præſertim a S. Catholica Romana Eccleſia damnati exercentur, quoties hujuſmodi exercitiis, quovis prætexto, & occaſione, etiam ſimplicis curioſitatis, aſſiſtunt.

II. Omnes perſonæ utriuſque ſexus, quæ vel per ſe vel per alium, SS. Altaris Sacramento, Chriſmate, Oleo Sancto, ſive quacumque alia re conſecrata, ad Veneficia, Divinationes, Sacrilegia, aut ad alium, uſum, quam fuerint ordinata, vel inſtituta, quomodolibet abutantur: Omneſque utriuſque ſexus, qui de prædictis ad prædictos fines aliquid ſumpſerint, vel alicui dederint, aut datum acceperint, etiam abuſu minime ſubſecuto.

III. Omnes utriuſque ſexus perſonæ, quæ Dæmoni ſpondent obſequium, thus, & Sacrificia offerunt, quamvis abſque errore intellectus. Inſuper quacumque, ſive ſuo, ſive alterius nomine, condunt, aut condere faciunt imagines, annulos, aut quovis aliud artefactum, in quo Dæmonem conſtringant.

IV. Venefici, & Veneficæ omnes, Necromantes, Divinatores, Sortilegi, Lamiæ, Striges, ſive quovis alio nomine nuncupentur, ex utroque ſexu, qui cum expreſſa Dæmonis invocatione, ad captandam dilectionem, vel odium concitandum, ſive ad inveniendos theſauros, aut ad alium finem quemcumque, utuntur incantationibus aliiſque maleficiis, ſive etiam ligaturis, ut a naturali, & legitimo Matrimonii uſu Conjuges avertant; aut ſcienter in præfatis cooperantes, aut quovis modo conſentientes,

Declaramus autem ex prædictis criminibus, in ſupradictis II. III. & IV. Caſibus contentis, excommunicationem Nobis reſervatam ipſo facto incurrere non ſolum eos, qui ſæpe, & ex arte hujuſmodi criminibus operam dant, ſed etiam eos, qui quomodocumque, etiam ſemel, ea perpetraverint.

V. Loquentes ſine noſtra, vel Vicarii noſtri Monialium licentia cum Monialibus, in Monaſteriis etiam exemptis, vel cum aliqua, aut aliquibus earum, etiam ſi ſit Converſa, aut Novitia, ſive educationis, ſive alterius rei cauſa ibidem commemoretur: conjunctis in primo, vel ſecundo Conſanguinitatis gradu dumtaxat exceptis. Declarantes quod qui facultatem obtinuerit loquendi cum aliqua prædictarum, non poſſit data opera, & ex profeſſo cum aliis loqui.

Inſuper ii præſertim, qui cum aliqua ex prædictis, aut coram ipſis, tam in Monaſteriis, quam Conſervatoriis, ſeu Collegiis commorantibus, de rebus obſcœnis, per verba, aut actus impudicos, præſentes egerint, abſentes vero per literas, aut internuncios: nec non viri, aut mulieres, ſive intra, ſive extra Monaſterii, vel Conſervatorii, aut collegii clauſtra, ac ſepta, qui prædictas literas, vel mandata detulerint.

VI. Omnes in cauſſa Criminali, aut Civili cum gravi damno alterius falſum deponentes, aut deponendum curantes; necnon inducentes ad falſum deponendum, falſiſque teſtibus, depoſitionibus, inſtrumentis, ſcripturis, tam publicis quam privatis, quomodocumque utentes, directe, vel indirecte, in quavis Curia Civitatis & Diœceſis Neapolitanæ. Item quicumque falſum aliquod impedimentum Matrimonii doloſe objecerint: necnon conſilium, vel auxilium ad illud doloſe objiciendum dantes. Falſificantes, etiam cum gravi damno alterius, vel corrumpentes, falſo, aut quæ falſum continent, conficientes Apochas, Syngraphas, vulgo *Fedi di credito, o Polizza notate in Fede*, ſive Inſtrumenta, Proceſſus, aut Scripturas publicas, & authenticas; aut ſcienter his utentes, necnon mandantes, aut cooperantes.

Similiter præſentantes falſum, fictum, aut fiduciarum Patrimonium, aut quomodolibet fraudulentum pro Ordinibus ſuſcipiendis, etiam pro prima Clericali Tonſura: necnon conſtituentes, conſulentes, aut quomolibet concurrentes, ſive cooperantes Declaramus autem, quod Clerici præſentantes, quando ab excommunicatione abſolvuntur, remaneant ab exercitio ſuſceptorum Ordinum ſuſpenſi: quam ſuſpenſionem nullus, niſi nos perſonaliter, conſtituto reali Patrimonio, & cauſſa diſcuſſa, relaxare valeat.

Præter hos, Actuarii, Subactuarii, Notarii, Scribæ, qui cum alterius Partis oſtenſione, aut cum Reipublicæ, aut legalis juſtitiæ detrimento, doloſe auctam, vel diminutam informationem capiunt, & ſic dicta Teſtium ſcribunt, ac Nuncii, Curſores, aut alias nuncupati, qui in grave Tertii præjudicium falſum in acta referunt.

VII. Confeſſarii omnes, etiam Parochi, ad inhoneſta perſonam quamcumque, ſive in actu Confeſſionis, ſive ante, vel poſt immediate, aut prætextu, vel occaſione Confeſſionis, etiam Confeſſione non ſecuta, vel extra Confeſſionem in Confeſſionalibus, ſollicitantes, aut quomodolibet cum iiſdem impudice tractantes: Reſpectu Regularium vero Cenſuram ſuſpenſionis ab audiendis Confeſſionibus, quam ipſo facto incurrunt, Nobis tantummodo reſervamus.

VIII. Pariter Confeſſarii omnes, etiam Parochi, attentantes prædictas perſonas, & quaſcumque alias, cum quibus, extra ante dictos caſus, quomodolibet impudice verſati fuerint, a peccatis, quorum ipſi complices ſint, nulliter abſolvere: Qui omnes, etiam Regulares, in Cenſuram ſuſpenſionis ab audiendis Confeſſionibus ipſo facto incidunt, Nobis tantummodo reſervatam.

IX. Inceſtus cum conjunctis in primo, vel ſecundo gradu Conſanguinitatis, vel Affinitatis. Mulieres autem ſi vere ſint pœnitentes, a quocumque Confeſſario a Nobis approbato abſolvi poſſunt, gravi tamen impoſita pœnitentia ſalutari; & dummodo occaſio proxima facta ſit ſalutaribus mediis moraliter remota.

X. Qui contra diſpoſitionem Sacr. Canon. Clericos, quos noverint, ad Forum ſæculare traxerint, etiam conſentiente reo: extra caſus hac in re cum in Bull. Cœn. Domini ex Martini V. Conſtit. *Ad reprimendas*, Summo Pontifici reſervatos.

XI. Homicidia, vel mutilationes membrorum in ipſis Eccleſiis, Cœmeteriis, aut Sacriſtiis, aut publicis Oratoriis patrantes.

XII. Conficientes cujuſcumque generis venena in hominum perniciem; eadem ſcienter dantes, apponentes, vel quomodolibet propinantes; ſive ad hoc qualitercumque cooperantes, vel conſulentes, etiam non ſecuto effectu.

XIII. Cujuſvis conditionis perſonæ, quæ libros in Civ. vel Diœc. introducunt, vel ſcienter introductos tradunt aut traditos recipiunt, ſive etiam de ead. Civ. & Diœc. extrahunt, priuſquam a Deputatis noſtris fuerint recogniti. Similiter Bibliopolæ, qui Bibliothecas emunt, non exhibito prius prædictis Deputatis emptorum librorum catalogo. Transgreſſores autem etiam de noſtra licentia numquam abſolvantur, quoaduſque libros ſine prædictis requiſitis introductos, aut emptos, recognitioni ſubjecerint. Typographi ſimiliter, & eorum Operarii, qui ſine noſtra, vel Vicarii noſtri licentia libros, aut cujuſcumque generis folia imprimunt; præterea Auctores eorum, ſi typis mandent, vel quicumque mandari faciunt.

XIV. Qui in Paſchate non communicantes ab aliis doloſe accipiunt ſchedulas, ſeu chartulas, quæ eo tempore diſtribui ſolent in Metrop., vel in Parochiis, ut fidem Parocho exhibeant de peracta Communionem. Item illi, qui eaſdem non communicantibus quomodocumque accommodant in fraudem, aut utcumque cooperantes.

XV. Fallarii monetarum, videlicet ii, qui monetas quomodocumque vitiant, nimirum vel eas diminuendo, vel fundendo, aut imprimendo cum deteriori lege, aut ſine legitimo Principis ſigillo.

XVI. Sponſi, & Sponſæ poſt contracta ſponſalia etiam privata inter ſe, & ante matrimonium legitime celebratum, carnalem inter ſe copulam habentes; necnon parentes conſanguinei, & affines omnes aut quicumque, domus curam habentes, eadem carnalem copulam, vel Sponſorum cohabitationem, vel pernoctationem, etiam pro una vice, permittentes.

Caſus Reſervati, quibus non eſt adnexa Excommunicatio.

I. Blaſphemantes Deus, vel B. Virginem ex perverſa conſuetudine coram pluribus ſupra quatuor.

II. Exercentes peccatum Sodomiæ, vel cum Brutis coeuntes: ita tamen ut in his laxautiæ caſibus tantum maſculi comprehendantur.

III. Confeſſarii omnes, etiam Curati, ad obſcœna quaſlibet Perſonas ſibi frequenter confitentes, licet non immediate poſt, vel ante Confeſſione inducentes, ſeu ſollicitantes, vel cum iis quomodolibet impudice tractantes.

IV. Medici, qui viſitantes in lecto infirmos, poſt tres dies a viſitatione, non curaverint ut prædicti infirmi peccata ſua idoneo Confeſſario confiteantur, aut alias non deſeruerint, ſecundum terminus Conſtitutionum S. Pii V. & Innoc. XI.

V. Debitores quorumlibet piorum locorum, ſive eorumdem debitorum Adminiſtratores, ſi intra menſem, etiam extrajudicialiter, requiſiti a Rectoribus, Procuratoribus, ſeu Adminiſtratoribus dictorum locorum, reditus, & cenſus non ſolverint.

VI. Non abſolvantur Concubinarii, & Concubinæ, etiamſi excommunicationis ſententia in eos lata non fuerit, niſi facta reali ſeparatione, & tori, & domus, per duos menſes ſe continuerint: vel niſi certo, aut valde probabiliter conſtet factos phyſice, vel moraliter impotentes ad reincidendum, aut paullo poſt eſſe inter matrimonium contracturos.

VII. Omnes utriſque ſexus, qui a Dominica Palmarum, uſque ad diem Aſcenſionis Domini incluſive, Paſchalis

Com-

Communionis præcepto in Cathedrali, vel propria Parochia non ſatisfecerint, interdicti pœnam ex cap. *Omnis utriuſque ſexus de Pœnit. & remiſſ.* ipſo facto incurrunt, a Nobis, ſive facultatem a reſervatis abſolvendi a Nobis, vel Vicario noſtro Generali habentibus, tantummodo relaxandam, dummodo non fuerint nominatim denuntiati.

Nota 1. Ante decimum quartum ætatis annum completum neminem Cenſuris hiſce, & Caſibus comprehendi voluit Synodus, uti expreſſe habetur in Synodo Pignatelliana part. 2. cap. 6.

Nota 2. Quando conceditur facultas abſolendi ab omnibus Cenſuris, & Caſibus Archiepiſcopo reſervatis; nunquam intelligitur conceſſa facultas abſolvendi ab infraſcriptis, niſi de iis facta fuerit expreſſa mentio, ex Synod. Diœceſ. Cardin. Pignatel. part. 2. cap. 6.

I. Locutio cum Monialibus, ſive aliis, in Monaſteriis degentibus, de rebus obſcœnis, aliiſque, ut dictum eſt, actibus impudicis.

II. Caſus *Invitationum ad Eccleſias* Monalium, & Regularium quomodolibet exemptorum; occaſione quarumcumque functionum & ſollemnitatum, cui Summus Pontifex voluit adnexam eſſe excommunicationem *Sibi*, & *Nobis tantum* reſervatam (*a*).

III. Caſus *expenſarum* factarum a Monialibus, aliiſque in Monaſteriis, Conſervatoriis, Collegiis, Domibuſque oblatarum degentibus, *ratione officii*, in quibuſcumque functionibus, aut feſtivitatibus, cujus abſolutionem præcipit etiam Summus Pontifex eſſe *Nobis tantummodo* reſervatam (*b*)

IV. Caſus omnes, quibus eſt adnexa excommunicatio Summo Pontifici, & *Nobis* reſervata (*c*)

(*a*) Ex Reſcript. S. C. Epiſc. de mandato Innoc. XI. 22. Jan. 1677.
(*b*) Ex Reſcript. de ſpeciali mandato Clem. XI. per lit. encycl. S. C Epiſc. 28. Jul. 1707. & demum 26. Jan. 1710
(*c*) In Reſcript. ſup. cit. S. C. de mand. Innoc. XI. 22. Jan. 1677.

INSTRUCTIO PRO CONFESSARIIS

IN FARFENSI SYNODO
EDITA.

TAntæ molis eſt ac gravitatis Sanctum Pœnitentiæ Sacramentum rite adminiſtrare, ut quantacumque, præſtantiſſimus ingenio ac pietate viris accurat copioſeque tradita ac præcepta ſint, nulla tamen acceſſio vel ſupervacanea haberi unquam, vel ut inutilis damnari jure merito poſſit. Equidem Synodus plura ad calcem capitis *de Sacramento Pœnitentiæ* gravia, & utilia, & ex Canonicis conſtitutionibus ſancita Decreta attulit, in quibus colendis ſita Confeſſariorum eſt laus omnis, & in negligendis turpitudo, & culpa: non abs re tamen cenſuit, brevem hanc, ſed eo utiliorem inſtructionem edere, quam qui ſæpe legent, ſeduloque perpendent, non parum ſe faturos adipiſci ad difficile, ſalebroſumque munus rite obeundum.

1. Nullus itaque in primis Sacerdos in Confeſſariorum numerum cooptari poſſit, niſi maturus ætate, aptaque præditus ſcientia poſtulet, nec niſi ad trutinam revocatus, periculoque facto, approbatione ac facultate donetur; nec ante obtentam adhibeat, quam toto animo cogitet quo efficiatur honore, quam provinciam ſuſcipiat, cui ſupponat humeros ponderi, & qua eximia virtute, quæ ſupra candelabrum poſita bonis animum, tacitam impiis objurgationem, omnibus ſanctum præbeat exemplum, pulcherrime ornari ac florere debeat. Ita ſola admunitionibus, conſiliiſque uberiorem fructum percipiet.

2. Prius autem quam ſuſcepturus Confeſſiones aſſideat, probe aſſueſcat preſſa obſecratione Paracliti Spiritus opem, lumenque depoſcere, quo criminum naturam, atrocitatem variaſque ſpecies dignoſcens, aptas ægrotibus medicinas adhibeat, dignis abſolutionem elargiatur, neget aut differat indignis, rudeſque ad omne officii munus inſtruat. Illud potiſſimum caveat, ne lethali ipſe irretitus peccato: vel certe antea confeſſus, aut deficiente Confeſſario, efficacem Contritionis actum eliciens, veniam ſibi humiliter precetur & comparet.

3. Si Parochus erit, vel ſæcularis Sacerdos, locum Confeſſionibus audiendis aſſignatum ſemper, diebus vero præſertim feſtis, ac in populi frequentia, ſuperpelliceo, ſtolaque indutus adibit. Regularis autem ea veſte, qua uti in Choro ſolet.

4. Citra neceſſitatem præſtitutum a Synodo tempus, locuſque religioſe ſervetur; nec ante ſolis ortum, vel poſt ejus occaſum confeſſiones excipiantur; nec quiſquam, potiſſimum autem mulieres, extra cathedram patenter in Eccleſia collocatam, ferreaque inſtructam lamina cum exiguis foraminibus, nec non parva tabula, qua Sacerdotis facies tegatur, confitentes audiantur. Immo præcipitur, ut picto aliquo ſigno exedra exterius decoretur, unde accedentes ad pios motus actuſque excitetur: intus vero caſus Bullæ *in Cœna Domini*; ceteroſque Eminentiſſimo Antiſtiti reſervatos affixa ſchedæ exhibeat.

5. Ubi vero infirmitatis cauſſa, vel alia urgente neceſſitate feminæ domi ſuæ confitentes audiendæ ſint, cubiculi oſtium ſemiclaudatur, ita ut extra illud videri, non audiri queant. Meminerit porro quilibet Confeſſarius ad ægrotantem adductus (aliter ſciat ſe ſuſpenſionis pœna irretiri) Parocho teſtimonium perhibere illo ipſo die & confeſſionis auditæ, & abſolutionis impertitæ: vel ſyngrapham hac ſuper re manu ſua ſignatam in infirmi domo relinquere, ut Parochus poſſit cetera deinceps Sacramenta, prout oportuerit, fidentius miniſtrare.

6. Hilari comique facie pœnitens excipiatur, ut ad ſua libere aperienda crimina animos ſumat, Confeſſionis exordium a Sanctiſſimæ Crucis ſigno ducatur, & niſi impediat concurrentium frequentia, recitetur *Confiteor*, ſuggerente inſciis Confeſſarios. Illud autem etiam atque etiam cura ſit Pœnitenti ut quem dolorem corde gerit, vocis vultuſque modeſtia ad ſubmiſſione exteriùs quoque præſeferat.

7. Principio quiſque interrogetur, quamprìdem ſua peccata ultimo confeſſus fuerit, ut & temporis impendendi, & judicii inſtituendi ratio deprehendatur. Caveant tamen Confeſſarii, ne quenquam repellant, licet jamdiu Sacramentis abſtinentem, niſi temporis anguſtiæ, & pœnitentium frequentia urgeant, & ille opportuniori tempore reverti contentus ſit, quod ſine ſcandalo fieri queat.

8. Deinde inquirendum eſt an poſtremæ Confeſſionis pœnitentia peracta ſit. Negligens efficacius verbis moneatur ut ſatis muneri ſuo cumulate faciat. Qui vero difficultatem in ea exequenda pateretur, commutationem in aliud pium opus obtineat, pro Confeſſarii prudentia, & pœnitentis conditione, ac perpenſo pœnitentiæ commutandæ genere, num medicinalis ſit, an tantum ſatisfactoria. Quare præſtabit vel ultimam confeſſionem repeti, vel certe cauſſam recenſere, cur illa imperata fuerit. Satius tamen erit, ſi commode fieri poſſit, commutationem ab illo ipſo quærere, qui priorem impoſuit.

9. In id autem a Confeſſario præcipua conferatur cura, & ſollicitudo, ut Pœnitens omnibus, quibus par eſt, diſpoſitionibus dignum ſe Sacramenti fructibus reddat, ideoque primum interrogetur, an debito examine in memoriam peccata redegerit; nec vero, ubi omiſerit, ſtatim rejiciatur, ſed patienter comiterque ad illud faciendum juvetur interrogationibus ætati, generi, profeſſioni congruis. Ita etiam, cum opus ſit, ceteras eſſentiales ejus confeſſiones ſacrilegas vel invalidas fuiſſe Sacerdos percipiat; operam det, ut omnes, quotquot vitio laborarunt, probe iterentur.

10. Cum ad culparum accuſationem deventum fuerit, moneatur Pœnitens, ut cunctas, quarum meminit, diſtincte, humiliterque exponat, opem ferente, ubi oporteat, Confeſſarios ſuis circa Divina, Eccleſiaſticaque præcepta, ac peccata capitalia ex pœnitentis conditione & captu inquiſitionibus. Caveat porro prudens piuſque Sacerdos, ne interrogans, quæ latent, malitiam edoceat præſertim mulieres, ac ſimplices; verbiſque audientium aures offendentibus utatur.

11. Numerus mortalium peccatorum ſtudioſe inveſtigetur, & cum præciſe determinari nequeat, veroſimilior quæratur. Sin ne hic quidem haberi poſſit, certe Pœnitens interrogetur, quamdiu prava imbuatur conſuetudine, & quoties per dies, vel hebdomadam, vel menſem labi ſolitus fuerit.

12. Species, ſpeciemque mutantes, aut aggravantes circumſtantiæ diligenter perquirantur, quæ notiſſimo verſo recenſentur.

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

13. Si Pœnitens in excommunicationem, vel caſum Sedi Apoſtolicæ, aut Eminentiſſimo Abbati reſervatum ſe incidiſſe ſignificet, abrupta illico extra mortis articulum conceſſione dimmittatur, niſi tamen Confeſſarius vel debita fungatur facultate, vel illius comparandæ onus aſſumat, abſolutionem interea differens. Monitus hoc loco ſit quilibet tam Sæcularis, quam Regularis Sacerdos, ut probe animadvertat, vetitum omnino ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, aliorumque gravium ſuppliciorum per Synodalia Decreta conſtitutorum, omnino eſſe, quovis privilegio præditis, abſolvere a caſibus tum Apoſtolicæ Sedi tum Ordinario reſervatis. Immo ſi quis etiam

etiam ab Apoſtolica Sede auctoritatem quoad reſervata obtinuerit, adhuc tamen ea caret, qua reſervata Ordinario remittere poſſit.

14. Nemo pariter ex ejuſdem Synodi ſanctione poteſt recenſitorum in ipſa criminum complicem proprium abſolvere; proindeque ad aliud tribunal erit hic complex remittendus.

15. Accuratiſſime caveat Sacerdos, ne confeſſiones excipiens motu geſtuque aliquo & atrocitatem auditi ſceleris circumſtantibus indicet, & pœnitenti metum terroremque incutiat, quo ſractus graviores ſilentio culpas obvolvat. Timidum atque erubeſcentem benigne erige, ſinctumque accuſatione ad dolorem & propoſitum efficacibus verbis, declaratuque fœditate peccati æternorum pœnarum atrocitate, beatæ vitæ amœnitate, ac præſertim Dei bonitate, magnitudine, atque amabilitate, diligenter excitare ſtude. Poſt hæc autem ſatisfactio imponatur, quæ ſit & in præteritorum ſcelerum vindictam, & in novæ vitæ cuſtodiam, ac infirmitatis medicamentum.

16. Qui in Deum fœtido ore blaſphemias evomere auſi ſunt, ſevere objurgentur, gravibuſque abſolvendi multentur pœnis. Verum animadvertatur, inter caſus reſervatos blaſphemiam recenſeri; qua ſupremum Numen, Beataque Virgo impetitur. Ii porro, qui alios hæreticalibus blaſphemiis in Deum, Deique Matrem, & Sanctos per ſummam contumeliam irruentes audierunt, de onere denuntiandi admoneantur, nec, cum renuant, abſolutione donentur: idque præſtabitur etiam cum quibuſcumque deferre negantibus ceteros enumeratos in Edicto S. Officii inter promulgationes edito pag. 50.

17. Ne petat Confeſſarius, ut ſibi, vel familiæ, vel Cœnobio eleemoſyna erogetur, potiſſimum quam pœnitentiæ nomine ipſe impoſuit; neque pecuniam pro Miſſis celebrandis, præſertim ſi ea inſpecta ſatiaſactione debeantur, flagitet; nec ultro oblatam niſi extra ſacram exedram recipiat.

18. Reſtitutionem certo cuidam a Pœnitente debitam Sacerdos exoratus facere non teneat; id tamen curet, ut ſibi fiat apocha ſcripto; quod Pœnitenti reddat. Si incerta, ideoque pauperibus debeatur reſtitutio, omnino hæc pœnitentis arbitrio relinquatur.

19. Hortetur Pœnitentem, quod plurimum ad ſpiritualem ejus profectum conſeret, ut probum, ſtabilemque ſibi eligat Confeſſarium: verum niſi gravis peculiaris cauſſa urgeat, id haud ex pœnitentia imperetur.

20. Satisfactione impoſita atque acceptata, eſt impertienda abſolutio, & niſi temporis anguſtiæ vetent, integre communis forma adhibeatur, nempe: *Miſereatur* &c. *Indulgentiam* &c. *Dominus noſter Jeſus Chriſtus* &c. *Paſſio Domini noſtri* &c. in Laicorum abſolutione animadvertatur omittendum eſſe vocabulum *Suſpenſionis*, quod habetur in prædicto verſu *Dominus noſter* &c.

21. Incapax neutiquam abſolvatur ſive quod excommunicatione, vel aliquo ex caſibus reſervatis obſtringatur, quos omnis Sacerdos ad excipiendarum confeſſionum dignitatem evectus, uprime callere, & memoria complecti debet; ſive quod non intermiſſis polluatur peccatis, nec ullam emendationis ſpem afferat, aliquorum ſaltem dierum experimento; ſive quod in proximæ lethalis culpæ occaſione verſetur, ut ſi male audientem ſeminam domi ſuæ aleret, vel ludo blaſphemandi ſibi occaſionem præbenti indulgeret, datamque alias correctionis fidem non liberaverit, de qua proinde erit interrogandus? nec, niſi ſublato ad vetita incitamento, abſolvendus.

22. Pari modo agatur cum iis, qui avidas in rem alienam manus inferre, debitumque proximo honorem, famamque detrahere per ſummam injuriam auſi ſunt. Niſi ſe reſtituturos recipiant; immo niſi reſtituant, ubi datam antea fidem fregiſſe interrogati fateantur, abſolutione non donentur.

23. Sæpe probus Confeſſarius a Pœnitentibus adultis, maxime rudioribus, percontetur, num Apoſtolicum Symbolum, Decalogi, Eccleſiæque præcepta, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam didicerint, & calleant, prout chriſtianum hominem decet. Imperiti de ediſcendi obligatione moneantur; immo ab ipſomet Confeſſario benevole particulatimque omnia edoceantur, præſertim vero principalia fidei myſteria *neceſſitate medii*, ut ajunt, facienda atque credenda; quibus ignoratis abſolutio & falus obtineri nequit. Cum autem iteratæ admonitiones atque induſtriæ in laterem lavandum collatæ videantur, & neceſſariam ſcientiam comparare homines negligant, ad id onere pœnitentiæ adigentur, ubi prudentes judicatum fuerit expedire; vel etiam abſolutione carebunt, donec certam aliquam partem tempore dicto perceperint. Quod ſi adhuc non mentis imbecillitate & hebetudine, ſed ſecordia incuriaque nil proficiant, omnem conſequendæ remiſſionis ſpem ſibi præcidi ſentiant.

24. Patres, matreſque familias & domini, qui ſuam a liberis, famulis, ceteriſque ſubditis cogitationem abduxerunt, nihil ſolliciti ut rebus fidei imbuantur, & rectam inſiſtant viam, quæ ducit ad vitam, gravi objurgatione digni ſunt, ac ſi admoniti ad meliorem frugem ſe recipere, damnaque reſarcire negligant, aut protracta, aut etiam negata abſolutione dimittantur.

25. Optime etiam noverint quotquot ad Confeſſiones excipiendas conſtituti ſunt, quid a ſel. recor. Pontifice Gregorio XV, contra ſollicitantes ſancitum ſit. Jubet enim ipſe, quotieſcumque Sacerdotes tum ſæculares, cum regulares, quavis dignitate, honore, aut privilegio donatos, qui in actu ſacramentalis Confeſſionis, vel ante vel immediate poſt confeſſionem, vel occaſione aut prætextu confeſſionis, vel etiam extra occaſionem confeſſionis in Confeſſionali, ſive in alio loco ad confeſſiones audiendas deſtinato aut electo cum ſimulatione audiendi ibidem confeſſionem, ad inhoneſta & turpia ſollicitare vel provocare ſive verbis, ſive ſignis, ſive nutu, ſive per ſcripturam aut tunc, aut poſt legendam tentaverint, aut cum eis illicitos & inhoneſtos ſermones, vel tractatus temerario auſu habuerint, pro criminum gravitate & circumſtantiis ſevere plecti; necnon ab Ordinis exercitio ſuſpendi; beneficiis, honoribus, officiis perpetuo privari; exilio etiam, triremi perenni, carcere damnari; aut, ſi atrociori pœna digni videantur, degradatos ſæculari foro tradi. Atque ne tam immane monſtrum, tamque Deo & Eccleſiæ injurioſum crimen impune unquam abeat, omnibus hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus, & Locorum Ordinariis, facultatem Summus Pontifex tribuit inſtituendi, promovendique judicii cum Teſtibus etiam ſingularibus, dummodo præſumptiones, judicia, & alia adminicula concurrant; Confeſſariis vero præcipit, ut Pœnitentes, quos noverint fuiſſe ab aliis ſollicitatos, ſedulo moneant de obligatione denuntiandi Inquiſitoribus, ſeu Locorum Ordinariis eum, qui ſollicitationis reus eſt; nec aut abſolvant, quam vel mandatum curaverint, vel curaturos eſſe quamprimum poterunt, ſpondeant ac promittant.

26. Præterea certiores Pœnitentes fiant, Synodali ſanctione edita inter promulgationes pag. 464. prohiberi ſub pœna excommunicationis, aliiſque ad arbitrium, quominus mas tredecim annos natos, & feminæ undecimum agens poſſint una decumbere cum affine carnali vel ſpirituali diverſi ſexus, decenniique majore; parentes afficiendos eſſe gravibus arbitrariis ſuppliciis, ſi filios diverſi ſexus expleto ſeptennio idem cubile ſinunt habere commune; eos omnes excommunicatione *ipſo facto*, irretiri, qui ident contubernium faciunt cum natis, aliiſque adoleſcentibus ſexu diſſimilibus, ſeptenniique majoribus.

27. Tandem, quoniam longum eſſet omnia ſigillatim perſequi ac compleri quæ Confeſſario ſcienda ſunt: vehementer etiam atque etiam quiſque rogatur, ut aſſiduo præ manibus habeat electam aliquam Theologiæ Moralis epitomem, & Catechiſmum Romanum, doctorum virorum cœtus libenter obeat, hanc inſtructionem attente legat, ex quibus omnibus non mediocrem fructum percipiet.

28. Fa-

18. *Variæ formulæ actus contritionis, quem ut Pœnitentes eliciant ante receptionem ſacramentalis abſolutionis, Confeſſarii tam ſæculares, quam Regulares curare omnino tenentur.*

Domine Deus meus, ſpes ſalutis animæ meæ, intimo cordis dolore pœnitet me peccaſſe, & cupio emendare quidquid contra te commiſi: ideo abominor & deteſtor omnia & ſingula peccata mea propter te Deum meum ſummum bonum: & immenſam clementiam tuam humiliter deprecor, ut des mihi contritionem cordis, & lacrymas oculis meis, quibus defleam negligentias ac ſcelera mea, ut te auxiliante ad veram pœnitentiam, & dignam ſatisfactionem omnium delictorum meorum merear pervenire.

Actus Contritionis a Pœnitente eliciendus priusquam Sacramentaliter abſolvatur.

Deus meus ex toto corde doleo, & ſuper omnia me pœnitet deliquiſſe in infinitam tuam bonitatem, tum per ſe dignam quæ unice obedientia, amore, obſequio afficiatur, tum etiam quia me creaſti, redemiſti, ſervaſti, & tot tantiſque beneficiis haud intermiſſe cumulaſti. Quapropter omnia & ſingula peccata mea abominor, indignum me noſcens ſempiterno beatæ vitæ præmio, dignum cruciatibus æternis: fretus tamen magna miſericordia tua per merita Jeſu Chriſti Redemptoris mei, & B. Virginis intercessionem ſpero me obtenturum veniam delictorum meorum, quæ ruriſus clavibus ſubjicio & deteſtor, firmam gerens voluntatem nuſpiam, tua opitulante gratia, lædendi Divinam Majeſtatem tuam; & ſpondeo me fideliter imponendam pœnitentiam impleturum. Rogo te ut me adjuves, tuoque auxilio eriġas, ut omni prorſus culpa, ejuſque occaſione abſtinere, tuaque ſemper mandata facere valeam. Amen.

Alius Actus.

Deus meus deteſtor ac abominor omnia & ſingula peccata mea, quia injurioſus fui Divinæ Majeſtati ac bonitati tuæ. Statutum habeo ea confiteri, debitaque pœnitentia plectere, & me ad meliorem frugem recipere.

Alius Actus ſimilis.

Peccavi, mi Deus: ſuper omnia & intimo cordis affectu doleo, omniaque patrata peccata odio ac abominatione proſequor, quia iis Te ſummum bonum meum, ac infinito amore dignum offendi. Parce, clementiſſime Domine, & miſerere mei, nam propono culpas meas fateri, impoſitam pœnitentiam exequi, & Te poſthac nulla amplius injuria impetere, tua auxiliante gratia. Amen.

Actus Contritionis in tentationibus utilis: dumque confitemur, & cubitum imus, ac ubique.

Miſerere mei Deus: me pœnitet ex toto corde contra Te deliquiſſe, quia Te ſuper omnia amo propter ſummam Bonitatem tuam per ſe ſuper omnia amabilem, & tua ſuppetias præſtante gratia nunquam relapſurum propono.

In Præclaro Synodo Fetuſina congregata ab Eminentiſſimo quondam Cardinali de Torres, inſerta fuerunt utiliſſima monita pro Confeſſariis Monialium, quæ hic attexere operæ pretium putavi, quum in ejuſmodi arduo officio bene multa abſervanda ſint in praxi.

Monita pro Confeſſariis ordinariis Monialium.

1. Sacerdos ad confeſſiones Monialium excipiendas deſignatus, commiſſam ſibi provinciam ex obedientia, non turpis lucri gratia ſuſcipiat & adeat.

2. Qua vitæ ratione, quibuſque conſtitutionibus Cœnobium inſtitutum ſit, ſedulo percontetur; aptos etiam ſibi libros comparet, ut ad omne officii munus inſtruere, omnemque virtutem, quæ ſenſus externos cohibeat & componat, animum autem informet & ornet, ut patientiam, ſilentium, ſolitudinis amorem, clauſuram, manuumque ſuarum laborem, Moniales docere poſſit, pro loci inſtituto, Superioriſque mandato.

3. Chriſtianæ perfectionis ſtudio unice indulgeat: & vanitatem omnem, ſuperfluumque ornatum declinet.

4. Gravium doctorum, expertorumque hominum conſuetudinem colat, eoſque in conſilium adhibeat.

5. Probo ac prudenti viro animæ ſuæ curam committat, ipſumque frequenter adeat.

6. Scire & caute ſuam aliorumque ſalutem operetur. Nuſquam nimium ſibi aſſumat: ſuperbos enim odio habet Deus.

7. Caveat ne quovis prætextu nimis familiariter Monialibus utatur: ſed quoties locum excipiendis confeſſionibus ſtatutum adibit, comitate conditam gravitatem præſeferat, unde Pœnitentes ad divinum veluti tribunal accedere concipiant.

8. Studioſe caveat, ne cui ſe nimium dedat, & fidat, arcanaque committat: qua in re non ſolum dignitati inſerviet, ſed etiam tranquillitati, cum & ſuſpiciones criminum, & anxietates vitaverit.

9. Nullam ſibi peculiariter conciliari cupiat & curet: immo ſiquam nimis ſui ſtudioſam cupidamque experiatur, gravibus atque efficacibus verbis admoneat, a propoſito deterreat, ad bonam frugem revocet.

10. Ut Moniales omnes ad humilitatem, chriſtianæ virtutis & perfectionis fundamentum, inſtruat & ducat, nunquam eas, earumque opera laudibus afficiet ac efferet.

11. Extra aſſignatum locum, ſeu feneſtellam ferrea tranſenna immobilique velo tectam, nuſquam confeſſiones excipiat.

12. Niſi caritas vel neceſſitas urgeat, nullam ſpeciatim advocet, nec extra confeſſionale, nec diutius, nec de rebus a ſpirituali ſalute alienis alloquatur. Superiorem tamen de monaſticæ rei procuratione loquturam libenter audiat, optimiſque quibus poterit conſiliis juvabit.

13. Omnibus æquabiliter confeſſionum tempus dividet: ſi cui autem longius impendendum erit, magna ſibi opus eſſe prudentia & cautione intelligat, ne ceteræ fraudentur, aut in ſuſpicionem malarum rerum inducantur.

14. Publicas ne imperet pœnitentias, niſi ex publicis criminibus, Monialeſque de rebus in confeſſione auditis, ac de propriis culpis verba facere prohibebit.

15. Nullam diutius ſine neceſſaria cauſſa detineat, aut ad generalem confeſſionem hortetur.

16. Antequam publico æris pulſu ad Beatam Virginem Angelica Salutatione colendam mane Chriſtifideles excitentur, citra neceſſitatem confeſſionale non ingrediatur: eodem etiam ſigno veſperæ audito promptus relinquat.

17. In id omnem induſtriam conferat ſuam ut Moniales, dum proprias culpas confitentur, ineptam loquacitatem ſtudioſe devitent, preſſis aptiſque verbis utantur. Ad quod multum conferet, ſi quotidie, priusquam cubitum deſcendant, probe aſſueſcant, totius diei cogitationes, ſermones, opera, omiſſiones ad trutinam examenque ſedulo revocare.

18. Excipiens confeſſiones Sacerdos caveat, ne ſe tædio vel indignatione affectum præſeferat; ſed gravitatem & de animarum ſalute ſollicitudinem ſemper oſtendat, in quærenda exiſtimatione, ac etiam pœnitentium ſatisfactione alienus.

19. Omnino in rebus omnibus ita ſe cum Monialibus ſemper gerat, ut nulli diffidentiam incutere poſſit.

20. In more poſitum habeat nullam apud ceteras laudibus efferre, multoque minus vituperationibus proſequi.

21. Si quam debitum Sorori honorem detrahere, aut ejus defectus aperire incipientem audiat, ne longius progredi, aptaque objurgatione carere ſinat.

22. Quæ veniales culpas confeſſas minus ex animo doleat, nec reſpicere ſtatutum habeat, efficaciterque edoceatur tum illatæ Deo injuriæ tum pœnarum, quæ in Purgatorio luendæ manent gravitatem; ac etiam caritatis imminutionem, plurium donorum beneficiorumque privationem, necnon alia mala & detrimenta, quibus venialia peccata.

Digitized by Google

cata in hac quoque vita afficiuntur, atque mulctantur. Uno verbo, ſollicite & accurate ad dolorem, propoſitumque excitetur.

23. Præ cæteris votorum obſervationem ob oculos gerat Confeſſarius Monialium; nec eas abſolvat, quæ pecuniam aliaſve res tenent præter conceſſas ad uſum a Conſtitutionibus & a Superiore. Si qui objiciantur prætextus, ſcite prudenterque refutentur.

24. Bullæ a Clemente VII. editæ de muneribus executionem obviae curet; ideoque noverit, probeque calleat quid in ipſa præcipiatur. Debitam negantes obedientiam non abſolvantur.

25. Viderit ne quæ animum inducat ſuum ne moriens quidem, ut pro arbitrio diſponat de rebus ſibi uſui commiſſis, multoque minus de cella.

26. Multus in eo ſit ut Moniales nimio erga conſanguineos, atque etiam erga ſorores amore dimoveat.

27. Commune eſſe idem duabus cubile, aut duo in eadem cella cubilia collocari, citra neceſſitatem, vel Superioris mandatum non permittat.

28. Operam det ut a cancellis pro habendo cum exteris ſermone ſactis quamplurimum abſtineatur, præſertim divinorum officiorum, menſæque tempore, ac quoties ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ab omnibus generaliter ſumitur. Ubi autem aliqua congruis temporibus, & facultate obtenta, ad illos vocata accedat, meminerit, nec ſine teſte, nec de rebus futilibus, quæque ſtatum ſuum dedeceant, nec diutius loquendum eſſe.

29. Comœdias vel etiam pias repræſentationes legi in Cœnobio, aut agi, niſi cum bona Epiſcopi venia, Sacerdos prohibeat: nullo vero pacto ſinat, ut perſonatæ Moniales bacchanalium tempore incedant, viriles induant veſtes, aliiſque ſæcularibus jocis indulgeant: honeſta enim, ac religioſa uti recitatione, nunquam depoſito habitu, eaque contentæ eſſe debent.

30. Prophanæ multoque minus laſcivæ muſices libros in Monaſterio eſſe ne patiatur.

31. Etſi muſicam pulchre calleat, nullo tamen pacto Moniales ſuas ipſe docere inſtituat.

32. Quoniam feminarum eſt facile ſuſpicari; dum communes omnibus ſermones atque adhortationes Confeſſarius habet, caveat ne peculiares res attingat, vel defectus vituperet: poterit namque in audientium diffidentiam incidere.

33. Sacram Communionem miniſtraturus videat, ut cum debita animi diſpoſitione, non ex conſuetudine ſumatur. Eam extraordinarie petentibus, niſi ad virtutes, defectuumque emendationem proficiat, aut non tribuat, aut aliquando differat. Illud ſane curet, ne ab alio Sacerdote niſi ex Ordinarii licentia diſtribuatur.

34. Mentalis oratio deberet eſſe quotidianus animarum cibus proinde a Monialibus potiſſimum diligenda ac colenda eſt, ſtatutis præſertim horis. Ab illuſionibus tamen dæmonis, doliſque caveant, & cum revelationes atque extaſes, quibus dignatas fuiſſe opinantur, Confeſſario aperire ordiuntur, inauditæ dimittentur.

35. Veram mortificationem non in multis abſtinentiis, pœnitentiis, vigiliis ſitam eſſe intelligatur; ſed in interiori voluntatis, propenſionum, cupiditatum abnegatione, ac cohibitione. Ad hanc igitur etiam atque etiam mulieres Deo dicatæ hortentur; in hac exerceantur.

36. Quoniam plures Moniales, præſertim vero quæ præſunt, eo animum inducunt ſuum, ut pravas in Cœnobium irreptas conſuetudines evellere, aliiſque mederi malis nolint, ea uſæ excuſatione, hæc jam tum in more fuiſſe cum ipſæ vel ſacra clauſtra, vel officium inierunt; accuratiſſime ad omne munus inſtruantur; admoneanturque patratæ culpæ pœnam eſſe, perſpicere quid cuique faciendum ſit, ex ignavia tamen, vel imbecilitate omittere; majorem autem pœnam majoris culpæ duci, ne capere quidem aut videre obligationes ſuas.

37. Totus ſit Confeſſarius ut feminas ſuæ curæ commiſſas & creditas ad religioſam atque evangelicam perfectionem inſtruat & ducat; multoque magis cavebit ne ſuis aut exemplis, aut conſiliis iter ad illam quam expeditiſſimum impediat, & delinquendi præbeat occaſionem.

38. Viderit, ne quam peculiari complecti benevolentia credatur.

39. Qui ſibi ſanguine neceſſitudine, aliiſque cauſſis devincti ſunt, quoad poteſt & licet, Monaſterio diligenter prohibeat.

40. A conſanguineis Monialium frequentandis abſtineat.

41. Nihil dono unquam Monialibus det, ne ſacras quidem imagines, nec ab illis accipiat.

42. A literis mittendis accipiendiſque, niſi ſtatim Epiſcopo oſtendendis, abhorreat.

43. Ne mutuos Cœnobio nummos det, nec ab illo ſine Epiſcopi facultate mutuetur.

44. Inſcia Superiora, & abſque ejus mandato, nihil cuiquam emat, ne ſpirituales quidem libros.

45. Pecuniam a nulla accipiat ad Miſſas celebrandas, niſi ab ea, quæ præeſt, rogatus.

46. Lintea, mappas, omniaque ſuo uſui inſervitura nunquam Monialibus ſuenda, aut abluenda, agendave committet.

47. Quoties divina in exteriori templo celebrantur officia, ipſe ſuperpelliceo indutus interſit, nec ante diſcedat, quam ceteri Sacerdotes omnes abierint. Idem plane præſtabit, ubi aliqua ſacrum Cœnobii habitum induat; niſi enim conſanguinei, aliiſque egreſſi ſint, depoſito ſuperpelliceo ipſe exibit.

48. Clericus Eccleſiæ tantum miniſtret: cum Monialibus nihil ſibi rei habendum eſſe ſciat.

49. Si nullus monaſticæ rei curam Syndicus habeat, ſed ſolum per procuratores Epiſcopo & Superiori ſubjectos adminiſtretur: poterit prudens Confeſſarius Moniales, quæ præſunt, ſuis conſiliis juvare, ac etiam videre, ne miniſtri, ac famuli omnes Monaſterio addicti rem male gerant, dilapident, damnove aliquo afficiant; atque cum opus erit, ordinarium adibit, certiorem de omnibus reddet, & remedium rogabit.

50. Quæ clauſuram ſpectant, quam rigidiſſime tueatur; datas Ingrediendi facultates probe perpendat, quibuſque circumſtantiis & conditionibus afficiantur ſedulo animadvertat.

51. Sine peculiari Epiſcopi licentia ſacra ipſe clauſtra non ingrediatur, niſi ægrotis Sacramenta miniſtraturus, vel morienti opem laturus; & tunc ſuperpelliceo ſtolaque indutus recta cellam petat & nuſquam alibi conſiſtat. Solus in cubiculo non maneat, niſi cum cubantium confeſſiones excipit, quo tempore janua patefacta ſit, ut optime videri, non audiri poſſit.

52. Ægrotantes non tangat, ne ut morbi quidem gravitatem cognoſcat, niſi in certo periculo & articulo mortis miniſtrans extremam Unctionem.

53. Cum officia diſtribuenda erunt, nihil ſe huic rei immiſceat præter quam ex Epiſcopi mandato, ad quem etiam deferet, ſi quid eum ſcire, optimum reatur. Cum electa Superiora cæremonias, ut ajunt non inſtituat, ſed gravitatem ſemper religioſe tueatur.

54. Ad puellas quod attinet quæ Monaſterium Ingrediuntur, vel jam ingreſſæ ſunt; obviae curet, ut quæ in Pontificio libello, cujus proinde exemplar apud ſe habebit, præcipiuntur, executioni mandentur. Specula, prophanos libros, aliaſque vanitates in ſacra clauſtra afferri non permittat, nec intra illa immodeſtas veſtes, vagaſque crinium compoſitiones adhiberi concedat.

55. A Profeſſarum Monialium conſuetudine illas avertat, & ſolum cum Magiſtris eſſe ſinat. Legendi, canendi, muſicaque inſtrumenta pulſandi artem ne ab externis diſcant, choreis, ac prophanis cantionibus ne indulgeant cautum erit; organa ſolum & clavicymbalum pulſare permittentur.

56. Id multo magis a Novitiis expetetur & exigetur.

57. Cum puella aliqua extra Monaſterium exiſtens, religioſum habitum ſumptura accedit, admoneatur, poſitis vanitatibus veſtium, anulorum, calamiſtratorum crinium Eccleſiam adeundam eſſe, nec ſericæ cycladi, aut alio colore imbutæ quam nigro aut albo, aut fulvo, monaſticam tunicam ſuperimponi debere ex Epiſcopi mandato, de quo etiam puellæ parentes certiores fient.

58. Nulla habeatur in exteriori templo muſica, cum aliqua Cœnobio nomen datura eſt: nec a parentibus facienda oblatio, in limine clauſuræ fiat: nec Moniales apertis foribus, Sæcularibuſque conſpicientibus, honeſtas licet repræſentationes unquam agant.

59. Sa-

59. Sacra clauſtra ingrediente puella, vel religioſum habitum induente, vel ſollemnia profeſſionis vota emittente, caveat Confeſſarius ne invito & inſcio Epiſcopo oblata ultro, ac de more ab illius parentibus munera accipiat, vel ne Moniales eſculenta poculentaque ſupra quam par ſit a conſanguineis petant, ut ſibi dono dent.

60. Ubi comperiatur, puellam aliquam in Monaſterio degentem, vel matrimonio collocatam, vel collocandam eſſe denunciationibus factis, illico Epiſcopus adeatur, ut illa domum ad parentes remittatur, priuſquam a ſponſo viſitetur, arrhiſque conſuetis donetur.

Monita pro Confeſſariis Monialium extraordinariis.

1. Confeſſarius extraordinarius bis aut ter quotannis Monialibus adhibendus, plerumque peti ſolet vel curioſitatis gratia; vel quia Ordinarius limis oculis aſpicitur; ideirco ſi qui mittitur, religioſo ſpiritu ac prudentia careat, cito evertet diuturni temporis edificium: quare

2. Prius quam Sacerdos provinciam ſibi concreditam ſuſcipiat adminiſtrandam, Epiſcopum adibit, ut de Monaſterio cognoſcat, aptiſque inſtruatur admonitionibus & conſiliis, unde abuſus divellere, animaſque ad veræ perfectionis ſtudium excitare poſſit.

3. Niſi eo ingenio polleat, ut accommodum poſſit communiter habere ſermonem, expediet e loco non exire, niſi auditis omnium confeſſionibus, & tunc Miſſam poterit celebrare.

4. Apud eam, quæ præeſt, aget, ut Moniales omnes Confeſſionale adeant, ne aliter cognoſcatur quæ extraordinario Confeſſario indiguerint. Ipſe vero nullam de ſuo nomine interroget, nec utetur tabella aliqua, in qua ſingulæ deſcriptæ ſint.

5. Caveat, ne a quapiam ceterarum imperfectiones perconctetur; poterit tamen a Superiora quærere quid de regulari diſciplina ſentiat, ut ipſam quibus poteſt conſiliis omnibus adjuvet.

6. Nunquam ſe ordinarii Confeſſarii familiarem ſignificet, ne Moniales aliquam capiant diffidentiam: viderit tamen ne quod illius factum vel dictum vituperet, aut certe, ſi aliud nequeat, excuſet, dicens non recte intellectum fuiſſe.

7. Ne remittat, quod alter contraxit, & ſi moderatione opus ſit, Epiſcopum certiorem reddat.

8. Si quam de Superiora, ejuſque mandatis querentem audiat, quaſo ne obſecundet, ſed vel juſſum, vel jubentis animum tueatur, aut excuſet, ac obedientiæ votum commendet.

9. Quo tempore confeſſiones excipiet, ab habendis cum ea, quæ præeſt, & cum ordinario Confeſſario ſermonibus quamplurimum poterit, abſtinebit.

10. Confeſſionum curſum non intermittet, ut jam confeſſam rurſus audiat: quæque generalem confeſſionem retexere cupient, niſi poſtquam omnes ſe ſtiterint, audiantur.

11. Ne ſe tædio moleſtiaque affectum præbeat; ſed cunctas accurate juvet, non tamen plus æquo immoretur.

12. De ſpectantibus ad ſalutem, atque de confeſſionali ſolum ſibi cum Monialibus agendum eſſe ſciat. Nunquam ſe apud Epiſcopum verba facturum pro aliqua ægro animo affecta ſpondeat; nec comitiis electionibuſque ſe immiſceat.

13. Si, quid ipſe de aliquo Epiſcopi mandato ſentiat, interrogetur, ubi probare non poſſit, improbare non audeat. Rem totam Legiſlatori aperiat, eique curandam relinquat.

14. Perturbatis rebus, quæ ad Superioris aurem perventuræ non ſint, ſcite & commode, quoad poteſt medebitur: quas autem ſine damno ad illum remittere poteſt, prudenter & caute remittet.

15. Trium votorum, præſertim vero paupertatis, obſervationem vehementer etiam atque etiam curabit juxta ea quæ jam præcepta ſunt, nec Bullam de muneribus latiori interpretatione remittet: ipſe vero nihil unquam dono aut accipiet, aut tribuet.

16. Religioſi ſtatus unera obnixe imprimere in animos ſtudeat. Ad perfectionem efficaciſſimis verbis hortetur, ad eamque unum iter eſſe mortificationis mundique contemptum edoceat, a quo potiſſimum cancellorum frequentatio avertit.

17. Qui ſpirituales ſermones facere velit, raros, multaque affectos prudentia & cautione habebit.

A P-

Digitized by Google

APPENDIX.

Superioribus hiſce Annis circa uſum Opinionis Probabilis *tria edita ſunt Decreta: Primum a Celſiſſimo, ac Reverendiſſ. Principe, ac Epiſcopo Tridentino: alterum a Sacroſancta Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis Congregatione: utrumque autem occaſione quarundam Theſium quas publicæ, licet in ædibus Parochialibus, concertationi quidam Theologus expoſuerat Aviſii in Tribentina Diœceſi. Tertium denique a Capitulo Generali Mantuano totius Ordinis FF. Minorum Seſſ. XV. babita die 8. Junii 1762. Ut votis aliquorum fieret ſatis, neve præfata Decreta auro, cedroque digna eruditorum aliquem laterent, ea evulgare conſultum duxi, una cum brevi elucidatione primi, & ſecundi Decreti.*

DECRETUM I.

Francifcua Felia Dei gratia Epiſcopus, & S. R. I. Princeps Tridensi, Marchio Caſtellarii, Sacris Cæſareis Regiis Majeſtatibus a Conſiliis ſecretis, ex Comitibos de Albertis de Enno &c.

Perilluſtribus, Nobilibus, admodum Reverendis, & Venerabilibus reſpective Parochis, & Curatis Noſtra Tridentina Diœceſis ſalutem in Domino ſempiternam.

DOlenti equidem animo percepimus, proxime elapſo Menſe Junio in loco Aviſii Tridentinæ hoſuſce noſtræ Diœceſeos quoſdam Articulos, quos infra notabimus, manuſcriptos ad diſceptandum privatim domi fuiſſe propoſitos, ac diſcuſſos, ubi nullæ ſunt ſcholæ; quod quidem tunc diſſimulandum duaimos, minime neſcii, privatam ejuſmodi exercitationem probro dedecorique ceſſiſſe Auctori, qui ab Oppugnatoribus in arctum ita adductus eſt, ut cauſa illum palam cecidiſſe adſtantes omnes facile intellexerint. Cum vero noviſſime harum Theſium exemplar extra hanc Diœceſim typis editum in manus noſtras pervenerit, muneris noſtri ratio flagitat, ut confeſtim gliſcenti malo obiam eamus, ne Populus noſtræ curæ concreditus nimia opinandi licentia a recta ſalutis ſemita dedocatur. Noveritis itaque a nobis Articulos, quos infra ſubjiciemus, acervatim ſumptos omnino rejici, improbarique, prout harum literarum tenore rejicimus, atque improbamus, prohibentes, ne ſub pœnis Canonicis, ac aliis arbitrio Noſtro iidem Articoli acervatim ſumpti in diſceptationem, uſumque deducantur. Officii porro veſtri partes in eo eſſe debent, ut Populum, cum ex ſacro ſuggeſto, tum in Pœnitentiæ Tribunali deaterrime eo inducatis, ut ea ſequatur dogmata, quibus tum ratio ſolidior, tum gravior Auctoritas ſuffragatur. Quod dum a vobis ſancte obſervandum confidimus, Epiſcopalem vobis Benedictionem impertimur.

Datum Tridenti ex Arce Noſtræ reſidentiæ hac die tertia Januarii 1761.

Franciſcos Felia Epiſcopus.

Ad Mandatum Celſiſſimi, & Reverendiſſimi D. D. proprium Presbyt. Joſeph Antonius Bertinali Cancellarios.

Hic recitantur Theſes damnatæ, quæ legi poterunt in ſequenti Decreto.

DECRETUM II.

S. Rom. & Univerſ. Inquiſitionis confirmatum a SS. D. N. Clemente Papa XIII. quo prohibentur Theſes circa Probabiliſmum expoſitæ publicæ diſputationi anno præterito 1760. Aviſii in Diœceſi Tridentina.

Feria V. die 26. Februarii 1761.

PER ſuas literas ad Congregationem S. Romanæ, & Univerſalis Inquiſitionis, labente ſuperiori Anno datas, dolenter nimium conqueſtus eſt Antonius Ceſcbi Tridentinæ Eccleſiæ Canonicos Decanus, Theſes quaſdam de Probabiliſmo a Parocho Aviſienſi Diœceſis Tridentinæ in Ædibus canonicalibus jampridem propugnatos, poſtmodum ſine nota loci, & Auctoris obſcuro prælo fuiſſe cauſas, & vulgatas non ſine Religionis detrimento, & bonorum offenſione, præſertim Eccleſiaſticorum, quorum pars ſuo eſt regimini, & vigilantiæ concredita. Poſtulante itaque eodem Decano congruum adhiberi remedium ingruenti malo, ne latius ſerpat, Theologicæ cenſuræ de more ſubjectæ fuerunt prædictæ Theſes unico contentæ folio impreſſo, cujus tenor ita ſe habet.

Antoine Theol. Moral. T. III. P. II.

PROBABILISMUS

Publicæ diſputationi Vener. Clero Aviſienſi exercitii gratia expoſitus contra Probabilioriſmum ſtricte talem, utpote negotium perambulans in tenebris.

Pro die 20. Junii 1760. in Ædibus Canonicalibus Aviſii.

Utinam obſervaremus mandata Domini certa! Quid nobis tanta ſollicitudo de dubiis? *Celeberrimus P. Conſt. Ronaglia lib. 2. c. 4.*

I.

Probabiliſmus noſter verſatur circa hæc tria.

Licet ſequi probabiliorem pro libertate, relicta minus probabili pro Lege.

Licet ſequi probabilem æque pro libertate, relicta æque probabili pro Lege.

Licet ſequi minus probabilem pro libertate, relicta probabiliori pro Lege.

Ex iis deducuntur ſequentia Paradoxa.

II.

Uſus Probabiliſmi maxime tutus. Uſus Probabilioriſmi maxime periculoſus.

III.

Uſus genuini Probabiliſmi minime in laxitatem degenerare poteſt.

Uſus Probabilioriſmi ſtricte talis in Rigoriſmum excurrere debet.

IV.

Probabilioriſtas qua tales, qui ex conſilio probabiliora ſequuntur, laudabiliſſime operari affirmamus.

V.

Probabilioriſtis ſtricte talibus, qui ea præcepto, quod nunquam clare probant, ſe ipſos, & alios ad probabiliora impellunt, merito Rigoriſtarum nomen imponimus.

VI.

Qui nullatenus ad Chriſtianam perfectionem tendere poſſunt, niſi ſequendo probabiliſſima.

VII.

Abuſus Probabilioriſmi ſtricte talis non ſolum licentiæ frænum, ſed licentiæ calcar eſt, quod Gallorum teſtimonio comprobamus.

VIII.

Genuinus itaque noſter Probabiliſmum, qui nec morum corruptelam inducit, nec a S. Sede unquam male ſuit notatus origine ſua Thomiſticus, progreſſu ætatis Jeſuiticus, utpote a quo arctatus, emendatus, & contra Janſenianos furores propugnatus fuit.

IX.

Qui ergo habitat in adjutorio fundatiſſimi Probabiliſmi, ſub protectione plurimorum ex omnibus orbis Chriſtiani

 natio-

rationibus præſtantiſſimorum Theologorum commorabitur ſecurus.

Ex Hiſtoria Critica.

X

Hic ſine ulla laxiſmi nota Benigniſmum etiam vocamus; ſed legitimum, quem ſuadent utraque lex Cæſarea, & Pontificia; ſed Dominicanum, quem illuſtris Dominicanorum Ordo jam a primis temporibus eſt amplexus; ſed Pium qui Chriſtianam pietatem fovet; ſed Thomiſticum, quem S. Thomas in amoribus habuit, qui ducentas, & plures opiniones libertati faventes in ſuis ſententiarum libris docet; ſed Chriſtianum, qui Chriſto Domino ſumme familiaris fuit.

O. A. M. D. & V. G.

Pro coronide. Probabiliſmus noſter ſtans pro libertate, eſt notabiliter probabilior ipſo Probabilioriſmo ſtante pro Lege.

Cum vero Theſes hujuſmodi notæque Theologicæ expenſæ fuerint in Congregatione Generali habita in Palatio Apoſtolico Quirinali coram Sanctiſſimo Domino Noſtro Clemente Papa XIII. Sanctitas ſua auditis Eminentiſſimorum Dominorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Chriſtiana contra hæreticam pravitatem Generalium Inquiſitorum a S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatorum ſuffragiis, folium prædictum, & Theſes in illo expoſitas prohibendas, ac damnandas eſſe cenſuit, prout præſenti Decreto damnat, & prohibet tanquam continentia propoſitiones, quarum aliquæ ſunt reſpective falſæ, temerariæ, & piarum aurium offenſivæ. Illam vero excerptam a numero X. nempe *Probabiliſmum, qui Chriſto Domino ſumme familiaris fuit*, proſcribendam uti erroneam, & hæreſi proximam. Præfatum itaque folium ſive Theſes ut ſupra exſcriptas ſic damnatas, & prohibitas Sanctiſs. D. N. vetat ne quis cujuſque ſit ſtatus, & conditionis ullo modo ſub quocumque prætextu, quovis idiomate imprimere, ac imprimi facere, vel tranſcribere, aut jam impreſſum ſive impreſſas apud ſe retinere & legere, ſive privatim, ſive publice propugnare audeat; ſed illud, vel illas Ordinariis locorum, vel hæreticæ pravitatis Inquiſitoribus tradere, & conſignare teneatur ſub pœnis in Indice librorum prohibitorum contentis.

Benedictus Veterani Aſſeſſor.

DECRETUM III.

In Capitulo Gener. Mantuano Ord. FF. Minor. Seſſ. 13. habita die 6. Jun. 1762. promulgatum.

CUpiens Generale Capitulum ea ſcandala ab Ordine removere, quæ ex nimia opinandi licentia, in doctrinis præcipue ad mores pertinentibus oriri, & ſuſcitari poſſent, renovat, & confirmat eas omnes Conſtitutiones, quæ in aliis præcedentibus Generalibus Capitulis de Doctrinis in noſtris ſcholis, & a noſtratibus ſeligendis decretæ ſunt. Et ad hunc effectum mandat, & præcipit Sacræ Theologiæ Lectoribus, aliiſque omnibus, quatenus doctrinas tutiores, & probabiliores doceant, & amplectantur.

Hoc autem Decretum datis ad ſuos ſubditos Encyclicis literis evulgarunt, & illius obſervantiam quanta pollebant auctoritate præceperunt Reverendiſs. P. Petrus Joannetius de Molina Generalis totius Ordinis FF. Min. S. Franciſci iterato Miniſter die 4. Octobris 1762. Romæ ex Ara Cæli, necnon Reverendiſſimus P. Paſchalis a Variſio Commiſſarius Generalis Ciſmontanus ex Ara Cœli ad menſem Martium proxime ſuperioris anni 1763.

Porro quanti faciendum ſit hujuſmodi Decretum velinde licet arguere, quod a graviſſimis Patribus longe ampliſſimi Ordinis manarit, ſitque oppido conſentaneum aliis antiquioribus ejuſdem Ordinis Conſtitutionibus, neque ullus illi auſus fuerit contraire, ſed plenum, ut aſſerunt, deinceps in Franciſcanorum Scholis effectum habuerit; acta quoque prædicti Capituli a Summo Regnante Pontifice ultimum obtinuere roboris firmamentum.

Si plura cupis quæ prodant quænam ſit hac de re Apoſt. Sedis mens, atque ſententia Pontificum Max. vide P. Ferraris Prompt. Biblioth. Tom. V. voce *Opinio probabilis*, & Tom. II. voce *Conſcientia*.

F I N I S.

INDEX

Digitized by Google

INDEX ALPHABETICUS
NOMINUM, AC RERUM.

Majori dilucidationi ſequentis Indicis conſulentibus nobis viſum eſt Lectores admonere de iis omnibus, quæ paſſim occurrunt. Duplici conſtat typorum forma; prior, quæ vulgo dicitur tondo, *complectitur tum Antoinii, tum Carboneani doctrinam, in eaque numerus Romanus exhibet volumina, littera* p *Partes, & arabicus pagellas reperiendas. Poſterior, quam dicimus vernaculo ſermone* corſivo, *complectitur P. Staidel noviſſima additamenta; & in ea obſervandus pariter Romanus numerus ad volumina reperienda accommodatus; item arabicus, qui pagellas, & alter arabicus, qui columnas exhibet. Quum vero occurrit littera* n *ante numerum arabicum, recurrendum eſt ad Volumen Primum, in quo marginalibus numeri reperiuntur indicati Paragraphi.*

A.

ABiſſini, eorumque errores, & diſciplina, II. p. II. 162.

Abortus, V. *Fœtus.*

Abſolutio Sacramentalis, ejuſque verba. III. p. I. 64. ad eam repetendam nova confeſſio requiritur. 105. ſub conditione, quando valet. *ib.* data abſenti invalida. *ibid.*

Abſtinentia quid. II. p. I. 113.

Accuſator & denunciator inter ſe differunt. II. p. II. 124. Denunciare quis teneatur, & quando ab accuſatione deſiſtere. *ibid. & ſeq.*

Accedia, ejus filiæ, ac remedia. I. p. II. 139.

Actio omnis, vel omiſſio, quæ non eſt ex dictamine conſcientiæ, peccatum eſt. I. p. II. 32.

Actus ut ſit honeſtus & bonus quid requiritur. I. p. II. 20. Actus internos, externoſque Eccleſia præcipere poteſt. 54. Actus habens objectum malum, & finem malum pejor eſt, quam ſi eſſet ſolum malus ex alterutro. 202.

Actus ex genere ſuo venialis, vel indifferens fit mortalis per accidens. I. p. II. 107. Actus omnis, qui eſt cauſſa, finis, vel occaſio omiſſionis malæ, contrahit ejus malitiam. 111. Actus venialis ex objecto indifferens fit mortalis interdum ratione ſcandali. 107.

Actus voluntatis diviſio. I. p. II. 2. Actus externus per ſe non auget bonitatem, vel malitiam formalem volitionis efficacis: auget tamen ſæpiſſime per accidens bonitatem, vel malitiam actus interni, a quo imperatur. I. p. II. 118.

Adjuratio quid, & qua ratione differat a juramento. II. p. I. 81.

Adoratio, ac multiplex ipſius diviſio. II. p. I. 58.

Advena quis dicitur. I. p. II. 68.

Advertentia, ejus diviſio, ac proprietates. I. p. II. 104. *& ſeq.*

Adulator quis, & ad quid tenetur. II. p. I. 152.

Adulterium, ejuſdemque diviſio. I. p. II. 128.

Adulteri ad quid teneantur. II. p. I. 173.

Adulterum in adulterio deprehenſum non licet occidere. II. p. I. 162.

Adulti non ſunt baptizandi, niſi prius inſtruantur. III. p. I. 29.

Adulti, qui a Chriſtiana Fide receſſerint, ac ad eamdem inde revertentes non teneantur Apoſtaſiam coram infidelibus publice cum periculo vitæ retractare. II. p. I. 27.

Advocatos, ad quæ ex juſtitia teneatur. II. p. II. 129.

Aerius, ac error ipſius. II. p. II. 148.

Agapæ quid, & cur ab Eccleſia ſublatæ. II. p. II. 140.

Aggreſſorem, qua lege liceat occidere. II. p. I. 124.

Agnus Dei ex quibus confecti, quidque ſignificent. II. p. II. 254.

Albanenſibus in Italia, vel alibi ſub Epiſcopis Latinis degentibus in proprio ritu manere permiſſum eſt. II. p. II. 176.

Altare unicum antiquitus in qualibet Eccleſia, ac ſemel tantum celebrabatur in die. II. p. II. 166.

Altarium per Epiſcopos conſecratio a primis Eccleſiæ ſæculis. 165.

Amare Deum ſuper omnia intenſive non tenemur. II. p. I. 34.

Ambitio quid, & qualis culpa. I. p. II. 124.

Amoris definitio, atque diviſio. II. p. I. 31. Amoris Dei ſpeciale quod extat præceptum, ad quid obligat, & qualis amor hic eſſe debeat. 13.

Amor ſpei, ſeu concupiſcentiæ. 32.

Amplexus, tactus, oſcula etiam in partibus honeſtis interdum mortalia. I. p. II. 135.

Ancillarum officia erga dominos. II. p. II. 120.

Animalium dominium quomodo acquiritur. II. p. I. 185. Quid de feris, & Silveſtribus animalibus; quid vero de manſuetis ac domeſticis. 129.

Antimenſion. II. p. II. 265.

Antytipa quid. III. p. I. 72.

Apoſtaſia a fide, quid, & quotuplex. II. p. I. 27.

Apoſtatæ in articulo mortis conſtituti rogantes ſecreto Confeſſarium, ut ſecreto ipſos abſolvat, quomodo ille ſe gerere debeat. *ibid.*

Apoſtoli cur miſſi per univerſum Orbem. II. p. II. 146. conſtituebant ubi opus erat Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos, 149. *& ſeq.*

Apparitor, ejuſque obligationes. II. p. II. 131.

Appollinariſtæ, eorum errores, & nomina. II. p. II. 161.

Approbatio Confeſſarii. III. p. I. 106.

Arcanum, qua cautione liceat aperire. II. p. I. 19. Arcanum, ſecretum conſilium, & his ſimilia explorantes, quando graviter peccent, & ad remiſſionem tenentur. *ib.*

Archiepiſcopi nulla poteſtas ordinaria diſpenſandi in legibus Epiſcoporum ſuæ Provinciæ. I. p. II. 75.

Armeni, eorum Patriarcha, Archiepiſcopi, & Epiſcopi. II. p. II. 158. errores, ſectæ, & damnatio, 160. cogendi ad miſcendam cum vino aquam in Miſſis, & quare? 183. quare ob azymorum uſum damnantur. III. p. I. 59.

Ars notoria quid. II. p. II. 136.

Aſpectus partium pudendarum alterius, vel ejuſdem ſexus quando eſt mortale. I. p. II. 135.

Aſperſio quæ luſtralis, ejus ſignificatio. II. p. II. 153.

Aſſecuratio, ac ad ejus juſtitiam requiſita. II. p. II. 44.

Aſtrologia quid, & quotuplex. II. p. II. 136.

Attentio quæ, & quotuplex, quæque ad ſatisfaciendum præcepto requiratur. II. p. I. 62.

Attritio. III. p. I. 81. eadem ex metu gehennæ. 85.

Avaritia quid, quando culpa lethalis, quæ filiæ, & remedia. I. p. II. 125.

Auctarium ut juſte exigi poſſit ob lucrum ceſſans, quæ conditiones requirantur. II. p. II. 21.

Azymorum doctrina. III. p. I. 72.

A X I O M A T A.

Acceſſorium ſequitur naturam principalis, non valet in omnibus. I. p. II. 65. ejus limitationes. *ibid.*

Actus agentium non operantur ultra intentionem eorum, quando verum. I. p. II. 62.

In dubio tutior pars eſt eligenda. I. p. II. 45. *In dubio melior eſt conditio poſſidentis* quando hæc valent. *ib.*

A*Bimelecchi Regis Saram poſſidentis qualis ignorantia* 0, 209. 271.
Abraha connubium quomodo aequi pareiur valibatui Baptiſta Joannis. 0. 305.
Acetum, acidumque vinum, an apta Eucbariſtia materia. *Vid.* Eucharistia.
Actionis nomen quid ſonet. n. 86. *Definitio actionis humanæ*. n. 96.
Actiones hominis interiores, & exteriores. n. 88. *Spiritales, & materiales*. n. 89. *Naturales, & Morales ſra humana* n. 93. 94. *Actionum moralitas potiſſime dignoſcenda ex diſpoſitione agentis*. n. 92. 95. *Morales elicita, & imperata*. n. 98. & ſeq. n. 377. & ſeq.
Actionum eſſentia phyſica, & moralis. 0. 248. *Principia efficientia, dirigentia, allicientia*. 63. *Actiones prodeuntes ex ignorantia invincibili an dici queant honeſta & meritoria*. n. 216. *Actionum intellectus, & voluntatis ſeries, & coordinatio*. n. 217. 168.
Actioni uni eidemque an bonitas ſimul, & malitia poſſint ineſſe. n. n63. & ſeq. *Interna, externaque bonitas vel malitia num ſit unica*. n. 382. 383. *Externa an bonitatem vel malitiam addat internæ*. n. 384. & ſeq. *Externa varias ob cauſſas aperienda in Confeſſione*. n. 389.
Ægyptiaca obſtetrices haud remunerata ob mendacium. n. 397.
Agere juſta, & juſte, *differunt*. n. 287.
Aguirius Card. Columna. Benedictina Schola. II. p. I. 2.
Albertus de Albertis inſectator ſtrenuus laxiorum TT. n. 59.
S. Ambroſii opus de Offic. *eximium*. n. 27. & ſeq. II. p. II. *Sollicitudo de exteriori Clericorum modeſtia*. 79. *De vitando mulierum conſortio*. 76.
Amor concupiſcentia non eſt actus ſpei. III. p. I. 80. *Poteſt dici mercenarius vel ſimpliciter, vel ſerviliter*. ibid. *Mercenarius ſimpliciter a S. Franc. Saleſio pulchre deſcribitur*. ibid.
Arbitrium liberum an cogi poſſit. n. 279. *Vide* Liberum Libertas.
Attritio orta ex ſolo metu pœnarum non eſt ex ſe mala. n. 386. *Non videtur tamen excludere effectum peccati*. num. 384. I. p. II. 4. *Nec dolorem parere de offenſa Dei*. III. p. I. 80. *Debet idcirco informari aliquo Dei amore*. ib.

B

BAptiſmus quid. III. p. I. 22. ejus cæremoniæ, & ſignificationes. n9. *& ſeq.* quæ, & quotuplex eſt ejus materia. 24. materia proxima, ſeu ablutio quomodo exercenda pro caſuum varietate. *ib.* ad ejus valorem ſufficit unica infuſio, ſeu immerſio. 23.
Baptiſmi forma quæ eſt. *ib.* ad Baptiſmi valorem exprimi debet ablutio actualis, & perſona baptizanda. *ib.* item diſtincte trium Divinarum Perſonarum expreſſio, 24. quæ ſunt invalidæ, ac dubiæ formulæ. *ib.*
Baptiſmus valide ſuſceptus nunquam iterari poteſt. *ibid.* Baptiſmus ſub conditione quando eſt iterandus. *ib.*
Baptiſmus in re, vel in voto omnibus eſt neceſſarius neceſſitate medii ad ſalutem. 28.
Baptiſmus non eſt conferendus ubi periculum adſit perverſionis. n3. in caſibus illicitis collatus validus eſt, 24. extra neceſſitatis caſum conferri nequit abſque cæremoniis. n9. ejus differentia quoad cæremonias inter Orientales, & Occidentales. *ib.* Item quoad uſus plurimos Orientalium adminiſtrandi Parvulis poſt Baptiſmum, Confirmationem, & Euchariſtiam, 30. & quid hac ſuper re Sedes Apoſtolica decreverit. *ib.*
Baptiſmi Miniſter apud Latinos. 28. Græcos, alioſque Orientales, eorumque errores, & abuſus hac de re, 28. & circa Baptiſmi ſubjectum. *ib.*
Baptiſmi materia, ac forma apud Græcos, alioſque Orientales, eorumque diſſenſus circa modum adminiſtrandi. n3. *& ſeq.*
Baptiſmi effectus, ejuſque diſpoſitiones. 20. *& ſeq.* quid de Baptiſmo recepto ob bonum aliquod temporale. 23.
Baptizari a pluribus unus, idemque nequit. 29. Infans nondum natus, vel monſtrum non, & quando baptizari poſſit. *ib.* quid de filiis Infidelium parentibus invitis. *ib.*
Bartholomæus Parvus Ordinis Prædicatorum Orthodoxam fidem ſtabilivit in Naxivanienſi Majoris Armeniæ Provincia. II. p. II. 070.
Bartholomæus Medina auctor Probabiliſmi. I. p. II. 44.
Bellarmini Judicium de opinione probabili. I. p. II. *ib.*
Bellum quando, & quibus conditionibus licitum. II. p. I. 50.
Benedictiones, & Preces Eccleſiæ quomodo ſervandæ, II. p. II. 153. Benedictiones variæ, variæque Preces in Eccleſia. *ib. & ſeq.*
Benedictiones, & Preces feminarum. Vid. *Femina*.
Beneficium Eccleſiaſticum quid. II. p. II. 49. quotuplex. 50. quot modis acquiritur. *ib.*
Beneficii ut capax aliquis ſit quas dotes debet habere. II. p. II. 53.
Beneficia curata ex SS. D. N. Benedicti XIV. conſt. conferri nequeunt Presbyteris, aut Clericis Congregationis Miſſionis, nec beneficia ſæcularia Eccleſiaſtica Canonicis Regularibus Lateranenſibus, aut SS. Salvatoris abſque Indulto Apoſtolico. II. p. II. 54.
Beneficia plura etiam ſimplicia non licet habere ubi unum ad ſuſtentationem ſufficiat. *ib.*
Beneficium quodvis etiam ſimplex mortale eſt conferre indigno, eumque præſentare, eligere &c. dum haberi poteſt dignus. 55. Beneficium ſimplex dare minus digno, cum id caritas, vel quid ſimile poſtulat, nulla eſt culpa. *ib. & ſeq.*
ed Beneficium annexam habens curam animarum vel quid ſimile magni momenti, eligere, poſtulare, proponere, aut præſentare dignum omiſſo digniori mortale eſt. 56.
Beneficia quot modis amittantur. 58.
Beneficiatorum obligationes. 80.
Beneficiarius ſi privetur omnibus beneficii fructibus reſpondentibus iis diebus, quibus non recitavit, ſi obierit alia Miniſteria officio adnexa, ad quid tenetur. 82.
Beneficium poſſidens, & nullos ex illo fructus percipiens multis in caſibus tenetur horas recitare, in multis non tenetur. *ib.*
Beneficiati Choro addicti ad quid tenentur. 83. quando excuſantur a præſentia Chori, & a reſidentia. *ibid.* in Choro tenentur canere. 85. quid circa Beneficiatos Choro addictos ſtatuit Benedictus XIV. *ib.*
Beneficiati tenentur juxta communem opinionem partem fructuum beneficii ſuperfluam honeſtæ ſuſtentationi impendere in pauperes, vel alios pios uſus. *ib.*
Benedictus XIV. Conſtitutionem ſancivit qua præſcribit methodum in examine, & proſcriptione Librorum ſervandam. II. p. I. 19. Ad eliminandum Blaſphemiæ ſcelus per Breve quid ſtatuit. 94. Regulas pro reſtauranda, ac ſarta tecta ſervanda jejunii diſciplina conſtituit, & methodum in diſpenſationibus ſervandam præſcripſit. 117. Idem Eccleſiæ Orientalis diſciplinam quoad jejunium ſtatuit. 120. Multa etiam ſtatuit circa Clericos negotiatores per ſe vel alieno nomine. II. p. II. 73. Item de Comis ſuppoſititiis. 78. item quoad Clericos beneficiatos Choro addictos. 56. Et circa uſuræ prohibitionem per Encyclicam Epiſtolam ad omnes Italiæ Epiſcopos. 17. *& ſeq.*
Blaſphemia quid eſt. II. p. I. 92. triplex eſt, & ſpecie diverſa. *ib.* ad Blaſphemiam revocantur alia ſigna contra Deum licet verba non adſint. *ib.*
Blaſphemia eſt maledicere Creaturis irrationabilibus quatenus ſunt Creaturæ Dei. 93. Omnis blaſphemia per ſe mortale peccatum eſt, nec admittit levitatem materiæ. *ibid.* nec ad mortalem blaſphemiam acquiritur intentio expreſſa ac formalis Deum inhonorandi. *ibid. & ſeq.* Blaſphemia hæreticalis, & imprecativa debet declarari, ut plura peccata ſpecie diverſa. 104. Conſuetus proferre blaſphemias, vel ſibi vel aliis Dæmonem, vel grave malum imprecari, tenetur ſub mortali efficaciter proponere, & ſerio conari eam evellere. *ibid.* ad blaſphemiæ ſcelus eliminandum quid per Breve præſcripſit Benedictus XIV. *ib.*
Bona triplicis ſunt generis. II. p. I. 41.

Bona

Bona quæ debemus Deo. II. p. I. 33. alia intrinſeca, alia extrinſeca. *ib.* Bona ſpiritualia alia naturalia, alia ſupernaturalia. II. p. I. 160.
Bona filiiſamilias. Vide *Filiiſamilias.*
Bona vacantia derelicta, quæ dicuntur, cui, & quando reſtituenda ſunt. II. p. I. 145.
Bona, ac debita incerta quæ dicuntur, quo bona aliena inventa, quando & cui reſtituenda. 146.
Bruta animalia licite occidi in uſus hominum de fide eſt. II. p. I. 221.

BAchonus Joan. Theologus & Canoniſta inſignis Carmelitarum. n. 333.
Baſius putavit non neceſſarium ſtatum gratiæ ad promerendam gloriam cœleſtem. n. 396. *Alios ſevit palmares errores. Vid.* Novatores.
Beatitudo ſuprema homini propoſita inſtar finis ultimi. n. 13. *Objectiva, & formalis.* III. p. I. 63. *Debet comparari bonefit actionibus.* n. 2. 4. *Varia de illa Philoſophorum ſententia. Vid.* Philoſophi.
Benedictus XIV. a rigore æque ac laxitate in moralibus alienus. n. 75. 80. *Hinc eum rigidas, tum laxas quorumdam Scriptorum ſententias repudiavit.* n. 76. 80. 81. *Probabiliſmi uſum in æquilibrio contrariarum opinionum nequaquam probavit.*
Beneficiorum Eccleſiaſticorum pluralitas quonam ſenſu mala. II. p. II. 53. *Quidam de ea ſcripſerunt.* ib. *Quænam debent concurrere, ut horum collatio facta minus dignis ſit grave peccatum acceptationis perſonarum.* ib.
Beneficialium fructuum dominium an Clericis competat. Vid. Clerici.
Beneficiarius ante poſſeſſionem beneficii ordinarie non tenetur recitare Officium Divinum. 81. *Omittens recitationem ſpatio ſex priorum menſium conſequentium poſſeſſionem ac fructus reſtituere debet.* ib. *Poſtquam non eſſe a reſtitutione immunem ob quamlibet culpabilem omiſſionem recitationis, certum eſt.* 82. *Num privetur* omnibus *fructibus beneficii ob omiſſionem* ſolius Officii. ib. & ſeq.
Beneficiaris abſentis a Choro qualo peccatum. 83. & ſeq. *Chorum frequentans ob diſtributiones quotidianas an Simoniacus.* 84. *Diſtributionem rite perceptarum gaudet dominio.* ib.
Boetius Joan. imprudenter & inepte contendit, voluntatem cogi poſſe. n. 154.
S. Bonaventura mere Seraphicus. n. 350. *Diſcipulus Alexandri Alenſis.* n. 144. *Amicus D. Thomæ Aquin. eique compar in erudienda Eccleſia.* n. 19. *Vid.* Sixti IV. & V. Conſtit. *Sectator Probabilioriſmi.* I. p. II. 39. *Redactus olim ad incitas a cacodæmone.* 137. *Dominica Paſſionis recordatione mox liberatus.* ib.
Bonitas formalis humanarum actionum requirit, ut agens ipſam cognoſcat, & appetat. n. 319. & ſeq. *Secum dicendum de formali illarum malitia.* n. 321. *Ad eam bonitatem haud neceſſarium appetere directe finem ultimum.* n. 313.
Bonum morale quid. n. 255. *Videri boni nomenclatione excidit, ubi ab honeſtate ſeparatur, quidquid contra ſentiant Pſeudo-Politici,* n. 257. 258.

C

CAbaſilo, aliorumque opinio circa Euchariſtiæ formam. III. p. I. 65.
Calix, & Patena pro Miſſæ Sacrificio preter conſecrationem quid requirunt. III. p. I. 53.
Calicis uſus Laicis interdictos. II. p. II. 140.
de Calicis conſecratione Thomiſtarum opinio. III. p. I. 85.
Calumnia, quid, & quale peccatum. II. p. I. 177. ejus falſitate detecta ad quid teneamur. 180.
Cambium quid, quotuplex, quando licitum. II. p. II. 42.
Canones Apoſtolici. II. p. II. 144 Canones quoad juriſdictionem Eccleſiaſticam. *ib.* Canones pœnitentiales, eorum origo, & uſus. III. p. I. 101.
Cardinalis de Torres plures damnavit Græcorum abuſus. II. p. II. 213.
Caſtitas quid, & quotuplex. II. p. I. 23.
Caritas quid eſt, ejus diviſio, ac objectum. II. p. I. 31. differt ab amore Spei; ſeu Concupiſcentiæ. 32. eſt virtus omnium excellentiſſima. 33.
Caritatis actus proprii, & eliciti. *ib.* ex Caritatis præcepto tenemur omnes actiones noſtras ad Deum referre. 32. Actus Caritatis formula. *ib.*
Caritati omnia peccata generaliter adverſantur. 47. aliqua tamen ſpecialiter, *ib.*
Caritatis objectum formale erga Proximum. 36.
Caritatis præceptum erga Proximum obligat etiam erga inimicos, ac ſi non eſſent tales. 38. ex Caritate ad quid erga inimicos obligamur. *ib. & ſeq.*
In Charitate ordo ſervandus eſt. 40. alter in perſonis alter in bonis. *ib.* Ordo dilectionis in ſe ipſum, & in proximum. 41. cetera vide *Amor*, *Dilectio*, *Inimicus*, *Proximus Caritas in Deum &c.*
Caſus reſervati; ab iſtis qui abſolvere poſſunt. III. p. I. 110.
Catholicus a quovis interrogatus de ſua Religione graviter peccat contra fidem negando ſe eſſe Catholicum. II. p. I. 7.
Catholico tranſeunti per loca Hæreticorum, num & quando liceat comedere carnes die vetito. I. p. II. 59.
Cauſſæ excuſantes ab obligatione omittendi opus ſervile, vel forenſe, aut contractum. II. p. I. 29.
Cæleſtinus III. in cap. laudabilem de frigidis quid declarat. I. p. II. 43.
Cenſura quid, & quotuplex. III. p. II. 58. quæ culpa ad eam contrahendam requiritur. 59. a gravi cenſura quo excuſent. *ib.* quando cenſenda invalida. 60. Quinam ea poſſint ligari. 62. Cenſuras qui ferre poſſunt. 65. ab eis abſolvere. *ib.* quo noranda quoad illarum abſolutionem. 27.
Cenſus quid & quotuplex, quando licitus. II. p. II. 39.
Cereorum uſus & ſignificatio. II. p. II. 153.
Ceremoniæ veteris legis cur infima elementa vocentur ab Apoſtolo. II. p. II. 143. quid exprimerent. *ib.* quæ in ſacramentis adhibentur, ſimplicitati Chriſtianæ Religionis haud adverſantur. 142.
Certitudo importat duo, prudentiam, & firmitatem adhæſionis. I. p. II. 35.
Ceſſatio a divinis quid. III. p. II. 73.
Ceſſio bonorum facta a Creditoribus libera a reſtitutione. II. p. I. 257.
Chirurgus in extrema, vel gravi neceſſitate pauperum tenetur curare gratis ſub mortali. II. p. II. 133. Chirurgi obligationes. *ib.* Chirurgiæ exercitium Clericis prohibitum. 77.
Choreæ, Saltationes, & Theatrici Ludi diebus feſtis quando ſint mortale. II. p. I. 28.
Chriſtus ſeptem inſtituit Sacramenta. III. p. I. 1. conſecravit in azymo. III. p. I. 60.
Circumſpectio quid. II. p. I. 216.
Clementia quid. II. p. I. 214.
Cleri Gallicani de opinione probabili judicium. I. p. II. 115.
Clerici qui dicuntur. II. p. II. 62.
Clerici in Conſcientia obligantur legibus, quo Sacr. Canonibus, vel officio Clericali non repugnant. II. p. II. 22. Sunt Cives, & partes ſeu membra Communitatis politicæ. *ib. & ſeq.*
Clericis quæ ſunt ſpecialiter prohibita. II. p. II. 62. quæ ſpecialiter præcepta. 78.
Clericis eſt prohibita cohabitatio cum feminis ubi ſuſpicio eſſe poteſt. 76. item Ipſis prohibitus eſt Comæ ſuppoſititiæ uſus. 78.
Clerici qui penſionem Clericalem accipiunt, tenentur ſuperflua in pia opera impendere. 89. quid de bonis quæ ex miniſterio ſpirituali recipiunt. *ib.*
Clericus habens bona patrimonialia, & Eccleſiaſtica, quid de bonis Eccleſiaſticis facere debet. *ib.*
Clerici Orientalis obligationes, 172. item privilegia *ib. & ſeq.* Clericorum percuſſores. III. p. II. 72.
Codicillus quid eſt. II. p. II. 48. ad ejus valorem quinque teſtes ſufficiunt. *ib.*
Cogitatio de venereis rebus cum plena advertentia; ſi adſit venerea delectatio, quæ non reprimatur, mortale eſt. I. p. II. 132.

Co-

Cognatio dirimens Matrimonium quotuplex. III. p. II. 16.
Collatio libera quid eſt. II. p. II. 50.
Commodantis, & Commodatarii obligationes. II. p. 28.
Communicatio cum Schiſmaticis, & Hæreticis in quibus caſibus, quibus, quando, & quomodo ſit prohibita. II. p. I. 28. varia hac ſuper re decreta edita a Sac. Congr. Inquiſ. 29.
Communio Paſchalis in propria Parochia peragenda. III. p. I. 46. quale tempus Paſchale ib. quid de vagabundis. ib. prævenienda ab eo, qui tempore Paſchalis impedimentum timet. 47. qui a cendi a communicne. 52. ſemel tantum eadem die communionem recipere licet. 47.
Compenſatio occulta quid eſt. II. p. I. 191. cauſſa minoris ſtipendii quibuſdam uti non licet. ib. certis concurrentibus conditionibus licita eſt. ib. quæ, & quot ſunt hæ conditiones. ib. & ſeq.
Mera Complacentia de actu ſeu objecto mortali contra juſtitiam, eſt mortale contra juſtitiam. I. p. II. 120. mortale tamen non eſt gaudere preciſe de objecto ex ſe non malo, ſed ſola lege poſitiva vetito, quatenus non eſt de ſe malum. ib.
Concionatores quam ſcientiam habere debent, ac aliis explicare. II. p. I. 4.
Concionatores in Regno Synarum de Chriſto Crucifixo. II. p. I. 5.
Conditio pro varietate objecti, ac circumſtantiarum tollit malitiam mortalem. I. p. II. 118. aliquando tamen non tollit. ib.
Conductio quid eſt. II. p. II. 37. Vid. *Locatio*.
Conductor ad quid tenetur. ib. & ſeq.
Confeſſio Sacramentalis ejuſque Dotes. III. p. I. 86. quando obligat. 77. ejus circumſtantiæ. 88. actus externus, ac effectus in ea exprimendi. 89. ejus integritas quoad valorem. 93. Examen præmittendum. 94. invalida reiteranda eſt cum ceteris poſtea peractis. ibid. ejus materia ſufficiens, venialia & peccata quævis jam remiſſa. 95.
Confeſſio non eſt de Sacramenti eſſentia ut voce fiat, ſed abſque neceſſitate non licet aliter quam voce. 95. nec eſt de jure divino neceſſarium ut publice fiat, ſed ſufficit ſecreta, & auricularis. ibid. ex vi præcepti num ſit obligatio confitendi per interpretem, quomodo, & quando. ib. & ſeq. fieri debet Sacerdoti præſenti. 96. obligat omnes fideles adultos ſemel in anno. ib. eamque omittens toto anno tenetur primo die ſequentis anni, aut prima data opportunitate. ib. & eſt anticipanda ex præviſione impedimenti. ib. tempus pro annua confeſſione ab Eccleſia præſcriptum & pœna in eam omittentes. ib.
Confeſſionis ſecretum quomodo violatur. 125. extra confeſſionem quomodo, & quando licet uti notitia per confeſſionem acquiſita. 127. Vide *Pœnitentia*, *Satisfactio*, *Confeſſarius*, *Contritio*.
Confeſſarius, ejuſque juriſdictio, & approbatio. 206. ejus obligationes, & ſcientia. 213. ejus cautio in examinando, & interrogando pœnitentem. 215. item modus in admonendo, & inſtruendo. 216. quando ſe debet conformare pœnitentis opinioni. ib. cui debet negare abſolutionem. ib. cui, & quando differre tenetur abſolutionem, ib. & ſeq. quid quoad occaſionarios, conſuetudinarios, inimicitias inveteratas foventes, ſcandaloſos, negligentes in conſcientiæ examine, vitam otioſam agentes. 220. quoad complices. 91.
Confeſſarius tenetur abſolvere eum quem prudenter judicat eſſe contritum, & rite diſpoſitum, niſi aliunde ſit juſta cauſſa differendi abſolutionem. 222. quomodo ſe gerere debet erga moribundos. ib. ad quid tenetur propter defectum in Sacramentum admiſſum. 224. ad quid propter defectum circa reſtitutionem. ib. interrogatus de cognitis in confeſſione quid, & quomodo reſpondere debet. 228. quando tenetur confeſſiones audire. ibid. extra confeſſionem ipſi non licet loqui de auditis in confeſſione ſine expreſſa Pœnitentis licentia. 125. extra confeſſionem quomodo, & quando ipſi licet uti notitia ex confeſſione acquiſita. ib.
Confeſſarius pœnitentem ad inhoneſta ſollicitans, ut hæreſeos ſuſpectus Inquiſitoribus denunciandus. 232.
Confeſſarius quoad ſollicitatos ab alio Confeſſare quomodo ſe gerere debet. 236. Confeſſario prohibetur abſolvere ſocios proprii criminis circa ea quæ ſunt contra ſextum Decalogi præceptum. 210.
Confeſſarius Regularis approbatus in una Diœceſi in ea poteſt abſolvere ſubditos alterius Diœceſis. 208. approbatus pro confeſſionibus Regularium non cenſetur approbatus pro confeſſionibus Monialium. ib.
Confeſſarius ut licite, & valide exequatur Sse. Pœnitentiariæ reſcripta. 200.
Confeſſarii Græci quomodo pœnitentibus Pœnitentiam injungere poſſunt juxta Canones, & num pœnitens teneatur acceptare Pœnitentiam, & acceptatam exequi. 241.
Confeſſarius dubitans an prolata a pœnitente ſint peccata etiam venialia, nequit illum abſolvere. 95.
Confeſſarius quomodo erga Apoſtatas in articulo mortis conſtitutos, cum ab illis ſecreto acceſſitur ut ſecreto eos abſolvat, ſe gerere debeat. II. p. I. 27. quomodo cum ſcrupuloſis. I. II. 40. quam ſcientiam habere debet. III. p. I. 213.
Confirmatio in beneficiis quid? II. p. II. 58.
Confirmatio. Confirmationis Sacramentum. III. p. I. 35. ejus materia, forma, miniſter, & effectus. ib. confirmationis qui ſunt capaces. ib. eam recipere tenetur quilibet adultus data opportunitate. ib. ejus miniſter ordinarius Epiſcopus. 32. ex Pontificis delegatione ſimplex Sacerdos. 38. non vero ex Epiſcopi delegatione. ib. confirmationis ſubjectum homo baptizatus. 40. quando contemporanee cum Baptiſmo conferri poteſt. 41.
Confirmationis diſciplina apud Orientales. III. p. I. 32.
Congruæ ſuſtentationis nomine quid venit. II. p. II. 58.
Conjuges ad quid obligantur. II. p. II. 210. quibus in caſibus ipſis debitum petere non licet. 211. quibus in caſibus petenti non reddere. 212. Conjuges num aliquando teneantur petere debitum. ib. licet exigere uſum conjugii præciſe ad vitandam in ſe incontinentiam. ibid. non tenentur abſtinere ab uſu conjugii dum mulier hactenus mortuos edidit filios. 214. Conjuges plures peccare poſſunt conjugii uſu. ib. tactibus, & aſpectibus obſcœnis inter ſe peccare poſſunt. ib.
Conjux, ſi in abſentia compartis ſecluſo periculo pollutionis capiet delectationem veneream vel ſe libidinoſe tangat, peccat mortaliter. 215. Vide *Tactus*, *Aſpectus*, &c.
Conſanguinitas quoad Matrimonium. III. p. II. 18.
Conſcientia quid eſt. I. p. II. 30. differt a Synderesi. ib. Conſcientiæ diviſio. ib. Conſcientia vera, ſeu recta quo dicitur, quæ erronea, ſeu falſa. 32. Erronea alia eſt vincibiliter, alia invincibiliter. ib. Conſcientiam rectam, & veram ſequi tenemur. ib. Conſcientia recta, & vera num eſt regula proxima actuum humanorum. ib. contra Conſcientiam erroneam agere peccatum eſt. ib. qui agit contra conſcientiam erroneam perinde peccat ac qui contra rectam, non tamen incurrit eaſdem humanas pœnas atque cenſuras. 33. Secundum conſcientiam erroneam quando licet agere. 34. quando non. ib. & ſeq.
Conſcientia perplexa quæ dicitur, quæ dubia, quæ certa. 35. quæ laxa, & ſcrupoloſa. 40.
Conſcientia recta eſt actus prudentiæ. 35. dubia non eſt proprie conſcientia. ib.
Conſcientia in dubiis quomodo formanda. 36.
Conſcientiam minus probabilem, & minus totam quomodo ſequi licet. 41. & ſeq.
Conſecrationis verba eſſentialia. III. p. I. 72.
Conſenſus plenus, & perfectus ad peccatum qualis dicitur. I. p. II. 103. conſenſus ſufficiens ad mortale qualis eſt. ib. Conſentiens qui dicitur, & quando obligatur ad reſtitutionem. II. p. I. 251. Conſenſus ad valorem contractus requiſitus. II. p. II. 5.
Conſtantini obſequium in Eccleſiaſticos. II. p. II. 146.
Conſtitutio Benedicti XIV. de methodo ſervanda in examine, & proſcriptione librorum. II. p. I. 19.
Conſtitutio *Omnium ſollicitudinum* interdicit Chriſtifidelibus in Regno Madurienſi, aliiſque finitimis Regionibus legere, vel retinere libros Gentilium. II. p. I. 26.
Conſuetudo eſt optima legum interpres. I. p. II. 85.
Conſuetudo quando poteſt abrogare legem jam obligantem. 88.

Con-

Caritas ſola cur virtutis *nomine a b Auguſtino donetur.* n. 400. *Quonam ſenſu dicatur* perfectus *amor.* III. p. I. 82. *Dolorem, cui jungitur,* vehementiſſimum *efficit.* ib. *In quovis gradu ſufficit ad peccatorum remiſſionem.* ib. *Illius frequenter elicienda extat ſpeciale mandatum divinum* 326. 341. 373. *Influxus ejuſdem generatim ad ſervandam legem non requiritur.* n. 330. & ſeq. *Eſt tamen neceſſarius ad meritum æternæ vitæ,* n. 325. 335.

Chorea univerſim illicita, & Clericis prorſus vetita. II. p. II. 78.

Chriſtus an, & quomodo potuerit mereri in hac vita. n. 399.

Circumſtantia in moralibus quid. n. 288. *Septem circumſtantiæ numerantur, & explicantur.* n. 289. & ſeq. *Actionibus moralitatem dant ſuo modo.* n. 286. 287. *Duplex earum effectus.* n. 293. & ſeq. *Dividuntur in aggravantes, & mutantes ſpeciem.* n. 296. *In aggravantes notabiliter, & leviter.* n. 298. *Mere aggravantium confeſſio an neceſſaria in Sacramento.* n. 296. 298. *Impertinentes eliminandæ a Sacramentali Confeſſione.* n. 288. *Hujus generis circumſtantiæ ſex recenſentur.* ib. *Circumſtantia alicujus ad agendum neceſſariæ defectus r⸗dit actionem vitioſam, nedum culpabilem agentem.* n. 357. 358.

CLEMENTIS XIII. SS. D. N. Epiſtola Encyclica adverſus Clericos negotiatores, & œconomos. II. p. II. 73. *Decretum ſapientiſſimum de Indulgentiis.* III. p. I. 39. *Conſilium vere pium de non dimittendis egenis, & peregrinis ob annonæ caritatem.* II. p. II. 67. *Iteratis ejuſdem præceptionibus jubentur Clerici, & Adminiſtri Sacri haurire ex Theologicis fontibus puram morum doctrinam.* n. 60. 62.

Clerici, & Optimates Romanæ Curiæ utiliter legent Opus S. Bernardi de Conſideratione ad Eugenium. II. p. II. 98. *Ex privilegio Apoſtolico poſſunt diſponere de bonis beneficialibus ad cauſſas profanas.* 97.

Clerici debent ſibi parare ſanam doctrinam. n. 60. & ſeq. n. 66. *Abſtinere a Choreis, & Comœdiis.* 80. *A negotiatione, cæteriſque Sæcularibus. Vid.* Negotiatio. *A mulierum conſortio.* II. p. II. 76. *Obſcœnas Comœdias adire etiam curioſitatis cauſſa, prohibentur.* n. 81. *Non deferentes habitum, & tonſuram amittunt ſolum privilegium fori.* I. p. II. 82. *Ob quænam delicta degradandi.* ib. *Arma geſtantium & comam nutrientium pœna antiqua.* 91.

Clericorum peculium *quot ſpecies bonorum complectatur.* II. p. II. 89. & ſeq. *Sunt domini bonorum patrimonialium.* 90. *Habentes patrimonium congruum poſſunt ſuſtentari beneficio.* ib. *Sunt domini bonorum induſtrialium.* 91. *Ea non veniunt inter ſpolia Apoſtolicæ Cameræ.* 92. *Acquiſita ab ipſis con*ſideratione Eccleſiæ *quænam cenſeantur.* ib. *Horum dominium poſſunt habere ſine facultate de iiſdem teſtandi.* ib. *Sunt domini diſtributionum choralium,* ibid. *Bonorum etiam beneficialium tum ſuſtentationi neceſſariorum, tum parſimoniæ ⸗.* ib. & 93. *Beneficialium ſuperfluorum num dominio gaudeant, acris controverſia.* ib. & ſeq. *Non definita ſeu a Concil. Trid. ſeu a Bened. XIV.* ib. *Ingens ſeries gravium DD. tribuentium Clericis tale dominium.* ib. *Eorum ſententia perperam ſugillata variis nominibus.* 94. *Canones juxta variam temporum diſciplinam diverſimode loquuntur hac de re.* ib. & 95. *Quomodo potuerit Eccleſia Clericis dominium dare.* ib. Ut *ut ſit, extra dubium peccare graviter inſumentes ſuperflua vel male, vel non pie.* ib. & ſeq. *In congrua ſuſtentatione rite determinanda frequens hallucinatio.* ib.

Coactio quid n. 154. *Nequit cadere* in *voluntatem humanam.* ibid.

Cælibatus a Latina Eccleſia Miniſtris ſervandus ex ſtatuto ſimul, & voto. II. p. II. 79. *Scriptores illius vindices contra Græcos, & Heterodoxos.* ib.

Comœdia non prorſus illicita. III. p. I. 117.

Communitas perfecta quænam ſit. I. p. II. 87. *Ejus latentio neceſſaria, ut obliget conſuetudo inducta frequentatis actibus.* 88.

Conceptionis immaculatæ Beatiſſimæ Virginis Mariæ feſtum decoratum inſigni Indulgentia a Sixto IV. S. P. n. 346.

Concionatores ſacri an poſſint appetere ſalarium. I. p. II. 89. *Tempore concionum ubinam debeant hoſpitari.* II. p. II. 78. *Quomodo excipiendi a Parochis.* ib. *Ipſorum munia.* ib.

Concupiſcentiæ, *ſive* ſpei *amor poteſt eſſe ordinatus, & ſufficiens diſpoſitio in Sacramento Pœnitentiæ.* III. p. I. 93. *A quibuſdam TT. minus recte apprehenditur, & deſcribitur,* ib. *Vid.* Amor.

Concupiſcentia, ſive paſſio quid? n. 266. *Antecedentes, & conſequens.* n. 227. *Antecedens auget, minuitque voluntarium ſub variis reſpectu.* n. 299. & ſeq. *Liberum extenuat.* n. 233. 234. *Conſequens auget voluntarium, & liberum.* n. 238. *Huic concupiſcentiæ æquivalet habitus malus, voluntarie inductus, ac retentus.* n. 240. ſeq. *Non item idem habitus pro viribus retractatus.* n. 245. 248.

Concupiſcentia vehementia interdum tolerari uſus rationis. n. 235. *Non perit idcirco liberum arbitrium.* n. 236. *Quomodo culpabiles actiones prodeuntes ex tali concupiſcentia.* n. 240. *Motus concupiſcentiæ primo, & ſecundo primi.* 233. *Prorſus indeliberati culpa vacant.* n. 228. *Contraria ſententia perperam affricatur tribus Eccleſiæ Doctoribus.* n. 229. & ſeq.

Concupiſcentia rerum alienarum quomodo prohibita. II. p. II. 77.

Confeſſarios oportet imbutos eſſe Phyſiologia. n. 85. *Scriptura, & Patribus nentiquam abutantur, ut carni & ſanguini patrocinentur.* n. 56. *Non ſint muti, & conniventes in Sacro Tribunali.* n. 246. III. p. I. 116. *Cauti ſint in Pœnitentibus interrogandis.* III. p. I. 114. *in abſolvendis mulieribus inverecunde ornatis,* 117. *Haud facile crepent implicatis conſuetudine peccandi.* n. 242.

Confeſſionis Sacramentalis qualis neceſſitas. III. p. I. 87. *Hæc minime negata ab antiquis Scholaſticis.* ib. *Ejuſdem Confeſſionis ſecretum quam exacte ſervandum.* 126.

Conjuges conſenſus ipſorum mutuus eſt cauſſa efficiens matrimonii. III. p. II. 5. *Sunt miniſtri Sacramenti matrimonii.* ib.

Conſcientia notio. I. p. II. 30. *Ejuſdem a Synderoſi diſcrimen.* ib. *Eſt norma agendi.* ib. *Antecedens, conſequens, præcipiens, prohibens, conſulens, permittens.* 33. *Recta, & erronea.* ib.

Conſcientia erronea obligat ad non agendum contra ipſam. 34. *Item ad ſe deponendam, ubi vincibilis eſt.* ib. *eidem reluctans peccat, concurrentibus ſolum quibuſdam conditionibus.* 37.

Conſcientia dubia non eſt proprie conſcientia. 38. *Cum ea agere eſt peccatum.* 39. *Quandonam quis cenſeatur ſic agere,* ibid. *Ejuſdem deſcriptio, & diſcrimen a certa.* 38. *Dubia ſeu nulla conſcientia hominis conſtituti in æquilibrio contrariarum opinionum.* ib. *Tunc debet homo abſtinere ab agendo, vel tutiorem partem ſequi.* 39.

Conſcientia certa. Vid. Certitudo.

Conſenſus communis magna vis. 71.

Conſuetudo peccandi non inducit abſolutam neceſſitatem. n. 143. 244.

Conſuetudinis materia Canonico-Moralis, eaque graviſſima. I. p. II. 85. *Definitio, diviſio, dotes.* ib. *Effectus.* ib. *Quænam cenſetur* rationabilis. 87. *Et* legitime præſcripta. ib. *Inducitur via conniventiæ, & præſcriptionis,* ib. *Illam inducentes contra legem an peccant.* ibid. *Nequit convaleſcere, niſi multiplicentur actus animo inducendæ obligationis.* 88. *Nunquam derogare poteſt juri naturali, & divino.* 89. *Quonam præciſe tempore deroget legi humanæ.* ib. *Ad hanc derogationem neceſſarius Legiſlatoris conſenſus vel perſonalis, vel legalis.* 88. *Conſuetudinem localium habenda ratio a Theologis, & conſcientiarum Arbitris.* 92. *Conſuetudines ex mera devotione ſervatæ non obligant.* 88.

Contemptus legum materialis, & formalis. I. p. II. 109. *Formalis vel explicitus, vel implicitus.* ib. *Ex contemptu quis proprie peccet.* ib. *Formalis eſt mortalis ex ſuo genere toto.* ib. *Implicitus ſeu interpretativus an deducatur ex diuturnitate peccandi.* ib.

Contritio perfecta quæ. III. p. I. 80. *Differt, non gradu, ſed ſpecie ab imperfecta.* ib. *Haud neceſſaria in Sacramento Pœnitentiæ.* ib. *Ordinarie vim habet juſtificandi.* ib.

Correptio fraterna quando facienda. II. p. I. 45. *Ordo in ea ſervandus.* 46. *Delinquentem denuntiare ante ſecretam monitionem quando liceat nec ne.* ib. & ſeq.

Curati ebrioſi valde culpandi. I. p. II. 110. *Morale ſtudium deſerentes periclitantur.* III. p. I. 108. *Ipſorum ignorantia aut deſidia ſæpe adjudicanda inepta Pœnitentium Confeſſiones.* ib.

S. Cyprianus excuſandus ob errorem rebaptiſmi. n. 334.

Damni-

Conſuetudo alia eſt facti, alia juris. 85. quæ conſuetudo habet vim legis. 86. quas conditiones habere debat ut obliget. 87. quando dicenda inducta animo obligandi ſe, & revera obligare. 88. nulla conſuetudo poteſt abrogare legem naturalem. ib. ubi vero ſit rationabilis, & legitime præſcripta, habet vim abrogandi legem humanam. 89. ut ſit rationabilis, quæ requiruntur. ib. Conſuetudo contra legem præſcribit, licet ignoretur a Principe. 90.

Conſuetudo immemorabilis poteſt abrogari per legem contrariam ſubſequentem. 91. Conſuetudo particularis onius Provinciæ non abrogatur per legem generalem totius Eccleſiæ vel Regni. ib.

Conſuetudine peccandi mortaliter implicatus tenetur ſub mortali illam efficaciter retractare & emendare. 117.

Conſulens quis dicitur, & quando tenetur ad reſtitutionem. II. p. I. 147.

Contentio quid eſt. II. p. I. 49. ex ſuo genere eſt culpa gravis. ib. quando eſt venialis. ib.

Contractus quid, & quotuplex. II. p. II. 1. ad ejus valorem quæ requiruntur. ib. ejus materia. 2. effectus contractus eſt obligatio. ib. Contractus ſolemnitates. ib.

Contractus ſolubilis poteſt ex mutuo contrahentium conſenſu diſſolvi. 2. Qui habuit animum contrahendi, ſed cum voluntate expreſſa non ſe obligandi, ſi voluntas contrahendi prævaleat voluntati non ſe obligandi, ſitque magis efficax & abſoluta, tunc vere obligatur. ib. Contractus defectus ſollemnitatis jure poſitivo invalidus non obligat in conſcientia, & nullus eſt in utroque foro. ib. Proinde ex hujuſmodi Contractibus nullum jus acquperit Poſſeſſoribus. 3.

Contractus, vi, metu injuſto vel dolo extortus, vel injuriam continens ex parte illius cui juratur non firmatur juramento, ita ut reſcindi non poſſit. 3. Contractus jure naturali invalidi non firmantur juramento. ib. Contractus ſolo jure poſitivo irritus non firmatur juramento, ſi irritatio facta ſit immediate, & principaliter propter bonum commune. ib. Si vero propter utilitatem privatam contrahentium, contractus juxta multos juramento firmatur, modo abſit injuſtitia ex parte illius, cui juratur. ib. Si vero legiſlator ita irritet Contractum, ut nullam vim habere velit in conſcientia, quantumvis contrahentes velint, tunc non firmabitur juramento. 4.

Contractus ad diem, ſub modo, ad cauſſam. & ad demonſtrationem quando, & quomodo obligant. ib. Contractus alternativus, ſed ſub disjunctione ad quid obligat. ib. Contractus ſeu diſpoſitio ſub conditione de præſenti vel præterito valet, & obligat ſtatim, ſi conditio extat, vel extitit. ib. Si conditio honeſta, & poſſibilis ſit de futuro contingenti libero, contractus non obligat ad præſtandam rem promiſſam ante impletam conditionem. ib. Conditio impoſſibilis invalidat contractum, & diſpoſitionem, exceptis matrimonio, & diſpoſitionibus ultimæ voluntatis. 5. In ultimis voluntatibus pro non adjecta habetur hæc conditio *Si non nupſerit*. ibid. Ad valorem contractus qualis conſenſus requiritur. ib.

Contractus motivum duplex, intrinſecum, & ſubſtantiale, & extrinſecum. 6.

Contractus ſtricte ſumptus ex metu gravi injuſte ad extorquendum conſenſum incuſſo factus, validus eſt. 7. Qui contrahere poſſunt. 8. Qui non poſſunt. ib.

Contractus ſocietatis quid eſt. II. p. II. 40. eſt licitus. 41. quæ ad ejus juſtitiam requiruntur. ib.

Contractus Societatis triplex quid eſt. 41. videtur jure naturali illicitus. ib.

Contritio quid ejus neceſſitas, ac præceptum. III. p. I. 20. elicienda eſt abſolutionem. 85. pro nova abſolutione in praxi nova contritio. ib.

Contumelia quid eſt. II. p. I. 177. eſt ex genere ſuo mortale. ib. Contumelia per ſe levis poteſt eſſe gravis reſpectu perſonæ cui infertur. ib. & ſeq. Vide *detractio*.

Contumeliam illatam quomodo repellere licet. II. p. I. 183.

Cooperantes ad damnum tenentur ad reſtitutionem. II. p. I. 147. Novem modis cooperari poteſt ad damnum alterius. ib. Num omnes cooperantes ad damnum tenentur ſinguli in ſolidum. 143. quo ordine tenentur ad reſtitutionem, & quis primo loco. ib. quis ordine ſucceſſivo. ib. & ſeq. quid ubi cauſſæ plures ſunt æque principales, 149.

Cooperantes negative ad damnum qui dicantur, & ad quid tenentur. II. p. I. ib. & ſeq.

Corporale pro miſſæ Sacrificio. III. p. I. 53.

Correctio fraterna quid? II. p. I. 45. differt a correctione judiciali, & a paterna. ib. Correctionis fraternæ extat præceptum obligans ſub mortali. ib. & quidem omnes, & ſingulos, æquales, ſuperiores, inferiores, laicos, & peccatores. ib. magis tamen Parentes, & Superiores. 46. ut hoc præceptum obliget quæ requiruntur. ib. Correctio num aliquando omittenda. ib. qui ordo in ea ſervandus. 47.

Correctio legum, ſi poteſt, eſt vitanda. I. p. II. 71.

Corruptor Virginis ad quid tenetur. p. I. 171. quid de Muliere non Virgine. 173.

Crimen tripliciter dicitur publicum, ſeu notorium. II. p. I. 180.

Crimen alicubi notum per Sententiam Judicis publice denunciatam, in qua nominetur reus, non eſt contra juſtitiam revelare in quovis loco. II. p. I. 182. Eſt tamen mortale contra Caritatem crimen alterius alicubi publicum etiam per Sententiam Judicis publicam detegere ſine juſta cauſſa in eo loco, quo fama non erat illud perlatura, ſi auctor criminis erat ibi bonæ famæ. ib. Crimen quantumvis publicum, ſi non ſit verum, eſt mortale contra juſtitiam illud reſcienti aperire. ib. Eſt mortale contra juſtitiam crimen verum, & ſolum notum per confeſſione rei in judicio, vel teſtium teſtimonium, divulgare ubi nondum de eo publice infamatus eſt. ib. Crimen verum in uno loco publicum ſola publicitate facti, vel famæ juxta multos eſt mortale contra juſtitiam divulgare in alio loco, quo fama non erat illud perlatura. ib. quid ſi crimen factum ſit injuſte publicum. ibid. Mortale eſt contra Caritatem crimina olim infamis, & qui deinde honeſte vivendo famam recuperavit, neſcientibus narrare, vel in memoriam revocare. ib. & ſeq. Item mortale eſt contra juſtitiam crimine alterius, quod facto, vel fama dumtaxat publicum fuit, ſed jam ſola oblivione deletum, narrare neſcientibus, vel reducere in memoriam. 182. Num quando is qui uno, aut altero crimine eſt infamis, licet de aliis infamare. ib.

Crimen occultum alterius quando licet revelare. ib. Criminis occulti alterius manifeſtatio non eſt detractio. ib.

Crimen falſum alteri imponens, vel verum ſed occultum injuſte detegens, tenetur omnia alia damna ſive in corpore, ſive in aliis bonis inde ſecuta reſarcire. II. p. I. 184. Qui falſo, ſed bona fide putat crimen eſſe verum, & publicum ad quid tenetur, ſi illud narravit. ib. Quid ſi narrantes de uno infamante, auditores de alio intelligant. 185.

Crucifixus in altari ubi Miſſa celebratur. III. p. I. 54.

Crucis ſignum, ejus origo. II. p. II. 143. Crucis delatio. ib.

Culpa alia Theologica, alia juridica, ſeu civilis. II. p. I. 46. ex qua culpa juridica in contractu oritur obligatio reſtituendi. 136.

Cultus ſuperſtitioſus, cultus ſuperfluus. Vide *Adoratio*.

Curator quis dicitur. II. p. II. 119. ejus obligationes. ib. & ſeq.

Curioſitas quid eſt. II. p. I. 114. opponitur ſtudioſitati. 115. eſt mortalis pluribus de cauſſis. ib. Curioſitas qua non læditur graviter Caritas, nec juſtitia, eſt per ſe ſolum venialis ſecluſo periculo graviter peccandi, vel prohibitione gravi. ibid.

Cuſtodes agrorum, vinearum &c. ad quid tenentur. II. p. I. 172.

CAntoribus Pontificia Capella ſapienter proviſum a Sixto V. P. M. I. p. II. 84.

S. Carolus Borromæus reſtaurator Cleri Sæcularis Clericis minime adjudicavit dominium bonorum beneficialium n. 67. *Quidnam ſanxit de Antepaſchali Mediolanenſium jejunio. Vid.* Mediolanenſes.

Caſus reſervati Pontifici, & Epiſcopi plerumque cum cenſura, quandoque ſine cenſura. n. 225. *A caſibus reſervatis non excuſat ignorantia reſervationis.* n. 225.

Certitudo quid, & quotuplex. I. p. II. 37. *Moralis vel eſt omnimoda, vel ſecundum quid.* ib. *Omnimoda non requiritur ad agendam,* ib.

Cati-

D

DAmnificator ad quid tenetur. II. p. l. 139. Damnificator injuſtus ante Judicis Sententiam non tenetur aliquid inſuper ſolvere pro culpa in pœnam. 140.
Damnum emergens quid. II. p. II. 21. ut juſte aliquid ultra ſortem exigi poſſit ob damnum emergens quinque requiruntur. 22.
Debitor quo ordine ſolvere debet. II. p. I. 155. quando excuſatur a reſtitutione, 156. & ſeq. Debitor qui fuit ex culpa in mora ſolvendi tempore debito tenetur compenſare. 160. verum juxta multos non tenetur ex contractu juſto, niſi fuerit culpabiliter in mora. ib.
Debitum aliud ſimplicis honeſtatis, aliud ex jure ſeu rigoroſum. II. p. I. 126.
Decimæ ſolvi debent ex juſtitia, & religione. II. p. I. 196.
Decreta Congregationis generalis de Propaganda Fide a Præfecto ejuſdem firmatæ. & a Secretario ſubſcripta habent vim & valorem Conſtitutionis Apoſtolicæ. I. p. II. 94.
Decreta quibus Romæ prohibentur libri obligant omnes omnino fideles. II. p. I. 26.
Delectatio appetitus ſenſitivi de objecto graviter malo etiam ſub conditione, ſub qua eſt licitum, eſt mortalis culpa. I. p. II. 119.
Delectatio moroſa, ſeu deliberata admiſſa de quolibet objecto, vel opere mortaliter malo, eſt mortale etiam ſecluſo omni deſiderio, propoſito, conatu, & periculo illud efficiendi. ib.
Delectatio deliberata de ſolo modo artificioſo patrandi malum, quod ex ſe malum non eſt, vel de aliqua circumſtantia inſolita, ſed non mala per ſe loquendo non eſt mortalis. 120. poteſt tamen eſſe venialis. ib.
Delectatio de ſola cogitatione, ſeu cognitione rei graviter illicitæ non eſt mortalis, modo abſit periculum conſenſus in objectum. 122. licet proinde gaudere de ſcientia rei obſcœnæ ob finem bonum. ibid. ſicuti & de effectu bono ſequuto ex peccato 121.
Delectatio moroſa, ejuſdemque diviſio. 132. quæcumque venerea deliberata delectatio extra Conjugium quæſita aut admiſſa, mortale eſt. ib. eamque neque approbans, neque reprimens poſt ſufficientem advertentiam, & ſi negative ſe habeat ad delectationem veneream reus eſt gravis culpæ. 133. Unde aſpectus, oſcula, tactus impudici in non conjugatis ſunt culpa gravis. 135.
Delectatio venerea, & quis luxuriæ actus in Sponſis, & viduis ſunt mortales. 136.
Delictum in una Religione publicum etiam per Sententiam Judicis Regularis injuſte extra illam revelatur. II. p. I. 182.
Denuntiator differt ab Accuſatore. II. p. II. 124.
Denuntiare. Vide *Accuſare*.
Depoſitio & degradatio quomodo differunt a ſuſpenſione. III. p. II. 75.
Depoſitum quid. II. p. II. 26.
Depoſitarii obligationes. ib.
Deſiderium quolibet rei, vel actionis malæ etiam inefficax illicitum eſt, & habet malitiam vel mortalem, vel venialem pro diverſitate rei, vel actionis. I. p. II. 117. & ſeq.
Deſiderium conditionatum rei vetitæ per ſe loquendo non eſt mortale, ſi conditio appoſita aufert totam, vel ſaltem gravem operis malitiam. 118. Secus ſi inducet periculum probabile conſenſus abſoluti. ib.
Deſperatio quid eſt. II. p. I. 31.
Detractio quid eſt. II. p. I. 176. ex genere ſuo mortale eſt. 177. octo modis fieri poteſt. ib.
Detractio omnis etſi fiat, ex quadam levitate vel loquacitate, & ſine intentione lædendi proximum, ex ſuo genere mortalis culpa eſt contra juſtitiam. ib.
Detractio quæ fit per libellum famoſum, pejor eſt cæteris paribus, quam quæ voce fit. 178.
Detractio, & Contumelia quando ſunt culpa gravis, quando levis. ib.
Detractio, & Contumelia differunt ſpecie. II. p. I. 179.
Hortari, vel incitare alterum ad inchoandam, vel continuandam gravem detractionem vel occaſionem detrahendi

præbere, mortale eſt contra caritatem. & juſtitiam, ib.
Auditor qui lætatur detractione gravi, licet non inducat ad detrahendum, nec incitet ad continuandum, neque exterius ſibi placere ſignificet, peccat mortaliter contra caritatem, & juſtitiam. ib. Item Auditor detractionis gravis licet ad eam non inducat, nec ea lætetur, nec libenter audiat ex curioſitate, peccat mortaliter contra caritatem non impediendo dum impedire poteſt. ib. Et ſi ei reſiſtere nequit, tenetur ſi commode poteſt diſcedere, vel ſermonem aliu vertere, vel faciem triſtiorem oſtendere. ib. & ſeq.
Superior Subditum detrahentem famæ alterius etiam non Subditi non impediens, nec coercens peccat contra juſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem famæ in defectum ſubditi. 180. Item Prælatus tenetur impedire detractiones. ib. Non eſt detractio criminis occulti alterius manifeſtatio. 182. Detrahere Defuncto in re gravi mortale eſt. 183.
Detractoris heredes non tenentur ad reſtitutionem famæ a Defuncto violatæ, 185.
Deo debemus bona intrinſeca, & extrinſeca. II. p. I. 33.
Deus Creaturæ quid præcipere, quid prohibere poteſt. I. p. II. 51.
Deus in ullo legis naturalis præcepto directe, & proprie diſpenſare nequit. ib. poteſt tamen in quibuſdam legis naturalis præceptis improprie diſpenſare. 53.
Diaconus munus ſuum exercens in lethali lethaliter peccat. III. p. I. 7.
Diaconatu initiantur etiam pueri apud Jacobitas. II. p. II. 171.
Diſcipuli ad quid obligantur. II. p. II. 120. in quibus peccant. ib.
Diſcordia quid. II. p. I. 49. Opponitur concordiæ, & eſt gravis culpa. ib.
Diſpenſatio quid eſt. I. p. II. 72. differt ab interpretatione, & privilegio. ib. item a licentia, ſeu permiſſione. ib.
Diſpenſatio ſine juſta cauſa ſcienter data valida eſt ſed illicita. 75. Data ab inferiore, & delegato eſt invalida. 76.
Diſpenſatione valida ſine juſta cauſſa obtenta uti non licet. ib. Sed qui ea utitur cenſuras, & pœnas minime incurrit. ib.
Diſpenſatio obreptitia, & ſubreptitia nulla eſt. 77. quæ dicitur ſubreptitia, quæ obreptitia. ib.
Diſpenſatio quando eſt invalida. ib.
Diſpenſatio ex defectu Cauſſæ finalis nulla eſt. ib.
Diſpenſatio voti quid eſt. II. p. I. 79.
Diſpenſandi poteſtas alia ordinaria, alia delegata. I. p. II. 74.
Diſpenſandi poteſtatem in legibus divinis etiam mere poſitivis nemo habet. ib. Secus in lege humana. ib.
Diſpenſans in propria lege ſine juſta cauſſa peccat. 75.
Diſpenſandi juſta cauſſa eſt triplex. 76. Inter diſpenſatum cum Juſta, & diſpenſatum ſine Juſta cauſſa diſcrimen intercedit. 76. & ſeq.
Diſpenſatio in Matrimoniis. III. p. II. 35. ad diſpenſationem quid requiritur. 37. unde & quomodo obtinenda diſpenſatio. 39.
Pro Diſpenſationibus Matrimonialibus duplex Romæ adeſt tribunal, Pœnitentiariæ videlicet, & Datariæ, ib. a Pœnitentiaria petitur, & conceditur diſpenſatio pro ſolo foro interiori, pro omnibus, & ſolis impedimentis occultis. ib. quid in mixtis. ibid. Dataria pro foro externo. ib. diſpenſatio num a pœnitentiaria, vel Dataria ſit petenda, plura ſunt obſervanda. ibid. & quæ ſervanda a Confeſſariis in ea petenda. 47. formula pro petenda diſpenſatione a Pœnitentiaria, & Dataria, 42. & ſeq
Diſpenſationis reſcripta, & clauſula. 44.
Diſplicentia deliberata de opere bono eſt peccatum. I. p. II. 120.
Diſputatio de fide alia publica, alia privata. II. p. I. 12. quibus privata, quibus publica licet. ib.
Diſputationibus publicis cum Hæreticis Miſſionarii ſe abſtinere debent. ib.
Diſputare de fide quid importat. ib.
Diſtinctio ſpecifica peccatorum unde petatur, I. p. II. 98.
Divinatio quid, & quotuplex, II. p. I. 89. Eſt de ſe

ſemper mortale peccatum, a quo ſola ignorantia invincibilis excuſat. 91.
Divinatores non ſunt abſolvendi niſi omne pactum cum dæmone, & commercium abjurent, ac diſſolvant, aliaque dæmoniacæ artis deſtruant. 92.
Divites tempore caritatis annonæ pauperibus non ſubvenientes quando peccant. II. p. I. 43.
Divortium quando licitum. III. p. II. 11.
Doctores circa opinionem probabilem quid docuerint, I. p. II. 43. & ſeq.
Dolus contractus. Vide *Error*, *Donatio*.
Domicilium quando acquiritur. I. p. II. 69.
Domini ad quid tenentur. II. p. II. 119.
Dominium quid eſt. II. p. I. 127. ejus diviſiones. *ib. & ſeq.*
Dominium ut acquiratur, quid requiritur. 128.
Dominio hominis quæ ſubjiciuntur. 127. Homo non habet jure naturæ dominium in alterum hominem. *ib.*
Dominium vitæ ſuæ homo non habet. 128. nec Reſpublica, ſeu Princeps Dominium habet ſuorum Subditorum. *ibid.*
Dominium in Servos, ſeu mancipia quatuor modis acquiritur. *ib.*
Dominium Animalium quomodo acquiritur. *ib.*
Dominii acquirendi ſpecies. 130.
Dominii qui ſunt capaces. *ib.*
Donatio quid, & quotuplex eſt, II. p. II. 12. Ut valeat quid requiritur. *ibid.* a quo valide fieri poteſt; & a quo non. *ibid.* Quæ Donationes ſunt jure civili invalidæ. 13.
Donatio excedens quinquaginta libras in Gallia non valet ex Edicto Henrici II. niſi Auctoritate publica inſinuata ſit. *ib.*
Donationis nomine venit remiſſio debiti liquidi. *ib.*
Donatio omnium bonorum tam futurorum quam præſentium inter vivos invalida eſt. *ib.* ſecus mortis cauſſa. *ib.*
Donationes Conjugum inter ſe jure communi non ſunt validæ ſaltem irrevocabiliter, adeoque ad arbitrium donantis revocari poſſunt exceptis quibuſdam caſibus. *ib.*
Donatio Patris facta filio nondum emancipato, quæ jure Digeſt. erat nulla, jure Codicis eſt tantum revocabilis, exceptis nonnullis caſibus. *Ib.* In allatis, & ſimilibus caſibus ſpectandæ, & ſervandæ ſunt leges, ac conſuetudines ſpeciales locorum, quæ ſæpe a jure communi Cæſareo diſcrepant. *ib.*
Donatio facta mortis cauſſa in tribus caſibus revocatur *ib.* inter vivos quatuor ob cauſſas. *ib.* Donatio inter vivos acceptata nequit revocari niſi ob aliquas cauſſas. *ib.*
Donans ob certum finem ſi non intendat ad illum obbligare, valida eſt donatio, etſi finis non ſequatur, *ib.* Secus ſi donator intendat obligare Donatarium ad certum finem. 14.
Dubium quid eſt, & quotuplex, I. p. II. 35. negativum num ſit proprie dubium. *ib.* Dubium differt ab opinione, *ib.* Ex dubio facti ſæpe oritur dubium juris. *ib.*
In Dubio agere, vel omittere aliquid eſt peccatum ejuſdem ſpeciei, & gravitatis, cujus eſt peccatum de quo dubitatur, etſi ſecundum ſe ſit licitum. *ib.* In Dubiis Conſcientia, quomodo formanda. 36.
Dubitatio, Vide *Judicium*. *Suſpicio*.
Dubitans num ſolverit debitum tenetur adhuc illud integre ſolvere, ſi certo ſcire nequeat ſe ſolviſſe. II. p. I. 198.
Duces Belli quando contra juſtitiam graviter peccant, & ad reſtitutionem tenentur, II. p. II. 231.
Duellum quid, & quando licitum, II. p. I. 162.
Duellum quod fit auctoritate privata, ſemper eſt mortale, & intrinſece malum, nec unquam licet illud offerre, vel acceptare, *ib.* Duelli pœnæ quæ ſunt. 229.

D*Allæus Calviniſta impugnator acerrimus Confeſſionis Sacramentalis*, III. p. I. 86. *Falſo putat, veteres Scholaſticos dubitaſſe de illius neceſſitate*, ib.
Damni alieni circumſtantiam facit, ut veniale peccatum det, I. p. II. 207.
Delectatio appetitus ſenſitivi abſoluta, & conditionata, I. p. II. 129. *Moroſa quænam eſt*, ibid. *Hæc vel efficacis voluntatis, vel ſimplicis delectationis*, 130. *Unde moralem ſpeciem trahat*, 131, *De ipſa quomodo judicandum*, ibid. *Ejuſdem objectum vel est prava, vel apprehenſio reipſa*. ib.
Delectationes pravæ advertens, & negative ſe habens ad illas, an peccet, I. p. II. 133. *Multiplex & ingruentium periculum iis aſſentiendi*, ib. *Quomodo efficaciter iiſdem reſiſtatur*, 134. *Quid faciant obnoxii delectationibus manantibus ex cauſſa non peccaminoſa*, ib.
Deſuetudo quid, I. p. II. 87.
Diſparitas cultus dirimit matrimonium ex jure tantum Eccleſiaſtico, I. p. II. 86.
Diſpenſatio legum quid, I. p. II. 73. *Facta ſine legitima cauſſa eſt illicita*, 76. *Non tamen invalida*, ib. *Ordinarie eſt ſtrictæ interpretationis*. 71. *Intelligentia clauſularum occurrentium in diſpenſationum Reſcriptis*, ib.
Diſpenſatio Pontificia. *Vide* Pontifex.
Diſpenſare nequit inferior in lege Superioris, 75. *Poteſt ac in caſu neceſſitatis*. 92.
Diſtributionum choralium origo, & uſus, II. p. II. 83. *Ex quanam maſſa deſumantur*, 84. *Non veniunt nomine fructuum beneficiorum*, 85. *Ordinarie non debentur abſentibus a Choro*, ib. *Affertur quintuplex exceptio*, ib. *Cedunt dominio Clericorum*, 86. *An poſſint expeti abſque ſimonia*, ibid.
Doctorum quinam proprie cenſendi, II. 50. & ſeq. *Eorum diſſidia in moralibus non efficiunt dubiam viam ſalutis*, I. p. II. 38.
Dubium morale quid. I. p. II. 38. *Illo implicatus homo peccat agendo, niſi tutiorem ſequatur partem*, 39. *Dubius ſpeculative an etiam dubius practice*, ib.
Dubia Conſcientia. *Vide* Conſcientia.

E

EBrietas quid, & qualis culpa, I. p. II. 226. mala in ebrietate commiſſa imputantur ad culpam ſi ſint prævia, 127. ad evitandam mortem ab altero intentatam non licet ſe inebriare. 226.
Eccleſia ejuſque poteſtas, & jura a Chriſto. I. p. II. 55.
Eccleſiæ poteſtas quoad Rituum inſtitutionem, II. p. II. 144. ejuſque forma nunquam variata. 148.
Eccleſiæ diviſio in Latinam, & Græcam, earumque differentia in Ritibus, & diſciplina, I. p. II. 162.
Eccleſiam Ægyptii nonniſi ſine calceis ingredi fas eſſe credunt, eamque pollui cenſent Neſtoriani ſi cum calceis quis ingrediatur, 167.
Eccleſia quando polluitur, & quæ cum ipſa polluta dicantur, & quando pollutio tollitur. III. p. I. 58.
Eccleſia quomodo execratur, 59. in Eccleſia polluta, vel execrata, & interdicta, divina peragere mortale eſt 58.
Eccleſia Orientalis orthodoxam fidem ſervat, quoad Pœnitentiæ virtutem, & Sacramentum, III. p. I. 140. Eccleſia Armena, II. p. II. 162.
Effectus malus, vel nocivus Proximo ex peccato ſecutus imputatur peccanti, & dat novam malitiam peccato, ſi effectus fuerit præviſus, vel prævideri potuerit. I. p. II. 102.
Electio quid, quot modis fieri poſſit, quæque ad ipſam requirantur, ut valeat, II. p. II. 51.
Eleemoſyna quid, & quale ejuſdem faciendæ extet præceptum, quaque ratione ſit facienda, II. p. I. 42.
Emphyteuſis quid, II. p. II. 40. Emphyteuta ad quid tenetur. *ib.*
Emptio quid, II. p. II. 29. Emptio agri pretio communi num liceat ſcienti latere Theſaurum, quidque de venis metalliciis, aliiſque mineralibus, 32. inducens alium ad emendum majori pretio, quam alias emiſſet etſi non excedente ſummum, peccat, & tenetur ad reſtitutionem, 30.
Emere cenſus, credita, & chirographa minoris, quam contineant, num & quando liceat, 32.
Emptoris obligationes, II. p. II. 17.
Epicheja quid, & quando ea uti licet, I. p. II. 72.
Epiſcopus, Epiſcopi nomen, origo, ac poteſtas. II. p. II. 148. ejus munus, *ib.*
Epiſcopi ſucceſſores Apoſtolorum, *ib.* ſunt ſuperiores Presbyteris, & Diaconis ex jure divino, *ib. & ſeq.*
Epiſcopus præter ſuos ſubditos ordinare poteſt habentes Dimiſſorias, vel ſpeciale privilegium, III. p. I. 158. tri-

pli-

Digitized by Google

pſicitur quis Epiſcopi ſubditus eſſe poteſt, ib. Vide *Ordo*.
Epiſcopus poteſt valide limitate approbationem Confeſſariis quoad locum, tempus, & perſonas, III. p. I. 108. Vide *Confeſſarius*, *Pœnitentia*.
Epiſcopus in mortali conficiens chriſma, ſeu oleum Infirmorum mortaliter peccat. III. p. I. 8. in reliquis ſacramentalibus peccat ſaltem venialiter. *ib.*
Epiſcopi Græci, Syri, Armeni, Cophti, Abyſſini, aliique Occidentis, Schiſmata ſectantes, eorumque poteſtas, dogmata, II. p. II. 156. *& ſeq.*
Epiſcopi poteſtas quoad impedimenta matrimonii, III. p. II. 50.
Epiſcopi neque in Synodis poſſunt derogare privilegiis Regularibus a Sede Apoſtolica conceſſis, I. p. II. 66. poſſunt tamen plura decernere, quibus Regulares obligantur. *ib.* imo & eos punire ſi contra Decretalem Innocentii III. delinquant, *ib.*
Epiſcopi aliique Prælati Papa inferiores non habent poteſtatem ordinariam diſpenſandi in jure communi & legibus Papæ, I. p. II. 75. Habent tamen delegatam in quibuſdam caſibus, *ib.*
Epiſcopi de jure divino reſidere tenentur, & ad quid aliud tenentur. II. p. II. 96.
Epiſcopus, & archiepiſcopus non habent poteſtatem diſpenſandi in legibus Concilii Provincialis, aut Nationalis niſi ex conceſſione ejuſdem Concilii, vel Papæ. I. p. II. 75. Secus de Synodo Diœceſana. *ib.*
Epiſcopus juſta cauſſa deficiente invalide diſpenſat in lege jejunii, abſtinentia &c. I. p. II. 76.
Epiſcopus ab excommunicatione, in quam quis incidit ob hæreſim occultam, num abſolvere poſſit. II. p. I. 14.
Æquivocatio, quid & quotuplex eſt. II. p. I. 124. Æquivocatione indeterminabili exterius nunquam uti licet, neque determinabili *ib.* Quid in caſu, ubi adſit obligatio, vel gravis cauſſa occultandi veritatem, 125.
Error quid. II. p. II. 5. Poteſt eſſe circa ſubſtantiam rei, & *circa* accidens, ſeu accidentalem qualitatem rei, *ib.* Item antecedens, vel concomitans. *ib.*
Error quilibet, circa ſubſtantiam rei, vel naturam contractus, vel motivum intrinſecum ac ſubſtantiale invalidat contractum jure naturæ. 6. Si error ſit circa qualitatem, & non det cauſſam contractui, non irritat contractum. *ib.* Error circa qualitatem invalidat contractum, quando contrahens expreſſe vel implicite non vult contrahere, niſi objectum ſit tali qualitate affectum. *ib.*
Error quoties circa qualitatem dantem cauſſam contractui provenit a parte contrahentis, contractus etſi validus poteſt reſcindi pro voluntate decepti, ſi ſit ſolubilis. *ibid.*
Error vincibilis quando a peccato excuſat. I. p. II. 34.
Euchariſtia quid. III. p. I. 41. eſt verum ſacrificium, 52. ejus materia, 41. ut valide perficiatur, quomodo debet eſſe moraliter præſens conſecranti, 43. una materia ſine altera valide, ſed illicite conſecratur. 44.
Euchariſtiæ forma quæ eſt, & quomodo proferenda, *ibid.* & quomodo Chriſtus peregit. 68.
Euchariſtiæ effectus, & diſpoſitio ad ipſam recipiendam ex parte animæ, 44. & corporis, 50. quibus eam diſpenſare permiſſum eſt, & quomodo diſpenſanda, & adminiſtranda, 52. eam ſub utraque ſpecie dare mortale eſt. *ibid.* aliquando ſumenda eſt ex præcepto, 45. quibus in caſibus non obligat, 50. qui ſunt ab ea arcendi, 52. quæ reverentia eſt aſſervanda, 71. quomodo peragenda, & recipienda. 75. Variatio inter Orientales, & Latinos quoad formam, materiam, adminiſtrationem, aſſervationem, diſtributionem, errores, aliaque. 59. *& ſeq.*
Euchariſtiam conficere aliud eſt ac miniſtrare, 51.
Euchariſtiam peccatori publico non licet dare, niſi ſufficientia veræ converſionis ſigna dederit, 52. aliter dicendum de peccatore occulto. *ib.*
Euchariſtia a nonnullis, præſertim Orientalibus, pueris ſtatim poſt baptiſma diſtribuitur. 76.
Eulogiæ. II. p. II. 153.
Eutrapelia quid. II. p. I. 116.
Excommunicatio quid, & quotuplex, III. p. II. 68. ejus effectus. 69.
Excommunicationes reſervatæ Papæ, 71. Epiſcopis. *ib.*
Excommunicati vitandi, 68. communicare cum illis quando eſt mortale. 70.
Extrema unctio ejuſque materia, & forma. III. p. I. 148. unctiones quinque ſenſuum multi cum Sancto Thoma eſſentiales volunt. 149. plerique tamen ad Sacramenti valorem unicam adſtruunt in quacumque corporis parte. *ib.* ex præcepto tamen ſunt quinque corporis partes inungendæ, & quæ ſunt hæ partes, *ib.* & quid ubi quis aliqua ex his partibus careat. *ib.* Ritus ſervandus in ungendo. 150.
Extrema unctio quomodo dicitur ſecundario Sacramentum mortuorum & peccata remittere. 151. eſt Sacramentum reiterabile, & quando reiterandum, 152. confertur ſolis verſantibus in mortis periculo orto ex aliqua corporis infirmitate. *ib.* quando confertur. *ib.* hoc Sacramentum omittere cum ſcandalo, ſive ex contemptu, grave eſt. *ib.* immo juxta multos eſt præcepti divini illud recipere. *ibid.* ejus effectus qui ſunt, & ut valide, & cum fructu recipiatur quid neceſſarium. 151.
Extremæ unctionis ſubjectum. 155.
Extremæ unctionis miniſter eſt ſolus Sacerdos, 150. & unicus ſufficit, etſi Græci plures expoſcant, *ib.* & Parochus ubi non urgeat neceſſitas, eſt miniſter proprius, niſi de ejus licentia alius eligatur. 151. & tenetur ex juſtitia ſub gravi, illam adminiſtrare ſuis Parochianis; idem dicendum de ſuperiore Regulari quoad ſuos ſubditos. *ibidem*.
Extremæ unctionis materia, forma, ritus; quoad Orientales. 153.

E*Brietas perfecta, vel imperfecta*, II. p. II. 126. *Prior magnum peccatum, præſertim in Sacerdotibus.* 127.
Elegantiæ latini ſermonis, *titulus eſt libri obſceni, & execrandi.* I. p. II. 136.
Epicheja quandoque utendum neceſſario. I. p. II. 72. *Nunquam tantum abutendum.* ib.
Epiſcoporum officia. II. p. II. 98. *Cenſentur nunc tacite annuere, ut Parochi excipiant Confeſſiones hominum aliena Parœcia.* III. p. I. 108. *Facultatem audiendi confeſſiones Sæcularium, ſemel conceſſam Religioſis ſine limitatione temporis, revocare nequeunt.* ibid. *Ad talem revocationem devenire ſolum licet ob gravem cauſſam, pertinentem ad ipſum Sacramentum Confeſſionis.* ib. *Non poſſunt ab audiendis Sæcularium confeſſionibus ſuſpendere omnes ſimul Confeſſarios Religioſos unius Monaſterii.* ib. *Graviſſima cauſſa interveniente id poſſunt in Regionibus dumtaxat a Sede Apoſtolica remotiſſimis.* ib.
Eſtius Gallil. docuit, hominis juſtificati nulla eſſe opera tantum moraliter bona. n. 359. *Contritionem perfectam non ſemper juſtificare.* III. p. I. 81.
Euchariſtiæ materia an poſſit eſſe omphacium, acetum, vinum acidum. III. p. I. 42. *Quænam præſentium venialia peccata per ipſam delentur.* 48. *An per accidens etiam mortalia.* ib. *Homo in ſtatu peccati lethalis eamdem ſumens poteſt ſpectari ſub vario adſpectu.* 49. *Plurimum obeſt defectus actualis devotionis in ea percipienda.* ib. Vid. *Miſſa*.

F

FAllacia ſive dolus quid eſt, I. p. II. 125.
Fama quid eſt. II. p. I. 177. differt ab honore. 176. *& ſeq.* graviter, vel leviter læditur pro gravitate, vel levitate materiæ. 178. quomodo eſt reſtituenda. 182. A famæ reſtitutione, quæ excuſant. 185. Compenſatio in famæ reſtitutione num, & quomodo facienda. *ib.*
Famuli aliis Subditi extra neceſſitatem extremam nequeunt Eleemoſynas facere ex rebus dominorum abſque eorum expreſſo conſenſu. II. p. I. 45.
Famuli ad quid erga dominos ſuos tenentur, II. p. II. 122.
Feminis Domos Religioſorum ingredi non licet niſi in quibuſdam caſibus. 107. Quid hac ſuper re conſtituit Benedictus XIV. 108.
Feminarum Carminatricum benedictiones ad depellendos morbos immunes haud ſunt a ſuperſtitione, II. p. II. 138. idem de unctionibus unguento armarii, *ib.*
Fermenti nomen apud SS. Patres quid, III. p. I. 62. Fermen-

tati pro Miſſæ Sacrificio myſtica ſignificatio, ejuſque uſus apud Græcos. *ib.*

Feſti dies multi ſuam ducunt originem ab Apoſtolis. II. p. II. 146.

Feſtis diebus, quæ prohibentur. II. p. I. 66. Eorum violatio quæ, & quando eſt gravis, vel levis culpa, 67. Choreæ, ſaltationes, aliique Theatrici ludi quando diebus feſtis ſunt mortale, 68. Violatio præcepti de feſtis obſervandis quale peccatum, & quomodo in confeſſione circumſtantiæ ſunt exprimendæ. 70. Quæ opera diebus feſtis exercenda ſunt. *ib.*

Fœtus humanus. II. p. I. 163. Per ſe ſemper mortale eſt directe impedire ne fœtus humanus concipiatur, aut conceptus animetur, vel ipſum fœtum ejicere, *ibid.* Animato fœtui abortum procurans, vere & proprie homicidium committit. *ib.* Non licet præbere Matri, nec ipſi ſumere remedium ea vi ſua ordinatum ad expulſionem fœtus ſive animati, ſive inanimati, etiamſi certa ſit utriuſque mors, ſi non adhibeatur, & probabile ſit Matrem ſervandam eſſe illo adhibito. 164. Matri ratione fœtus quid licet ſumere, vel præbere. & quid non licet. *ibid.* Quid ſi proles ſit animata, vel dubitetur. *ibid.*

Feudum quid eſt. II. p. II. 40. differt ab Emphyteuſi. *ib.*

Feudatarius ad quid tenetur. *ib.*

Fideicommiſſum quid eſt. II. p. II. 49. aliud eſt univerſale, aliud particulare. *ib.* Quid de fideicommiſſo facto in favorem ejus, qui per leges non poteſt hæres, vel Legatarius inſtitui. *ib.*

Fidejuſſio quid eſt. II. p. II. 44. quæ circa ipſam obſervanda. *ib.* pro fidejuſſione poſſe exigi pretium a debitore affirmant multi. *ib.*

Fidelitas quid eſt. II. p. II. 21.

Fides quid eſt, ejus diviſio, ac objectum. II. p. I. 2. Fidei actus neceſſarius neceſſitate medii qualis & quando requiritur. *ib.* Fides explicita incarnationis, paſſionis, mortis, ac Reſurrectionis Chriſti Salvatoris ab Evangelii promulgatione omnibus adultis neceſſaria eſt neceſſitate medii. 3. idem Fides explicita SS. Trinitatis. *ib.* Fidei ſpeciale præceptum de rebus explicite credendis. *ibid.* & quæ explicite credenda, *ib.* quæ addiſcere tenentur Pueri. *ib. & ſeq.*

Fidei divinæ præceptum aliud affirmativum, aliud negativum. 5. Fidei præceptum quando per ſe obligat ad fidei actum eliciendum. 6. quando per accidens. *ib.* Formula actus fidei. *ib.* extat præceptum confitendi exterius fidem ſuo tempore. *ib.* contra fidem, & Religionem ubi fieri poteſt quiſque tenetur impedire peccata. 7. item veritates practicas, ac ſpeculativas a Chriſto traditas facto, & dicto profiteri & tueri. *ibid.* fidem nunquam licet negare ne exterius quidem ad mortem vitandam, & dira ſupplicia. *ib.* nec falſam Religionem verbis, vel facto ſimulare. *ib.* Fidem veram non licet occultare, quoties præceptum confitendi exterius fidem obligat, & urget. 8. num aliquando occultare. *ibidem.* Fidei publica confeſſio quibus in caſibus illicita ſit. *ib.* Fidem facto negare quando dicitur. 9. referuntur hac ſuper re plures caſus ad Miſſionariorum uſus circa cæremonias, obſequia, contumelias, aliaque. *ibid. & ſeq.* Peccata fidei oppoſita. 10. diſputare de fide quid importat. 12. *& ſeq.*

Filiam in adulterio deprehenſam occidere non licet. II. p. I. 162.

Filii erga Parentes ad quid tenentur. II. p. II. 117.

Filii extra neceſſitatem extremam nequeunt ex bonis Parentum Eleemoſynas facere abſque expreſſo eorum conſenſu, II. p. I. 45.

Filius cupiens ingredi Religionem, tenetur in Sæculo permanere, ut Parentum neceſſitati ſubveniat. II. p. II. 118. Quid ſi Parentes in tali non ſint neceſſitate ut multum filio indigeant. *ib.* num profeſſione emiſſa egredi tenetur ut Parentibus ſuccurrat. *ib.*

Filius familias quis dicitur. II. p. I. 130. ejus bona quadruplicia ſunt. *ibid.* In quæ bona habet plenum dominium. 131.

Filius familias quoad res mutuatas. Vide *Mutuum*.

Formido alia logica, alia moralis, I. p. II. 47.

Fornicatio ſimplex quid eſt. I. p. II. 128. Aliæ fornicationis ſpecies. *ib.*

Fortitudo quid eſt, II. p. I. 211. Fortitudinis actus, 212. Vitia Fortitudini oppoſita. *ib.* virtutes fortitudini annexæ, & vitia his oppoſita. *ib. & ſeq.*

Frigidis in Matrimonio conjunctis triennium conceditur ad dignoſcendam impotentiam. I. p. II. 43.

Fructus alii mere naturales, alii mere induſtriales, alii mixti, alii civiles. II. p. I. 139.

Fur ad quid tenetur. *ib. & ſeq.*

Fur non acquirit Dominium rei furtivæ, ſi ea diſcerni poſſit a rebus propriis. II. p. I. 190. quid ubi mixtio bona, vel mala fide ſit facta. *ib.*

Qui rem furtivam emit mala fide ſciens, vel dubitans eſſe furtivam, tenetur eam reſtituere ſi habeat, vel ejus pretium in defectum furis ſi non habeat, nec poſſit recuperare. II. p. I. 194.

Qui rem furtivam emit bona fide neſciens, nec dubitans eſſe furtivam, tenetur eam reſtituere domino etiam non repetenti. *ibid.* Emptor bonæ fidei rei furtivæ eamque conſumens, vel revendens ad quid tenetur. *ib.*

Furtum tripliciter ſumitur. II. p. I. 187. Furti diviſio. 188. Ex genere ſuo Furtum peccatum mortale eſt. *ibid.* Furtum rei levis, per accidens mortale eſſe poteſt. *ibid.* Quantitas requiſita, ut ſit mortale. *ibidem* quando, & quomodo per minuta furta peccatur mortaliter. 189. Ubi plures uni per levia furta grave inferunt damnum quomodo ſinguli peccant mortaliter, & tenentur ad reſtitutionem. 190.

F*Agnanus Profeſ. celebris, & exercitatiſſimus Romanæ Curiæ Praſu*. num. 58. *Peculiari Opuſculo refutavit Probabiliſmum*. I. p. II. 36.

Finis quid. n. 299. *Extrinſecus, & intrinſecus*. ib. *A fine extrinſeco moralitas derivatur in actiones tum ex objecto indifferentes*. n. 301. *tum bonas*, n. 302. & ſeq. *tum malas*. n. 307.

Finis bonus nequit honeſtare actiones per ſe malas, n. 309. & ſeq. *An, & quando manifeſtandus in Confeſſione malus finis pravæ actionis*, n. 307. 308.

Finis ultimum. n. 324. *Honeſte agens quomodo cenſeatur agere ob finem ultimum*. ibidem. *An præceptum extet cunctas actiones ad hunc explicite referendi*. *Vid.* Relatio operum.

G

GEmmæ. Vid. *Lapidicina*.

Geomantia. II. p. II. 236.

Gradus conſanguinitatis, ac regulæ pro eorum cognitione. III. p. II. 17. *& ſeq.*

Gratitudo quid, quæ ejus officia. II. p. I. 223.

Gratiani verba ad *can. 4. diſt. 4. Leges inſtituuntur &c.* cujus ſunt, & quid ſignificant. I. p. II. 61.

Gratulationes feſtivæ pro prima puellarum purgatione in Regno Madurenſi, aliiſque in locis a Sede Apoſtolica reprobatæ. II. p. II. 180.

Gravitas peccati quid, & unde petatur. I. p. II. 112.

Græci abſtinendum putant a ſuffocato & ſanguine. II. p. II. 270. nequeunt ad Maroniticum ritum tranſire. 275. Græcis in Italia, vel alibi ſub Latinis Epiſcopis degentibus in proprio ritu manere permiſſum eſt. 276. eorum ritus quoad Miſſæ Sacrificium. III. p. I. 65. *& ſeq.* Eorum abuſus ab Eccleſia proſcripti. II. p. II. 276.

Greg. Magnus trinam immerſionem apud Hiſpanos auferri permiſit. II. p. II. 240.

Gula quid, quale peccatum, quot modis committatur, quæ remedia, quæ filiæ. I. p. II. 225.

Gulielmus Pariſienſis docuit hominem ſtatim ac peccavit teneri ad confeſſionem. I. p. II. 47.

G*Iraldus Ubald. utilium librorum perductus Auctor*. II. p. II. 54.

Gra-

Digitized by Google

Græci Miniſtri poſteriores ab avita rellbatus diſciplina recedentes ſubiere ingentem jacturam. II. p. II. 79.
Grotii Hug. navi. n. 17.

H

HÆredes Uſurarii tenentur reſtituere pro culpa ipſius Uſurarii, ubi ipſe Uſurarius non reſtituerit, II. p. II. 25.
Hæres qui bona fide aliquid ab Auctore malæ fidei accepit, poteſt ſcribere. II. p. I. 133.
Hæreſis quid eſt. II. p. II. 12. quæ ad hæreſim requiruntur ex parte Intellectus, quæ ex parte voluntatis, quæ ex parte ſubjecti. *ibid*. Hæreſis eſt unum ex graviſſimis peccatis. 13.
Hæreſes plures Orientalis Eccleſiæ quoad ſacros ritus, II. p. II. 142.
Hæretici Sociniani, Calviniani, Lutherani, aliique quid de Sacris ritibus ac SS. cultu ſentiunt. *ib*.
Hæreticus formaliter quis dicitur. II. p. I. 13.
Hæreticus ut quis dicatur quid ſufficit. *ib*.
Hæretici omnes ſunt etiam Schiſmatici. II. p. I. 49.
Hæreticorum Cœnam ſumere, ipſorum cæremoniis, & precibus communicare, eorum Concionibus, ac Conventibus intereſſe, aliaque ſimilia quando Catholicis non licet. II. p. I. 7.
Contra hæreticos præter alias pœnas latas potiſſima eſt excommunicatio major ipſo facto lata. 13.
Homicidium quid eſt, II. p. I. 161. Homicidium caſuale quandonam eſt peccatum, & obligat ad reſtitutionem. 167.
Homicida moriens antequam reſtituat, hæredes ex ejus bonis tenentur reſtituere quantum ipſe tenebatur. 170.
Homines multa poſſunt præcipere, vetare, ac irritare, quæ nec lege naturali, nec poſitiva divina præcepta, vel vetita ſive irrita ſunt. I. p. II. 53.
Homines peccatores Reipublicæ noxios licet occidere auctoritate publica. II. p. I. 161. non vero privata auctoritate propter eorum ſcelera, immo nec verberare. 162.
Homo jure naturæ non habet dominium in alterum hominem, II. p. I. 127. nec dominium vitæ ſuæ. 128. eſt tamen vere dominus ſuæ famæ, & honoris. *ib*.
Horæ Canonicæ quid importent. II. p. I. 59. qui ad eas obligantur. *ib*. Eas omittens omnes, vel ex parte quando peccat. *ib*. & ad quid tenetur. *ib*. In Confeſſione numerus horarum omiſſarum eſt exprimendus, *ib*. Ad debitam earum recitationem quæ requiruntur. *ib. & ſeq.* Earum ordinem invertere quando eſt veniale, quando mortale. 21. Ab earum lectione quæ excuſant. 63.
Hoſtiam non conſecratam pro conſecrata ad quodvis malum vitandum non licet ſcienter miniſtrare, etiam conſentienti, vel recipere. III. p. I. 43.
Humilitas quid eſt. II. p. I. 112. Ejus præcipui actus, *ib*.
Hypotheca quid eſt. II. p. II. 44. differt a pignore. *ibid*. Alia conditionalis, alia tacita. *ib*. Obligationes dantis, & accipientis hypothecam. 45.

H*Abitus vitioſi non perimunt libertatem Indifferentiæ*, n. 241. & ſeq. *Contraria perſuaſio eliditur*. n. 243. & ſeq. *Quomodo dicantur*, in naturam verti. ib.
Habitualis intentionis, ſeu relationis *nomine quidnam intellexerint Scholaſtici veteres*. n. 337.
Hebræi populares haud immunes a reatu Deicidii. n. 280.
Henoch, & Elias non cenſentur eſſe in ſtatu viæ, n. 395. *Ideirco non poſſunt mereri*. ib.
Hennus Franc. comis ſimul, & caſtigatus Theologus, I. p. II. 4.
Homicidium patratum cauſſa tuenda vita culpa vacat. III. p. II. 77. *Poioribus XII. Eccleſia ſaculis inducebat irregularitatem*. ib. *Ideo nil mirum quod illius irregularitatis meminerint S. Thomas, & Scotus*, ib. *Poſtmodum ea ſublata ex Clem. V. & Concil. Viennenſi*, ib.
Honeſtum quod eſt, illud propris bonum morale, n. 55. & ſeq.

I

JActantia quid, & quando culpa gravis. I. p. II. 124.
Jacobitæ, eorumque Patriarchæ, errores, ac damnatio, II. p. II. 158.
Idololatria quid & quotuplex, II. p. I. 89.
Jejunium ubi, & quando obliget, II. p. I. 161. diverſa apud Orientales jejunandi diſciplina, 120. Jejunium Sabbati cur vetitum ab Eccleſia, II. p. II. 170. Jejunio naturali quæ obſtant. III. p. I. 51. Quid circa peregrinos & vagos, I. p. II. 68. Orientalis Eccleſiæ diſciplina circa jejunium, II. p. I. 120.
Jejunium Eccleſiaſticum, quæ requirat, II. p. I. 116. præceptum per ſe obligat ſub mortali. *ib*. quomodo frangatur. *ib*. qui ad illud teneantur, qui excuſentur, ac alia plura, 119. Cœnulæ ſeu collatiunculæ uſus, quantitas ac tempus. 117.
S. Ignatius præſcripſit in ſuis regulis ſequi in quavis facultate ſecuriorem, & magis approbatam doctrinam, I. p. II. 44.
Ignorantia, quid & quotuplex. I. p. II. 112. Ignorantia vincibilis de rebus ſcitu neceſſariis eſt ſecundum ſe peccatum imputabile. *ib*.
Ignorantia vincibilis non affectata minuit malitiam peccati, *ib*. Ubi vero negligentia diſcendi gravis eſt, nunquam eo minuit peccatum, ut ex mortali fiat veniale. 113.
Ignorantia affectata auget malitiam peccati, & non excuſat a gravi pœna. 114.
Ignorantia invincibilis cujuſvis legis etiam naturalis excuſat a peccato formali ſeu imputabili. *ib*.
Ignorantia invincibilis juris naturalis non datur neque circa prima principia morum, neque circa principia nota, vel quæ facile ex per ſe notis colliguntur, 115. Datur tamen in aliquibus circa quædam particularia præcepta juris naturalis valde abſtruſa, & remota a principiis. *ib*.
Ignorantia invincibilis legis irritantis non impedit irritationem actus factam immediate propter bonum commune. I. p. II. 82. Ignorantia invincibilis ſolius pœnæ non excuſat a pœna quæ ſaltem non ſit cenſura. *ib*.
Ignorantia excuſans a culpa, excuſat & a pœna. 80. ſicut & ab irregularitate ex delicto, *ib*. non vero ab irregularitate ex defectu, 81. ignorantia excuſans a culpa mortali, excuſat a pœna gravi legis, & viceverſa, *ib*.
Impedimenta Matrimonii, III. p. II. 13. diſpenſare in his, qui poteſt, 34. quæ obſervanda in diſpenſationibus, 37. Impedimentum quando cenſetur occultum, 39.
Impotentia quoad matrimonium, 33.
Inadvertentia quid & quando peccatum, I. p. II. 115.
Inceſtus, ejuſque diviſio, ac major, vel minor gravitas, I. p. II. 129.
Indignus quis dicitur, II. p. II. 55.
Indignum ſeu ineptum eligere ad officia Sæcularia ſemper eſt mortale contra caritatem, & juſtitiam. *ib*.
Indulgentia quid, & quotuplex, III. p. I. 138. poteſtas concedendi Indulgentias apud quos reſidet. *ibid*. ad Indulgentiam lucrandam quæ neceſſaria, *ib*. quæ ut proſit Defunctis. 139.
Infamia a ſe injuſte illata num tollenda, & compenſanda. II. p. I. 183. Quid de Infamatore. 184.
Infamare ſe ipſum quomodo, & quando licet. II. p. I. 183.
Infans quis dicitur. II. p. II. 8.
Infantes legibus humanis præceptivis non ſubjiciuntur. I. p. II. 66.
Inferior non debet poteſtatem diſpenſandi in lege ſuperioris, niſi ex ejus conceſſione, I. p. II. 74.
Inferiores non poſſunt abrogare leges Superiorum ſine eorum conceſſione. I. p. II. 74.
Infideles tenentur omnibus præceptis Evangelicis, non vero legibus Eccleſiaſticis, I. p. II. 66. quando. & quomodo cogi poſſunt ad fidem ſuſcipiendam. II. p. I. 31. quando cum ipſis communicare liceat, & quando diſputare, & quibus licet, *ib*.

In-

Ingratitudo quid eſt, II. p. I. 123.
Injuria quid eſt, II. p. I. 135. quomodo fit, & num ſine violentia fieri poſſit. ib.
Injuriæ circa bona fortunæ quid complectantur, II. p. I. 187.
Inimicos ex caritate diligere tenemur, II. p. I. 38. quo ordine erga ipſos, ib. & ſeq. venia petentibus eſt danda, ib. eiſque in neceſſitate ſpirituali, & corporali opitulari tenemur, ib. ipſis tamen ſatisfactionem debitam honoris, famæ, pecuniæ &c. non tenemur remittere. 39.
Innocentem occidere directe nunquam licet, II. p. I. 163. licet tamen Civitati cogere Innocentem ad adeundum Tyrannum. ib.
Inobedientia quid eſt. I. p. II. 224. Specialis ſemper eſt culpa gravis, ib.
Inquietudo cordis quid eſt. I. p. II. 125.
Intellectus ut prudenter ſe gerat in dubiis quid agere debet, I. p. II. 44.
Intentio expreſſa ad obligandum in conſcientia non requiritur. I. p. II. 57.
Intentio obligans ſub mortali quando dignoſcitur. ib.
Intentio ſatisfaciendi præcepto quid eſt. II. p. I. 62.
Intentio audiendi Sacrum. II. p. I. 71.
Interdictum quid, ejus effectus & pœnæ. T. III. p. II. 72. & ſeq.
Interſtitia pro ordinibus, III. p. I. 158.
Interpretatio legis quid, & quotuplex, I. p. II. 70.
Invidia quid, I. p. II. 238. Ex ſuo genere eſt gravis culpa, ib. invidiæ filiæ, Invidiæ remedia. 239.
Involuntarium quid & quotuplex? I. p. II. 3.
Ira quid, & quotuplex? I. p. II. 238. ejus filiæ & ejus remedia, ib.
Irregularitas quid eſt. T. III. p. II. 75. ejus effectus. ib. Quotuplex, 76.
Irreligioſitas quid eſt, II. p. I. 92.
Irritatio actus quæ dicitur. I. p. II. 139.
Judex ut recte judicet ad quid tenetur, II. p. II. 121. quid agere debet ubi jus non eſt clarum, ib. & ſeq. quid ſi opiniones ſint æque probabiles, 122.
Judex num capite damnare poteſt quem certo novit innocentem, ſi per teſtes legitime probetur reus, ib. quid in hujuſmodi caſu agere debet. ibid. quid in caſu mutilationis, ib. quid in cauſſis civilibus, & pœnis pecuniariis, ib. Condemnans reum ex cognitione injuſte extorta peccat, & tenetur ad reſtitutionem. ib. ipſi non licet quidquam accipere pro ferenda ſententia ſive juſta, ſive injuſta, 123. neque munera liberalia, ſponte, & ſine ullo onore oblata a partibus. ib. Quid de munuſculis levioribus ex urbanitate oblatis, ib. quid ſervandum circa inquiſitiones. ib.
Judex ad quid tenetur circa pœnæ impoſitionem, 123. Poteſtas judicandi aliquem quatuor modis haberi poteſt, 124.
Judicium quid eſt, II. p. I. 175. aliud leve, aliud grave, ib. Judicium temerarium de re gravi proximum infamante etiam opinativum, quod cum plena advertentia concipitur, eſt mortale contra juſtitiam, ib. & ſeq.
Juſtitia reflexa inniaadobiis, ac controverſis principiis dubium prudenter non reſolvunt. I. p. II. 45.
Juramentum quid eſt, II. p. I. 80. ejus diviſio, 81. ad juramentum duo requiruntur, intentio, & locutio. ib.
Juramentum ut licite fiat, tres requiruntur conditiones, 82. quibus deficientibus an, & quando culpa mortalis eſt, ib.
Juramenta non ſunt modi loquendi, quibus Deus in teſtem non adducitur, 81. idem dicendum de quibuſdam formulis, ib.
In juramento ſi veritas deſit, vel putetur deeſſe, vel dubia ſit juranti, eſt perjurium, & ſemper mortale peccatum etiam in re levi aſſerta, 82.
Juramenti obligatio ad hæredes non tranſit, etſi ipſi ex juſtitia teneantur adimplere juramenta realia defuncti, 84.
a Juramentis quis poſſit diſpenſare, 88.
Juramentum quibus in caſibus non obliget. 84.
Juramentum de futuro ſine promiſſione obligat. ib.
Juramenti promiſſorii, & aſſertorii de futuro obligatio, quæ, & quanta eſt, 83.
Juramentum injuſte extortum obligat, 86. Exterius factum ſine animo jurandi eſt ſemper intrinſece malum, ib. Factum etiam ſine animo jurandi etiam de veritate in contractibus, in judicio, in re quavis gravi ſemper eſt mortale contra Religionem, 86. Etſi factum ſine animo jurandi, ſit ſolum fictio juramenti, tamen eſt obligatio faciendi quod juratur. ib.
Juramentum factum cum animo jurandi, ſed ſine animo ſe obligandi, vel implendi quando eſt obligatorium. 87. privatæ perſonæ non licet exigere Juramentum, nequidem in judicio ab eo qui prævidetur perjuraturus, 88. Licet tamen Judici ad inſtantiam partis. ib.
Juramentum ſive firmet contractum, ſive non eſt validum, & obligat quando poteſt ſervari ſine peccato, & damno alterius. Vide Contractus.
Juramentum promiſſorium habet eaſdem conditiones, limitationes, & extenſiones expreſſas, ac tacitas, quas promiſſio, vel contractus cui adjicitur. 83.
Juramentum promiſſorium ſicut & votum factum in commodum tertii, & ab eo acceptatum non poteſt ſine ejus conſenſu relaxari, nec commutari etiam in melius a Superiore. 88.
Juramenta Communitatis, Collegii, Capituli, quomodo ſervanda. 84.
Jurans cum reſtrictione mentali peccat mortaliter. 87.
Jurans obedientiam alteri ratione dignitatis, & officii tenetur obedire ſucceſſuribus in ea dignitate, ſeu officio. 84.
Jurare licet cum certis conditionibus, 82. immo aliquando adeſt obligatio, ib.
Jurare ſine neceſſitate, vel magna utilitate, peccatum eſt ſaltem veniale. ib.
Jurandi conſuetudinem ſine neceſſitate quiſque ſub mortali vitare tenetur. 88. Idem de conſuetudine jurandi abſque advertentia an juretur occ ne, ib.
Jus quid, & quotuplex. 257.
Juris realis ſpecies, ib.
Juriſdictio quid? III. p. I. 105.
Jus Patronatus quid, & quotuplex. II. p. II. 56. quot modis acquiritur, ib.
Juſtitia quotupliciter ſumi poteſt. II. p. I. 126. Juſtitia ut virtus ſpecialis, quid, & quotuplex. ib.

Janſeniſtæ heretici negando libertatem indifferentiæ peſſumdant univerſum morum doctrinam. n. 152.
Ignorantia quid. n. 189. 195. *Negationis, privationis, pravæ diſpoſitionis,* n. 189. *Facti, & juris,* 190. *Concomitans, conſequens, antecedens,* n. 191. & ſeq. *Vincibilis, & invincibilis.* n. 195. *Vincibilis affectata, & non affectata,* n. 196. *Non affectata vel craſſa, vel ſupina,* n. 197. *Habitualis, & actualis,* n. 198.
Ignorantiam culpabilem, & inculpabilem admittunt Catholici contra Hæreticos. n. 199. 202. *Invincibilis reddit actiones ſimpliciter involuntarias, innocuaſque,* n. 202. 203. *Eam minus apte deſcribunt recentes aliqui Scriptores,* n. 207. 208. 281. I. p. II. 2. *Genuinum exponitur diſcrimen invincibilis, & vincibilis.* n. 229. *Proponuntur in D. Bonaventura canones x. reſpicientes ſingulas ignorantiæ ſpecies,* n. 204. & ſeq.
Ignorantia poteſt eſſe culpa, ſimulque culpa pœna, & cauſa, n. 210. *Peccatum ignorantiæ & peccatum ex ignorantia differunt,* n. 200. 212. *Vincibilis eorum, quæ poſſunt & debent ſciri, eſt ex ſe peccatum, ſive credibilia, ſive operabilia illa ſint,* n. 212. & ſeq.
Ignorantia quidnam circa leges pœnales præſtare poſſit, declaratur vi. theſibus, n. 219. & ſeq. *Invincibilem ſolius pœnæ ſtatutæ humana lege eximere tranſgreſſorem ab eadem pœna, opinio eſt gravium DD.* n. 221. & ſeq. *Invincibilis non excuſat a caſibus reſervatis,* n. 225. *Neque ab irregularitatibus ex defectu,* n. 223. *De irregularitatibus ex delicto diſceptant DD.* n. 223.
Imperium politicum, & deſpoticum. n. 201. 202.
Imputabile quid, n. 391. *Cur tale,* ib. *Illius effectus,* ib. *Mediatum, & immediatum.* n. 392.
Imputabilitas actionum manat ex earum moralitate, n. 390. *Convenit omnibus, & ſolis actionibus voluntatis,* n. 393. *Libertatem in agente neceſſario ſupponit,* ib. *Ejuſdem cognoſcenda criteria,* ib.

Indiffe-

Indifferentia actionum an ſit ſpecies moralitatis, n. 266. *Quid conceptu ſuo præſecat*, n. 268. *Duplex ſpecifica & individualis*, n. 266. *Specifica a Catholicis communiter admiſſa*, n. 367. *Fruſtra reclamant Novatores abutentes Evangelica parabola arboris bonæ, & malæ*, n. 269. 270. *Individualis ſubeſt diſputationi Scholaſticorum*, n. 272. 275. *Status controverſiæ exponitur*, n. 271. & ſeq. *Momenta præcipua utriuſque Partis litigantis*, n. 276. & ſeq.
Infidelitatis ſpecies tres. I. p. II. 66.
Intellectus quomodo concurrat ad voluntatis actiones, n. 114. & ſeq. *Quaſnam partes ſimul cum voluntate gerat in morali actione*, n. 117. 118. *Judicium intellectus practice practicum quid*, n. 115. *An voluntas agens illud ſequatur neceſſario*, n. 116. *In dubiis moralibus in neutram partem inclinatur*. I. p. II. 41. 42.
Interna cordis peccata a multis neglecta, n. 379.
Interpretatio legum definitur. I. p. II. 70. *Duplex nempe & per æquitatem*. ib. *Simplex dividitur in Authenticam, doctrinalem, uſualem*, ib. & ſeq. *Ad doctrinalem multa regula neceſſaria*, ib. *Uſualis quomodo condat jus conſuetudinarium*. ib. *Authenticam eſſe num conſuetudini conveniat*, ib.
Inviti & coacti quo ſenſu dicantur Sacramenta valide ſuſcipere, n. 174. & ſeq.
Involuntarium quid, n. 171. *Aliud per violentiam, aliud per ignorantiam*, n. 172. *Item ſimpliciter, & ſecundum quid*, n. 173.
Illius cauſſæ quatuor. n. 177.
Joſephus hebræus caſtimoniam libere ſervavit inter maximas peccandi illecebras. n. 398.
Irregularitas ex indebito uſu Ordinis ut contrahatur, quænam requirantur. II. p. II. 78. *Ex homicidio patrato ad tuendam propriam vitam, nunc ceſſavit*. V. Homicidium.
Ivo Carnotenſis adinventor Choralium diſtributionum. II. p. II. 83.
Juramentum tripliciter differt a voto, II. p. I. 80

L

Lapidicinæ, Lapilli, Venæ metallicæ &c. cujus ſunt. II. p. I. 229.
Latini in Oriente commorantes jejonia more Orientalium non obſervare tenentur. II. p. II. 179.
Latinizantes, eorumque ritus. II. p. II. 175.
Laudator. Vide *Palpo*.
Legatarii non univerſales non obligantur ad reſtitutionem, ſi relicta hæredibus ſufficiant ad ſolvenda omnia debita relicta portione hæredibus jure debita II. p. II. 49.
Legatum quid eſt, II. p. II. 48. Solvi debet ſtatim poteſt aditam hæreditatem. *ib.* traſmittitur ad hæredes Legatarii. *ib.* Sub modo factum obligat ad modum illum obſervandum, ſi modus ſit in utilitatem tertii, vel Legantis, *ib.* Si ad certam piam cauſſam factum, nequeat illi applicari, debet ab hærede dari in alteram cauſſam impendendum judicio Epiſcopi. 49.
Legata pia contenta in teſtamento ad cauſſas non pias facto, invalido defectu ſolemnitatis, invalida ſunt, & ſtatim ſolvere tenetur hæres ab inteſtato. *ib.*
Legiſlator humanus quas leges ſtatuere poteſt, & quid præcipere. II. p. II. 55.
Legiſlator in materia gravi poteſt obligare ſolum ſub veniali, *ib.* non tamen in re levi ſub mortali, *ib.*
Legiſlator non obligatur legibus Prædeceſſorum, nec ſuis, 67. tenetur tamen ſervare leges a ſe, & a Prædeceſſoribus latas quando materia Principi, & ſubditis convenit, *ib.* Legiſlator tenetur ſuas leges jure naturali ſervare etiam ſeceloſo ſcandalo. *ib.* Legiſlator violans ſuam, vel Prædeceſſorum legem admittit peccatum ejuſdem ſpeciei ac Subditi eam violantes, *ib.* Non incurrit tamen pœnas lege humana impoſitas. *ib. & ſeq.* Ubi vero habet juſtam cauſſam non ſervandi, tenetur non ſervare. *ib.* Sed hæc intelligenda de Legiſlatore habente poteſtatem abſolutam ferendi leges. *ib.*
Legiſlatores Supremi poſſunt cogere Subditos ſub pœnis ad legem recipiendam, 60. Item Violatores puoire non expectata Populi acceptatione. 62.
Leges Civiles, X. annis præſcribuntur, Eccleſiaſticæ. X. etſi plurimi etiam decennio præſcribi volunt. 89.
Leges divinæ mere poſitivæ cum gravi nocumento non obligant. 58.
Leges Eccleſiaſticas quiſnam ferre poſſit, 56. qui Civiles, *ib.* eas nemo ferre poteſt, niſi ſuis Subditis. *ibid.* Leges contrarias legibus ſui Superioris non ferre poteſt. 54.
Leges novæ Eccleſiæ, vel Romani Pontificis Conſtitutiones pro tota Eccleſia latæ quando obligent Orientales, etſi expreſſe non nominentur. 94.
Leges Pontificiæ ut obligent in Provinciis, non ſunt in illis promulgandæ. 60.
Leges humanæ ut obligent non requirunt acceptationem, ſeu conſenſum majoris partis Communitatis. 61.
Legem humanam violans non ſolum peccat contra obedientiam, ſed etiam contra virtutem alterius præcepti. 56.
Leges nonnullæ Religioſorum ac Conſtitutiones obligant tantum ſub veniali in rebus gravibus. 58.
Ad Legis materiæ gravitatem quæ requiruntur. *ib.*
Legis promulgatio quid eſt, 59. differt a divulgatione, *ib.* quid ad ejus promulgationem requiritur. *ib.*
Legis finis duplex. 51.
Legis impletioni ponens voluntarie directe impedimentum peccat. 64.
Legis abrogatio, derogatio, ceſſatio inter ſe differunt. I. p. II. 78.
Legem ſine juſta cauſſa abrogans peccat, *ib.*
Legibus humanis omnes, & ſinguli Adulti ſubjiciuntur, & infantes. 66. quid de Amentibus, Ebriis, & deliirantibus, *ib.*
Legum Correctio vitanda, ubi poteſt. 72.
Leges imperiales ut obligent Provincias, ſunt in illis ſingulis promulgandæ, 59. *& ſeq.* Non niſi poſt menſes duos a promulgatione facta obligant. *ib.* idem de Legibus a Regibus, & Principibus Imperatori ſubjectis.
Leges vero Regum, & Principum Imperatori non ſubjectorum ut obligent non requirunt promulgationem in ſingulis Provinciis, neque duos menſes. *ib.*
Leſio alterius injuſta in bonis Spiritualibus naturalibus quando inducit reſtitutionem. II. p. I. 160. quid in bonis Supernaturalibus. 161.
Læſor non tenetur pro impenſis funeris, II. p. I. 170.
Lex quid eſt, I. p. II. 48. quando obligat, *ib.* Debet eſſe eſſentialiter utilis bono communi. 49. a quo ferri debet, *ib.* Debet eſſe promulgata, *ib.* differt a præcepto, *ib.* num lex omnis neceſſario obliget, *ib.*
Lex quotuplex eſt, *ib.* Lex æterna ſtricte, & late ſumpta quomodo a naturali differt. 50.
Lex ponit rem præceptam in ea virtute ex cujus motivo etiam extrinſeco præcipitur. 56.
Lex fundata in præſumptione periculi ſemper obligat in conſcientia. 58. Secus fundata in præſumptione facti, *ib.* ut obliget, debet eſſe promulgata, 59. Lata, & non promulgata non obligat, *ib.*
Lex quando afficit invincibiliter ignorantem. 60.
Lex generaliter, vel indefinite loquens comprehendit omnia ſignificata propria. 72.
Lex num poſſit licite, & valide abrogari, 78. tripliciter abrogatur, *ibid.* quandonam per ſe ipſam ceſſet, *ibid.* *& ſeq.*
Lex ut abrogetur in aliqua Provincia, per deſuetudinem, vel contrariam conſuetudinem, quid requiritur, *ib.* In dubio num ſit abrogata, *ib.*
Lex divina, lex æterna ſtricte, & late ſumpta, 51. quomodo a naturali differt. *ib.*
Lex naturalis quid eſt, *ib.*
Lex naturalis in gravi ſub mortali obligat, *ib.*
Lex naturalis eſt etiam Evangelica quoad materiam; ſeu rem præceptam, & vetitam. 53. Præcipit ut ſemper ſiant actus honeſti, & boni, *ib. & ſeq.* Proprie mutari non poteſt, etſi poſſit improprie, *ib.*
Lex humana habet poteſtatem præcipiendi actus internos. 53. Ut obliget ſub mortali requiritur materia gravis, 57. Item intentio Superioris graviter obligandi, etſi non expreſſa. 58.
Lex humana num, & quando obligat cum gravi nocumento, ſeu damno. *ib.*

Lex

Lex humana poteſt per ſe obligare cum pericolo, & damno etiam vitæ, 58. & quando ad hoc obligat, ib.

Lex humana in uno loco promolgata non ſtatim obligat ubique, 60.

Lex irritans quæ ſit, & pure irritans, 82. Lex irritans ſimul, & prohibens obligat in conſcientia ad vitandum actum, ib. Secus lex pure irritans, 83. Lex ipſo facto irritans obligat in conſcientia ad omnia, quæ per ſe ex irritatione ſequuntur. ib.

Lex pœnalis, & oneroſa ſtricte eſt interpretanda. 71.

Lex pure pœnalis datur, 79. quæ pœnalis, quæ mixta, ib. Pure pœnalis quomodo dignoſcitur, ib. Quando obligat ad pœnam ante Judicis ſantentiam, ib.

Lex poſitiva quid, & quotuplex, 53.

Lex poſitiva ob paritatem rationis quid importat, 72.

Libellum repudii permiſit Deus, 52. & 53.

Liberalitas quid eſt. II. p. I. 523. ejus officium, ib. ei opponitur avaritia per defectum, ib. prodigalitas per exceſſum. ib.

Libertas phyſica, libertas juris, I. p. II. 20.

Libri pœnitentiales, eorumque auctores. III. p. I. 101.

Librorum hæreticorum lectio ac retentio prohibita ſub excommunicatione & in Bulla cœnæ. II. p. I. 14. lectio libri Hæretici quibus licita, ib. quid nomine libri prohibiti veniat, ib. in hujuſmodi lectione datur parvitas materiæ etſi difficile deſignari poſſit, ib. qui curat ut alius legat ut ipſe audiat, etſi ipſe non legat, peccat, & incurrit cenſuram, ib.

Libros prohibitos vendere ac emere Bibliopolæ non licet, 16.

De Librorum prohibitione Eccleſiæ poteſtas, ac diſciplina refertur, quam circa eoſdem ſervavit, cum nondum ars typographica eſſet inventa; 16. & poſt inventam typographicam artem, ac poſt ortas Lutheri, ac Calvini hæreſes. 18.

Librorum reviſio ante impreſſionem a quo, & quando originem habuit. 19. Librorum prohibitorum Indices, ſeu Catalogi initium unde cœperint, ib. eorum progreſſus, ib. ad eorum præſcriptionem quomodo procedi ſolet, ib.

In legentes, tenentes, ac imprimentes libros prohibitos variæ conſtitutæ ſunt pœnæ, 25. & *ſeq.* Potiſſimum excommunicatio Bullæ Cœnæ in legentes ac retinentes libros Lutheri, Calvini aliorumve Hæreſiarcharum. ib. Item in eorum librorum defenſores, ib.

Libri hæreticorum non tractantes de Religione ſi ab Epiſcopo vel Inquiſitore ſint examinati, ac approbati permittuntur. ib.

Libri Ethnicorum, & Judæorum, & Mahumedanorum in Bulla Cœnæ non prohibentur, ib. Libri de Aſtrologia Judiciaria per Sixtum V. ſub excommunicatione Pontifici reſervata fuerunt proſcripti. ib.

In prohibitione libri etiam Manuſcripta prohibita cenſentur, 26.

Libri Catholici in uno idiomate prohibiti, ſint & in alio prohibiti, ib. facultas legandi libros prohibitos a quo conceditur, ib. Decreta quibus Romæ prohibentur libri, obligant omnes omnino fideles, ib.

Librum famam proximi lædentem, & crimina vera, ſed occulta pandentem nec legere nec audire licet jure naturali, II. p. I. 180. quid de auditis, lectis, & relatis abſque obſervatione. ib.

Licentia Superiorum in Religioſos. Vide *Religioſus.*

Liturgiæ nomen, origo, diſciplina, II. p. II. 163.

Locatio quid eſt, II. p. II. 37. Circa locationem operariorum, & famulorum quæ obſervanda. 38.

Locator ad quid tenetur, 37.

Lucrum omne ex mutuo præciſe ratione mutui uſurarium eſt, & ab omni jure improbatur. II. p. II. 17. Calvini, Molinæi, Salmaſii, aliorumque hac in re opinio, ac diſtinctio hominum in tres gradus, *ibid.* Refellitur iſtorum aſſertio, *ibid.* & *ſeq.* Refellitur pariter Judæorum inter Chriſtianos degentium doctrina hac ſuper re, & Sacræ Scripturæ textus explicantur. 18.

Lucrum ceſſans quid eſt, 21. quid in ejus compenſatione exigi poteſt, ib. Cetera Vide v. *Auctarium*,

Ludus quid eſt, II. p. II. 45. ut ſit licitus quæ requiruntur, ib. & *ſeq.*

Ludus ſumptus pro contractu, ib. ejus conditiones, *ibid.* quibus in Caſibus committitur culpa gravis in ludo. *ibid.*

Ludus Alearum, Taxillorum eſt Clericis prohibitus, II. p. II. 76.

In vetito, ſeu alea aliquid qui lucrans quando tenetur reſtituere lucrum, & qui perdit ſolvere, II. p. II. 48.

Ludi prohibiti qui ſunt, 46.

Luminaria pro Miſſæ Sacrificio. III. p. I. 54.

Luſor quando tenetur ad reſtitutionem ante omnem ſententiam, II. p. II. 46.

Luxus Clericis prohibitus, I. p. II. 77.

Luxuria quid eſt & quotuplex. I. p. II. 127. eſt mortale peccatum, ib. ejus ſpecies, ib.

Luxuriæ peccatum Confeſſarii cum Pœnitente continet malitiam duplicis Sacrilegii, 129.

Luxuriæ peccata non conſummata quæ ſunt. 132.

Luxuriæ filiæ, Luxuriæ remedia, 137.

LEx poteſt eſſe moralis, pœnalis, irritans, num. 217. Legis univerſim ſpectata dotes, I. p. II. 4. Tractatus Canonico-Moralis de Legibus per quam neceſſarius ſcitu, 48. Earum promulgatio. & divulgatio, ibid. Obligatio in actu primo, & ſecundo, ib. Permiſſivæ an obligent, 49. Conſultoria an proprie leges, ibid.

Lex æterna, I. p. II. 50. *Naturalis*, ibid. *Hujus diſcrimen a Syndereſi, & conſcientia*, ibid. *Perperam ejuſdem exiſtentia a quibuſdam negata*, ibid. *Ejus præcepta quid proprie ſunt*, ibid. *Multiplicis generis eſſe dicuntur*, ibid. *Qualia poſſunt ignorari.* ibid. *Variæ hac de re opiniones*, ibid.

Leges pœnales. Vid. Pœnales.

Legi an ſatisfiat, ubi ſervatur animo non ſatisfaciendi, I. p. II. 63.

Libertas natura, gratia, gloria, num. 153. *Natura duplex, a coactione, & a neceſſitate*, num. 154. *Utraque a Catholicis interdum promiſcue nominata*, num. 165. *Libertas a neceſſitate dicitur contradictionis, & contrarietatis*, n. 157. *Alia illius nomenclationes*, num. 158. *Ejuſdem notio genuina proponitur*, n. 152. 157. *Exiſtentia probatur quoad utrumque naturæ ſtatum*, num. 159. *Neque elevatur ob neceſſitatem ſupernaturalis gratiæ*, num. 161. *Quæ a Novatoribus decantatur libertas, eſt reapſe alia, nec ſufficit*, n. 150. 166. & ſeq. *Prædicta libertas a neceſſitate, ſive contingentia, eſt accidentalis actui humano phyſice ſpectato*, num. 147. *Ad ejus autem moralitatem eſt prorſus neceſſaria.* 148. 149.

Liberum preſſe ſumptum differt a voluntario, num. 152. *Quadruplex utrinſque diſcrimen*, num. 162. *Voces tamen liberi, & voluntarii ſæpe a Catholicis promiſcue uſurpata.* num. 164.

Librorum Cenſores præ oculis habere debent certas regulas, n. 72. 73.

Ludus omnis per ſe licitus concurrentibus nonnullis conditionibus. II. p. II. 76. *Alearum ludi Clericis, & Monachis vetiti Eccleſiaſticis Sanctionibus*, ib. *Priſca de iiſdem ludis leges Civiles nunc ferme abrogata*, ib.

M

MAgia quid eſt, II. p. I. 91. alia naturalis, alia ſuperſtitioſa, ib. Eſt ſemper per ſe mortale, a quo ſola ignorantia invincibilis excuſat. ib.

Magi, Malefici, Divinatores non ſunt abſolvendi niſi omne pactum, & commercium cum dæmone abjurent, & diſſolvant, aliaque magicæ artis deſtruant. II. p. I. 92.

Magiſtri, & Pædagogi vices Parentum in diſcipulos gerunt quoad ea, quæ ad ſtudia, & bonos mores ſpectant, II. p. II. 120. in quibus graviter peccant, & quæ eorum obligationes. ib.

Maledicere Creaturis irrationabilibus prout homini ſunt utiles, eſt æquivalenter maledicere homini; prout ſunt

Crea-

Digitized by Google

Creaturæ Dei eſt blaſphemia: & illis maledicere ſecundum ſe conſideratis eſt otioſum, vanum, ac illicitum, II. p. I. 49.
Maledictio gravis effuſa in non Subditum præſentem non ſolum Caritati, ſed etiam juſtitiæ repugnat, ib.
Maledictionem gravem proferre ex animo ut malum grave eveniat, mortale eſt, 48. Idem dicendum de ſibi, vel aliis ex ira grave malum imprecante, ib.
Maleficium quid & quotuplex eſt, II. p. I. 92. quomodo tolli poteſt, ib.
Malefici. Vide *Magi*.
Malitiæ actus quid, I. p. II. 98. Quæ malitia requiritur ad peccatum mortale. 104.
Malitia moralis actus voluntatis alia materialis, alia formalis, I. p. II. 26.
Malum proximo nunquam licet optare, vel imprecari, II. p. I. 48. licet tamen affectu inefficaci malum temporale deſiderare, ac de illo gaudere ob ejus bonum Spirituale, ib. Et ſic pariter licet optare mortem ipſe obventuram Hæreſiarchæ, vel Malefactori Reipublicæ noxio, ib. Item optare malefactori pœnam meritam per Judicem infligendam, ib.
Mancipia, Vide *Servi*.
Mandans quis dicitur, & quando tenetur ad reſtitutionem, II. p. II. 150.
Mandantis, & Mandatarii obligationes, II. p. II. 28.
Mandatum quid eſt? ib.
Manſuetudo quid eſt, II. p. I. 114. per defectum ipſi opponitur nimia diſſimulatio, per exceſſum iracundia. ib.
Manuſcripta in librorum prohibitione etiam ipſa prohibita cenſentur, II. p. I. 26.
Maritus peccat contra juſtitiam, & tenetur reſtituere Uxori, ſi ejus dotem, aliaque ejus bona diſſipet, vel bona communia in notabili quantitate Uxore invita prodige donet, vel in malos uſus impendat, II. p. I. 193.
Maronitæ, eorum Metropolitarum, & Epiſcoporum ſedes, & limites, II. p. II. 157. Maronitæ Gregorianum Kalendarium recepere, 178.
Mater primo triennio alere debet liberos, inde Pater, II. p. II. 127.
Matrimonium contrahens poſt votum Caſtitatis, vel Religionis ſine diſpenſatione peccat graviter, & ſemper tenetur abſtinere a petitione debiti, & poſt mortem Conjugis a ſecundis nuptiis, ac juxta plures Religionem ingredi, II. p. II. 515.
Matrimonium quid, III. p. II. 5. ejus materia, forma, & miniſter, ib. qualis conſenſus ad ejus valorem requiritur, ib. & ſeq.
Matrimonium valet, ſi conditio ſit de præſenti, & extet, vel de præterito, & extiterit, 2. eſt vero irritum ſi conditio repugnet naturæ, indiſſolubilitati, vel fini Matrimonii, ejuſve bono, & fidei. 7. ac ſi conditio non adverſetur ſubſtantiæ, & fini Matrimonii, Matrimonium non irritat in foro externo, licet ſit turpis, ib. nec ad Matrimonii valorem requiritur Parentum conſenſus, ib. & ſeq. quid hac de re in Gallia, ib. valide contrahitur per Procuratorem, & inter abſentes, 8. Item per litteras, ib.
Matrimonium quodlibet abſolute contractum, eſt, ac ſemper fuit inſolubile niſi ea ſpeciali Dei licentia aliter contingat, ib. unde Matrimonium conſummatum Baptizatorum nullo caſu diſſolvi poteſt ab hominibus, 9. quid de Matrimonio infidelium, ubi unus conjugum ad fidem veniat, alter in infidelitate remaneat, ib. Matrimonium baptizatorum ratum, ſed non conſummatum ob duas cauſſas diſſolvitur, 11. conjugum vero ſeparatio aliquando licet, ib.
Matrimonii impedimenta, eorumque diviſio, 13. a quibus impedimentis Pontifices diſpenſare conſueverunt, 17. Banna, & denunciationes quoad Matrimonium obſervanda, 13.
Matrimonium metu initum quando infirmatur, 25.
In celebrando Matrimonio Parochi, ac duorum teſtium præſentia requiritur, & qualis præſentia, 32. quales teſtes, ib. quid de occultis Matrimoniis. 33. quid de Matrimoniis vagorum, & quoad loca Hæreticorum, 32. quid ratione impotentiæ, 33. quid de clandeſtinis, ib.
Matrimonium invalidum quomodo convalidandum. 37. Vide *Divortium*, *Sponſalia*.
Matrimonium, ejuſque diſciplina apud Orientalem Eccleſiam. 51.
Matutinum cum laudibus pro tempore ex conſuetudine recitandum. II. p. I. 60. Num ante miſſam &c. a laudibus licite ſeparatur. ib. quin unum nocturnum ab alio per duas circiter horas. ib.
Medici ad quid tenentur. II. p. II. 131. In extrema vel gravi neceſſitate pauperum tenentur ſub mortali gratis mederi. ib. aliæ eorum obligationes. ib.
Medici, aliique dantes potiones ad procurandum abortum, ſive fœtus ſit animatus, ſive non, mortaliter peccant. II. p. I. 183. Idem dicendum de Mulieribus ſumentibus, & abortui occaſionem præbentibus. ib.
Melchitæ eorumque Patriarcha, II. p. II. 157.
Mengrellenſes quomodo conferunt Baptiſmi Sacramentum. II. p. II. 123.
Mendacium eſt intrinſece malum. II. p. II. 123. Quando eſt gravis, quando levis culpa. ib.
Mercatorum obligationes. II. p. II. 133.
Metus unus levis, alter gravis. I. p. II. 133. ad metum gravem revocatur reverentialis. ib. Vide *Contractus ex metu*.
Metus levis nunquam excuſat a peccato. ib. Gravis quibuſdam in caſibus. ib. metus gravis minuit culpam. ib.
Michael Cerularius omnium primus Latinorum azyma damnavit. III. p. I. 60.
Milites ad quid tenentur ſub mortali. II. p. II. 232.
Militia Clericis eſt vetita. II. p. II. 64.
Miniſter indignus, alius toleratus, alius non. III. p. I. 9. a poſteriori Sacramenta quando recipere licet, ibid. Miniſter Baptiſmi, 28. In Miſſæ Sacrificio peragendo. III. p. I. 64.
Miſſæ Sacrificium, ejuſque effectus, 52. ubi & qua hora celebrandum, 53. quæ ad celebrandum neceſſaria, ib. quæ obſervanda ut rite celebretur. 54. in pollutam, interdictam vel execratam Eccleſia celebrare mortale eſt. 58.
Miſſæ eleemoſyna. 52. vulgari alienove idiomate nunquam celebrare licet. 76. Miſſæ Præſanctificatorum quid, & quibus diebus apud Græcos celebrantur. III. p. II. 126. apud Maronitas. 175. Miſſæ ab Orientalibus dictæ Liturgia. II. p. I.
Miſſæ auditio ejuſque præceptum quomodo adimplendum. II. p. I. Quibus Miſſæ partibus, & quomodo adſtandum. ib. Intentio in audienda Miſſa, 71. Quæ excuſant ab Auditione Miſſæ. 72. Die Natalis Domini non eſt præceptum audiendi tres Miſſas. ib.
Miſſionarii in Miſſionibus quid inſinuare tenentur Fidelibus ab ipſis baptizatis. I. p. II. 92. Quid circa uſum Kalendarii. ibid. Quid circa Controverſias de ritibus, obſequiis, aliiſque, II. p. I. 8. & ſeq. debent Miſſionarii ſe abſtinere a publicis diſputationibus cum Hæreticis. 11.
Miſſionariis non licet Hæreticorum, & Schiſmaticorum in Eccleſiis celebrare. II. p. I. 29. bene vero in Catholicis Eccleſiis ab Hæreticis occupatis. ibid. item in privatis domibus, ib. quibus & quando in navibus. ib. ipſis datur uſus Altaris portatilis, & facultas benedicendi paramenta. ib.
Mollities quid eſt, I. p. II. 529.
Monaſteria Monialium ingredi ſub excommunicatione vetitum eſt hominibus, & feminis. II. p. II. 108.
Monetam falſam pro vera ignoranter tradens ad quid tenetur. 13.
Monopolium quid & quotuplex. 36.
Monopolia auctoritate privata facta ſunt prohibita lege humana, ac divina naturali. ib.
Monopolia quatuor modis fiunt, & quidem contra juſtitiam. ib.
Montes Pietatis a Concilio Lateranenſi V. approbati quomodo ab uſura immunes, 16.
Moribundus quoad confeſſionem, & abſolutionem. III. p. I. a.
Motivum grave nequis prudenter in judicando præferre motivo graviori, aut æque gravi in oppoſitum. I. p. II. 42. quomodo motivum dicitur grave. ib. Motivum grave non ſemper eſt ſufficiens ad prudentem aſſenſum.

ib. ſuam gravitatem emittit in concurſo motivi æque gravis, 46. Motivum quod prudentes contemnitur perinde ſe habet, ac ſi non extaret. *ib.*

Motus inordinati Concupiſcentiæ quando ſunt peccata mortalia, quando venialia. I. p. II. 116.

Motus indeliberati Concupiſcentiæ rationem, & voluntatem prævenientes licet graviter inordinati non ſunt peccata imputabilia, nullo accedente voluntaris conſenſu etiam interpretativo. *ibid.* quod & de aliis motibus internis, pravis cogitationibus ex objecto malis eſt intelligendum, *ib.*

Mutilare ſe ipſum non licet, niſi ad ſalutem corporis, II. p. I. 162.

Mutilor, Vide *Occiſor*, *Læſor*, *Homicida*.

Mutuator ad quid tenetur, II. p. II. 24. Ad quid Mutuatarius. *ibid.* Res mutuata in qua ſpecie, & bonitate eſt reddenda, *ib.* Quando, & quomodo paciſci licet de reddenda re mutuata in eadem menſura, & quantitate, vel pecunia in eadem ſpecie phyſica, 25. Filius familias etiam major ſub patria poteſtate conſtitutus mutuam accipiens ab alio pecuniam abſque Patris conſenſu ex communi non tenetur eam reſtituere in conſcientia ne quidem poſt mortem Patris, ſi eam in ludis & ſimilibus conſumpſit, & non putabatur eſſe ſui juris, *ib.* Vide *Lucrum*.

Mutuum, ſeu mutuatio quid eſt. 24. differt a commodato, locato, donatione, permutatione. *ib.*

Mutuum date qua lege, & quando licet, 21. Mutuo ſunt duo extrinſeci tituli, ob quos licet aliquid ultra ſortem exigere, damnum emergens & lucrum ceſſans, *ibid.* Poſitis certis conditionibus in mutuo licita eſt pactio, ut mutuatarius ſi ad terminum præſtitutum non reſtituerit, aliquid ſolvat in pœnam ſuæ moræ, 23. Nihil licet exigere a pauperibus ratione periculi ſortis orti ex eorum inopia. *ib.* etſi fidejuſſor pro obligatione periculum in ſe ſuſcipiendi juſte accipiat, *ib.* licet tamen juxta multos aliquid ultra ſortem paciſci, & exigere ratione periculi mutuo extrinſeci, *ib.* Sicut & pro extraordinariis facultatibus, laboribus, impenſis, moleſtiis, *ibid.* &c. conditiones requiſitæ valide exigi poſſunt tali titulo. *ib.* lex ſeu conſuetudo Provinciæ non eſt titulus legitimus aliquid ultra ſortem exigendi, 24. idem dicendum de lege, & Sententia Judicis, qua mutuatori adjudicatur aliquid ultra ſortem a tempore interpellationis ſuæ in compenſationem intereſſe, *ib.* Pignus pro mutui aſſecuratione accipiens tenetur fructus ex illo perceptos computare in diminutionem ſortis, deductis expenſis, laboribus, ac operis, *ib.* verum excipiendum tamen eſt feudum in pignus debiti datum domino directo, *ib.* ſicut & feudum pro dote in pignus datum genero, 25. uſurarium, ac illicitum eſt mutuare ob ſpem lucri tamquam finem principaliter intentum, licet ſine ullo pacto. *ib.* etſi uſura non ſit aliquid ſecundario ſperare ex mera liberalitate, & gratitudine, non ut debitum nec intentum ex mutuo, *ibid.* uſura tamen eſt intendere, etſi ſecundario, lucrum ex mutuo ut pretium, vel ut aliquid pro mutuo debitum, *ib.* Mutuum petere ſub uſuris non licet, niſi ob gravem neceſſitatem propriam, vel alienam ſi aliter haberi nequit, *ib.* unde ſecluſa neceſſitate ſaltem rationabili non licet mutuum petere ab uſurario, & accipere ſub uſuris, *ib.*

Mutuans principaliter ob ſpem lucri alias non mutuaturus, tenetur reſtituere accepta ultra ſortem etſi nullum præceſſerit pactum, *ib.* quid ſi mutuatarius ſponte & ex liberalitate mutuanti ejus mentem ignoranti donet, & tamquam ex mutuo debitum accipiat. 27. Si mutuatarius dederit aliquid ultra ſortem tamquam ex mutuo debitum, & mutuans illud acceptarit bona fide, tamquam liberaliter donatum, hic tenetur ubi reſciverit reſtituere acceptum, & fructus extantes, *ib.*

M*Alum morale quid*, n. 259. *Conſiſtit in privatione*. ib. & ſeq.

Malum formaliter, *mutatione circumſtantiarum*, materialiter *dumtaxat malum poteſt evadere*, n. 246. 247. *Malum formale actionum*, *ad peccandum*, *ſat eſt interpretative velle*, 321. 322. Malum minus ex duobus eligendum, *quomodo intelligitur*; n. 309. 313.

Matrimonium ſolemni, non ſimplici, voto ſolvitur, 19. *Validum cenſendum, quamvis contractum coram Parocho invito, ob aliam cauſſam vocato, etiam in aliena Parochia*, I. p. II. 89. 90. *Uſus matrimonii quandonam licitus, aut illicitus*. II. p. II. 315.

Mediolanenſes in Patria morantes non tenentur inchoare antepaſchale jejunium fer. IV. cinerum. I. p. II. 92. *Ineunte tamen prima Dominica Quadrageſima debent abſtinere a cibis vetitis*. ib. *Extra Patriam conſtitutus oportet jejunium auſpicari eadem ipſa iv. fer.* 68.

Mendacium quid, n. 216. 217. *eſt in ſe malum, & nulla circumſtantia poteſt honeſtari*, n. 17. 314. & ſeq. *Secus olim ſenſere Platonici, & Origeniſtæ*, n. 315. *Et modo Proteſtantes*, n. 17. 23. *Eumdem errorem videntur ſaltem practice fovere multi Catholici*, n. 314.

Meritum de congruo, & de condigno. n. 394. *Operis meritorii gloria æterna de condigno ſex conditiones*, n. 385. Dux, *ut homo ſit in ſtatu viæ, & gratia ſanctificantis*, n. 395. 396. Tres, *ut opus ſit moraliter bonum, & ſupernaturali auxilio nixum*, n. 397. *Liberum*, n. 398. *Procedens ex caritatis influxu*, n. 400. Ultima, *ut adſit divina promiſſio danda gloria*, n. 401. *Opera bona ex voto ſeu obedientia peracta evadunt magis meritoria*, n. 303.

Metus quid, & quotuplex, n. 380. *Non tollit, ſed minuit voluntarium*, n. 381. & ſeq.

Militia per ſe licita. II. p. II. 231. *Quænam neceſſaria ad rectum illius uſum*, ib.

Militum officia præcipua. ib. *Sint procul a Venere*, 178. *Spirituali diſcrimini ſunt valde obnoxii*, ib.

Molina Ludov. excellens Opus de Juſt. & Iur. II. p. II. 65.

Morum *nomine quid veniat*, n. 5.

Moralitatis eſſentia ſita in habitudine actus cum regula agendi, n. 251. *Non in libertate actus*, n. 250. 252. *Actus moralis definitio*, n. 253. *Moralitatis ſuprema ſpecies, bonitas, & malitia*, num. 254. *Cauſſa tres, objectum, finis, circumſtantia*, num. 279. *Moralitas actualis, & objectiva*, ib. *Formalis, & materialis*. n. 282. *Objectiva primario convenit actui exteriori, formalis interiori*, n. 381.

Moralis diſciplina præſtantia, utilitas, neceſſitas, n. 5. 8. *Objectum*, n. 6. 97. *Officium*, n. 6. *Finis*, n. 7. *Eadem complectitur proprie dictas demonſtrationes*, I. p. II. 38.

Moralis Philoſophia a Catholicis tradenda legitima methodus, n. 26. & ſeq.

Moralis Theologia accurata definitio, n. 48. *Ejus diſcrimen a Philoſophia Gentilium, & Juriſprudentia Naturali Proteſtantium*, n. 9. 10. *Eam inepta methodo plures Recentiores tractarunt*, n. 233. & ſeq.

Moralium D. D. concordia ſummopere optanda, n. 84. *Debent ipſi puram haurire doctrinam ex Theologicis fontibus*, n. 60. 61. *Mediam viam tenere*, n. 82. 83.

Morales Collationes a Benedicto XIV. plurimum commendatæ, num. 75. *Illarum Præſes qualis eſſe debeat*, numer. 75.

Motiva varia credibilitatis Religionis Chriſtianæ, n. 47.

Mulieres bene moratæ ad publicam conferunt Regnorum felicitatem, III. p. I. 117. *Vanæ & inverecundæ ſient Dei flagella, & difficile corriguntur*, ib. *Harum immodeſtus ornatus origo ſcandalorum*, n. 140. III. p. I. 127. *Olim Romæ ſeveriſſime prohibitus*, n. 1. 9. *A multis Epiſcopis adnumeratus caſibus reſervatis*, II. p. I. 127. *A Confeſſariis non ita facile abſolvenda*, ib.

Mutuari pecuniam ab uſurario interdum licet, n. 247.

Mutui vi nihil licet exigere a mutuatario, ſeu paupere, ſeu divite. n. 23.

N

NEceſſarium neceſſitate medii quid importet, II. p. I. 2. quid neceſſitate præcepti. *ib.*

De Neceſſariis vitæ non eſt obligatio faciendi eleemoſinam. II. p. I. 42.

Neceſſitas, ſeu Indigentia Proximi triplex. 43. Triplex item eſt ſpiritualis neceſſitas. *ib.*

Neceſſitate medii quæ credenda ſunt, II. p. 2.

In extrema neceſſitate Proximi non modo de ſuperfluis, ve-

verum & de neceſſariis ad decenti m ſub mortali quilibet ſubvenire tenetur. 43. Quid & quomodo in gravi neceſſitate. *ib.*

Negotiatio quid eſt. II. p. II. 64. Clericis eſt vetita, ſicut & ſæcularia negotia. *ib. & ſeq.*

Neophyti Tunckinenſes Apoſtatæ ad Chriſtianam Religionem redeuntes. II. p. I. 27. quid circa hos præcepit Congregatio S. Officii, *ib.*

Neſtoriani, eorumque auctor, errores, & damnatio, II. p. II. 160.

Nicolaus Papa I. quæ ſuperſtitioſa declaraverit, II. p. II. 183.

Notarius peccat, & tenetur de damno, ſi ignoret quæ ad ſuum officium pertinent, II. p. II. 130.

Novatores perperam pſalmodiam, cantica, cultum Immaginum, & Reliquiarum, alioſque ritus reprehendunt. II. p. II. 152.

N*Aturalis ratio ex ſe impar detegendo ultimo fini hominum, mediiſque ad eum ducentibus.* n. 21. & ſeq. n. 33. & ſeq. *Idcirco minime ſequeſtranda doctrina divinitus revelata*, n. 26. 32.

Neceſſitas libertati oppoſita deſcribitur, n. 156. *Abſoluta, & conditionata*, ib.

Negotiationis *nomen æquivocum*, II. p. II. 65. *Alia lucrativa*, ibid. *Prior late, aut ſtricte ſumitur pro artificio, aut mercatione*, ibid. *Poſterior eſt œconomica, vel politica*, ib. *Stricte ſumpta Clericis, & Monachis prohibita jure Canonico*, 66. *Noviſſime quoque interdicta a Benedicto XIV. Clem. XIII.* 24. *Multiplex finis hujus prohibitionis*, ibid. & ſeq. *Quinam Clerici præciſe deſignati intelligantur*, 66. *Non lucrativa, ſeu naturalis Clericis permiſſa*, ib. *At non ſine limitatione*, ib. *Similiter lucrativa artificialis permiſſa ſub certis conditionibus*, 67. *Exponuntur fines honeſti artificii*. ib. & ſeq. *Clerici uvas ementes, ut vinum per operarios inde confectum divendant cum lucro, mercationem magis, quam artificium exercere videntur*, 69. *Variorum DD. teſtimoniis id comprobatur*, ib. *Accedit multiplex ratio*, ib. *Mercationem per alios exercere nequeunt Clerici*, 72. *Definitio noviſſima Bened. XIV. dubium omne hac de re ſuſtulit*. ib.

Novatorum falſa doctrina de concupiſcentiæ motibus, num. 128. *Vitioſas putant actiones, quæ ex fide, & caritate non prodeunt*, n. 269. 270. 272. 319. *Cur in cœlibatus negotio peſſime ſentiant*, n. 400. *Oſores ſunt cœlibatus Eccleſiaſtici*, II. p. II. 79. *Plerique nimia ſuperſtitione litant ſoli humanæ rationi*, n. 12.

Novitas quænam a Theologis vitanda, n. 394.

O

OBedientia quid, quotuplex, II. p. I. 123.

Obligatio quid, & quotuplex eſt, II. p. II. 2.

Obligatio reſtituendi ex damnificatione, & ex damno dato. Vide *Reſtitutio*.

Obligationis Referentis, Secretarii, Notarii, Procuratoris, & Apparitoris, II. p. II. 130.

Obligationes Medicorum, Pharmacopæorum, & Chirurgorum, II. p. II. 132.

Obligationes Mercatorum, Opificum, & Operariorum. 125.

Obligationes Perſonarum Judicialium, vel forenſium, II. p. II. 121.

Obſcœna, & turpia loqui, legere, canere vel audire quando eſt mortale, I. p. II. 136.

Obſervantia quid, & quotuplex eſt. II. p. I. 123. Quid obſervantia vana, II. p. I. 90. ejus diviſio, *ib.* quomodo cognoſcitur, quibus modis fit. 91. Eſt de ſe ſemper culpa gravis, & ſola invincibilis ignorantia excuſat. *ib.*

Occaſio peccati quid; & quotuplex, III. p. I. 121.

Occidere homines peccatores reipublicæ noxios licet auctoritate publica, II. p. I. 161. non vero auctoritate privata, immo nec verberare. 162. Nec licet occidere Uxorem, vel Filiam in Adulterio deprehenſam, nec ipſum Adulterum, *ib.* neque licet occidere ſeipſum, neque aliquem volentem, & petentem. *ibid.*

Occidere accuſatores, & falſos Teſtes vitam injuſte oppugnantes non licet, II. p. I. 165. Quid pro defenſione pudicitiæ. *ib.* Quid pro defenſione bonorum fortunæ, *ib.* Quid pro defenſione honoris, & famæ, 166.

Occidere injuſtum invaſorem in alterius defenſionem num licet, II. p. I. 167.

Occiſor quando reſtituere tenetur non ſolum Uxori, & liberis, ſed etiam aliis, & Creditoribus, II. p. I. 170.

Odium quid, & quotuplex eſt, II. p. I. 47.

Odium inimicitiæ erga Deum eſt peccatum omnium graviſſimum. 48.

Odium inimicitiæ erga Proximum eſt peccatum mortale ex genere ſuo *ibid.* Odium vero abominationis erga Proximum eſt levis vel gravis culpa pro modo quo concipitur, *ib.*

Officium ſtudioſe, ac devote recitandum, & articulare, ac ſenſibiliter pronuntiandum. II. p. I. 61. in ejus recitatione quæ intentio requiritur, 62. ſufficit intentio virtualis. *ib.* legens cum ſocio extra Eccleſiam ſatisfacit, 63. ab ejus recitatione quæ excuſent. *ib.*

Omiſſionis cauſſa quando quis peccat, I. p. II. 111.

Omiſſiones omnes actuales, & non tantum earum culpabiliter cauſſam neceſſe eſt confiteri, *ib.* Vide *peccatum Omiſſionis*.

Opinio quid eſt, I. p. II. 41. Quæ eſt opinio probabilis ſpeculative, quæ practice, *ib.* Opinio probabilis differt a conſcientia. *ib.* Ut opinio cenſeatur probabilis etiam ſpeculative quid requiritur, *ib.*

Opinio improbabilis quæ eſt. *ib.*

Opinio intrinſece probabilis, *ib.* Opinio tuta, & tutior quæ, *ib.*

Opinionem minus tutam quando ſequi licet, *ib.* de Opinione probabili Judicium Cleri Gallicani, & Cardinalis Bellarmini, 45.

Opinionem minus probabilem ſtantem pro libertate in concurſu probabilioris ſtantis pro præcepto nunquam ſequi licet, 44. In concurſu duarum opinionum æque probabilium tenemur ſequi tutiorem, & non e contra. 46.

Opinio probabilis & ſecundum ſe conſiderata qualis dicitur, I. p. II. 41.

Opinio æque tantum probabilis ſtans pro libertate poteſt afferre certitudinem moralem, 44.

Opinio probabilis extra concurſum quid confert, 47.

Oratio late, & ſtricte ſumpta quid eſt, II. p. I. 57. Alia mentalis, alia vocalis, *ib.* vocalis alia privata, alia publica, *ib.* frequens Oratio eſt omnibus adultis præcepta, *ib.* & neceſſaria neceſſitate medii ad ſalutem, *ib.*

Oratio debet eſſe pia, & honeſta, *ib.*

Oratio conficta a S. Patritio ad benedicendam aquam reprobatur, III. p. II. 140.

Orandi præceptum quando obligat, II. p. I. 57.

Ordinum diſciplina quoad Orientales. III. p. I. 159.

Ordo quid, III. p. I. 157. Ordinum numerus, materia, forma, miniſter, *ib.* ad ſuſcipiendos licite Ordines requiſita, 159.

Orientales diſſident tum a Latinis, tum inter ſe ob Liturgias & rituales libros, II. p. II. 163. variant etiam quoad ciborum defectum, *ib.* plerique fermentato pane oleum cum ſale admiſcent, III. p. I. 62. Spiritus S. invocationem poſt Euchariſtiæ inſtitutionis hiſtoriam, & Chriſti verba collocant, 71. Circa tempus celebrandi peculiarem diſciplinam habent. 78.

Orientales quibus in caſibus in Conſtitutionibus Rom. Pontificum comprehenduntur, II. p. II. 173. & ſeq. Ad ipſos ſpectant Decreta Conciliorum, quæ in Occidente celebrata ſunt, ex ea parte qua fidei dogmata definiuntur. *ib.*

Oſeæ præcipiens Deus, ut ſibi fornicariam uxorem ſumeret, quid hoc præcepto voluit. II. p. II. 52.

O*Bjectum primaria ſpeciem tribuit humanis actionibus* n. 282. *Quale illud ſit*. n. 283. 284.

Odium naſcitur ex amore, II. p. II. 23.

Officiorum *nomine quidnam ſignificetur*. n. 86. *Ea D. Ambroſio, & aliis Patribus explicata ſecundum rationem ſimul, & revelationem*. n. 27. & ſeq.

Officium Divinum. Vid. Beneficiarius.

Op[illegible]o deſcribitur, I. p. II. 38. *Formido ei adnexa poteſt eſſe*

tum logica, tum moralis. ib. *Poſterior formido comple-ctitur dubium morale, adeoque eliminat moralem certi-tudinem de honeſtate actionis.* ib.
Opinionibus vero communibus, aut magis communibus, opor-tet cordatum Theologum adhærere. n. 51. 52. 64. *Veriſi-miliores, ſeu firmioribus nixas rationibus ſequi ſolent Sacr. Rota, & Sac. Congregatio Concilii* n. 52.
Oratio quomodo prodire debet ex continuato deſiderio carita-tis. n. 380.

P

PActum validum, quam obligationem inducat. II. p. II. 1.
Palamitarum error. II. p. II. 161.
Palpo quis dicitur, & ad quid tenetur. II. p. I. 152.
Panis pro Euchariſtia. III. p. I. 42.
Papæ in diſpenſationibus poteſtas. I. p. II. 74. præſertim quoad vota ſollemnia. *ib.*
Paraecleſia quid. II. p. II. 166.
Parentes ad quid tenentur erga liberos. II. p. II. 115.
Parochi quam ſcientiam habere debent, II. p. II. 96. re-ſidere tenentur jure divino, ceteræque eorum obligatio-nes. *ib.*
Parochianorum ſuorum confeſſiones audire poſſunt in ali-qua Diœceſi, in qua non ſunt adprobati, non tamen al-terius Parochiæ etiam cum facultate proprii Parochi. III. p. I. 107.
Participans ad quid tenetur. III. q. I. 152.
Paſcha, ac circa ejuſdem celebrationem controverſia. III. p. I. 156.
Paſſio quotuplex, & de ipſa quid ſentiendum. I. p. II. 137.
Parœcia quid. II. p. I. 112.
Patriarchæ Orientales, ac Epiſcopi ſibi ſubditos a Pontifi-ciis legibus ex ſola Rom. Pontificia conceſſione diſpen-ſare poſſunt. I. p. II. 25.
Patrono Laico ad præſentandum ſpatium quatuor menſium conceditur. II. p. II. 51. Quid ſi plures Patroni diver-ſas nominent perſonas. *ib.* De Patrono Eccleſiaſtico quid conſtituit Benedictus XIV. *ib. & ſeq.*
Patronus ſeipſum non poteſt præſentare. *ib.*
Peccatum quid eſt. I. p. II. 96. Quid peccatum mere phi-loſophicum, & num detur. 97. Peccatum aliud origi-nale, aliud perſonale, *ib.*
Peccatum non eſt multiplex in eadem actione, vel omiſ-ſione ſi præcepta ſint inter ſe ſubordinata, aut conne-xa, & idem numero objectum per ſe ſpectet ex eodem motivo proximo. 98. Sed probabile eſt, multiplex eſſe numero peccatum in confeſſione declarandum, ſi præce-pta ſint inter ſe diſparata, *ib.*
Peccatum mortale quid, quid veniale. 103. Eorum diffe-rentia. *ib.* Peccatum eſt eſſentialiter voluntarium. *ib.* Ad peccatum mortale quæ requiruntur, *ib.* quæ malitia. 104.
Peccatum mortale eſſe poteſt imputabile ſine advertentia actuali malitiæ. 104. Ad peccatum mortale etiam ſecun-dum ſe imputabile ſufficit advertentia virtualis, & in-terpretativa malitiæ, aut periculi illius, *ib.*
Peccatum mortale eſt agere, vel velle aliquid graviter il-licitum ob finem bonum. 105.
Peccatum mortale, ex genere ſuo, 106. duplex eſt, *ib.* fieri poteſt veniale, *ib.*
Peccatum commiſſionis quid eſt, 110. quid peccatum omiſſionis, *ib.* moraliter differunt inter ſe, & juxta aliquos ſecundum gravitatem ſpecificam. 111.
Peccatum commiſſionis eſt notabiliter gravius, *ib.* ex quo æſtimanda ſpecies, & gravitas eorum, *ib.*
Peccatum omiſſionis externum admittitur eo ſolo tempore quo urget præceptum faciendi actum, *ib.* Ponens cauſ-ſam, ex qua prævidet probabiliter ſequentiam omiſſio-nis, *ib.* idem dicendum de exponente ſe ſcienter mo-rali periculo omittendi. *ib.* Ponens omiſſionis cauſſam, qua ſit impotens ad præceptum implendum, probabili-ter non ſolum peccat quando eam ponit cauſſam, ſed etiam dum re ipſa actum præceptum omittit, niſi ejus culpabilem cauſſam retractet, cum poteſt. *ib.*
Peccatum ex infirmitate quale dicitur, quale ex malitia 116. Peccatum ex infirmitate, ſeu paſſione ex ſuo ge-nere gravius eſt peccato ex ignorantia non affectata, *ib.*
Peccatum minus ſuadere volenti committere gravius non licet, loquendo de ſuaſione, aut alia inductione directa. II. p. I. 54.
Peccatum in loco Sacro commiſſum quando contrahit ſpe-ciem ſacrilegii. II. p. I. 96.
Peccati gravitas quid eſt, I. p. II. 102. unde petitur hæc gravitas, *ib.* eſt major, aut minor. *ib.*
Peccati alieni Reus multipliciter quis eſſe poteſt, illud-que contrahere. *ib.*
Peccatorum ſpecifica diſtinctio unde petitur, 96. unde nu-merica, *ib.*
Peccata quomodo multiplicantur ſecundum numerum in-tra camdem ſpeciem. 99.
Peccata quæ interius conſummantur quæ ſunt, & quomo-do multiplicantur. 100.
Peccata dubia quomodo dignoſcuntur. 105.
Peccata mortalia, vel venialia ex genere ſuo quænam ſunt. 106.
Peccata venialia quantumvis multiplicata non poſſunt per ſe efficere unum mortale, niſi eorum materiæ vel effe-ctus uniantur, 107. diſponunt tamen multa venialia ad mortale. 112. Quomodo diſponunt. *ib.* Volens vero om-nia venialia committere, & ſola mortalia vitare juxta aliquos mortaliter peccat. 108. Si vero plurium venia-lium materiæ, vel effectus moraliter uniantur, & unum objectum grave conſtituant contra unum præceptum, tunc mortale peccatum eſt. 109.
Peccata commiſſa ex prava conſuetudine, quam quis emen-dare non curat, æquivalent peccatis malitiæ. 117.
Peccata Capitalia, quæ & qualia ſunt. 123.
Peccata Religioni oppoſita quæ ſunt. II. p. I. 88. quæ oppoſita fidei. II. p. I. 10.
Peccat mortaliter qui facit, quod falſo putat eſſe illici-tum, non diſtinguens num veniale, an mortale ſit, I. p. II. 33. Ad non peccandum requiritur tale judicium certum ſaltem certitudine morali prudenter excludente dubitationem & peccati formidinem ſaltem rationabi-lem. 35.
Peccata ſola venialia confiteri ſine contritione formali, & efficaci ſaltem de aliquo, mortale eſt, III. p. I. 86. peccata quomodo Confeſſuri aperienda, 88. Peccata du-bia aperienda in confeſſione, *ib.* ſed dubia ut dubia, certa ut certa. 92. Item mortalia ex oblivione, vel alia de cauſſa omiſſa, ſunt in ſequenti confeſſione declaran-da, 108. Item qui tantum confuſe, & generice ob ignorantiam numeri, ac ſpeciei, ſi inde recordetur di-ſtincte, & ſpecifice, *ib. & ſeq.* ſicut ob circumſtantiam in confeſſione oblivione omiſſam, peccatum pertinens ad circumſtantiam eſt iterum confitendum, *ib.* Vid. *Con-feſſio*, *Pœnitentia.*
Pecunia occulta in domo aliqua inventa non eſt invenien-tis. T. 11. P. I. 129.
Pœna alia proprie, alia improprie dicta. I. p. II. 75. alia lata, altera ferenda, *ib.* Item paſſiva, privativa, & acti-va, *ib.*
Pœnæ latæ contra Hæreticos quæ ſunt, II. p. I. 13. Quæ contra Simoniacos, 129.
Pœnitentia, Virtus, & Sacramentum. III. p. I. 79. ejus materia, *ib.* ejus forma, 141. ejus diviſio in publicam, & privatam, 141. Publica pro peccatis publicis, non ta-men ſine Epiſcopi licentia cum certa ſollemnitate, 69. publicæ pœnitentiæ gradus, ſpecies, & variatio, 141.
Pœnitentia ad venialium remiſſionem qualis eſſe debet, 82.
Pœnitentiam exequens in peccato mortali peccat ſaltem venialiter, 100. Pœnitentia a Confeſſario impoſita ne-quit a pœnitente mutari propria auctoritate, etſi in opus melius, nec per alium perſolvi, 105.
Pœnitentia medicinalis non eſt imponenda in eo, ex quo oriri poteſt ſuſpicio vel notitia peccati pœnitentis, ni-ſi ſit medium neceſſarium ad vitandum relapſum. *ib.*
Pœnitentia Clericorum. 141.
Pœnitentiæ miniſter quoad Græcos, 144. Cetera vid. *Sa-tisfactio*, *Confeſſio*, *Contritio*, *&c.*
Pœnitens in confeſſione quoad circumſtantias, 88. quoad complicem, 90. aliquando tenetur adire alium Confeſ-ſarium ad impediendam complicis manifeſtationem. 89.

ſci-

tenetur acceptare, & implere pœnitentiam rationabilem injunctam, 99. eam, vel notabilem ejus partem omittens pro mortali impoſitam, mortaliter peccat, *ib.* tenetur ſupplere levem Pœnitentiam a Confeſſario impoſitam. 100.

Pœnitentis nomen inquirere non licet, 90.

Penſio quid eſt, II. p. II. 58. quid circa eam obſervandum, *ib.* ut licite, & valide acquiratur, quanot requiruntur, *ib.* quomodò extinguitur, *ib.*

Penſiones plures habere non licet quando una ſufficit, *ib.*

Penſiones debitas conjungere ſorti, & per illam eas augere, & poſtea exigere majorem penſionem non licet, II. p. II. 40.

Penſionarius Clericus, qui non eſt aliunde obligatus ad horas Canonicas tenetur ſub mortali recitare quotidie officium parvum B. M. V. & ſi omiſerit non facit fructus ſuos, 58.

Peregrini leges ſui Territorii non tenentur ſervare, quando extra illud verſantur, I. p. II. 68. Nec præcepta juris communis, ſi ubi ipſi verſantur ex conſuetudine ſeu privilegio non ſerventur, *ib.* Tenentur ſervare leges, & conſuetudines ſpeciales loci, in quo morantur etiam ad breve tempus. 70. Quomodo fiunt Subditi Principis loci per quem tranſeunt, *ibid.* Quibus loci legibus tenentur. *ibid.*

Peregrinationes commutantur in jejunia, Eleemoſynas, aliaque pia opera, II. p. I. 80.

Perfidia quid, & qualis culpa eſt, I. p. II. 125.

Permiſſive eſſe, & eſſe præceptive de jure naturali quid importat, I. p. II. 50.

Permutatio rerum ſpiritualium inter ſe ſimoniaca non eſt, neque illicita, ſi annexum non habeat aliquod temporale commodum & nullum interveniat pretium, II. p. I. 202. *& ſeq.*

Permutatio Beneficii quid eſt, II. p. II. 52. quæ ad ejus permutationem requiruntur, 53.

Perſeverantia quid eſt, II. p. I. 113.

Pertinacia quid eſt, I. p. II. 124. quando eſt gravis culpa, *ibid.*

Pharmacopœorum obligationes, II. p. II. 232.

Photius ejuſque ſchiſma, II. p. II. 273.

Pietas quid eſt, II. p. I. 123.

Pignus quid eſt, II. p. II. 44. differt ab hypotheca, *ibid.* Obligationes dantis, & accipientis pignus, 45.

Poligamia poſt Evangelium illicita, III. p. II. quomodo eam Deus permiſit, *ib.* & I. p. II. 52.

Pollutio voluntaria per ſe ſemper eſt peccatum, I. p. II. 129. Pollutio in ſomno quando eſt grave peccatum, 131. Pollutio quomodo, & quæ præter ipſam in confeſſione exprimenda, *ib.* Num eam in ſomno contingentem licet unquam deſiderare ſecluſa delectatione, & de ea in ſomno culpabiliter eveniente gaudere præciſe ob levamen naturæ, *ibid.* Mortale eſt ponere ſine urgenti neceſſitate actionem, ex qua tamquam ex cauſſa proxima prævidetur ſecutura pollutio, vel delectatio venerea, etſi non intendatur, *ib.*

Pollutio ex aſpectu, tactu, aliiſque motibus, diſpoſitionibus, ac cauſſis quando eſt mortale peccatum, *ibid.*

Pontifex eſt Supremum Eccleſiæ caput, & Petri Succeſſor, II. p. II. 152.

Pontifices in diſpenſando quid animadverterunt, I. p. II. 41.

Popinarum ingreſſus abſque neceſſitate eſt Clericis prohibitus, II. p. II. 77.

Poſſeſſio quid, & quotuplex. II. p. I. 235.

Poſſeſſor bonæ fidei ad quid tenetur, II. p. I. 245.

Poſſeſſor bonæ fidei ſi occurrente dubio non exquirit diligenter veritatem, peccat mortaliter; & ſi inde agnoſcat certo dominum verum rei, tenetur illi reſtituere rem, & ex eo tempore quo dubitare cœpit fructus, 297. Qui antequam poſſideat dubitat, utrum res ſit aliena, poteſt eam accipere titulo venditionis &c. modo accipiat ex intentione eam reſtituendi domino, ſi poſt diligentem inquiſitionem invenerit, *ib.* Item ſi dubitans an res ſit aliena, præoccupavit illius poſſeſſionem a nemine occupatam, *ib.* Ubi vero nullus eorum, de quibus dubitatur, an ſint domini rei, rem poſſidet, ſi dubium ſit æqualiter inter illos dividi debet. *ib.*

Poſſeſſor malæ fidei quis dicitur, & ad quid tenetur, II. p. I. 140.

Poſſeſſor injuſtus tenetur rem alienam reſtituere ſi illa non erat peritura apud dominum, niſi per injuriam alterius, *ib.* Item ſi res periit dolo, vel injuria injuſti Poſſeſſoris tenetur ejus pretium reſtituere, etiam ſi apud ipſum caſu peritura fuiſſet, *ib.* Sicut tenetur reſtituere rem alienam, quæ apud ipſum periit, ſi non ſit omnino certus caſu perituram fuiſſe apud dominum, *ibid.* Immo juxta multos etiamſi res certo fuiſſet peritura apud dominum caſu, vel juſta hoſtium ſpoliatione, *ib.*

Poſtulatio quid eſt. II. p. II. 51.

Poteſtas diſpenſandi quotuplex. I. p. II. 74.

Poteſtatem diſpenſandi in legibus divinis etiam mere poſitivis nullus homo habet. *ibid.* habet tamen poteſtatem diſpenſandi in lege humana, *ib.*

Precarium quid eſt, II. p. II. 27.

Præceptum quid eſt, I. p. II. 48. differt a conſilio. *ib.* Præcepti diviſio. 49.

Præceptum ut Subditum obliget ex illa virtute, ex cujus motivo imponitur, quid requiritur. 56.

Ad ſatisfaciendum Præcepto quæ requiruntur. 62. Ad ſatisfaciendum præcepto negativo nulla requiritur intentio, *ib.* requiritur tamen pro affirmativo. *ib.* Præcepto non ſatisfacit qui facit opus cum peccato repugnante ſubſtantiæ præcepti. 64.

Præceptum ſufficienter propoſitum ad obligandum, eſt obſervandum. 42.

Per unum eumdemque actum plura præcepta adimpleri non poſſunt, ubi non conſtet de tali intentione præcipiente. 64. Per plures actus pluribus præceptis eorum tempore ſatisfieri poteſt. *ib.*

Præceptum in parte adimplere tenetur (ubi de re diviſibili,) qui totum non poteſt. 65.

Præceptum de non comedendo carnem cum ſanguine quid ſignificabat. II. p. II. 141.

Præceptum confitendi exterius fidem ſuo tempore extat, II. p. I. 6. quando obligat. *ib.*

Præceptum diligendi Deum ex toto corde, quomodo intelligendum. II. p. I. 33.

Præceptum caritatis ad amandum Deum quando obligat. II. p. I. 35. quando ſub mortali per ſe obligat ad eliciendum actum internum amoris Dei ſupra omnia propter ſe, *ib.* quando obligat ex virtute Religionis. *ib. & ſeq.*

Præceptum ſpeciale diligendi Proximum datur non tantum ex actu externo, ſed etiam interno, & amore benevolentiæ, II. p. I. 37. Hujuſmodi præceptum ut affirmativum ad quid obliget, ad quid ut negativum. *ib.* Regulæ duæ generales pro hujuſmodi præcepto ex ſcriptura. 38.

Præceptum caritatis erga proximum obligat etiam erga inimicos perinde ac tales non eſſent, *ib.*

Præceptum Decalogi de Sanctificatione Sabati. II. p. I. 66.

Præceptum de Sanctificatione Feſtorum, *ib.*

Præceptum de audienda Miſſa. 71.

Præcepta duo ſi occurrant, quæ ſimul ſervari nequeunt, ſervandum eſt majus. I. p. II. 65.

Præcepta Propoſitorum Generalium Societatis Jeſu quomodo obligant donec non revocentur. I. p. II. 50.

Præcepto *non concupiſces* quæ prohibentur. I. p. II. 116. Ex præcepto caritatis tenemur omnes actiones noſtras referre ad Deum. II. p. I. 37.

Præcepto *non occides* quid prohibetur, II. p. I. 182.

Prædicatores in Regnis Sinarum circa Crucifixi Imaginem quid agere debent, II. p. I. 10.

Prælati habentes poteſtatem diſpenſandi quoad leges, vota, & juramenta, poſſunt etiam ſecum diſpenſare ſaltem indirecte, I. p. II. 75.

Prælati, Parochi, aliique Superiores tenentur inquirere neceſſitates corporales, & ſpirituales ſuorum Subditorum. II. p. I. 46.

Prælati Religionum peccant contra Paupertatis votum, & juſtitiam, ſi bona Conventus aliter impendant, vel donent, quam Ordinis ſui regula, vel approbata conſuetudo, aut ſuperior Prælatorum voluntas permittit. II. p. II. 203.

Præſcriptio quid eſt, II. p. I. 258. Per præſcriptionem vere acquiritur in foro conſcientiæ dominium rei alienæ

abſ

abſque conſenſu, & culpa prioris domini, *ib. & ſeq.* Ad legitimam præſcriptionem quæ conditiones requiruntur. 132.

Ad præſcribenda bona immobilia contra Eccleſiam Romanam requiruntur centum anni. 133. Contra alias Eccleſias, Hoſpitale, Monaſterium vel pias cauſſas, quadraginta, *ib.*

Ad præſcribenda immobilia privatorum cum titulo requiruntur decem anni inter præſentes, viginti inter abſentes. *ib.* Quid ſi dominus fuit partim præſens, partim abſens. *ibid.*

Hæres, qui bona fide aliquid ab Auctore malæ fidei accepit, nunquam poteſt illud præſcribere. *ib.* Qui tamen bona fide ab Auctore malæ fidei accepit alio titulo, quam hæreditatis, poteſt eam præſcribere tempore ordinario. *ib.* Quæ præſcribi nequeunt, *ib.*

Præſentatio quid eſt. II. p. II. 50.

Præſumptio quid eſt, I. p. II. 124. quibus rationibus eſt mortalis culpa, *ib.*

Præſumptio periculi quæ eſt, quæ præſumptio facti, I. p. II. 58.

Pretium, ſeu quodvis temporale ſimoniace acceptum, reſtitui debet etiam Jure divino naturali, II. p. I. 128.

Principes mere Eccleſiaſtici leges ferre nequeunt, niſi de rebus ſpiritualibus. I. p. II. 54. Sæculares de Sæcularibus. *ib.* Poſſunt tamen, & debent fidem, & Eccleſiam tueri, adeoque curare ut leges obſerventur, *ib.*

Principes Eccleſiaſtici, & Sæculares poſſunt ferre leges fidelibus in conſcientia obligatorias. 56.

Princeps poteſt valide etiam ſine juſta cauſſa abrogare legem a ſe, vel a ſuo Prædeceſſore, aut inferiore latam. 74.

Privilegium quid eſt, I. p. II. 83. differt a diſpenſatione, *ib.* ejus diviſio, *ib.* Privilegium quis poteſt concedere, 84. multis modis ammittitur. *ib.* non ceſſat morte concedentis, 85.

De Probabiliſtarum principiis quid dicendum, I. p. II. 33.

Probabiliſmi Auctor quis fuit, 44. qui ejus primi impugnatores. *ib.*

Probabilitas quid & quotuplex eſt. 41.

Procurator, Oeconomus, non poſſunt quidquam dare, impendere, alienare pro libitu, ſed ſecundum regulam Ordinis, & Superioris voluntatem. II. p. II. 102.

Proditio quid, & qualis culpa, I. p. II. 125.

Profeſſio religioſa, II. p. II. 99. ad ejus valorem quæ requirantur. *ib.* fieri poteſt vel expreſſe, vel tacite, *ibid.* Pro profeſſione nulla intra quinquennium a die profeſſionis poteſt reclamari. *ib.* Pro profeſſione initio nulla quid neceſſe ut fiat valida. *ib.* Profeſſio Religioſa hominis debitis gravati valida eſt. II. p. I. 157.

Per profeſſionem cetera vota ſimplicia extinguuntur, & quomodo. II. p. II. 99.

Profeſſus obligatur tendere ad profeſſionem. *ib.*

Promiſſio quid & quotuplex eſt. II. p. II. 9. ut valeat, & obliget, quæ requiruntur, *ib.* Promiſſio, & donatio non obligant, & ſemper revocari poſſunt ante acceptationem, 10. excipiuntur tamen pollicitationes Civitati, Eccleſiæ vel ad pias cauſſas factæ, *ib.* An quævis promiſſio etiam gratuita obliget ſub mortali in re gravi. *ib.* Eamque non implens tenetur reſarcire damna inde ſequuta, etſi ficte promiſerit. 11.

In violatione promiſſionis gratuitæ major quantitas requiritur ad mortale, quam oneroſæ. *ib.*

Promiſſio facti alieni obligat ad procurandum ſincere, & bona fide factum alterius. *ib.*

Promiſſio, & pactio de re illicita facienda non obligat, & nulla eſt jure naturali ante executionem. *ib. & ſeq.*

Promiſſio acceptata, & valida quibus in caſibus deſinit obligare, 12.

In Promiſſione gratuita facilius ſubintelliguntur aliquæ conditiones, quam in oneroſa. 12.

Promiſſiones jure poſitivo irritæ. 11.

Promiſſor ex multorum ſententia poſt opus malum patratum obligatur ad ſolutionem pretii promiſſi, ſi datio, & acceptatio nulla lege ſint prohibitæ, nec irritæ, *ib.*

Proximus quomodo diligendus, II. p. I. 40. quo ordine, 41. quomodo ſubveniendus de corporalibus in extrema, quomodo in gravi neceſſitate, 43.

Prudentia quid eſt, II. p. I. 100. Peccata ſpecialiter Prudentiæ oppoſita, alia ſunt per exceſſum, alia per defectum, *ib.*

Pſalmodia quando in Eccleſia invecta. II. p. II. 152.

Pueri Septennio completo obligantur præceptis, I. p. III. 84. quando tenentur ad Communionem. III. p. I. 42. initiantur Diaconatu a Jacobitis, II. p. II. 171.

Pupillus, Pubes, qui dicitur, II. p. II. 8. Pupillus infantiæ proximus ne naturaliter quidem obligatur ob defectum judicii, 9. pupillus pubertati proximus, & minor obligantur non civiliter, ſed naturaliter, ſi cum conſenſu Tutoris, & Curatoris contrahant de bonis mobilibus non pretioſis, ſecus de immobilibus, & mobilibus pretioſis. *ib.* Pupillus pubertati proximus ſine auctoritate Tutoris valide contrahit cum majore in ſuum commodum, non vero in ſuum incommodum, *ib.*

Pupillus ſive minor tenetur ſolvere pecuniam, quam ſine conſenſu Tutoris, vel Curatoris mutuam accepit, ſi eam in uſus neceſſarios, vel utiles impenderit. *ib.*

PArentibus nimium indulgentibus imputantur peccata filiorum. n. 141.

Paſſio univerſim quid eſt, n. 86.

Paſſiones pro ſenſu ab Ethicis ſumantur, n. 226.

Peccatorum diſtinctio phyſica, & moralis, 98. *Moralis ſpecifica unde petatur,* 99.

Peccata venialia plura ex ſe non conſtituunt unum mortale, ſed ad ipſum dumtaxat diſponunt, 110.

Peccatum Adæ imputatur omnibus hominibus. n. 126. *Reliqua ab eo diverſa non ſunt niſi propria voluntate,* n. 127.

Peccatorum cognitio Confeſſariis neceſſaria, Vid. Confeſſarii.

Peculium Clericorum, Vid. Clerici.

Peregrini videntur ſubjecti legibus peculiaribus locorum, I. p. II. 69. *Varia circa eoſdem poſſunt moveri dubia,* ib. *Extra Patriam uti nequeunt ſuis privilegiis localibus exorbitantibus a jure communi,* 68. *Leges in Patria vigentes non tenentur ſervare in locis, ubi eas abrogatas cernunt,* ib.

Perplexitas. Vid. Conſcientia perplexa.

Philoſophorum Gentilium errata palmaria in rebus morum, n. 13. *ſtupenda diſcordia circa beatitudinem hominis,* n. 14. *Multa tamen de moribus ſcite ſcripſerunt,* n. 15.

Philoſophi Chriſtiani revelata doctrina ductum ſequi debent, n. 26.

Pœna ſumitur late, & ſtricte, n. 218. *Alia ordinaria, alia extraordinaria,* ib. *In pœnis facienda benigna interpretatio,* I. p. II. 78.

Pœnales leges dicuntur proſſe, ac late, I. p. II. 75. *Earum obligatio directa, & indirecta,* ib. *Plura dantur ſtatuta mere pœnalia tum civilia, tum Eccleſiaſtica.* ib. *Diverſæ opiniones de exiſtentia legum mere pœnalium.* ib. *Hac etiam admiſſa non idcirco licenter vivendum.* ib.

Pœnitentia ſeu contritio a peccatore nequit differri diuturno tempore citra reatum. III. p. I. 82. *Tempus diuturnum quodnam cenſeatur,* ib. *Pœnitentiæ Sacramenti qualis neceſſitas.* 87. *Abſolutam ejuſdem neceſſitatem minime negarunt veteres Scolaſtici,* 86.

Pœnitentes inconſulti quærere ſolent ineptos Confeſſarios, III. p. I. 114. *Non ſunt blanditiis, & adulationibus faſcinandi.* 113. *Quomodo interrogandi.* 114. *Sæpe aliqui adeo bardi, ut nullum examen Confeſſioni præmittant.* 120. *Negligenter habitualiter Confeſſionem plerumque in examinanda conſcientia miſere enervant,* ib. *Quales ſatiſfactiones eis imponendæ,* 97. *Num ipſorum ſententia poſſit prævalere in Sacro Tribunali.* 126.

Polygamia repugnat juri naturali, III. p. II. 12.

Polygamia cur olim licita, I. p. II. 88.

Pontifex Rom. habet omnia jura in ſcrinio ſui pectoris, I. p. II. 91.

Pontificiæ Conſtitutiones ordinarie non derogant ſtatutis, & conſuetudinibus locorum. I. p. II. 75.

Præſcriptio quid, I. p. II. 87.

Privilegii etymon, I. p. II. 84. *Definitio,* ib. *Diſcrimen a diſpenſatione,* ib. *Concedi poteſt privilegium etiam extraneis,* ib. *Perſonale ſæpe datur cum adjectione loci,* ib. *Oneroſum, & remuneratorium an revocari queat,* ib. *Privilegiorum multiplex abuſus,* ib. *Quandonam cenſeantur amitti per non uſum,* ib. *An deſinant ob mortem concedentis,* 85. *An ceſſante ſine ipſorum,* ib.

Prin-

Privilegia ab laboris fuerunt conceſſa Regularibus, I. p. II. 84. *Similiter Auditoribus Sac. Rota*, ib.
Proteſtantes ſcriptores noviſſimi quibus nominibus laudem ſibi vendicent. n. 25. *In ipſorum libris de naturali Juriſprudentia multiplex labes*. n. 35. & ſeq. 20. 83. *Propterea a minus doctis, cautiſque non ſine periculo leguntur*. n. 15.
Phyſiologicum ſtudium Moralibus TT. & Confeſſariis aliquatenus neceſſarium: n. 85.
Puffendorff, Samuelis, errata varia, n. 18. 19.

R

RApina quid eſt. II. p. I. 187. quale peccatum. *ib.* Receptator quis, & ad quid tenetur. II. p. I. 152.
Referens peccat, ſi defectu ſtudii, aut diligentiæ ſufficientis male referat. II. p. II. 131.
Regulares quid favore Epiſcopi in cujus Diœceſi degunt peragere debent. I. p. II. 66.
Regulæ Juris a Probabiliſtis jactatæ, quomodo intelligendæ, I. p. II. 46.
Regulæ aptæ ad recte faciendam doctrinalem interpretationem legum, & quænam ſunt. I. p. II. 71.
Regulæ ad dignoſcendum in dubiis num quis aſſenſus ſit, vel non peccato, I. p. II. 105.
Rei alienæ detentor ad quid tenetur. II. p. I. 136.
Religio quid, II. p. I. 56. eſt virtus moralis non Theologica. *ib.* Religionis præcipui actus. *ib. & ſeq.* Peccata Religioni oppoſita. 88. *& ſeq.*
Religionem falſam verbis, vel factis nunquam ſimulare licet. II. p. I. 7.
Quæ ad Profeſſionis Religioſæ valorem requiruntur. II. p. II. 99.
Religionem vovens ad quid tenetur. 104.
Religioſus Status qualis dicitur. 99. ad ejus eſſentiam tria concurrunt requiſita. *ib.*
Religioſi exempti non obligantur legibus Epiſcopalibus, aut Synodalibus, nec decretis Synodi Provincialis, I. p. II. 67. Limitatur tamen ubi interveniat ſuprema poteſtas. *ib.*
Religioſi non ſollemniter profeſſi poſſunt in particulari habere dominium rerum temporalium, etſi de illis pro libito diſponere nequeant. II. p. II. 100.
Religioſi ſollemniter profeſſi poſſunt habere in communi dominium bonorum temporalium. *ib.*
Religioſi ſollemniter profeſſi ſunt in particulari incapaces omnis dominii, proprietatis, & ſimilis juris bonorum temporalium, ſive mobilium ſive immobilium. *ib.*
Religioſi Profeſſi Beneficiati habentes Beneficia regularia, vel Sæcularia, habent jus adminiſtrandi, & diſpenſandi fructus ſui beneficii tam ad congruam ſuſtentationem, tum ad cauſſas pias. *ib.*
Religioſus ex vi voti paupertatis ad quid tenetur. *ib.* ad quid ex voto caſtitatis. 104. ad quid ex voto obedientiæ. *ib.* Religioſus ſive ſollemniter profeſſus, ſive non, peccat, quidquid ſine Superioris licentia poſſideat, retineat, deſtruat, commodet, commoret, alienet &c. 101. Item peccat contra votum paupertatis ſi invitatus a Sæculari, manducet, & bibat abſque Superioris licentia. *ib.* Impedens aliquid notabile etiam cum licentia Superioris in uſus vanos, ſuperfluos, & prophanos peccat contra votum paupertatis. 102.
Religioſus in petendo licentiam a Superiore, illam debet obtinere vel expreſſam, vel implicitam. 103. & voluntariam non metu, & fraude extortam. *ib.* non ſufficit, niſi cum res, & cauſſa urget. *ib.*
Religioſus inconſulto Superiore recuſans acceptare rem ſponte oblatam, ex Sanchez non peccat contra votum. 104.
Religioſus damnum injuſte inferens ſive extraneis, ſive Religioni, tenetur reſtituere quantum poteſt ex bonis, de quibus licite poteſt diſponere. *ib.*
Religioſus ſi aliquid ſine valida licentia Superioris donet vel alienet, accipiens tenetur illud reſtituere Religioni. *ibid.*
Reliquiæ Sanctorum eorumque cultus. 154.
Reliquiæ Sacræ ſi vendantur, contractus eſt nullus. II. p. I. 107.
Repræſaliæ poſitis quibuſdam conditionibus ſunt licitæ II. p. II. 17.
Reſignatio quid, & quotuplex. II. p. II. 51. Ut ſit valida, & licita quæ requiruntur. *ib. & ſeq.*
Reſtitutio quid eſt. II. p. I. 135. differt a ſatisfactione. *ib.* Reſtitutio actualis neceſſaria eſt ad ſalutem neceſſitate præcepti. *ib.* Reſtitutionis omiſſio eſt virtualiter acceptio rei alienæ continuata invito domino, 136. qui notabili tempore omittit reſtitutionem ſive integram ſolutionem, quam poteſt facere, vel etiam qui brevi tempore, ſi inde Creditor damnum grave patiatur, peccat mortaliter. *ib.* qui non reſtituit, vel debita non ſolvit cum poſſit, & debet, actu peccat toto tempore quo id omittit. *ib.*
Reſtituendi obligatio ex quatuor Capitibus oritur. *ib.* obligatio reſtituendi ex damnificatione nullatenus peccaminoſa, non oritur extra contractum & officium 137. ex damnificatione, & furto veniali ob parvitatem materiæ oritur obligatio reſtituendi ſub veniali. *ib.* ex damnificatione gravi quoad materiam, ſed veniali ob defectum advertentiæ oritur obligatio reſtituendi. *ib.* extra officium, & contractum non oritur obligatio reſtituendi damni ſecuti ex culpa levi, & leviſſima. 138. quis & quando ex culpa levi tenetur ad reſtitutionem. *ib. & ſeq.* qui inculpabiliter dixit, vel fecit aliquid, ad quod jus nullum habet, & ex quo impendet damnum proximo, ex juſtitia tenetur illud impedire, vel reſtituere ſi non impediat. 139.
Qui injuriam alteri intulit rem ejus culpabiliter accipiendo &c. tenetur in conſcientia reſtituere. *ib.* Reſtitutio fructus quomodo facienda. *ib.*
Res aliena apud furem, vel injuſtum Poſſeſſorem facta deterior, reſtituenda eſt ſecundum ſtatum, quem res tunc habebat. 141. Res apud injuſtum Poſſeſſorem melior effecta ſive intrinſece, ſive extrinſece, reſtitui debet domino in tali ſtatu ſi extet. *ib.*
Reſtitutio juxta multos fieri debet ſecundum ſummum valorem & incrementum, etiamſi dominus re ſua certe uſurus non erat in tali ſtatu, nec juxta ſummum valorem venditurus. *ib.* & quando reſtituere tenetur qui ponit actionem ex qua damnum obvenit alteri. *ib.* quid in dubio de damno ſecuto ex actione mala per ſe damnificativa. 142. qui ſolo exemplo movit efficaciter alium ad damnum inferendum, tenetur damnum ab hoc illatum reſarcire in ejus defectum, ſi hoc eventurum probabiliter præviderit. *ib.* quando quis tenetur reſtituere damnum irrogatum per ſuum mancipium, animal, aut filium, *ib.* quid, quando, & quomodo tenetur ad reſtitutionem qui impedivit alterum a conſecutione alicujus boni, 143.
Accepta ob opus malum ante ipſum malum p[illegible]ratum reſtitui debent. 144. quid vero crimine patrato. *ib.* accepta pro actione vel omiſſione debita ex juſtitia reſtitui debent. *ib.* quid de acceptis pro ferenda ſententia, vel pro opere debito ex caritate vel pro actione, vel omiſſione &c. *ib.* & ratione rei acceptæ quid reſtitui debet. 145. qui rem alienam injuſte accepit, vel detinet, tenetur de damno omni etiam fortuito. *ib.*
Reſtitutio cur debet fieri. *ib.* quo tempore. *ib.*
Quo loco, & cujus impenſis. 253. cujus periculo. 154. quo ordine. 155. Remiſſio Creditoris excuſat a reſtitutione, ſi ſit legitima. 156. Remiſſio ut ſit legitima tres conditiones requirit. 157.
A reſtitutione liberat ceſſio bonorum facta Creditoribus. *ib.* quid de ingreſſu in Religionem. *ib.* Reſtitutio num fieri debeat per bona inferioris ordinis pro damno ſuperioris ordinis. 158. Cauſſæ juſtæ differendi reſtitutionem, vel ſolutionem debiti. 159. quid reſtitui debet pro vita, membro, & cicatrice hominis liberi. 171.
Avertens aliquem a Religione, quando tenetur ad reſtitutionem. 161.
Ad reſtitutionem non tenetur qui in defenſione vitæ alterum occidit, vel mutilavit, ſi id cum debita moderatione fiat. 164. ad Reſtitutionem tenetur qui putans occidere Petrum, occidit Paulum, quamvis invincibiliter putabat eſſe Petrum. 171. qui tenentur ad reſtitutionem ob dolum, vel errorem circa cauſſam finalem donationis vel promiſſionis gratuitæ, II. p. II. 14.

Uxor

Digitized by Google

Uxor Marito, & Maritus Uxori injuriam in bonis inferentes, quando peccant, & tenentur ad reſtitutionem. II. p. I. 193. Quid de liberis ſurripientibus bona Parentum. *ib.*
Ad reſtitutionem quando tenentur paſcentes, aut ligna cædentes contra juſtam prohibitionem. 195. item piſcantes, aucupantes, venantes. *ib.* item male diſtribuentes bona vel onera communia. 196.
Qui bona fide rem poſſidere cœpit, ſi poſtea incipiat dubitare an ſit aliena, tenetur ex juſtitia veritatem diligenter exquirere. 197.
Obligatio reſtituendi bona externa, & reſarciendi damna in illis injuſte illata a defuncto tranſit ad heredes, & ſinguli tenentur pro hereditaria portione, non tamen in ſolidum. 198. quod ſi res aliena extet in ſe apud unum heredem, hic tenetur eam integre reſtituere. 199. Legatarii non univerſales ad reſtitutionem non obligantur ubi herodibus relicta ſufficiant ad ſolvendum. *ib.*
Cetera de reſtitutione, Vide *Poſſeſſor malæ fidei*, *Damnificator*, *Debitor*, *Homicida*, *Occiſor*, *Furtum*, *Læſio*, *Obligatio &c.*
Reſtrictio quid, & quotuplex. II. p. I. 124. Reſtrictione vel pure mentali nunquam uti licet. *ib.* Quid in caſu ubi adſit gravis cauſſa occultandi veritatem. 125.
Reus legitime ſeu juridice non interrogatus, non tenetur fateri ſuum crimen, & poteſt eludere Judicem abſque mendacio. II. p. II. 127. Secus interrogatus a legitimo Judice, *ib. & ſeq.*
Reus interrogatus tenetur patefacere etiam complices, ſeu ſocios ſui criminis. 128.
Reus, qui ad vitanda tormenta falſum crimen ſibi imponit, ob quod ſit morte plectendus, peccat graviter. *ib.*
Reo quando appellare liceat. *ib.* Quid ipſi licitum circa pœnam & fugam: *ib.* Ipſi, etſi vere nocenti licet ante & poſt ſententiam fugere ad vitandam mortem, aut mutilationem, niſi ſe obligaverit ad permanendum. *ib.* Idque etiamſi Cuſtos Carceris grave damnum inde paſſurus ſit, *ib.* Item juxta multos licet Reo carceres effringere. *ib.* Immo & aliis licet Reo ſuppeditare inſtrumenta ad effringendum Carcerem. *ib.* Id tamen non licet Officialibus, & Miniſtris juſtitiæ. 129.
Reo ad mortem damnato non licet reſiſtere, nec ſe defendere contra Judicem, vel Executores Sententiæ. *ib.* Quid de innocente per ſententiam injuſtam in foro exteriori damnato. *ib.* Reo ad mortem damnato licet non fugere ex amore juſtitiæ. *ib.*
Reus ad exilium damnatus, vel ad pœnam Carceris ſaltem non valde moleſti, tenetur eo ſe conferre & manere in exilio vel Carcere. *ib.* Secus damnatus ad triremes, niſi data fuerit fides jurata remanendi. 136.
Richerii hæreſis. II. p. II. 148.
Ritus quid. II. p. II. 135. quotuplex. *ib. & ſeq.*
Rituum Sacrorum ſcientia curam animarum habentibus utilis, & neceſſaria. 134. *ibid.* Ritus quare inſtituti. *ib.* varie conſiderari poſſunt. *ib.* Ritus vitandi, & deteſtandi. 135.
Ritus Sacer nequit eſſe illicitus. 140. ea tamen auctoritate qua eſt inſtitutus mutari poteſt. *ib.* Ritus Sacri nequeunt eſſe pernicioſi, nec inutiles, ſed utiles & neceſſarii. *ib.* eorum origo a Deo repetenda, nec eorum uſus Chriſtiana religio damnat. 142. eos inſtituendi poteſtatem Eccleſia a Chriſto accepit. 144. eaque poteſtas eſt Eccleſiæ neceſſaria. *ib.* proinde eos Eccleſia decurſu temporis auxit. *ib.*
Ritus quando habet vim legis, 144. *& ſeq.*
Ritus ſuperſtitioſi quid ſecum fuerunt. 137. eos Romana Eccleſia damnat. *ib.*
Rituum varietas, ac diverſitas in Eccleſia unde repetenda. 162. quid hac ſuper re curarunt Romani Pontifices. *ib.*
Ritum ſuſceptum deſerere, vel permutare non licet. 134. nec proprium licet deſerere, 175. aliquando licet mutare proprium Ritum. *ib.* ob Ritum obſervantiam quando ineſt obligatio ſubeundi mortem. *ib.*
Ritus Eccleſiæ Orientalis, 156. eorum origo ab Apoſtolis, *ib.* ejus varietas a Latina Eccleſia. *ib. & ſeq.*
Ritus Sinenſes, Malabarici, Abyſſinorum Regni, Serviæ, & Regionum finitimarum; eorumque proſcriptio 179.
Rixa quid. II. p. I. 52. Opus carnis excludens a Regno Dei. *ib.*

Ratio in homine tripliciter poteſt ſe habere relate ad inſurgentes ſenſualitatis motus. n. 333.
Regula morum quid. I. d. II. 48.
Regula Canonico-Morales ex Bened. XIV. n. 78. 79. *Interpretandi Scripturam, Patres, Canones.* n. 71. & ſeq.
Relatio operum in Deum materies eſt graviſſima controverſia inter Doctores. n. 187. *Ejuſdem ſtatus exponitur.* 389. & ſeq.
Relatio actualis. n. 336. *Virtualis*, n. 337. & ſeq. *Habitualis*, n. 321. 340. *Univerſim loquendo actualis, ſeu formalis & explicita, haud neceſſaria.* n. 342. *Ad implendum mandatum maxim. dilectionis Dei procul dubio requiritur.* ib. *Ex oppoſito non ſufficit habitualis.* n. 333. *de Virtuali præſertim extant opiniones contrariæ*, n. 341. n. 343. & ſeq. *Veroſimilior, qua negat neceſſitatem jugis relationis, partim actualis, partim virtualis*, n. 348.
Promuntur argumenta illi faventia, n. 348. & ſeq. *Solvuntur difficultates deprompta ex Apoſtolo*, n. 360. & ſeq. atque *ex Angelico*, n. 364. & ſeq.
Religioſi Ordines ſubſidio ſunt Clero Sæculari. II. p. II. 98. *Donati fuere Pontificiis privilegiis ob multiplicem famulatum Eccleſiæ impenſum*, I. p. II. *Quale diſcrimen inter ipſos particulares Ordines*, II. p. II. *Regularum Monaſticarum varia obligatio pro varietate Ordinum*, I. p. II. 83. *In quibuſdam Ordinibus extant plura ſtatuta mere pœnalia*, ib. *Quænam culpa in horum violatione deliberata, iterataque*, ib. *De ſtatu, & officiis Religioſorum plures ſcripſere.* 98.
Religioſi poſſidentes in communi temporalia bona non eximuntur a ſolvendis decimis prædialibus vi communium privilegiorum, I. p. II. 83.
Religioſorum Prælatura accenſentur Curatis Beneficiis, II. p. II. 56. *Quinam iiſdem digni reputandi*, ib. *In Prælatorum electionibus animum a præjudiciis, & paſſionibus vacuum oportet intendere in Deum, & in Commune Ordinis bonum*, ib.
Religioſis quibuslibet graviter vetita negotiatio veri nominis, tum per ſe, tum per alios, II. p. II. 65. *Item Artificium omne lucrativum, accedens proxime ad negotiationem proprie dictam*, 67. *Venatio ſaltem clamoroſa.* 64. *Medicina, & Chirurgia exercitium*, 77. *Et reliqua in ſenſu Canonum* ſæcularia negotia, ib. *Num poſſint fungi officio Executoris Teſtamentarii*, 78. *Ubinam debeant hoſpitari concionaturi Quadrageſimali tempore*, ib. *Habitum Monaſticum dimittentes quandonam innodentur excommunicatione*, 79. *Religioſis conceſſa facultas excipiendi Confeſſiones Sæcularium an, quando, quomodo adimi poſſit ab Epiſcopis. Vid.* Epiſcopi.
Reſervatio, Vid. Caſus reſervati.
Reſervata doctrina neceſſitas, & utilitas ſumma monumentis præcipuorum veteris Scholæ Magiſtrorum fuſe demonſtrata, n. 35. ſeq. *Illius neglectus maxime improbandus in Theologis Moralibus.* n. 53. & ſeq. 65. 66.
Reus a Judice legitimo interrogatus debet veritatem fateri, n. 375.
Richardus de Mediav. Theologus inter antiquos Franciſcanos magni nominis, n. 41.
Rigoriſmi moralis potiſſima cauſſa, n. 67. & ſeq. 74. *Illius ſpecie interdum Hæretici illudunt incautis*, n. 74.

S

Sacerdus diſtribuens Euchariſtiam in peccato mortali peccat mortaliter; & tot committit mortalia, quot hominibus continuate Euchariſtiam diſtribuit. III. p. I. 7.
Sacerdos incertus de Hoſtiarum conſecratione, quomodo ſe gerere debet. 41. ejus intentio in conſecratione, *ibid.* jure divino & eccleſiaſtico aliquando tenetur ec-

celebrare. 53. Carens miſſali proprii ritus, alterius linguæ miſſali uti nequit, etiam ſervato proprio ritu. 76. neque unquam vulgari, aut alieno idiomate celebrare licet quacumque urgente neceſſitate. ib. Catholico Sacerdoti non licet Eleemaſynam accipere a Schiſmaticis, vel Hæreticis pro Miſſa juxta eorum intentionem celebranda. 78. rogatus num ſit Sacerdos, peccaret negando, non tamen contra fidem. II. p. I. 7.

Sacerdos curam non habens animarum, quando tenetur audire confeſſiones. III. p. I. 125.

Sacerdotes Orientales conjugati quando, & quamdiu abſtinere debent ab uxoribus. 78.

Sacerdotes Rutheni, non Schiſmatici, aliique quoad ritus. II. p. II. 164.

Sacerdotibus catholicis in Eccleſiis Hæreticorum vel Schiſmaticorum Sacrificium Euchariſticum, vel divina officia celebrare non licet. II. p. I. 29.

Sacramentum quid, & quotuplex. III. p. I. 81. ejus materia & forma. ib. ad ejus valorem quænam requiritur inter materiam, & formam. ib. quomodo invalidatur. 20. ejus mutatio ſubſtantialis, & accidentalis. ib. quæ ad ejus eſſentiam neceſſaria. ib. ejus ſubjectum. 22.

Sacramenta quoad verborum mutationem, verborumque interruptionem. 2. quoad mutationem materiæ, vel formæ. ib. quoad miniſtrum ejuſque intentionem. 3. quoad conditiones. 7. quoad adminiſtrationem, poteſtatem, & ſuſceptionem. ib. & ſeq. quoad effectus, quoad inſtitutionem, & numerum. I. 12. & 13.

Sacramenta extra caſum neceſſitatis ab Hæreticis recipere non licet. II. p. I. 29.

Sacrificium Chriſti quomodo convenit cum eo, quod obtulit Melchiſedech. III. p. I. 61.

Sacrilegium quid. II. p. I. 95. hujus ſpeciem quando contrahit in loco ſacro commiſſum. ib. & ſeq.

Sacrilegium venereum quid. I. p. II. 129.

Sacrum audire tenetur, qui diſcedit die feſto a loco in quo eſt feſtum ad locum in quo non eſt feſtum. I. p. II. 69.

Sancti, eorumque cultus, & invocatio. II. p. II. 154.

Satisfactio quid, & quotuplex. III. p. I. 79. ante abſolutionem imponenda. ibid. eaque proportionata peccatis, ac præcipue pia opera. 98. non tamen opera præcepta, ſi pœnitens poteſt alia præſtare. 99. Poteſt Confeſſarius pœnitentem obligare ad illam ad implendam ante abſolutionem ſive ea parte, ſive ex toto. 101. Vide *Pœnitentia*, *Confeſſarius*.

Scandalum quid & quotuplex eſt. II. p. I. 51. quomodo in Confeſſione exprimendum. 52. Scandalum directe dare, eſt contra caritatem. ib. Scandalum indirecte dare, eſt mortale ex genere ſuo & ſpeciale contra caritatem, ib. & ſeq. ſcandalum indirectum contrahit etiam malitiam peccati, cujus datur occaſio, exprimendam in confeſſione. ib. & ſeq. Et eſt mortale ſi detur occaſio culpæ mortalis; veniale ſi venialis, ſecluſo periculo gravioris mali, & quibus in caſibus contra caritatem, & caſtitatem peccatur ratione ſcandali. ib.

Scandali peccatum quando committitur ex data proxima occaſione peccandi. ib. Coram aliis commiſſum quando habet malitiam ſcandali. 53. Numerus eorum, quibus ſcandalum datur, eſt in Confeſſione exprimendus. ibid. Ratione ſcandali actus venialis vel ex objectu indifferens poteſt eſſe mortalis. ib.

Ob ſcandalum activum ortum ex malitia non tenemur omittere opus de ſe non malum, nec ſpeciem mali habens, cum adeſt rationabilis cauſſa. ib.

Ad vitandum ſcandalum paſſivum ex infirmitate, vel ignorantia ortum, tenemur omittere opus utile non malum, nec ſpeciem habens mali, vel illud differre. ib.

Ad vitandum ſcandalum nunquam licet facere actionem prohibitam lege naturali. ib. Quid ad vitandum grave ſcandalum Puſillorum. ib. Ad ſcandalum vitandum quando opera bona ſunt omittenda, vel occultanda. ib.

Schiſma quid, & quotuplex eſt. II. p. I. 49. eſt graviſſimum ſcelus. ib. Schiſmatici in Oriente eorumque Sectæ. II. p. I. 29.

Schiſmaticorum funus comitari non licet. II. p. I. 7.

Scrupulus quid eſt. I. p. II. 40. Scrupulorum cauſſa, ib. Scrupulorum remedia. ib.

Scrupuloſis Confeſſarius quid ſuadere debet. ib.

Secretum alterius ſuæ fidei commiſſum prodere eſt contra juſtitiam, & eſt obligatio reſarciendi damnum inde ſecutum. II. p. I. 198.

Secretum juſtum cognitum cum certo periculo vitæ, vel graviſſimi damni juxta multus non eſt obligatio occultandi. ib. Cui injuſte aperitur ſecretum tertii, tenetur illud non detegere. ib.

Seditio quid eſt. II. p. I. 50.

Semina, aliaque ſimilia ſi ſint aliena, non fructificant domino ſuo, ſed domino agri. II. p. I. 140.

Sententia Judicis duplex, condemnatoria, ac criminis declaratoria. I. p. II. 75.

Sententia juſta ſemper per ſe obligat in conſcientia. II. p. I. 256. Sententia certo injuſta per ſe non obligat. ib. nihilominus eſt ſervanda quantum requiritur ad vitanda ſcandala, perturbationes, & incommoda graviora. ib.

Servi quarum rerum dominium habent. II. p. I. 131.

Servis non licet fugere, ſaltem ſi venditione, vel nativitate facti ſunt Servi, modo ipſis alimenta neceſſaria tribuantur, nec impellantur ad peccatum. 125.

Servitus quid & quotuplex? T. II. P. I. 134.

Sigillum confeſſionis, ejuſque obligatio III. p. I. 123. ejus violatio. 126. ejuſque obligatio quomodo contrahitur. 129.

Simonia quid eſt. II. p. I. 96. Ejus diviſio. 97. ad Simoniam non requiritur intentio formalis dandi vel accipiendi rem temporalem ut pretium rei ſpiritualis, ſed ſufficit voluntas dandi, vel accipiendi ſpirituale non gratuito, ſed pro temporali ſive ut pretio vel compenſatione, vel motivo ſaltem principali, ib.

Simon Magus Simoniæ Auctor damnatur, & quare, ib.

Simonia quibus caſibus eſt juris divini, ac proinde indiſpenſabilis. 98. quid de Monaſteriis recipientibus pro ſuſtentatione ingredientis Religionem. 99. quibus caſibus ſimonia eſt juris humani. 100. quid de permutatione rerum ſpiritualium. ibid. Simoniæ Reus eſt temporale pro ſpirituali promittens abſque animo implendi. ib. & 102.

Simonia juris divini eſt ſemper per ſe peccatum mortale. ib. Suarez opinio inferentis eſſe mortale emere, vel vendere unam ſalutationem angelicam. ib.

Simonia juris Eccleſiaſtici eſt etiam mortale contra Religionem, ib. quævis Simonia eſt ſpecies quædam Sacrilegii. ib. Quid eſt quovis modo ſpirituali annexum, nunquam poteſt emi, aut vendi ratione ſpiritualis. ib. Temporale antecedenter annexum ſpirituali, ſeu cui ſpirituale poſtea advenit, licite emi, ac vendi poteſt ratione temporalis, modo non vendatur carius ob ſpirituale annexum. 102. vendi nequeunt concomitanter annexa ſpirituali, & quæ ſunt ei intrinſeca, ſeu ex ſe conjuncta. ib. item opera, & actiones, quæ per ſe neceſſariæ ſunt ad functionem ſacram. 104. Temporale conſequenter annexum ſpirituali, hoc eſt quod præſupponit rem ſpiritualem, & ab illa dependet, vendi nequit ſine ſimonia. ibid. Simoniacum eſt jure divino dare, vel accipere temporale præciſe pro aliqua functione ſpirituali vel labore ipſi intrinſeco. ibid. licet tamen temporale dare, & accipere per modum ſuſtentationis, cum obligatione ut fiat ſpirituale, ibid. minime vero licet quidquam exigere etiam a divitibus titulo ſuſtentationis ad ſepulturas, exſequias, benedictiones nubentium, adminiſtrationem Sacramentorum &c. per horum ſpiritualium ſubminiſtrationem. ib. & ſeq. quid de Orientalibus Catholicis Imperio Mahumetano ſubjectis, ac inopia preſſis pro Sacramentorum adminiſtratione quidquam accipientibus. ibid. vendere ſepulturam eſt ſimonia juris divini ratione benedictionis, eſt juris Eccleſiaſtici ratione materiæ. 103.

Simonia ſaltem mentalis eſt præſtare aliquid ſpirituale principaliter propter temporale tantum, vel ſponte oblatum. ib. Item ſimonia eſt dare, vel accipere pretium pro omiſſione actus ſpiritualis. ib.

Simonia in materia beneficiali quot modis committitur, 104.

Simonia juris divini quid eſt. ib.

Simonia ſaltem mentalis eſt ſuſcipere ordines ut benefi-

ciom obtineatur principaliter ob ejor redditur. 106. Accepta per ſimoniam quando reſtituenda. ib. Pretium ſeu quodvis temporale acceptum reſtitui debet etiam jure divino naturali. 107.
Simonia mentalis ad reſtitutionem nom obliget. 108. Pœnæ contra ſimoniacos qoæ ſont. ib.
Sobrietas qoid eſt. II. p. I. 113.
Societatis contractos, quid. II. p. II. 40. ad Societatir juſtitiam quæ requirontur. ib. Societatis coutractur triplex qoid eſt. 41.
Societatea vulgo dictæ *Liberi muratori* ab Apoſtolica Sade damnatæ, & ſob excommunicationir pœna prohibitæ. II. p. I. 85. Sacræ Religionis Miniſtri quomodo com hujuſmodi hominum genere ſe gerere debent, *ibid.*
Sodomia alia perfecta, alia imperfecta. I. p. II. 130.
Sollicitatio, de ea Conſt. Bened. XIV. III. p. I. 130. Inqoiſitionis decreta. 132. qui, quomodo, qoos, & ob quas cauſſas denunciare tenetur ſollicitantes, ib.
Sollemnitates Contractus quæ ſunt. II. p. 3.
Solotio prius petenti facienda. II. p. I. 156. Qoæ ſont juſtæ caoſſæ differendi ſolutionem debiti. 159.
Somnia, corum abuſur. II. p. I. 90. aliqoa poſſunt a Deo immitti. ib.
Sortes triplicis ſunt generis. II. p. I. 90.
Spei definitio, diviſio, & objectum. II. p. I. 30. ajus ſpeciale præceptum. 34. obligat ſoo tempore ad eliciendos actua ſpei. ib. aliquando obligar per ſe, aliquando per accidens. 31. Spei peccata oppoſita quæ ſunt. ib. Sont peccata mortalia. ib. Formula actus Spei. ib.
Sponſio quid eſt. II. p. II. 47. ad ejus juſtitiam qoid requiritur. ib.
Sponſalia quid. III. p. II. 2. ut ſint valida qoæ requiruntor. ib. qoomodo contrahontor, & quibus da cauſſis diſſolvontur, *ibid.* eorum effectur & impedimenta, quæ pariunt. 2.
Studioſitas qoid eſt, II. p. I. 314. ipſi per exceſſum opponitur corioſitas. ib.
Stuprum, ejuſqoe ſpecies, I. p. II. 128.
Subditi, qui de Belli juſtitia dubitaot, Principi jubenti parere debent, & militare, II. p. II. 132.
Superbia, ejuſqoe actur, I. p. II. 123. Ex genere ſuo eſt peccatum mortale, *ibid.* Superbia perfecta eſt ſemper culpa gravir, *ibid.* Superbiæ remedia, *ibid.* ſuperbiæ filiæ. 124.
Superior quando habet poteſtatem obligandi Subditos, I. p. II. 54.
Superior Subditum detrahentem famæ alterior etiam non ſubditi non impediens, nec coercens, peccat contra juſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem famæ in defectum ſubditi, II. p. I. 180.
Superiores Religioſorum quid Religioſis præcipere poſſont, II. p. II. 107. Superiorum Religioſorum obligationes, *ib.* qoomodo a Religioſis Superiores ſunt eligendi, *ib.*
Superiores & inferiores ad quid erga ſe invicem obligantur, II. p. 119.
Superſtitio quid, & qootuplex, II. p. I. 89.
Suſpicio qnid eſt, II. p. I. 175. Suſpicio, & dobitatio voluntariæ gravitar temerariæ in re valde gravi, & cum advertentia plena, ſunt peccata mortalia, ſaltem ſi ea pravo affectu & malevolentia naſcantur, *ibid.* Materia qaæ in detractione ſufficit ad mortale hic qooque ſofficit, 176.
Suſpenſio qoid & qootuplex, III. p. II. 73. ejur effectus, *ib.* a qoo & qunmodo tolli poteſt, 74. quando incurritur, *ib.* differt a Depoſitione, & Degradatione. 75.

Scandalum a Clericis ſollicite vitandum, I. p. II. 107. *Perſpecte ſolvendi caſus morales de hac materia*, 55.
Scotus Duns Joa. acutum cernens, III. p. I. 86. *maxime addictus D. Aug.* n. 262. 349. *Piam propoſuit ſententiam de actibus Virtutum Theologicarum*, n. 349. *Strenuus fuit adſertor doctrinæ ac religionis revelatæ*, n. 35. 36. 47.
Scriptores quilibet privati poſſunt errare, & ideo ab aliis dimitti ſalvo ipſorum honore, n. 67.
Scriptura Sacra, Fidei Chriſtiana, Theologia ſupernaturalis diſcrimen, n. 48. *Scriptura Sacra, Patrum, & Canonum ſtudium neceſſarium TT. Moralibus & Confeſſariis*, n. 56. & ſeq.
Scriptura, & Canonum interpretatio pendet a peculiaribus regulis, n. 71. 72. *Scriptura textus unicum complectitur, interdum plures ſenſus literales*, n. 175.
Scrupoloſa conſcientia diverſa eſt a prudenti dubitatione, ideoque excludenda. I. p. II. 36.
Scrupuloſi quomodo conſcientiam formare debent in dubio obſervantia legum, I. p. II. *Scrupulorum remedia*. 40.
Simonia labes in quo præcipue ſita, II. p. II. 91. *Ea vacat in dotalo ſubſidium Sanctimonialium impenſo*, n. 77.
Socialitatis principium a Proteſtantibus decantatum rejicitur, n. 29.
Stoici Philoſophi inflati beatitudinem repoſuere in ſola animi virtute, n. 256. *Aliunde Suicidium ceu ærumnarum terminum probarunt*, ib. *Contenderunt prorſus æqualia eſſe omnia peccata*, n. 23.
Studendi fines varii, partim vitioſi, partim honeſti, n. 302. *Modus egregie commonſtratus a D. Bonaventura*, n. 63. & ſeq.
Subditus dubiis de honeſtate mandati Superioris, I. p. II. 39.
Synderefis differt a conſcientia, I. p. II. 32. *Item a lege naturali*, 66.

T

Tabellio. Vide *Notarius*.
Tactur partiom pudendarum ejuſdem, vel diverſi ſexur quando inducunt mortalem colpam, I. p. II. 135. Mortale eſt ex S. Antonino permittere ſe tangi etiam in facie, vel mano ab eo, qui noſcitur ad id moveri amore libidinoſo, *ibid.*
Temperantia qoid eſt, II. p. I. 113. Temperantiæ ſpecies tres, *ibid.* Temperantiæ virtutes annexæ, *ib.*
Contra Temperantiam peccat qui falſo putans tali die eſſe jejunium, non jejonat, I. p. II. 33.
Tentatio Dei quid, & quale peccatum, II. p. I. 95. Ejus diviſio, *ib.* Quæcumque tentatio Dei prohibetur per Scripturas, *ib.* Tentatio Dei quandoque adjonctam haber infidelitatem, *ib.*
Teſtamentum qoid & qoutuplex, II. p. II. 47. ajus ſolemnitates requiſitæ. 48.
Teſtamentum ſollemnitatibus jure civili reqoiſitis deſtitotum, num in conſcientia validum, *ib.*
Teſtator hæredes inſtituere tenetur, quos hæredes, & qoa in portione, *ib.* Qui teſtari non poſſunt, *ib.*
Teſtes duo regulariter ad plenam in judicio probationem requiruntur, & ſofficiunt, 125. Aliqoando Teſtes duo non ſufficiunt, *ib.* aliquando ſufficit unus, *ib.*
Teſtes qui teſtificant qoomodo percipere debent, *ibid.* Ad teſtificandum qui non admittoor, *ib.* aliqui rejiciuntur a jure, *ibid.*
Quibus in caſibur quis tenetur teſtificare, *ib.* quibur non poteſt, *ib.* Quibus in caſibor Teſtis peccat mortaliter, & tenetor ad reſtitutionem, 126. Qui a judice etiam in generali citatus ſe occultat, vel teſtimoniom fraude declinat, vel veritatem reticet, ex communiori ſententia tenetur ad teſtitutionem, *ib.* & *ſeq.*
Theodotus Coriarius male de Chriſto ſentieos ab Eccleſia ejectus, II. p. II. 148.
Theſaurus cujus ſit? T. II. P. I. 129.
Torturæ ſobjici poteſt reus ut fateator quæ reqoiruntur, II. p. II. 126. quæ torturæ dicuntur injuſtæ, *ib.*
Semel tortus ſi nihil eſt confeſſus, nequit iterum torqoeri, niſi nova criminis indicia ſuperveniant, *ib.*
Tranſactio quid ſit. T. II. P. II. 44.
Tributum quid eſt, II. p. I. 195. ineſt obligatio juſtitiæ ſolvendi juſta tributa, *ib.* Ut ſint juſta qoæ requiruntur, *ib.* In dubio de juſtitia ſont ſolvenda, 196.
Triſtitia deliberata, ſeu diſplicentia de opere bono eſt peccatum, I. p. II. 120. Triſtitia de bono alieno quatoor modir contingere poteſt, 138.
Turpia & obſcœna loqui, canere, legere, vel audire quando mortale eſt, 156.
Totor ejuſque obligationer, II. p. II.
Tutoribus non licet, Auctariom exigere pro pecuniis Pupillorum mutuatis, II. p. II. 21.

Ty-

Typographyes ars quando cœpit, II. p. I. 58. Pœnæ in Typographos vulgantes libros non approbatos, ib.

S. THom. Aquin. repreſſit impugnantes Religioſorum Ordines, d. 303. De relatione operum in Deum multa ſcripſit, eaque animadverſione digna, n. 327. Ipſius ment hac fuſe exponitur de re, n. 391. & ſeq. 364. & ſeq.

Themaſii Chriſt. Scriptoris Proteſtantis errores, n. 20.

Totalis cordis, qua Deus a nobis diligendus, quomodo intelligitur, n. 132. 352.

Trident. Conc. conſulte abſtinuit a dirimendis TT. Scolaſticorum controverſiis, n. 296. 394.

V

VAgus quis dicitur, I. p. II. 68.

Vanagloria quid eſt, I. p. II. 124. Sæpe eſt culpa gravis, ib. Quamvis filia ſuperbiæ recenſetur inter Capitalia peccata. ib.

Vas in quo aſſervatur Euchariſtia, III. p. I. 56.

Vaſa Egyptiorum in Iſraelitas translata, I. p. II. 52.

Vaſquas primos e Soc. Jeſu probabiliſmum amplectitur, I. p. II. 44.

Vectigal. Vide Tributum.

Venatio, Piſcatio ſunt opera ſervilis. II. p. I. 67.

Venatio quæ fit cum clamore, eſt Clericis prohibita, II. p. II. 62.

Venditio quid eſt, 29. Cum res venditur, cenſetur cum ea vendi id omne quod eſt pars illius, vel cum ea connexum, & ejus acceſſorium, niſi expreſſe excipiatur. ib.

Rerum venalium juſtum pretium quodnam eſt, ib.

Aliud legitimum, aliud vulgare, ib. Vulgare triplex eſt, ib. Juſtum, & injuſtum poteſt eſſe diverſum in diverſis locis, & temporibus, ib.

Res, quæ neque a lege, neque a communi hominum æſtimatione pretia habent, quomodo vendendæ, ib. Ultra juſtum pretium emere, vel vendere non licet, ibid. Quas ob cauſſas licet res pluris vendere quam valeant, 30. Non licet pluris vendere rem, eo quod ſit Emptori valde grata, utilis, aut neceſſaria, 31. Privatim ſciens pretium mercis brevi auctum, vel imminutum, poteſt eam juſto pretio currente vendere, vel emere non monito altero contrahente, modo abſit fraus omnis, ibid. Quomodo in hoc peccari poſſit contra caritatem, vel juſtitiam, ib.

Vendens ultra pretium juſtum, etſi emptor tale pretium afferat, excuſatur, niſi conſtet provenire ex liberalitate, 30. & ſeq.

Vendens res defectuoſas, vel mixtas, peccat contra juſtitiam, & tenetur ad reſtitutionem, 33.

Vendere pluris juſto ob dilatam ſolutionem pretii, vel minoris emere ob anticipatam non licet, 32. Licet tamen numerata pecunia vendere pretio infimo, non numerata ſummo, ib.

Vendens rem nomine alterius ultra pretium ſibi deſignatum, ſed juſtum, non poteſt ſibi exceſſum retinere, 35. Idem dicendum de emente, ib.

Vendere cum pacto retrovenditionis, & emere cum pacto redemptionis quando licet, & quæ conditiones requiruntur, ib.

Quænam non licet vendere, 32.

Cogens vendere etiam juſto pretio Reus eſt violentiæ mortalis, 37.

Res duobus ſucceſſive vendita, ſi neutri ſit tradita, debetur priori Emptori. 36. Secus ſi ſit vendita Civitatibus, Eccleſiis, aut locis piis. ib.

Venditor quando tenetur aperire vitium, & defectum rei venalis. 34. Quid ubi ſit ignarus vitii rei venditæ. ib. Venditor num, & quando poteſt fructus, & utilitates rei venditæ percipere donec ſolvatur pretium. ib.

Venditoris, & Emptoris obligationes. 37.

Venæ Metallicæ, Vide Lapidicina, Lapilli.

Verba ad Euchariſtiam neceſſaria. III. p. I. 72. quomodo proferenda. ib.

Veritas quid. II. p. I. 121.

Veſtes benedictæ quid præſeferunt. II. p. II. 141. Veſtes benedictæ pro Miſſæ ſacrificio. III. p. I. 39.

Vinum pro Euchariſtia. III. p. I. 41. cujuſque coloris eſt aptum. 42. de liquoribus, ſibibis, uvis paſſis expreſſis, ib. quid de aqua miſcenda. ib. quid de guttis Calici adhærentibus. 43. Vini loco ob maximam vini penuriam licet aquam in utraque purificatione ſumere, 42.

Violentia quid, & qualis culpa. I. p. II. 125.

Violatio voti, Vide Votum.

Violator conſanguineæ ſub promiſſione Matrimonii ad quid tenetur. II. p. I. 173.

Virtus quid, & quotuplex. II. p. I. 1. Ejus actus alii imperati, & alii eliciti. 2.

Virtutes morales, quæ, & quot ſunt. II. p. I. 111.

Virtutes præſtantiores ſunt Theologicæ, II. p. I. 1. Earum ordo. ib.

Vitam proximi ab altero injuſte oppugnatam quando defendere licet etiam cum occiſione. II. p. I. 167. proximi ex caritate quando tenemur defendere ſub mortali. ib. tam proximi qui tenentur tueri juſtitia. ib. Voluntarium quid, & quotuplex, I. p. II. 2.

Votum quid, & quotuplex. II. p. I. 72. Ad ejus valorem, quæ requiruntur. ib. & ſeq. Votum quando eſt invalidum. 73. quando irritet illud metus gravis, ib.

Votum quando, & quomodo obliget. 74. Ejus obligatio ex ſuo genere gravis eſt. ib. in re levi obligat ſolum ſub veniali. 73. Et juxta multos in re gravi vovens poteſt ſe obligare ſolum ſub veniali ſi expreſſe velit, exceptis tamen nonnullis votis. ib.

Votum perſonale ſolum voventem obligat, nec per alium impleri poteſt. ib. Idem dicendum de mixto ex qua parte eſt perſonale. ib.

Votum implendum eſt tempore a vovente definito, & ubi non eſt definitum, ſed abſolute, quamprimum commode, & recte fieri poteſt. ib.

Votum ante tempus præfinitum num, & quomodo adimplendum ob prævisum futurum impedimentum. 84. in dubio circa votum quid dicendum. 72.

Votum fictum, ſeu exterius factum ſine animo vovendi, vel ſe obligandi, eſt peccatum. 76.

Voti obligatio quot modis tollitur. 77.

Voti materia ubi fiat impoſſibilis, ſi ea parte dividi poſſit & ſoleat, vovens tenetur ad eam partem quam poteſt. ib.

Voti irritatio quid eſt. ib. A quibus irritatur, ib. a quibus diſpenſatur. 79. a quibus commutatur. ib.

Voti diſpenſatio quid eſt, 80.

Voti violatio quid involvit. 74.

In votis ſollemnibus Papa poteſt diſpenſare. 78.

Vovere poſſumus Deo aliquid ad quod jam eſt obligatio. 73.

Uſurarius ad quid tenetur. II. p. 150.

Uſufructuarius ad quid tenetur. 151.

Uſura quid, & quotuplex. II. p. II. 15. Omni jure prohibita eſt. 16.

Uſura palliata, ac ejus damnatæ propoſitiones. 22. Nequidem ex benevolentia & gratitudine debitum exigere licet ultra ſortem. 22.

Uſura mentalis an, & quando obligat ad reſtitutionem, 25.

Uſuræ gravitas in quo conſiſtit, ib.

Uſura ratione mutui quando, & quomodo, 20.

Uſurarium eſt imponere ratione mutui aliquod onus, ſeu obligationem novam ultra ſortis ſolutionem, ib. & ſeq.

Cetera. Vide Lucrum, Mutuum, Damnum emergens, Lucrum ceſſans, Auctarium.

Uſurarium notorium notorietate juris, vel facti, 25.

Uſurarius quid reſtituere tenetur. ib. Si ipſe non reſtituerit, tenentur Hæredes. ib.

Uſurarii Cooperatores tenentur reſtituere in ejus defectum. 26. Sicut & quicumque eſt cauſſa efficax uſuræ. ib. pœnæ uſurariis conſtitutæ. ib.

Uſus duplex facti, & Juris. II. p. I. 133.

Uſusfructus quid. ib.

Uxor peccat contra juſtitiam, & tenetur reſtituere viro, vel ejus hæredibus ſi aliquid de bonis dotalibus, vel communibus, vel propriis viri ſurripiat, aut impendat invito rationabiliter Marito. II. p. I. 19.

Uxor nequit contrahere, neque diſponere de bonis familiæ, & de dote ejuſque fructibus Marito præſente, & valente bona illa adminiſtrare, rationabiliter invito. II. p. I. 8.

Uxorem in adulterio deprehenſam occidere non licet, II. p. I. 161.
Uxorum pluralitas non eſt contra jus naturale, poſita conceſſione divina. I. p. II. 52.
Uxorum pluralitatem Patriarchis Deus conceſſit, & quare, ib.

V

Vitæ ſtatus quinam apud Theologos cenſentur, n. 195. Virginitas ſervatur interdum illæſa etiam violato corpore, n. 276.
Vis ſeu violentia, quid, n. 179. Externas ſolum actiones hominis reddit involuntarias, n. 178. 179.
Virtualis ſive interpretativa cognitio mali ſufficit ad peccandum. I. p. II. 2.
Virtutum finis, neceſſitas, uſus, nexus. II. p. I. Quinam de iis rite ſcripſerunt. ib. Theologicarum actus ex laudabili Benedicti XIV. inſtituto diebus feſtis palam frequentantur in Eccleſiis Curatis, n. 349.
Volitio efficax, & inefficax, n. 125.
Voluntas dominatus in regno animæ. n. 101. Ejus imperium deſpoticum & politicum, immediatum & mediatum. ib. An cogi poſſit, n. 154. 178. 179. Quo ſenſu a priſcis DD. dicta fuerit natura, & ratio, n. 163. Alia abſoluta, alia conditionata, n. 175. Quomodo imperet ſibi, n. 103. Intellectui, n. 104. 105. Phantaſiæ, Appetitui ſenſitivo, memoriæ, n. 106. Senſibus externis, n. 107. & ſeq. Motrici facultati. n. 111. 112. Ipſius actiones partim internæ, partim externæ. n. 377. Eæque moralitatis capaces, n. 378.
Voluntatis definitio vulgata, n. 121. & ſeq. Diſcrimen a coacto, naturali, ſpontaneo, libero volito, n. 123. 124. Notiones ſingulæ explicatæ a D. Bonaventura. n. 146. Diviſiones ſex, n. 126.
Voluntarium neceſſarium, & contingens, n. 136. Immediatum & mediatum, n. 137. Perfectum, & imperfectum, n. 138. Secundum ſe, & ſecundum cauſſam, n. 139. Directum, & virtuale, ſive ſecundum cauſſam requirunt tres conditiones, n. 143. Ob utrumque memoratum voluntarium quandonam præciſe contrahitur culpa, & pœna, n. 134. 135.
Voluntarium, & liberum quadruplici aſpectu differunt inter ſe, n. 162. & ſeq. id probe notandum adverſus technas Novatorum libertatis voce abutentium, n. 152. 162. Cur utrumque ſeorſim expenſum in Proœm. Diſſert. n. 120. 165.

Z

Zephyrinus Papa damnavit Montaniſtas ob violatam Apoſtolicam diſciplinam. II. p. II. 172.
Zelus ſolida ſcientia ac prudentia deſtitutus male cedit, n. 69. 77. Hoc ſerio corrigetent Eccleſiaſtici Prælati, ſive dum Leges condunt, ſive dum Conſiliarios audiunt, ibid.

F I N I S.

CATA-

C A T A L O G O

Di alcuni Libri uſciti dalle Stampe di Antonio Zatta, *oltre un Copioſo Aſſortimento d'altri Libri deſcritti in altro Maggior Catalogo.*

Paoli: B'j.

AYmar P. Jacobi M. Exercitationes Theologico-Morales de Actibus humanis & peccatis juxta vetiora Doctoris Subtilis principia, Scholaſtice methodo ad uſum Studioſæ juventutis accommodatæ. in 4. 1761. 6:

—— Ejuſdem. Exercitationes Theologicæ de Deo eadem Scholaſtica methodo ad uſum ſtudioſæ juventutis accommodatæ, variiſque Diſſertationibus, tum ad Dogma, tum ad Hiſtoriam Spectantibus illuſtratæ. in 4. 1764. 8:

Azevedo R. P. Emanuelis Sacrorum Rituum Conſultoris? De Divino Officio & de Sacroſanctæ Miſſæ Sacrificio Exercitationes Selectæ, quæ ad Tractatum Benedicti XIV. de Miſſæ Sacrificio, & Feſtis, Appendicis loco haberi poſſunt, & in quibus plures etiam materiæ continentur juſſu ejuſdem SS. Pontificis pertractatæ. (*ſub prelo*)

—— Ejuſdem Poema hoc titolo. Venetæ Urbis Deſcriptio a Nicandro Jaſſeo libri XII. in 8. 6:

L'amor di Maria, ovvero motivi più efficaci all'Amor di Maria Santiſſima. in 8. 1778. 3:

Amelot dell'Houſſaye. Riſſeſſioni, Sentenze, e Maſſime Morali illuſtrate con Note Iſtoriche, e Politiche, ed arricchite di maſſime Criſtiane. in 8. 1722. 1: 5

Di S. Antonin P. Federigo. Il Divoto di Maria Vergine del Carmine iſtruito ne'ſuoi privilegj, e ne'ſuoi obblighi, e nelle maniere d'onorarla. in 8. 1763. 3:

Arioſto. L'Orlando Furioſo arricchito di molte illuſtrazioni, Aggiunte inedite, e collazionate co' migliori teſti, con ſue dichiarazioni, note ec. Ogni Canto va adorno di reſpettivo Argomento inciſo in Rame, rinchiuſo in vago contorno, dirimpetto al quale havvi un altro Rame Volante della grandezza della pagina pur contornato, e rappreſentante il principale Soggetto di cui nel Canto ſteſſo ſi tratta; con Capo-pagine, iniziali, e finali, il tutto alludente all'Opera ſteſſa. Vol. 4. in 4. 1773. 130:

—— Detto in Carta Meſſal grande. 220:

—— Detto in Carta Imperiale ſtragrande ad uſo d'Olanda con ampli margini; oltre li ſopraddetti ornamenti, ciaſcuna pagina va fregiata di grazioſiſſimi contorni in Rame alluſivi pure alla ſteſſa Opera, di cui non ſe ne tiene che ſei ſoli Eſemplari, ciaſcuno de' quali, acciò rieſca in più proporzionata forma, è diviſo in otto Volumi degni di qualunque Nobile Biblioteca. 800:

—— Detto nell'iſteſſa Carta ad uſo Olanda con ampli margini, con tutti gli ſteſſi Rami, ſenza li contorni. 400.

—— Detto tradotto in verſi Latini coll'Italiano a fronte dal Marcheſe Torquato Barbolani. in 4. Tom. 2. Arezzo 1756. 24:

Dell'arte della Guerra. Canti ſei del Reale Filoſofo di Sans-Souci Federico III. Re di Pruſſia. in 12. 1779. 1: 5

Arici P. Franceſco Antonio della Congregazione dei Chierici Regolari di S. Paolo. Il ſuo Quareſimale. in 4. 1785. 6:

Avventure di Lillo Cagnuolo Bologneſe. Opera dilettevole, e critica, tradotta dall'Ingleſe. in 8. 1760. 1: 5

L'Auguſta Baſilica Veneta dedicata a San Marco Evangeliſta Protettore della Città, e ſuo Dominio, deſcritta in tutte, e ciaſcheduna delle ſue parti, e delineata da Antonio Vicentini. Edizione magnifica con Finali, e Capo-pagine in Rame. In fol. Atlantico. 1761. legata. 80:

Paoli: B'j.

Avviſi da laſciarſi agli Ordinandi. in 12. 5:

Baluzii Stephani Tutelenſis. Capitularia Regum Francorum in unum collecta, ad vetuſtiſſimos MS. Codices emendata, nunc primum edita, & notis illoſtrata. Accedunt Marculfi Monachi, & aliorum formulæ veteres, necnon doctiſſimorum virorum adnotationes. Fol. vol. 2. juxta exemplar Pariſiorum Franciſci Moguet, Regis & Archiepiſcopi Pariſienſis Typographi, An. MDCLXXVVII. Quibus accedit Tractatus *de Miſſ: Dominicis* Franciſci de Rovo. fol. Vol. 2. 1773. 70:

Bartoli Bonaventura. Theol. Moralis ad mentem D. Thom. Aquinatis concinnata. in 4. Tom. 3. 32:

Beſange P. Hieronymi O. S. B. Introductio in Sancta IV. Evangelia Critica Hermeneutica Hiſtorica, qua exhibetur quidquid ex SS. Patrum, aliorumque eruditorum ſententia ad genuinum litteræ ſenſum eruendum facere videtur. in 4. Tom. 2. 18:

Boſchovich P. Rogerii Joſephi. De inæqualitatibus, quas Saturnus & Jupiter ſibi mutuo videntur inducere, præſertim circa tempus conjunctionis. Opuſculum ad Pariſienſem Accademiam tranſmiſſum. in 8. Romæ 1752. 6:

Balia P. Filiberto. Lettere in riſpoſta alle Lettere Teologico-Morali di Euſebio Eraniſte in difeſa della ſtorie del Probabiliſmo del P. Concina. Tom. 3. in 8. 5:

Il Bereiti iſtruito nelle coſe di Portegello, e ſuoi errori, con un Opuſcolo contro la di lui Fruſte Letterarie. in 8. 1765. 2:

Benetti Santo. L'accorto Fattor di Villa. in 12. 1774. 1:

—— Con l'Aggiunta del Governo degli Animali Bovini di Gio: Battiſta Trutta. in 8. 1777. 2:

Berlendi Franceſco. Delle oblazioni all'Altare antiche e moderne, o ſia la Storia dello ſtipendio della Meſſa in 4. 1736. 6: 5

Beveteggio Guglielmo. Elementi Cronologici traſportati in lingua Italiana dalli fratelli Aſtori. in 8. 1777. 3.

Bidet. Trattato ſopra la Coltivazione delle Viti, del modo di far li Vini, e di governarli, tradotto dal Franceſe, in 8. figur. Seconda Edizione ricorretta, ed accreſciuta. 2: 5

Bonomo D. Gio: Battiſta. Il Tradimento Scoperto negli Amoreggiamenti, e nelle Converſazioni tra Uomini, e Donne; con evidenti prove che ſiano la rovina dell Anima. Edizione ſeconda accreſciuta più della metà in 12. 15:

Borgo Ab. Carlo. Analiſi ragionata dell'Arte della fortificazione, e difeſe delle Piazze. in 4. con varie Figure. 18:

Di Borbone Mad. Iſabella. Meditazioni Criſtiane per un ritiramento Spirituale. in 16. 1: 5

Buſching. L'Italia Geografico-Storico-Politica di molto accreſciuta, corretta, ed ornata di Rami, con un Appendice di conſiderabili Aggiunte, con due Indici nel fine, l'uno Geografico, e l'altro delle coſe notabili, e delle Perſone illuſtri in eſſa nominate. in 8. Tom. 6. 1780. 30:

Cen-

Cantova Joſephi Antonii de Septimio Tertulliano, & S. Epiphanio Diſſertationes duæ Theologico--Criticæ, in quibus Anthropomorphiſmo neutrum laboraſſe demonſtratur, & multa ad Anthropomorphitarum Hiſtoriam pertinentia dilucidantur. in 8. *Mediolani 1763.* 31

Chigouli R. P. Nicolai Aug. Exercitationes ad Danielem Prophetam. in 4. 1761. 6:

S. Clementis Alexandrini Opera &c. a Joanne Potero cum codicibus univerſis collata & emendata. Accedunt Fragmenta a Fabricio collecta; necnon index copioſiſſimus; & ejuſdem Sancti Patris vita ex Taillet deſumpta, & ex Gallico idiomate latine reddita. fol. 1767. 16:

Conciliorum Sacrorum nova & ampliſſima Collectio, in qua præter ea, quæ in præcedenti *Philippi Labai* editione in lucem edita fuere, ea inſuper omnia ſuis locis diſpoſita exhibentur, quæ *R. P. Domin. Manſi Archiep. Lucenſis* in ſex Voluminibus Supplementorum Lucæ nuper evulgevit, Editio noviſſima ab eodem *P. Manſi*, aliiſque eruditis viris curata, ad MSS. Codd. Vatican. Lucenſ. alioſque recenſita & perfecta, Notiſque, Diſſertationibus & Monumentis quamplurimis locupletata. fol. 1765. ad 1775. Tom. I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII. XIII. XIV. XV. XVI. VVII. XVIII. XIX. XX. XXI. XXII. XXIII. & XXIV. *In lucem jam prodierunt; ſinguli veneunt parata pecunia juxta novam Societatis legem.* 40:

Coronini Rodulfi Miſcellaneorum Tomus primus continens Ireozaoi Julianorum Diplomatis cenſuram; cui acceſſere ſyllabus Tergeſtinorum Antiſtitum, & appendix Documentorum Anecdot. cum Notis, & Indice locupletiſſimo Perſonarum Illuſtrium. fol. 1769. 21:

—— Ejoſdem Tomus ſecundus (*ſub prelo.*)

Di Calepio Co: Pietro de Conti. Paragone della Poeſia Tragica d'Italia con quella di Francia, ſua difeſa con altre aggiunte, e l'Apologia di Sofocle con la Vita del ſuddetto Sig. Co: in 8. 4: 5

Delle Celebri Cattine, che invocano, e proteſtano Immacolata la Concezione di Maria, e loro uſo ſe ſia da permetterſi. in 4. 1752. 11 5

De' Cimbri, e Veroneſi, e Vicentini di Marco Pezzo. Seconda Ediaione in 8. Verona. 1: 5

Comazzi. La mente del Savio. in 8. 1: 5

Confermazione del Ragionamento intorno ai beni temporali poſſeduti dalle Chieſe ec. o ſia Riſpoſta indrizzata agli Autori dello Scritto che ha per titolo: *le Mani Morte ec.* in 4. pic. Tom. 2. 8:

—— Detta in 4. Vol. 2. con Rami. 141

Confutazioni degli errori delli Giudei intorno la venuta del Meſſia. in 8. 1: 5

Contarini. Notizie Storiche circa li Publici Profeſſori nello ſtudio di Padova ſcelti dall'Ordine di S. Domenico. in 8. 1769. 2:

Il Criſtiano Cattolico iſtruito a modo di Dialogo nei Sagramenti, e nel Sagrifizio della Meſſa, e nelle Cerimonie, e riti della Chieſa. Opera ſcritta contra una Lettera del *Middleton*. in 8. 1755. 2:

Il Cuore delle Sacre Vergini al Preſepio ed al Calverio, col modo di celebrare la Nuvena del SS. Natale. in 12. 51

Dante Alighieri. Proſe, e Rime Liriche, edite, ed inedite. in 4. Fig. Tom. 2. 25:

—— Detto. Memorie per ſervire alla Vita, ed alla Storia di ſua Famiglia, raccolte da un Accademico Colombario Fiorentino, illuſtrate coll'Albero, e Rami della ſua Famiglia. in 8. 1760. 3:

Deſcrizione Corografico-Storica della Provincia Breſciana, con una nuova Carta Corografica della medeſima. fol. 1779. 6:

Deidier Abb. Elementi generali delle principali parti delle Matematiche, neceſſarj ancora all'Artiglieria, ed all'arte Militare, tradotti dal Franceſe. in 4. Fig. Tom. I. 44:

Didione P. Niccolò Cepp. Prediche ſopra i Vangeli di tutte le Domeniche dell'Anno. in 4. Tom. 2. 1760. 13:

—— Spirito dell'Eccleſiaſtico. in 4. 3:

Divini, D. Franceſco. La Vergine Aſſonta. Poema epico. in 8. 1769. 3:

La Donna Margherita. Opera Scanica. in 8. 2: 10

Euſebii Pamphilii Eccleſiaſticæ Hiſtoriæ Libri X. Ejuſdem de vita Imp. Coſtantini Libri IV; quibus ſubjicitur Oratio Coſtantini ad Sanctos, & Panegiricus Euſebii Henr. Valeſius ex Græco textu collatis MSS. codicibus emendato, Latine vertit, & annotationibus illuſtravit. Adjectæ ſunt in hac editione obſervationes criticæ plurium eruditorum Vitor. a Goillel. Reading collectæ, Henr. Valeſii Diſſertationes IV., & F. Petri Thomæ Cacciari Carmel. Præfatio, ac Hiſtorica Diſſertatio de Euſebiana Ruffini tranſlat. in 4. Tom. 3. 1763. 34:

Epitalamio di Cajo Valerio Catullo, Poeta Latino, tradotto nell'Italiana Favella, col teſto Latino a fronte in ottava Rima. in 8. 2:

Eſercizio del Criſtiano da farſi ogni giorno: aggiuntivi in queſta ultima impreſſione diverſi Inni divoti, ed altre Orazioni. in 24. 5:

L'Eſter. Tragedia. in 8. 2:

L'Emilio di Gian Giacomo Rouſſeau per l'educazione della Gioventù, accreſciuto nelle materie, purgato dagli errori, e rettamente riformato allo ſtato della civile politica, cattolica filoſofia, e domeſtica Socitta. 8. (*ſotto il Torchio.*)

Eſame, e riſpoſta alle Lettere di S. Carlo ſtampate in Lugano. in 8. 2: 5

Euſebio Eraniſte. Difeſa contra le Lettere Teologico-Morali. in 8. 4:

Faccini ... de Veterum Quorumdam Chriſtianorum propriis, ſelectiſque Nominibus Diſſertatio. in 8. 1772. 2:

Ferrari, P. Joſephi Antonii Theologia Scholaſtico-Critico-Hiſtorico-Dogmatica ad mentem ſubtiliſſimi Magiſtri, & Doctoris Mariani Joannis Dunſii Scoti. Editio II. abſolutiſſima, in tres Tomos diſtributa. in 4. 1780. 38:

Fraſſen P. Claudii Philoſophia Accademica. in 4. Tom. 4. 121

Fenici ... Lettera ſcritta da un Moraliſta d'Italia ſopra la ſua Diſſertaione della Natura della Teologia Morale. in 4. 1:

Finetti ... Trattato della Lingua *Ebraica*, e ſue Affini, Caldaica, Siriaca, Samaritana, Fenicia, Punica, Arabica, Etiopica, ed Amharica. Aggiongeſi nel fine una breve difeſa del Cap. 2. di S. Matteo contro d'un Incredolo Ingleſe, con tre Tavole in Rame. in 8. 4:

Firmio. Iſtruzioni importanti al popolo ſopra le malattie Croniche ec. per ſervire di ſeguito agli Avvertimenti al popolo di M. Tiſſot. Traduzione in 8. Tom. 2. con tavole in Rame. 21:

Fleury Claudio. Diſcorſi ſopra la Storia Eccleſiaſtica tradotti dal Franceſe. in 12. Tom. 2. terza Ediaione. 3:

De Gaſparis Jo: Baptiſtæ. Archiepiſcoporum Salisburgenſium res adoſque VVeſtphalicos conventus in Lutheraniſmum geſtæ. in 8. 1779. 4:

Grammatica Regia, ſeu nova, & facilis ratio diſcendi linguæ Latinæ præcepta pro Chriſtiana Suecorum Regina Auguſta. in 12. 1770. 1:

Ganini Dott. D. Antonio. Il Legiſta Verſificante, ovvero le Inſtituzioni Civili tradotte in verſo Volgare. in 8. 3:

Giuſtinelli P. Pietro della Comp. di Gesù. Via Spirituale per incamminarſi al Cielo con la ſcorta delli due Sacramenti, Confeſſione, e Comunione. Seconda Ediaione. in 24. 1:

Gianotti. Il miſtico Giraſole, cioè induſtrie per unirſi a Dio. in 24. 1:

Guidicioni Monſ. Giovanni. Opere raccolte dalle più antiche Ediaioni, e da' MS. in 4. 1780. 8:

Degl'Iſtorici Veneti che hanno ſcritto per Pub. Decreto, cioè il Sabellico, Bembo, Parutta, Nani, Moroſini ec. in 8. Tom. 5. 30:

Iſtoria del primo principio, e del progreſſo della Religione Proteſtante Ingleſe, coll'Italiano a fronte in 8. Arezzo 1767. 4:

Iſtoria del Principe Carlo Odoardo Stuardo di Galles, concernente le avventure, e diſgrazie accadutegli in Iſcozia l'anno 1746. in 8. 2.

Leotardus Honoratus. De Uſuris, & Contractibus Uſurariis coercendis. Editio noviſſima, cui nunc primum adjecta ſunt pro foro Conſcientiæ Diſſertationes tres P. Franciſci Zech, in quibus rigor moderatus Doctrinæ Pon-

Pontificiæ Benedicti XIV. circa uſuras demonſtratur. Fol. 1741. 20:

Lizzari Antonii. Obſervationum Medicarum. in 8. 1765. 2:

—— Ejuſdem Animadverſiones ad nonnulla Hippocratis loca Ex Epidemiorum Libris decerpta ſpectantes. in 8. 31

Landini Arrigi Co: Orazio. Il Tempio della Filoſofia, o ſia il Sepolcro d' Iſacco Nevvton illuſtrato. in 8. 4:

Langlet Abb.. Geografia de' Fanciulli, o ſia breve metodo, e facile per inſegnare la Geografia alla Gioventù con dettaglio ſu i cangiamenti di Dominio, e ſu gli avvenimenti in Europa, ſino all' Anno 1771. che non ſi leggevano in altre Edizioni ec. ed in oltre accreſciuta di un nuovo Mappamondo conforme alle più recenti Oſſervazioni del Sig. Moll. in 8. 1771. 2: 5

Lanuzza P. Luigi. Le due Macchine potentiſſime per convertire l'anime a Dio, cioè le conſiderazioni delle due morti, temporale, ed eterna. in 12. 1:

Lettera d' un Curiale Romano ad un Prete di Como ſulla Proceſſura, e difeſa di D. Martino Ciſlago, Cappellano Curato di S. Appollinare in Roma. in 8. 11

—— Di Filalette ad Ateteo, con le oſſervazioni di Filopatride all' Epiſtola *de Diis Topicis fulginatium* del Sig. Giacomo N. Lucca. in 8. 1:

—— Sopra la Conventualità, ſcritta da un Religioſo al ſuo Superiore Generale. in 8. 2:

Lizzari. La Storia delle Malattie acute Epidemiche degli Anni 1770., e 1771. in 8. 1771. 2:

—— Ragguaglio della Curagione, ed Evento di due Malattie, non meno gravi che complicate, ſcritto in Lettera ad un Amico. in 8. 1776. 1: 5

—— Sopra il Male del Tiſico. Lettera ſcritta al Sig. Dott. Franceſco Mommetti. in 8. 1774. 1: 5

—— Lettera Apologetica ad un Amico contenente una Storia Medica. in 8. 1770. 2: 5

—— Supplemento alla Storia delle Malattie occorſe nelli 1761, e 1762. ſcritta in Lettera ad un Amico. in 8. 1761. 1: 5

—— La Storia della grave Malattia di un Perſonaggio Illuſtre, con le ſue Annotazioni. in 8. 1765. 2:

—— Rifleſſioni ſopra un Libro intitolato: la coſtituzione corrente brevemente conſiderata dal Dott. Pietro Orteſchi Medico, e Filoſofo Veneziano. in 8. 1764. 1:

—— Apologia ſopra un ſuo Progetto in un caſo Medico. 8. 1770. 2:

—— Lettera al Sign. Giorgio Pettopoli contenente la Storia della propria Malattia, ed il metodo praticato da eſſo nell' Epidemica Coſtituzione preſente. in 8. 1769. 1:

—— Lettera di vario Argomento ſcritta al Signor Dott. Franceſco Cantù. in 8. 1776. 2:

Muſeum Mazzuchelianum, ſeu Numiſmata virorum doctrina præſtantium, quæ apud Jo: Mariam Comitem Mazzuchellum Brixiæ ſervantur, a Petro Antonio de Comitibus Gaetanis Brixiano Presbytero, & Patritio Romano edita atque illuſtrata. Accedit inde verſio Italica ſtudio Equitis Coſimi Mei elaborata. Continet hoc perelegans ac ſumptuoſum opus 1200. circiter Numiſmata, totidemque Emblemata ex adverſo reſpondentia, nec non Cælaturas 1400. circiter, ideoque Tabulis æneis 280. Finalibus 150. circiter conſtat. Fol. fig. Tom. 2. 1761. 200:

Maniera di aſcoltar la S. Meſſa. Nuova Traduzione. in 12. Vicenza. 1:

Madruccio il Cardinal di Trento difeſo contro Natale dei Conti, coi teſtimonj dei Letterati che lo connobbero. Opera del R. P. L. G. dell' Ordine de' Predicatori. in 8. 1:

Maupertois. Lettere Filoſofiche tradotte dal Franceſe. in 8. 1: 5

Mariginis Abb. Iſtoria degli Arabi ſotto il governo de' Califfi. in 12. Tom. 8. 1754. 14:

Mead. Oſſervazioni concernenti varie importanti materie di Medicina, e la facoltà di molti rimedj ſpecifici per guarire varie malattie rimarchevoli ec. tradotte dall' Ingleſe. in 8. 8: 5

Meſi dell' Anno ad uſo d' Oratorj. fogli dodici. 4:

Morte di Cleopatra, Poemetto del Co: G. F. G. N. in 8. 1767. 1:

Mozzi Co: Luigi. Il falſo Diſcepolo di S. Agoſtino, e di S. Tommaſo convinto d' errore. Rifleſſioni Critico-Dogmatiche. in 8. 1779. 4:

Meditazioni ſopra i Noviſſimi. in 12. 51

Muſocco P. Giuſeppe. Iſtruzioni particolari, ed importanti ſopra la S. Meſſa. in 12. 1:

Naunoni, Angelo, Maeſtro di Chirurgia nel Regio Spedale di Firenze. Sopra la Semplicità del medicare i mali d' attinenza della Chirurgia, coll' Aggionta delle malattie delle Mammelle. in 4. con fig. in Rame. 41

Oinotomi Joan. in quatuor Inſtitutionum Imperialium Libros cum addit. Gothofredi. Fol. 1769. 15:

Ovidii Pub. Naſonis, Triſtium, Epiſtolarum ex Ponto, & in Ibin Libri, cum novis Notis ac perpetuis ad modum Jo: Minelli ad optimos codices emendati, & illuſtrati Opera M. Erdmanni Uhſei cum Indice locupletiſſimo. in 12. Tom. 2. 1770. 3:

Palbunciti Andreæ, Elementa Moralia. in 4. 31

Peregrini M. A. Tomus ſecundus ſeorſim, continens Obſervationes & Additiones quam plurimas Franciſci Cenſalli &c. fol. 6:

Principj della Storia per educazione della gioventù diviſi in annate, e lezioni. in 12. Tom. 8. 20:

Piſhing Henrici Jus Canonicum in V. Libros Decretalium nova methodo explicatum, & variis quæſtionibus ad titolorum cognitionem pertinentibus adauctum. Fol. Tom. 5. 50:

Poggij Hiſtoria Fiorentina a J. B. Recanato P. V. illuſtrata. in 4. 12:

Poleni Joannis. Exercitationes Vitruvianæ, ſeu Commentarius de criticus M. Vitruvii Architecti in 4. fig. 22:

Præparatio ad Miſſam pro opportunitate Sacerdotis facienda. in 24. 2:

Panegirico di P. Plinio Cecilio ſecondo a Nerva Trajano Auguſto, tradotto di Latino in Volgare. in 8. 21

Paſquini Abb. Claudio. Le ſue Opere Sacre. in 4. 61

Pepoli Co: Cornelio. Trattato dei ſiſtemi del Mondo Planetario di Monſ. du Lard tradotto in Verſi ſciolti, con alcune Rime, e la Tavola di Cebete dello ſteſſo. in 8. 2:

—— La Tavola di Cebete, Filoſofo Greco, tradotta in Verſi ſciolti, con alcune Rime Sacre, e Morali del medeſimo, e con la Tavola di Cebete in Rame, rappreſentante tutte le Vicende dell' umana Vita. in 8. 1: 10

Perſone Cirolamo. Diſſertazione ſopra l' Operazione Ceſarea. in 8. 1778. 2:

Peverelli P. Bartolomeo della Comp. di Gesù. Storia delle perſecuzioni fatte alla Chieſa dagli Infedeli nei primi quattro Secoli. in 4. Tom. 2. 10:

Pilati Carlo Antonio di Taſollo. L' Eſiſtenza della Legge Naturale. in 8. 1: 5

Il Quadro di Cebete Filoſofo Greco traſportato in Lingua Italiana. in 4. Padova. 2:

De Roye Franciſcus. De Miſſis Dominicis, eorum Officio, & Poteſtate. in 8. 1772. 3:

Raccolta di Vite de' Santi per ciaſcun giorno dell' anno. Sin' ora ne ſono ſortiti Tom. 3. 6:

Raynal. Storia dell' America Settentrionale continoata fino all' anno preſente 1779. in 8. Tom. 3. 12:

Rogatis. Iſtoria della perdita, e riacquiſto della Spagna occupata da' Mori. in 12. Tom. 7. 14:

De Roſſi P. Stanislao, Idea della vera oneſtà, e della prudenza umana ſecondo le maſſime d' una perfetta morale, e criſtiana filoſofia. in 8. Tom. 6. 1777. 18:

Rime ſcelte ad uſo della ſtudioſa Gioventù. in 8. 1: 5

Salas P. Luigi della Comp. di Gesù. Lezioni Sacre che contengono la ſpiegazione della cattività del popolo Giudaico di Babilonia. in 4. Tom. 2. 8:

Saggi di Coſmografia, Uranografia, e Geografia ad uſo delle Scuole. in 8. 1779. 2: 5

Saggio della Società letteraria Ravvenate. in 8. 1765. 3:

Di Salignac Monſ. Franceſco della Motte-Fenelon. Direzioni per la coſcienza d' un Re compoſte per iſtruzione di Luigi di Francia, Duca di Borgogna, col teſto Franceſe a fronte. in 12. 1779. 3:

La Schaccheida, o ſia il Giuoco degli Scacchi-Poema Latino di Girolamo Cremoneſe volgarizzato in ottava Rima. in 8. 1774. 2:

Storia della Guerra per la ſucceſſione agli Stati di Baviera col trattato di pace. in 8. Tom. 2. 1779. 4:

—— La ſuddetta adorna di ritratti, e Carte Geografiche per

per intelligenza della Storia ſteſſa. In 8. Tom. 2. 1779. 10:
—— Del Secolo XVIII. in cui ſi deſcrivono tutti i fatti Militari, e Politici avvenuti in Europa, e la deſcrizione di tutto ciò che è accaduto di rimarchevole in diverſe parti del Mondo, che incomincia dall'Anno 1706. di cui è uſcito il primo Tomo. in 8. 2:
—— Del grand'Ordine della Patamargo, con varj eroi dell'ordine medeſimo. in 8. 1771. 1: 5
Stanze del Sign. Dott. Domenico Tomei Arciveſcovo di Tencarola a Selvaggio Dodoneo, in riſpoſta del Poema della Concluſione dei Prati da eſſo Selvaggio a lui diretto. in 8. 11 5
Tabulæ VVisthonianæ conſpectus, cum Theorematibus ex Aſtronomia ſelectioribus, addito ſchemate æneo. In 8. Charta vulgo Imperiali. 1759. 4:
Tamburini P. Thomæ. Theologia Moralis noviſſimis additionibus locupletata. in Fol. Tom. 3. 16:
Taucci P. Giacinto. Orazioni Panegiriche di tutti i Servi di Dio Santificati della Religione de' PP. Predicatori. in 4. 3:
Tanſillo Luigi. Il Podere. 8. 1:30
Taſſo Torquato. L'Aminta, Favola Boſchereccia accreſciuta, e adornata di otto Rami di grandezza della Pagina con allato i ſuoi Capo-Pagine, Finaletti, e lettere iniziali inciſi in Rame da perito Profeſſore, tutti alluſivi alla materia. in 12. fig. 8:
De Vita, & Scriptis Joannis Dominici Manſi Cong. Mat. Dei, primum Clerici Regularis, deinde Archiepiſcopi Diœceſis Lucenſis. in 4. Carta grande. 1772. 4:
Virgilii Opera. In 8. 3:
Venturini Cannnico. Conſiderazioni Morali ſopra alcuni Miſteri di Gesù Criſto infante, per celebrare la Novena del ſuo SS. Natale. in 12. 10:
Veriot. Diſſertazione intorno la nomina del Romano Pontefice ai Veſcovadi, ed altre Dignità Eccleſiaſtiche della Francia. in 8. 2:
Vita de' Santi Padri col Prato Spirituale, deſcritte dai Santi Girolamo, e Atanaſio. in 4. 2:
Vite, e Memorie de' Santi ſpettanti alle Chieſe della Dioceſi di Venezia, in 8. Tom. 7. 1763. 15:

Vita, e geſte dell'Immortal Pontefice Siſto V. dell'Ordine de' PP. Minori Convent. in 8. 1770. 3:
—— E virtù di D. Ferdinando Treviſani di Padova, Monaco Olivetano. in 8. col ſuo Ritratto in Rame. 2:
—— Detta del Venerabile Servo di Dio P. Luigi la Nuſa della Compag. di Gesù, l'Apoſtolo della Sicilia. in 4. 3:
—— E virtù di Suor Maria Geltrude Caterina Fedrioli da Forlì Monaca Cappuccina Profeſſa deſcritta dal P. Antonio Maria Berti. in 8. 2:
—— Detta del B. Bernardo da Corleone dell'Ordine de' Minori Cappuccini. in 4. 3:
—— Del P. Pietro Cotone Confeſſore delli Re di Francia Enrico IV., e Luigi, compoſta dal Co: d'Orleans. 8. 1753. 3:
—— D'Arlotto Mainardi Pievano di S. Creſci a Majuolo del Sign. Domenico Maria Manni, e da lui in queſta terza Edizione corretta, ed accreſciuta, aggiuntovi un Canto d'Incerto Autore in lode della pazzia di Bettina Veneziana, col ſuo Ritratto in Rame. 1: 5
—— Del Venerab. Servo di Dio D. Gio: Battiſta Nani Patrizio Veneto, e Monaco Bened. Caſſineſe di S. Giorgio Maggiore. Fol. 2:
Vocabolario de' Nomi, e Verbi della lingua Ingleſe raccolti, e ſpiegati nell'Italiana lingua da Giulio Camillo Monteviggena a comodo di chi brama rettamente intendere, e correttamente ſcrivere la detta lingua Ingleſe. in 8. 2:
L'Uomo, o ſia Memorie, ed Avventure del Co: di Senneval, ſcritte dal Sig. Abb. Prevoſt, trad. dal Franceſe. in 8. Tom. 3. 1763. 6:
Zambaldi. Saggi per ſervire alla Storia dell'Uomo. in 8. Tom. 3. 4:
Zaccaria P. Franceſco. Biblioteca di varia letteratura ſtraniera, antica, e moderna, compilata dagli Autori degli Annali Letterarj d'Italia. In 12. Modena. 3:
—— Detto Annali Letterarj d'Italia, li quali incominciano dall'Anno 1756., e poſſono ſervire di continuazione all'Iſtoria Letteraria del P. Suddetto, al qual Anno appunto ſono rimaſti col Tomo XIV. in 8. Tom. 3. 24: